Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
XVIII
D
52
NAPOLI

XVIII - D - 52

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XVIII
D
52
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

NOMOTHESIA
Romano-Germanica
ſeu
DIATRIBA
Hiſtorico-Politico-Juridica
De
CONSTITV-TIONIBVS PRIN-CIPVM.

In qua

De antiquis & recentioribus Legibus & Conſtitutionibus, earum origine, definitione, antiquâ & hodiernâ Lege Regiâ, juriſdictione, regalibus, ſpeciebus, interpretatione, Imperatoribus, eorumque Epochis & ſæculis, Receſſibus hodierni Imperii Romano-Germanici, ejuſque Legibus fundamentalibus, &c.

Generaliter & methodicè tractatur; ab inaugurali diſputatione omnia aucta variè, aut innovata.

AUTORE

GEORGIO CHRISTOPHORO STIRNIO
NORIBERGENSE, JURIS UTRIUSQUE DOCTORE, ET CONSILIARIO HANOICO.

Cum Indice quadruplici, *primo* titulorum, partium, & paragraphorum: *ſecundo* quæſtionum, poſt dedicationem in frontiſpicio: *tertio* & *quarto* poſt calcem, *priori* Autorum, *poſteriori* rerum & verborum.

ARGENTORATI,
Typis & ſumtibus JOANNIS FRIDERICI SPOOR.
Anno M DC LXV.

Digitized by Google

SERENISSIMIS AC CELSISSIMIS PRINCIPIBUS AC DOMINIS

DN. LEOPOLDO LVDOVICO
DN. CHRISTIANO
DN. IOHANNI CAROLO

Fratribus Germanis

Comitibus Palatinis ad Rhenum, Ducibus Bavariæ, Comitibus Veldentinis ac Spanheimenſibus &c.

Principibus ac Dominis meis Clementiſſimis

Vita, Salus, Gloria!

Digitized by Google

SERENISSIMI ATQUE CELSISSIMI PRINCIPES

Principes ac Domini Clementiſſimi.

CUm Principibus non niſi certo & oportuno tempore locoq;, cum DEO OPT. MAX. verò omni momento & ubique licitum eſt ſermocinari.

Cùm inter mortales ex parvis obſcuriſque ſubditis infimo cuidam ſervo in caſu neceſſitatis Dominum ſuum liberrimè adeundi & alloquendi venia impetretur, eam certè felicitatem inter ſummas collocabit gratias opesque: *cum illuxerit facies Regis, erit vita, & benevolentia ejus erit veluti nubes effundens ſerotinam pluviam*, ait Salomon *Prov. c.* 16. *v.* 15. Chriſtianorum verò privilegium (quo, in omnibus calamitatibus & periculis, ad *Dominum Dominantium, Regum ac Regnorum Præſidem ac Cuſtodem*, omni momento confugere non ſolùm licentiam habent, ſed etiam mandantur ac jubentur: *quærite faciem meam*, loquitur DEUS ex ore

ore Davidis, *Pſalm.* 27. *verſ.* 8.) Chriſtianorum, *inquam*, quaſi triumphantium *Patris cœleſtis* filiorum heredumque cœleſte hoc perfugium, omnia totius mundi bona, quantacunque fuerint, & ex iis magnorum Principum gratiam tanti à mortalibus ſemper æſtimatam, longè præponderare norunt ac fatentur illi, quorum animæ cœleſtem nectaris roris ſuavitatem, damnato rerum humanarum abſynthio, à *Spiritu S.* illuminati deguſtarunt.

Quare cum mihi utrumque, *id eſt*, Vobiſcum, *Sereniſſimi ac Celſiſſimi Principes, Domini mei Clementiſſimi*, quocunque tempore & loco ſermones miſcere divinus indulgentiæ veſtræ genius permiſerit, meritò id in eò majori felicitatis meæ humanæ ſorte poſitum eſſe reputo, quò major hæc eſt gratia veſtra. Quâ in re mitiſſimam naturam veſtram, mortale certè faſtigium ſupergreſſam (quâ DEUM ipſum imitamini, & *Germanicum* ſequimini, qui alium ſpe, alium gloriâ, cunctos alloquio & curâ ſibi firmabat) ſummâ animi devotione admiror, mihique propterea ſingulariter gratulor. Sed ut olim induſtrius pictor velo obumbravit, quod penicillo exprimi poſſe deſperabat: ſic ego eximias *Sereniſſimarum Celſitudinum veſtrarum* dotes omni voce, omni laudatione meâ ſubliomiores, religioſo ſilentio venerabor: hoc unicum

tamen, inter cultores veſtros gradu & cenſu plurimis impar, nequaquam reticebo, quòd non de trivialibus, ſed ad ſtudia & decora humani generis, ſtatum Boni publici bene formandum gerendumve, aliiſque ad civilem prudentiam pertinentibus rebus, colloquia ſæpius mecum inſtituere conſueveritis, & quemadmodum *REX cœli & terræ* immenſam hanc Rempublicam ac Civitatem, quæ ex rerum univerſitate & præſertim ex humano conſtat genere, optimè regit & gubernat, & diverſas disjunctasque hominum voluntates ad conſervationem refert eorum, quibus præeſt, idque quia ipſa ſapientia, prudentia ac ratio eſt DEUS immortalis; ità nihil Vobis Principe viſum fuerit dignius, quàm ut eam contereretis diſciplinam, quæ omni ſæculo graviſſima & difficillima fuit æſtimata, quâ ſcilicet divinæ rationis particeps in ordinem homo redigitur, & ab ipſa ratione, cujus totum hoc eſt opus, leges eas accipit & conſtitutiones, quibus ea conditione paret ac minorem ſe gerit, ut quia honeſtiſſimus, ideò optimus fiat civis ac ſubditus, & ad publicam (ſingulorum in hac vita bonum) perducatur utilitatem: *per me* (inquit Sapientia apud Salomonem *prov. c. 8. v. 15. & 16.) Reges regnant, & Principes decernunt juſtitiam: per me Principes dominantur, & Principes & omnes Judices terræ.*

Veſtra

Veſtra difficillimæ hujus artis (quam Scipio Ammiratus *diſſert. polit. in Tacit. l. 12. c. 1.* *Regnativam Prudentiam*: Hippolithus à Lapide *diſſert. de rat. ſtat. proleg. ſect. 1. pag. 4.* latiniùs, *Jus Dominationis, & Arcana Imperii*, vocat: velut in qua, majeſtate qui præditus eſt, non ſemper regulariter progredi poteſt, ſed tales interdum caſus incidunt, ut viam ſi obſervaret ordinariam, perperàm rem publicam adminiſtraret; pariter ut nauta fluctibus ſeſe cogitur accommodare, iiſque coactus non ſecundum regulam certam, remos velaque dirigere interdum neceſſe habet) ſingularis, præclara & laudabilis ſcientia haud mihi ignota eſt: Voſque, inter cæteros aliquandò egregios diſcurſus, ex Fortiſſimi pariter ac Prudentiſſimi Ducis *Henrici de Rohan*, Veſtri reſpectivè Avunculi Magni, incomparabili Scripto, cui titulus, *Le Capitain parfait, & les Intereſt des Princes d' Europe*: ſequentia in *præfatione ejus* verba, valdè ponderoſa & emphatica, curioſè annotaſſe, mihique commonſtraſſe, judiciumque deſuper veſtrum gratioſè aperuiſſe, bene adhuc recordor: *Il n' y a rien* (inquit ille) *de ſi difficile que de ſçavoir regner, & ceux qui ont eſté les plus entendus en ce meſtier, ont confeſſé en mourant, qu' ils y eſtoient apprentifs. La raiſon vient de ce, qu' on ne peut eſtablir une reigle immuable dans le*

gouver-

gouvernement des Eſtats, Ce qui cauſe la reſolution des affaires de ce monde, cauſe auſſy le changement des maximes fondamentales, pour bien regner. C'eſt pourquoy ceux qui ces matieres ſe guident plus par les exemples du paſſé, que par les raiſons preſentes, ſont par neceſſité des manquemens notables. Auſſy n'appartient il pas à tous de juger le vray intereſt d'un Eſtat, & le ſcavoir ſuivre, Il faut des lumieres plus que naturelles, pour obſerver les mutations d'une choſe ſi difficile à comprendre. Scilicet de virtutibus & artibus Principatus bene regendi neminem potius loqui decet, quàm Principem: ſic in Comitiis Imperatoriis *An. Chr.* 1152. *Moguntinus Elector*, cui primam vocem, id eſt, rem in magnis difficillimam, ſanctiſſimæ leges decernunt, *Friderici Ænobarbi* virtutes arteſque regnandi, ut intelligatur cum dignitate, quid ſumma deceat faſtigia, hoc Cæſare & Principe dignas, his, apud Guntherum, Poëtam Clariſſimum, commemorat verſibus, *in Ligurin. lib.* 1. *pag.* 18. *&* 19.

Nobilitate viget, claroq; hinc ſanguine Reges,
Inde Duces contingit avos: facundia dulcis,
Forma nitens, animusq; ſagax, manus impigra, ſollers,
Conſiliis, belloq; ferox, & pace modeſtus,
Mente ſenex, ætate puer, prudentia rerum,

Certus

Certus amor, robuſta fides, conſtantia mentis
Nec frangenda malis, nec ſuſtollenda ſecundis,
Laudis amans, largitor opum, crudelibus atrox,
Tranquillus placidis, ferus indomitusq; ſuperbis,
Supplicibus facilis, juſtis pius, aſper iniquis,
Fortis ad inſtantes caſus, prudensq; futuri
Præteritiq́; memor, ſociis bonus, impius hoſti.

tandemque ſubjicit:

Hæc ſunt, O Proceres, hæc ſunt quæ regna tueri,
Ac munire ſolent: his artibus infima creſcunt,
Maxima ſervantur: ni fallimur, artibus iſtis
Seq; ſuosq; reget: neq́; enim, quas hactenus ultrò
Et gratis coluit, ſumptâ mercede relinquet.

Eodem quoque modo, ante paucos abhinc annos (*An. Chr.* ſcilicet, 1659. 21. *April.*) Sereniſſimus Princeps *Chriſtianus Erneſtus Marchio Brandenburgenſis*, in illuſtri *Argentoratenſium* Academiâ, Principatus bene regendi artes ſuaviſſimo peroravit eloquio.

Qui Civilia ex profeſſo tractant, tria unanimiter faciunt Imperantium officia potiora, quorum primum in ordinando, ſecundum in judicando, tertium in vindicando, vel, ut *Græci* loquuntur, in εὐταξίᾳ, εὐνομίᾳ & αὐταρκείᾳ conſiſtunt: hiſce tribus ſummis capitibus vim ac poteſtatem τῆς ἀρχῆς πολιτικῆς omnem contineri, ac ultra ea non extendi non tan-

by Google

tùm ex omnium gentium, quæ Imperia & Reſpublicas conſtitutas habuerunt, inſtitutis apparet; ſed antiquiſſimos tàm *Græcos* quàm *Latinos* Autores reverà, & in effectu, etſi quoad formam exactè ità non diſtribuunt, conſentire manifeſtum eſt. Ego primo & tertio officio (de negotiis rerum bellicarum, & emolumentis circa munerum tàm realium quàm perſonalium indictionem, maximam in partem agentibus) inſuper habitis, in hac *Diatriba* (quam multis poſt meam *inauguralem* annis, qualicunque labore confeci) medium, de δικαιοδοσύνῃ ἀρετῇ, ſive, de juris dicendi virtute ſelegi, & de antiquis & recentioribus tàm *Romanorum* quàm *Germanorum* Imperatorum Conſtitutionibus & Legibus, earum origine, definitione, antiquâ & hodiernâ Lege Regiâ, jurisdictione, regalibus, ſpeciebus, interpretatione, ipſis Imperatoribus eorumque Epochis & Sæculis, Receſſibus hodierni Imperii *Romano-Germanici*, ejuſq; legibus fundamentalibus, &c. juſto, opinor, tractavi ordine. Videbitis hîc, *Sereniſſimi ac Celſiſſimi Principes*, tanquam in ſpeculo, Heroum quoſdam benè, quoſdam etiam malè imperantes. Alii ad rei publicæ gubernacula admoti nihil incontinenter, nihil ambitioſè, nihil avarè, nihil præcipitanter egerunt, quæ ab Anteceſſoribus parta acquiſitaque ſunt ſemel,

mel, tueri, augere, amplificare ſolliciti fuerunt, nihil minuerunt vel amiſerunt prorſus, in ſubditorum promovenda provehendaque commoda excubare, emolumento denique Patriæ, familiæ ornamento, præſidio afflictis, terrori hoſtibus eſſe, ſemper & ubique ſtudioſi ac diligentes. In aliis contrà nihil veri, nihil ſancti, nullus Deûm metus, nullum jusjurandum, nulla religio, qui ex omnium ſcelerum colluvione concreti Patriam rapinis exhauſerunt, florem nobilitatis gladio carnificum crudeliſſimè ſubjecerunt, cuncta ferro, flammâ, terrore, luctu, & innocentium ſanguine fœdarunt, omnibuſque elementis, igne ad diſturbationem, aëre ad voluptatem, aquâ ad titillationem, terrâ ad gulam abuſi ſunt:

Nil erit ulterius quod pravis moribus addat
Poſteritas, eadem cupient facientque minores.
Omne in præcipiti vitium ſtetit. Juven. *ſat.* 1. *p.* 10.

Alii verò laudantur ab his, culpantur ab illis, quorundam vita variè extollebatur arguebaturvè: nimirum DEUS OPT. MAX. partes agendas imponit Principibus in vaſto admodum theatro, ſpectat fabulam, quam agunt, totus terrarum orbis, tot judices ſunt, quot homines, & tàm modeſtus nemo eſt, qui de illis ſententiam non ferat.

Digitized by Google

Sed cùm Vos, *Clementiſſimi Domini*, ut in vicem *Deorum*, ſic & in eorum judicium ſucceſſiſſe, gloriamque & Virtutem *Majorum Veſtrorum* non levi operâ ac materiâ æquare propoſuiſſe videam: tot imperiorum, & tàm apud *Romanos* quàm *Germanos* gubernamentorum, totque ſæculis rerum memorabiliter geſtarum conſideratio cogitatioq; eò me duxit, ut *Sereniſſimis Celſitudinibus Veſtris* inſcriptam hanc *Diatribam* meam (ubi, ſi non omnia, ad veterum recentiumque Imperatorum ac Principum jura, leges, inſtituta, exempla, monumenta, pertinentia collecta inveniuntur, ſeries tamen temporum conſtat, & quòd in orbem perpetuâ ſimilitudine Rerumpublicarum proſpera & adverſa redeant, magniſque mutationibus iterandis feſtinare, in tam effœta ſæculorum ſenectâ, rerum natura contendat, oſtenditur,) humillimè offerre auderem & conſecrare. Hæc nimirum non aliena à Principibus curioſitas eſt, non noſtræ tantùm ætatis, ſed & præterlapſorum ſæculorum Reipublicæ Statum, præſertim quoad nomotheſiam, exactiſſimè ſciſcitari. Quod mearum hîc virium fuit, ad ſingularum Conſtitutionum περιστάσεις, cauſaſque & origines, ducente hiſtoriæ lumine, reſpiciendum, & ἐξήγησιν πολιτικὴν inſtituendam eſſe, cum CL: JACOBO GOTHOFREDO JCto & Hiſtorico incom-

incomparabili τῷ ἐν ἁγίοις perneceſſarium putavi: nam, ut cæteroquin characteriſmus temporis in aliis rebus varium uſum habet; ità in Conſtitutionibus ſanè has ſive cauſas, ſive origines hiſtoricas ad falſas earum cauſas, quæ afferri poſſunt, refutandas, vice versâ eruendas plurimum conferre, &, ut dixi, hiſtoriæ profectò unius hoc munus, hoc beneficium eſſe haud ignoravi: hanc negligere eſt injuriam facere vero Conſtitutionum Imperatoriarum Legumque intellectui ac interpretationi. Jurisprudentiæ quippe deditos non minus Johannes Limnæus, de jure publico Imperii *Romano-Germanici* optimè meritus, inter miſerabiles perſonas refert, qui tantùm privati juris libris, tanquam adſcriptitii ſuæ glebæ, adhærent, nec & utilitatis & recreationis ergò ad Hiſtoricorũ, Politicorum aliorumue humanioris literaturæ hortulos, multis doctrinæ floribus peramænos arridentesque liberè accedant: ad perfectionem Jcti Virique Politici non la Juris privati ſcientia ſufficiens eſt, multa requiuntur alia, ſi quis dignè utriuſque munus ſuſtinere luerit: liberè ingenioſiſſimus Trajano Boccali*meri legiſti ſono puri aſini.*

Accipite igitur, *Sereniſſimi ac Celſiſſimi Princi-Principes ac Domini Clementiſſimi*, vultu gra-, & ſub auſpicatiſſimis ac glorioſis nominibus

b 3 veſtris

veſtris in publicum commendari patimini hanc *Nomotheſiam*, leve munus, niſi animus meus pondus imponeret: *animus* (enim dicente Seneca *lib.* 1. *de benefic. cap.* 6. *pag.* 266.) *eſt, qui parva extollit, ſordida illuſtrat*: animus eſt, qui formam dat rebus: ac eſtote propitii rudimentis

Auguſtiſſimorum Nominum Veſtrorum.

Clientis & Famuli devotiſſimi

Perſcriptam Buxovillæ, 8. *Calend. Auguſt. die Jacobo Apoſtolo ſacro, Anni à Chriſto nato*, 1664.

GEORGII CHRISTOPHORI STIRNII J. U. Dris.

IN-

INDEX PRIMUS

Tribus repræſentatus faciebus tergemino formatis oculo:

Dextro ad titulos, Medio ad partes cujusq; tituli, Siniſtro ad ſingulos paragraphos, intento.

- Tit. 1. de jure vet. nov. & partib. unâ cum method. hoc tractat.
  - Pars 1. de Principiis juris.
    - Politica eſt ἀρχιτεκτονική. §. 1. Jurisprudentiæ finis, objectum & media. §. 2. Jus antiquum, tàm public. quàm privatum. §. 3. Jus Juſtinianeum, privatum & publicum. §. 4. Jus noviſſ. tàm publ. quàm privatum. §. 5.
  - 2. de ſpeciebus juris ſcripti.
    - Juris diviſio in ſcriptum & non ſcriptum. §. 6. Leges & earum origo. §. 7. Plebiſcita. §. 8. Senatus-conſulta. §. 9. Prætorum Edicta. §. 10. Reſponſa prudentum. §. 11. Conſtitutiones Principum. §. 12.
  - 3. de methodo tractationis. §. 13.
- Tit. 2. de definitione verbali & reali.
  - Pars 1. de definitione verbali.
    - Sanctionem LL. ad adminiſtrationem negotiorum Imperii & jura Majeſtatica pertinere. §. 1. Cognitio nominis primò neceſſaria. §. 2. Homonymia Conſtitutionum. §. 3. Synonymia. §. 4.
  - 2. de definitione reali. §. 5.
  - 3. de genere.
    - Genus proprium eſſe, *Jus ex placito & plenitudine poteſtatis confectum.* §. 6. Notæ & proprietates Conſtitutionum. §. 7.
-
  - Pars 1. de origine Legis Regiæ.
    - Legem R. non eſſe commentum. §. 1. Originem Legis R. non eſſe ex jure Regum Samuelis. §. 2. Legem R. non eſſe latam ſub Regib. §. 3. Originem L. Regiæ non referendam eſſe ad *LL. XII. Tabb.* §. 4. Legem R. ad *Auguſti* tempora pertinere. §. 5.

Finitio

- finitio, continetur quin que titulis prioribus.
  - Tit. 3. de LegeRegiâ.
    - 2. de effectu Legis R.
      - De Imperii Majeſtate in genere & privativè ſumtâ. § 6. De definitione majeſtatis, & ejus læſione, §. 7. *An populus Principem poteſtate privare, aut deponere poſſit?* § 8.
    - 3. de juribus majeſt. ſpecialibus.
      - Jura Majeſtatis ordinaria. §. 9. Extraordinaria, quæ rationes ſtatûs appellantur: ſcil. *licita*, *media & flagitioſa*. §. 10.
  - Tit. 4. de Capitulatione Imperatoriâ.
    - Pars 1. de cognatione & differentiâ in antiq. & nov.
      - Antiquam L. R. nunquam expreſsè abrogatam eſſe. §. 1. De cognatione veteris & modernæ L. R. §. 2. De differentiâ utriusque. §. 3.
    - 2. Generalia de Capitulatione.
      - De origine Capitul. & *an ſalvâ Majeſtate Princeps in eam jurare poſſit?* §. 4. Definitio, cauſſa effic. ſubjectum cui, materia, forma & finis Capitulationis Imperatoriæ. §. 5.
    - 3. Specialia.
      - Capitul. *Caroli V.* compendioſa. §. 6. Ordinum Imperii monita contra *Ferdinandi IV.* Capitul. §. 7. Capitul. *Leopoldi* compendioſa. §. 8. Explicatio potiorum articulorum Capitul. *Leopold.* §. 9. Explicatio *ejusd.* articulorum novorum. §. 10.
  - Tit. 5. de Majeſtatis officio judiciario, ubi de poteſt. juſtit. æquitat. & liberalitate.
    - Pars 1. de poteſt. Principis.
      - De officio Majeſtatis judiciario. § 1. de poteſtate Principis. §. 2.
    - 2. de voluntate & juſtitiâ.
      - De Principis voluntate. §. 3. de ejus juſtitiâ, & jure à tertio quæſito non tollendo. §. 4.
    - 3. de æquitate.
      - De æquitate & clementiâ per originem, jura, rationes, autoritates & exempla, probatâ. § 5. *Quæſtiones aliquot* de æquitate. §. 6.
    - 4. de liberalitate.
      - De liberalitate Principis cum modo & judicio. §. 7. de *quinque ſpecialibus* ex liberalitate provenientibus. §. 8.

Digitized by Google

- Secunda facies duos ti- tulos de ſpecie- ius Con- ſtitutio- um imple- itur.
  - Tit. 6. De diviſionibus & ſpeciebus Conſtitutionum.
    - Pars 1. de Conſtit. quæ directò & motu proprio fiunt.
      - De utilitate diviſionum. §. 1.
      - De Edictis Principum. § 2.
      - De orationibus eorum. §. 3.
      - De mandatis. §. 4.
    - Pars 2. de iis, quæ ſimiliter directò, ſed motu alieno fiunt.
      - De Reſcriptis ad relationem. §. 5.
      - De Reſcriptis ad appellationem. § 6.
      - De Reſcriptis ad ſuggeſtionem, pragmaticis ſanctionibus & annotationibus. §. 7.
    - Pars 3. de Conſtitutionibus, quæ non directò fiunt.
      - De Epiſtolis in ſenſu lato & generali, & in ſenſu ſpeciali, cum formalibus quibuſdam. §. 8.
      - De Decretis, ſententiis definitivis & interlocutoriis. §. 9.
      - De Principis contractibus & concordatis. §. 10.
  - Tit. 7. De Interpretatione Conſtitutionum.
    - Pars 1. de modis & regulis interpretandi generalibus.
      - De neceſſitate interpretationum. §. 1.
      - Cujus ſit interpretari Conſtitutiones. §. 2.
      - Quatuor modi interpretationum. §. 3.
      - Præcepta ac Regulæ interpretationum. §. 4.
    - Pars 2. de interpretatione Conſtitutionum, quæ directò ſive motu proprio ſive alieno, fiunt.
      - Interpretatio Edictorum. §. 5.
      - Interpretatio Mandatorum. §. 6.
      - Interpretatio Reſcriptorum. §. 7.
    - Pars 3. de interpr. Conſt. quæ non directò fiunt.
      - Interpretatio Epiſtolarum § 8.
      - Interpretatio Decretorum & ſententiarum. §. 9.

Tit. 8.

Digitized by Google

- Tit. 8. Qui Conſtitutiones rogare poſſint?
  - Pars 1. Quis ſit Imperator, & quot habeat nomina?
    - Solum olim Imperatorem Conſtitutiones facere potuiſſe, hodie non. §. 1. de nomine Imperatoris & Cæſaris. §. 2. de Regis nomine. §. 3. de Principis. § 4. Reliqui Imperatorum tituli honorifici. §. 5.
  - Pars 2. de Rege Rom. & ejus poteſtate circa LL.
    - Quis ſit Rex Rom. & an æquè ac Imperator, Conſtitutiones generales condere & rogare poſſit? §. 6.
  - Pars 3. de Vicariis eorumq; jure LL. faciendi
    - De Vicariorum jure circa LL. conſtituendas rationes affirmantes & negantes, de eorum origine, tribus hujus ſeculi interregnis, aliorumque jure ad ferendum Conſtitutiones. §. 7.
- Tit. 9. de prima epocha Imperatorum.
  - Pars 1. Seculum primum.
    - De Conſtitutionum inſcriptionibus & ſubſcriptionibus. §. 1. De C. *Jul. Cæſaris* Conſtitutionibus. §. 2. De conſtitutionibus *Auguſti*. §. 3. De *Tiberij*. § 4. De *Caj. Caligulæ*. §. 5. De *Claudij*. §. 6. *Neronis*. §. 7. *Galbæ*. §. 8. *Othonis*. §. 9. *Vitellij* §. 10. *Veſpaſiani*. §. 11. *Titi*. §. 12. *Domitiani*. §. 13.
  - Pars 2. ſeculum ſecundum.
    - Imperatorum Seculi ſecundi chronologia. §. 14. Eorundem conſtitutiones. §. 15. Ejusdem ſeculi memorabilia circa ſtatum. §. 16.
  - Pars 3. ſeculum tertium.
    - Imperatorum ſeculi tertii chronologia. §. 17. Eorundem Conſtitutiones. §. 18. Ejusdem ſeculi memorabilia de ſtatu reginimis. §. 19.
  - Pars 1. ſeculum quartum.
    - Imperatorum ſeculi quarti chronologia. §. 1. Nomotheſia. §. 2. ejusdem ſeculi memorabilia de ſtatu regiminis. §. 3.

Facies

- *Facies tertia, iterùm quinque titulis, de causâ efficiente agit.*
  - Tit. 10. de ſecunda epochâ.
    - Pars 2. ſeculum quintum.
      - Imperatorum ſeculi quinti chronologia. §. 4. Nomothesia. §. 5. Status & forma Reipublicæ, ſeculo hoc quinto. § 6.
    - Pars 3. ſeculum ſextum.
      - Imperatorum ſeculi ſexti chronologia. §. 7. Nomothesia. § 8. Ratio ſtatûs hujus ſeculi ſexti. §. 9.
    - Pars 4. ſeculum ſeptimum & octavum.
      - Chronologia ſeculi ſeptimi & octavi. §. 10. Nomotheſia. §. 11. Memorabilia in Republica. §. 12.
  - Tit. 11. de tertiâ Impp. epochâ.
    - Pars 1. ſeculum nonum & decimum.
      - Chronologia ſeculi noni & decimi. §. 1. Nomotheſia hujus noni & decimi ſeculi. §. 2. De Statu Reipublicæ in ſeculo nono & decimo. §. 3.
    - Pars 2. ſeculum undecimum.
      - Imperatorum ſeculi undecimi chronologia. § 4. Nomotheſia. §. 5. Memorabilia circa Statum § 6.
    - Pars 3. ſeculum duodecimum.
      - Annotatio temporis ſeculi duodecimi. §. 7. Imperatorum hujus ſeculi Conſtitutiones. § 8. Reſpublica. §. 9.
    - Pars 4. ſeculum decimum tertium.
      - Chronologia ſeculi decimi tertii. §. 10. Conſtitutiones Imperatoriæ. §. 11. Ratio ſtatûs hujus ſeculi. § 12.
    - Pars 5. ſeculum decimum quartum.
      - Temporis annotatio in ſeculo decimo quarto. § 13. Nomotheſia. § 14. Memorabilia circa rationem ſtatûs. § 15.

- Tit. 12. de quartâ epochâ.
  - Pars 1. ſeculum decimum quintum.
    - De *Ruperti Palatini* tempore, genealogia, nomotheſia & regimine. §. 1. De *Sigiſmundi* Conſtitutionibus. §. 2. *An Electio domui Auſtriacæ alligata.* §. 3. De *Alberti II. LL.* §. 4. De *Friderici III.* §. 5.
  - Pars 2. ſeculum decimum ſextum.
    - De *Maximiliani I.* § 6. *Caroli V.* §. 7. *Ferdinandi I.* §. 8. *Maximiliani II.* §. 9. *Rudolphi II.* temporibus, Conſtitutionibus, & Regimine. §. 10.
  - Pars 3. ſeculum decimum ſeptimum.
    - De *Matthiæ*, §. 11. *Ferdinandi II.* §. 12. *Ferdinandi III.* § 13. *Ferdinandi IV.* & *Leopoldi I.* chronol. LL. & Statu. §. 14. Rerum *German.* Scriproribus. §. 15.

IN-

Digitized by Google

INDEX SECVNDVS
Quæſtionum
Suis juſto ordine titulis inhærentium.

	Tit.	§	num.	pag.
Titulo primo juris ſcripti, tam veteris quam hodierni in genere partes & ſpecies, cum propoſitæ tractationis methodo, conſiderantur. - -	1.	—	—	1.
1. Cur jus publicum ex parte tantùm, & quidem minimâ, in Corpus *Juſtinianeum* relatum ſit? *Diſting.* - -	1.	4.	2.	6.
Titulo ſecundo nomina & ſignificationes jurium à Principibus conſtitutorum eruuntur, indeq́ deſcriptio Conſtitutionum Principum colligitur, & tandem iis genus proprium determinatur. - - -	2.	—	—	26.
2. An Conſtitutiones rectè, per jus ex placito & plenitudine poteſtatis, definiantur? *Affirm.* - -	2.	6.	—	31.
3. An actus Conſtitutione aut Jure vetitus, ſi nihilominus factus fuerit, cenſeatur nullus ipſo jure? D. -	2.	7.	4.	34.
Titulo tertio in antiquam gem Regiam inquiritur.	3.	—	—	35.
An *Auguſti* juſtus principatus ſit habendus, & quando cœperit eſſe juſtus? *A.* -	3.	1.	2.	38.

c 3 5. Cur

	Tit.	§.	num.	pag.
5. Cur nulli ante *Octavium* occupatio Imperii feliciter ceſſerit? D.	3.	1. & 5.	2.	38. & 46.
6. An Jure Divino Regibus tradita ſit proprietas agrorum, vitæ & honoris ſubditorum? Neg.	3.	2.	—	39.
7. An Populus *Romanus* Imperium Cæſaribus concedendo, privativè, an cumulativè, tranſtuliſſe cenſeatur? ℞ *privativè.*	3.	6.	—	50.
8. Utrum Potentia Cæſarea pro tyrannide habenda? D.	3.	7.	—	52.
9. An Principem impotenter & tyrannicè imperantem, regno vel vitâ exuere liceat? D.	3.	8.	—	52.
10. Vi nè an prudentiâ Imperium tutius habeatur? *Diſt.*	3.	10.	3.	61.
11. *Auguſtum* nè *Tiberius* Imperatoriis conſervandi ſtatus artibus ſuperaverit? N.	3.	10.	3.	61.
12. Utrum enormis *Tiberii* ſimulatio moderatæ *Auguſti* præferenda? N.	3.	10.	3.	61.
Titulus quartus de Capitulatione Imperatoriâ.	4.	—	—	62.
13 An ſalvâ Majeſtatis eſſentiâ Summus Princeps in Capitulationes jurare queat? A.	4.	4.	2.	71.
14. An Imperium Imperatore majus ſit? D.	4.	4.	2.	72.
Titulus quintus de prænecеſſario Majeſtatis officio, quod conſiſtit in judicando, ubi de poteſtate, juſtitiâ, voluntate, æquitate & liberalitate in legibus conſtituendis commonefactio.	5.	—	—	109.
15. Utrum Cæſaris poteſtas tyrannis? D.	5.	2.	1.	111.
16. An Principatus aliis Imperiis præferendus? D.	5.	2.	2.	112.

17. An

	Tit.	§.	num.	pag.
17. An Princeps ſine causâ de plenitudine poteſtatis tertio præjudicare poſſit? N.	5.	3.	——	117.
8. An Princeps jura tollere, & alicui præjudicium velle afferre præſumatur? N.	5.	4.	1.	119.
9. An Princeps poſſit parti tollere defenſionem? D. - - -	5.	4.	1.	120.
o. An Princeps per abſolutam poteſtatem poſſit juri quæſito alteri præjudicare ſine causâ? N. - -	5.	4.	2.	121.
. An Princeps, de plenitudine poteſtatis, ex causâ jus alteri quæſitum auferre poſſit? N. - - - -	5.	4.	2.	121.
. Cur Judicium ex æquitate ad Principem ſolum pertineat, non verò ad Judices? D.	5.	5.	3.	122.
. Satiusnè ſit amari quàm metui, an metui quàm amari? *Aff. poſterius.* - -	5.	5.	4.	123.
, An æquitas ſtricto Juri præferenda? D.	5.	6.	1.	124.
An ſummis Curiis, ut *Spirenſi*, ut *Pariſienſi*, &c. liceat judicare non ſecundum Leges, ſed ſecundum quod ipſis æquum aut bonum videatur? *Neg.* - -	5.	6.	2.	125.
An Princeps ſupremus non ſecundum Leges, ſed ex arbitrio ſuo & animi ſententiâ, ſecundum ſuam conſcientiam judicare poſſit? *Diſt.* - - -	5.	6.	3.	125.
An tanta æquitatis & conſuetudinis vis ſit, ut inter nobiles familias pacto erigi poſſint fideicommiſſa? *A.* - -	5.	6.	4.	125.
An Princeps, mandata jurisdictione, privativè vel cumulativè eam conceſſiſſe intelligatur? D. - - -	5.	8.	2.	128.
An conceſſo caſtro aliquo cum jurisdictione, vel omnimodâ jurisdictione, etiam merum imperium datum intelligatur? - - -	5.	8.	2.	128.
An, ſi Nobilis aut alia illuſtris perſona mediata in territorio cujusdam Principis aut Status Imperii delinquat, Dominus territorii hoc caſu judicet? *A.* -	5.	8.	2.	128.

	Tit.	§.	num.	pag.
31. An jus primogenituræ *Juri Feudali Lombardico* quodammodò conſentaneum ſit? *A.*	5.	8.	3.	129.
Titulo ſexto Conſtitutionum variæ diviſiones & ſpecies referuntur. - -	6.	—	—	131.
32. An *Edicta* forenſes ligent? *A.* -	6.	2.	—	134.
33. An *Pretori* aut *Officiali* credendum ſit, qui aſſerit, ſe ex ore Principis *Mandatum* accepiſſe? N. - - -	6.	4.	—	138.
34. Si pars *Reſcriptum* producat, quod ab adverſario, tanquam falſis precibus obtentum, impugnatur, cui nam onus probandi, an producenti, an verò impugnanti *Reſcriptum* incumbat? *Aff. poſterius.* -	6.	5.	—	140.
35. An rectè & ex uſu Reipubl. factum, quòd Principes tantam in jure, tot modis & formarum ſpeciebus, condendo poteſtatem obtinuerint? *A.* - - - -	6.	10.	—	149.
Titulus ſeptimus de interpretatione Conſtitutionum.	7.	—	—	150.
36. An motus Principis proprius, & preces petentis, ad *Reſcriptum* obtinendum ſimul ſtare poſſint? N. - - -	7.	5.	—	163.
37. An Princeps reſcribens, nullo verbo in precibus cancellato, omnia in eis contenta concedere videatur? D. - -	7.	7.	—	165.
38. An *Epiſtola Pontificis Maximi*, Regis vel alterius Principis, probet etiam contra tertium? D. - - -	7.	8.	—	166.
39. An magis præſumatur pro *ſententiâ*, quàm pro *decreto*? *A.* - - -	7.	9.	—	168.
Titulo octavo, quibus rogare Conſtitutiones fas ſit, oſtenditur. - - -	8.	—	—	169.

40. An

	Tit.	§.	num.	pag.
40. An Cæſaris titulus & nomen, Imperatoriæ dignitati, quæ apud nos claret, adeò proprium ſit, ut alii nulli competere poſſit? *A.*	8.	2.	2.	175.
41. An nomen *Regium Imperatorio* poſtponendum? *A.*	8.	3.	—	176.
42. Imperator an Dominus Mundi? *Diſt.*	8.	5.	3.	179.
43. Quorum in poteſtate fuerint, ante Imperium *Caroli M.* Occidentalis Imperii reliquiæ? *R. per rebellionem avulſum eſſe occidentem.*	8.	5.	3.	182.
44. An *Romanum* Imperium omnium tempore *Auguſti* fuerit eminentiſſimum? *A.*	8.	5.	6.	186.
45. *Romani*, an *Germani*, bello ſuperiores fuerint? *D.*	8.	5.	6.	186.
46. An virtute veteri bellicâ exciderint *Germani*? *N.*	8.	5.	6.	186.
47. An Rex *Romanus* æquè ac Imperator, Conſtitutiones Imperii generales condere & rogare poſſit? *A.*	8.	6.	—	187.
Titulus nonus de prima epocha Imperatorum.	9.	—	—	191.
48. *Auguſtum* nè *Tiberius* Imperatoriis conſervandi Status artibus ſuperaverit? *N.*	9.	4.	.	201.
49. An *Chriſtianis* uti liceat Legibus Ethnicorum? *A.*	9.	19.	—	245.
Titulus decimus de ſecunda epocha Imperatorum.	10.	—	—	246
Cur non interceſſum fuerit ab *Epiſcopis*, cum *Codex* à *Juſtiniano* Imp. componeretur? *R. dubié.*	10.	8.	—	268.
An ſub *Juſtiniano* fuerit certa de *Divinis* ſententia? *A.*	10.	9.	3.	287.
Titulus undecimus de ter- epocha Imperatorum.	11.	—	—	291.

Digitized by Google

	Tit.	§.	num.	pag.
52. An poteſtatem verè Regiam habuerit *Carolus Magnus*? *A.* - -	11.	3.	1.	296.
52. An omninò nova aliqua poteſtas in urbem *Romam* à Pontifice in *Carolum* cum Imperatorio titulo ſit translata? N. -	11.	3.	1.	298.
54. Utrum Electio Succeſſioni præferenda? *A.* - - -	11.	3.	2.	306.
55. An Juris *Juſtinianei* ante *Lotharij II.* ætatem aliquis fuerit in foro uſus? *A.* -	11.	8.	——	310.
56. Num *Lotharij II.* juſſu Jus *Juſtinianeum* in ſcholis doceri cœperit? *Neg.* -	11.	8.	——	310.
57. Num *Lotharij* Cæſaris juſſu. in *Italiâ* abrogatæ ſint receptæ hactenus Leges, *Langobardica* ſcilicet & *Francica*, & in earum locum ſolæ *Juſtinianea* in forum reductæ? *Neg.* - - -	11.	8.	——	311.
58. Quomodo Juris *Juſtinianei* reſtauratio hâc ætate contigerit? ℞. *nullo juſſo Cæſareo, ſed ſpontaneo populi ſtudio.* -	11.	8.	——	311.
59. An *Aurea Caroli IV. Bulla* rurſus abrogari poſſit? *D. non ſolius Imperatoris, ſed omnium ordinum auctoritate.* - -	11.	14.	1.	322.
60. An Imperatori vivo rectè Rex *Romanus* adjungatur? *D. ut in præcedent. quæſt.*	11.	14.	2.	323.
Titulus duodecimus de quarta epocha Imperatorum.	12.	——	——	328.
61. An Civitates Imperiales tantam, quantam cæteri Status Imperii, jurisdictionem habeant, & an eâ, quibusdam ex cauſis, faciliùs quàm ſuperiores Status, iterùm privari poſſint? *A. prius. N. poſterius.* -	12.	1.	3.	329.
62. Libera an etiamnum hodiè ſit electio Imperatoris, an verò domui *Auſtriacæ* alligata? *Aff. prius, Neg. poſterius.* -	12.	3.	——	331.
63. An Imperator cum Camerâ Imperiali concurrentem habeat jurisdictionem? *Neg.* - - -	12.	6.	2.	338.

64. Qua-

Digitized by Google

	Tit.	§.	num.	pag.
Quatenus in Imperio *Rom.* intereſſe Creditor à tempore moræ legitimè petere poſſit? *R. ultra 5. pro* 100. *peti non debere.* -	12.	11.	2.	358.
An Conſtitutiones Imperatorum Germanicorum Legis habeant vigorem, ſicut aliæ Conſtitutiones in Corpus Juris noſtri relatæ? *Diſt.* - -	12.	13.	2.	368.
An Turcarum Imperium ante finem mundi interiturum ſit? *Aff.* : :	12.	14.	3.	371.

TITU-

Digitized by Google

TITULO PRIMO

...URIS SCRIPTI TAM VETERIS ...iam hodierni in genere partes & ſpecies, cum propoſitæ tractationis methodo, conſiderantur.

Pars I. *continet principia Juris generalia.*

§. I.

POliticæ doctrinæ, quam *Ariſt.* I. *Ethic.*2. ἀρχιτεκτονικὴν appellat, cùm multas facultates, artes & quocunque nomine eas inſignire velis, habeat ſibi famulantes, *idem Ariſt.*1. *Eth.*1. præcipuè ad ultimum ſcopum conſequendum ſunt coadjuvæ & quaſi filiæ, ſuperiores illæ Diſciplinæ, quas κατ' ἐξοχὴν FACULTATES nominant, Θεοσέβεια, νομοθετικὴ, & ἰατρικὴ. Prima ad bona potiſſimùm futura re-
: Ultima tempori ferè præſenti inſervit: Media verò (quæ ſub no-
Juris in concreto conſiderati, ſeu Jurisprudentiæ, hæc enim
yma eſſe, *arg.tit. de Juſt.& Jur.* Weſemb.*ad* §.1. *&* 2. *Inſtit. de Juſt.*
ibiq; Coraſ.*lib.*1.*indag.c.*11. Arum.*Exerc.*1.*th.*6. Treutler.*vol.*1.*diſp.*
ibi Bachov. verè dici poteſt, venit, & ſeſe apud omnes penè gentes,
ropa porrigitur, ceu fontem boni & æqui jamdudum commendavit,
à Romanis initium ſumpſit, Jus Romanum ceu Jurisprudentia Ro-
vulgò indigitatur, juxta Herm. Vultej. *in ſua Jurisprud.Rom.*) ho-
res & facta præterita judicat, & ſecundum qualitatem cujusque

actionis præſentibus etiam auxilio, nec non contra futuras neceſſitates ſolatio eſt, argumento eorum, quæ Ludov. Molina *de Juſt. & Jur. tract.1. diſp.1. & ſeqq.* tradit.

§. 2.

Jurisprudentia enim eſt divinarum atque humanarum rerum notitia, juſti atque injuſti ſcientia, *§.1. Inſt. de Juſt. & Jur. l.10. ff eod.* ſive ut *Celſus* definit: ars boni & æqui. *l.1. pr. ff.d.t.* vel ut Dn. m. & Præcept. Locamer. *add.§ 1. Inſt. d.t. ſub lit. a.* clarius verba ponit: Scientia atque notitia juſti & injuſti in rebus tàm divinis quàm humanis. In ea tria ſunt conſideranda: Finis, objectum, & media. Finis & conſervatio Juſtitiæ, quæ eſt conſtans & perpetua voluntas jus ſuum cuique tribuendi, *pr. Inſt. d. t. d. l.10. ff.eod.* Objectum ſunt actiones civiles, vel ipſe homo civiliter conſideratus & ad juſtitiam conformandus. *arg. l. 2. in.fin. ff. de LL.* Medium eſt ipſum jus, quod (in abſtracto conſideratum) nihil aliud eſt, quàm civitatis ordinatio, jubens ea quæ facienda ſunt & prohibens contraria *arg d.l.2. inf. ff.de LL.* Verùm quia tradita Jurisprudentiæ definitio lata eſt, & Politicæ doctrinæ ferè communis, atque hinc ejus quaſi filia & famula dicitur, ideò merito tolerari poteſt. Et cùm utraque Religioni, Patriæ & Privatis (per res enim divinas, res, quæ ad ſacra, ſacerdotes & religionem ſpectant, *arg. l.1.§ 2. ff.d.t. de J. & J.* per res verò humanas, negotia civilia ad Politicum Reipubl. ſtatum rectè conſtituendum, tam publicè, quam privatim pertinentia, intelligimus, Vult. *ad § 1. Inſt. d.t. de J & J.*) ſuum cuique tribuere jubeat; Ideò Veteres Romani ad formandum & conſervandum Bonum publicum (utut illud Joach. Cluten. *Syllog. rer. quot. concl.1.* varias paſſum ſit mutationes & converſiones, ut hiſtoricorum teſtantur tabulæ, & infrà plenius docebitur) olim non publico ſolum iure, ſed etiam privato, juxta Prudentiorum conſilia, utebantur. Eodem modo adhuc hodiè in Republica noſtra Germaniæ, ſive in moderno Regimine Imperij Romano-Germanici, ad veterum Romanorum imitationem, tam publicum quam privatum Jus maximè excolitur & floret. Cùm autem Jus Romanum aliam faciem antiquis temporibus habuerit, aliam hodie repræſentet, ideò utrumque tam privatum quam publicum, *Gloſſographi & Interpretes* triplex faciunt: Antiquum, Novum & Noviſſimum.

§. 3.

Per antiquum illud intelligunt, quod ante Juſtiniani tempora in uſu erat. Ut verò, ſicut ex modo dictis facile colligitur, ad Reipubl. ſtatum comparata eſſe debet omnis Nomotheſia, atq; ante hunc Imperatorem quadruplicem Reipubl. Rom. Statum, ſeu quatuor ætates ſpectare licet: Ita

per eas

ır eas juris antiqui inquiſitio ducenda. Aliam enim Jurisprudentiæ ciem ſub Regibus; Dn.m. & Præcept. Jac. Gothofr. *hiſtor. jur. c.1.* aliam b Coſs. aliam ſub Tribunicia poteſtate, *d. hiſtor. c.* 2. aliam denique b Imperatoribus, *d. hiſtor. c.* 3. *& ſeqq* fuiſſe, ante omnia ſciendum eſt. öpper. *de vera Juriſpr. lib.7. titt.2 3.4.5.* Stephan. *Oeconom. jur. part.3. cir. fin. pag* 109. Si quis enim Populum Roman. quaſi hominem conſiderat, tamque ejus ætatem percenſeat, ut cœperit, utque adoleverit, ut quaſi ad iendam juventæ florem pervenerit, ut poſtea conſenuerit: quatuor graıs proceſſusque ejus inveniet. Prima ætas ſub Regibus fuit, prope duıntos quinquaginta per annos, quibus circa ipſam matrem ſuam cum finiınis luctatus eſt. Hęc erit ejus infantia. Sequens à Bruto Collatinoque onſul bus, in Appium Claudium, Quinctum Fulvium Conſules, ducentos uinquaginta annos patet: quibus Italiam ſubegit. Hoc fuit tempus viris ımi que incitatiſſimum: ideò quis adoleſcentiam dixerit. Debinc ad æſarem Auguſtum ducenti anni, quibus totum orbem pacavit. Hic jam ſa juventa imperii, & quaſi quædam robuſta maturitas, A Cæſare Auıſto in ſeculum noſtrum, inertiâ Cæſarum quaſi conſenuit: *ſunt verba L. 9, Flori proleg.* adde Nicol. Myler. *Delineat. de Principib. & Statib. Imper. ıp. 2. 3. 4. 5. &c.*

I. Illis ergò ætatibus, quoad jus publicum antiquum, Primò ad Hiorıcos rerum Romanarum ſcil. ad Tit. Livium, L. Julium Florum, Velleım Paterculum, C. Suetonium Tranquillum, C. Cornelium Tacitum, & ios, quos Chriſtoph. Adam. Rupert. *in Meriur. epiſtol. pag. 259. 260. 265.* comıendat, recurrendum eſt: Hiſtoria enim jus publicum genuit, Politica peerit, Jurisprudentia educavit, Eraſm. Ungepaur. *diſp. de Jur. publ. 1620. Reſp. hriſtoph. Gulden theſ.3.* Optandum equidem foret, vel Coccejum Nerım, & Atejum Capitonem, Scævolam, Tuberonem, Titum Ariſtonem, el Tit. Manl. Torquatum, juris publici peritiſſimos (teſtibus Tacito *lib.4. c.58. v.1.* Gellio *lib.10. cap.20.* Valer. Max. *lib.5. c.8.* & Pomponio *in l.2. §* 40. *45. ff. de O. J.* & Valent. Forſtero *hiſtor. jur. lib.2.*) pleniorem nobis reliuiſſe ἱςγορίαν: Sed cùm votis facta abnuant, vel fragmentis illis, quæ haemus, tabulisque raris atque minutis, quas hinc inde, tanquam poſt tempeſtatem aliquam communem, colligere poſſumus, interim utendum.

II. Antiqui veró juris privati, Secundò, initia & progreſſum, id eſt, quibusnam carceribus, ad quas metas, & per quos paulatim gradus & traıites decurrerit, à Pomponio, qui iſta *in d. l. 2. ff. de orig. jur.* attigit magis, uàm expoſuit, aliquo modo percontari licet, ad quem *tit. Digeſt. de O. J.* ineger commentarius extat Petri Fabri, cui addere poſſumus Valent. Forſter. *iſtor. jur. lib. 1. 2. & 3.* Georg. Schultzen. *in Synopſ. Inſtitut. Imperial. proleg.*

Coraſ. *de art. jur. part.* 17. & Vult. *prolegom. ad Jurispr. Roman.* aliosque. Feliciùs tamen, accuratiùs, & meliori longè ordine, hanc remaſſecutus videtur modò laudatus Dn Jac. Gothofred. non ſolùm *in hiſtor. jur. dict. capp.* 1. 2. & 3. ſed etiam *in Bibliothec. Jur. capitib. trib. prioribus*: In hiſtoriæ enim juris capite 1. *de Jurisprudentia Regiorum temporum*: cap. 2. *de Jurisprudentia Romana ſub libera Republ.* cap. 3. *de Jurisprudentia ſub Imperatoribus*, agitur: Bibliothecæ juris verò caput 1. *de Pro Juſtinianeis Juris Veteris reliquiis*: cap. 2. *de Jurisconſultorum veterum ad Jus Pro-Juſtinianeum reliquiis*: cap. 3. *de Imperatoriarum Conſtitutionum Pro-Juſtinianearum reliquiis*, tractat: quâ hiſtoriæ & bibliothecæ juris Gothofredianæ faculâ accensâ, eò certius juris ſtudioſo in plerisque pedem de cætero figere licet.

§. 4.

Jus novum Juſtinianeum appellitant, ab Imperatore FLAVIO JUSTINIANO (de quo Procop. Cæſarienſ. *in arcan. hiſtor.* & Franc. Balduinus *in Juſtiniano, ſive commentariorum libris IV. de jure novo.* quorum Ille, quid domi, quid foris præclare geſſerit, exponit; Hic, quid in Jurisprudentiæ cauſa, quæ ab aliis hiſtoricis ſcriptoribus tantùm non prætèrita fuit, præſtiterit, declarat) ita dictum. Hujus enim Imperatoris auſpiciis & autoritate, prima elementa, ſeu Inſtitutiones, Pandectæ, Codex, omnisque Juris Romani novior apparatus, in lucem prodierunt, ex quibus libris ſeu partibus coaluit & coagmentatum eſt corpus noſtrum Juris Civilis, quod Jurisprudentiæ fundus hodie eſt. Iſte, inquam, divino inſtinctu Jus antiquum antea confuſum in luculentam erexit conſonantiam §. 2. *& ſeqq. Inſt. proœm.* & toto, quod dicitur, exhibuit modio, Valentin. Forſter. *hiſtor. jur. lib.* 3. *capp.* 1. 2. 3. Georg. Schultzen / *in d. Synopſ. Inſt. Imp. proleg.* ibi, *de Jure Juſtinianeo.*

I. Corpore illo Juris, quod modò laudavimus, jus potiſſimùm privatum comprehenditur: licet enim de jure publico per occaſionem nonnulla irrepſerint, ea tamen perpauca, & generalia tantum ſunt, ac non niſi avarâ manu in id inſerta & conſignata. Cæterùm de variis corporis juris editionibus videatur iterum Dn. m. & Præcept. Jac. Gothofred. *in hiſt. jur. c.* 4. Secuta ſunt laudatiſſimum Imperatorem ea tempora, imò partim excepere, quibus neque occidentem Juſtinianei libri penetraverunt, neque in orientis imperio, miro miſeroque fato, & eodem quo cæteræ diſciplinæ, curioſos invenêre patronos, recedente paulatim linguæ latinæ uſu, & barbarie indies magis ac magis accedente, quin & Novellis ſubinde pro novo reipubl. ſtatu inſecutorum Principum Conſtitutionibus, alicubi etiam per invidiam & æmulationem, tam illuſtri operi incumbentibus, Dn. Jacob. Gothofr. *dict. hiſt. jur. cap.* 9. & *dict. biblioth. cap.* 5. 6. Valentin. Forſter. *hiſtor. jur. lib.* 3. *cap.* 5.

cap. 5. Ante Lotharium II. uſum aliquem Juris Juſtinianei in Italia ſuperfuiſſe, docet Hermannus Conringius *de orig. juris german. cap.* 20. Conſtat etiam, ejusdem ætate mirum in modum cœpiſſe in Italia Romanum Jus invaleſcere, nec ullo juſſo Cæſareo, ſed ſolâ & unicâ æquitatis laude & opinione populo placuiſſe, magno ſtudio Bononiæ incumbente Irnerio, idque ab æquitate & ſingulari prudentia commendante, Conringius *dicto libro, capp.* 21. 22. 23. neque ulla alia de cauſa aut alia ratione vel Hiſpanos vel Gallos (quod factum ſeculo demùm decimo tertio, Conringius *d. lib. cap.* 24.) Romanas leges admiſiſſe: in Germaniæ verò ſcholas & fora ſeculo decimo quinto introductas eſſe, primùmque Maximiliano Cæſare conſtitutum, ut ſententiæ in Auguſto Camerali judicio ſecundum Jus Romanum pronunciarentur. Conring. *d. l. capp.* 32. 33. Dn. Rebhan. *Hodeget. jur. chart.* 1. *parall.* 12.

II. Etſi verò hoc Jus Juſtinianeum, quod novum ab interpretibus vocatur, & ad ſingulorum tantùm utilitatem ſpectat. § *fin. Inſt. de juſt. & jur.* 1. § 2. *ff. eod.* tam magnam in Europa, maximè autem in Germania, authoritatem conſecutum fuerit: Juris tamen publici (quod ad ſtatum Rei Romanæ pertinet, *d.* §. *f. I. & l.* 1. § 2. *ff. de J. & J.* ab Imperatore Juſtiniano in corpore Juris Civilis, ut dictum, parciſſimâ atque ad avaritiam uſque contractâ manu editum, & *in l.* 2. C. *de his qui ſponte munera publica ſubeunt*, alio modo in conſiderationem venit) non tantam in Europa autoritatem el eſſe vel fuiſſe, iterùm Conring. *in proleg. ad German. Tacit.* & ita nominatus Hippol. à Lapide *præfat. libri*, cui titulum fecit *de Ratione Stat. in Imp. Roman. Germ.* docent. Nihilominus verò (etiamſi, cùm de ſtatu Imperii, & ra Status ratione dubitatio oriatur, ex veterum legum, Corpori Juris inſertarum, placitis, reſponſis & interpretationibus Prudentum, Bartoli, Baldi ſimiliumque, qui maximam partem peregrini, ſtatusq; Germaniæ imperitiſſimi fuerunt, commentariis litem decidere, & ea, quæ de Imperio ac Imperatore Romano antiquo ſcripta ſunt, ad modernum Imperii Statum promiſcuè redigere velle, pernicioſiſſimum foret abſurdum, eò quod immenſos juris publici agros, Regnorumq; latifundia, Juſtinianearum Legum decempedâ metiri non liceret, Dn. Limn. *lib.* 1. *de jur. publ. c.* 1. *n.* 17. 19. 22. 28. 30. *c.* 2. *n.* 1. & *c.* 3. *n.* 3. 6. 8. 10. B. Carpz *lib.* 2. *tit.* 3. *reſp.* 49. *n.* 36. 37. 38.) Juris publici Juſtinianei notitiam, formando firmandoq; Statui Germanico, ejusq; rationi & modo gubernandi, certo quidem reſpectu, adminiculari, cum modicto Hipp. à Lap. fatemur. Ideò ex tantillo Juris publici, quod in Corpus noſtri Jur. Civil. relatum eſt, deſumſit ea, quæ de eodem tradidit Joach Hopperus *de vera jurisprudentia lib.* 5. 6. 7. 8. & deſumpturus ac traditurus erat famoſiſſimus Donell. uti ex *lib.* 2. *comm.* 6. & 8. *circa fin. lib.* 3. *comm.* 23. *in fin. lib.* 5. *com.* 2. *lib.* 9. *com.* 11. *in f. lib.* 12. *comm.* 4. & 24. *in princ.* notavit Hilliger.

in Enucl. Donell. ad d. c. 6. lib. 2. lit. C. Illud ipſum etiam Jus Publicum Juſtinianeum in accuratam methodum optimè digeſſit, ac erudite conſcripſit, Petr. Gudelinus *in commentar. de jur. noviſſ. lib. 5. & 6.* Cæterum cur jus publicum ex parte tantum & quidem minima, in Corpus Juſtinianeum relatum ſit, variantes variorum ſunt opiniones. Weſemb. *ad tit. Inſt. de J. & J. circa fin.* arbitratur Jus illud publicum, quod extabat in libris Veterum Juriſconſultorum, ex quibus Corpus Juris deſumptum eſt, tempore compilationis ejusdem, in uſu eſſe deſiiſſe. A quo non longe abludit Ræyardus *lib. 5. var.* 11. & 12. Jus publicum per L. Regiam ſublatum ſtatuens, ſed malè ſecundum Joh. Wurmſer. *Exercit. ex jur. publ.* 1. *quæſt.* 5. Anton. Faber. *in Rational. ad l.* 1. §. 2. *ff. de juſt. & jur.* ſcribit: Ideò fortaſsè, nihil aut perpauca de Jure publico in libris noſtri Corporis juris haberi, quòd qui ſacra. ſacerdotia, & magiſtratus tractant, omnia per ſe ipſos expedire debeant, nec prudentum conſilio egeant, quo egent paſſim privati. Frideric. Roſell. *de jur. publ. theſ.* 2. inquit: Credibile eſt, pauca admodum Juſtiniani ævo de jure publico ſcripta veterum extitiſſe, cùm vix ulla ejus ratio habita fuerit, teſt. Ciceron. *lib.* 1. *de legib.* Giphan. *ad* §. 4. *Inſt. de juſt. & jur.* ideò potiſſimùm jus privatum in Corpore juris tractari concludit; quod ejus facilior ſit cognitio, & quòd propriè hoc jus privatum ad JCtum pertineat, & ad Juris prudentiam: jus verò publicum potius ad politicam ſcientiam & ad virum politicum. Politica tamen diſciplina (quod hîc obiter notandum) à jure publico omninò differt, Wurmſer. *dict. exerc.* 1. *quæſt.* 1. Quorum opinionibus tandem Dn. Limnęus *de jur. publ. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 28. 29. etiam ſuam addit: junge ejusd. *tom.* 4. *ad d. l.* 1. *c.* 1. *n.* 29.

§. 5.

I. Jus igitur publicum noviſſimum (cujus mentio fit in der Policey-Ordnuug zu Franckfurt *anno* 1577. *tit.* 17. § wiewol auch. *pag.* 17.) atque adeò ea, quæ ad modernum Imperii noſtri ſtatum, ejusdemque dependentium membrorum veram cognitionem pertinere cenſentur, ex Aurea Bulla Caroli IV. Ordinationibus Cameræ & Politiæ, Viſitatorum Cameræ memorabilibus annuis, Conſiſtorii Cameralis deciſionibus & decretis, Conſtitutionibus criminalibus Caroli Quinti, noviſſimis Imperii Conſtitutionibus, ſeu Comitiorum Receſſibus, pragmaticis ſancti onibus, Capitulatione Cæſareâ, mutuis compactatis, antiquâ obſervantiâ, experientiâ, Germanicæ Hiſtoriæ ſcriptoribus, variis item ſuperiori ac noſtro ſeculo confectis polemicis alteriusve generis ſcriptis anonymis & adeſpotis, literis denique ab Imperatoribus Imperiique Statibus hincinde miſſis, aliisvè ſimilibus documentis dijudicanda ſunt. Dn. Limn. *lib.* 1. *de jur. publ. d. c.* 3. *n.* 3. & 6. *cum ſeqq.* Hippol. à Lapid. *diſſert. de rat. Stat. Imperii Rom. Germ. dict. præf. ad Le-*

ad Lector, Carpzov. *dict. lib. 2. tit. 3. reſp.* 49. *n.* 38. Quibus jungantur, qui de jure publico & Imperii Romano Germanici negotiis gravioribus ſcripſerunt. Goldaſtus, Gailius, Mynſingerus, Lupoldus de Bebenburg, Petrus de Andlo, Paurmeiſterus, Matthias Stephani, Hordlederus, Arumæus, Syringus, Eberhardus à Weihe, Coccinius, Onuphrius Panvinius, Schardius, Wehnerus, Rutgerus Rulandus, Freherus, Gevvoldus, Windeccius, Beſoldus, Bocerus, Lanſius, Speidelius, Clutenius, Knichen, Sixtinus, Zeſchlinus, Lampadius, Klockius, Mylerus, Knipſchildius, Reinkinghius, Buxtorffius, Bertram, Bidenbachius, Betſius, Canimius, Rümelin, Anton. Colerus, Kyllingerus, Stamlerus, Arniſæus, Denaiſius, Dauthius, Otto, Nolden, Cranius, Bembellona de Godentiis, Franc. Burckardus, Grotius, Perezius, Forſtnerus, Sprengerus, & alii ejusdem claſſis numero complures, quos brevi Catalogo comprehendere non datur; Injuriâ igitur de perexiguo Scriptorum juris publici numero conqueritur Dn. Georg. Chriſtoph. Waltherus *tractat. de ſtat. & jur. Doctor. in proœm.* Præter hos ita multos polemica & adeſpota ſcripta, ut modò dictum, non omnino prætereunda; nam & in his nonnunquam reperies, qui veram cognitionem Imperii apprehendere anhelas, non minori cum fructu quamplurima notabilia, vera & ſcitu neceſſaria, ab aliis imidulis iniquo tranſmiſſa ſilentio: ſummâ tamen hîc dexteritate ingenii igas, ne quemlibet album adores lapidem, & pro perca ſcorpionem, pro Junone nubem, pro veritate mendacium falſumque arripias. Hiſtoricos præterea inſigniores, è quibus jus publicum modernum, juxta ſuperius monitum, hauriri poteſt, tam patriæ noſtræ, quam aliarum evolvas gentium, interque eosdem, Lamberdum Schafnaburgenſem, Abbatem Urſpergenſem, Gunther. Ligurinum, Crantzium, Aventinum, Ottonem Friſingenſem, Nauclerum, Rebdorfium, Beatum Rhenanum, Franc. Irenicum, Cuſpinianum, Sleidanum, Thuanum, Sigonium, Guicciardinum, Lehemannum, Münſterum, Sturtium, Dreſſerum, Paulum Æmilium, Paulum Jovium, & lios: ſed non cæco appetitu, verùm maturo judicio, cùm eorum etiam inns ſit diverſitas, Dn. Limnæus *dict. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 9. *add. tom.* 4. *&* 5. *ad dium n.* 9. Quod ſi omnia & potiſſimùm ſecretiora librorum tibi non ſuppeditare valeat ſuppellex, experientiæ paulò antea ſuaſæ, ut in aliis, ita hîc loque multum tribuas, eumque demum ad perfectam juris publici noviſni ſcientiam pertingere poſſe fateâris, cui blandâ fortunâ datum, negotiis blicis, & ſtatum concernentibus, intereſſe, Principum ſecretiora intrare perſcrutari ſcrinia. Vero verius enim eſt hanc demum cognitionem, am experientia & longus rerum uſus defert, præferêdam illi, quam librom ſuppeditat copia. Hæc quidem compendioſior, at illa certior, rarior nen, & multi ſudoris. Ad rem facit, quod annotavit Pierre Matthieu *d'hiſt.*

d'hiſt. lib. 3. narrat. 5. pag. 684. Le Duc d'Albe appelloit la ſcience qui s'apprend par les livres, eau de ciſterne, celle qui vient de l'experience eau vive, & de ſource, & bien que ſous toute ſorte d'habit, on trouve des ames courageuſes, & polies, ſi eſt ce, que les Rois ne prennent pas à la ſortie des grandes Eſcholes, ceux, dont ils ſe ſervent, quoi qu'ils ſoyent ſçavants, & quelquesfois ſages. Les affaires de l'action fortifient le cerveau, la contemplation les affoiblit. Nec à re alienum eſt, quod Nicephorus Gregoras *lib. 8. hiſt. Byzant. cap.* 19. ſcribit: otioſa diſciplinarum tractatio, quam libri ſuppeditant, ſive illa tenuior, ſive copioſior ſit, organico corpori ſimilis eſt, animam deſideranti, quæ per ſenſuum experientiam accedat, aut etiam variis ciborum generibus in ventrem congeſtis comparari queat, qui calorem ad coquendum poſtulent. Is verò calor non alius fuerit, quàm multus uſus, & variarum rerum experientia. Quotidianum enim uſum acerrimum eſſe rerum omnium, præſertim hodierni juris publici, cenſorem & exploratorem, imò Magiſtrum, nullâ non die monemur & edocemur. Quæ enim ſcimus, minima pars ſunt eorum, quæ ignoramus. Perfectum nunquam in humanis reperitur intentionibus. Semper natura novas formas edere deproperat. Dies diem, horam hora inſtruit. Nox nocti indicat, monente Pſalmiſtâ. *Pſalm.* 19. *verſ.* 3. Plenius opere informamur, quàm voce. Indeque nullius hominis tàm prolixus vitæ terminus, qui ad naturæ varietatem & machinationes, rebusque cunctis perfectè addiſcendis ſufficiat. Omnia vitæ humanæ negotia mutabilem habent converſionem, & fluxa ſunt, & nova novis ſuperveniunt quotidie. Ipſum tempus aliam atq; aliam rerum faciem exhibet, ut non immeritò Comicus dixerit: *Hic dies aliam vitam, alios mores poſtulat*: Ut pluribus indicat Reinkingk. *de regim ſec. & eccleſ. epiſt. dedic.* 4

II. Quemadmodum ergò Legibus Juſtiniani ad formam regiminis publici minime vel ita ſaltem utimur, ut ne dominentur, ſed ancillentur ac ſerviant, ſed potiùs ea omnina, de quibus antea diximus, limpidiſſimi juris publici moderni fontes ſunt: Ita noviſſimum ècontra jus privatum adhuc è Legibus Juſtinianeis, quæ ad lites potiſſimùm privatas decidendas, abundè ſufficiunt, quàm maximè hauriendum: Iſtæ enim non niſi in forum litibus privatis finiendis, neque initio tam Cæſarum juſſu, ut §. *præced.* dictum, quam privata quorundam voluntate, receptæ, intra ducentos primùm annos in Germania cœperunt, & à tempore inſtituti Spiræ Nemetum Judicii ſtabilitæ ſunt, hodieq; adhuc in tantum valent, in quantum illis per illud iterùm jus noviſſimum non derogetur, *arg. l. fin. ff. de conſt. Princip.* Etenim ex his ipſis, quas in obſervantiam Imperium Romano-Germanicum reduxit, eas ſequimur meritò. Warem. ad Ehrenberg. *lib. 1. de fœder. cap. 1. n.* 204.

n.204. non primæ lationis, ſed approbationis atque nationis reſpectu. Dn. & Præcept. m. G. D. Locamer. *Quæſt. Juſtin. in Inſtit. quæſt.2.* Utut verò privati juris Romani regulæ bona ex parte à noſtratibus receptæ fuerint, non tamen ex aſſe etiam illæ in omnes Imperii noſtri provincias poteſtatem exeruere ſuam. Dn. Limnæus *lib.1. de jur. publ. d.cap.3. n.5.*

Pars II. *de ſpeciebus juris ſcripti.*

§. 6.

CÆterum ad inſtitutum propiùs ut accedamus, univerſam juris, quo utimur, faciem conſideranti primâ ſtatim fronte ea ſeſe offert diſtributio, quâ in ſcriptum & non ſcriptum diſpeſcitur: ut apud Græcos *τῶν νόμων οἱ μὲν ἔγγραφοι, οἱ δὲ ἄγραφοι.* §.3. *Inſt. de J.N.G, & Civ. l.6. §.1. ff. de J.& J.* quæ diviſio à forma ſubſtantiali, ſanctione videlicet expreſsâ, & tacito utentium conſenſu, deſumpta eſt, §.9. *Inſt. d.t.* Vult. & Dn.m. Præcept. Locam. *ad* §.3. *eod.* Scriptura enim hîc eſt accidentalis tantùm forma, *arg. l.2.* §.4. *ff. de orig jur.* ideò exemplum *in* §.10. *Inſt. d.t.* à Triboniano ſatis incommodè applicatum, non ſine ratione docet Bachovius *Commentar. ad d.* §.10. Jus non ſcriptum peculiari nomine vulgò dicitur Conſuetudo, *c. cumana 0. extr. de Elect. l.32. princ. ff.* de LL. Gail. 2. *obſerv* 31. *n.1.* quam ſuo loco relinquimus. Scriptum autem jus eſt, Lex, Plebiſcitum, Senatusconſultum, Principum Placita, Magiſtratuum Edicta, Reſponſa Prudentum, *d.*§.3. *Inſt. dict. t. l.7. ff. de Juſt. & Jur.*

§. 7.

Lex in hoc Romani Juris argumento eſt, quod Populus Romanus, Senatorio magiſtratu rogante, veluti Conſule, conſtituit, §. *Lex eſt.* 4. *Inſt. de Jur. nat. gent. & civil.* Cæterùm ita Conſul rogabat: VELITIS JUBEATIS QUIRITES: populus reſpondebat: UTI ROGAS. Bachov. *ad* §. ibi, *veluti conſule.* Quoad Legum verò originem in genere, nec non ſingularium quorundam Romanarum Authores & Interpretes in ſpecie, magnum putaverunt Veteres eſſe vinculum, ad continendos civium animos, credere, leges Divinâ providentiâ conſtitutas; quamobrem adjuncta ſemper fuit antiquis legibus alicujus religionis opinio: namque leges mortalibus omnium primam Cererem Siculorum Deam dediſſe, ob idque legiferam appellatam, & ejus ſacra *θεσμοφόρια*, Ethnici plerique fabulati ſunt, Diodor. Sicul. *lib.6. Biblioth. hiſtoricæ.* Herodotus *lib.6. qui Strato inſcribitur.* Vide Ovid. *lib.5. Metamorph.*

Prima Ceres unco glebas dimovit aratro,
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris,
Prima dedit leges, Cereris ſunt omnia munus.

& Virgilius, 4. *Æneidos*:

Principiò delubra adeunt, pacemque per aras
Exquirunt, mactant lectas Dei more bidentes
Legiferæ Cereri --- --- --- ---

Alii Legumlatorem primum fuiſſe Radamanthum putant, Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. ac demùm alios aliis leges tuliſſe. *c. Moyſes 7. diſtinct.* Perſis Bactrianisque Zoroaſtem: Thebis, Mercurium: Ægyptiis, Trimegiſtum: Celtis Herculem: Cretenſibus, Minoëm: Carthaginenſibus, Charondam: Heniochis apud Colchos, Amphytum: Lacedæmoniis, Licurgum: Athenienſibus, Draconem primùm, deinde Solonem: Romanis, Romulum, ac demùm Numam Pompilium: Argivis, Phoroneum: Italis, Pythagoram: Scythis, Zamolxin: Locris, Zaleucum: Magneſiis, & Siculis, Platonem. Sed hi omnes inſtituta ſua, alicui Deo aut Deæ, accepta retulerunt, veluti Minos Jovi, Lycurgus Soli, ſeu Apollini Delphico, Solon Minervæ. Valer. Max. *lib.* 1. *cap.* 2. *extern.* Diodor. Sicul. *biblioth. hiſtor. lib.* 1. *cap.* 94. quod non temerè Sapientes hi Græcorum Legislatores feciſſe videntur, cùm enim Jupiter clementiam, Sol (quia Planetarum dominus eſt) potentiam, & Minerva ſapientiam ſignificet, inde perſpicuè docuerunt, Legibus hæc tria (quarum præſcripto civilis omnis ſocietatis moderatio, ſeu juxta *l.* 1. *ff. de LL.* delictorum, quæ ſponte vel ignorantiâ contrahuntur, coërcitio, ſive ut Cicero *lib.* 2. *de Legib.* loquitur, juſtorum, injuſtorumque ad illam antiquiſſimam & rerum omnium Principem expreſſam naturam diſtinctio, continetur) ineſſe debere. Zamolxis quoque in Veſtæ Deæ numen leges ſuas retulit: pariterque Numa Pompilius, quo gravius leges, religionisque cæremonias Romanis ſtabiliret, Ægeriæ Nymphæ congreſſum ſimulavit. Flor. *lib.* 1. *cap.* 2. *verſ.* 4. Valer. Max. *dicti lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 1. Plut. *num.* 1. *capp.* 7. 8. Dn. m. & Præcept. Joh. Freinsheim. *not. ad Flor. dict. lib.* 1. *cap.* 2. *pr. & d. n.* 4. *lit.* I. ubi de Dea Ageria plures citat. Nos verò hanc rectè beatèque vivendi normam vero Deo, qui trinus & unus eſt, acceptam referimus. Eſ. *cap.* 33. *v.* 5. *&* 22. Jacob. *cap.* 4. *v.* 12. ab eo Moſi primùm in monte Sinai traditam, Joſeph. *cap.* 3. *antiq. Jud. c.* 6. Exod. 19. & 20. & Deut. *cap.* 5. & per eundem Moſem, antiquiſſimum omnium hominum Legislatorem, Hebræis promulgatam, *d. c. Moyſes, diſt.* 7. ad cujus exemplar cæteri deinceps homines leges condiderunt, ad quoddam cœlitum numen legislationes ſuas perpetuò

petuò referentes. Inter eos verò, qui ſuas civitates optimis inſtitutis, ac ſaluberrimis legibus ſtabilierunt, ut ad fontem, unde Jus noſtrum ſcaturiit, redeamus, præ cæteris Romani celebrantur, quorum ideò leges aliis omnibus meritò Polybius *lib.1. hiſtor.* anteponit.

I. Legum Regiarum (qui primus fundus Jurisprudentiæ Romanæ eſt) fragmenta primo loco occurrunt, quæ à Sexto Papirio olim unum in corpus collecta fuerunt: ad quæ poſtea Granium Flaccum JCtum librũ commentarium ſcripſiſſe Paulus noſter author eſt, *in l.144. ff. de verb. ſignif.* Granius, inquit, Flaccus *in libro de Jure Papiriano*: quem ipſum Granium Flaccum Licinianum allegant Feſtus, Arnobius: Quin & Macrobius *lib. 3. Satur. cap* 11. locum integrum ex hoc Jure Papiriano apponit. Verùm utrumque opus cum ipſis legibus intercidit. Superſunt tamen ipſarum legum fragmenta nonnulla, quæ Antonius Auguſtinus, Contius, Balduinus, Fulvius Urſinus, *Romæ in 4°. A.D.* 1583. Pandulphus Pratejus. Fr. Modius, *in frontiſpicio Lexici Juris Briſſoniani*, Manutius, Lipſius, collegerunt, partim ipſismet Legum Regiarum verbis conſignatis, potiſſimam verò partem earum tantùm ſententiâ expreſſâ. Sed magna Balduini confidentia fuit, qui auſus eſt aſſerere, octodecim Romuli Leges ſeſe habere ex columna quadam antea Romæ in Capitolio erectâ. Illud obſervandum, non niſi trium Regum leges occurrere, nempe Romuli Numæ, & Servi Tullii, nullas Tulli Hoſtilii, Anci Martii, aut Priſci Tarquinii, aut multò minus Tarquinii Superbi, qui Tullianas aboleverat. Natura jus Romuli ferè leges præferunt: Numa Gentium addidit: Juris Civilis præcipuus auctor Servius Tullius, qui, auctore Dioniſio Halicarnaſſ. *lib.* 4. de Contractibus & delictis, *συναλλακτικὰ καὶ περὶ τῶν ἀδικημάτων*, quinquaginta leges rogavit, item de fœnore, de nexis, ære alieno. & alia. Valentin. Forſter. *hiſtor. jur. lib.1. cap.11.* Nicol Myler. *delineat. de princip. & ſtat. Imp. cap.2. n.12.* Numa de homicidiis, de bonæ fidei contractibus, de ſepultura, quædam tulit. Valent. Forſter. *hiſt. jur. dict. lib.1. cap.7.* Romulus de educatione liberorum, de matrimoniis, de Parentum jure ſanxit. Valer. Forſter. *hiſt. jur. d.l.1. c. 6.* Lanſ. *diſcurſ. de L. Regiâ th.17.* Scip. Gentil. 3. *Orat. Rectoral. p.43.* Limn. *jur. publ. lib.1. cap.12. n.42. & 61.* Non aliena ab hac origine juris Ariſtotelis diviſio eſt Juſtitiæ particularis, in *διανεμητικὴν* ſive diſtributivam & *συναλλακτικὴν* ſive commutativam. Priorem illam juſtitiam Romulus maximè & ex parte Numa; poſteriorem Servius Tullius ſpectarunt. Quam Ariſtotelicam diviſionem *ſuprà* §.1. nominatus Ludovicus Molina ampliſſimo pariter & doctiſſimo ſuo in opere. *de juſtitia & jure*, ſecutus eſt, quod in ſex quidem tractatus diſtribuit (quorum in primo *diſp.*17. *n.*1. Juſtitiam particularem, aliam commutativam, aliam diſtributivam eſſe ſcribit) illudque opus ab-

ſolvere decrevit, ſi per mortem illi licuiſſet: ſed Juſtitiam tantummodò commutativam in quatuor prioribus, quibus omnia ferè ad hujus juſtitiæ cognitionem neceſſaria comprehenduntur, abſolutiſſimè ad finem perduxit, quintum verò tractatum, de forma judiciali (ubi de judiciali correctione, juſtitiaque vindicativa agit, quam commutativæ affinem eſſe, non verò ad juſtitiam particularem, ſed potentionalem pertinere docet, *dict. dup.* 12. *n.* 13.) & executione juſtitiæ per publicas poteſtates, non abſolutum, ſed imperfectum reliquit. In ſexto demùm, *juxta ejus conſilium, operiſque diſtributionem, in frontiſpicio*, de juſtitia diſtributiva agere deſtinaverat, ſed morte vitæ & ſtudiorum ejus filum abruptum.

II. Leges XII. Tabularum (qui ſecundus fundus & corpus Jurisprudentiæ Romanæ eſt) proximè ſequuntur. Creati enim decemviri, Appius Claudius, T. Genutius, P. Sextius, L. Veturius, C. Julius, A. Manlius, P. Sulpitius, P. Curiatius, T. Romulius, Sp. Poſthumius, leges decem tabularum propoſuerunt, & cum iis aliquid deeſſe videretur, duæ adhuc adjectæ ſunt tabulæ, Liv. *lib.* 3. *cap.* 31. *& ſeqq.* Valent. Forſter. *hiſtor. jur. lib.* 1. *cap.* 22. Ad has ſanè LL. XII. Tabb. veteres ſubinde JCti interpretationes ſeu commentarios & explicationes ſcripſerant: in his Sex. Ælius, L. Acilius, Lælius, Valerius Meſſala, Q. Antiſtius Labeo, poſtremus omnium ſub Marco Imp. Gajus. In ipſarum legum fragmentis eruendis ut aliquammulti alii poſt alios, etiam Cujacius *libris obſervationum*; ita in colligendis quamplurimi operam navarunt, puta Aymarius, Rivallius, Oldendorpius (& ex eo Forſterus) Anton. Auguſtinus *Romæ in* 4°. 1583 Balduinus, Contius, Hotomannus, Ræ vardus, Calcagninus, Criſpinus, Pighius, Marcilius, Franciſcus Pithæus, Dionyſius Gothofredus, Juſtus Lipſius, alii; in diſponendis varium ſinguli quique fermè ordinem ſectati, quem ut quisq; ex arbitrio commentus eſt, ita ad verum propius acceſſit Franc. Pithæus. Jam aliquot ante annos Jacobus Gothofredus, Dn. m. & præcept. *Legis XII. Tabular. fragmenta quæ ſuperſunt, ordini ſuo reſtituta; unà cum ejus hiſtoria, probationibus, notis & gloſſario* edidit: in quibus varios errores ab aliis hac parte admiſſos obſervavit, ob aliquammulta omiſſa, alia interpolata, aliena etiam in hunc cenſum conjecta, puta legis actiones nonnullas, & elicita per interpretationem ex ea, atque id genus alia. Ordinem ſanè genuinum duobus ſubſidiis, ipſo fatente, reſtituit: primùm expreſſis Veterum quorundam in id authoritatibus, tùm & *ſex* Gaji *librorum ad XII. Tab.* ordine inſpecto, quorum ſingulis duæ Tabulæ explicatæ fuerunt.

III. Leges ſingulares, illarumque à variis authoribus non paucæ, ſubindeque novæ pro uſu populi Romani & Reipubl. neceſſitate latæ, etſi aliquando in maleficos ex delicto (ut ex C. Taciti abſolutiſſima diſſertatione, quam

ne, quam *lib.*3. *Annal. capp.*26.27.28. de principiis juris, & quibus modis ad tantam multitudinem perventum ſit, paulò altiùs inſtituit, apparet) ſæpiùs tamen diſſenſione ordinum, & apiſcendi inlicitos honores, aut pellendi claros viros, aliaque ob prava, teſte Tacito, *dict. lib.*3. *An. cap.*27. *v.*2. Quarum ut frequentiſſima tum in jure, tum alibi mentio; ita, earum catalogos confecerunt, & quantum in ſe in unum collegerunt, Ant. Auguſtinus, Zaſius, Manutius, Hotomannus, Charondas. Ex iis quasdam ſingularibus commentariis illuſtrarunt nonnulli, tum veteres JCti tum novi, quos vide apud Dn. Jac. Gothofredum, *in Bibliothec. juris Civil. Rom. cap.*1. *n.*4. atque ita è corruptiſſima, eo tempore, Rep. plurimæ leges natæ, Tac. *d. lib.*3. *cap.*27. *v.*5. ubi tamen Dn. Chriſtophoro Forſtnero *in not. polit. d. c.*27. *d. v.*5. iniquus & ingratus Juſtus Lipſius videtur, qui, (*centur.*3. *miſcellan. epiſt.*78. *& in monit. & exempl. politic. lib.*2. *cap.*10.) neque Juſtiniano ob compoſitos juris, quo utimur, libros, nec Lothario Imperatori, ob reductos eosdem in lucem utrumque hominum, multam deberi gratiam arbitratur: Nec enim verum eſt, *inquit ille*, ex multis legibus ortas eſſe tot lites, tot patronorum fraudes, jurisque cavillationes. Sed hominum ea pravitas eſt, haud minor, imò major futura, ſi paucioribus uteremur legibus,

Cur creſcant, quæris, tot ubique volumina juris?
In promptu cauſa eſt, creſcit ubique nefas.

Jam quod introductum eſt ad finiendas lites, ad ſtatuendum jus certum, ad præcidendas Jurisperitorum diſputationes, quomodo dici poteſt diſputationi litibusque cauſam dare? Ut multi Medici peſtilentis aëris, ſic multæ leges ægræ civitatis argumentum ſunt. Sed non (converſione propoſitionis) ægra civitas aut corrupta eſt, quia multas habet leges: verùm multæ ſunt leges, quia ægra civitas eſt. Ex malis moribus bonas eſſe natas leges, in proverbio habemus. Nec enim is verborum Taciti ſenſus eſt, quaſi multæ leges corruptam Rempubl. faciant, ſed in jam ante corruptâ Republ. plures poſtea natas eſſe leges, ſcilicet, ut ſupra oſtenſum, *ob diſſenſiones ordinum & maleficos ex delicto*, adde Valentin. Forſterum, *hiſtor. jur. lib.*3. *cap.*1. *ca fin.* Beſold. *Comment. ad π. titt.*1.3.4.5. *&* 6. *præcogn. miſcell. n.*11.12.13. Porcius Cato Conſ. Rom. in eleganti apud Livium, *lib.*34. *cap.*4. *v.*3. diſceptatione pro L. Oppia tuenda, contra L. Valerium Tribunum plebis, qui eam abrogari voluit, inquit: *Sicut antè morbos neceſſe eſt cognitos eſſe, quàm remedia eorum: ſic cupiditates prius natæ ſunt, quam leges, quæ iis modum facerent.* In tantum autem per hos gradus profecit iſtâ ætate Jurisprudentia, ut mole ſuâ laborare videretur. Tacit. *lib.*3. *An. cap.*25. *v.*2. Unde jam tùm conſilium C. Jul. Cæſari, jus Civile ad certum modum redigere, atque ex im-

menſa

menſa diffuſaque legum copia, optima quæque & neceſſaria in pauciſſimos conferre libros. Suet. *in Cæſ. cap.* 44. *v.*3. adde Dn. m. & Præcept. Matthiæ Berneggeri *notata ad d. cap.* 44. *lit.* (*d*). Et cum porro ad Juſtinianum uſque ita creverat librorum mole juris civilis ſcientia, ut librorum quidem eſſent duo millia, verſuum verò trecentæ myriades, tricies centenæ, ſive trecenties decem millia, drey tauſendmal tauſend, huic curandæ animum adjecit dictus Imperator. Coll. Jur. Arg. *lib.*1. *ff. tit.* 2. *th.* 34.

§. 5.

Plebiſcita à plebe ſola, plebejo magiſtratu, veluti Tribuno, interrogante, quamplurima lata, § 4. *Inſt. de Jur. nat. gent. & civ.* ſed quæ initio ſolam plebem tenebant, ad Patricios autem & Senatores nihil attinebant, donec primùm lege Horatia, Liv. *lib.* 3. *cap.* 55 *verſ.* 1. deinde Publiliâ, Liv. *lib.* 8. *c.* 12. *verſ.* 6. & tertiò Hortenſiâ, quam tulit Q. Hortenſius Dictator. A. Gell. *noct. Att. lib.* 15. *c.* 27. Plin. *Hiſtor. natural. lib.* 16. *c.* 10. eorum vis ad univerſum populum, adeòque & Patricios & Senatores, extenderetur, ab eoque tempore non minus valere, quàm leges inciperent, *d.* §. 4. *Inſt. de jur. nat. gent. & civ. ibique Dd.* imò & in legum nomen tranſirent, exemplo legis Aquiliæ, *L.* 1. §. 1. *ff ad L. Aquil.* Falcidiæ, *rubr. Inſt. de L. Falcid.* Voconiæ & Furiæ, de quibus Theoph. *ad init. d. tit. de L. Falcid.* Atiniæ, §. 2. *Inſt. de uſucapionib.* Qui enim fuerint Tribuni plebis, quæ illorum officia, poteſtas ac vis, non ſolùm apud Franc. Hotomann. *in deſcript. Magiſtr. Rom* verb. *Tribuni plebis*, & *de LL. Rom. lit. S.* Budæ, *ad tit.* 1. *ff pag.* 13. Valent. Forſter. *hiſtor. jur. lib.* 1. *capp.* 19. 20. 21. 23. 26. & Juſt. Lipſ. *comment. de magiſtr. vet. Pop. Rom capp.* 14. 15. legi: ſed etiam ex Tacito *lib.* 1. *An. cap.* 2. *verſ.* 2. ibi, *poſito Triumviri nomine Conſulem ſe ferens, & ad tuendam plebem Tribunicio jure contentum.* nec non *lib.* 3. *An. cap.* 56. *verſ.* 7. tanquam cum interpretatione politica: *Id ſummi faſtigii vocabulum Auguſtus reperit, ne Regis aut Dictoris nomen adſumeret, ac tamen appellatione aliqua cætera imperia præmineret*,. & Dan. Heinſii *Orat.* 16. *pag.* 215. diſci poteſt: prudenter enim & eleganter, ut illius Scriptoris mos fert, hunc in modum *ibi* diſſerit: Tribunatus tanta olim vis, tanta, ut ex Livio apparet, ſalva libertate fuerat autoritas, ut nec jure conſulari nec decretis teneretur: Conſuli ejusque poteſtati in Republ. oppoſitus, primùmque eo fine inſtitutus, ut oppreſſa poteſtate minimâ libertas contra dominationem munimentum ac præſidium haberet. Atque ſic ita Auguſtus ſacroſanctis legibus, ita Tribunicia religione, ita populi favore contra populum armatus, non ſupremam modò poteſtatem, ſed, quod pauci capiebant, robur & ſecuritatem conſulatui circumdedit, &c. Dn. m. & Præc. Joh. Henr. Bœclerus *in Commentar. ad Tac. lib.* 1. *An. d. c.* 2. *annot.* 3. ita ſcribit:

Tribu-

ribunicia poteſtas Auguſto confirmata per omnem vitam ipſum ſacro-
ſanctum & inviolabilem fecit. Quod Democratiæ ſimulacrum erat, &
democraticum quid videbatur, dominantia nomina recuſare, & recipere
ulum non amicum modò libertati, ſed proprium: Democraticum vide-
tur, jura populi populari more & magiſtratu defendere: ſed videbatur
licet id Democraticum, revera enim ipſa eminentiæ Monarchicæ ſecuri-
hac arte ſtruebatur? Sic Tiberius poſtea, ejus Succeſſor, Edictum Tribu-
ciæ poteſtatis præſcriptione callidè poſuit, Tac. *lib.* 1. *An. cap.* 7. *verſ.* 3. &
idem legibus & plebiſcitis faciendis finem dedit.

§. 9.

Senatusconſulta à Senatu (qui erat totum quid, cujus pars erant
giſtratus, & ipſi Principes, *l.* 8. *Cod. de dignit.*) juſſa & conſtituta fuerunt,
inſt. de jur. nat. gent. & civ. & *l.* 2. §. 9. *ff. de Orig. Jur.* Nam quæ Princi-
de jure privato conſtituturi eſſent, orationibus in Senatu priùs comple-
tur, de his cenſendi arbitrio Senatui relicto, eas deinde orationes Sena-
conſulta ſequebantur, *l. oratione.* 16. *pr. ff. de rit. nupt.* *l.* 1. §. 2. & 4. *ff. de of-
quæſtor.* Gothofred. *in not. ad l.* 7. *C. de præd. & al. reb. minor.* Petr. Fab.
meſtr. 35. Borchold. *de transact. cap.* 3. *n.* 10. Quare quod uno loco O-
one introductum dicitur, *l. ſi & rem.* 22. *ff. de hered. petit.* §. *pen. & ult. In-
quib. mod. teſtament. infirm.* id alibi Senatus-conſulto tribuitur, *l. item
unt.* 20. §. *præter hæc.* 6. *d. t.* Ideòque Principes ipſi horum Autores dicti,
orum initia ipſis etiam LL. XII. Tabb. antiquiora ex Sueton. Tranq. *in
aſ. cap.* 8. ſatis abundè conſtat, vid. Dionyſ. Halicarnaſſ. *antiq. Rom. lib.* 2.
med. Sed diſtinguendum hîc eſt tempus Reipubl. à tempore Impera-
um: nam illius temporis Senatus-conſulta ex tacita populi conceſſio-
am de publico, quàm privato jure; Imperio verò in unum translato, ex
cipis conniventia, de privato ſolummodò jure fiebant, *l.* 9. *ff. de LL. l.* 1. *ff.
b. eor. qui ſub tut. l.* 18. *C. de LL. l. un. C. de SCtis. d.* §. *pen. & ult. I. quib. mod. teſt.*
on, Limn. *de J. P. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 97. quę tamen conniventia revera nihil aliud,
m umbra tantùm authoritatis, ſeu ſimulacrum aliquod hac parte in jure
ato conſtituendo fuit, ſive potiùs, ut cum Tacito noſtro, *lib.* 1. *A. c.* 74. *v.* 6.
iamur, veſtigium morientis libertatis, & imago antiquitatis, 3. *An.* 60.
quam novus princeps ut jus aliquod precarium magis & imaginarium
ta Forſtnerum, *in egreg. not. Polit. ad Tacit. lib.* 1. *c.* 2. & 3. *in fin. pag.* 14.)
tui reliquit. Sicut enim Auguſtus (quod ejus πλάσμα quodpiam &
ua ſupra §. *praced.* notatum) ad Monarchiam ſuam velandam Tribu-
jure contentum ſe dixit: ita eâdem larvâ ſub nomine Conſulis uſus
Forſtner. *not. ad Tac. lib.* 1. *An. c.* 2. Conſulis nomen in Senatu Rom.
eminebat,

eminebat, veluti faſtigium quoddam auctoritatis Ariſtocraticæ: quod Auguſto *primò* ut ſimulacrum legitimæ poteſtatis liberique ſtatus, exercendæ paulatim monarchiæ ſerviit; *deindè*, ut complementum omnis faſtigii cæteris Principibus perpetuó manſit, Dn. Bœcler. *ad Tac. An. lib.* 1. *c.* 2. *annot.* 2. ſcilicet generale, ut Idem *ad cap.* 3. *annot.* 8. pulchrè docet, arcanum novi ſtatus eſt, imago antiqui: unde tot illa ſimulacra Ariſtocratica & Democratica: Idque, ob duplicem rationem, benè obſervandum eſſe, Mæcenas apud Dion. *lib.* 25. *cap.* 477. prudenter ſuadet. Τῆς τε τῶν πατρίων ἕνεκα, καὶ τοῦ μὴ παντελῶς τὴν πολιτείαν μεταλλάττειν δοκεῖν, *partim propter inſtitutorum patria memoriam, partim ne protinùs immutari Reipubl. ſtatus videretur.* Romani enim (juxta Tacit. *lib.* 1. *hiſt. cap.* 16. *verſ.* 7.) eo tempore nec totam ſervitutem pati poterant, nec totam libertatem. Talia autem ingenia, ut regnum & reges ferant, majore libertatis umbrâ regenda ſunt: quod de Macedonibus Curtius obſervat, *lib.* 4. *cap.* 7. *verſ.* 31. Eodem igitur modo, eodemque conſilio, ut Auguſtus, ita poſtea Tiberius Imperium non Dictatoris Regis, ſed Principis nomine, ſuſcepit, Tacit. *lib.* 1. *Anal. cap.* 1. *verſ.* 3. *& cap.* 9. *verſ.* 5. quam Principis appellationem Dn. Bœcler *ad dict. c.* 9. *annot.* 7. *pag.* 159. *& ſeq.* iterum ſimulacris per arcanum dominationis uſurpatis ideò accenſet, quod iſtud nomen, ob eminentiam & excellentiam virtutis, uſitatum erat in libera Republ. Atq; ſic eadem magiſtratuum vocabula tranquillitatis domeſticæ cauſa erant. Tac. 1. *An.* 3. *v.* 4. quod iterùm Mœcenas ille, architectus monarchiæ, ſuggeſſerat Auguſto, apud Dion. *d. l.* 52. *pag.* 493. Miſer ergò S.P.Q.R. (ſunt iterum verba Dan. Heinſii *in Orat.* 14. *pag.* 187. quam *de ſecunda & poſtrema Romanorum ætate, ac de Taciti utilitate ac præſtantia* habuit, cum C. Cornelii Taciti Equitis Romani Annales interpretaturus eſſet) non aliter quam pueris, cùm plorant, aut de matre cogitant, pupa aut ſigillum traditur in manus, quo, cùm domi ſoli relinquntur, ſe oblectent, nonnulla adhuc jura eo tempore habebant, quæ poteſtas tandem per occultam defendendæ libertatis ſimulationem, veræ dominationi acceſſit, adde, ſi libet, quæ Cyriac. Lentul. *Auguſt. de convertend. in Monarchiam Republ. pag.* 348. *& ſeqq.* habet. Etenim ex Hiſtoria Romana obſervare licet, Senatus-conſulta à Tiberii principatu ad Marcum Imper. uſque ultra centum ſexaginta circiter annos poſteà amplius in uſu non fuiſſe. Leo Philoſ. & Imp. poſt Juſtinianum nominatim vetuit amplius fieri Senatus-conſulta, *Nov.* 78. omni poteſtate legis ferendæ & juris condendi, ſoli Principi reſervatâ, *l. ult. Cod. de LL.* adde *infrà* §. 12. Atq; hæc ſunt illa, quæ *in d.* §. 5. *Inſt. de jur. nat. gent. & civ. & paſſim ibid. ap. Dd. & in tit. ff. de LL. & Senatus-Conſultis, & in tit. C. de SCtis,* intelliguntur, & quorum tam multa mentio in jure; maximè autem *init. Inſt. tit. de bon. poſſeſſ.* ibi, *Quos autem ſolus*

vocat

vocat Prætor: uti Imperator has tres juris partes, ut ejusdem poteſtatis, adducit, *Legem*, *Senatusconſultum & Conſtitutionem*; & ab iis diſtinguit *Edictum Prætoris*, ut minoris poteſtatis, de quo *in §. mox ſequenti*. Nomina & ſpecies Senatusconſultorum de jure videl. privato, plurima extant in Pandectis, ut ſunt Tituli *de SCto Macedon. ad SCtum Vellej. ad Trebellian. de SCto Tertul. & Orfic. de SCto Syllan. ad SCtum Turpill.* Alia perſequuntur Briſſon. *in Lexic.* verb. *SCtum.* Hotomann. *in obſervat. de Senatu, & inſignibus aliquot SCtis.* Tiber. Decian. *prax. crimin. lib. 2. cap. 29.* Coraſ. *de art. jur. c. 12.* Paul. Chriſtin. 2. *deciſ. 65.* omnia Claudiana, P. Faber *lib. 1. Semeſtr. jur.* Senatus conſulta à Tiberii principatu ad Marci Imperat. tempora collegit Anton. Auguſtinus, *Romæ in 4°. A. D. 1583.* Orationes Principum nonnullas (quas SCta ſequebantur) ſingularibus commentariis illuſtravit Scipio Gentilis, puta *orationem* Marci *de transactione ſuper alimentis, Hanoviæ in 8.* Item *orationem* Antonini Caracallæ *de donationibus inter virum & uxorem, Hanoviæ in 4. A. D. 1604.* Dn. m. & Præcept. Joh. Henricus Boeclerus in ſuprà ſæpius laudato comment. *ad lib. 1. Anal. Taciti, cap. 9. annotat. 11. in med. ferè, pag. 170.* de authoritate SCti Silaniani ſuum tulit judicium; de quo etiam Tacit. 13. *A. 32. v. 1. & 14. A. 42. v. 2.* Cæterùm de variis SCtorum generibus vide Ju. Meieri *Colleg. Jurid. Argent. tit. ff. de leg. SCt. & long. conſu. ante th. 32. edit. noviſſ. pag. 22.* adde etiam ea, quæ Valent. Forſter. *hiſtor. jur. lib. 2. cap. 83.* & Joh. Coraſ. *de art. jur. part. 2. cap. 12.* tradit.

§. 10.

Proponebant & Prætores, & Ædiles Curules, & Tribuni plebis, & Proconſules in provinciis, aliique in Republ. Romana magiſtratus, Edicta, §. 7. *Inſt. de jur. nat. gent. & civ.* ibique Dn. Locamer. *not. l. 7. §. 1. ff. de J. & J. l. 2. §. 10. 34. & 44. ff. de orig. jur.* adjuvandi vel ſupplendi, vel corrigendi juris civilis gratia, propter utilitatem publicam: quæ & honorarium jus, & viva vox juris civilis *d. l. 7. §. 1. & l. 8. ff. de J. & J. d. l. 2. §. 10. de O. J. & d. §. 7. Inſt. de jur. nat.* Item honor dicebatur *l. 7. ubi gloſſ. C. de Epiſc. & Cleric.* ut enim verbum honoris eſt commune, & pertinet non tantùm ad Prætores, ſed etiam ad Conſules, Tribunos, Ædiles, &c. ita & jus honorarium generale nomen eſt, & ad omnium Magiſtratuum edicta pertinet. Etſi verò tot Magiſtratus edicta introduxerint, toto tamen jure noſtro tantùm Prætorum & Ædilium Edicta commemorantur, aliorum Magiſtratuum non item. Et Ædilium quidem Edictum eſt unum duntaxat, duabus de cauſis, conditionibus, ſcilicet: *tot. tit. ff. de Ædilit. Edict.* & de animalibus ac feris continendis, quà vulgò iter fit, *§. fin. Inſtit. ſi quadrup. pauper. feciſſ. dic.* torum (octuaginta, & quod excurrit, poſt XII. Tabb. annis inſtitutorum,

Digitized by Google

evocatis jam belli cauſâ Coſſ.) veró Edicta ſunt innumerabilia. Sciendum enim eſt, olim Romæ juris civilis hanc fuiſſe rationem, ut ejus penes Prætorem (penes quos ſummum in jure dicendo inter privatos imperium fuit) eſſet & executio & correctio. §.1. *Inſtit. de bonor. poſſeſſ.* Weſenbec. *paratitl. t.t. ff. & C. de officio Prætorum.* Fr. Hotomann. *in deſcript. magiſtr. Rom.* verb. *Prætor.* Valent. Forſter. *hiſtor. jur. lib.* 1. *capp.* 26. 27. *& lib.* 2. *capp.* 84 85. 86. Juſt. Lipſ. *comment. de Magiſtr. vet. Pop. Rom. capp.* 10. *&* 11. Coraſ. *de art. jur. part.* 2. *cap.* 13. Speidel. *Syllog. quæſt.* verb. *Prætor.* unde Prætor juris civilis cuſtos dicitur, & totum jus in hæc duo genera, civile & prætorium, diſtinguitur, *d. l.* 7. *ff. de J. & J.* Hoc autem Jus Prætorium per Prætores (qui initio magiſtratus ſui Edicta in albo publicè proponebant, ut ita ſciret Populus, qua de re, & quomodo in anno ſuo jus dicturi eſſent) uſu paulatim docente, introductum eſt; unde & Cicero *lib.* 2. *vet. Rhetor.* hoc jus non juri ſcripto, ut hìc, ſed juri non-ſcripto attribuit, propter originem, ut diximus: poſtea tamen Edicta Prætorum inter partes juris ſcripti ſunt relata, per ſuprà alleg. §.7. *Inſt. de jur. nat. l.* 7. §.1. *ff. de J. & J. l.* 2. §.10. 34. *&* 44. *ff. de O. J. & l.* 3. §.18. *C. de vet. jur. enucl.* Cæterùm priorum partium juris ſcripti ſumma eſt vis & poteſtas: Edictorum autem licet non tanta, non tamen eſt exigua. Nam illarum partium vis propriè ac poteſtas eſt, Edictorum verò autoritas tantùm. Deinde priorum vis erat perpetua, Edictorum tantum annua, ut Cicero, *in verrinis*, Edictum Prætoris vocat legem annuam, ſicut & ipſorum magiſtratuum imperia intra annum erant, *princ. Inſtit. de perpet. & temp. action.* Edictum non ligare, niſi tempore Prætoris, & niſi fuiſſet renovatum à ſucceſſore, docet rubrica apud Mart. Neapolit. *tom.* 4. *dig. tit. Edicta, cap.* 1. Denique lex legem tollere aut abrogare poteſt, Prætor non poteſt: nam Prætoris eſt, jus civile ſubſequi potiùs, quàm ei directo repugnare. *l. cum ſponſus.* 12. §. *ſi res.* 4. *ff. de public. in rem act. l. ſcio.* 14. *ff. de teſtibus. l. ſi plurium.* 39. *ff. de noxal. action.* Quamvis autem ab initio, ut dictum, annua tantùm eſſent Edicta Prætoria: attamen cùm ea ab æquitate commendarentur quamplurima, & cùm, vice verſâ, momentaneis & arbitrariis hujusmodi edictis ambitioſorum Prætorum gratiæ multum liceret, Lex Cornelia 300. poſt annis A. V. C. 686. à Tribuno plebis rogata fuit, ut Prætores ex Edictis ſuis perpetuum jus dicerent, Franc. Hotomann. *tract. de leg. Roman.* verb. *Lex Cornelia de juriſdictione Prætorum.* Inde Servius Sulpitius JC. (15. annis fermè poſt, ante Chriſtum natum 50.) duos libros ad Edictum ſubſcriptos breviſſimè reliquit. Eum excepit diſcipulus Aulus Ofilius, qui primus Edictum Prætoris diligenter compoſuit, circa Julii vel Auguſti tempora, *d. l.* 2. §.44. *ff. de orig. jur.* Quare Cicero jam illis temporibus ſcribebat, ut olim à XII. Tabb. ita tunc, iis antiquatis, à Prætoris Edicto juri operam daturos

turos

turos initiatos fuiſſe. Tandem, 100. & quod excurrit poſt Ofilium annis, Salvius Julianus, JCtus, Hadriani Imper. authoritate & juſſu A.D.132. (*d.l. 3. §.18. Cod. de vet. jur. enucl. & l. pen. C. de condict. indeb.*) Edictum perpetuum condidit, idque non modò prioribus Edictis in ordinem coactis, ſed & de ſuo aliquam multis additis, aliisque detractis, in certos digeſſit titulos, atque ſic novis Magiſtratuum Edictis proponendis finem fecit, quod tertium & ultimum Jurisprudentiæ Romanæ fundum & corpus vocare licet, quod tot JCti, quorum paſſim in Digeſtis & Legum inſcriptionibus mentio fit, certatim poſteà, commentariis in id ſcriptis, explicare, illuſtrare, exercere cœperunt, è quibus tandem majora & potiora Pandectarum capita deflorata ſunt: ex quo etiam certò aſſerere licet, jam inde à paulò ſuprà dicti Imperatoris Hadriani temporibus eandem vim ac poteſtatem (quæ juris civilis, i.e. Legum, Plebiſcitorum, & SCtorum) Juris Prætorii eſſe, & vel potiſſimùm adhuc hodie extare, hoc eſt, ut perpetuum ſit, & omnes teneat. Illud Juliani Edictum perpetuum, Eguniarius Baro, *libris Manualium* colligere cœperat, verùm probabili minùs inſtituto, utpote qui ſciens ea ſæpius Edicta confingat, quæ nunquam fuerunt, ſed quæ ſunt ex Juriſconſultorum placitis, moribus Romanorum, antiquis legibus, vel etiam novis Principum conſtitutionibus. Atqui multum intereſt, hæc non turbidè miſceri, ſed probè diſtingui. Quare ſecuta induſtria Gulielmi Ranchini, qui *A.D.1597. Pariſiis in 8.* Edictum perpetuum, eiusque reliquias anxiè collegit, alienis reſecatis, easdemque collectas concinnavit; ita quidem ut ipſa dicti verba uncialibus literis & majuſculis excudi rectè voluerit, cætera minutioribus. In hoc tantum ſubſedit ejus induſtria, quod non ad genuinum, verum ad Juſtinianeum ordinem capita Edicti diſpoſuerit: ſed, quod ſibi tum defuiſſe etiam ultrò Ranchinus faſſus eſt, novæ poſteà operæ materia fuit Domino meo Jacobo Gothofredo, qui genuino ordine Edicti perpetui inſtaurato (quem ex veterum Juriſconſultorum commentariis ad Edictum, ita Juliani, Ulpiani, Pauli, Gaji, & cæteris, eruere ipſi non moleſtum fuit) id in *duas Tabulas* redegit atq; reſtituit, quæ non ita pridem *Genevæ A.1653. typis Tornæſianis* prodiêre.

§. II.

Juriſconſultorum etiam ſcientiâ quamplurimum Jurisprudentia profecit: non modò publica profeſſione (qualem primus inchoaſſe memoratur circa A. V. C. 500. Tiberius Coruncanius *l.2. §.35. ff. de O. J.*) verùm potiſſimùm ſcriptis eorum, & reſponſis: ſcriptis, inquam, quibus tum ſingulis & actionibus forenſibus conquiſitis & collectis, Jus civile fundare & conſtituere niſi ſunt, quinimò formulas ſubinde novas induxêre, ſuperiorum

ſcripta notis ſuis in melius perduxêre: reſponſis ad conſultationes Judicũm & aliorum. Quæ tanti viſa, ut ab his non facilè Prætor aut Judex recederet, ut latius expoſuit Cicero *pro Cæcin.* & licet vim legis ipſo jure non obtinerent, ipſa tamen æquitate & neceſſitate commendabilia paſſim oſtentarentur. In tantum, ut & Juriſconſulti ex Principis, jam inde ab Auguſto, authoritate (non ut anteà privatâ, nam ante Imp. tempora, *l.2. §.fin.* ibi *Et ut obiter ſciamus. ff. de orig. jur.* jus publicè reſpondendi nondum habebant, niſi fortè eorum interpretationes populus uſu & moribus comprobaſſet, *d.l.2. §.5. & 12.*) publicè reſponderent, & rurſus ſcripto non verbo, atque ita major juris hujus authoritas facta fuerit, *d. l. 2. §.fin.* ibi, *Primus Div. Auguſtus de O. J.* Ut autem hoc diſtinctius explicetur, ſciendum, olim magnam quidem fuiſſe authoritatem reſponſorũ, ea tamen ſine ſcripto veniſſe, ad ſpecies autem juris ſcripti nondum relata fuiſſe, *d.l.2. §.5 & 12.* ſed poſteà demum à Cæſare (Divo Auguſto primùm, deinde etiam Tiberio Cæſare, & optimo principe Hadriano *d.l.2. §.fin.*) jus reſpondendi datum, atque ita Prudentum ſententias & opiniones inter juris ſcripti ſpecies poſitas & numeratas eſſe. §.8. *Inſt. de jur. nat. &c. d.l.2. § 35. 37. 45. & 47. ff. de Orig. Jur.* Illis etenim temporibus magna JCtorũ frequentiâ circumfuſos fuiſſe Principes conſtat, ex quorum Ipſi conſilio jura dicebant & condebant, ut non plures aut potiores Prudentes alia ætas tulerit, quam hujus ætatis prima Epocha. In tantum, ut quorundam tandem ſcriptis, vim lectionis (ut loquebantur) i. e. authoritatem allegationis in judiciis, vimque legis Principes attribuerint, quod à Theodoſio Jun. *l. 2. Cod. Theodoſ. lib. 1. tit. 4. de reſponſis prudentum.* factum, & ab Imp. Juſtiniano, *l. 1. §. 5. 6. 7. l. 2. §. 10. 20. l. 3. §. 10. 20. Cod. de vet. jur. enucl.* confirmatum eſt, qui omnia, quæ ex Prudentum libris in Digeſta ſeu Pandectas relata ſunt, probavit & ſua fecit, *infrà §.12 proximè ſequent.* quaſi ab ipſo primum prolata eſſent, ita ut vim conſtitutionis Imperialis habeant. Ceterùm de Juriſconſultis, eorum ſucceſſione, ſectis, authoritate & ſcriptis, vide Juſti Mejeri *Colleg Jur. Argent. lib. 1. ff tit. 2. de Or. J.* nec non Dn. m. & Præcept. Jacobum Gothofredum, *in hiſtor. jur. cap. 7. & in bibliothec. jur. cap. 2.* Valent. Forſter. *hiſtor. jur. libb 2. 3.* Stephan. *Oecon jur. part. 3. circa fin. pag. 105.* Hodiè eorum, quæ JCti reſpondent, probabilis, non neceſſaria eſt authoitas, *arg l 13. C. de ſentent. & interloc. omn. jud.* Gloſſ. *in l. 1. C. de profeſſor. & med.* Bald. *in auth. generaliter. C. de Epiſc. & Cleric.* Treutler. *volum. 1. diſp. 1. th. 7. lit. e.* Reinking. *de Reg. ſec. & Eccl. lib. 2. claſ. 2. cap. 11. n. 55.* A communi tamen opinione in judicando temerè recedendum non eſt, *arg. l. 12. §. 8. ff. de inſtruct. vel inſtr. legat. & l. ult. Cod. de fideicomm.* Treutler. *vol. 1. diſt. diſp. 1. th. 8. lit. b.* ibiq; Bachov. Mantic. *de ultim. volunt. lib. 2. tit. 6. n. 11. & lib. 8. tit. 12. n. 38.* Nicol. Vigel. *in Proœm. meth. jur.*

Contra-

Digitized by Google

controverſ. Item Corat. Corton Macagnan. & Nevizan. *tract. de commun. Doct. opin.* Speidel. *Syllog. quæſt. verb. conſilium.* præſertim in cauſis criminalibus, in quibus hodie Jurisperitorum reſponſa & conſilia imploranda & expetenda ſunt, quia ſecundum leges pronunciatur, quando ex prudentum conſilio ſententia fertur, *l. Leges. Cod de Legib. arg. l. fin. §. mixta. 26. ff. de muner. & honor.* Hocque ipſum eſt, quod ſanctio Carolina Judices ac magiſtratus hoc caſu ad Collegia Juriſconſultorum & Dicaſteria confugere, indeque conſilium petere jubet, *in artic. ult. Ordin. Crim.* verb. Wo aber die Obrigkeit ex officio vnd von Ampts wegen / wider einen Mißhändler mit peinlicher Anklag oder Handlung vollnführe ſo ſollen die Richter / wo Ihnen Zweiffel zufiele / bey den nechſten Hohen-Schulen / Städten / Communen / oder andern Rechts-Verſtändigen / da Sie die Vnderricht mit dem wenigſten Coſten zu erlangen vermeinen / Raht zu ſuchen ſchuldig ſeyn. Et poſtea: Vnd iſt dabey wol zumercken / daß in allen zweiffelichen Fällen nicht allein Richter vnd Schöppen ſondern auch / weß einer jeden ſolchen Obrigkeit in peinlichen Straffen zu rahten und zu handen gebühret / derohalben Rechts-Verſtändiger / und außerhalb der Partheyen Coſten / Rahts gebrauchen ſollen. Et in verbis finalibus dicti articuli final. Vnd in dem allen kein möglichen Fleiß unterlaſſen / damit nimand unrecht geſchehe / als auch zu dieſen groſſen Sachen Fleiß gehöret: Darumb dann in ſolchen Vberfahrungen Vnwiſſenheit / die Ihnen billig kundig ſeyn ſoll / nit entſchuldiget: daß alle Richter / Schöppen / vnd derſelben Obrigkeit hiermit gewarnet ſeyn ſollen. Tres autem potiſſimùm rationes ſunt, quare acta criminalia judicio JCtorum ſubmittenda, ab iisque ſententia expetenda ſit, quas vide apud Dn. Benedict. Carpzovium, *in practic. criminal. part. 3. quæſt. 116. num. 11. 18. 20. & ſeqq.* Tanta denique Prudentum, ſive Jurisperitorum, Authoritas hodiernos in jure Scriptores, qui ad *d. §. 8. Inſt. de jur. nat.* commentati ſunt, & adhuc commentantur, ad nonnullam pertraxit ambitionem & glorioſam oſtentationem, quando de titulis & honoribus, quibus Imperatores Romani JCtos paſſim condecorare ſolent, nimia faciunt verba, quæ apud Hubert. Giphan. *comm. in Inſt. ad d. §. 8. de jur. nat.* ibi, *permiſſum erat de jur. reſp.* & ibi, *qui JCti appellabantur,* Juſt. Mejer. *Coll. Argentor. ad lib. 1. tit. 2. ff. de orig. jur. th. 23.* legi poſſunt. Nos inanem hanc gloriam, quæ ſtultos quandoque vexat, ſemper à nobis procul habuimus.

§. 12.

Quinque his jam recenſitis prioribus juris ſcripti ſpeciebus, ſextò & ultimò CONSTITUTIONES PRINCIPUM ſuccedunt, tanquam nobiliſſima & potiſſima Jurisprudentiæ noſtræ pars. Circa quarum inquiſitionem, ut antea paſſim & ubique, quantum fieri potuit, temporum lex & ordo à nobis benè ſervatus fuit, ita ſimiliter per jus antiquum, novum & noviſſimum, deductio hæc paulò altiùs inſtituenda erit. Non autem hîc, ut Legum, Plebiſcitorum, SCtorum, Edictorum, Prætoriorum, & Reſponſorum Prudentum ad quadruplicem Reipubl. Rom. Statum (ſcilicet ad Regum, liberæ Reipublicæ ſub Ariſtocratia & Democratia, & Imperatorum tempora) comparata eſt Nomotheſia, non, inquam, eodem modo per eas nobis & ſingulas ætates ducenda Conſtitutionum Imperialium inquiſitio eſt: Illa quippe ab Imperatorum demum temporibus, & non ante, ortum & incrementa ſua habent. Hâc enim poſtremâ Monarchiæ Romanæ tempeſtate Imperatorum Conſtitutionibus potiſſimùm profecit Jurisprudentia. Verùm ut maximè, poſteaquam ſub Principis Imperium res jusque populi omne venit, juris conſtituendi poteſtas ad Principes quoque tranſiit, Tacit. *lib.1. Ann. cap.2. n.2.* ibi, *munia legum in ſe trahere*, ibique Cyriac. Lentul. *Auguſt. pag.145. & ſeqq.* Beſold. *com. ad π. titt. 3. & 4. n.6*, ultrò tamen nonnullas alias juris conſtituendi vias Principes probarunt, & juris vim, ut *ſuprà* dictum, iisdem tribuerunt. Primùm enim inter initia Principatus *Leges* adhuc complures à populo veteri ritu, Auguſto autore, tantum non Julio, latas, deprehendere licet, unde Juliis legibus tot nomen, Comitiis de Campo Martio ad Patres nondum tranſlatis, quod à Tiberio demùm factum, Tacit. *lib.1. An. cap.15. n.1.* veſtigiis quibusdam morientis libertatis apud populum permanentibus, Tac. *dict. lib.1. An. cap.74. n.6.* vide, quæ *ſuprà ad* §.8. de Tribunicia poteſtate ex Dan. Heinſio, & Dn. Bœclero à nobis relata ſunt. Ita veteris libertatis inſtar umbraque & ſimulacrum quoddam ab Auguſto relictum, à Tiberio ademptum, ne alioquin vis Principatus (Tacit. *lib.1. An. c.6. n.7. ibique not. Polit.* Dnn. Forſtner. & Bœcler.) reſolveretur: *cujus ea conditio eſt, ut non aliter ratio conſtet, quam ſi uni reddatur.*

Secundò, *Senatui* quoque poſteà authoritatis umbra ſeu ſimulacrum aliquod hac parte in jure privato conſtituendo relictum, qui *Senatusconſulta* faciebat, quæ ſanè ibi incipiunt, ubi leges deſinunt, id eſt, à Tiberii principatu, de quibus *paulò ſupra* §.9. pluribus actum eſt.

Tertiò, Divus Auguſtus *Juriconſultorum Reſponſis* ſuam ſtare & quandam authoritatem voluit, de quibus §. *prox. præced.* 11.

Veniat

Veniat quarto loco & in hunc cenſum *Edictum Perpetuum*, de quo etiam *ſupra* §.10. nonnihil dictum eſt.

Extra hæc quatuor, quæ diximus (puta leges nonnullas, Senatusconſulta, Juriſconſultorum ſcripta & reſponſa, & Edictum Perpetuum) potiſſimam Juriſprudentiæ partem ſub hoc ſtatu Monarchico, *Principum Conſtitutiones* fecêre.

Quarum omnium diverſa ratio, diverſusque reſpectus, pro diverſitate temporum, quibus crebræ ac variæ mutationes circa jus antiquum, novum & noviſſimum, accidêre, habendus eſt. Aliæ enim ſunt Gentilium Imperatorum, ab Auguſto ad Conſtantini M. initia, quæ jus antiquum reſpiciunt, de quibus *infra tit. 9.* ſpecialiora tractavimus. Aliæ iterum ſunt Principum Chriſtianorum, à Conſtantino M. qui primus Imperatorum Chriſtianus fuit, ad Theodoſium Juniorem uſque, quibus adhuc jus antiquum continetur, quæque latiùs *infra titulo decimo* indigitantur. Porrò & eorum Imperatorum, qui à Theodoſio Juniore deinceps ad Carolum M. primum Germanorum Imperatorem, ſecuti ſunt, rurſus aliam habent faciem, veluti in quibus jus potiſſimùm novum, quod *ſupra* §.4. *hoc tit.* Juſtinianeum appellavimus, quia ab Imperatore Juſtiniano nomen & originem habet, in conſiderationem venit. Quod, etiamſi præter *Conſtitutiones* in ſpecie ſic dictas (quæ propriam in Codice ſedem habent, in quem tanquam in ſcrinium memoriæ & diſpoſitionum, *l.19. Cod. de teſtam.* relatæ, Weſenbec. *de nov. Cod. faciend. n.1. & 2. & tit. Cod. de legib. n.1. in fin.* Cujac. *in præfat. ad paratitla in Cod.*) etiamſi quoque præter *Novellas Conſtitutiones* quæ in Corpore Juris noſtri Codicem è veſtigio ſequuntur, ipſiſque ut poſteriùs la[illegible], nec non Inſtitutionibus, & Digeſtis derogant, *arg. l. fin. ff. de inſt. Princip.*) quamplurimas alias leges, Edicta Prætorum, Senatusconſulta, & JCtorum ſententias infinitas, ſuis quasque locis & paragraphis inſerſas, ut in Digeſtis pariter & Inſtitutionibus ubique videre eſt, in ſe comprehendat: non inconvenienter tamen omne & totum, nihilo excepto, quicquid in Inſtitutionib. Digeſtis ſeu Paratitlis, & Codice repetitæ prælectionis invenitur & occurrit, nomine *Conſtitutionum Juſtinianearum* appellari optimo maximo jure poteſt ac debet. Juſtinianus enim Imperator omnia quæ in has tres, quas diximus, partes congeri juſſit, ſua fecit, juxta *ſupra* §.11. *prox. præced.* tradita, ita ut nullus in hisce textus alteri tempore prior aut poſterior, ſed omnium eadem ratio ac par authoritas ſit, §.3. *præf. de emend. Cod. l.1. §.5. 6. 7. l.2. §.10. 20. l.3. §.10. 20. Cod. de vet. jur. enucl.* [illegible]han. *in explanat. Leg. Cod. præfat. ſpecial. ab init.* Hinc non facile ad correctiones Legum aut antinomias confugiendum, ubi ulla alia textum explicandi & conciliandi ratio ſuppetit, Dn. m. & Præceptor Guilielm. Ludvvell. *in*

vvell. *in not. Weſenbec. n. 2.* ibi, *Conſtitutiones poſteriores. ff. d. t. de Conſt. Princip.* & *n. 9.* ibi, *quod ſicut imperitè, ff. de pact. & dup. in Inſtit. 1. th. 2. lit b.* & *duput. i naug. de quinquagint. deciſion. th. 40.* & *ſeqq.* Chriſtoph. Beſold. *Comment. ad π. titt. 1. 3. 4. 5. & 6. præcogn. miſcell. n. 6.* & 10. de quo jure Juſtinianeo *infra titulo undecimo* pleniùs docebitur. Aliam denique indagationem eæ requirunt *Conſtitutiones*, quas à Carolo M. primo Germanorum Imperatore, deinceps ſubſecuti Imperatores ad noſtra uſq; tempora, confecerunt, quâ ſcilicet poſtremâ Epocha jus complectimur noviſſimum, quod novam planè faciem, translato tum & in novam aliamque formam Statumque mutato Imperio, repræſentat, quodque *infra tit.* 12. longiori ſerie deducere conſtituimus.

Pars III. διακόσμησιν, *ſeu tractationis de Conſtitutionibus Principum ordinem continens.*

§. 13.

Cum ergò *Imperatorum Conſtitutionibus*, juris ſcripti ſpecierum longè pulcherrima utiliſſimaque potiſſimum profecerit Juriſprudentia Romana, atque olim inaugurali noſtrâ quædam per rapſodiam de hiſce crudâ adhuc Minervâ collegerimus: ideò informem illam iſtis temporibus ingenii noſtri maſſam paulò ornatiùs nunc exhibere, atque repaſtinando ſubigendoq; ad meliorem perducere frugem lubido inceſſit. Quæ quidem materia, etiamſi incompoſitè incedat, ipſa tamen conveniens eſt, & licet non adeò appoſitè offeratur, commodiſſima tamen naturâ videtur: *Rudes enim & indigeſtæ auri moles & maſſæ.* (ut ſcribit illuſtris Salmaſius *in funere linguæ helleniſticæ pag. 6.*) *in acervum fortuito conjectu accumulatæ, magis æſtimantur ab intelligentibus, quàm plumbi lamellæ, multo artificio bellè compoſita vel diſpoſita.* Nihilominus verò in *Conſtitutionibus Imperialib.* (cùm præſertim in iis, juxta §. *præcedentis* 12. monita, temporum lex & ordo quàm diligentiſſimè obſervari debeat, memoriæque inſuper ſtudendum ſit) οὐδὲν οὕτως ἐστ᾽ εὔχρηστον, οὔτε καλὸν, ὡς ἡ τάξις: *nihil utilius pulchriusve quàm ordo*, ut in œconomico loquitur Xenophon, *pag. 841. intt. edit. Leunclau.* Nec quicquam in iis tam cavendum, quàm ne omnia ſint Bacchi κέραμος (*vas fictile*) in quo, teſte Athenæo *lib. XI. Dipnoſoph. pag. 476.* ſimul fuerunt *papaver, album triticum, hordeum, piſum, ervum, cicer, lens, faba, zea, avena, caricæ, mel, oleum, vinum, lac, quin etiam illota ovis lana.* Cujusmodi mixturam, ut hilaria bachantium fortaſſe non aſpernantur; ita hîc omnia diligenter ſeparanda eſſe cenſemus. Proindè initiò, præmiſſa nominis conſideratione, definitionem

ceu ba-

:eu baſin toti ſtructuræ, fundamenti loco, ſubſternemus, ſubnexâ originis, ndeque veluti è fonte fluentis omnis poteſtatis, juſtitiæ, æquitatis, aliarumjue circumſtantiarum perneceſſariâ inquiſitione & moderatione. Deinle diviſione in ſuas differentias atque ſpecies inſtitutâ, harum ſingularum ıaturam & varias interpretationes è juris fontibus paulò altius hauriemus. ertiò repetemus cauſam efficientem, & ſerie Imperatorum in ſuas Epohas diſtributâ formam ſive ſtatum hodierni regiminis. Quarto loco in ıbjectum, quinto in reliquas cauſas, & quidem in objectum ſeu cauſam ıaterialem inquiremus. Sextò, perſequemur cauſam formalem, ſeu moum *Conſtitutiones* promulgandi. Tandem reliqua, id eſt finem, effectum, inia & contraria, ſublevandi faſtidii causâ diſtinctis quibusdam catenam invicem cohærentibus titulis expedita dabimus.

Cæterùm ſanctè proteſtamur, unicam operis noſtri ſcopum fuiſſe, vetatem ejusque lucem clariorem in materia hac infrequenti, & à nullo unıam, quatenus ad noſtram quidem notitiam pervenit, tam abſolutè & latà manu tractatâ & deductâ, aperire omnibus, celare neminem. Quod ſi ıti compotes facti, habemus DEO, quod agamus, gratias; ſin verò in nonıllis humana imbecillitate lapſi ſumus, aut quicquam, quod contra Impetoris Auguſtiſſimi, Electorum, nec non reliquorum Imperii illuſtriſſimom Procerum & Statuum jura & privilegia, reapſe propoſuimus, & indicta ea volumus, & meliùs docenti aures applauſumq; dabimus benigniſſimè.

D TITV-

Digitized by Google

TITVLO SECVNDO

NOMINA ET SIGNIFICATIONES JURIUM à Principibus conſtitutorum eruuntur, indeque Deſcriptio Conſtitutionum Principum colligitur, & tandem iis genus proprium determinatur.

Pars I. *definitionem nominis continens.*

§. 1.

ADminiſtratio Imperii Romano Germanici politica, quæ pacis tempore fit, in tribus conſiſtit: 1. Rebus & bonis Imperii: 2. Negotiis: 3. Mutuis, tùm Imperatoris & Statuum, tùm ſubditorum, officiis præſtandis. Georg. Braudlacht. *epitom. Jurisprud. publ. lib.6. cap.1. n.3.* In negotiis Imperii inſpiciendus primò modus & forma expediendi, deinde expeditio ipſa. Braudlacht *d. epit. jur. publ. lib.7. cap.1. n.1.* Expeditio alia fit cum ſubditis, alia cum peregrinis. Expeditio cum ſubditis conſiſtit in ſanctione legum, earum executione, & cenſura. G. Braudlacht. *epitom. Jurispr. publ. d. lib.7. cap.2. n.1. & 2.* Atque hæc quidem Legum (*quibus omnes regantur, etiamſi ad divinam domum pertineant, l.10. C. de LL.*) condendarum & exercendarum poteſtas, inter Baſilica vel Majeſtatica jura, quæ vulgò Regalia dicimus, Beſold. *Syn. Pol. lib.1. c.2. th.3.* præ cæteris omnibus locanda eſt, Beſold. *Syn. Pol. d. c.2. th.30. & ſeqq.* Dn. & Præc. m. Ludvvell, *Syn. jur. Feud. cap.13. pag.329.* Arniſ. *Politic. lib.1. cap.2, pag.215. infr. tit.3, §.9.*

§. 2.

Leges in Imperio noſtro quæ ſanciuntur, nomine *Conſtitutionum Imperialium* veniunt, quibus nos operam in præſentia daturos, definitionem, diviſionem, & argumentationem ſeu interpretationem (quæ tria ſcientiarum ac diſciplinarum inſtrumenta, *Ariſtoteles*, aliiq; *Sapientes* tradiderunt) juxta *tit. præc.* §.13. inſtitutum, inveſtigare decet: ubi ante omnia, quid nomine jam dicto communiter ſignificetur, inquirere atq; explicare oportet. Hujus enim cognitio etiam rudis atq; ἐπιπόλαιος, ſeu (ut Ariſtoteles *lib. 1. phyſic.*

phyſic. in princ. appellat) *συγκεχυμένη*, omnium prima, maximeq; utilis & neceſſaria eſſe videtur. Nam niſi quid vocabulum rei, tàm vulgò quàm propriè notet, præſciamus, nunquam, quid res ipſa contineat, aſſequemur. Ἔστι δ᾽, ut Ariſtoteles ait in *lib. de interpretatione*, τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα fac. *l. 1. in fin. C. de offic. præfecti urbi.* qua de cauſa paſſim in jure noſtro hoc definitionis genus, uſurpari videmus, veluti in *l. 1. ff. de V. S. l. 1. ff. de J. & J. l. 1. ff. de reb. cred. l. 7. in fin. ff. de ſupell. leg. §. eſt autem Inſtit. de tutel.* Qui dubitat, poterit inſpicere Diſputationes in Academiis publicè habitas; in illarum principiis hæc ad nauſeam ferè ſolent nobis inculcari.

§. 3.

Explicatio autem Nominis eſt triplex: Etymologicâ, Homonymica, Synonymica. De Etymologia (cum juxta Baldum *in conſil. 33. num. 2. vol. 1.* Leges noſtræ Priſciano non ſubjaceant) non multùm hîc ſumus ſolliciti, ſed potius eam ſenatui populoq; *Grammaticorum* relinquimus, vide tamen Benincaſium, ſi placet, *de conſtitut. quæſt. 5. n. 1. 2. 3.* Ratione πολυσημασίας *Conſtitutionis* quatuor potiſſimùm ſunt notiones: nam interdum ἐν πλάτει & generaliſſimè pro omni jure, quod aut expreſſa ſanctione conſtitutum, *l. 3. 4. 8. 11. 15. ff. de legib. l. 4. §. 3. ff. de ration. diſtrah. l. 20. C. de annal. except.* aut moribus receptum eſt, *l. 32. pr. junct. §. 1. ff. d. t. de L. L. §. 4.* ibi, *per uſum conſtitutum* 1. F. 1. accipitur: atq; ità in hâc generaliſſimâ ſignificatione denotat firmam poſitionem, Caſp. Barth. *adverſ. lib. 43. c. 12. pag. 1951. in fin.* interdum generaliter ſignificat quodlibet jus ſcriptum, *c. 1. diſt. 8. cap. 1. diſt. 9. l. 15. §. 13. ff. de injur.* vel etiam hominum conventionem, *l. 3. §. ductus aquæ. 4.* verb. *jure conſtitut. ff. de aqua quot.* ſicut & lex. *l. 1. in f. ff. de aqua pluv. l. 1. §. ſi convent. ff. depoſiti.* quando ſcil. ad hominis factum refertur: quo in ſignificatu *Conſtitutio* ſignificat quodlibet jus conſtitutum, ſed præcipuè ſcriptum, *ex. c. conſtitutum. diſt. 1.* Beninc. *d. tract. de conſtit. quæſt. 4. num. 40.* Molin. *tom. 6. de Juſt. & Jur. diſp. 46. num. 24.* quare & juri non ſcripto opponitur, *c. 1. & 2. diſt. 8. d. c. 1. diſt. 9. & paſſim ibidem.* Propriè verò & κατ᾽ ἐξοχήν, ſpecialiter ſumitur pro jure, quod ſummus Princeps conſtituit. *§. 6. Inſt. de J. N. & C. § 6. Inſt. de exhered. lib. §. 2. & ult. Inſtit. de legat. l. 33. ff. de reb. cred.* verb. *Habita. in fin. C. Ne fil. pro patr. l. 1. §. 1. ff. de Conſtit. Princip. l. f. C. de LL.* *Inſt. de hered. inſtit. § 3. J. quibus mod. teſtam. infirm. §. f. Inſtit. de inoff. teſt.* *Inſt. de pup. ſubſt. §. 3. Inſtit. quib. mod. toll. oblig. & paſſim.* Sic in *l. 18. ff. de* *cap.* dicitur *conſtitutũ*, quod in *§. 4. Inſt. eod. D. Pium, Divosq; Severum & Antoninum reſcripſiſſe*, dicitur. Sic in *l. 18. C. ad Sct. Vellej.* dicitur *conſtitutum*, quod *l. 2. §. 3. ff. eod. D. Pius, & D. Severus reſcripſere*: quemadmodũ pluribus oſten- D. Rebhan. in *Hodeget. jur. chart. 2. clim. 1. th. 29. in exeg.* Beninc. *de Conſt.*

quæſt.4. num.21. & 32. Specialiſſimè tandem & quartâ notione, eâq; rariore, dicitur, quod ob certam aliquam & peculiarem cauſam, moventem circumſtantiam ex ſpeciali gratiâ, æquitate, favore, utilitate &c. præter jus regulare & commune fuit ſtatutum & ſancitum, *arg. l.15. 16. & 20. ff. de LL. l.51. §.2. ff. ad L. Aquil. l.20. §.3. ff. de ſtat. lib: l.19. §.3. ff. de caſtr. pecul. l.4. in f. ff. rer. amot. l.94. ff. de cond. & demonſtr. l.40.41. §.3. ff. de uſucap. l.1. §. item cum ff. quæ ſentent. ſine appellat. reſcind.* Benincas. *de Conſtitut. quæſt.5. per tot.* Enenckel. *de privileg. lib.1. cap.2. n.3.*

§. 4.

Noſtra hæc Diatriba de *Conſtitutionibus*, (audivimus enim §. *præc.* hoc verbum polyſimon eſſe) in ſpeciali & propriâ ſignificatione, aget, id eſt, de jure à Principe, qui ſummum tenet Imperium, conſtituto: quod Græcis ICtis dicitur διάταξις: σύνοψ. βασιλ. περὶ βασιλ. ἀντιγραφ. καὶ διατάξεων. βιβ. β. τιτ. ε. καὶ τιτ. ς. κεφ. β. ibi: καὶ λέγεται ταῦτα διάταξις, *gloſſ.* Labbæi: Κονστιτυτιῶν, διάταξις, apud *Plutarch. in Marcello* commemorantur Διατάγματα τῶν ἀρχόντων. Dicitur etiam à Theoph. *ad §.6. J. de jur. nat. &c.* διατύπωσις. Dicuntur autem *Conſtitutiones Divorum Principum* (1) Statuta §. *quia tamen. 1. Inſt. de vi bonor. rapt. l. un. C. Nem. lic. ſign. Salvat. l.3. C. de ſentent. ex peric. recit. l.16. C. de excuſ. tut. l.2. in fin. C. ſi adverſ. cred. præſcript. l.3. §.5. ff. de ſepulchr. violat. l.10. C. de muril.* Ità *Statutum* Alberti I. Imper. dicitur, in *tom. III. Conſtitut. Imp. Goldaſt. fol.* 440. (2) Conſtituta *l. 1. C. de metat. l. 5. §. ea verò. C. de pagan. l. 11. in pr. C. commun. de ſucceſſ. l.3. in f. C. de his qui num. lib. vel paup.* Eâdem formâ, quâ Inſtituta *Ammianus Marcellinus*, ut & *Boëtius. Servius, Priſcianus, Anianus*, Vlpiani, Gaji, Pauli Inſtitutiones appellant, quoties citant. Sic & *Theophilus, Harmenopulus, Matthæus Blaſtares*, aliiq; *Græci* libentiùs Inſtituta vocant, quos & ipſe *Juſtinianus* ſequitur, in *l.2. C. de V. J. enucl. Nov. 21. & 89.* Iohann. Borcholten *ad tit. Inſtit.* Sic & *Græcis* Petita, ut apud *Suidam*, quæ *Latinis* petitiones *rubr. C. de petit. bon. publ.* Sic Digeſta *Alphenus, Julianus.* alii *JCti*, quos Imperator *Juſtinianus* iterum imitari voluit, conſcripſerunt, quæ, ſi *Grammaticos* auſcultes, Digeſtiones vel Digeſtanea dicenda forent. Sic Remiſſa, Reiecta, Offenſa. Barth. *lib.29. adverſ. c.13.* (3). Scita Principalis Majeſtatis. *l.8. in f. C. de repud. l.3. ff. de bon. quæ liber.* (4.) Regalis ſenſus & Imperiale Decretum. *l. fin. C. de LL.* (5.) Sanctiones. *§. fin. Inſt. de libert. l. un. §.10. C. de caduc. toll. tit. Cod. de diverſ. reſcr. & pragm. ſanct.* Conrad. Rittershuſ. *expoſit. method. ad Novell. Juſtin. part.2. cap.1. n.15.* (6) Dogmata. Matth. Stephan. *prælect. ad lib.1. Cod. tit.13. prior. præfat. n.21.* (7.) Juſſiones, *argum. l.3. C. de LL. l.5. C. de natur. lib.* (8.) Placita. *§.3. & 6. Inſt. de J. N. G. & C.* (9.) Sententia Imperialis in cognitionibus prolata.

epigraph.

epigraph. l. f. ff. ad Sct. Trebell. & epigraph. l. f. ff. de jur. patron. (10.) Mandatum. *tit. C. de mand. Princ.* adde *infrà tit. 6. de variis Conſtitutionum diviſionibus & ſpeciebus*, & Joh. Althuſii *dicæolog. lib. 1. cap. 14. n. 19.* (10) Infimo Latinitatis ævo reperies vocata Kapitula, ut ſunt illa *Caroli* & ſequentium aliquot *Imperatorum*, quæ *Melch. Goldaſtus* collegit. (12.) Germanis Saßungen/ à Seßen/ quod planè vim vocis Romanæ, *conſtituere*, aſſequitur, & exhaurit, quod eſt firmiter ſtatuere: eſt enim Conſtitutio, jus à Principe vi propriâ ſummi Imperii Statutum, de quâ deſcriptione *mox §. ſeq. Conſtitutiones* tandem *Principum*, ob majeſtatem & reverentiam, quam Ethnici opinionis errore ipſis plus quàm humanam tribuerunt, Dn. m. & Præc. Freinshem. *Comment. ad Curt. 3. 6. 17.* ibi: *erga reges ſuos.* Bachov. *comment. in 1. part. pand. ad l. 3. de Conſtit. Princ.* Beſold. *Syn. Pol. lib. 1. c. 1. theſ. 15.* Dn. & Præc. m. Bœcler. *programm. de regno David. anno* 1644. nec non ad Tacit. *l. 1. Ann. c. 10. annot. 15.* Dn. Limn. *de Jur. publ. lib. 1. cap. 7.* iterùm Dn. Bœcl. *ad Tac. lib. 1. A. cap. 11. annot. 1.* à divinâ eorum vocis copia proficiſci dicuntur, *l. un. pr. C. ut omn. jud. tàm civ. quàm mil. d. l. 3. ff. de Conſt. Princ.* & etiam ab ipſis autoribus paſſim in *Inſtitut. Pandect. Codic. & Novell.* ſanctæ, divinæ, & ſacratiſſimæ appellantur: *§. 2. Proœm. Inſt. §. 1. Inſt. de libert. §. 12. in f. Inſtit. de nupt. princ. Inſt. quib. mod. tut. fin. §. f. Inſt. de uſuc. §. 3. Inſt. de teſtam. princ. Inſt. quib. non eſt perm. teſt. fac. §. 1. Inſt. de inoff. teſtam. §. 25. in f. Inſt. de legat. 1. Inſt. de vi bon. rapt. princ. Inſt de perpet. & temp. act. §. 6. Inſt. de interdict. 10. Inſt. de publ. judic. l. 1. §. 2. ff. quæ ſent. ſin. appell. reſcind. l. 5. §. 5. ff. de adminiſtr. tut. d. l. 3. ff. de Conſt. Princ. l. 42. §. 8. l. 43. pr. §. 1. & 2. l. 44. pr. §. pen. ult. C. de epiſc. & cler. l. 33. C. de epiſc. aud. l. 2. C. de mand. princ. l. 5. C. de na. lib. l. ult. C. de hæret. & Manich. l. 7. C. de pagan. l. 8. & 9. C. de LL. & Conſt. princ. l. 1. §. 6. C. de vet. jur. enucl. l. 2. C. de petit. bon. ſubl. l. un. §. 10. C. de cad. &c.* Conr. Rittershuſ. *expoſit. method. ad Novell. Juſtin. part. 2. cap. 1. n. 14.* nc nominantur Oracula, *l. 21. C. de hæret. & manich. §. illud. Inſt. de adopt. C. de vectigal. & Commiſſ.* Conſulta cœleſtia. *l. 8. C. de off. rect. prov.* Divi annotatio. *l. 2. Cod. de quib. mun. vel præſt.* Statuta cœleſtia. *l. 10. C. de mu. g.* forma cœlitus data. *l. 13. Cod. eod.* Divina indulgentia. *d. l. 3. ff. de Conſt. ?c.* Sacra, & Sacrum, quæ duæ voces hîc ſubſtantivè & abſolutè ponun- Rittershuſ. *ad Novell. dict. part. 2. cap. 1. n. 14.* Vide inſignem etiam locum *macbi.* apud Grotium *flor. ſparſ. ad l. ſi imperialis. 12. § 1. C. de LL. & Conſt. d. l. 1. C. de mandat. Princ. pag.* 285. Sed hiſce vocabulis promiſcuè JCti, icientes magis ad res quàm ad verba, utuntur, cum in effectu eadem ſint, accuratè loquendo in nonnullis differant, &c.

In parte II: *realis Deſcriptio datur & reſolvitur.*

§. 5.

Definitionem, à quâ initium faciendum monet *Cic. l. 1. de offic. pag. 2. b.* nominis, ſequitur definitio rei. Hujus potior, ſed illius prior ſemper habenda eſt ratio, juxta *ſupr. in* §. 7. allegatas *l. 1. ff. de reb. cred. & l. 7. in f. ff. de ſupell. leg.* Diximus autem §. *modò praced.* Conſtitutionem eſſe jus, à Principe vi propriâ ſummi Imperii ſtatutum: vel brevius, Jus à Principe Romano conſtitutum, *l. 2.* §. *12. ff. de O. J.* Harpr. ad §. *6. Inſt. de J. N. G. & C. n. 1.* Benincas. *de Conſtitut. quaſt.* 4. *n.* 4. *&* 5. Quæ duæ deſcriptiones cùm non immeritò imperfectionis argui poſſint; definito quippe ſuo anguſtiores eſſe videntur, nec præcipua ejus requiſita ſeu conditiones continent: ideò ad imitationem Joh. Althuſii, qui *dicæolog. dict. lib. 1. cap. 14. n. 19.* definitionem ab omnibus partibus ſeu ſpeciebus tradidit, & ad genus proprium, differentiamq; ſpecificam (quæ duo perfectam definitionem conſtituere in propatulo eſt) reſpicientes, prætereaq; ſtudiò caventes, ne cognata etiam ſive affinia, hoc eſt, impropriè ſic dicti *Conſtitutionum* modi (quæ egregia ſemper & maxima definiendi virtus atq; poteſtas viſa fuit, neq; enim definiendi virtus atq; poteſtas viſa fuit, neq; enim definitio ſuo definito latior eſſe, ſed juxta Vigelium *lib. 1. Dialect. loc. de definitione. pag.* 18. ſemper cum eo converti debet) includantur & comprehendantur, Conſtitutiones Principum ſic definimus: Quod ſint Jus à Principe Romano, ex placito, ſecundum plenitudinem poteſtatis, quam ipſi Populus Rom. per Legem Regiam abſolutè conceſſit, vel directò vel non directò edictum, juſſum, reſcriptum, ſancitum, ſubſcriptum, decretum & pronunciatum.

Generis loco poſuimus *jus ex placito & plenitudine poteſtatis confectum,* de quo *mox in parte tertia hujus tituli:* Differentia ſpecifica in illis: *per L. Regiam abſolutè conceſſit:* & reliquis conſiſtit verbis: quibus ſpecies ferè omnes, cauſa efficiens, ſubjectum, objectum, & forma contineri videntur. Et ſpecies quidem ſunt, Edictum, Mandatum, Reſcriptum, Sanctio pragmatica, Subſcriptio, Decretum, & Sententia: de quibus omnibus *infrà titul. 6.* pleniùs. Cauſa efficiens eſt Imperator Romanus, de quo *tit. 8. & aliquot ſeqq.* Subjectum, obligatio Populi Romani, de quo *tit. 14. & 16.* Objectum ſeu materia circa quam ſunt jura & actiones, negotia & cauſæ civiles, morales, honeſtæ, indifferentes, poſſibiles, ad commune bonum tendentes, Ariſmin. Tepat. *deciſ. t. 41. c. 1.* de quibus *infr. tit. 17. 18. 19. uberiùs.* Forma in eo eſt, quod

quod per promulgationem, aliudq; ſignum externum, *vel indirectò vel non directò*, innoteſcant, ut ſcil. non priùs, quàm communicatione palàm factâ, vigorem legis recipere poſſint, ut *infrà tit.*20. pluribus docebitur. Quod ſi verba hujus definitionis accuratioribus inſpexeris oculis, finem quoq; in iis varioſq; deprehendes effectus: quid enim verba hæc *edictum, juſſum, reſcriptum &c.* aliud denotant, quàm Boni communis ſalutiſq; publicæ curam? quæ certè, neq; res alia pro vero *Conſtitutionum* fine habenda, *infr. tit.* 21. quæq; meritò ſuprema lex eſſe debet. Eademq; verba ad ſingulas *Conſtitutionum* ſpecies collimare non modò jam dictum eſt, verùm etiam *titul.*22. pluribus patet, ſingularum in iisdem effectus latere. Quare definitionem hanc ſuo definito anguſtiorem eſſe non facilè quis nugari audebit: multò minùs latiorem aſſerere conabitur: verbis quippe, *per Legem Regiam abſolutè conceſſit*, affines & impropriè ſic dicti *Conſtitutionum* modi, veluti, Jura divina, Conſtitutiones Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ, Canones Pontificis Romani, Regum, Electorum, Principum, Comitum & Civitatum Imperialium leges municipales, ſtatuta Academicorum & Opificum, Illuſtrium Familiarum pacta &c. aliæq; Conſtitutiones locales, de quibus infrà *tit.*23. ſeorſim, tùm in genere, tùm quadantenùs in ſpecie ſe junguntur, Benincas. *de conſtit. quæſt.* 4. *n.* 5. Quæ ſingula noſtram, quam dedimus, deſcriptionem non niſi commendare poſſunt: cum Antonio Heringio enim, *tractat. de fidejuſſ.* §. *n.*2. JCti officium eſſe putamus, ſingula quæq; aptè definire.

Pars III. *de vero & proprio hujus definitionis genere.*

§. 6.

Poſtquàm definitionem hanc ab omnibus partibus & cauſis deſumptam eſſe circumſpeximus, verè procul dubio colligemus nunc, an genus definiti huic diſciplinæ atq; doctrinæ ſatis aptum conveniensq; appoſitum? an non tantùm propoſitum εἴδει accuratè ac penitùs complectatur, ſed ſuper dilucidè ac ſufficienter, quid *Conſtitutiones* ſint valeantq;, omnium talis proponat? Qui enim cauſas cujusq; rei veras intelligit, eum, quid ipſa hoc eſt, in quo genere, ut *Logici* vocant, poſita, optimè ſcire dubium non eſt. Nam & contra, ignoratis principiis, verum etiam genus & propria, quæ illud ſequuntur, ignorare oportet: ut ajunt Abbas in *cap. Eccleſia S. Mariæ, ut lite pendente nihil innovetur.* Baldus in *l.* 1. *in princ. ff. de Juſt. & Jur.* &c. *l.* 1. ibi: *cujusq; rei potiſſima pars principium eſt, ff. de orig. jur.* Genus ibidem *Jus ex placito & plenitudine poteſtatis confectum* poſuimus; puta *Jus,* in

in abſtracto conſideratum, de quo *ſuprà tit.* 1. §. 2. Giphan. *diſput. de princip. & part. jur. theſ.* 3. & 6. *Placitum* eſt liberrima voluntas: ſic enim *Güntherus Ligurini VIII.*

- - - pro lege voluntas
Principis eſſe ſolet quicquid decreverit ille,
Eſſe ratum mos eſt, & legis habere vigorem.

Per *placitum* tamen hî intelligunt *JCti & Juſtinianus* ſolummodò id, quod juris objectum facit, & eo animo promulgatur: quod enim quoquo modo conſtituit Princeps ipſe, non aliter jus eſt, quàm ſi animum ferendi juris habuerit, ſcilicet ut jus fieret, & ſubditos obligaret. *l.*1. §.1. *ff. de Conſt. Princ. & argum. l.*7. *C. de ſentent. & interlocut* Thom. Lanſ. *diſcurſ. de Leg. Reg. th.*86. *& ſeqq.* Dn. m. & Præc. Bœcler. *comment. ad Tac. An. lib.*1. *c.*4. *annot.* 1. Zoëſ. *comm. in tit.*4. *lib.*1. *ff. de conſtit. princ. n.* 9. Ridet enim acutiſſimus Bachovius *Comment. ad* §. 6. ibi: *quod Principi placuit. Inſt. de J. N. G. & C.* non immeritò eos Interpretes, qui in terminis habilibus non manent, ſed huc adducunt, & quaſi objiciunt, ſcelera Principum, ſtupra, adulteria, inceſtus, homicidia, quæ illis ex animi libidine facere & admittere libuit: cùm ipſa ſubjecta materia toto in *textu* ubiq; oſtendat de cujusmodi *placito* hîc agatur: nihil enim aliud hîc ſignificatur, quàm quod poſt introductum Statum Monarchicum plenaria juris condendi poteſtas in Principem tranſierit, Lanſ. *diſcurſ. de L. Reg. dict. th.* 86. *& ſeqq.* Vaſq. *illuſtr. controv. part.*1. *cap.*2. *num.*1. Ant. Faber, *Juriſpr. Papin. princ.* 8. *illat.* 1. quæ Principis per directum vel indirectum, prout ipſi placuerit, inſtituta intentio, ex quibus notis intelligi poſſit ac debeat, in *d.* §. 6. *Inſtit. d. t. per tot. &* pleniùs in *L. Leges.* 3. *C. de Legib.* exponitur, Ariſmin. Tepat. *Deciſ. tit.* 41. *cap.*1. *princ. ibiq; alleg. Menoch. conſil.*350. *vol.*4. & Vaſq. *d. cap.*2. *n.*3. *& ſeqq.* Reink. *de reg. ſec. & eccl. lib.*2. *d. cap.*5. *n.* 33. Per *plenitudinem poteſtatis* ſummum intelligimus imperium, quod aliud ſuperius, ut vulgò loquimur, non agnoſcit: eſt enim hoc jus condendæ legis, tam de rebus Eccleſiaſticis, quàm de Politicis, ſummi Imperii, idq; ſupremum, non temerè cum ſubjecto communicabile; Giphan. *d. diſp. de princ. & part. jur. th.* 35. Hæc tamen plenitudo poteſtatis à Petro Anton. de Petra, *tract. de jur. quaſit. per Princip. non tollend. cap.* 21. variè limitatur, ibiq; multæ proponuntur, quæ Princeps non poteſt, vel controvertitur, an poſſit: adde, Covarruv. *lib.*3. *var. reſol. cap.*6.

§. 7.

Rectiſſimo ordine *Propria*, quæ à Vigelio *lib.* 1. *dialect. loco, de proprio. p.*29. *in fin.* Officia vocantur, Generi ſubnectuntur, quippè à cujus eſſentiâ natura-

naturaliter & neceſſariò promanant, neq; ſolùm quidditatem rei ulteriùs declarant, ſed etiam cum eâ arctiſſimè cohærent & conveniunt. Videntur autem eſſe ſequentia (1) *Conſtitutiones* humanitati Imperatoriæ *l. ult. Cod. de donat. inter vir. & uxor. l. leges. 9. in fin. Cod. de LL. & Conſtit. Princ.* Imperioq; conſentaneam eſſe. Weſembec. *n. 2. ad d. t. Cod. de LL. & Conſtit. Princ.* Dn. Bœcler. *ad Tac. An. dict. 1, 4, 1.* Eſt enim *Conſtitutio* Imperii vinculum & τάξις: *Ariſtot.* πρὸς τὰς πολιτείας τοὺς νόμους δεῖ τίθεσθαι καὶ τίθενται πάντες, ἀλλ' οὐ τὰς πολιτείας πρὸς τοὺς νόμους. Quod autem rationi & juri naturæ ſemper congruant, non adeò neceſſarium eſſe putamus: id enim neq; præſtari poteſt, neq; debet, niſi in optimâ imperandi formâ. *Doctores* quidem & *Gloſſographi* multis voluminibus id agunt, ut probent, *Statuta & Conſtitutiones* rationabiles, ſic enim loquuntur, id eſt, rationi & æquitati naturali tq; honeſtati conſentaneas eſſe debere: ſed aqua illis hæret, eos enim *Ulpianus* ſatis refellit, cujus hæc ſunt verba: *Jus civile eſt, quod neq; in totum à naturali vel gentium recedit, nec per omnia ei ſervit.* l. 6. *ff. de Juſt. & Jur.* Fernand. Vasq. *illuſtr. controv. part. 1. lib. 1. cap. 50. n. 6. & ſeqq. & cap. 2. num. 10. & ſeqq.* nò Conſtitutio etiam odioſa, ſi concernit favorem Reipubl. extenditur ad ſimilem caſum, Ariſmin. Tepat. *deciſion. tit. 41. cap. 3.* Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. lib. 2. claſſ. 2. cap. 5. num 3. & ſeqq.* (2) Æquales in omnes. *l. capitalium. 28.* ibi: *cum leges æqualiter ſecuritatem omnibus tribuant. ff. de pœn.* Weſembec. *d. n. 2. d. t. C. de LL. & Conſtit. Princip.* eſt enim *Conſtitutio*, ut *paulò ante* dictum, τάξις Imperii, & commune præceptum, ſive, ut *Impp.* loquuntur, omnium vitam conſtringit: Beſold. *comment. ad π. titt. 3. & 4.* 4. Conr. Ritterſhuſ. *ad Novell. p. 2. cap. 1. n. 5.* Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. l. 2. claſſ. 2. cap. 1. n. 14.* Licet interdum privilegia, & jura ſingularia, tàm rebus quàm perſonis concedantur, de quibus *infrà titulo, 16.* (3) De eo, quod plerumq;, non de eo quod rarò accidit, rogari, τὸ γὰρ ἅπαξ ἢ δίς, παραβαίνουσι νομοθέται, ut eleganter ait *Theophraſtus*, *Platonem* imitatus. *l. 3. ff. ſi pars hered. pet. l. 38. ff. de ſolut. l. 44. ff. ad SC. Trebell.* ratio extat in *l. 44. ff. de div. reg. jur.* his verbis: *Ea quæ rarò accidunt, non temerè in agendis negotiis computantur.* Beſold. *comment. ad π. dict. titt. 3. & 4. n. 3.* Hopper. *de art. jur. l. 1. rubr. princ.* (4) Jubere, vetare, & quod inter duo illa neceſſaria extrema eſt ut medium ac voluntarium, permittere: hæc tria ſunt vera *Conſtitutionis* officia, quæ & *Quintil.* alibi adfert, qui tamen *lib. 7. cap. 6.* multò plura memorat, *Conſtitutio*, inquiens, *aut tribuit, aut adimit, aut punit, aut jubet, aut vetat, aut permittit.* Tria priora pœnas & præmia ac velut remedia; poſteriora declarant officia, Beſold. *comment. ad π. dict. titt. 3. & 4. n. 5.* Seneca, *epiſt. 94.* inquit: *Quid aliud ſunt Conſtitutiones, quàm minis mixta præcepta?* & mox, *Conſtitutionem brevem eſſe oportet, quò faciliùs ab imperitis*

teneatur. Jubeat non diſputet. Interdum tamen conſilium dare videtur: ſed hoc à JCtis ut Interpretibus profectum. Huc pertinent vulgares regulæ: *Prohibitum ad tempus, poſteà permiſſum cenſeri*, & contrà. *Prohibitũ uni aut quibuſdam cæteris videri permiſſum. Omnia cenſeri permiſſa, quæ non ſint nominatim ac diſertè vetita. Conſtitutionẽ, quæ in præteritum quid indulget, in futurum vetare.* Beſold. *comment. ad τ. dict. tit* 3. & 4. *n* 24. Eſt & illa quæſtio hujus loci: *an actus Conſtitutione aut jure vetitus, ſi nihilon inus factus fuerit, cenſeatur nullus ipſo jure?* Diſtinctionem adhibent *Dd.* prohibitionis ſimplicis ſive præciſæ, & ejus quæ adjunctam habeat vel pœnam vel clauſulam de remedio alio; putantq́;, priore prohibitionis genere actum nullum eſſe & inutilem ipſo jure, altero genere valere. Nos *Ulpiano* potiùs adſentimur, diſtinguenti *Conſtitutionem* perfectam ab imperfectâ, ſcilicet ut is actus, qui perfectâ *Conſtitutione* vetatur, ſit inutilis, alius valeat. Perfectam autem *Conſtitutionem* vocat *Ulpianus* non modò quæ actum prohibet, ſed eum quoq́;, ſi poſteà fiat, reſcindit: Imperfectam vocat eam, quæ cum vetuit quid fieri, non tamen poſteà factum reſcindit, ſed pœnam duntaxat injungit ei, qui contra *Conſtitutionem* quid egerit. Videatur, quibus placet, Giphanius *explanat. LL. Cod. ad l.* 5. *Cod. de LL. & Conſt. pag.* 16. (5) Breves & perſpicuas eſſe, ſic enim *Philoſtratus Aſpaſio*: αὐτοκράτωρ γὰρ ὁπότε ἐπιστέλλει, οὐ δεῖ ἐνθυμημάτων, οὐδ' ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ δόξης, οὐδ' αὖ ἀσαφείας, ἐπειδὰν νόμους φθέγγηται. σαφήνεια δὲ ἑρμηνεὺς νόμου: i. e. *Imperator quoties epiſtolas ſcribit, non opus habet enthymematis, aut argumentationibus, ſed ſenſu expreſſo, neq; obſcuritate, legem enim enunciat: perſpicuitas autem legis eſt interpres.* (6) Pro directâ juſti & injuſti normâ haberi: cum æquitas ſit velut regula Lesbia. *Symmachus* X 47. inquit, *Leges percenſeam, quarum plerumq; duritiam, pro clementia veſtra, decretis moderatioribus temperaſti.* Et X, 63. *Alia eſt enim conditio magiſtratuum, quorum corruptæ videntur eſſe ſententiæ, ſi ſint legibus mitiores. Alia Dominorum Principum poteſtas, quos decet acrimoniam ſeveri juris inflectere.*

Adferuntur & aliæ notæ ac proprietates ab *Interpretibus, Gloſſographis & Dd.* ſed eas ſtudiò hîc præterire lubet.

TITV-

TITVLO TERTIO IN ANTIQUAM LEGEM REgiam inquiritur.

Pars I. *de origine Legis Regiæ.*

§. 1.

IMperatoriæ poteſtatis principium omnemque vigorem à *Lege Regia* (quæ *l.* 3. *Cod. de teſtam.* etiam Lex Imperii: & *l.* 14. §. 1. *ff. de manumiß.* Lex Auguſti: nec non *l. un.* §. 14. *C. de Cad. tollend.* Privilegium Auguſtum: & à Thom. Lanſio *diſcurſ. de L. R.* Lex magna, nuncupatur) dependere, id eſt, Imperatori *Lege Regia* ut totius Imperii gubernandi arbitrium, ita imprimis etiam *Con*-*tionum* ex placito ferendarum, poteſtatem conceſſam eſſe *ſuperiori titulo* ſ. audivimus; quæ *Conſtitutiones* ex ſolâ ejus voluntate, tanquam in ıtu Monarchico (ſicut & olim in Statu Democratico penes Populum tanın Legum condendarum poteſtas erat) Legis vim obtinere poſſint ac de-eant, Ulpian. *in l.* 1. *ff. de Conſt. Princ.* § 6. *Inſt. de Jur. nat. gent. & civ. l. ult. od. de LL. & Conſt. l.* 1. §. 7. *ſed & hoc ſtudioſum.* 7. *verſ. cum enim lege antiqua. od. de vet. jur. enucl. l.* 2. §. *noviſſimè*, 11. *ff. de Orig. Jur.* Anton. Fab. *Juriſpr. pin. ad Inſt. de J. nat. gent. & civil. princip.* 8. *illat.* 1. *& ſeqq.* Frequens eſt ud *Interpretes* hujus *Legis Regiæ* mentio, ſed quæ nam ea ſit, quovè tem-re lata, non ſatis expeditum. Th. Lanſius *diſcurſ. de L. R. th.* 44. eam his ſcribit verbis: Quod ſit Lex Auguſti, quâ Populus Rom. Imperii Majetem in Principem transtulit ſalutis publicæ causâ. De tempore verò uſq; origine multorum variæ extant opiniones. (1) Non pauci illam con-tam eſſe ideò opinantur, quòd ab *Auguſto Cæſare* primùm, pòſt ab *Auguſto* mis oppreſſa, & per vim occupata fuerit, adeoq; apertè falſum ſit, quod lgò prætenditur: neceſſitate urgente ultrò Senatum Populumq; Rom. nperium Principi & in Principem tranſtuliſſe. (2) Alii ejus Originem ex re Regum, cujus Propheta *Samuel*, 1. *Sam. cap.* 8. *v.* 11. *& cap.* 10. *v.* 25. menonem facit, deducendam eſſe putant. (3) Alii ſub Regibus, id eſt, primâ opuli Romani ætate, eam fuiſſe latam exiſtimant. (4) Quidam eam ad

LL. XII. Tabb. (5) Quidam deniq; ad aliquem Romanorum Imperatorum referunt, Thom. Lanſ. *d. diſcurſ. ſive diſput. inaugur. theſ. 3. de L. Reg.* Securi igitur in illuſtri hâc controverſiâ (cùm per ſeſe digniſſimâ, quæ à nobis cognoſcatur, tùm huic Diatribæ noſtræ convenientiſſima) ductum *Dn. Lanſii*, primam eorum, qui *L. Regiam* commentum eſſe putant, opinionem aggredimur. Inter quos Franciſc. Connanus *lib. 61. comment. J. C. cap. 16.* Legem iſtam propterea fictitiam eſſe ſtatuit, quòd nomen ejus Hiſtoricis ignotum fuerit; & Principes Imperium partim vi, partim dolo ad ſe pertraxerint. In eadem hæret opinione Vulteius *ad §. 6. Inſtit. de jur. nat. gent. & civ. n. 6.* ubi dicit: *Quid ſi apud Romanos nullam unquam Legem Regiam latam fuiſſe tentemus?* Nec non Tobiam Paurmeiſterum *lib. 1. de juriſdict. Imp. Roman. cap. 19. num. 7.* obſtrepere audimus, Legem Regiam nunquam fuiſſe latam, ſed illam merum rationis eſſe figmentum: proindeque operam & oleum eos perdere, qui ejusdem in explicatione velint deſudare. Maximè autem Louys de Mayerne Turquet *livr. 2. de la Monarchie Ariſtodemocratique pag. 43.* à Dn. Limn. *tom. 4. jur. publ. ad lib. 1. cap. 12. n. 45* citatus, in hæc prorumpit verba: *La loy que nous Juruconſultes appellent la loy Royale, eſt une loy imaginaire, qui n' eſt point, & ne fut onques en nature, & ne ſe trouve ainſi eſcrite en aucun grave ou recevable auteur, ains en ſont l' origine, le temps, & les vrays termes du tout ignoréz, la practique incertaine, & l'uſage fort divers, ſelon que les Roys ſe ſont rencontrés bons ou malins, bien ou mal inſtruicts, ou conſeillés, entiers ou corrumpus par mauvau advis.* Hoc eſt: Lex illa, quam Juriſconſulti noſtri appellant Legem Regiam, imaginaria eſt, quæ nec eſt, nec unquam fuit in rerum natura, nec ita ſcripta reperitur in ullo autore claſſico; ſed origo, tempus & verus tenor omnino latent, exercitium incertum eſt, uſus diverſus, ſecundum varietatem Regum, prout mali bonivé extiterunt, bené vél ſecùs edocti aut ducti conſiliis, integri aut corrupti monitis. Duæ, hujus aſſertionis primæ, rationes potiſſimùm hîc occurrunt: *Prima*; omniũ Hiſtoricorum altum ſilentium: *altera*, quorundam relatio negativa, Senatum Populumq; Rom. Principi & in Principem Imperium ultrò tranſtuliſſe; ſed econtrà Rempubl. à *Caſare* primùm, poſt ab *Auguſto* vi & armis occupatam, atque conſequenter *Regiam Legem* vel ab *Ulpiano* in gratiam *Alexandri Severi* Imperatoris, cui *ille* à conſiliis, vel à *Triboniano* in gratiam *Juſtiniani* Imper. cujus *ille* Quæſtor & LL. cuſtos erat, confictam fuiſſe.

I. De primâ ratione apud Scip. Gentil *Orat. tert. Rectoral. de Leg. Reg. p. 41.* ſequentia leguntur: *Legis Regiæ antiquæ, ex veteribus JCtis, qui meminerit, præter Ulpianum reperire neminem potui. Nam Juſtinianus & Theophilus ab illo ſunt ipſa verba de hac lege mutuati. Sed de JCtis minùs fortaſſè mirandum, quod eorum libri magnam partem Juſtini imperio interciderint. Scri-*

ptores

ptores alii, atq; Hiſtorici, etiam qui res Cæſarum diligentiſſimè perſecuti ſunt, quorumq; libri ad memoriam poſteritatis propagati extant, eam rem ſilentio omnes tranſeunt. & paulò pòſt *pag.* 42. querulatur Scipio Gentilis his verbis. *Herculé. Leges & Senatus-conſulta de ſtillicidiis, de aquaductibus, de aleatoribus, de fullonibus etiam, aliisq; parvis de rebus, quamvis Respubl. utilibus ac neceſſariis, non obruit oblivio vetuſtatis: quâ Lege imperium orbis terræ ac poſſeſſio humani generis ad unum hominem delata eſt, ejus, præter nomen, nihil ſcitur.* Dominus Limnæus ècontrà *lib.* 1. *jur. publ. cap.* 12. *n.* 47. præter *Ulpianum*, autoritatem etiam *Papiniani, Giphanii*, imò & ipſius ſacratiſſimi Imperatoris *Juſtiniani* allegat, quâ conſtrictus in *Connani, Vultej, Paurmeiſteri*, & Galli *Louys de Mayerne Turquet* dicti, tela, ſua convertit arma, & *d. cap.* 12. *num.* 52. fatetur equidem, Hiſtoricorum teſtimonia rei dubiæ fidem facere, quando rem aliquam contigiſſe affirmant: *per ibi allegat: text. & autor.* adde Beſold. *theſaur. pr. verb.* Hiſtori. Adrian. Gylmann. *Symphor. tom.* 1. *part.* 2. *tit.* 8. *n.* 18. prætereà tamen ex principiis Logicis etiam illud docet, à teſtimonii loco negativè in hiſtoriis profanis procedere, argumentandi genus eſſe valdè arenoſum: non enim ſequitur, *inquit ille*, Hiſtorici conceptis verbis nullam faciunt Legis Regiæ mentionem: ergò nunquam illa lucem aſpexit. Idem porrò noſter Limnæus, Hiſtoricos, etſi neq; conceptis verbis nomen hujus Legis exprimant, neq; à quo lata, quibus temporibus, cujus in gratiam primùm fuerit, quæq; ejus capita, quæ verba, quæ ſanctio, referant, aliàs tamen non obſcuram ejus mentionem facere. *dict. n.* 52. aſſerit, ut *paulò infrà* §. 5. pleniùs docebitur. Chriſtoph. Beſold. *lib.* 1. *polit. cap.* 5. §. 4. *th.* 15. *addit.* 3. *pag.* 199. *& ſeq.* clarè & perſpicuè enunciat: *Nos rem, non nomen in antiquitatum monumentis invenimus*, veriſſima dexterrimaq; enunciatio, quam *comment. ad titt.* 3. *&* 4. *π. lib.* 1. *th.* 8. *pag.* 143. *& ſeq.* ulterius exponit: Non, *inquiens*, quòd nomen Legis hujus Hiſtoricis eſt ignotum, propterea illam fictitiam eſſe pronunciandum erit: non enim, ut conjicio, *Regia* ab initio, ſed *Imperii Lex* primitùs appellata fuit, quaſi ſcilicet de *Imperio Principis* prolata, *ſuprà dict. l.* 3. *Cod. de teſtam.* Auguſtus quippè fallaciâ & ſophiſticatione politicâ ſingulari, exoſum Regis nomen abhorruit ſemper, rem interim avidiſſimè amplectebatur, & ut Populus ad Imperium ſibi ſponté tradendum adigeretur, ſummâ diligentiâ laboravit: quam opinionem etiam Domino noſtro Limnæo placuiſſe *dict. cap.* 12. *n.* 56. *&* 57. reperimus, adde Scipion. Gentil. *dict. orat.* 3. *pag.* 45. *&* 46. ubi *Legi Regiæ* idem accidiſſe conjicit, quod lauru imperatoriæ, quæ cùm prius *Regia* nominaretur, poſteà cœpit *Auguſta* appellari, ex Plin. *lib.* 15. *Hiſtor. natural. cap. ult.* p 130. Sic etiam Lex noſtra *ſuprà dict. l.* 14. § 1. *de manumiſſ.* haud abſurdè *Lex Auguſti* vocatur: quo eodem ſenſu in *ſuprà dict. l. un.* §. 14. *Cod. de caduc. tollend.* appellitatur *Privilegium Auguſtum*.

Digitized by Google

II. Secunda primæ aſſertionis ratio, quâ *Connanus*, *Vultejus*, *Paurmeiſterus*, *& Louys de Mayerne Turquet*, moti ſunt, ut Legem hanc commentum eſſe crederent, in eo conſiſtit: quod non conſenſu Populi, ſed armis libertatem *Cæſar & Auguſtus* oppreſſerunt, & cum armis & præſidio militum potentiam ſuam tuerentur & porrò tenerent, nullam ejuſmodi *Legem* deſideraſſe, nec eâ opus habuiſſe videntur. Sed non pugnant hæc invicem: & armis Cæſares invaſiſſe Rempublicam,& tamen Legem aliquam de eorum Imperio latam poſteà fuiſſe. Ideò hanc alteram rationem non ſolùm Bachovius *commentar. ad Inſtit.* §. *6. Inſtit. de jur. nat. gent. & civ. n.* 1. *pag.* 24. *part.*1. *π. ab init. tract. de Conſtit. Princ. n.*1. *& Not. ad Treutler. diſput.*1. *theſ.*6. *litt. A. & B. pag.*27. verùm etiam Beſold. *Oeconom. ad titt.* 3. *&* 4. *lib.*1. *ff. th.*8. *dict. p.*143. *&* 144. *& lib.*1. *Polit. dict. cap.* 5. §. 4. *theſ.* 15. *addit.* 3. *pag.* 200. nec non Arumæ. *exercit.* 1. *ad Inſt. th.* 18. dilucidè refutarunt. Equidem *Auguſtus* præ ſe tulit initiò, ſe, cum omnia bellis civilibus turbata & feſſa eſſent, *Tacit. lib.*1. *Ann. cap.*1. *num.*1. conſtituendæ, Reipubl. causâ ſuſcepiſſe Imperium, quod rurſus depoſiturus, & libertatem Remque publicam Populo & Senatui redditurus eſſet: itaq; in ſingula decennia Imperium ſibi à Senatu decerni & prorogari fecit, ut paſſim ex *Suetonio* & præſertim *Dione lib.*53. in ejus *vita* legere eſt. Qui itaq;, licèt neceſſe non haberet, ſive modeſtia ſive ſimulatione, Imperium ſibi à Senatu quaſi decerni, & ex certo quidem pacto ſeu lege confirmari voluit, de qua hiſtoria *infrà* §. 5 plura videbimus. Quæ ſanè cauſa Dominum meum & Præceptorem Joh. Henr. Bœclerum impulit, ut *elegantiſſimo Commentario ad lib.* 1. *Annal. Tac. cap.* 10. *annotat.* 2. *pag.*186. arduam quæſtionem de *Imperio Auguſti*, & conſequenter de *Monarchia Cæſarum* explicaverit, & quoniam *Auguſtus*, cupidine dominandi Imperium & Rempubl. occupaſſe, arguitur, perſpicuè docuerit; *An Illius juſtus principatus ſit habendus, & quando cœperit eſſe juſtus?* Eodem modo eâdemq; ex cauſa Cyriacus Lentulus *in Auguſto de convertend. in Monarch. Republ. p.* 31. hanc propoſuit & quodammodò explanavit quæſtionem: *Cur nulli ante Octavium occupatio Imperii feliciter ceſſerit?* Falſiſſimum igitur eſt, & tàm *Ulpiniano* quàm *Triboniano* (quorum ille *Alexandro Severo*, hic *Juſtiniano* à conſiliis fuit) maxima infertur injuria ab iis, qui eos in gratiam Dominorum ſuorum hanc legem retuliſſe ſcribunt, Dn. Limnæ, *dict. lib.* 1. *jur. publ. cap.* 12. *num.* 51.

§. 2.

Secundam juxta opinionem, Origo *Legis Regiæ* ex Jure Regum, cujus Propheta *Samuel. lib.* 1. *Sam. cap.* 8. *v.* 11. *& eod. lib. cap.* 10. *v.* 25. mentionem facit, deducenda eſſet. Sed præter *Vultejum* Lanſius noſter *diſcurſ. d. L. Reg. th.*10.

Digitized by Google

th. 10. neminem indicat, qui hanc Legem ad Jus Regium in ſacra pagina à *Samuele* deſcriptum referre tentaverit. Sic autem Vulteius *ad dict. §.6. Inſt. de jur. nat. gent. & civ. n.6.* ſcribit: *Quid ſi, quæ de Lege Regia dicuntur, referamus ad jus illud regium ex Samue e ſuprà dicto loco repetitum?* Quod jus (ut Beſold. *in Synopſ Polit. lib. 1. cap. 1. th.* 40. *pag.* 53 explicat) vel in extrema demum neceſſitate uſurpandum: vel potius ad mores & conſuetudines pravas Regum vicinorum referendum eſt: quarum ſcilicet relatione Populus fuerit dehortatus, ne pergeret urgere Regis electionem; videatur, quibus commodum eſt, Cyriacus Lentulus in *Auguſto, pag.* 23. ubi hanc tractat quæſtionem: *An jure divinò Regibus tradita ſit proprietas agrorum, vitæ & honorù ſubditorum? & an apud antiquiſſimos reges in uſu fuerit?* & Claud. Salmaſius *in defenſ: regiâ pro Carol. I. magnæ Britanniæ Rege, cap.* 2 ubi de Jure Regum ex Vet. Teſtam. accuratè pertractatur. Eidem Beſoldo *d. Comment. vel Oeconom. ad titt.* 3. & 4 *lib.* 1. *ff. th.* 8. toto, quod ajunt, cœlo errare videntur, qui Legem Regiam de Imperio Romanorum Principum latam, confundunt cum Jure Regio *Samuelis*: *Anné enim*, inquit Beſold. *d. th.* 8. *Populum Romanum eveniente Principatu ligare incipiebat Jus illud, de quo diu antè in Palæſtina verba fecit Iſraëliticus Propheta?* quibus junguntur etiam ea, quæ Lanſius *d. diſcurſ. th.* 11. 12. 13. tradit, ad quæ nos referimus.

§. 3.

Tertio in ordine eorum ſuccedit opinio, qui Legem noſtram ſub Regibus, id eſt, primâ *Populi Romani* ætate, latam fuiſſe exiſtimant. Sed & hoc veritati hiſtoricæ non ſatis convenit. Harpprechto quidem *ad §.6. Inſt. de jur. nat. gent. & civ. num.* 8. aliiſq; ibidem ab eo allegatis (quos etiam Lanſius *th.* 14. & Limnæus *d. lib.* 1. *cap.* 12. *n* 60. denominant) videtur, quod eâ Lege initio urbis Romanæ *Romulo*, cæteriſque Regibus, ſua poteſtas eſſet confirmata: quam etiam ſententiam Anton. Matth. *Colleg Pandect. diſp.* 3. *de L. Reg. th.* 4. amplectitur. Verùm omnes ii Ducem & Antesignanum *Franciſc. Hotomannum* ſequuntur, qui ex loco Livii *lib.* 34. *cap.* 6. *v.* 3. gloriatur, unum ſe, certè quidem primum, *Legem Regiam* reperiſſe. *Livii* verba, quæ *dict. loc.* ſub perſona *L. Valerii* Tribuni plebis contra *M. Porcium Catonem* Conſulem (qui *Leg. Oppiam* de cultu matronarum defendebat) perorantis, & abrogationem dictæ *Legis Oppiæ* magnâ contentione ad Populum ſuadentis, profert, hæc ſunt: *ex utro tandem genere ea lex eſſe videtur, quam abrogamus? an vetus regia lex, ſimul cum ipſa urbe nata?* Videatur Hotomann. *de LL. Roman. lit. R. & alibi paſſim.* Quod argumentum nobis etiam, fatemur quidem, eâ potiſſimùm de cauſa, mirificè blanditur, quòd *Legem Regiam* genuinum Romanorum fœtum jamdudum in noſtra inaugurali agnóverimus.

verimus. Procul dubio *Hotomannus* etiam hanc illam eſſe legem putavit, quæ de regno *Romuli* unà cum ipſa urbe nata, in Imperatoribus poſteà repetita ac renovata fuerit, ut qui in Regum verè locum, quamvis appellatione atq; inſignibus Regiis ferè abſtinerent, ſucceſſiſſent. Sed quid blandimenta, ſi veritas hiſtorica alioſum nos ducit? Scipio profectò Gentilis *d. orat. 3. Rectoral, pag. 43. & ſeq. Livianum* illum *locum* eo explicat modo: quòd *Livius*, ſive *L. Valerius dict. lib. 34. cap. 6. v. 3.* aliam intelligat legem, regiam quidem aliquam, & fortaſsè *Romuli*, ſed non de regno atq; imperio ejus latam, verùm de longè aliâ re, nimirum de eâ ipsâ, cujus tùm causâ à *Valerio* Tribuno adverſus opes atq; Orationem diſertiſſimi Conſulis *M. Catonis* agebatur: de modeſtia, ſcilicet, & temperantia muliebri. Cujus ſanciendæ causâ multas ſcimus à *Romulo* ſtatim, atq; à *Numa* latas leges. Earumq; tanta Romanis cura & obſervatio fuit, ut etiam poſteà in *LL. XII. Tabb.* pleraſq; retulerint, quod diſciplinam domeſticam, à quà boni in Rempubl. mores fluere ſolent, iis legibus maximè contineri putarent. Quales ſunt illæ *de temeto, de adulterio, & jure mariti & propinquorum*, aliis ſimilibus rebus leges, quæ impotentiæ muliebri, veluti frænos injecerant, vel (ut Tertullianus *cap. 6. Apologetici* ſcribit) modeſtiæ & ſobrietati patrocinabantur. Hoc igitur illud eſt, quod ingenioſè ac verè exaggerat *M. Valerius*, non eſſe id periculi metuendum in *Lege Oppia* abroganda, quæ & recens lata erat, & ſummo in Reipubl. diſcrimine ac neceſſitate, in qua cum mulieres tàm liberales extitiſſent, ut ultrò ſe ornamentis omnibus ſuis ad ſtipendium aliaſq; neceſſitates bellicas exuiſſent, emersâ jam ex illis difficultatibus Republ. ſecundiſq; rebus florente, æquum videri, ſuus ut cultus atq; ornatus matronis Romanis, in Imperii domicilio natis, reſtitueretur, qui Latinis mulieribus, quarum eſſet patria Romanis ſubjecta, non denegabatur. Hunc illius *Liviani loci* ſenſum eſſe, Scipio Gentil. *ſæpius dict. orat. 3. de L. Reg.* nobis expoſuit. Cum qua explicatione non Lanſii ſolùm *dict. diſcurſ. th.* 17. ſed & Limnæi *dict. cap. 12. num. 61. & 72.* rationes quàm optimè conveniunt & concordant.

§. 4.

Henricus Bernhardus (quartæ opinionis Autor, noviter planè, verba ſunt Lanſii *d. diſcurſ. de L. Reg. th. 18.*) *in Romano ſuo Principe th. 45. 46. 47.* originem *L. Regia* ad *LL. XII. Tabb.* refert: ubi ità de Conſulibus legitur: *Regio imperio duo ſunto; hiq; praeundo, judicando, conſulendo, Pratores. Judices Conſules appellanto. Militiæ ſummum jus habento: nemini parento: ollis Salus Populi ſuprema lex eſto.* Ex quo conſtat (*ſubnectit ille*) hac lege, Regiam poteſtatem, Regium Imperium Conſulibus datum. Quibus cum Principes ſucceſſe-

ſucceſſerint, clarum eſt, ex eadem lege illos poteſtatem ſuam derivaſſe. Sed fallere eum pleriq; autumant. Beſold. *ſæpiùs dict. comment. ad titt 3. & 4. lib. 1. ff. dict. th.* 8. putat, quamvis in *LL. XII. Tabb.* de Conſulibus dicatur: *Nemini parento:* attamen id de aliis Magiſtratibus, non de Populo, ad quem à Conſulibus provocatio erat, intelligendum eſſe. Cum quâ ratione conſentit Dn. Limn. *d. lib. 1. jur. publ. cap.* 12. *n.* 74. quod ſcil. ab eis provocatio eſſet, nevé poſſent in caput Civis Romani animadvertere injuſſu populi, ſolumq; illis relictum eſſet, ut coërcere poſſent, & in vincula publica duci juberent, *l. 2. §. exactis. 6. ff. de Orig. Jur.* atq; ita non omne Imperium Conſulibus datum. Deinde Conſulum Imperium non fuit perpetuum, ſed annuum ſolùm. Luc. Annæ. Flor. *lib. 1. c. 9. v. 2.* Juſt. Lipſ. *Comment. de Magiſtr. Rom. cap. 7.* Porrò Lex illa è *XII. Tabb.* enata, nunquam *Lex Auguſti* dici potuit, ſed *Conſulum*, utpote de quorum Imperio lata, & quâ non Principi, ſed Conſulibus, Imperium datum fuit, Limn. *dict. loc.* & Lanſ. *th. 24. 25. & ſeqq.* Cæterùm præter verba: *nemini parento*: paulò ſuprà ex *LL. XII. Tabb.* relata, Lanſius etiam *th. 19.* duas recenſet cauſas impulſivas, quæ fecerunt, ut *Henricus Bernhardus* crederet, *Legem Regiam* nihil aliud appellari quàm antiquas illas *XII. Tabb. Leges*, quas Romani Autore *Hermodoro* illo *Epheſio* à Græcis petitas fundamentum ſui Imperii poſt ejectos Reges voluerunt. (1) Marcellus, qui in *l. 2. ff. de mort. inferend.* dicit: *quòd neget lex regia, mulierem quæ prægnans mortua ſit, humari, antequam partus ei excidatur.* (2) Iterum Livius, *lib. lib. 34. cap. 6. n. 3.* ſub perſona *L. Valerii*, inquiens: *Ex utro tandem genere ea lex eſſe videtur, quam abrogamus? an vetus regia lex, ſimul cum ipſa urbe nata? an (quod ſecundum eſt) à Decemviris ad condenda jura creatis in duodecim tabulas ſcripta? ſine quâ cum majores noſtri non exiſtimarint, matronale decus ſervari poſſe; nobis quoq; verendum ſit, ne cum eâ pudorem ſanctitatemq; fœminarum abrogemus?* Sed Legem Regiam, cujus meminit Marcellus in *l. 2. ff. de mort. inferend.* referendam eſſe ad illas LL. Regias, Lanſius *theſ.* 21. docet, quas Romani Regibus exactis ab interitu vindicarunt, & in civitate ſua illibatas retinuerunt, *fac. not. Gothofr. lit. b. ad d. l. 2. ff. de mort. inferend.* Deinde, *Bernhardum* Legem Regiam, cujus Livius *dict. loc.* mentionem facit, neq; debere neq; poſſe referre ad *LL. XII. Tabb.* iterùm Lanſius docet *th.* 20. cùm Livius *Leges Regum*, & *Leges XII. Tabb.* disertè inter ſe opponat. Imò Lanſius etiam *theſ.* 24. verba quæ *Bernhardus ſuprà* de Conſulibus narrat, pro *Jure XII. Tabb.* non agnoſcit, ſed ex *Cicerone* deſumpta, ab eoque conficta eſſe, affirmat. vide *Cicer. lib. 3. de LL. pag. 185. b.*

Digitized by Google

§. 5.

Accedamus tandem ad ordinem quintum, eorum ſcilicet, qui ſcopum propiùs tangunt, *L. Regiam* ad Imperatorum aliquem referunt, & Monarchiæ *Romanorum* ſecundæ verè ſobolem eſſe, diſertè conteſtantur. Non ſolùm enim *Alexander Severus* cum ſuo *Ulpiano*, ſed etiam Juſtinianus cum ſuo *Triboniano*, apertis aliquot *juris textibus*, quos *ſuprà* §. 1. *in princip.* ſtatim adduximus, tempus nativitatis ab *Imperatorum* ſeu *Principum Romanorum* Monarchiâ repetunt. Verùm de Natalis certâ die inter *JCtos* (qui originem ab *Imperatorum* Monarchia deducunt) non convenit. Quæ res, ne à nobis *εἰς ἄπειρον* abeat, de tribus Imperatoribus, *Julio Cæſare, Auguſto, & Veſpaſiano*, tentabimus nonnulla.

I. Mynſingerus in *d.* §. 6. *Inſt. de jur. nat. gent. & Civ. num.* 1. Legem noſtram latam contendit tempore *C. Jul. Cæſaris.* Poſtquam enim *C. Jul. Cæſar* (inquit Mynſing. *dict. loc.*) extincto *Pompeio*, ſolus in urbe regnavit, neq; ulla amplius libertatis ſpes ſupereſſet, Populus Romanus jam ſervitutis jugum ferre adſuetus, *Lege Regia* lata omnem poteſtatem in Principem transfudit, ut deinde Respubl. per unum gubernaretur, ac quicquid poſſet Populus ſtatuere & facere per ſe, idem poſſet & *Princeps* ſolus. Sic ergò, quod neceſſe erat pati diſſimulatâ vi *C. Jul. Cæſaris*, *Legis Regiæ* titulo contegere maluerunt. Sed hanc *Mynſingeri* conjecturam Dn. Limn. *ſæpiùs dict. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 76. valdè improbat, quòd ſcil. *Mynſing.* multa eâ de re dicat, ſed pauca probet: nec verò in re tanti momenti cerebrinis agendum conjecturis, ſed potiùs fundatâ intentione. Lanſius noſter *th.* 38. pro *Jul. Cæſare* novem conjecturas, & *theſ. ſeq.* contra *eum* ſeptendecim rationes politicas profert, quas multas præ illis paucis *Ipſe* longè potiores habet. Secunda *Lanſii* contra *Julium Cæſarem* ratio de triumviratu (quem *Jul. Cæſar* cum *M. Craſſo* & *Cn. Pompeio* iniit, ne quid ageretur in Republ. quod diſplicuiſſet ulli è tribus, Suet. *in vit. Cæſ. cap.* 16. agens, nobis, contra *Mynſingeri* opinionem, *Legem R.* ad *Julium Cæſarem* trahentis, adeò prægnans eſſe videtur, ut etiam validiſſimum ad maximam acquirendam potentiam triumviratus machinamentum fuerit; nè inter plures conſilia ac vires diſpergerentur, neq; inter duos bellum inteſtinum facilè exoriretur, neq; rurſum in unum conſpirare in proclivi eſſet (*Funis enim trigeminus difficulter dirumpitur*, ait Sapientiæ Præſes: maximè ſi æquali omnes potentiâ vel virtute fuerint: *τὸ δέος ἀντίπαλον, μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν*, Thucydides *lib.* 3. *cap.* 2. *v.* 12. inquit, id eſt, *mutuus metus tutiſſimam reddit ſocietatem.* Et ſic orbis Imperium ſocietate trium Principum occupatur, ſunt *verba Flori, lib.* 4. *cap.* 2. *v.* 12. ut quod tres pronunciarent in Senatu, Lex Romanæ Reipubl. ac fatum eſſet,

Heinſ.

Digitized by Google

Heinſ. *Orat. de C. Caſar. Dictator.* cum illius vitam in Tranquillo expoſiturus eſſet, *habitâ, pag.* 231.) Triumviratus tamen iſte minimè pro legitima, plena, juſta, conſtanti, & ea potentia haberi poſſit, qualem Principi & ad Principem Populus R. per *Legem* R. tranſtulit. Differentia perſpicua eſt non ſolum in annotatis, quæ apud Dn. Bœcler. *not. ad Vellei: Paterc. Hiſtor. lib.* 2. *cap.* 44. *v.* 2. & Dn. Bernegger. *not. ad Suet. in Cæſar. cap.* 19. *num.* 4. *lit. l.* pro charactere triumviratus, ſed etiam in iis, quæ *infrà* §. pro charactere ſupremæ poteſtatis à *Lege Regiâ* natæ; legi poſſunt. Conſtat igitur, Legem noſtram, pro *C. Jul. Cæſare* minimè eſſe latam, ejus verò loco, cùm ob triumviratum, tùm ob alias (*notantibus Lanſio & Heinſio*) illegitimo modo, propriàq; autoritate, exercitas regias inſolentias, proprium interitum *Ipſi* acceleratum. Non tamen invideri debet *Jul. Cæſari* honor primi inter *Rom. Imperatores* loci: accuratè enim loquendo, de *Julio* & *Octavio* dici poteſt, quod Juſtinus de *Philippo Maced.* & *Alexandro lib* 9. *cap.* 8. *v.* 21. judicat: *Orbis Imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius conſummavit*, Dn. m. & præc. Bœcler. *not. ad Vell. Patercul.* 2, 86, 1.

II. Sub *Auguſto* autem, qui Imperium (ne per vim & injuriam accepiſſe dici poſſet, quod à Populo per generalem legem ipſi tributum eſſet) primus ſive modeſtiâ ſive ſimulatione ſibi à Senatu quaſi decerni & confirmari voluit, Legem noſtram latam eſſe ex *Tacito, Suetonio*, maximè autem ex *Dione*, probant pleriq; & ferè omnes magni, hoc & ſuperiori ſeculo, nominis *JCti*, Valent. Forſter. *hiſtor. jur. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 6. Bachov. *Comment. ad Inſt. n.* 1. *ad* §. 6. *Inſt. de jur. nat. gent. & civ. & part.* 1. *π. ab init. tract. de Conſt. Princ. n.* 2. *& not. ad Treutler. vol.* 1. *diſp* 1. *th.* 6. *litt. a. & b. in fin.* Beſold. *æcon. ad titt.* 3. *&* 4. *lib.* 1. *ff. th.* 8. *& lib.* 1. *Polit. cap.* 5. §. 4. *th.* 15. *addit.* 3 Arumæ. *exercit.* 1. *ad Inſtit. th.* 18. Scip. Gentil. *d. Orat. Rectoral.* 3. *pag.* 44. Paul. Caſtrenſ. *in l. non ambigitur. ff. de LL.* Alciat *in l. bona civitatis. ff. de V. S.* Eguin. Baro *in l. Princeps. ff. de LL.* Joach. Hopper. *de verâ Jurisprud. lib.* 7. *tit* 5. Greg. Tholoſan. *Syntagm. jur. univ. lib.* 47. *cap.* 20. *n.* 9. Ungepaur. *exerc. Juſtin.* 1. *th.* 15. Steph. *de jurisd. lib.* 2. *part.* 1. *cap.* 1. *n.* 73. Lanſ. *d. diſcurſ de L. Reg. theſ.* 40. Covarruv. *Pract. quæſt. cap.* 1. *n.* 3. Joan. Borcholt. in *comment. ad* § *conſtat autem.* 3. *Inſt. de jur. nat. gent. & civ. n.* 13. Joan. Corraſ. *miſcell. jur. civ. lib* 6 *c.* 8. Matth. Weſembec. *comment ad* §. 6. *Inſt. d. tit. de jur. nat. gent. & civ. & in π. de Conſtit. princ. num.* 1. *ibiq.* D. Ludwell. quibus adde, Guilielm Barcl. *lib.* 3. *cap.* 4. *contra Monarchomach.* & Dn. m. & Præcept. Bœcler. *Comment. ad Tacit. lib.* 1. *cap.* 2. *annotat. polit.* 9. *pag.* 36. *&* 37 nec non D. Limn. *dict. lib.* 1. *jur. publ. dict. cap.* 12. *n.* 67. *& ſeqq.* De quorum omnium autoritate, dexterrimoq; judicio, ſi quis dubitaret, hunc cum Pyrrhonicis de ipſa certitudine incertum eſſe cenſeremus. *Prima* ſcilicet omnium occaſio veræ ac juſtæ

F 2 hujus

hujus Monarchiæ & *L. Regiæ*, victoria Actiaca fuit, quæ accidit. *IV. Non. Sept. anno ab V. C.* 724. Sic enim Dio Caſſius *lib.* 51. *pag.* 442. ὅτι τότε πρῶτον ὁ Καῖσαρ τὸ κράτος πᾶν μόνος ἔσχεν, ὥστε καὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν τῆς μοναρχίας αὐτοῦ ἐτῶν ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἀκριβοῦσθαι, i. e. *quod ab ea die primum Cæſar Octavius rerum potitus eſt ſolus, Imperiiq; ejus recenſio præcisè ſumatur ab hâc die.* Colloquium, *deinde*, *Mæcenatis* & *Agrippæ* (quorum *Ille Auguſto* ſuaſit, ut Imperium armis & ſucceſſione quaſi partum retineret: *Hic* verò, ut Populo Rom. redderet, ei auctor fuit) apud Dion. Caſſ. *hiſtor. Rom. lib.* 52. & ea, quæ conſultationem hanc de imperio vel retinendo vel deponendo ſecuta ſunt, & apud eundem Dion. Caſſ. *libb.* 52. 53. & 54. leguntur, rem luce meridianâ clariorem reddunt. *Tertiò* etenim *Auguſtus*, callidus hac in re, Mæcenatis conſilium (egregiâ à *Dn. Bœclero anno* 1643. habitâ diſputatione, *Reſp. Friderico Barnewitz*, expreſſum, declaratum, & expolitum) prætulit: Sic enim Dio *dict. lib.* 52. *pag.* 493. τὰ δὲ δὴ τοῦ Μαικήνου μᾶλλον εἵλετο. οὐ μέντοι καὶ πάντα εὐθὺς ὥσπερ ὑπετέθειτο ἔπραξε. φοβηθεὶς μὴ καὶ σφαλῇ τι, ἀθρόως μεταρρυθμίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐθελήσας, id eſt, *Mæcenatis conſilium prætulit: non tamen omnia ſtatim, quæ is ſuaſiſſet, agere inſtituit: veritus, ne ſi ſubitò homines in alium traducere ſtatum cuperet, res ea parum ſibi eſſet ſucceſſura.* Itaq; (ſunt verba Taciti; *lib.* 1. *Ann. cap.* 2. *n.* 2.) *inſurgere paulatim, munia Senatus, magiſtratuum, legum in ſe trahere*, in quæ verba, cùm adeò ſignificanter à *Tacito* poſita ſint, quamplurima commentati ſunt, Cyr. Lentul. *in Auguſt. de convertend. in Monarch. Rep. pag.* 132. & *ſeqq.* Bœcler. noſter *dict. loc. annot.* 8. & 9. *p.* 34. & *ſeqq.* cujus *Arcani*, primò quidem *Rationem*, deinde *Hiſtoriam*, deniq̀ue *Artes*, ampliùs evolvit Dn. Bœcler. *dict. loc.* Interim verò *Auguſtus*, *quartò*, prolixâ oratione in ſenatu habitâ (quam *lib.* 53. refert Dio) Agrippæ ſententiam ſecuturum, Imperiumq; Populo Romano redditurum ſe ſimulavit, non quidem ut eo ſe verè abdicaret, ſed ut (quod prædeceſſor ejus *C. Jul. Cæſar* potiùs vi, quàm voluntate *Senatus Populiq. Rom.* obtinuit) volentibus iis obtineret, certò ſibi perſuaſum habens, longeq; rectiùs in volentes quàm invitos imperium procedere, putans. Proceſſit ea res, quod *quinto loco* notandum, ex animi ſententiâ: nam *Dione lib.* 53. *pag.* 503. *autore*, S. P. Q. R. non ſolùm precibus eum ad gerendam Imperii ſummam compulerat, verùm etiam conceſſerat, ut Legibus ſoluti ſint Imperatores, id enim quid eſt aliud, quàm quod liberi ſunt ab omni legum neceſſitate, nullâque re Legibus conſtitutâ tenentur; verba Dionis *lib.* 53. *pag.* 509. Græco idiomate ſic leguntur: λέλυνται δὴ τῶν νόμων, ὡς αὐτὰ τὰ Λατινικὰ ῥήματα λέγει. τουτέστιν, ἐλεύθεροι ἀπὸ πάσης ἀναγκαίας νομίσεώς εἰσι, καὶ οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων ἐνέχονται. (ὡς αὐτὰ τὰ Λατινικὰ ῥήματα λέγει) benè notanda, quæ quidem non niſi de verbis legis alicujus intelligi poſſunt: Et *ſextò*, *dict. lib.* 53. *pag.* 516. ἡ βουλὴ πάσης αὐτὸν τῆς τῶν νόμων ἀνάγκης

ἀνάγκης ἀπήλλαξεν· ἵν' ὥσπερ εἴρηταί μοι, καὶ αὐτοτελὴς ὄντως καὶ αὐτοκράτωρ καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν νόμων, πάντα τε ὅσα βούλοιτο ποιοίη; καὶ πάνθ' ὅσα ἂν μὴ βούλοιτο, μὴ πράττῃ. ταῦτα μὲν ἀποδημοῦντι ἔτ' αὐτῷ ἐψηφίσθη, id eſt, *Senatus eum* (Auguſtum) *omni legum neceßitate liberavit: ut, quemadmodum à me dictum eſt, reverà ſui juris & abſolutæ poteſtatis, tam reſpectu ſui ipſius quàm legum, omnia quæcunq; vellet, faceret, quæcunq; nollet, non faceret: hæc quidem ipſi adhuc abſenti decreta ſunt.* Et *lib. 54. pag. 528.* ampliùs: Ψηφισάμενοι δὲ ταῦτα, ἐξορθοῦν τε πάντα αὐτὰ καὶ νομοθετεῖν ὅσα βούλοιτο ἠξίουν· καὶ τοὺς τε νόμους τοὺς γραφησομένους ὑπ' αὐτοῦ, Αὐγούστους ἐκεῖθεν, ἤδη προσηγόρευον, καὶ ἐμμένειν σφίσιν ὀμόσαι ἤθελον. id eſt, *Hæc cum decreviſſent, contenderunt ab ipſo, ut emendaret omnia ſuo arbitrio, ac leges, quas vellet, ferret: iisq; Auguſtarum nomen indiderunt, ac obtemperaturos unanimiter illis, velle ſe juramento obſtringere profeßi ſunt.* Quæ omnia certè non niſi de *Lege* aliqua Imperii (& quidem *Auguſti* tempore latâ) accipienda ſunt, ut ex collatione, §. 6. *Inſt. de jur. nat. gent. & civil. & l. 1. ff. de Conſt. Princ.* apparet. Qualiter enim in *modò d.* & aliis *ſuprà alleg. textib.* qui *L. Regiæ*, ejusq; effectus mentionem faciunt, *Divo Auguſto* omne jus, maximam, imò ſupremam, potentiam, ſummi honoris titulos, & omnia quę ad abſolutũ arbitrium in Imperio ſpectant, abſolutè conceſſa eſſe, in perſpicuo eſt: eodem modo (teſtibus Rom. Hiſtoriæ *Scriptoribus*, imprimis *Dione Caſſio*, in re hactenus illâ, *ſatis, audito & intellecto*) iſta omnia (cùm temporis, tùm conceſſæ ſupremæ jurisdictionis, omniumq; congruentium titulorum, habitâ ratione) reverà accidiſſe, & per conſequens circa *Legem* noſtram, *JCtos* & *Hiſtoricos* per omnes circumſtantias convenire, nemo amplius dubitabit. Confirmationis, *ſeptimò*, melioris loco, addere nobis placuit, quod *Cajo Octavio Cæſari* primo nomen *Auguſti* impoſitum fuerit; cùm, quibusdam cenſentibus, (utimur verbis Suetonii *in ejus vitâ cap. 7.*) Romulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem urbis, prævaluiſſet, ut Auguſtus potius vocaretur, non tantùm novo, ſed etiam ampliore cognomine. Cum quo etiam Dio noſter, *lib. 53. pag. 507.* conſentit: Αὔγουστος, *inquiens*, ὡς καὶ πλεῖόν τι ἢ κατὰ ἀνθρώπους ὢν ἐπεκλήθη. πάντα γὰρ τὰ ἐντιμότατα καὶ τὰ ἱερώτατα, αὔγουστα προσαγορεύεσθαι. ἐξ οὗπερ καὶ σεβαστὸν αὐτὸν καὶ ἑλληνίζοντές πως, ὥσπερ τινὰ σεπτὸν, ἀπὸ τοῦ σεβάζεσθαι, προσεῖπον: *Auguſtus, quaſi hominis naturâ amplior ipſe, cognominatus eſt: Auguſta enim ea, quæ honore digniſſima ac ſanctiſſima ſunt, dicuntur: ideoq; σεβαστὸν Græci auguſtum interpretati ſunt, quaſi venerandum dicas.* Quod & Vell. Paterculus *lib. 2. cap. 91. n. 1.* notat, ubi Dnn. Bœcleri & Berneggeri *obſervata* revidenda occurrunt, quibus placent. Honori quoq; ejus, in ſignum ſcilicet ampliſſimæ poteſtatis, datum eſt à *Senatu*, ut *Auguſtus* vocaretur is Menſis, qui anteà *Sextilis* vocabatur: verba *SCti* ſunt apud *Macrob. 1. Saturnal. 12.* Hoc amplius *Patris Patriæ* cognomen in

Curiâ Senatus ei (ut Sueton. *in ejus vit. cap.* 58. iterum ſcribit) detulit, neque acclamatione, ſed per *Valerium Meſſallam* id mandantibus cunctis. Et tâ Ovidius *lib.* 2. *Faſtor. pag.* 25. eum ſalutat:

Sancte Pater Patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen
Hoc dedit: hoc dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen ante dedit: ſerò quoq; vera tuliſti
Nomina: jam pridem tu pater orbis eras.
Hoc tu per terras, quod in æthere Jupiter alto,
Nomen habes: hominum tu Pater, ille Deûm.

& aliàs *eod. lib. pag.* 40.

Et bene vos, bene tu Patriæ pater optime Cæſar.

Fœdus quoq;, cum quibus facere voluit, potuit, Senatum ei habere, relationem facere, remittere, SCta per relationem diſceſſionemq; facere licuit. In ſumma quæcunq; ex uſu Reipub. majeſtate divinarum, humanarum, publicarum, privatarumq; rerum eſſe cenſebat, agere, facere, jus poteſtasq; fuit, Strabo *lib. ult.* teſtatur, conſenſu populi in *Auguſtum* (Σεβαστὸν) tranſlatum fuiſſe omne jus belli & pacis. Quæ omnia quin ſigna ſint *Legis Regiæ* rectiſſima, nemo, niſi validæ poteſtatis & liberi populi imperii ignarus, inficiari poterit. Lanſ. *d. diſcurſ. de L. R. th.* 41. ex *Suet. Tac.* & *aliis*, viginti quatuor pro *Auguſto* rationes (refutatis in *theſ. duab. ſeqq.* contrariis) adducit: Limn. verò noſter, quatuor tantùm, ſatis quidem ponderoſas, *dict. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 68. 69. 70. 71. *Deniq;* in *annotatis* Dn. Bœcleri *ad Vell. Patercul. dict. lib.* 2. *cap.* 86. *n.* 1. & *Comment. ad lib.* 1. *Ann. Tac. dict. cap.* 2. *d. annot.* 9. & *dict. cap.* 10. *dict. annot.* 2. & Cyriaci Lentuli *Auguſto, ſive libello ad Tacit. lib.* 1. *Annal. capita quatuor priora, de convertenda in Monarchiam Republ. per tot.* exactiſſimè initium veræ Monarchiæ Rom. ad *Auguſtum* refertur, idq; *IV. Non. Sept. Anno ab V. C.* 724. (quo tempore Actiaca victoria parta,) contigiſſe, *Paulo ſuprà* dictum fuit. Cur autem nulli ante Octavium occupatio Imperii feliciter ceſſerit, ſpecialiter docet Cyriac. Lentul. *in d. Aug. pag.* 31.

III. Arnoldus Clapmarius quidem *lib.* 2. *de arcan. Rerump. cap.* 5. cum paucis aliis quos Dn. Limn. *d. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 66. nominat, etiam ad tempora *Veſpaſiani* hujus legis initium refert: ſed hoc veritati hiſtoricæ non ſatis convenire videtur. Tacito enim teſte, *lib.* 4. *Hiſt. cap.* 3. *verſ.* 5. *Senatus cuncta Principibus ſolita Veſpaſiano decernit*: ea ſcilicet *Veſpaſiano* decreta ſunt à Senatu, quæ anteà ex *L. Regia* primùm *Auguſto* conceſſa, ſequentibus deinde Principibus repeti ſolita. Ex quo ſequitur: Legem hanc *Veſpaſiani* tempore non natam, ſed renovatam tantùm fuiſſe. Hinc Dn. Limnæus *dict.*

cap. 12.

cap.12. num.54. quo quiſq; die ſucceſſores demortuotum imperium accipiebant, legem hanc recitari ſolitam, cum Franc. Hotomanno *in indice LL. Roman. lit. R.* credit, atq; ſæpiùs repetitam; novos ſemper aliquos honores adulationis ingenio poſteà adjiciente. Scip. Gentil. *dict. Orat. Rector. 3. p 46.* Henr. Zoëſ. *comment. ad tit. 4. lib.1. ff. de conſtit. Princip. num.1.* nam ſingulis novis Principibus ſuſcepto Imperio, à Senatu Tribunitiam poteſtatem, Pontificatum Maximum, & alia ſummi honoris & ſummæ poteſtatis inſignia decerni ſolita, vel ex ſolius *Taciti annalibus & hiſtoriis* conſtat. Quapropter Dn. Bœcleto *Comment. ad lib. 1. annot. Tac. dict. cap. 2. dict. annot. 9. pag. 37.* peregrinari videntur in Hiſtoria Romana, qui initium & originem *Legis Regiæ* ad *Veſpaſiani* tempora referunt. Ad cujus rei veritatem, antiquitatem, & utilitatem, ex Franc. Hotomann. *dict. ind. LL. Roman. lit. R.* Matth. Stephan. *de juriſdict. lib.2. d. part.1. cap.1. n.74.* & Dn. Limn. *dict. lib.1. cap.12. num.55.* addere placuit, magnam legis partem *de Imperio Veſpaſiani*, quam hodierno adhuc tempore extare dicunt *Romæ* in Capitolio in æreâ tabula, translata eò, à S. P. Q. R. *Gregorii XIII. Pontificis* autoritate, è Baſilica Lateranenſi *S. Johannis*, quæ eſt in monte Cælio (de qua legi poteſt Joh. Henr. à Pflaumern *in Mercur. Italico. pag. 230. & ſeqq.*) ac in priſtinum ſuum locum repoſita: verba ejus hæc ſunt;

Fœdusvè. cum. quibus. volet. facere. liceat. uti. licuit. Divo. Aug. Ti. Julio. Cæſari. Aug. Tiberioque. Claudio. Cæſari. Aug. Germanico.

Utique. ei. Senatum. habere. relationem. facere. remittere. Scta. per. relationem. diſceſſionemque. facere. liceat. uti. licuit. Divo. Aug. Tib. Claudio. Cæſari. Aug. Germanico.

Utique. cum. ex. voluntate. auctoritatevè. juſſu. mandatovè. ejus. præſentivè. eo. Senatus. habebitur. omnium. rerum. jus. perinde. habeatur. ſervetur. ac. ſi. lege. Senatus-edictus. eſſet. habereturque.

Utique. quos. magiſtratum. poteſtatem. imperium. curationemvè. cujus. rei. petentes. Senatui. Populoque. Romano. commendaverit. quibusvè. ſuffragationem. ſuam dederit. promiſerit. eorum. Comitis. quibusq;. extra. ordinem. ratio. habeatur.

Utiq;. ei. fines. pomerii. proferre. promovere. cum. ex. Republicâ. cenſebit. eſſe. liceat. ità. uti. licuit. Ti. Claud. Cæſari. Aug. Germanico.

Utique.

Digitized by Google

Utique. quæcunq. ex. uſu. Reipublicæ. Majeſtate. divinarum. humanarum. publicarum. privatarumq. rerum. eſſe. cenſebit. ei. agere. facere. jus. poteſtasq. ſit. ita. uti. Divo. Aug. Tiberioq. Julio. Cæſari. Aug. Tiberioq. Claudio. Cæſari. Aug. Germanico. fuit.

Utiq. quibus. legibus. plebisveſcitis. ſcriptum. fuit. ne. Divus. Aug. Tiberiusvè. Julius. Cæſar. Auguſtus. Tiberiusq. Claudius. Cæſar. Auguſtus. Germanicus. tenerentur. iis. legibus. plebisqueſcitis. Imper. Cæſar. Veſpaſianus. ſolutus. ſit. quæq. ex. quaq. lege. rogatione. Divum. Aug. Tiberiumvè. Julium. Cæſarem. Aug. Tiberiumvè. Claudium. Cæſarem. Aug. Germanicum. facere. oportuit. ea. omnia. Imperator. Cæſari. Veſpaſiano. Aug. facere. liceat.

Utique. quæ. ante. hanc. legem. rogatam. acta. geſta. decreta. imperata. ab. Imperatore. Cæſare. Veſpaſiano. Aug. juſſu. mandatuvè. ejus. à. quoque. ſunt. ea. perinde. juſta. rataq. ſint. ac. ſi. populi. plebisvè. juſſu. acta. eſſent.

Sanctio.

Si. quis. hujusce. legis. ergò. adverſus. leges. rogationes. plebisveſcita. Senatusve-conſulta. fecit. fecerit. ſivè. quod. eum. ex. lege. rogatione. plebisveſcito. Senatusve-conſulto. facere. oportebit. non. fecerit. hujus. legis. ergo. id. ei. ne. fraudi. eſto. nevè. quid. ob. eam. rem. populo. dare. debeto. nevè. cui. de. ea. re. actionevè. judicatio. eſto. nevè. quis. de. re. ea. apud. ſe. agi. ſinito.

Hactenus verba Legis Regiæ.

Nonnulla (de quibus liberum cuique judicium eſto) ex hac lege deducit Marius Salomonius *de principatu lib. 6. pag.* 120. Hæc, *inquit*, primùm indicat, non unam pro omnibus Imperatoribus Legem Regiam latam, ſed ſingulis Principibus ſingulas neceſſarias fuiſſe, conditiones, quibus Principatus à Populo Rom. deferebatur, continentes. Nam Divo Veſpaſiano apparet pomœrii proferendi conceſſa poteſtas, uti Germanico data: non autem aliis Principibus, & penultimo capite, dum ait: *Quæq. ex. quaq. lege. rogatione. Divum. Aug. Tiberiumve. Jul. Cæſarem. Aug. Tiberiumvè. Claudium. Cæſarem. Aug. Germanicum. facere. oportuit. ea. omnia. Imp. Cæſari. Veſpaſiano. Aug. facere. liceat*: latior poteſtas Veſpaſiano data, quàm ſuprà nominatis Imperatoribus, quod quædam eos facere oportuit, quæ Veſpaſianum lege facere

non oportebat. Item illis verbis: *Utique. quibus. legibus. plebiveſcitis. ſcriptum. fuit. ne. Divus. Aug. Tiberiusve. Julius. Cæſar. Aug. Tiberiusque. Claudius. Cæſar. Aug. Germanicus. tenerentur. iis. legibus. plebiveſcitis. Imper. Cæſar. Aug. Veſpaſianus. ſolutus ſit:* liquet, non omnibus ſolutum legibus Veſpaſianum, neq; qui ante eum Imperatores extiterunt. Rurſus ex capite ubi ait: *Utiq. quæcunq. ex. uſu. Reipublicæ. majeſtate. &c.* conſtat, non ſimpliciter liberam rerum adminiſtrationem demandatam, ſed eam ſolùm, quæ ex uſu, id eſt, utilitate & majeſtate Reipublicæ eſſet. Unde deducitur, quòd ea, quæ ex utilitate & majeſtate publica non eſſent, jus & poteſtas faciendi non eſſet. Ex ultimo capite, in perſpicuo ponitur ſuperior illa Populi poteſtas, ac major Principatu. *Hactenus Marius Salomonius d. l.* à Paurmeiſtero (*ſuprà* §. 1. allegato) *lib. 1. de jurid. Imp. Rom. cap. 19. num. 7.* ſemel iterumq; acceptus & approbatus: ſed nos utrumq; errare in quibusdam cum aliis judicamus.

II. *Parte Legis Regiæ generalis effectus, in Imperii majeſtate conſiſtens, enodatur.*

§. 6.

Definitio Lanſiana *ſuprà* §. 1. *bujus tituli* tradita, pro Legis noſtræ effectu agnoſcit Imperii majeſtatem, ſeu (ex textibus noſtris *l. 1. ff. de Conſt. Princ.* §. 6. *Inſt. de jur. nat. gent. & civ.*) omne imperium & poteſtatem: Dn. Limn. *de jur. publ. d. lib. 1. cap. 12. n. 78.* Ant. Perez *de jur. publ.* Ampliſſima autem cùm à Politicæ doctrinæ *Scriptoribus* ubique materia hæc *Majeſtatica* (ut ità loquamur) tractata fuerit, ideò erimus breviores, de majeſtate ſolummodò in genere (quatenus quidem ad *Legem Regiam*) nonnulla tradituri. **Verba *ei & in eum*** quam habeant vim, explicant *Interpretes* ad *d. l. 1. ff. de Conſtit. Pr. & d.* §. *6. J. de jur. nat. &c.* Theophilus quidem ad *dict.* §. *6. Inſt.* Weſembec. *n. 1. ad d. tit. ff. de Conſtit. Princ. ibiq; D. Ludwell.* Beſold *œconom. ad tit. 3. & 4. lib. 1. ff. th. 9.* & Duaren. *lib. 2. diſp. anniverſ. cap. 19.* putant, ***in eum*** idem eſſe ac *in ſe*, quod ſcilicet Populus in ſe i. e. contra ſe quoq; eam poteſtatem Principi conceſſerit: ſed minimè probandi ſunt. Sunt etiam, qui putant, verba ***in eum*** ità eſſe intelligenda, ac ſi dicat *Ulpianus*: Principi à Populo tributam fuiſſe omnem poteſtatem, non modò in Cives Romanos, ſed & in Principem ipſum: idque ajunt Grammaticam exigere rationem, cùm *eum* pronomen ſit relativum, Cujac. *15. obſerv. cap. 30.* Bocer. *de inveſt. cap. 3. n. 91. &c.* ſed à Beſold. *d. l.* & Limn. 1, 12, 86. refutantur. Giphanius verò Rittershuſius & Bachovius ad *d.* §. *6. Inſt. d. t. de jur. nat. &c. ei & in eum* idem valere, ſynonyma eſſe, imò formulam illam & verba ipſius legis fuiſſe, docent,

quibus Populus uſus fuerit ad oſtendendam enixam ſuam voluntatem: atq; emphaſeos gratiâ ità appoſita eſſe, ut ſignificent; Populum Principi in Principem, id eſt, in Imperatoriam majeſtatem, *l. 1. §. ſed & hoc. 7. C. de vet. jur. enucl.* omnem tranſtuliſſe poteſtatem ſuam: Dn. Limnæ. 1, 12, 85. quò etiam inclinare videtur ipſe Beſold. *dict. loc.* Veritati itaq; juris, receptæque opinioni propius eſt: Lege Regiâ in Imperatorem adeò translatam eſſe poteſtatem Populi Romani: ut ipſe nullius rei jus integrum ſibi conſervârit, Harpprecht, ad *d. § 6. Inſt. de jur. nat. gent. & civ. n. 9. & ſeqq.* Meritò igitur de tanta majeſtate, à Populo in Principem translatâ, verè dici poteſt, quod ſit ſplendor dignitatis verus, ab Hiſpanis *Majoria* dicta, Covarruv. *pract. qq. cap.* 4. ſumma & abſoluta, omnibus ſuperior & omnibus imperans, æqualis poteſtatis neſcia, imò Monarchica poteſtas, Paurmeiſt. 1, 3, 5. quam Græci *ἄκραν ἐξουσίαν, κυρίαν ἀρχὴν, κύριον πολίτευμα, αὐτοκρατέιαν, δύναμιν, ἀρχὴν πολιτικὴν,* appellant: de quâ *mox §. ſeq.* plura. Maxima autem hîc quæſtio, & cardinalis, quam *Limnæus* nodum Gordium appellat, occurrit: *An populus Imperium ità concedendo, privativè, an cumulativè, tranſtuliſſe cenſeatur?* Et privativè conceſſiſſe verius eſt, per Bachov. *in Comment. ad d. § 6. Inſt. de jur. nat. &c. & in part. 1. c. ab init. tract. de Conſtit. Princ. num.* 87. Beſold. *Synopſ. Polit. lib. 1. cap. 1. th.* 14. Dn. noſter Limnæus *tamen dict. cap. 12. n. 87. & pluribus ſeqq.* contrarium quidem defendit, ſed fruſtrà, ſalvo tamen ejus honore. Neq; illud hîc ſicco, quod dicitur, pede prætereundum eſſe cenſemus; *Legem* ſcilicet *Regiam* de Principatu Electivo eſſe ſcriptam, Beſold. *diſſert. nomico-polit. de ſucceſſ. & elect. regiâ prodrom. n.* 4. Sicq; approbare non poſſum, *inquit iterum Beſold. de ſucceſſ. & elect. lib. 3. diſſert. 3. in fin.* quod Imperium Romanum poſt *Auguſtum* fuiſe hereditarium nonnulli tradant: Quos vide *ibidem.* Sed & adhuc è Beſold. *œconom. tit. 3 & 4. lib. 1. ff. d. th. 9. pag.* 145. & Dn. Limn. *lib. 1. dict. cap. 12. num. 11. & ſeqq.* illud & ſubjiciendum ex *Lege R.* translationis hujus conſequens eſt: ne *Principi* majorem, quàm *Populus Rom.* habuit, attribuamus poteſtatem. Quantam autem *Populus R.* ante iſtam translationem habuerit, & quantam poſteà *Imperatores*, prout fata Imperii voluêre; exercuerint, è hiſtoriarum tabulis repeti licet. Nobis hoc in loco ſatis eſſe putamus, quòd ab evidentiâ ipſius rei, & teſtimonio præcipuorum illius ſeculi *Hiſtoricorum*, probaverimus, apud *Principem* omne jus majeſtatis, nullum amplius tempore *Auguſti*, niſi ex conniventia & indulgentia, apud *Populum* fuiſſe: ut veriſſimè de *Populo Romano* Juvenalis *Satyr.* 10. *pag.* 60.

- - - - - Qui dabat olim
Impierum, faſces, legiones, omnia, nunc ſe

Continet, atq; duas tantùm res anxius optat
Panẽ, & Circenſes - - - - - -

§. 7.

Eſt autem Imperii Majeſtas, quæ ex *Lege Reg.* nata (juxta Bodin. *lib.1. cap.8. de Republ.* Lanſ. *diſcurſ. de L. R. th.* 45. & Beſold. *Synopſ. Polit. lib. 1. c. 1. theſ.* 13.) poteſtas politica in cives & ſubditos ſumma, perpetua, legibusq; ſoluta, ſalutis publicæ causâ. Quæ tamen definitio de majeſtate tantùm perſonali intelligenda venit. Nam, quæ de majeſtate reali (quæ ipſi Reipublicæ competit) à Beſold. *Synopſ. Polit. d. lib.1. cap.1. th.4. & ſeqq. & Polit. lib.1. cap.2. num.3. & ſeqq.* Althuſ. *Polit. cap.9. num.24.* & Cellar. *Polit. lib.2. cap.7. num.20.* traduntur, ſuo nunc loco relinquimus. Ut ergò majeſtas ſit (*ſunt verba Lanſii th. 46.*) ex poteſtate ſummâ, perpetuâ, legibusq; ſolutâ conſtituatur, neceſſe eſt. Majeſtas enim ſalva nec fingi nec pingi poteſt, ſi una illarum poteſtatum deficiat: tàm firmo & adamantino fortiori cognationis vinculo conglutinantur. Quanquam etiam hoc dici poteſt, neceſſarium non eſſe, ut in definitionem ipſam verbo ingrediantur duæ illæ particulæ, *perpetua, legibusq; ſoluta*: ſiquidem poteſtas propter id ipſum, quod eſt ſumma, etiam intelligitur eſſe perpetua, legibusq; ſoluta. Cæterùm quanta vis ſit ac ἐνέργεια in *poteſtate ſumma*, pluribus exponunt, Beſold. *Synopſ. Pol. dict. lib.1. cap.1. th.14. & ſeqq. & Polit. lib.1. d. cap.2. n.11. & ſeqq.* & Lanſ. *diſcurſ. de L. R. theſ.* 47. *& ſeqq.* ad quos lectorem benevolum remittimus; eleganter Guntherus *in Ligurimo, lib.6.*

- - - nullum caput iſta ſuper ſe
Aſpicit, excepto Cœlorum Rege, poteſtas.

Additur porrò in definitione majeſtatis, quod ſit *perpetua poteſtas*: de quâ iterùm Beſold. *Synopſ. Pol. dict. lib.1. cap.1. th.25. & ſeqq. & Polit. lib. 1. d. cap.2. num.30. & ſeq.* & Lanſ. *d. diſc. de L.R. th.55. & ſeqq.* qui lectoribus præter nos abunde ſatisfacere poſſunt. De *Legibus ſolutâ poteſtate*, cujus etiam hæc mentionem facit definitio, indagandâ & pernoſcendâ, iterùm breviter ablegari ſe patiatur benevolus lector ad eosdem autores, nimirum Beſold. *Syn. Pol. d. lib.1. cap.1. th.30. & ſeqq. & Polit. lib.1. d. cap.2. num.32. & ſeqq.* & Lanſ. *de L.R. th.58. & ſeqq.* idq; eò lubentiùs, quia *infrà tit.15.* de hâc legibus ſoluta poteſtate fuſius tractare in animo nobis eſt. An autem, abſolutam & ſine exceptione poteſtatem Principi committere conſultum ſit? vide apud Dn. Bernegger. *quæſt. miſcell. ex Tacit. 163.* Maximo hoc principio ità ſtante, naſcitur, in Principem propriè cadere crimen læſæ majeſtatis, ut & in Rempublicam ipſam; *Si quis proditione exercitum, aut plebem ſeditionibus, deniq; malè*

Digitized by Google

malè geſtâ Republ. majeſtatem Populi Rom. minuiſſet; ſunt verba *Tacit.* 1. 72, 3. *t. t. ff. & Cod. ad L. Jul. Majeſt.*. Committitur hoc crimen non tantùm immediatè adverſus Imperatorem vel Imperium, vel etiam adverſus Regem Romanum, *Mynſing. conſil.* 44. *n.* 10. ſed & mediatè per *Auguſtam*, *l.* 31. *ff. de L L. & arg. l.* 5. *C. ad L. Jul. Majeſt.* non quidem ex *Lege R.* ſed ſpeciali privilegio Principis, ubi tamẽ communiter diſtinguunt inter Principes uxorios & non uxorios, Dn. m. & Doct. Joh. Steinberg. in *Dodec. caſu. ſingular. caſ.* 7. *circa fin.* & per Conſiliarios, *d. l.* 5. Arumæ. *Colleg. π. diſp.* 23. *th. & ſeqq.* & hodiè Electores, *Aur. Bull. Caroli IV. cap.* 24. legantur de hoc atrociſſimo crimine, Bocer. *tract. ſingular.* Dn. Jac. Gothofr. *diſcurſ. hiſtor. ad dict. l.* 5. *C. ad L. Jul. Majeſt.* Matt. Neapol. *tom.* 2. *Digeſt. tit. laſ. maj. crim.* Gomez. *tom.* 3. *var. reſol. cap.* 2. Cujac. 16. *obſerv.* 10. Ariſm. Tepat. *deciſ. tit.* 306. Althuſ. 1. *dicæolog. c.* 131. Harpprecht *tract. crim. de publ. judic. pag.* 720. Carpzov. *pract. crim. part.* 1. *quæſt.* 41. Hoc in loco non ſolùm Claud. Salmaſii *in defenſ. regiâ pro Carol. I. magnæ Britanniæ Rege, cap.* 6. ſententia *Regiam* ſcil. *Majeſtatem non aliam niſi ſuam reſpicere*, ſed etiam quæſtio, *Utrum potentia Cæſarea pro tyrannide habenda?* (quam Lentul. Cyriac. in *dict. Aug. de convert. in Monarch. Rep. pag.* 214. decidit) ab iis, quibus commodùm eſt, attentiùs conſideranda venit.

§. 8.

Tanta verò Legis noſtræ (quam *Lanſius* non immeritò *Magnam* appellitavit) vis atq; autoritas fuit, ut Majeſtas non à Populo, qui eam tranſtulit in Principem, ſed à *Deo Summo*, à quo Populus eam ab initio habuit, ortum habuiſſe dicatur, Beſold. *Pol. lib.* 1. *d. cap.* 2. *n.* 11. & ut Populus Rom. ne jus quidem privandi Principem, Bachov. *Comment. ad d.* §. 6. *Inſtit. d. t. de jur. nat. &c. num.* 7. aut arma in eum ſumendi reliquum habuerit. Cœterùm, *An Principem impotenter & tyrannicè imperantem regno vel vitâ exuere liceat:* limatiùs hîc exſequi ideò inconveniens eſſe videtur, quia hæc quæſtio, à Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. lib.* 1. *cl.* 1. *cap.* 5. Lanſ. *d. diſcurſ. th.* 94. *theſ.* 94. *& ſeqq.* Cyriac. Lentul. in *Auguſt. ſæpè hactenus citat. pag.* 28. & omnium optimè à Claud. Salmaſ. *in defenſ. regiâ, pro Carolo I. magnæ Britanniæ Rege*, qui anno 1649. à ſuis ad mortem damnatus, & capite truncatus fuit; *per tot.* ſatis ſuperq; petractata invenitur. Salmaſius quidem *cap.* 7. *pag.* 202. evincit; Majeſtatem non poſſe quenquam eorum, qui reguntur ab ipsâ, vitæ ſuæ judicem habere. Cyriacus Lentul. *dict. pag.* 28. *& ſeqq.* ſcribit: Tyrannum (ad quem regnum legitimo quidem modo delatum eſt, qui autem illud non pro exſpectatione civium adminiſtrat) audaci manu aggredi, temerarium ac nefarium, vel certè cum periculo conjunctum eſt: tolerabile igitur malum

lum

lum tolera: nec vel juſtam Dei iram, vel Principis excandeſcentiam, provoca. Ferendo vincitur, quatiendo jugum exaſperatur. *Quomodo ſterilitatem, aut nimios imbres, & cætera naturæ mala: ita luxum vel avaritiam dominantium tolerato*; monente Ceriali, apud *Tacit. lib.* 4. *Hiſt. cap.* 74. *n.* 4. Verba Lanſii *dict. th.* 94. hæc ſunt: nec ſingulis civibus, nec univerſo populo Regis ſui; etſi ſceleribus & flagitiis inquinatiſſimi vitam, famam, fortunas, tollere, arrodere, in diſcrimen vocare fas eſſe, ex Bodin. *lib.* 2. *de Republ. cap.* 5. Tholoſan. *de Rep. lib. ult. cap. ult.* Guil. Barcl. *lib.* 3. *& ſeqq. cont. Monarchom.* niſi fortè Princeps intemperiis & furiis infernalibus agitatus ita inſaniat, ut etiam Reipub. ſtatum, ſalutem Populi, adeoq; ipſam Legem Regiam, ſub quâ eſt, penitùs intervertere & evertere, ſive directò, ſive πλαγίως, feriò attentet. Tunc enim & violatæ Legis Regiæ pœnam dabit, & debitum temeritatis præmium meritò accipiet. Confer etiam Dn. Lanſii *theſin* 101. Reinkingkius *dict. cap.* 5. variè diſtinguit. (1.) inter tyrannos titulò, quos *num.* 3. nullo vel electionis, vel ſucceſſionis, vel alio legitimo jure ad rerum gubernacula veniſſe, ideoq; ſimpliciter & impunè, & quidem ex *Lege Valeriana*, *num.* 6. rejiciendos eſſe, aſſerit, cum certâ tamen limitatione, quam vide ſub *num.* 11. (& 2.) inter tyrannos exercitio, quos *num.* 5. legitimo quidem jure ad poteſtatis regimen perveniſſe, ſed conceſſa ſibi nequiter abuſos eſſe, deſcribit: ubi tamen *num.* 35. inter ſubditos merè privatos, & *num.* 43. inter eos, qui non ſunt merè privati, ſed magiſtratus perſonam ſimul ſuſtinent, ac ſuperiori ſubordinati ſunt, ſubdiſtinguit. Privatis publicum armorum contra Principem uſum ſimpliciter prohibet, *n.* 36. *& ſeqq.* reliquis, ſubordinatam quodammodò jurisdictionem habentibus, jus removendi tyrannum exercitio, permittit quidem, ſed iterùm cum ſtrictiſſimâ ſublimitatione, quam vide *dict. num.* 43. *& ſeqq.* Verum enimverò, extremo incidente caſu, & urgentibus, graviſſimis Regni fatis, magnâ prudentiâ & moderatione opus eſſe, & quævis potius toleranda, quàm ut eò deveniatur, ut Rex vel Princeps legitimè conſtitutus, unctus & coronatus, vi & armis à proceribus ſoli dejiciatur, vel prorſus, quod grave dictu, interficiatur *num.* 49. *& ſeqq.* docet. Tandem tamen in ſumma Imperii neceſſitate, ut *à n.* 99. *uſq; ad fin.* videre eſt, concludit: moderandam ſummi Principis licentiam per Proceres, atq; minimè ex ambitione & affectata dominandi aut juſtum imperium excutiendi libidine, ſub publicæ utilitatis vel alio falſo prætextu; ſeditioſè, & temerè; ſed piè. juſtè, reverenter & decenter ſuſcipiendum eſſe arduum hoc opus; add. Dn. Bernegger. *quæſt. ex Tacit.* 191. & Septal. de *rat. ſtat. lib.* 5. *cap.* 6. & Dn. Forſtner. *ad Tacit. pag.* 25. Pertinet huc *utriusq; Bruti, Lucii & Marci, diſpar in recuperandâ libertate Fortuna*, quam Dn. D. Johan. Georgius Richterus Conſiliar. Reip. Norinberg. amicus meus, *anno* 1639. *Altorfii Nori-*

corum oratione elegantiſſimâ depinxit: & Carpzovii *de Leg. Reg. Germ. cap.* 14. *& ultima quæſtio*, de Imperatoribus hodiernis deponendis, ſi quid contra capitulationem agant.

Pars III. *ſpecialia quædam majeſtatis jura, quæ ex Lege Reg. provenerunt, cùm ordinaria, tùm extraordinaria exhibens.*

§. 9.

Hæc Majeſtatis ex *Lege Reg.* orta poteſtas etſi pateat tàm latè, quàm latè *Imperii Romani* cura & officium ſeſe extendit: eam tamen ſuam poteſtatem non uno exercet modo. Inde certa quædam jura *Monarchiæ Romanorum ſecundæ* attribuuntur, quæ ipſam immediatè concomitantur: & ideò nihil aliud ſunt, quàm exercitia abſolutæ & ſummæ poteſtatis, reſpectu rerum diverſarum, quæ in *Imperio Romano* occurrunt, Reinkingk, *de regim. ſecul. & eccleſ. lib.* 1. *claſ.* 3. *cap.* 11. Itaq; ab experientiâ *Reipubl. Romanæ*, qui nō alieni ſunt *JCti*, ac quoq; ex Theoreticis nonnulli, Jura Majeſtatis in duas claſſes ſegregare ſolent, ordinaria, & extraordinaria. Quam tamen diſtinctionem Anton. Faber in *Juriſpr. Papinianeæ ſcientiâ, ad tit. Inſtit. de jur. natur. gent. & civil. princip.* 8. *confut.* 2. *pag.* 70. reprobat. Nos verò meritò illam valdè approbamus. Ordinaria iterùm ſunt vel Eccleſiaſtica, vel Politica. De Eccleſiaſticis, Politici ferè omnes multa & varia ſcribunt: inter quos tamen legantur, Grotius de *Imperat. ſummar. poteſtat. circa ſacra. tract. ſingular. & oration. habit. in Senat. Amſtelodam. inter opuſcul. theol. jurid. polit. pag.* 443. Finckelthaus de *jur. patron. eccleſ. & civil.* Carpzov. *in Juriſprud. Eccleſ. ſiv. Conſiſtorial. lib.* 1. & de *Leg. Reg. German. cap.* 2. Conring. *diſput. de majeſt. civil. autorit. & offic. circa ſacra, Reſpond. Martin. ab* Heimburg. *habit. Helmſtad.* 1645. Matth. Stephan. *de juriſdict. lib.* 3. *claſ.* 1. *cap.* 1. Hippolyt. à Lapid. *diſſert. de ration. ſtat. Imp. Rom. Germ. part.* 1. *cap.* 8. Beſold. *theſaur. pract.* verb. Geiſtliche *Juriſdiction.* Molina *tom.* 1. *de Juſtit. & Jur. tract.* 2. *diſput.* 21. Politica majeſtatis jura variè diſtinguuntur: maximè autem in majora & minora, ut ex iis conſtat, qui de *regalibus* ſcripſerunt. At nos ne ad minutias usq; rem partiamur, abſq; ſollicitâ diviſione, *ſequenti decuriâ* ea indicabimus. (1) Primum eſt, *Legum univerſis & ſingulis civibus dandarum poteſtas, ſine neceſſario alterius conſenſu, l.* 3. *& ult. C. de legib. & Conſtitut. Princip.* Inter hæc enim jura, quorum principium omnisq; vigor à *Lege Regiâ* dependet, illud præcipuum eſſe, nemo dubitabit, quod in ſola Imperatoris voluntate tanquā in Statu Monarchico (ſicut & olim in Statu Democratico penes

Popu-

Populum tantùm Legum condendarum poteſtas erat) conſiſtere, apud Anton. Fabr. *Juriſpr. ad d. tit. Inſtit. de jur. nat. &c. dict. princ.* 8. *illat.* 1. *& ſeqq.* & Zoëſ. *Comment. ad tit.* 4. *ff. de conſt. Princ. princ.* Anton. Perez. *in jur. publ. cap.* 29. *p.* 70. & ſuprà *tit.* 2. §. 1. & *h. tit.* 3. §. 1. legi poteſt, adde Lanſ. *d. diſcurſ. th.* 102. Beſold. *Synopſ. Pol. lib.* 1. *cap.* 2. *th.* 31. & *Polit. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 2. Cellar. *Polit. lib.* 2. *cap.* 8. Lentul. *Aug. pag.* 145. *& ſeq.* De C. *Jul. Cæſare* teſtatur Sueton. *cap.* 43. de *Auguſto* Idem, *cap.* 33. *&* 34. de *Claudio* Idem *cap.* 14. *&* 15. de *Galba cap.* 7. 8. 9. de *Domitiano cap.* 8. de *Hadriano* & *Severo* Spartianus *pag.* 12. *p.* 188. de *M. Antonino* Capitolinus *in vita Veri. pag.* 98. Lipſi. *monit. & exempl. polit. lib.* 2. *cap.* 9. *monit.* 3. *pag.* 150. Dn. Bernegg. *ad Suet. Jul. Cæſar. dict. c.* 43. *lit. a.* Quod verò, non poſſe ſubditis ſine conſilio ſapientum Legem dari, adſtruit Benincaſius ad *tit. extr. de Conſtitut. quæſt.* 7. hoc de nudâ conſiliorum intelligimus adhibitione, quæ nullo modo jus imminuit Majeſtatis, ſed magis promovet ejus felicitatem, Reinkingk. *de Reg. ſec. & eccl. lib.* 1. *claſſ.* 2. *cap.* 2. *num.* 106. *& ſeqq.* Beſold. *Synopſ. Polit. lib.* 1. *cap.* 2. *th.* 33. Sicq; in Francia & Germania, ſemper in Comitiis optimatum leges adprobatæ fuerunt, Lehmann in der Speyriſchen Chronick/ *lib.* 2. *cap.* 39. *fol.* 148. *& lib.* 5. *cap.* 60. Sic & olim *Alexander Severus* Imperator, nullam Conſtitutionem ſacravit ſine viginti Juriſperitis, & doctiſſimis ac ſapientibus viris iisq; diſertiſſimis non minus quinquaginta: ut non minus in conſilio eſſent ſententiæ, quam Senatusconſultum conficerent; & id quidem ità, ut iretur per ſententias ſingulorum, ac ſcriberetur, quid quisq; dixiſſet, dato tamen ſpatio ad disquirendum cogitandumq;, priusquam dicerent, nè incogitati dicere cogerentur de rebus ingentibus: fuit præterea illi conſuetudo, ut ſi de jure aut de negotiis tractaret, ſolos doctos & diſertos adhiberet &c. *ſunt verba* Ælii Lampridii *in vit. Alex. Sev. pag.* 343. vide etiam Reinkingk. *de regim. ſecul. & eccl. lib.* 1. *d. claſſ.* 2. *cap.* 2. *n.* 109. *&c.* Val. Forſter. *hiſtor. jur. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 6. *&* 7. In hodierno *Imperii Romano-Germanici* Statu tamen aliter res ſeſe habere videtur, velut in quo Electores & reliqui Status non conſilii tantùm, ſed maximæ etiam neceſſitatis causâ, ad ferendas *Imperii* Leges adhibendi, Harpprecht. ad *dict.* §. 6. *Inſtit. de jur. nat. gent. & civil. num.* 14. Braudlacht *epitom. juriſpr. publ. lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 3. Lampad. *de Republ. Rom. Germ. cap.* 8. *num.* 14. Hippolyth. à Lap. *diſſert. de ration. ſtat. Imp. Rom. Germ. part.* 1. *c.* 6. Cellar. *Polit. lib.* 2. *dict. cap.* 8. *n.* 3. Dan. Ott. *diſſert. de jur. publ. cap.* 12. *pag.* 446. Carpzovius, *de Leg. Reg. Germ. cap.* 3. *ſect.* 1. ubi ſcribit: ſolum quondam Principem Leges ferre potuiſſe, *num.* 1. *&* 2. ſed hanc poteſtatem centro atq; ſpatio hodiè circumſcriptam eſſe, idq; vigore *Capitulationis, ibidem num.* 3. Quod ſi verò Imperatoris & Statuum in Comitiis, circa legem univerſalem ferendam, opiniones & ſententiæ ad harmoniam non valeant reduci, Imperator

peratorrem ſuo pro arbitrio determinare, atq; hoc modo Statibus Legem dicere poteſt, Reinkingk. *de regim. ſec. & eccleſ. lib.1. claſſ.2. dict. cap.2. num.* 113. *& ſeqq.* Dn. Limn. *de jur. publ. lib.9. cap.1. num.*170. *& ſeqq.* & noviſſimè Stamler de *reſervat. Imperat.* §. 31. *&* 65. (2) Alterum Majeſtatis ordinariæ jus eſt, *Belli ac Pacis arbitrium*. Lanſ. *th* 103. Beſold. *Synopſ. Polit. lib.1. d. cap.2. th.*49. Reinkingk *de reg. ſec. & eccl. lib. 2. claſſ.* 3. quod tamen hodiernâ *Capitulatione Cæſareâ* limitatum, Carpzov. *de L. R. Germ. cap.* 4. *&* 6. Hippolyth. à Lap. *dict. diſſert. de rat. ſtat. part. 1. cap.* 9. (3) *Creatio magiſtratuum*. Lanſ. *th.*104. Beſold. *Syn. Pol. d. cap.2. th.*37. *&* 38. adde Carpzov *dict. comment. de L. Reg. Germ. cap.*10. Anton. Perez. *in jur. publ. cap.*53. *pag.*124. Hippol. à Lap. *diſſert. de rat. ſtat. part. 1. cap.* 13. (4) *Extrema provocatio*, ſeu, *Cognitio citra provocationem*: Lanſ. *de L. Reg. th.*105. Beſold. *Synopſ. Pol. dict. cap.2. th.*44. *& ſeqq.* Lentul. *in Auguſt. pag.* 150. Anton. Perez. *in jur. publ. cap* 115. *pag.* 283. Hippol. à Lap. *diſſert. de rat. ſtat. part.1 cap.* 10. Stamler. *de reſerv. Imp.* §. 42. Carpzov. *d. l. cap.* 9. (5) *Jure & injuriâ damnatorum, contra vim legum ac judiciorum liberatio, ſive de capite & famâ, ſive de bonis omnibus omnibus agatur.* Beſold. *Syn. Pol. d. cap. 2. theſ.*39. *& ſeqq.* Perez. *cap.* 133. *& ſeqq. pag.*323. *& ſeqq.* Hippolyt. à Lap. *diſſert. de rat. ſtat. part. 1. cap.*16. Carpzov. *d. l. cap.9. ſect.*11. (6) *Receptio homagii ab iis, qui à præſtatione illius non ſunt liberi*, Dn. Limnæ. *de jur. publ. tom.3. lib.7. cap.3. n.10. pag.*73. *& tom. 4. lib.7. cap. 3. ad dict. n.* 10. Knipſchildt *de jur. civitat. lib. 2. cap.1. num.* 69. *& cap. 9. num.* 62. *& ſeqq. uſq; ad fin. & lib.3. cap.51. num.* 60. (7) *Monetæ percutiendæ, & conſtituendi pondera & menſuras poteſtas*, Anton. Perez. *in jur. publ. cap.*158. *pag.*290. Hippol. à Lap. *diſſert. de rat. ſtat. part.1. cap.*14. Beſold. *Synopſ. Polit. dict. cap.2. theſ.*65. *&* 66. Carpzov. *de L. R. Germ. cap. 8. ſect.* 7. (8) *Vectigalia, tributa, & cætera munera patrimonialia imperandi*, Beſold. *dict. cap.2. th.*53. *& ſeqq.* quod tamen limitatum, Carpzov. *dict. Comment. de Leg. R. dict. cap.*8. Dn. Mund. *de munerib. honorib. & onerib. capp.2. & 3. & 4. & 5.* Anton. Perez. *in jur. publ. c.*43. *pag.*100. *cap.*45. *pag.*105. Joh. Hieron. Im Hoff *ſing. Pol. c.*8. Hippol. à Lap. *diſſert. de rat. ſtat. part.1. cap.*12. Dn. Forſtner. *hypomn. pol.* 65. (9) *Munerum etiam perſonalium iniungendorum poteſtas*, Beſold. *dict. cap.2. theſ.* 50. *&* 60. Dn. Mund. *dict. tract. cap.1. per tot. & dict. cap.* 5. (10) *Omnimoda in feudalibus, civilibus & criminalibus, jurudictio*, Beſold. *dict. cap.2. th.*43. *& ſeqq. plurib.* Carpzov. *dict. comm. capp.*7. 9. 10. & Hippol. à Lap. *diſſert. de rat. ſtat. part. 1. cap.*10. *& cap.*10. ubi variæ limitationes: Circa quas, Lectores noſtros ſingulariter perſuaſos eſſe volumus, nos dicti Hippolythi à Lapide iniquiſſimas contra S. Cæſ. Majeſtatem opiniones, maximoperè improbare & damnare. Cùm inſuper alii etiam multi, *Cæſareæ Majeſtati* multa, hâc in re, quoad juriſdictionem feudalem imprimis, derogare & adimere conentur: ideò ad

hoc

hoc vindicandum Jus Cæſareum & Majeſtaticum cum plurimi plurima ſcripſerint, nos eadem tractare & repetere ſtudiò ſuperſedemus. Atq; hæc ſunt potiora Majeſtatis jura ordinaria, ad quæ cætera, apud Gudelin. *in comment. ad Jus noviſſ. lib. 2. c. 3. & ſeqq.* Bern. Balthaſ. Soltov. *in diſp. inaug. Argent. 1650. de jur. majeſt. major.* aliosque legenda, referri poſſunt.

§. 10.

Sequuntur extraordinaria, quæ ſubſidia dominationis, munimenta Imperii, abſtruſas artes, Jura Regni, arcana Imperii & dominationis, regnativam, itē extraordinariam prudentiam, vocant, Græci δίκαιον πολιτικόν, Itali Ragion di Stato, di Dominio, di Signoria, di Regno, di Imperio, Ragione di Ragionamento di Stato Galli, Raiſon d'Eſtat, appellant, quaſi dicant, Jus publici boni. Status namq; eſt, convenientia propria cujuslibet rei: & rationes Status media ſunt, quæ hancce convenientiam ſartam tectamq; ſervant, hoc eſt, profundæ quædam, intimæ ac ſecretiores leges, vel privilegia, ad ſecuritatem Imperii & Reip. conſtituta, quibus ſe circumvallare Principes aſſolent, Hippolyth. à Lap. *diſſ. de rat. ſtat. prol. ſect. 1. & ſeqq.* Dn. Bœcl. *ad Tac. l. 1. A. c. 6. annot. 7.* Lud. Septal. *de rat. ſtat. l 1. c. 8.* Vox *Rationis Status* latinis quidem auribus olim non uſitata, ſed ab Italis ad Gallos, aliasq; nationes tantâ conſuetudinis aſſeveratione tranſmiſſa ut, quod ante luſtra annorum non adeò multa, timidè, & rariùs, & cum præfatione uſurpandum fuit, hodiè inter ſolennia Politicorum vocabula quotidianâ ſcripturâ ſermonibusq; jactitetur, Dn. Bœcl. *in progr. M. Mart. 1648. cum Nobiliſſ. Chriſtianus ab Irne de rat. ſtat. diſſereret.* Tales etenim, ut Beſold. *in Synopſ. Polit. l. 1. th. 36.* loquitur, caſus incidunt, ubi Majeſtate qui præditi ſunt, Leges ſi obſervarent, perperam Rempublicam adminiſtrarent: pariter ut Nauta fluctibus ſeſe cogitur accommodare, iisq; coactus non ſecundum regulam certam, remos velaq; dirigere interdum neceſſe habet. Ac quemadmodum Paterfamilias, Paſtor, Pugil &c. non ſecundum regulas, ſed prout ſubitanea accidentia ferunt, officia exercent ſua: ità ſanè opus quoq; eſt, ut alicubi in Republicâ nō tantùm forte aliquod Imperium ſit, ſed etiam liberum, quod Rempublicam in quavis parte temperet ordinetvé; & quod illam ad nutum fortunæ & tempeſtatum, motusq; mutationum gubernare & aptare queat. Hocq; reſpectu, ſecundum extraordinariam poteſtatem, Leges negligere Civiles omnes, contra eas diſpenſare, & quoq; Jus Naturale ſeu Gentium, pro arbitrio prudenti, limitare, determinare, & ſecundum æquitatem, rectamq; rationem Majeſtas applicare poteſt. Clapm. *l. 1. c. 1. & 12.* Et meritò proinde ſublimiori illâ poteſtatis plenitudine inſtruitur Imperium ſummū, ut quoties ſalus publica, & extrema neceſſitas id poſtulat, cunctis, tanquam Reipubl. perpetuus Conſul, *Nov. 105. c. 2.* conſulere, & in commune, pro

arbitrio, jubere debeat ac poſſit. Hujus ideoq; juris extraordinarii forma eſt ſtatuere bono publico contra jus commune, ac etiam contra privatorum utilitatem, ut totum conſervetur: unde & ſpeciem quandoque iniquitatis præ ſe ferre videtur, quæ rependitur tamen utilitate publicâ. Ludov. Septal. *de rat.ſtat.l.2.c* 8 In *Hiſtoriâ Sacrâ* Reges & Reſpublicas ſuas quandoq; coluiſſe Status rationes notamus, quoad aureæ ætatis ſimplicitas admiſit, ut ex Jure Regio Samuelis, *1.Sam. c.8.v.11. & eod.l. c.10.v.25.* (de quo *ſupr. §.2. hoc tit.*) conſtat, vide Joh. Theod. Sprenger. in *bon.princ.præf. ad lect.* Creſcens ſeculi malitia, creſcentem prudentiam peperit, & ubi leonina pellis non ſatis eſt, vulpinam addidit. Saniora certè & rariora ſcripta Politica in Italico idiomate hac de re prodierunt, *Machiavelli*, *Honorij*, *Campanellæ*, *Bocalini*, *Raphaëlis de Torre, Petri Aretini, Boteri, & Ludovici Septalij.* In linguâ Gallicâ, *Le Politiq; treschreſtien de Monſ. le Cardinal de Richelieu: Le Prince de l' Ambaſſadeur parfait de Monſ. Le Duc de Rohan dans ſes Interreſt des Princes.* Quorum omnium veſtigiis inhæſerunt, Dn. Bœclerus *ſæpius laudat. Comment. ad XV. capita priora l.1. Annal. Tacit.p.30.35.40.77* 80.85.89.91.101.141.153. Clapm. *de arcan. Rerump.* Dn. Forſter. *in elegantiſſ. not. ad Tacit.* Wilhelm. Ferdin ab Effern *in Manual. Politic. ſeu Idolo Princip.* Dan. Heinſ. *in orat.20. de civil. ſapienti. & aliis*, ſupr. alleg. Joh. Theod. Sprenger. *in bono Princip.* & *Tacito axiomatico*, Speidel. *in Specul. jurid. pol.* verb. *Ratio Status*, Scip. Amirat. *l.12. diſcurſ. 1. ad Tacit.* dict. Hippolyth. à Lap. *diſſert. de rat ſtat. in Imper. noſtr. Rom. Germ.* Ant. Perezius *in jur.publ. quo arcana & jura Principis exponuntur*, Le Bleu *de inſtructione Conſiliarii.* Beſold. *Synopſ. Pol. l.2. c.9.* & *theſaur. pract.* verb. *Ratio Status.* Johan. Hieron. Im Hoff/ Patric Noriberg. *in ſingularib. polit. ſub nomin. rat. ſtat.* Goldaſt. *tom. 2. Conſtit. Imp. Dedicat.* Lipſii *Polit. de principat.* Petr. Anton. de Petr. *de poteſtat. abſolut.* &c. Heinſ. *orat.* 20. *pag.* 271. Carpz. *diſp. hiſtor. pol. jurid. diſp. 3. dogm.* 1. Conring. *diſſert. de rat. ſtat.* Pr. Henr. Boß. 1651. *& de majeſt. Imperant.* Pr. Adolpho Levinæo. 1648. Reinkingk. *lib. 2. de reg. ſec. & eccl. claſſ. 1. cap. 1.n. 35.* Cyriac. Lentul. *in multoties citat. Auguſto, de convertend. in Monarch. Repub.* qui jura hæc Majeſtatis extraordinaria (varii enim ſunt cenſus, nec omnes eodem honoris aut opprobrii gradu metienda) in tria claſſium genera ſegregavit: *Licita*, quæ reprehenſionem ſapientum non incurrunt: *Flagitioſa*, quæ ab honeſtate & legibus recedunt: *Media*, quæ ad utraq; inclinant, & pro vario hominum captu his aut illis applicantur. Nos hac in re *Lentulum* ſequemur, & ſingulas eorum decurias dabimus, ſicut *Ipſe* illis nunc aſſignavit ordinem.

I. Quoad Licita (1.) *Omnimodo Princeps annitatur, ut heres Imperii, & quidem ejusdem ſpei plures, exſtent.* Lentul. *pag.* 242. add. Beſold. *de ſucceſſ. regn.lib.3.diſſert.3*, Dn. Bœcler, *Comment. ad Tac. lib.1.An.cap.4. annot.2.p.68.*

Anton.

Anton. Perez. in jur. publ. cap. 14. pag. 32. cap. 21. pag. 48. Dn. Forſtner. notat. Pol. ad lib. 1. Ann. Tac. cap. 3. pag. 8. & hypomn. polit. 233. (2) Virum adſciſcat ſui & Status præſentis amantem, rerum hominumq; peritum, animo magis quam vultu probum, arcana ſervaturum, qui-cum de ſummâ rerum deliberet, Lentul. pag. 248. add. Henr. Nevvenhan. diſcurſ. nomico polit. de jur. Conſiliar. th. 20. 27. 31. 41. 51. 68. 74. 78. 79. & ſeqq. paſſim. Lipſ. not. ad 3. Polit. 5. Dn. Freinshem. ad Curt. 4, 6, 5. Dn. Bœcler. comment. ad lib. 1. An. Tac. cap. 6. annot. 5. Johan. Hieron. Im Hoff ſingul. polit. capp. 22. 24. 42. Anton. Perez. in iur. publ. c. 48. pag. 111. Jacob. le Bleu tractat. de inſtruct. futur. Conſiliar. diſp. 3. cap. 13. diſp. 5. cap. 25. 26. & aliis. Dn. Bernegg. quæſt. miſcell. ex Tac. Germ. & Agric. quæſt. 52. Sprenger. de bon. princ. 3. rat. ſtat. Joh. Hieronym. Im Hoff ſing. Pol. cap. 9. (3) Præſidium militare educere, quoquo iverit, ne ſpernat, Lentul. pag. 253. adde Dn. Bernegger. d. quæſt. miſcell. ex Tac. Germ. & Agricol. quæſt. 67. Dn. Bœcler. comment. ad lib. 1. An. Tac. cap. 6. annot. 2. pag. 117. Joh. Hieron. Im Hoff ſing. polit. capp. 31. 32. Septal. de rat. ſtat. lib. 2. cap. 4. & 5. Sprenger, de bon. princ. 11. rat. ſtat. (4) Viri ingenio, genere, ordine eminentes nè ad extremam egeſtatem delabantur, & dum nihil ſperant nihil deſperent, videat, Lentul. pag. 254. add. Anton. Perez. in jur. pub. cap. 81. pag. 198. & cap. 84. pag. 205. Septal. de ration. ſtat. lib. 2. cap. 20. Sprenger. bon. princ. 25. rat. ſtat. Joh. Hieronym. Im Hoff ſingular. polit. cap. 6. 7. & 16. (5) A patrio ritu, cultu, linguâ, victu non recedat. Lentul. pag. 256. adde Dn. Forſtner. not. pol. ad Tac. lib. 2. Annal. p. 159. & ſeqq. Joh. Hieron. Im Hoff ſing. polit. cap. 23. Dn. Bernegger. quæſt. 166. ex Tacit. Spreng. Tacit. axiom. lib. 1. cap. 28. pag. 83. eundem Spreng. in bon. princ. 22. rat. ſtat. (6) Hominem præpotentem, novandis rebus habilem, ad exercitus evagari, aut provincias certas ingredi, ne permittat, Lentul. pag. 258. adde Dn. Bœcler. annot. polit. in lib. 1. hiſt. Tacit. cap. 8. pag. 18. Dn. Bernegg. quæſt. ex Tacit. 190. Anton. Perez. in jur. publ. cap. 61. pag. 147. & cap. 64. pag. 154. & cap. 65. pag. 156. Dn. Forſtner. not. pol. ad lib. 4. An. Tac. pag. 335. Matth. Steph. de jurisdict. lib. 2. part. 2. cap. 6. Lud. Septal. de rat. ſtat. lib. 2. c. 23. & 25. (7) In urbe ipſa Imperii ſede ne conventicula & nocturni congreſſus fiant, diligenter caveat, Lentul pag. 260. adde Beſold. Synopſ. Pol. lib 1. cap. 18. th. 14. Arniſ. lib. 1. Polit. cap. 12. pag. 264. Joh. Hieron. Im Hoff ſing. Polit. cap. 28. Bocer. de crim. læſ. Majeſt. cap. 2. num. 90. Polyd. Rip. tract. de nocturn. tempor. cap. 40. & cap. 89. (8) Cui fidat, etiam atq; etiam videat, Lentul. pag. 262. adde Anton. Perez. in jur. publ. cap. 49. pag. 113. Spreng. Tac. axiom. lib. 1. cap. 3. pag. 6. Septal. de rat. ſtat. lib. 2. cap. 7. & cap. 13. Joh. Hier. Im Hoff ſingul. Polit. cap. 11. (9) Amor erga Principem & Reverentia ſubditorum animis infixa, Regi Statuiq; ejus benè cupientium, nec quicquam vulgare de eo cogitantium, Lentul. pag. 263. adde Sprenger. Tacit. axiom. lib. 1. cap. 42. pag. 170. Dn. Forſtner. hypomn. polit. 15.

Joh. Hieron. Im Hoff *ſing. pol. cap.* 5. & *cap.* 17. (10) *Sapientiæ ſcutum, & virium lorica, contra vulgi odium & contemtum.* Lentul. *pag.* 268. add. Spreng. *Tacit. axiom. lib.* 1. *cap.* 2. *pag.* 5. & *cap.* 41. *pag.* 167. Dn. Forſtn. *not. pol. ad lib.* 2. *Ann. Tacit. pag.* 124. & *ſeqq.* & *ad lib.* 6. *pag.* 429. & *ſeqq.* Joh. Hier. Im Hoff *ſing. polit. cap.* 15. *pag.* 201. & *ſeqq.* & *capp.* 25. & 28. Dn. Bœcler. *annotat. pol. in Tacit. hiſt. lib.* 1. *cap.* 8. *pag.* 18. & 19. Hippolyth. à Lap. *diſſert. de rat. ſtat. Imp. Rom. Germ. part.* 3. *cap.* 6. Septal. *de rat. ſtat. lib.* 2. *cap.* 17. & *ſeqq.* Dn. Bernegg. *quæſt. miſcell. ex Tacit. Germ. & Agric. quæſt.* 210.

II. Inter Media (1. eſt) *Mendaci vel actione vel ſermone populum circumvenire,* Lentul. *pag.* 270. adde Dn. Bœcler. *comment. ad Tacit. lib.* 1. *Ann. cap.* 6. *annot.* 3. *pag.* 89. & *annot.* 4. *p.* 90. & *c.* 7. *annot.* 4. *p.* 120. Joh. Hier. Im Hoff *ſing. pol. cap.* 10. Lud. Sept. *de rat. ſtat. lib.* 2. *cap.* 13. & *lib.* 5. *cap.* 16. & 17. Dn. Bernegg. *quæſt. ex Tacit. Germ. & Agricol. quæſt.* 182. Spreng. *Tacit. axiom. lib.* 1. *cap.* 23. (2) *Armorum promiſcuum uſum, & exercitia militaria, nec plebi nec nobilitati concedere.* Lentul. *pag.* 273. add. Dn. Bernegg. *quæſt. ex Tacit.* 77. Dn. Forſtn. *not. Pol. ad Tac. lib.* 4. *Ann. p.* 347. (3) *Non tamen otio redundante laſcivientes, ſeditionum principiis vacare ſinat,* Lentul. *dict. pag.* 273. adde Dn. Forſtn. *not. pol. ad lib.* 1. *Ann. Tac. cap.* 16. *v.* 2. *p.* 55. & Joh. Hier. Im Hoff *ſing. pol. c.* 41. (4) *Interfecti Principis, quamvis alieni, quamvis inimici, nedum Parentis, mortem quoquomodo ulciſci,* Lentul. *pag.* 274. add. Joh. Hier. Im Hoff *ſing. pol. cap.* 29. Dn. Forſtner. *not. pol. ad lib.* 1. *Ann. Tac. cap.* 8. *p.* 25. & *c.* 12. *p.* 53. & Tacit. ipſum *lib.* 1. *Ann. cap.* 9. *v.* 4. & Flor. *lib.* 4. *c.* 3. *v.* 3. & iterum Tac. *lib.* 12. *Ann. c.* 65. *v.* 5. & rurſus Dn. Forſtn. *hypomn. pol.* 76. & 94. (5) *Etiam in filios paterna dominationi adverſos, & vel in populi libertatem, vel in alterius exaltationem pronos, animadvertere,* Lentul. *pag.* 275. adde Flor. *lib.* 1. *c.* 9. *v.* 5. & *c.* 14. *verſ.* 2. Enenckel. *de privil. inter parent. & liber. privil.* 1. *cap.* 1. *n.* 6. (6) *Fœminam animo elatam, genere illuſtrem, gratiâ ſubnixam, ne nubat, aut ut nubat impari, obſervare,* Lentul. *pag.* 276. adde Spreng. *Bon. princ.* 6. *rat. ſtat.* & *Tacit. Axiomat. lib.* 1. *cap.* 25. Joh. Hieron. Im Hoff *ſing. pol. cap.* 2. Anton. Perez. *in jur. publ. cap.* 15. *pag.* 34. (7) *Rumorem & ſermonem de ſe popularem ſpernere,* Lentul. *dict. pag.* 276. adde dict. Perez. *cap.* 79. *pag.* 192. & Spreng. *Tac. axiom. lib.* 1. *c.* 6. *p.* 7. & *c.* 39. *p.* 161. (8) *Artium liberalium, quibus animi ad altiora evolant, exercitia ſubditis interdicere,* Lentul. *pag.* 278. adde Perez. *c.* 128. *pag.* 312. Dn. Bernegg. *quæſt. ex Tac.* 100. Dn. Forſtn. *not. polit. ad Tac. lib.* 1. *Ann. pag.* 85. (9) *Ab armorum ſtudio ad voluptates & theatrorum ludicra deducere,* Lentul. *pag.* 279. adde Joh. Hier. Im Hoff *ſing. pol. c.* 13. Spreng. *Tac. axim. lib.* 1. *c.* 28. *p.* 86. Ant. Perez. *c.* 135. *p.* 329. Dn. Bernegg. *quæſt. ex Tacit.* 96. Dn. Forſtn. *not. pol. ad lib.* 1. *Ann. Tac. p.* 83. & *ſeqq.* (10) *Ad populi errata pluſquam juſtitiæ aut bonis moribus conducat, connivere; eorumq; vel diſſimulando, vel in accedendo,*

parti-

participem fieri, Lentul. *pag.* 280. adde Spreng. *Tac. axiom. d. lib.*1. *cap.*8. *p.*8. *& c.*13. *p.*19. Dn.Forſtn. *not. polit. ad lib.*6. *Ann. Tacit. d. pag.*429. *& ſeqq. & ad dict. lib.*2. *Ann. p.*124. *& ſeqq.* Lud. Sept. *de rat. ſtat. lib.*2. *c.*14. *& ſeqq.*

III. De flagitioſis quid ſentiendum, præter Lentul. *pag.*282. vide etiam Dn.Bœcl. *comm. ad Tac. lib.*1. *Ann. c.*5. *annot.*1. *p.*77. & Dn.Forſtn. *not. polit. ad Tacit. l.*3. *p.*261. Inter flagitioſa itaq; (1. eſt) *Nullum Dei habere ſenſum, nullamvè cogniti reverentiam: nihil generoſum, nihil altum concipere, mentẽ timore Dei divinctam, domi militiæq; miſeriis conflictari, qui religionibus inſerviant,* Lentul. *pag.*284. adde Dn.Forſtn. *not. polit. ad lib.*1. *Ann. Tacit. c.*10. *p.*48. *p.*67. *& ſeq. ad lib.*2. *p.*161. *& ad lib.*3. *d. p.* 261. (2) *Seipſum pro numine colendum exhibere,* Lentul. *pag.*288. adde Dn.Freinshem. *comm. ad Curt.*3,6,17. ibi, *erga reges ſuos, &* 8,5,18. Dn.Bernegg. *quæſt. miſcellan. ex Tac. Germ. & Agric. quæſt.*45. (3) *Varias ſuperſtitionum formas pro dominatione inducere, & utilitate profeſſionem religionis æſtimare,* Lentul. *pag.*290. add. Dn.Bernegg. *quæſt. miſcell. ex Tac.* 38. Dn.Forſtn. *not. pol. ad lib.*1. *Ann. Tac. p.*64. *& ſeqq. & hypomn. pol.*73. Septal. *de rat. ſtat. lib.*2. *c.*10. *&* 11. *lib.*5. *c.* 11. Dn. Freinshem. *Comm. ad Curt.*4,10,7. (4) *Fidei & perfidiæ in pactis & fœderibus præſtantiam uſu diſcernere,* Lentul. *pag.* 292. add. Septal. *de rat. ſtat. l.*2. *c.*12. *l.*5. *c.*12. Dn.Forſtn. *not. pol. ad lib.*2. *Ann. Tac.*217. *& ſeqq.* (5) *Parentes regni æmulos, aut æmulationis inſimulatos, necare,* Lentul. *pag.*296. adde Septal. *de rat. ſtat. l.*5. *c.*14. Dn.Bœcler. *comm. ad lib.*1. *Ann. Tac. c.*6. *annot.*1. *p.*85. *& annot.*5. *p.*91. (6) *Sævitiâ promiſcuâ, ſed maximè illuſtrium, vaſtitatem facere, ne ſint quos* ἀντέχνους καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους *timeas,* Lentul. *pag.*297. add. Dn.Forſtn. *not. pol. ad lib.*1. *Ann. Tac. p.*99. *&c. & hypomn.*10. *& ad l.*2. *Ann. Tac. p.*128. (7) *Stupris, adulteriis, inceſtu potentiam roborare,* Lentul. *p.*300. add. Dn.Forſtn. *not. pol. ad l.*3. *Ann. Tac. c.*7. *n.*2. *p.*231. *& ſeqq.* (8) *Pennas ità incidere, ut renaſci nequeant, remq; omnem ſubditorum cum pulviſculo auferre,* Lentul. *p.*302. add. Septal. *de rat. ſtat. lib.*5. *c.*10. *& c.*13. Dn. Forſtn. *not. pol. ad l.*1. *Ann. Tac. p.*101. *& ſeqq. & ad l.*2. *d. pag.*128. *& hypomn.*65. (9) *Res imperii abalienare, & quæ ſunt publici juris, à corpore abſtracta, privatis donare, vel exteris divendere,* Lentul. *p.*303. adde Perez. *in jur. publ. c.*32. *p.* 77. (10) *Imagine juris & exercendarum legum excellentiſſimo cuiq; ingenio exitium ſtruere,* Lentul. *p.*305. add. Septal. *de rat. ſtat. l.*5. *c.*10. *&*15. Dn.Bœcler. *annot. pol. ad l.*1. *Hiſt. Tac. p.*18 Spreng. *Tac. axiom. l.*1. *c.*35. Dn.Bernegg. *quæſt. è Tac.* 171. Dn. Forſtn. *not. pol. ad d. lib.*1. *Ann. Tac. d. pag.*101. *& ſeqq. & ad d. lib.*2. *d. p.*128. Tantum etiam de juribus Majeſtatis extraordinariis: quibus ex Cyriaci Lentuli *Auguſto hactenus citato,* coronidis loco, trigam quæſtionum adhuc annectere liceat. (1) *Vi né an prudentiâ Imperium tutius habeatur? p.*316. (2) *Auguſtumné Tiberius Imperatoriis conſervandi ſtatus artibus ſuperaverit? pag.* 320.

(3) *Utrum enormis Tiberii ſimulatio moderatæ Auguſti præferenda? pag.*324.

TITULO QUARTO DE CAPITULATIONE IMPERATORIA.

Pars I. De cognatione, & differentiâ, inter Legem Regiam Romanorum & Germanorum.

§. 1.

LEgem Regiam antiquam Romanorum (de quâ *titulo proximè antecedenti* non nihil actum, & ex quâ, tanquam immoto principio, tot jura majeſtatis, & inter cætera Conſtitutionum univerſis ac ſingulis ſubditis promulgandarum poteſtas, ſuam habent originem) nunquam expreſsè revocatam aut abrogatam, ſed à Germanis aliquot Imperatoribus continuatam & propagatam eſſe, tandemq; in ejus locum, *Capitulationem Imperatoriam* (quæ à Carpzovio *in Comment. Juridic. Hiſtoric. Politic.* Lex Regia Germanorum appellatur) tacitè & quaſi per renovationem ſucceſſiſſe, Reinkingk *lib.1. de regim. ſecul. & eccleſ. claß.2. cap.2. num.55. & claß.3. cap.9. num. 2.* docet: cui arroganter, pro more, contradicit Hippolyth. à Lapid. *in differt. de rat. ſtat. in Imper. Rom. Germ. part.1. cap.2. num.1. & dict. part.1. cap.18.n.1.* Reinkingkio autem conſentire videtur Juſtus Sinoldus *in collegio publico de ſtatu Rei Romanæ diſp.4. th.1. lit.C. & diſp.1. th.9. lit.F.* ubi legimus: Legem Regiam Romanorum minimè per Capitulationem, vel Legem Regiam Germanorum, abrogatam, ſed limitatam tantùm: quatenus igitur correcta expreſsè non inveniatur, eatenus adhuc vigere, ac hinc Imperatorem adhuc hodiè Legibus ſolutum: & nimis craſsè à Beſoldo *de juriſdict. Imper. Rom. cap.*10. in dubium vocari, an ex jure ſcripto Romano de Imperatorum modernorum poteſtate ſit ratiocinandum. Modernum eſſe ſucceſſorem *Auguſti*, vel *Cæſaris*, à quibus nomen habet, vel *Juſtiniani* ſucceſſorem, & ità in ejusdem locum & jus ſucceſſiſſe. Imperatorem, Leges & Jura Romanorum, quatenus correcta non ſunt, confirmare, & ad illa juramento ſe obligare. Hinc in ſcholis doceri & tractari *Legem Regiam*, & alias juris publici leges: *Sunt verba Sinoldi.*

Quæ

Quæ etſi Limnæo noſtro *in annotament. ad Capitulat. Imper. prolegom. ſect. 8. num. 9. 11. 14. 15. & 16. & dict. prolegom. ſect. 3. num.* 17. non arrideant, neq; ad Aliorum etiam indifferenter guſtum ſint; cauſa tamen impulſiva ſunt *Titulo huic quarto & Capitulatione Imperatoriâ*, ut *præcedentis tertii de antiquâ Lege Regiâ*, veſtigiis inſiſtat, cùm præſertim Ipſe etiam Dn. Limnæus *lib. 1. de jur. publ. c. 12. n. 40. & ſeqq.* Legem Regiam antiquam Romanorum, & modernam, arctiſſimè annectat, & *uno eodemq; capite* conglutinet, inſuperq; juxta Carpzovii *in dict. comment. de Leg. Reg. German.* authoritatem, hæc duæ LL. idem ferè nomen reportent, & aliàs magnam etiam cognationem invicem habeant, ut §. *mox ſeq.* apparebit.

§. 2.

Conſiſtit autem ea potiſſimùm cognatio (1) In nomine Legis fundamentalis generali. Quemadmodum omnes ferè gentes ad conſervationem ſuorum Regnorum leges quaſdam poſuerunt certas & immotas, quas fundamentales appellitant, ità dictas, quod his, ceu fundamentis Regna & Imperia innitantur, per eas conſiſtant, floreant, vigeant, Reinkingk *lib. 2. de regim ſecul. & eccleſ. claſſ. 2. c. 6. per tot.* Dn. Limn. *lib. 1. de jur. publ. c. 11. n. 1. annot. ad Capitul. Imper. prolegom. ſect. 9. per tot.* Dn. Carpzov. *Comment. de L. Reg. Germ. c. 1. ſect. 3. num. 2. & 26. & ſect. 4. n. 9. & ſect. 9. pr.* Ità S. P. Q. R. tempore *Auguſti Legem Regiam* (quæ *Lex Imperii, Lex Auguſti*, item *Lex magna & fundamentalis* dicebatur) conſtituit, de quâ lege fundamentali *tit. 3. præced.* Eodem modo *Capitulatio Imperatoria* ab omnibus hodiè, maximè autem à Reinkingk. Limn. & Carpzov. locis *paulò antè* citatis, *Lex fundamentalis*: imò à Carpz. *dict. c. 1. ſect. 4. num. 2.* inter Leges fundamentales ſaluberrima dicitur. (2) In nomine Legis Regiæ ſpeciali: adeò, ut Carpzov. *dict. c. 1. ſect. 4. num. 3.* Capitulationem Cæſaream ſive Imperatoriam: *quòd ſit Lex Regia vel Lex Imperii, quâ Regimenta Populi in Imperatorem deſignatum transferuntur, certis conditionibus ſive Capitulis*: definire minimè dubitârit: Dn. Limn. *annot. ad Capitul. prolegom. ſect. n. 35. & lib. 1. jur. publ. c. 12. num. 13.* Quæ definitio cùm Legis Regiæ antiquæ definitione, quam *ſuprà titulo tertio* dedimus, ſecundum quid convenit, eandemq; (circa inſtitutam comparationem utriusq; legis) mentem fuiſſe Dn. Carpzov. *ſeqq. numeri in dict. c. 1. ſect. 4. ut num. 7. & 8.* teſtântur. (3) In crebris mutationibus: Sicut enim Lex Regia Romanorum ab initio brevis, perſpicua & rotunda fuiſſe præſumitur, pòſt autem in quolibet ferè Cæſare renovari, mutari, & amplificari ſolita, ut *titulo ſuperiori* audivimus, atq; ex Dn. Limnæi *lib. 1. de jur. publ. dict. c. 12. num. 54.* & Reinkingkii *lib. 1. de regim. ſecul. & eccleſ. claſſ. 3. dict. c. 9. n. 2.* conſtat: ità etiam olim Capitulationis Imperatorum Germanorum pauci

fuêre

fuère articuli, hodiè multi, & plures tandem futuri, docente iterùm Limn. noſtro *in annot. ad Capitul. Imper. prolegom. ſect.6. num.1. & 2.* Tempus incrementi, quando unus vel alter articulorum prioribus additus, & quâ de causâ fuerit, ſi ab ætate Caroli V. ejusq; Capitulatione incipiatur, non admodum obſcurum eſt, Limn. *dict. ſect.6 num.4.* Cauſam verò hujus incrementi, præter Dn. Limn. *dict. ſect 6. num.6. & lib.1. jur. publ. c.12. num.1.* etiam Dn. Carpzov. *dict. Comment. de Leg. Reg. Germ. c.1. ſect.3. num.1.* indicat: quas tamen mutationes inutiles eſſe anno 1648. deprehenſum fuit, in conventu Monaſterienſi & Oſnabrugenſi (ubi de pace reducendâ conſultatum) ut tandem placuerit, in proximis Comitiis de certâ conſtantiq; Cæſareâ Capitulatione concipiendâ, communi Statuum conſenſu agi & ſtatui debere, vid. *Inſtrument. Pacis Cæſareo-Suecicæ, artic.8. §. habeantur*; quod verò inſecutis *anno* 1654. poſteà Comitiis minimè effectum eſt, *Receſſ. Imper.* 1654. §. 186. Wenn aber bey erſtgemeldter *Ordinari Deputation*, ibi: Darunter auch die Wahl *Capitulation* nach Inhalt deß *Inſtrumenti Pacis &c.* Nam, etſi ante hæc Comitia, atq; ità etiam ante electionem FERDINANDI IV. Regis Romanorum glorioſiſſimæ memoriæ, *anno* 1653. Principes & Status Imperii, ut vigore *dicti Inſtrumenti Pacis* certa conſtansq; Capitulatio Communi Statuum conſenſu, ante omnia conciperetur, maximè urgerent; nihil tamen à Collegio Electorali impetrare potuerunt: quippe hoc ſolum, excluſis cæteris Collegiis, non tantùm Divi FERDINANDI IV. *Capitulationem*, ſed etiam poſt ejus & Patris ipſius Divi FERDINANDI III. Imperatoris glorioſiſſimæ itidem memoriæ, inſecutam mortem (cum interim Principes & Status 17. 27. *Aprilis* 1658. *Monita communia & particularia*, ad *Capitulationem* futuram, Electori Moguntino exhiberent, quæ extant in ità nominati Eitel Friderichs von Herden &c. Grundfeſte deß Heiligen Römiſchen Reichs Teutſcher Nation/ auß dem 8. Articul deß Oſnabrückiſchen Friedenſchluſſes/ *part.3. cap.3. pag.208. & ſeqq.* atq; *infra* §.7. *hoc tit.* in gratiam avidi lectoris inſerta ſunt) Divi LEOPOLDI invictiſſimi, modò Imperatoris noſtri *Capitulationem* pro lubitu concipiendam & & perficiendam curarunt. Quare Principes & Status Imperii cum ſua *monita* ſemel iterumq; negligi & contemni viderent, d. 8. Auguſti, anno 1658. Directorio Electorali Moguntino ſequentem *proteſtationem & contradictionem* (quæ apud Autorem *dicti Scripti*, Grundfeſte deß H. Röm. Reichs/ *&c. dict. part.3. cap.3. pag.256. & ſeqq.* in vernacula legitur lingua) exhibere coacti ſunt.

P. P. Wie und welcher geſtalt die jüngſte Keyſerl. Capitulation eingerichtet worden/ davon iſt uns von dem ChurMeintziſchen Reichs-Directorio Communication beſchehen/ haben uns auch nunmehr

mehr in der gedruckten/ welche gleichwol nicht ohne befrembdung mit der von dem Directorio communicirten in einigem Hauptſtück diſcrepant befunden worden/ erſehen. Wann wir nun die im Namen unſerer gnädigſt- und gnädigen Principalen/ auch Committenten, ad Capitulationem übergebene Monita dargegen halten/ ſo befindet ſich/ daß der mehrer theil/ bevorab von denen in die Jura Principum & Statuum mitenlauffenden/ e. g. die Jura ferendarum vel interpretandarum Legum, alienandorum bonorum Imperii, Pacis & Belli, Delectus, Fœderum, Declarationis in bannum, und viel andere gar nicht attendirt, etliche intervertirt, und das Contrarium der Capitulation einverleibt/ auch wol etliche neue denen Fürſten und Ständen höchſt præjudicirliche paſſus mit eingerückt worden. Dieweiln dann ſothane Verfahrung denen Reichs-Conſtitutionibus, in ſpecie aber dem Inſtrumento Pacis, und der Billigkeit ſelbſt directè zu wider läufft/ auch beſorglich dergeſtalten/ daß unter Chur-Fürſten und Ständen deß Reichs ſo hoch nothwendige teutſche Vertrauen leichtlich einen Anſtoß leiden müſte/ Als hätte man ſich billig dergleichen Hindanſetzung obgedachter Monitorum nicht verſehen/ und müſten wir es zwar unſers theils vor dißmahl an ſeinen Ort geſtellt ſein laſſen/ in allewege aber unſern gnädigſt- und gnädigen Fürſten und Herren Principalen/ auch Committenten, gebührend hinterbringen/ geſtalten dañ denenſelben fernere Nothdurfft/ ſampt dero Recht und Gerechtigkeiten außtrücklich vorbehalten/ immittelſt an ſtatt jhrer nichts verfängliches eingeräumet/ obgemeldter præterition, und was ſonſten durch einigen neuen beſchwerlichen Zuſatz Fürſten und Ständen zu præjuditz in ermeldte Capitulation mit einkommen/ hiermit beſter maſſen contradicirt, und darwider auffs zierlichſte proteſtirt, viel weniger was diſſeitigen Monitis zugegen eingetragen/ weder expreſsè noch tacitè approbirt, noch die Keyſerl. Capitulation, in ſo weit dieſelbe mit mehrermeldten Monitis nicht einſtimmet/ oder dem Innhalt deß Inſtrumenti Pacis ungemäß iſt/ pro Lege publicâ gehalten/ auch zu dem ende dieſe Reſervation- und Proteſtation-Schrifft ad Acta Imperii zu reponiren begehrt haben wollen. Welchem nach an ſeiten ob- höchſt- und hochgedachter unſerer gnädigſt- und gnädigen Herren Principalen/ auch Committenten, der zuverſichtlichen billigen Hoffnung gelebt wird/ man werde ſie wider die wohl fundirte Monita und Jura zu graviren nicht gemeint ſeyn/ geſtalten ſie auch dergleichen keines wegs nachgeben werden/ thun auch weniger nicht die Nothdurfft ratione

I Capitu-

Capitulationis perpetuæ auff ſchierkünfftigen Reichs-Tag in optimâ formâ vorbehalten/ und das unter dato 27. Julii nechſthin der Keyſerl. Wahl-Capitulation angehängte alſo genannte Chur-Fürſtl. Decretum, als welches in effectu in die interpretation der güldenen Bull/ ſo dem Churfürſtl. Collegio allein nicht gebührt/ noch dahero Fürſten und Stände demſelben einräumen können/ mit einläufft/ contradiciren, und gleicher geſtalt darwider geziemende Nothdurfft reſerviren. Signatum Franckfurt/ den 8. Auguſti, 1658.

Ex quâ ſolenniſſimâ Principum & Statuum Imperii proteſtatione, præter cætera, eclareſcit, quantâ curâ & ſollicitudine conſtantem, certam, immutabilem & perpetuam Capitulationem Imperatorum deſiderent & expectent. (4) Legis Regiæ, tàm hodiernæ quàm veteris, comparatio, in neceſſariâ juramenti præſtatione conſiſtit. Ut in veteri quidem Republicâ Romanorum, ex poteſtate Cæſarum jam tùm certis limitibus conſtrictâ, conjicere licet, juramento *Auguſtum*, quod hâc de re præſtitit, obſtringere ſeipſum voluiſſe, Sueton. *in vitâ Auguſti, cap.* 28. *num.* 3. *Tiberiumq.* idem feciſſe, Suet. *in Tib. cap.* 29. Sicut etiam *Trajanus* juravit, & domum ac caput ſuum, aliter ſi faceret, Deorum iræ conſecravit. Unde Plinius: *Vota pro Imperio noſtro,* (inquit *in Trajan.* 67. 4.) *in quæ ſint verba ſuſcepta, operæ pretium eſt annotare*: Si benè Rempublicam & ex utilitate omnium rexeris: *digna vota, quæ ſemper ſuſcipiantur, ſemperq. ſolvantur. Egit cum Diis, ipſo te auctore, Cæſar, Reſpublica, ut te ſoſpitem, incolumemq. præſtarent, ſi tu cæteros præſtitiſſes: ſi contrà, illi quoq. à cuſtodiâ tui corporis oculos dimoverent.* & cap. 68. ſeq. num. 1. *nam cum excipias, ut ità demum te Dii ſervent,* ſi benè Rempublicam & ex utilitate omnium rexeris, *certus es, te benè Rempublicam gerere, cùm ſervent.* Quèmadmodum porrò Imperator Anaſtaſius, antequam coronaretur, jurejurando inter alia promiſiſſe, ſe, dum imperaret, nullum novum dogma in Eccleſiam introducturum, ſed decreta Concilii Chalcedonenſis rata habiturum, legitur apud Autores à Reinkingkio *lib.* 1. *de regim. ſecul. & eccleſ. claſſ.* 3. *cap.* 9. *num.* 7. allegatos. Ut, inquam, in veteri Romanorum Republica, Cæſares in L. Regiam antiquam (cujus finis non vaga licentia, juxta ea, quæ *ſuprà titt.* 2. *&* 3. traduntur, ſed bonum publicum erat, Lipſ. *in monit. polit. lib.* 2. *cap.* 7.) conſenſerunt ac juraverunt: Ità electis Imperatoribus hodiè in Republicâ Germanorum, haud priùs adminiſtratio Imperii confertur, quàm in conditiones *Capitulationis*, ſeu Legis Regiæ Germanorum, præſcriptas conſenſerint ac juraverint: Juramentum enim, *Capitulationis Cæſareæ* formam eſſe, tradit Dn. Limn. *in annot. ad Capitul. dict. prolegom. ſect.* 7. *num.* 6. 7. 8. 9. *&* 15. ubi dicitur; juramentum, quod præſtat

electus

electus in ſibi præſcripta capita, perfectionem electionis concernere. Supereſt (5) & ultimò, cognatio quædam inter has duas Leges ratione nationis. Ut enim olim S. P. Q. R. per Legem Regiam *Octaviano Auguſto* & in *Octavianum Auguſtum* omne imperium ſuum & poteſtatem transtulit: Sic Italiæ Proceres *Anno Chriſti* 801. *Carolo Magno* per L. Regiam idem conceſsêre, Eginhard. *in vit. Caroli M. pag.* 14. Joh. Joach. Frantz. in *hiſtor. Caroli Magni cap.* 83. Molin. *in conſuetud. Pariſienſ. tit.* 1. verb. *de fiefs. num.* 37. & 55. Qui paulò antè, prælio facto, *Deſiderium* Regem cepit, Longobardosque prorſus ex Italiâ ejecit, Volaterr. *lib.* 3. *de vit. Imp.* Eginhard. *in vit. Caroli M. pag.* 100. Sigon. *lib.* 3. *de regn. Italiæ, in vit. Deſiderii.* Joh. Joach. Frantzius *in hiſtor. Caroli M. cap.* 25. Quantam igitur vim & efficaciam Regia Lex antiqua ab *Auguſto* ad *Carolum Magnum*, atq; ità apud Cæſares Romanos, habuit; tantam & non minorem à *Carolo Magno*, ad quamplurimos Succeſſores usq; in Republicâ Romano Germanicâ, retinuiſſe traditur è Dn. Carpzovio, qui *dict. Comment. ad L. Reg. Germ. cap.* 1. *ſect.* 8. *num.* 36. & 37. tantum abeſſe ſcribit, Legem Regiam, & poteſtatem ſummam ac plenariam Imperatoribus tributam, in perſonâ *Caroli M.* fuiſſe imminutam, ut Populus Roman. etiam omne jus ſuum & abſolutam poteſtatem, in ipſum transtulerit, Aventin. *lib.* 4. *Annal.* Lup. de Babenb. *de Jure Imper. cap.* 1. & *ſeqq.* & *cap.* 12. Et quis ipſi certas conditiones & articulos, quibus in adminiſtratione Reipublicæ obſtrictus fuiſſet, præſcribere aut voluiſſet aut potuiſſet, cùm hic ab initio ante Populi confirmationem & Leonis Pontificis declarationem ac coronationem Jus iſtud Regium in Imperio Germanorum bello obtinuerit, & ut proprium ac hereditarium habuerit, Carol. Sigon. *de Regn. Ital. lib.* 4. *in vit. Caroli M.* Cruſ. *in Annal. Suevor. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 4. Heig. *p.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 58. Unde & Succeſſores poſteà in Imperio ſibi conſtituit, deq; eo ut de re propria diſpoſuit, eodemq; jure, ſcil. hereditario, *Ludovicus Pius* Imperium ad Poſteros transtulit. In cujus rei meliorem fidem Senatus-Conſultum Romanum de Lege Regia, qua à Papa, Senatu, Populoque Romano *Anno Chriſti*, 774. Jus omne & poteſtas *Carolo Magno* & *in eum* confertur: itemq; de electione Romani Pontificis, & inveſtituris Epiſcoporum, &c. hîc producere placuit, prout illud extat & legitur apud Goldaſt. *tom.* 1. *Conſtitut. Imper. Conſtit.* 52. *pag.* 16. & 17. ſequenti tenore:

I. *Romæ conſtituta eſt ſancta Synodus à beato Adriano Papa in Patriarchio Lateranenſi, videlicet in Eccleſiâ ſancti Salvatoris, quæ reverendiſſimè celebrata eſt à centum & quinquaginta tribus viris religioſis, Epiſcopis & Abbatibus, Judicibus etiam & Legis Doctoribus, ab univerſis regionibus & ordinibus hujus almæ Urbis, à*

cuncto etiam Clero hujus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ: exquirentibus uſus, leges, & mores ejusdem Eccleſiæ & Imperii: quemadmodum etiam hæreſes & ſeditiones aboleri poſſent de Apoſtolicâ Sede & dignitate Patriciatus & Romano Imperio, ex quibus omnibus nimius error creſcebat in univerſo orbe. Populus itaq; Romanus Legem condebat more ſolito. Sed difficile erat pro unoquoq; negotio totiens in unum congregari: unde ſua in jus & poteſtatem Imperatori conceſſerunt, quemadmodum legitur. Populus itaq; Romanus conceſſit ei, & in eum transtulit omne jus ſuum & poteſtatem.

II. *Ad eorum quoq; exemplum præfatus Adrianus Papa cum omni Clero & Populo, ac univerſa ſanctâ Synodo, conceſſit* CAROLO *Auguſto omne ſuum jus & poteſtatem eligendi ſummum Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem, dignitatemq; Patriciatus: inſuper Archiepiſcopos & Epiſcopos per ſingulas provincias ab eo accipere inveſtituras diffinivit. Poſt hoc verò conſecrationem accipiant, unde pertinent. Unde tamen abolita ſit veterum ſcientia, mores q; in poſterum, quatenus nemo per cognationem, vel amicitiam, aut per pecuniarum acceptionem, ſibi eligat Epiſcopum: ſed ſoli Regi Romanorum hujusmodi reverentiæ tribuatur facultas. Verùmtamen ſi ab univerſo Clero & cuncto Populo aliquâ præſumptione & religionis causâ eligatur Epiſcopus, niſi à Rege laudetur & inveſtiatur, à nemine conſecrator.*

III. *Ex hoc prolatis ſententiis ab univerſis, qui in hac ſanctâ Synodo congregati fuerunt, in nomine Sanctæ Trinitatis,* ADRIANUS *Papa pro omnibus hoc conceſſit, laudavit, & affirmando conſtituit. Ad hoc etiam totum roborandum decrevit, ut ſi quis poſt hac contra hanc ſanctam Synodum temerator repertus fuerit, ſive contra hoc totum, quod prædiximus, repugnaverit, cujuscunq; ſit gradus, ordinis, vel officii, aut dignitatis, vel generis, ſciat ſe in iram beati Petri Principis Apoſtolorum & omnium Sanctorum, & prædeceſſorum noſtrorum, caſurum, & anathematis vinculo damnatum, perpetualiter victurum, excommunicationem quoq; univerſalis Eccleſiæ & cuncti Populi Chriſtiani incurſurum. Inſuper, niſi à malo reſipuerit,*

puerit, irrevocabili exilio prematur, vel ultimis ſuppliciis feriatur, & bona ejus publicentur. Qui verò pio intuitu cuſtos horum & obſervator in omnibus extiterit, benedictionis gratiam vitamq́ æternam à Deo cum omnibus Sanctis ſuis ſine fine habere mereatur in ſecula ſeculorum, Amen.

Talem ergò cognationem habent Lex Regia Romanorum, & Lex Regia Germanorum, quoad utramq; nationem: id quod à *Carolo M.* Germanorum Imperatorum Primo, non ſolùm ad id tempus, quo Imperium Romano Germanicum ſucceſſivum eſſe deſiit, quod factum ſtirpe Carolina in *Ludovico Arnolphi* filio extincta; ſed etiam ad ulteriora tempora, quibus jure electionis Germanorum Auguſti Imperium adepti ſunt, verum eſſe deprehenditur, atteſtante iterum Goldaſto *tom.* I. *Conſtitut.*101. *pag.*221. ubi Senatus-Conſultum Romanum de Lege Regia, qua *anno Chriſti* 964. à Papa, Senatu Populoq́, Romano jus omne & poteſtas *Ottoni I.* Imperatori & *in eum* confertur: itemq; de electione Romani Pontificis, & inveſtituris Epiſcoporum &c. exhibet, quod *ibidem* legi poteſt. Similiter apud eundem Goldaſtum *dict. tom.*I. *Conſtitut.*116. *pag.* 231. iterum tale extat Senatus-Conſultum Romanum de Lege Regia, qua *anno Chriſti* 1040. à Papa, Senatu Populoq; Romano jus omne & poteſtas HENRICO III. Imperatori & *in eum* collata eſt. &c.

§. 3.

Præter tamen haſce cognationes, differentias quoq; veteris & noſtræ Legis Regiæ non minùs ponderoſas ac memorabiles reperiri, cum Carpzov. *comment. ad Leg. Reg. German. cap.*1. *ſect.*14. *num.*6. & Limnæo noſtro *de jur. publ. dict. lib.*1. *dict. cap.*12. *n. fin.* fateri nos oportet. Differunt enim (1) Autoribus: Veteris fuit Populus, *ſupr. tit.*3. Recentis ſunt Electores: & quidem ſeptem tantùm, Bohemi enim hîc nullæ ſunt partes, Dn. Limn. *annot. ad Capitul. prolegom. ſect.*4. *num.* 3. & *tom.* 2. *addit. ad jur. publ. lib.*3. *c.*8. *n.*21. Prætereà nec cæteri Imperii Status ad examen Capitulationis hactenus vocari conſueverunt, ſed Electorum officio hoc adhærere vidimus, quaſi appendicem juris eligendi. Mirantur nonnulli hanc Statuum conniventiam, & quòd rem tantæ conſequentiæ, vel omninò nunquam, vel non niſi ſerò, & demùm poſt mortem Imper. RUDOLPHI II. ac ne tunc quidem gnava diligentia, nec collegialiter, ad animum revocaverint, Londorp. *tom.* 2. *actor. publ. lib.* 3. *tract.* 2. *pag.* 639. Limn. *dict ſect.* 4. *num.* 4. Quid de certa Capitulatione communi Statuum conſenſu concipienda, Pace Cæſareo-

 Suecica,

Suecica, *Inſtrum. Pac. art.* 8. §. *habeantur, & Receſſ. Imp.* 1654. §. 186. Wann aber bey erſtgemeldter *Ordinari-Deputation*, ibi: Darunter auch die Wahl-*Capitulation* nach Innhalt deß *Inſtrumenti Pacis, &c.* ſtatutum; & quomodò Principes & Status Imperii contra Electorum attentata, quòd Inſtrumentum Pacis hac in parte neglexerint, proteſtarentur & contradicerent, *ſuprà* §. 2. *num.* 3, oſtenſum eſt. (2) Differunt, conceptione verborum. Vetus affirmativè concepta, ut liceat: Novella potiſſimùm negativè, ne liceat. Unde (3) exurgit: Veterem, poteſtatem liberiùs dediſſe, novam, poteſtatem ſtrictius dare, atq; antiquitùs datam coarctare: quod inter alia vel ſolum primum, de fœderibus faciundis, caput clarè demonſtrat, & differentiam inter poteſtatem noſtri, veterumq; Imperatorum, ſatis innuit. Carpz. *dict. Comment. ad Leg. Reg. German. cap.* 6. Limn. *annotam. ad artic.* 7. *Capitul. Caroli V.* ibi: keine Bündnuß oder Einigung machen/ *num.* 1. *& ſeqq.* Hippol. à Lap. *de rat. ſtat. in Imp. Rom. Germ. part.* 1. *cap.* 9. (4) Olim in repetitione Legis Regiæ poteſtas quandoq; extendebatur, *ſuprà tit.* 3. hodiè potiſſimùm contrahitur.

Pars II. *generalia quædam de Capitulatione Imperatoriâ continens.*

§. 4.

Antequàm ad *Capitulationis Cæſareæ* definitionem, cauſam efficientem, ſubjectum CUI, materiam, formam, & finem (veluti in quibus generalia conſiſtunt) deveniamus; quædam de origine, & *an ſalvâ Majeſtatis eſſentiâ Summus Princeps in ejusmodi Capitulationes jurare queat?* præmittere placet. De origine (1) Hordlederus aqud *Goldaſt. Polit. Imperial. part.* 12. *diſcurſ.* 2. *pag.* 612. neminem, ait, eſſe, qui hoc doceat; videri tamen ſibi, hoc colligi poſſe ex *Brunone Saxone*; ſub turbulento *Henrici IV.* Imperio, natam eam primùm, deinde tractu temporis magis magisq; auctam, increſcente præſertim ſub *Carolo IV.* dignitate Electoria, quoad in eam, quæ hodiè in uſu eſt, amplitudinem excreverit, Dn. Limn. *lib.* 1 *jur. publ. cap.* 12. *num.* 15. *& annotam. ad Capitul. prolegom. ſect.* 3. *num.* 1. Carpzov. *Comment. ad Leg. Reg. Germ. cap.* 1. *ſect.* 8. *num.* 49. *& ſeqq.* HENRICUS enim IV. adoleſcentiæ libertate, cùm venationi & luxui operam dare, Principes alios contemnere, Nobiles opprimere, ignobiles efferre, filias illuſtrium obſcurioribus conjugare, præſidia, non iis, quibus debuit, committere, & omnia licentiùs agere cœperat; omnium inde in ſe traxit odia, ita ut pleriq; Principes eum Regno privare ſtuderent, pleriq; vita, pleriq; apud ſummum Pontificem maximis accu-

acculationibus & graviſſimis querelis onerarent,ac de Simoniaca pravitate redarguerent, Cuſpin. *in vit. Henric. IV.* Unde cum Ordines Imperii in Comitiis Forcheimenſibus *anno* 1077. propter immanem ejus truculentiam ipſum deponere Imperio ac novum Imperatorem, certis quibusdam conditionibus præſcriptis creare volebant, & Legatus Pontificius, qui fortè tunc ibi aderat, contradicere, eumq; creandi modum & omninò novum & inſolitum oppugnare cœperat, non obſtante iſta Legati contradictione, cauſæ quædam, quas, quòd injuſtæ viguerant, deberet emendare, ſpecialiter exceptæ fuerunt: *Una*, ut Epiſcopatus nec prece nec pretio corruptus daret, ſed ut Eccleſiis electionem liberam permitteret: *Altera*, ut eligendi Cæſaris poteſtatem ordinibus concedens, dignitatem Imperii minimè faceret hereditariam, Bruno *in hiſtor. bell. Saxonic. in hiſtor. veterib. Marq. Freher. tom. 1. fol.* 134. Unde, ſalva aliorum opinione, quæ apud prædictos Autores legitur, conjicimus, tempore *Henrici IV. Capitulationis Imperatoriæ* natalem fuiſſe, cùm præſertim, ut *paulò ſuprà* dictum, ejus Anteceſſor *Henricus III.* mentione *Legis Regiæ* antiquæ, nondum mutatæ, Imperium adeptus fuerit. Prout tamen hæc ſeſe habeant, nihilominus tamen cum Domino Limnæo ſtatuimus, aliud originem, aliud incrementum Capitulationis eſſe, ità tamen, ut de omnibus membris, articulis & capitulis, quo tempore adjecta fuerint, non conſtet, cum ea, quæ paulatim irrepere ſolent, vix unquam percipiantur, nec niſi converſione ſecuta ſentiantur, Bodinus *lib. 2. de Republ. cap. 6.* Franc. Conanus *lib. 1. comment. c. pag.* 10. *num. 5.* Weſemb. *parat. tit. de legib. num 9.* Tempus incrementi, quando unus vel alter articulorum prioribus additus, & qua de cauſa fuerit, ſi ab ætate *Caroli V.* ejusq; *Capitulatione* incipiatur, non admodum obſcurum eſt. Ut plurimùm verò anterioribus *Capitulationibus* novos articulos additos deprehendimus, raro autem ſemel præſcriptos poſteà omiſſos fuiſſe. Dn. Limn. *annotam. ad Capitul. prolegom. ſect. 6. num. 4. & 5.* Sequitur (2) quæſtio, *an ſalvâ majeſtatis eſſentiâ Summus Princeps in ejusmodi Capitulationes jurare queat?* Quamvis iſtæ Capitulationis pactiones, quibus immenſæ poteſtatis jura coarctantur, majeſtatem Principis non evacuent aut abſorbeant, pertinent enim ejusmodi pactiones ad ſalutem Imperii, ex qua ipſius Imperatoris autoritas, ſalus & felicitas dependet, multò minùs per juramentum ſervandarum harum pactionum gratia interpoſitum, aliquid detrahitur majeſtati Principis, Reinkingk. *lib. 1. de reg. ſecul. & eccleſ. claſſ. 3. cap. 9. num.* 8. 9. 10. 39. Dn. Limn. *lib. 1. de jur. publ. cap. 12. num* 36. 37. 38. *& annotam. ad Capitulat. Imperat. prolegom. ſect. 2. & ſect. 8. num. 22. & ſeqq.* Hug. Grot. *de jur. bell. & pac lib. 1. cap. 3. num. 16.* Beſold. *in theſaur. pract.* & Speidel. *in ſpecul. jurid.* verb. *Capitulation.* Carpzov. *dict. Commentar. ad Leg. Reg. German. cap. 1. ſect. 10. & cap. 12. per tot.* Legi tamen

Regiæ

Regiæ Germanorum, ſive *Capitulationi Cæſareæ*, ceu fundamento innititur Majeſtas Imperii realis, Carpzov. *dict. Comment. ad Leg. R. Germ. dict. cap.* 1. *ſect.*10. *n.*3. *ſect.*11. *& ſect.*14. *& cap.*13. *ſect.*1. *n.*11. *& ſeqq. & diſcuß. voti Septemviral. Alberti Electoris Moguntini, pro Carolo Auſtriaco Rege Hiſp.* à Joh. Sleidano *lib.*1. *Commentar. pag.*12. *& ſeq.* conſignati, inter diſputat. hiſtoric. Polit. jur. 3. *dogmat.* 4. Dn. Limn. *annotam. ad Capitul. Imper. proleg. d. ſect.*8. *n* 1. *& ult.* Ex quâ, alia quæſtio, ſatis ponderoſa, & perplexa, imprimis inter Theodor. Reinking. *lib.*1. *de regim. ſecul. & eccleſ. claß.*5. *cap.*9. & Limn. noſtrum *dict. lib.*1. *de jur. publ. cap.*12. *num.*20. *& ſeqq.* multùm agitata, pullulat: *An*, ſcilicet, *Imperium Imperatore majus ſit?* Ille equidem partes Imperatoris tuetur: Hic pro Imperio militat. Utriusq; opinio Aſſeclis haud deſtituitur. In Dn. Limn. caſtris deſudat perſonatus ille Hippol. à Lap. *diſſert. de rat. ſtat. Imper. Rom. Germ. part.*1. *cap.*3. *ſect.*2. *&* 3. adde Nicol. Betſium *de pact. famil. illuſtr. cap.*3. *pag.*42. Dn. Reink. rationes & fundamenta ſequuntur Timoth. Stiler. *in ſuâ inaugurali, de jure majeſtatis, Argentorati anno* 1653. *habitâ, th.*16. *& ſeqq.* & Joh. Henr. Stamler. *in acroamate de reſervatis Imperatoris Rom. Germ.* §. 12. *num.* 1. *& ſeqq.* Non autem Stilerus ſolùm à Dn. Limn. *tom.*5. *addit. ad jus publ. lib.*1. *cap.*12. *num.*19. *pag.*173. ſed etiam Stamlerus, *dict. tom.*5. *addit. dict. lib.* 1. *c.* 12. *n.*27. *pag.*278. acriter refutantur: quorum fundamenta ad regulas politicæ veritatis revocare ſuperſedemus, Dn. Carpzov. ſolummodò aſſertum adducentes, qui *diſputat. feudal.* 9. *quæſt.* 5. utriusq; tàm Dn. Limnæi, quàm Dn. Reinkingii opinionem ſuſtineri poſſe opinatur, ſi, quid per Imperium intelligatur, probè penſitaverimus, duplici enim id accipitur ſenſu: *proprio*, quatenus denotat Imperatorem cum univerſis Imperii Proceribus, ſeu totum Imperii corpus, quod conſtat capite Imperatore, ac membris ſuis, Statibus Imperii, *A. B. tit.* 2. §. Jch N. Ertz Biſchoff. *Receß. Imper. de anno* 1530. §. Dergleichen wir. Item *de anno* 1541. *in princ. de anno* 1546. §. Dieweil aber. *circa fin. de anno* 1523. § Und fürder. quo ſenſu auctoritatem Imperii h.e. Imperatoris & Procerum conjunctim accepti, majorem eſſe, quàm ſolius Imperatoris, largitur, nec abnuit ipſe Reinkingius *dict. cap.*9. *num.* 16. *Abuſivo* autem *ſenſu*, ſi per Imperium duntaxat Proceres ac Status quis intellectos velit, Limnæo pariter & Autori *de ratione Status Imperii Romano-Germanici*, expreſsè contradicit: quis enim caput præſtantius haud dixerit membris? Talis eſt conciliatio Carpzoviana: quam tamen Dn. Limn. *dict. tom.*5. *addit. ad jus publ. lib.*1. *cap.*12. *num.*20. *pag.*201. ideò rejicit, quòd corpus naturale & myſticum non per omnia ſint æqualia, corporis naturalis quidem caput cæteris membris præſtantius aſſerens, capitis verò myſtici vel politici aliam eſſe rationem, eo enim avulſo ſupereſſe in vigore corpus. Nobis quid animi ſit ut aperiamus; ſalvâ Dn. Limn. autoritate, conciliationem Dn. Carpzovii appro-

Digitized by Google

approbamus, & capite corporis myſtici demto, h. e. Imperatore, qui reſpectu ſingulorum membrorum primas tenet partes, mortuo, reliquum corpus non in totali vigore ſupereſſe opinamur, Autoremq́ prædictũ *in differt. de rat. ſtat. Imper. Rom Germ. d. part. 1. c. 3. ſect. 2. & 3.* ipſum univerſitatis corpus cum ſingulis membris miſerè confundere putamus, ut Carpz. *dict. diſp. feud. 9. quæſt. 5.* verbis poſterioribus de ſtatu Imperii ad Monarchiam inclinante, docet, & nos *infrà tit.* 13. latiùs explicatum dabimus.

§. 5.

Hiſce ità præmiſſis, *Definitio*, ante omnia, ſuccedit, de quâ cùm §. 2. *num.* 2. *suprà* egerimus, inſuperq́, ea apud Reinkingium *lib.* 1. *de reg. ſecul. & eccleſ. claſſ.* 3. *cap.* 9. *num.* 2. Dn. Limn. *lib.* 1. *de jur. publ. cap.* 12. *n.* 13. *& annot. ad Capitul. prolegom. ſect.* 1. *num.* 35. 36. *&* 37. & Carpzov. *Comment. ad Leg. Reg. German. cap.* 1. *ſect.* 4. *num.* 3. inveniatur, plura hiſce connectere animus non eſt. De *causâ efficiente* ſecundò ſimiliter §. 2. *num.* 3. *&* §. 3. *num.* 1. *ſuprà* aliquid actum: adde Dn. Limn. *annotament. ad Capitulat. d. prolegom. ſect.* 4. ideoq́; cramben bis coctam apponere non placet. *Subjectum cui*, iterum Dn. Limn. *annotam. ad Capitulat. dict. prolegom. ſect.* 5. exponit, ubi nimirum tradit, *Capitulationem* electo Regi Romanorum ante coronationem præſcribi, *Ferdinando* autem *I.* nullam præſcriptam fuiſſe, quando *Carolo V.* vivente Rex Romanorum factus, præſcriptam verò *Maximiliano II. Rudolpho II.* & *Ferdinando III.* tenore paulùm ab Imperatoriâ diſcrepante: Quibus autem nomen Regis Romanorum attribuatur, Idem Limnæus *lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 15. *num.* 1. *& ſeqq. & annotam. ad Capit. Carol. V. proœm.* ibi: Römiſcher König. *pag.* 51. *& ſeqq.* Reinking *lib.* 1. *de reg. ſec. & eccleſ. claſſ.* 3. *cap.* 14. Carpzov. *Commentar. ad L. Reg. Germ. cap.* 11. aliiq́; docent, adde *infrà tit.* 8. ad quos *Lectores* remittimus. Sequitur *Materia*, quæ in variis Capitulationum articulis conſiſtit. Primis & illis temporibus, ubi abſolutæ poteſtatis appetitus vel nondum adoleverat, vel nondum publica ſpecimina copiosè dederat, *Capitulatio* apud noſtrates, vel juramentum, quod præſtare ſolebant Reges, paucis conſtabat articulis; poſteà verò paulatim illis alii additi, & his ſuperadditi alii, eo numero, ut hodiè quinquageſimum uno articulo ſuperari videamus. Tempus incrementi, quando unus vel alter articulorum prioribus additus, & quâ de causâ fuerit, ſi ab ætate *Caroli V.* ejusq́. *Capitulatione* incipiatur, non admodum obſcurum eſſe: ut plurimùm verò anterioribus *Capitulationibus* novos articulos additos deprehendi, raro autem ſemel præſcriptos poſteà omiſſos fuiſſe, niſi ſpecialis ratio id fieri juſſerit, *ſuprà* §. 4. *num.* 1. ex Dn. Limn. *annotam. ad Capitul. Imper. proleg. dict. ſect.* 6. audivimus. Exemplo eſt, quod *Carolo V.* (*artic.* 30.) præſcriptum fuit, ut

quamprimùm ex Hiſpania ſe in Germaniam conferret. Illud enim in ſubſequentibus *Capitulationibus* rectè omiſſum, cùm electi jam tum in Germaniâ conſiſterent: adde plura *dict. ſect.* 6. *Forma Capitulationis* conſiſtit in præſcriptione, quæ fit à parte Electorum, ut *ſuprà* dictum, & in acceptatione ac promiſſione juratâ electi Regis Romanorum: eſt enim pactum *ſύναλλαγμα*, ſeu contrahentium placitum, quod conſenſum mutuum requirit, & utrinque obligationem producit; ut verba illa, geding- und pactsweiß/ vereiniget/ vertragen/ angenommen/ bewilliget und zugeſaget/ leguntur, clarè indicant. Itaq; deficiente vel Electorum præſcripto, vel promiſſione electi, nulla erit *Capitulatio*, Dn. Limn. *annotam. ad Capitul prolegom. ſect.* 7. *num.* 1. & 2. Juramentum, quòd præſtat electus in ſibi præſcripta capita, perfectionem electionis concernit: Circa quod Dn. Limn. *dict. ſect.* 7. *num.* 16. & *ſeqq.* octo ſingularia annotavit & exhibuit, ad quæ Lectorem remittimus. Juramentum autem iſtud intelligitur ſub clauſula, *rebus in eodem ſtatu permanentibus*: ideoq; ex cauſa de novo ſuperveniente etiam à jurejurando citra crimen perjurii recedere licet, Reinking. *lib.* 1. *de reg. ſecul. & eccleſ. claß.* 3. *c.* 9. *num.* 71. & 72. Prætereà notabile eſt Baldi dictum ad *l.* 3 *Cod. ex quib. cauſ. infam. irrog.* quod ſcilicet Magiſtratuum juramenta non ſint præciſa, ſed ſecundùm æquitatem temperanda, quod refert & ſequitur Sichard. *ad dict. l.* 3. *num.* 12. ubi hoc dictum magnoperè eſſe notandum in tota vita aſſerit: vide tamen ea, quæ Dn. Limn. *proleg. ad Capit. Imper. ſect.* 8. *num.* 52. & Carpzov. *Comment. ad L. Reg. Germ. cap.* 1. *num.* 13 habent. *Finis*, ob quem *Capitulatio* introducta, & in uſu eſt, ut illa limitetur poteſtas imperantis, & ſit ei regula atq; norma actionum, nè duriùs, quàm oportet, aliquid contra Eccleſiam Romanam, Rempublicam, ejusq; libertatem faciat, utq; homines noſtri intelligant, ſe non in hominis cujusdam acerbioris, ſed in patris, ejusq; perbenigni poteſtatem pervenire, Dn. Limn. *lib.* 1. *de iur. publ. cap.* 12. *num.* 18. ibiq; *tom.* 4. *addit. pag.* 123. Reinkingk. *dict. lib.* 1. *de reg. ſecul. & eccleſ. claß.* 3. *dict. cap.* 9. *num.* 1. Carpzov. *Comment. ad L. Reg. Germ. cap.* 1. *num.* 12. Iterum Dn. Limn. *proleg. ad Capitul. Imper. ſect.* 8. Capitulatio enim abſolutæ poteſtati quodammodò eſt contraria, Dn. Limn. *dict. lib.* 1. *de jur. publ. cap.* 12. *num.* 36. & *ſeqq.* & *dict. ſect.* 8. *num.* 3. Dan. Otto, *diſſertat. de jure publ. cap.* 9. *pag.* 202. Beſold. *theſaur. pract.* Speidel. *ſpecul.* verb. *Capitulation.* Carpzov. *Commentar. ad Leg. Reg. German. cap.* 1. *num.* 2. & 3. & *cap.* 13. & *diſcuß. voti Septemviral. Alberti Elector. Mogunt. pro Carolo Auſtriaco Reg. Hiſpan.* à Joh. Sleidano *lib.* 1. *Comm. pag.* 12. & *ſeq.* conſignati, inter diſp. hiſtor. polit. jurid. 3. *dogm.* 4. *num.* 18. 19. 20.

Pars

Pars III. *ſpecialia ipſarum Capitulationum contenta exhibentur.*

§. 6.

Capitulationibus antiquis cautum fuit, ut Rex, ſive Imperator, operam daret, nè Reſpublica aliquid detrimenti caperet: ut Principum lites, ſalvis cujusq; privilegiis, componeret: ut libertates popularium ſartas tectas haberet: ut fœdera ſervaret: ut onera ſine populi conſenſu nulla imponeret: ut bellum ſine ejusdem ſcitu non inferret: ut Provincias exteras bello partas, inter nationes Theutonicas diſtribueret, &c. Dn. Limn. *lib.*1. *de jur. publ. cap.*12. *num.*31. ex Goldaſti *præfat. tom.*3. *Conſtit. Imperial.* Succeſſu temporis plura hiſce annexa ſunt capitula. Ideoq; hîc *primò Caroli V. Capitulationem* ex Sleidan. *Commentar. lib.*1. *pag.*17. *& ſeq.* & Goldaſt. *Conſtit. Imper. tom.*2. *pag.*141. *deinde* Principum Statuumq; Imperii *Monita* ad nunc regnantis Imperatoris Auguſtiſſimi *Leopoldi I.* præſcribendam *Capitulationem*, (quæ juxta ordinem articulorum præcedentis *Divo Ferdinando IV.* glorioſiſſimæ memoriæ præſcriptæ *Capitulationis* inſtituta, & *Francofurti* 17.27. *April.* 1658. Electori Moguntino exhibita fuêre) ex *ſuprà* dicti Eitel Friderichs von Herden Grundfeſte deß Heil. Römiſchen Reichs Teutſcher Nation/ *part.*3. *cap.*3. *pag.* 208. *& ſeqq.* recenſebimus: *tandem* principaliores noviſſimæ *Capitulationis* articulos paulùm explicabimus. Quibus inſpectis planum erit, quid de intermediis habendum cogitandumq; ſit. Reliquas Limnæus noſter cum egregiis *annotamentis*, hactenus multoties à nobis citatis & laudatis, *anno* 1651. evulgavit, quibus junge ejusdem Dn. Limn. *tom.*5. *addition. ad jus publ. lib.*1. *cap.* 12. *num.* 35. *pag.* 207. *& ſeqq.* (ubi Divi *Ferdinandi IV. Capitulatio*, 49. articulos continens, *Auguſtæ* 2. *Jun.* 1653. erecta, legitur) & *dict. tom.*5. *addition. d. lib.*1. *cap.*12. *num.*35. *pag.*248. *& ſeqq.* (ubi Invictiſſimi noſtri Imperatoris LEOPOLDI *Capitulatio*, comprehendens articulos 47. ſubſcripta & confirmata *Francofurti*, 18. *Julii*, 1658. extat)

Sleidanus itaq; *eam*, in quam *Carolus V.* juravit, nervosè, & ſuo more breviter, exponit, *dict. lib.*1. *hiſtor. circa fin.* ſequenti tenore:

1. *Tueatur Rempublicam Chriſtianam, Pontificem & Eccleſiam Romanam, cujus ſit Advocatus. Jus æquabiliter adminiſtret, & paci conſulat.*

2. *Leges omnes Imperii, præcipuè, quam Auream vocant Bullam, non modò confirmet, ſed de ipſorum conſilio, cùm res ità feret, amplificet etiam.*

3. *Senatum in Imperio conſtituat ex Germanis delectum, qui Rempublicam gerat.*

4. *Jura, privilegia, dignitatem Principum & Ordinum Imperii minimè convellat aut imminuat.*

5. *Electoribus liceat, cùm erit opus, inter ſe convenire, deq; Republicâ deliberare, nullum autem ipſe, quò minus id faciant, impedimentum eis inferat, nec in malam partem accipiat.*

6. *Multitudinis & Nobilitatis fœdera vel ſocietates initas adverſum Principes, aboleat, & ne tales in poſterum fiant, lege prohibeat.*

7. *De rebus Imperii nullum fœdus aut pactum faciat cum externis, niſi de Septemvirorum aſſenſu.*

8. *Si quid Electoribus, cæteriſq; Principibus per vim ablatum, ſpoliato contra ſpoliantem ad faciendam reſtitutionem juſtitiam adminiſtret.*

9. *Facultates Imperii neq; diſtrahat, nec oppignoret, nec alio quovis modo deteriores faciat, & quæ ſunt ab aliis nationibus occupata, vel ab Imperio divulſa bona, primo quoquo tempore recuperet, ſic tamen, ne quid fraudi ſit illis, qui vel privilegio vel jure nituntur.*

10. *Si quid etiam vel ipſe, vel ipſius familiæ quiſpiam poſſideat, quod ſit Imperii, non acquiſitum legitimè, reddat interpellatus à Septemviris.*

11. *Cum vicinis aliiſq; Rebus pacem & amicitiam colat, neq; pro rebus Imperii, niſi de Ordinum omnium, præcipuè Septemvirorum voluntate bellum ſuſcipiat ullum intra vel extra fines Imperii. Peregrinum quoq; militem nullum in Germaniam adducat, niſi conſentientibus illis. Quòd ſi autem bello petatur Ipſe vel Imperium, liceat uti quibuscunq; præſidiis.*

12. *Conventum Imperii nullum edicat, neq; vectigal, aut tributum imperet, niſi de conſenſu Electorum. Conventus etiam non agat extra fines Imperii.*

13. *Negociis publicis præficiat non exteros, verùm Germanos, ex Nobilitate delectos.*

14. *Et*

14. *Et conficiantur literæ omnes latino vel populari ſermone.*

15. *Extra fines Imperii nullum Ordinem in jus vocet.*

16. *Quia Romæ multa fiunt adverſus pacta quondam inita cum Pontificibus, det operam apud Pontificem, ne qua fraus privilegiis fiat & Imperii libertati.*

17. *Quomodo mercatorum monopolia valdè pernicioſa Germaniæ coherceri debeant, rationem ineat cum Electoribus, ac rem ſæpè deliberatam ad exitum perducat.*

18. *Portorium nullum aut vectigal imponat, niſi aſſentiantur Electores.*

19. *Neq; literis commendatitiis Electorum, qui ſunt ad Rhenum, vectigalia deteriora faciat.*

20. *Si quis Electorum Principumq;, ob turbata regalia, privilegia, aliaq; jura, alterum in jus vocaverit, ei non impedimento ſit.*

21. *Si quam habet actionem in aliquem Ordinem, legibus experiatur: vim autem nullam adhibeat iis, qui ſe cognitioni legitimæ ſiſtunt.*

22. *Neminem indictâ cauſâ proſcribat, ſed juris ordinem in eo ſequatur.*

23. *Collectas Civitatum imperiales, aliis oppignoratas vel quoquo modo alienatas, Imperio recuperet.*

24. *Imperii bona, quæ fortè vacabunt, nemini conferat, ſed ad publicum patrimonium referat.*

25. *Si quam alienam provinciam auxilio Ordinum acquiret, Imperio conjungat. Si publicum quid ſuis copiis atque Marte recuperabit, Reipublicæ reſtituat.*

26. *Quod Interregni tempore Palatinus atque Saxo publicè egerint, ratum habeat.*

27. *Vitia in re monetariâ emendet.*

28. *Conſilium nullum ineat, quo dignitatem Imperii ſuæ familiæ peculiarem & hæreditariam faciat, ſed liberam & integram permittat Septemviris eligendi facultatem, juxta Caroli Quarti Legem, & Juris Pontificii præſcriptum. Quod ſecus factum erit, irritum habeatur.*

29. *Pri-*

29. *Prima Imperii Comitia Noribergæ inſtituat.*

30. *Ubi primùm licebit, in Germaniam ſeſe conferat, inaugurationis causâ.*

De quibus capitibus ſive articulis, præter Goldaſt. *Conſtitut. Imperial. tom.* 2. *pag.* 141. videantur etiam Dn. Limn. *ad jus publ. lib.* 1. *dict. cap.* 12. *num.* 32. 33. 34. *& annotam. ad Capitul. Imper. proleg. ſect.* 3. *num.* 11. *& ibid. ad Capitul. Caroli V. pag.* 38. *& ſeqq. usq. ad pag.* 412. & Dan. Otto, *diſſert. ad jus publ. cap.* 12. *pag.* 443. 444. 445.

§. 7.

Cùm *ſuprà* §. 2. *num.* 3. Principum Statuumq; Imperii *proteſtationem & contradictionem, contra* Invictiſſimi LEOPOLDI moderni noſtri Auguſti *Capitulationem*, exhibuerimus, in qua *monitorum* quorundam ad *Ferdinandi IV. Capitulationem* ejusq; ordinem directorum ſemel iterumq; mentio facta; pernecessarium arbitramur, ipſa etiam *Monita* (cùm quòd in *Inſtrumenti Pacis de anno* 1648. & noviſſimi Imperii *Receſſus de anno* 1654. Sanctionibus altiſſimè fundata videantur, tum, quòd ad contenta noviſſimarum *Capitulationum* reſpiciant) de verbo ad verbum, prout apud *ſuprà dictum* Autorem der Grundfeſte deß Heil. Röm. Reichs Teutſcher Nation/ *dict. part.* 3. *cap.* 3. inveniuntur, hoc loco in medium adferre.

Monita Communia (ſo wohl Römiſch Catholiſcher als Evangeliſcher Fürſten und Stände) ad Capitulationem futuram, exhibita Electori Mogunt. 17. 27. April. 1658.

ES wird ein hochlöblichſt Churfürſtliches Collegium ſich zweifels ohne entſinnen/ was bey Erwöhlung der nechſtverſtorbenen Röm. Königl. Majeſtät Ferdinandi IV. glorwürdigſten Andenckens/ von Fürſten und Ständen vor Monita zu damahls vorgehabter Wahl-Capitulation überreicht worden. Ob nun wohl etliche derſelben eingerücket und beobachtet/ dafür dann dem hochlöblichen Churfürſtlichen Collegio billig Danck gebühret/ demnach man aber befunden/ daß deren nicht wenig übergangen/ und ſonſten die angeregte letztere Wahl-Capitulation an verſchiedenen Orten noch etwas Erläuterung und addition bedürfftig; So haben im Nahmen/ und auff ſonderbahren Befehl unſerer gnädigſt- und gnädigen Fürſten und Herren Principalen/ auch Obern/ weniger nicht in obhabender Vollmacht/ wir die nachfolgende Erinnerungen ferner weit/ iedoch ohne Vorgriff der andern noch übrigen Fürſten und Stände/

auch

auch mit vorbehalt derſelben etwa hierüber habender Nothdurfft/ zuſammen zu tragen/ und hiermit an ein Hochlöbl. Churfürſtl. Collegium zu bringen/ obliegender unſerer Schuldigkeit nach nicht ermangeln wollen.

Ad Artic. 2.

1. Daß der künfftige Röm. Keyſer ſich verbinde/ den Münſter und Oßnabrückiſchen Friedenſchluß/ bevorab/ was ſowohln in deſſen Art. 5. §. 20. verſ. cœtera, &c. als Art. 8. de Juribus Statuum begriffen/ genau/ ohne einigen Abſatz/ feſt/ und ohnverbrüchlich mit nochmahliger Auffhebung und Verrichtung aller und ieder wider ſolchen Friedenſchluß eingewandter/ oder noch einwendender/ zwar an ſich ſelbſten vorhin nichtiger/ und ſo wohl im beſagtem Friedens Inſtrument/ als in dem Nürnbergiſchen Executions-Receſs, §. und ſol hierunter/ ꝛc. bereits verworffener und pro nullis declarirter Proteſtationen ohnverbrüchlich zu halten/ ſich nach denſelben/ und ins gemein allen Reichs-Satzungen/ die einen Röm. Keyſer angehen/ zu richten/ und unter keinerley Vorwandt/ es ſey gleich neceſſitatis, vel utilitatis publicæ, periculi in mora, oder anders/ darauß zu ſchreiten/ auch darwider niemanden zu beſchweren/ noch durch andere beſchweren zu laſſen/ verſpreche.

2. Ingleichen auch deß Reichs Ordnungen und Geſetze/ ohne der geſambten Churfürſten/ Fürſten und Stände/ auff offenbahren Reichstägen vorgehende Einhalt- und Bewilligung in nichts zu endern.

Ad Artic. 3.

1. Daß ohne der Churfürſten/ Fürſten und Stände vorgehende Inhalt und Bewilligung kein Reichs-Standt/ der Seſſionem & votum in den Reichs Collegiis hergebracht/ darvon zu ſuſpendiren oder außzuſchlieſſen.

2. Poſt verb. Fürſt add. Prælaten.

3. Poſt verb. anſuchen add. ohne einige weigerung.

4. Verb. doch männiglich an ſeinen Rechten ohnſchädlich/ in fine transponantur ſchützen und ſchirmen.

5. Poſt verb. eximiren oder befreyen/ Pon. noch andern/ unter was Prætext es geſchehen möchte/ ſolches zu thun geſtatten/ Es ſollen auch die dargegen außgewürckte Privilegia, ſo wol wider die heilſame Reichs-Conſtitutiones am Keyſerl. Reichs Hoff-Rath und Cammergericht zu Speyer ſub & obreptitiè expracticirte decreta & mandata ſine clauſula, ſonderlich ſub inſolita amiſſionis Regalium pœnâ, null und nichtig ſeyn. Und nach dem vermög der güldenen Bull

und

und anderer Reichs Conſtitutionen, denen Unterthanen keines wegs gebühren thut/ mit außländiſchen oder auch deß Heiligen Reichs mediat oder immediat Ständen wider ihre Obrigkeiten Confœderationes auffzurichten/hingegen das Inſtrumentum Pacis einem jeden Reichs Fürſten Confœderationes und Verbündnuſſen einzugehen mit klaren Buchſtaben zugibt/deſſen diſpoſitiones durch einigerley indulta, Privilegia oder dergleichen juxta Art. 17. §. 3. Contra hanc, &c. nicht mögen geſchwächt werden/ zu dem ende auch im letztern Reichsſchluß außdrücklich verſehen/ daß die Landſaſſen/ Unterthanen/ und Bürger zu Beſetz- und Unterhaltung denen ein- oder anderm Reichs-Stand zugehörigen nöthigen Rüſtungen/ Plätzen und Guarniſonen/ ihren Lands-Fürſten / Herrſchafften/ und Obern mit hülfflichem Beytrag gehorſamlich an Hand zu gehen/ ſchuldig ſeyn ſollen. Als wolle der künfftige Römiſche Keyſer hierin ſeine Authorität vorkehren/ und obgemeldter güldener Bull/ dem Inſtrumento Pacis, letztern Reichs-Schluß/ und andern über vorgedachten drey Puncten diſponirten Reichs-Satzungen ſteiff nachſetzen / und die Contravenienten zu deren Landsfürſten der gebühr abzuziehen/ verweiſen.

Ad Artic. 4.

1. Daß der außwertigen Potentaten und Republiquen Geſandſchafften auff Reichs-Conventen keine Leibguardien/ noch mit Büchſen und ſonſten allerhand ohngewöhnlichen Gewehren bewapneter Diener Suite/ zu verſtatten.

2. Daß der künfftige Römiſche Keyſer der außwertigen Potentaten und Republiquen Bottſchafften und Geſandten nicht zugebe/ ſich in deß Reichsweſen und Geſchäfft/ heim- und öffentlich einzumiſchen.

3. Pro verbo vor allen andern außwertigen Republiquen und Fürſten in Perſon/ Pon. vor allen außwertigen Fürſten in Perſon und der Republiquen Geſandſchafften.

4. Daß auch ſo wenig Königliche als Churfürſtliche Geſandten den regierenden Reichs-Fürſten/ ſo Geiſt- ſo Weltlichen/ ſonderlich von alten Häuſern nicht vorgehen ſollen/ es begebe ſich denn ein ſolcher actus, bey deme die Churfürſtliche Geſandten mit tragung der Reichs Inſignien ihrer Herren Principalen Stelle vertreten müſten/ maſſen dann auch in der Antecamera und Stühlen und Seſſionibus zwiſchen den Churfürſten und Fürſten kein Unterſchied zu machen/ ſondern wo die Churfürſten ihren Sitz haben/

haben/allda auch derſelbe den regierenden Reichs Fürſten ſuo ordine zu geſtatten were.

5. Poſt verb. fin. und kraffloß ſeyn/ Add wie dann den immediat Reichs Grafen bey Keyſerl. und Königl. Krönungen/ ſo woln auch allen dergleichen Solennitäten Reichs-und andern actibus die præcedentz vor andern Grafen und Herren/ auch Keyſerl. Miniſtris und Cammerherren/ ejuſdem dignitatis, und zwar gleich nach dem Fürſten Stand und Prælaten/ weil ſie im Reichs-Fürſten-Rath ſeſſionem hergebracht/ deſſentwegen auch billig/ wie bey denen Conſultationibus, Oneribus und Schwerigkeiten/ alſo auch ſonſten actibus ſolennibus necht den Fürſten/ dero Geſandten Orth und Stelle gebühren ſolle/ iedoch denen Keyſerl. Räthen und Cammer-Herren/ welche zugleich ſelbſt ſeſſionem & votum haben/ an der ihnen ſonſt gebührenden præcedentz ohne præjuditz.

Ad Artic. 5.

1. Poſt verb. confirmiren thun/ Add. iedoch dem Inſtrumento Pacis, und andern derer Fürſten und Stände hergebrachten Juribus und Privilegiis ohnabbrüchig.

Ad Artic. 6.

1. Poſt verb. Oſnabrück. Friedenſchluß: Add. und darauff gegründeten Executions-edictis, arctiori modo exequendi, und Nürnbergiſchen Executions Receſs.

2. Poſt verb. Mißbräuch/ Add. und unter denſelben.

3. Pro verbis: juris ſpecialis Advocatiæ &c. Pon. Præfecturæ Provincialis.

4. Poſt verb. Anlaß gegeben/ Add. auch in Sachen/ die hohe Lands-Fürſtl. Obrigkeit/ und Regalien, in ſpecie das jus collectandi, ſequelæ, und dergleichen betreffend/ auff bloſſes Anlauffen und ſuppliciren eines oder mehr Landſaſſen und Unterthanen wider ihre Lands Obrigkeit keine mandata cum vel ſine clauſula erkannt/ ſondern dieſelbe vorhin durch verſchloſſene Schreiben gehöret/ und die cognitio ſuper facto eingezogen/ viel weniger aber einigem Lands Stand oder Unterthanen geſtattet werden ſol/ ihre Güter in andere/ und zwar vermeintlich privilegirte Hände zu übergeben/ und ſolche von deß Lands Aufflagen zu eximiren, noch auch unter einigem prætext, in ſpecie deß Hanſee-Bunds/ oder wie derer auch mehr zu erdencken, wider ihre Lands Obrigkeit ſich an frembde Cronen/ Potentaten/ und Republiquen zu hencken/ von denſelben Hülff und Aſſiſtentz, oder auch Protection, und Indigenat zu

L begeh-

begehren/noch denenſelben ihre Güter ohne Vorwiſſen und Einwilligung deß Lands-Fürſten zu Lehn aufzutragen/noch dieſe zwiſchen ihrer Lands-Obrigkeit/und ihnen/denen Klagenden/ ereignete Mißverſtände einzumiſchen/noch auch einige Guarantie, Interpoſition, oder Vermittlung zu ſuchē/oder der Reichs-Stände Unterthanen unter einem Schein eines indigenats, oder protection anzunehmen. Da ſich aber gemeldte Landſaſſen und Unterthanen erſtgedachten ſtraffmäſſigen Abſpruchs unterfiengen/ und ihnen hierinne von andern Gehör gegeben werden wolte/ ſol ein Römiſcher Keyſer verbunden ſeyn/ einem ieden Churfürſten/ Fürſten und Stand darwider zu ſchützen/ und kräfftiglich handzuhaben/ auch darob halten/daß ſolche Ubertretter von ihrer Lands-Obrigkeit zu gebührender Straff gezogen/ und was deme biß anhero zu wider gelauffen/ würcklich abgeſchafft werden möge.

5. Wann dann in der That verſpühret worden/ daß außländiſche Potentaten und Republiquen in Reichs-ſachen/ ſonderlich den jenigen/ ſo zwiſchen Fürſten und Unterthanen verſiren, unter einem und andern prætext ſich einmiſchen/ wolle der künfftige Römiſche Keyſer dieſelbe auff der Stände Klage von allem ſolchem Beginnen/ vielmehr aller Thätligkeit/ Invaſionen, wircklicher heim- und öffentlicher directè oder indirectè gemeinter Hülffe/ nicht allein ſchrifftlich oder durch Geſandſchafft abmahnen/ ſondern auch/ in entſtehung der Gütigkeit/ wider ſie/ nach außweiß der Reichs-Conſtitutionen, Inſtrumenti Pacis, und dieſer Wahl-Capitulation verfahren.

6. Da auch zwiſchen deß Heil. Röm. Reichs Lands-Fürſten und deſſen Eigenthumblichen municipal und Land-Städten in primo juris præſidii, armaturæ, fœderis, & ſimilium Regalium, einige Schuldigkeiten entſtünden/ oder bereits entſtanden weren/ und ſolche zu recht gezogen würden/ oder allbereit zu recht gezogen/ auch deren Verzögerung nicht nur dem Lands-Fürſten/ deſſen Städten und gantzem Lande/ ſondern auch den benachbarten Creyſen/ volglich dem H. Röm. Reisch ſelbſten groſſe Unruhe/ Gefährligkeit/ und Widerung zuwachſen könte/ wolte Ihre Keyſerl. Majeſtät darin ſchleunig Recht ſprechen / und eine endliche deciſion und ſententz fürderſam ertheilen/ ob deroſelben manutentz und execution ernſtlich halten/ auch im fall ſothane Städte bey ihrem ungehorſam beharren ſolten/ ſelbige durch ordentliche Mittel zur parition bringen/ und zwingen.

7. Poſt verb. und ietztgemeldten Friedenſchluß circ. fin. penult. und dergeſtalt wircklich wieder eingeſtellt werde/ daß/ weil denen vor dieſem zum öfftern gethanen gütlichen Erinnerungen kein Platz gegeben (ohnangeſehen ſich der Burgundiſche Geſandter vor dieſem/ und ſonderlich auff dem Reichstag de Anno 1603. erkläret/ das Privilegium anderer geſtalt nicht dann de non evocando in perſonalibus ſecundum Jus commune zu verſtehen) ſondern mit den geklagten Beſchwehrden/repreſſalien und exceſſibus verfahren worden/ ein Römiſcher Keyſer tragenden Ampts wegen die betrangte klagende Reichs-Stände unter ſolchen gewaltſamen proceduren länger nicht erliegen/ oder Troſt- und Hülffloß laſſen/ vielmehr aber ohne Verzug denen derenthalben vorlängſt außgegangenen Keyſ. Mandatis, Reſcriptis, und Decretis effectivè nachkommen/ und zu auffhebung auch caſſation der alſo genannten güldenen Bull/ und gegen die Verurſacher auff den Nothfall mit repreſſalien, erklärender Acht/ ꝛc. mit deß geſambten Reichs- und der Kreyſen Kriegs-mitteln/ ſo viel zu Erhaltung Ihrer Keyſerl. Majeſt. und deß Heil. Röm. Reichs authorität und reputation erſprießlich ſeyn wird/ zu Hintertreibung ſolcher Proceduren und Verhütung ins künfftig/ nach Inhalt der Reichs Conſtitutionen, deß Inſtrumenti Pacis, und dieſer Wahl-Capitulation wircklich verfahren wolle.

8. Daß auch der künfftige Römiſche Keyſer nicht geſtatten wolle/ daß denen Reichs Ständen in ihren territoriis in Religion- Politiſchen- und Juſtitz-Sachen von in- oder außwertigen ſub quocunque prætextu aut colore vor- oder eingegriffen werde.

9. Poſt verb. Gleich wie andere immediat Stände/ ꝛc. Addatur ſonderlich aber das Keyſerliche freye weltliche immediat Stifft Thorn.

Ad Artic. 7.

1. Daß keine Verbündnüß in Reichs-Händeln ohne der geſammten Stände auff einem Reichstag erfolgende Bewilligung zu machen.

2. Auch von dieſer Regul kein Caſus zu excipiren, noch unter dem Vorwand einer ob publicam ſalutem & utilitatem erforderten Beſchleunigung/ der Fürſten und Stände Bewilligung zu übergehen/ alſo der verſic. Es were denn das publica ſalus, &c. außzulaſſen.

3. Wann auch ein Römiſcher Keyſer ſeiner eigenen Lande halber/ ſie ſeyen inn- oder auſſerhalb deß Reichs/ Bündnüß ma-

 chen

chen würde/ daß doch ſolches ander geſtalt nicht geſchehen möge/ als ohnbeſchadet deß Reichs/ und nach Inhalt deß Instrumenti Pacis.

Ad Artic. 8.

1. Poſt verb. Oſnabrügkiſchen Friedenſchluſſes/ Addat. und darauf gegründeten Executions Edicten, arctiori modo exequendi, und Nürnbergiſchen Executions Receſs.

2. Poſt verb. Schützen und ſchirmen/ circ. fin. Artic. Addatur. Auch ſo wohln den in unſern und andern Churfürſten/ Fürſten und Stände reſp. Erbkönigreich und Landen eingeſeſſenen immediat Ständen/ als den Inheimiſchen ohnpartheyiſch und gleiches Recht wiederfahren laſſen.

Ad Artic. 9.

1. Daß der künfftige Römiſche Keyſer ohne der Churfürſten/ Fürſten und Stände conſens nichts vom Reich veräuſere/ verpfände/ oder ſonſten beſchwere.

2. Auch wie es mit denen bereits geſchehenen Alienationen bewandt nach eingezogener Erkundigung zu der Churfürſten/ Fürſten und Stände Wiſſenſchafft bringen.

3. Weniger nicht die Ergänzung der Reichs Creyſe befördere.

4. Poſt verb. ohngebührlicher Weiſe gewachſen: Add. inſonderheit deß Ritterlichen Maltheſer-Ordens ſtattliche/ dem Röm. Reich mit Anlagen zu dienende Commenden/ Balleyen und Gütern/ ſo etliche privat Stände und Particulirn in den vereinigten Niederlanden uſurpiren.

5. Poſt verb. Lehen in Italia/ &c. Add. auch in der Schweitz.

Ad Artic. 10.

1. Poſt verb. Churfürſten/ Add. Fürſten und Stände.

Ad Artic. 11.

1. Daß der zukünfftige Röm. Keyſer das Reich in frembde Krieg nicht implicire.

2. Sich aller heim- und öffentlicher Aſſiſtentz durch überlaß oder Zuſchickung der Völcker einzel oder Trouppen weiſe/ in Compagnien/ Regimentern oder Armeen/ der einen außwärtigen Parthey gegen die ander/ es geſchehe per directum oder indirectum, ſo ferne dem Reich darauß Schaden und Gefahr entſtehen kan/ gänzlichen enthalte.

3. Daß der künfftige Römiſche Keyſer ohne der Stände Conſens weder von deß Reichs noch ſeines Hauſes wegen einen

Krieg

Digitized by Google

Krieg anfange/ noch einem andern denſelben anzufangen oder fürzunehmen geſtatte.

4. Daß von dieſer Regul kein Caſus excipiret, alſo der verſ. oder zum wenigſten/ &c. außgelaſſen werden möge.

5. An ſtatt deß verſ. Wo wir aber von deß Reichs wegen/ &c. zuſetzen: Wann der künfftige Römiſche Keyſer deß Reichs wegen/ oder das Reich entweder in geſamt/ oder deſſen Creyß und Stände angegriffen würden/ ſo ſolle dieſer Krieg anderer geſtalt nicht/ als nach Innhalt der Reichs Conſtitutionen, der Executions-Ordnung/ und deß Inſtrumenti Pacis, angefangen/ und das Haupt ſo wohl als der exercitus einig und allein in deß Keyſers und deß Reichs Pflichte genommen/ das Kriegsvolck entweder gantz oder zum Theil ohne Vorwiſſen und Bewilligung der geſammten Stände auſſerhalb deß Reichs nicht geführet/ zu nichts anders/ als zu deß Reichs defenſion, und Rettung der betrangten Stände gebraucht/ die Muſter- und Sammel-Plätze/ Einquartierung und Durchzüge nicht anders/ als nach Inhalt gemeldter Reichs Conſtitutionen, und Executions-Ordnung angeſtellt/ weniger den Obriſten oder General ohne der Churfürſten/ Fürſten und Stände Bewilligung in ihren Landen Durchzüge/ Einquartierungen/ oder ſonſten einige eigenmächtige diſpoſition zugelaſſen werde.

6. Daß der künfftige Römiſche Keyſer daran ſey/ daß die Creyſe/ nach Innhalt der Reichs Conſtitutionen, in Verfaſſung geſtellt/ darwider weder directè noch indirectè gehandelt/ und da ſolche die Reichs-Stände ins Werck zu ſetzen vor nöthig erachten würden/ durch einige negociation, viel weniger die im Friedenſchluß Alliantzen gehindert werden.

7. Daß künfftiger Röm. Keyſer in der Churfürſten/ Fürſten und Stände Lande/ ohne der geſammten Stände/ inſonderheit der intereſſirten Vorwiſſen und Bewilligung keine neue Veſtung baue/ noch die alten erneuern laſſe.

8. Da ichtwas in denen Reichs Kriegen gewonnen/ überkommen/ oder zu handen gebracht würde/ daß daſſelbe deß Keyſers und deß Römiſchen Reichs eigen ſeyn/ und damit/ nach Innhalt deß 30. Articuls gehalten werden ſolle.

Ad Artic. 12.

1. Daß der künfftige Römiſche Keyſer die Churfürſten/ Fürſten und Stände deß Reichs/ auch die ohnmittelbahre Reichs

Ritterſchafft / in dem wider ſie habenden Zuſpruch: und Forderungen zur Verhör und gebührlichen Rechten vor ihren gebührenden ordentlichen Richter ſtellen und kommen / allerdings auch hierinnen ſo wohl in cognoſcendo als exequendo nach deß Reichs Conſtitutionibus, Executions Ordnung/und jüngſtem Friedenſchluß verfahren laſſen.

2. Poſt verb. überfallen werden ſollen / in fin. add. oder da dergleichen Vergewaltigung von uns / unſerm Hauſe / oder auch Churfürſten/Fürſten und Ständen bereits gegen einem und anderm Reichs-Stand vorgenommen worden / ſo wollen wir alſobalden nach Antretung unſerer Königl. und Keyſerl. Regierung / die ſichere Anſtalt machen / daß die beleidigte Stände ohnverlängt reſtituirt, und der zugefügte Schaden nach ohnpartheyiſcher Erkändtnuß zugeſetzt werden.

Ad Artic. 13.

1. Daß der künfftige Röm. Keyſer für ſich wegen deß Reichs keine Werbungen anſtellen / oder einig Kriegsheer zuſammen bringe / es werde dann zuvorhero Comitiali Statuum conſenſu geſchloſſen.

2. Daß die Werbungen auch in deß künfftigen Röm. Keyſers eigenen Landen zu behuff frembder Potentaten Dienſten anderer geſtalt nicht / als nach deren deutlichen Innhalt der Reichs Conſtitutionen und deß Inſtrumenti Pacis angeſtellet / und dahin allemahl geſehen werde / daß das Reich der Mannſchafft nicht entblöſſet werde.

Ad Artic. 14.

1. Daß der zukünfftige Röm. Keyſer zum wenigſten alle 6. Jahr / und ſonſten ſo offt es die Nothdurfft / Sicherheit und Ruheſtand deß Reichs erfordert / mit Wiſſen und Willen der Churfürſten einen allgemeinen Reichstag innerhalb deß Röm. Reichs / ohne Auffſchub oder Verlängerung außſchreibe und halte.

2. Die Lehen- Cantzley- und andere Taxen nicht erhöhen / noch die Churfürſten / Fürſten und Stände mit den Anfalls-Geldern / damit ſie allbereits coinveſtirt geweſen oder ſonſten mit ohngebührlicher und neuerlichen Anforderung beſchwehren.

3. Daß die neue Anlagen anders nicht / als mit Rath / Wiſſen und Verwilligung der Churfürſten / Fürſten und Stände / und zwar allein auff Reichs- und auff keine Creyßtägen angeſetzt.

4. Und in denen gewöhnlichen Legſtätten durch die von den Creyſen darzu verordnete Bediente empfangen werden ſollen.

5. Daß

5. Daß der zukünfftige Röm. Keyſer daran ſeye/ damit die Reſta von denen legitimo modo bewilligten Reichs-Steuern/ ehe eine neue begehrt und geſetzt wird/ eingetrieben/ und

6. Von dem Reichs-Pfennigmeiſter iedesmahl auff nechſtkommenden Reichstag über die verwilligte Reichs-Steuern richtige Rechnung gethan werde.

7. Daß kein Stand/ welcher Seſſionem & Votum auff Reichs-Conventen hat/ von denen Reichs-Hülffen und Anlagen/ unter was Vorwandt ſolches geſchehen möge/ ſich befreyungß weiſe zu eximiren, noch von dem Röm. Keyſer ſelbſten dergleichen Exemption zu ertheilen/ ſondern ieder Stand zu Leiſtung ſeiner Schuldigkeit durch behörige Mittel angeſtrengt/ auch ſo lange er ſolche Reichs-Hülffe und Anlage nicht præſtirt, zur Seſſion und Voto nicht admittiret, über das auch wider ſolche Contumaces, vermöge der Executions Ordnung/ verfahret werden ſolle.

Ad Artic. 15.

1. Poſt verb. Vom Adel/ auch andern Ständen deß Reichs/ und dero Unterthanen/ Pon. auch andere Stände deß Reichs/ auch die ohnmittelbahre Ritterſchafft/ und deren allerſeits auch deß Reichs Unterthanen.

2. Daß in folgenden beyden Puncten von der immedietät/ꝛc. auch deß Juris Auſtregarum außtrücklich zu gedencken.

3. Poſt verb. Evocando, add. So wohl in Civil- als Criminal- und Fiſcal-Sachen.

4. Poſt verb. Contraventionen, add. ergangenen Reſcripten, Inhibitionen und Befehlchen.

5. Poſt verb. bleiben/ add. und keinen mit Commiſſionen und Mandaten darwider beſchwehren/ noch durch den Reichs-Hoff-Rath und Cammer-Gericht/ oder ſonſten/ eingreiffen.

6. Poſt verb. Veranlaſſung geſchehen/ Pon. als ſollen nunmehr und ins künfftig Churfürſten/ Fürſten und Stände ſampt dero Angehörigen deß Keyſerlichen Hofgerichts zu Rotweil/ wie auch deß Weingartiſchen und anderer Landgerichte in Schwaben befreyet/ ermeldte Judicia auffgehebet/ auch Churfürſten/ Fürſten und Stände ſampt den übrigen zu pariren nicht ſchuldig ſeyn; Verba ſubſequentia in artic. usque ad finem omittantur.

Ad Artic. 17.

1. Poſt verb. ad Curiam Romanam, add. auch in Braband/ Holland/ und andere außländiſche Potentaten.

Ad

Ad Artic. 18.

5. Daß keine Zöll von neuem gegeben/ noch ein alter erhöhet oder prorogirt werden möge/ehe und bevor die benachbarte und intereſſirte Ständ eund deren Bedencken in gebührliche conſideration gezogen worden.

2. Daß die Conceſſiones der neuen Zöll dergeſtalten einzurichten/ daß dadurch andere Churfürſten/ Fürſten und Stände/ an ihren vorinhabenden Zolleinkunfften/ keine Verringerung noch Schaden leiden.

3. Daß die ohnrechtmäſſige Niederlagen und Stapeln/ ſo wohl zu Lande als auff den Ströhmen null und nichtig ſeyn/ und einem ieden Churfürſten/ Fürſten und Stand frey und bevor ſtehen ſolle/ ſich ſolcher Beſchwehrung/ ſo gut er kan/ von ſelbſten zu entheben.

4. Daß hinfüro gar keine Privilegia auff Stapel-Gerechtigkeit zu ertheilen.

Ad Artic. 20.

1. Daß das jenige/ was in dieſem Articul von der Städte Auffſchlägen verordnet/ auch auff die von andern höhern Ständen etwa mit Gelegenheit vorgangener Kriegs-Unruh / ohne Keyſerliche und der Herren Churfürſten conſens auffgerichte und erhöhete Zöll und Auffſchläge dem Inſtrumento Pacis gemäß zu extendiren.

2. Poſt verb. Pflaſter und Cento-Gelder/ add. Multerſteuern und dergleichen.

3. Poſt verb. den benachbarten Geiſt- und Weltlichen.

4. Poſt verb. Unterthan/ Pon. deren gefreyter Zollbedienten und andern.

5. Poſt verb. Waſſer und Land/ Pon. auch den Reichs-Conſtitutionen und Inſtrumento Pacis zu wider.

6. Poſt verb. Einſehen thun/ add. viel weniger zu geſtatten/ daß zu Behauptung ſolcher neulicher Auflagen und Attentaten am Keyſerlichen Reichs-Hoff-rath und Cammergericht zu Speyer einige Proceſs und Mandaten erkandt/ ſondern ſolche Neuerungen nicht weniger als andere in dem nechſten Kriegsweſen wircklich und de facto, ſonderlich am Rhein/ Meyn und andern Ströhmen auffgerichtete Zölle/ und der alten eigenmächtige Erhöhungen/ wie auch eingeriſſene Licenten und Auffſchläge mit mehrerm Ernſt und Nachtruck/ als biß dato geſchehen/ abgeſtellt werden.

Ad

Ad Artic. 21.

1. Wiewohln Fürſten und Stände den Herren Churfürſten/ihren Unterthanen/Dienern/und Zugewandten/die Außnahm derſelben von etlichen mit ſolchem Vorbehalt ertheilten/erhoheten und prorogirten Zöllen/gerne gönnen mögen/demnach aber dergeſtalten die Fürſten und Stände/und deren Unterthanen/ ſelbigen oneribus allein unterworffen/ ihnen die Commercia damit ſchwehrer gemacht/ hierumb auch theils gedachter ihrer Unterthanen veranlaſſet werden/ ſich auß ihren Landen und Gebiet weg und an andere Ort zu begeben/ ſo verſichert man ſich/ ein hochlöblich Churfürſtliches Collegium werde/in Anſehung hoher Beſchwehrnüß/dergleichen exemptiones und Vorbehalt nicht begehren / und dieſem nach dieſen Articul biß auff den Verſicul: Damit man auch/ꝛc. übergehen und außlaſſen/oder die Exemption auff Fürſten und Stände/und deren Unterthanẽ mit extendiren.

2. Daß bey Erkundigung der neuen Zölle auch die benachbarte/und intereſſirte Stände der Gebühr nach zu vernehmen.

Ad Artic. 22.

1. Daß der künfftige Röm. Keyſer an den Schiffbahren Ströhmen nichts verſtatte/was den Churfürſten/Fürſten und Ständen/zu Schaden und Schmälerung jhrer Regalien,und anderer Gerechtigkeit und Herbringens gereichet.

Ad Artic. 23.

1. Add. Poſt verb. den ſieben Churfürſten/ꝛc. nach genugſamer Verhör/und der Sachen Erkäntnüß/die obſteht beſchehene.

Ad Artic. 24.

1. Daß in den Zoll-Sachen dem Cammer-Gericht die Concurrentia Jurisdictionis nicht zu entziehen/Exemptiones, Befehle und Privilegia zu præjudiz ihrer/der Churfürſten/Fürſten und Stände Zollgerechtigkeiten/ſie ſeyen zu Waſſer oder zu Lande/nicht zu beſchwehren.

Ad Artic. 29.

1. Daß die Reichs-Steuren der Städte und anderer Gefällen dem Reich / ohne der Churfürſten/ Fürſten und Stände Einwilligung/nicht zu entziehen.

Ad Artic. 30.

1. Daß die heimgefallene Reichs-Lehen/ſo etwas mercklichs ertragen/ohne Vorwiſſen der Churfürſten/Fürſten und Stände niemand verliehen/oder expectantz darauff gegeben werden möge.

2. Circa finem, die Wort: biß ſo lange daſſelbe Reich wieder zu Weſen und Auffnehmen komme: außzulaſſen.

Ad Artic. 32.

1. Poſt verb. Bewilligung der Churfürſten / Add. Fürſten und Stände.

2. Daß die auff denen heimgefallenen Reichs-Lehen hergebrachte Anlagen/Steuren/ und andere ſchuldige Pflichte/in den Creyß/ dem ſie vorhin zugehöret haben/hindan geſetzt aller prætendirten Exemption, geleiſtet/ abgerichtet und erſtattet/

3. Auch ſolche Land und Güter bey ihren Privilegien/ Recht und Gerechtigkeiten in Geiſt- und Weltlichen dem Inſtrumento Pacis gemäß gelaſſen/geſchützt und geſchirmt werden ſollen.

4. Daß man die inſerirte Condition, anfahend/ und dafern deme zu wider/ꝛc. biß auff die Wort: getroffen werden ſolle/incluſ. nunmehr außlaſſe/und poſt verb. art. abgerichtet/und erſtattet/ſubſequentia purè eintrage: Wie auch nicht weniger gleich bey Antretung unſerer Königl. und Keyſerl. Regierung ſichere Anſtalt gemacht werde / das den jenigen Klagen/welche theils Fürſten und Stände deß Reichs/wegen der exemption Steuer und Anlagen wider das Hauß Oeſterreich bereits würcklich führen / oder ins künfftige Sie und andere Churfürſten/Fürſten und Stände noch führen möchten/durch den im 1548. Jahr zu Augſpurg gehaltenen Reichstag/ auch ſo gar mit conſens und Verwilligung ermeldten Hauſes Oeſterreichs ſelbſten verglichenen rechtlichen Außtrag deß Keyſerl. Cammer-Gerichts jhre abhelffliche Maaß gegeben/ auff beyder Theil rechtlich vor- und anbringen /mit Urtheil und Recht verfahren/auch das alſo erkannt/ und verabſchiedet/ ohn Verhinderung der exception vollzogen werde / daſelbſt auch ſich deſſen ein und ander Theil wegen ſeiner prætendirten Beſchwerden unverwehrlich zu gebrauchen haben ſollen.

Ad Artic. 33.

1. Daß denen hohen Reichs-Gerichten kein Stand im Reich/ er ſey wer er wolle/ und unter was Vorwandt ſolches geſchehen könne/ ſich eximiren, ſondern daſelbſt rechtlichen Außſchlags gewärtig ſeyn ſolle/und demnach ſich auch unterſchiedliche Stände deß Reichs nechſt dieſem vielfältigen beklagt/daß/ohngeacht deren in den Reichs-Conſtitutionen enthaltenē Verſehungen/ ſie auch in andern ihren gegen das Ertz-hauß Oeſterreich habenden Irrungen/ bißhero zu keinem rechtlichen Außtrag gelangen

kön-

können/als wolle der künfftige Röm. Keyſer bey Antretung ſeiner Königl. und Keyſerl. Regierung hierinnen auch die ohnverlängte wärckliche Verſehung thun/ damit den Ständen iedesmahls in dieſen ihren/ wie nicht weniger künfftigen Beſchwehrnüſſen förderlich geholffen werde/ und ſich ein ieder gegen höchſtgedachtes Hauß/ nach Innhalt der Cammergerichts-Ordnung/ vor denen in derſelben angeordneten Reichsüblichen Außträgen ſchleunigen Rechtens zu getröſten haben möge.

Ad Artic. 35.

1. Daß der künfftige Röm. Keyſer den jenigen Ständen/ die ihr Müntz-Regal dem Müntz-Edict/ und andern/ zu deſſen Verbeſſerung erfolgten Reichs-Conſtitutionen zu gegen mißgebraucht/ und ſich alſo ihrer Müntz-Gerechtigkeit/ ohn ferner Erkänntnüß verluſtig gemacht/ wie auch den jenigen/ ſo daſſelbe Regal mit deß Keyſers und der Churfürſten Bewilligung nicht erhalten/ oder ſonſten rechtmäſſig und beſtändig hergebracht/ daſſelbige nicht allein verbiete/ und durch die Creyſe wider ſie gebührend verfahren laſſe/ ſondern auch einen ſolchen privirten Stand auſſer einer gemeinen Reichs-Verſamlung/ und der Stände Bedencken/ nicht reſtituire, wofern ſich aber dergleichen bey mediat Städten/ und andern/ ſo dem Reich nicht immediatè, ſondern Reichs-Ständen unterworffen/ begebe/ daß ſo denn/ durch derſelben Lands-Fürſten und Herrn wider ſie/ wie ſichs gebührt/ verfahren/ und ſolche Müntz-Freyheit ihnen gäntzlich gelegt/ caſſirt, und ferner nicht ertheilt werden ſoll.

2. Daß auch ins gemein denen mittelbahren Ständen mit dergleichen/ und andern höhern Privilegien/ ohne miteinwilligung der Churfürſten/ und der mit intereſſirten Stände nicht gewillfahret werden möge.

3. Daß die Poſtmeiſter/ Poſthalter und Poſtbediente denen jenigen Churfürſten/ Fürſten und Ständen/ in welcher Landen Gebiet/ und Städten ſie ihre Poſtämpter exerciren und wohnen/ verpflicht ſeyn/ und durch dieſelbe dem uhralten Herkom̃en/ und Bothen Gebrauch einiger Eintrag und Verhinderung nicht zugefügt/ ſondern dißfalls alle und iede Stände bey ihrem vor dem jüngſten Krieg gehabten Freyheiten/ wie auch Freybeſitzlichen Gebrauch/ Rechten/ Privilegien/ und zum Theil deßwegen vorgangenen ſonderbahren Pacten und Verträgen/ ohnperturbirt gelaſſen/ und reſpectivè weniger nicht Churfürſten/ Fürſten und

Stände/und derer ſonderlich auff Reichs-Conventen habende Geſandſchafften mit Brieff- und Poſtgeldern nicht beſchwehret noch übernommen/ auch ſonſten das jenige gebührlich beobachtet/und vollzogen werden ſolle/ was dieſes Puncts halber bey künfftigem Reichstag vor gut befunden und geſchloſſen werden wird.

Ad Artic. 36.

1. Verb. zu ieglicher Zeit ommittantur.

2. Poſt verb. eines Römiſchen Königs/ add. nach Innhalt der güldenen Bull.

3. Daß die Wahl eines Röm. Königs/bey eines Röm. Keyſers Lebzeiten dergeſtalt vorzunehmen/ wie ſolches auff nechſtkünfftigem Reichstag mit geſambten Ständen/ vermög deß Inſtrumenti Pacis, wird gehandelt und verglichen werden.

4. Verb. wann derſelbe auff angelegte Bitt der Churfürſten ohne erhebliche gnugſame Urſachen verweigert werden ſolte/ Omitt.

Ad Artic. 37.

3. Daß der künfftige Röm. Keyſer ſeine Reſidentz im Reich Teutſcher Nation beſtändig habe und halte.

Ad Artic. 38.

1. Daß der künfftige Röm. Keyſer dieſer ſeiner Zuſag/ der güldenen Bull/auch andern Geſatzen und Ordnungen/ſo entweder allbereit gemacht oder künfftig auffgerichtet werden/zu wider/ kein Reſcript, Mandat, Commiſſion, oder ichtwas anders beſchwehrliches außgehen laſſe/noch geſtatte/noch dergleichen für ſich ſelbſten darwider ichtwas erlange/ noch auch ob ihme oder ſeinem Hauß etwas dergleichen gegeben wäre/oder würde/ſich deſſen gebrauche.

2. Poſt verb. Handhabung deſſelben/ wie auch/ Add. der bey nechſtkünfftigen Reichs Comitiis abfaſſender Reichs-Hoffraths-Ordnung/ſo dann

3. Poſt verb. fin. in keine Weiß/ꝛc. Add. Wir wollen auch in einigerley Weg nicht hindern/ noch auch durch die unſerige verhindern laſſen/ daß bey Reichs-Conventen der gravirten Stände iedesmahls habenden Beſchwehrden (da ſie auch gegen uns oder unſer Hauß/ und gegen wen dieſelbe auch ſeyn möchten) in der Ordnung/wie ſie einkommen/ falls anderſt bey einer und andern keine ſonderbahre Gefahr im Verzug/ abweſend der beklagten Parthey mögen proponirt, die Vota frey abgelegt/ ohnpartheyiſch colligirt, und die Concluſa hernach denſelben gemäß eröffnet werden/ſonder alle gefehrde.

Ad Artic. 40.

1. Daß der künfftige Röm. Keyſer keine Belehnung zu eines andern Nachtheil ergehen:

2. Die Reichs Lehen-Pflicht auff ſein Hauß zugleich nicht richten:

3. Noch die Reichs Belehnungen wegen edition der Pactorum familiæ, ſie ſeyn alt oder neu/ auffhalten laſſe.

4. Verb. auch nach Gelegenheit der Sachen/ weren außzulaſſen.

Ad Artic. 41.

1. Verb. unſern geheimen Rath usq; ad verb. in Kriege begriffen/ incluſ. omitt. & pon. unſer Reichs Hoffrath.

2. Daß zu Reichs Hoffräthen ſolche ſubjecta genommen werden mögen/ die nechſt andern requiſiten auch rechten Alters/ und guter Experientz ſeynd.

3. Daß ſie niemanden/ als denen Keyſern/ und dem Reich/ ſonſten aber abſonderlich weder Churfürſten/ Fürſten und Ständen deß Reichs/ noch auch inn- oder außländiſchen Potentaten mit Dienſtpflichten verwandt ſeyn ſollen.

4. Daß der Keyſerliche/ und deß Reichs Aempter am Hoff und ſonſten/ die Protectiones, Ambaſſaden, Obriſten Hoffmeiſters/ Hoff-Marſchallen/ Leibguardi/ Hauptleut-Stelle/ und dergleichen/ mit Teutſchen und Reichs-Fürſten/ und Herren von Adel/ und die ſonſten guten tapffern Herkommens/ zu beſetzen.

5. Daß der Churfürſten/ Fürſten und Stände Räthe/ Reſidenten, Agenten, Solicitanten, und deren Angehörige/ am Keyſerl. Hoff von der Leibſteuer/ auch denen perſonal. oneribus allerdings zu befreyen.

Ad Artic. 42.

1. Daß die Reichs Hoffraths-Ordnung auff gehaltenen Rath mit Churfürſten/ Fürſten und Ständen/ und nach derſelben Gutbefindung und Einwilligung zu verfaſſen.

2. Daß der Reichs Hoffrath durch den Ertz-Biſchoff zu Mäyntz/ als Ertz-Cantzlern in Teutſchland/ auff Maaß und Weiſe/ wie man ſich deſſen bey nechſtkünfftigem Reichstag vergleichen wird/ zu viſitiren.

3. Poſt verb. nirgends/ add. und von niemanden.

4. Daß der künfftige Röm. Keyſer bey Antretung ſeiner Königl. und Keyſ. Regierung die Verſehung thue/ damit das jenige/

was im Inſtrumento Pacis, artic. 5. §. 20. verſ. Quoad Proceſſum Judiciarium, in Reviſion Sachen durch ohnpartheyiſche Reichs-Räthe/ welche bey Verfaſſung der vorigen Urtheil nicht: viel weniger Referenten oder Correferenten geweſen/expedirt werden.

5. Daß die erkannte Mandata und Proceſs vor der Außfertigung hinwiederumb in deß Reichs Hoffraths Collegium gegeben/ und ob ſolche dem Concluſo gemäß ſeye/ beobachtet werden möge.

6. Daß der künfftige Röm. Keyſer die Reichs- oder Juſtitz-Sachen vor ſeine geheime oder andere neben Räthe keines weges vornehmen/oder abhandeln laſſe.

Ad Artic. 45.

1. Daß der künfftige Röm. Keyſer bey Verleihung Gräfflicher und herzlichen dignitäten in ſelbigen diplomatibus keinem ſeſſion und Stimme auff Reichs-Conventen gebe.

2. Auch keine decreta, Promotoriales, und dergleichen/ zu Erlangung ſolcher Stimm und Stand im Fürſten-Rath/ertheile.

3. Daß ein Fürſt/ Graff oder Herz/ der hinfüro in den Fürſten-Rath oder in ein Gräfflich Collegium auffgenommen zu werden begehrt/ vor allen Dingen ſich darzu mit einem immediat Fürſtenthumb/ oder reſpectivè Graff- oder Herzſchafft qualificire, und mit einem Standswürdigen Reichs-Anſchlag/in einen gewiſſen Creyß einlaſſe und verbinde.

4. Daß über dieſes alles der Fürſten-Rath und reſpectivè daßjenige Gräffliche Collegium oder Banck/darein der neue Fürſt/ Graff oder Herz auffgenommen werden ſolle/ vorhero gnugſam gehöret/ deren Erkäntnüß und Schluß in acht genommen/und ohne ihre Einwilligung keinem ſeſſio & votum verſtattet/ noch iemand auff Reichs- und Creyß-Collegiis auff Grafen Bäncke eingeſetzt werden möge.

5. Daß der künfftige Röm. Keyſer keinem/wer der auch ſey/ einigem alten Hauſe oder Geſchlecht zu præjudiz oder Schmälerung ſeiner dignität/ Stands/ und alten üblichen Tituls mit neuen prædicaten und höhern Tituln und Wappenbriefen begabe oder verſehe.

Ad Art. 48.

1. Poſt verb. geheime ſo wohl als Hoff-Räthe/ Pon. Reichs Hoffräthe.

2. Poſt verb. Rathſchlägen Add, Expeditionen und ſonſten.

Ad

Ad Concluſionem.

1. Daß der künfftige Röm. Keyſer auch daß jenige ſtät und ohnverbrochen zu halten/ verſpreche/ was bey künfftigem Reichstag der ſtetswehrenden Capitulation halber/ zwiſchen ihme/ und deß H. Reichs Churfürſten/ Fürſten und Ständen wird gehandelt und geſchloſſen werden.

2. Daß auch der künfftige Röm. Keyſer ſelbſt daran ſeyn/ und befördern wolle/ damit der Punctus perpetuæ Capitulationis, vermöge deß Inſtrumenti Pacis, und jüngſten Regenſpurgiſchen Reichs-Abſchieds/ bey dem nechſtkünfftigen Reichstag/ unaußgeſetzt/ vorgenommen und abgehandelt werde.

Hierüber/ und ins gemein/ verlanget man/ daß ſo offt in der vorhabenden Capitulation der geſambten Stände gedacht wird/ durchgehend die Formul Churfürſten/ Fürſten und Stände behalten und geſetzt werden möge.

Und geleben demnach anfangs Höchſt- und Hochermeldte unſere gnädigſte und gnädige Fürſten und Herren Principalen, Committenten und Obern der Zuverſicht/ gleich wie dieſes alles guter auffrechter Meinung/ und gar nicht dem Hochlöbl. Churfürſtl. Collegio ohnziemlich einzugreiffen/ ſondern allein zu beſſerer Richtigkeit/ und nach Anleitung deß Inſtrumenti Pacis, künfftiger facilitirung der perpetuirlichen Capitulation, wie auch zu Erhaltung der Fürſten und Stände gebührender Rechte geſchehen und angeſehen; Alſo werde ein Hochlöblich Churfürſtlich Collegium ſolche/ der Fürſten und Stände wohlmeinende Erinnerungen bey bevorſtehender Wahl/ worzu deß allerhöchſten Gottes Gnade/ Segen und Beyſtand mit dem ganzen H. Röm. Reich wir von Hertzen wünſchen/ in der/ dem erwehlenden Röm. König/ vorſtehenden Wahl-Capitulation dergeſtalten in gute Obacht zu nehmen/ und zu attendiren gemeiner ſeyn/ daß vor höchſt- und hochgedachte unſere gnädigſte und gnädige Herrſchafften/ auch Committenten ſich darin würcklich gewehrt zu ſeyn/ hiernechſt erſehen und befinden mögen.

Wie nun hiermit ein Hochlöbl. Churfürſtl. Collegium ſich ſo wohl umb das geſambte Reich/ als auch/ und fürnemlich/ umb offt Höchſt- und Hochgedachte unſere gnädigſte und gnädige Fürſten und Herren/ Committenten und Obern/ hoch meritirt machen wird; Alſo werden ſie hingegen zu Dancknehmigem Erkennen ſich nicht weniger obligirt als darzu iederzeit willigſt und gefliſſen erzeigen. Datum Franckfurt am Mäyn/ den 17. und 27. Aprilis, 1658.

Deß H. Röm. Reichs Fürſten und Ständen allhier anweſende Geſandte und Gevollmächtigte.

Moni-

Monita Particularia,
Derer Evangeliſchen Fürſten und Stände.

DEmnach der Fürſten und Stände anweſende Geſandten und Gevollmächtigte ins geſampt gewiſſe Monita, ſo bey Verfaſſung der vorhabenden Königl. Wahl-Capitulation zu beobachten/ beliebet und zuſammen getragen/ und dieſelbe nunmehr in ein Hochlöbl. Churfürſtl. Collegium zu übergeben im Werck begriffen/ und es ſich dann befunden/ daß in denen jenigen/ ſo wir Evangeliſcher Fürſten und Stände Geſandten und Gevollmächtigte bereits den 9. und 19. Decembris, verwichenen 1657. Jahrs/ unterthänigſt und gebührend überreichet/ in etlichen Puncten ein mehrers als in obbeſagten communibus enthalten/ benanntlichen

Ad Artic. 2.

Daß der zukünfftige Röm. Keyſer ſich der interpretation der Reichs-Satzungen/ und inſonderheit deß Inſtrumenti Pacis allein nicht anzumaſſen/ ſondern dafern ſich ein dubius intellectus ereygnen ſolte/ mit geſambter Stände deß Reichs Vorwiſſen/ Rath und Vergleichung auff öffentlichen Reichstägen damit zu verfahren/ zuvorher aber darinn nichts zu verfügen noch ergehen zu laſſen.

Ad Artic. 11.

Wan der zukünfftige Röm. Keyſer deß Reichs wegen/ oder das Reich entweder ins geſambt/ oder deſſen Creyß und Stände angegriffen würden/ daß ſolcher Krieg anderer geſtalten nicht/ als nach Innhalt der Reichs-Conſtitutionen und deß Inſtrumenti Pacis, geführet/ und denenſelben in allen und ieden Puncten/ unter andern auch ſo viel anbelanget die Beſtellung eines Obriſt-Feldhauptmanns/ auch aller und ieder hoher und niederer Officirern und Bedienten/ Beſetzung eines Kriegs-Raths von beyden Religionen/ nachgelebt/ und das Inſtrumentum Pacis die einige norma aller einen Krieg concernirenden actionen ſeyn ſolle.

Ad Artic. 16.

Poſt verb. Religions-Verwandten/ add. Fürſten und Stände/ und derer allerſeits Unterthanen/ auch Reichs Ritterſchafft/ und unter Catholiſcher Geiſt- und Weltlicher Obrigkeit wohnenden Unterthanen/ wie nicht weniger ꝛc.

Ad

Ad Artic. 28.

Daß hinfüro kein Churfürſt/ Fürſt oder Stand deß Heil. Reichs ohne gnugſame Vrſach/ und ohne Vorwiſſen/ Rath und Bewilligung geſambter Stände/ in die Acht und Oberacht gethan/ gebracht und erkläret/ und hinwieder auß derſelben erledigt/ genommen/ oder geſprochen/ ſondern wann ſich ein Reichs-Stand dermaſſen vergriffen/ daß wider ſolchen mit der Acht zu verfahren ſeyn möchte und könte/ gegen ihn auff allgemeiner Reichsverſammlung/ auff Maaß und Weiſe/ wie bey künfftigem Reichstag wird verglichen werden/ gebührlich verfahren/ derſelbe mit ſeiner Nothdurfft gnugſam gehöret/ und nach deß Keyſers und der geſammten Stände einträchtigen Schluß die Vrtheil gefället/ in deß Keyſers Nahmen publicirt, auch die Execution, ſo wohl in dieſem als andern Fällen anderſt nicht/ als nach Innhalt der Executions-Ordnung/ durch die Creyſe/ darinnen ſolcher Stand geſeſſen und angehörig/ fürgenommen und vollſtreckt werden ſolle. Daß auch von obigen allen der Caſus facti notorii nicht zu excipiren, alſo der verſ. Were es aber/ ꝛc. außzulaſſen.

Ad Artic. 35.

Daß Churfürſten/ Fürſten und Ständen keine frembde außländiſche Perſonen zu Poſtmeiſtern/ Poſthaltern/ und Poſtbedienten in ihren Landen und Städten wider ihren Willen auffgetrungen/ noch dieſelbe von deß Lands-Herrn oder Obrigkeit Jurisdiction und Beytragung gemeiner Beſchwerden/ eximiret und befreyet werden ſollen.

Ad Artic. 37.

Verb. die Röm. Königl. Cron/ usq; ad verb. auch weniger nicht/ incluſivè omitt.

Ad Artic. 40.

1. Daß der Keyſerl. Reichs-Hoffrath nach Inhalt deß Inſtrumenti Pacis von beyden Religionen zu beſetzen.

2. Daß auch der künfftige Röm. Keyſer unweigerlich verſtatte/ daß die Reichs-Hoffräthe/ ingleichen der Churfürſten/ Fürſten und Stände Reſidenten, Agenten, Sollicitanten, und ſonſten anweſende Geſandten/ Räthe und Diener/ auch dero Weiber/ Wittben und Geſinde das exercitium ihrer Religion am Keyſerl. Hofe/ und iederzeit befindlichen Keyſerl. Hoflager haben/ zur Information ihrer Kinder Præceptores, auch zu predigen/ und adminiſtrirung der H. Sacramenten/ wie auch Copulationen und Begräbnüſ-

ſen/kein Einhalt/Verbot/oder ſonſten Hinderung geſchehen/zu obgedachten Begräbnüſſen aber ein ehrlicher und bequemer Ort angewieſen/auch die jenigen/ſo unter obberührten Perſonen ſich vom Keyſ. Hoff/oder anderſt wohin begeben wollen/keines wegs angehalten/ſondern frey/ſicher und ungehindert/auch ohne Abzug- und andern Entgelt/und vorenthalt ihrer Haab und Güter fortgelaſſen/und ihnen/auff begehren/zu dem Ende gehörige Paßbriefe unweigerlich ertheilt werden ſollen.

Als haben wir vor eine Nothdurfft erachtet/obgeſetzte Monita, ſammt der darbey angehengten Conteſtation und Bitte/Nahmens unſerer gnädigſt und gnädigen Herren Principalen, Committenten und Obern hiemit nochmahlen zu wiederholen/dem hochlöbl. Churfürſtl. Collegio zu Churfürſtlichen Gnaden/reſpectivè behatzlichen affection uns unterthänigſt recommendirend. Datum Franckfurt am Mäyn den 17. und 27. Aprilis, 1658.

Deß Heil. Röm. Reichs Evangeliſcher Fürſten und Ständen anweſende Geſandte und Gevollmächtigte.

Monita Particularia,
Derer Römiſch Catholiſchen Fürſten und Stände.

Es haben auch der Catholiſchen Fürſten und Stände allhier anweſende Geſandten und reſpectivè Gevollmächtigte/auß Befehl ihrer gnädigſt und gnädigen Fürſten und Herren Principalen, Committenten und Obern eine Nothdurfft zu ſeyn ermeſſen/über die mit den Augſpurgiſchen Confeſſions-Verwandten ad Capitulationem Regiam habende Communia Monita, noch einige Particularia zu überreichen/wie dann ſelbige hernach folgen.

Ad Artic. 6.

Daß Monito quarto in Communibus nach den Worten: geſtattet werden: geſetzet werden möge: Ihre Güter in andere/und zwar vermeintlich privilegirter Hände zu übergeben/und ſolche von deß Lands Auflagen zu eximiren, noch auch unterm prætext deß in Anno 1645. und 1646. mit denen Städten Hamburg/Lübeck/und Brehmen neulich auffgerichten/vom H. Römiſchen Reich noch nicht approbirten Hanſeebunds/wider ihre Lands Obrigkeit ſich an frembde Cronen/Potentaten und Republiquen/oder auch einige deß

deß H. Röm. Reichs mediat und immediat Stände zu hengen/ von denenſelben Hülffe und aſſiſtentz, oder auch protection und indigenat zu begehren/ noch Inn- oder Außländiſchen ihre Güter ohne Vorwiſſen und Einwilligung deß Lands-Fürſten zur Lehen aufftzutragen.

Das übrige läßt man paſſiren bey dieſem monito commun.

Poſt verb. beſchwehren/ in fine artic. zu ſetzen: Viel weniger zulaſſen wollen/ daß hinfüro ein Reichs-Stand deß andern Mit-Stands Landſaſſen/ Unterthanen und Leute in Criminal- und Civil-Sachen in Schutz nehme/ und hege/ oder ſo gar von ſeiner/ deß Mit-Stands hergebrachten Lands-Obrigkeit abwendig mache/ und entziehe.

Ad Artic. 28.

Poſt verb. fin. vorgenommen/ und vollſtreckt werden: add. jedoch im fall ein offentlicher Friedbruch begangen würde/ daß ſo dann und ſonderlich auff den Beharrungs-Fall/ wann zumahl facti notorietas vorhanden/ ein Keyſer/ mit Zuziehung unpartheyiſcher Churfürſten/ Fürſten und Stände deß Reichs/ die Acht erklären/ auch ſelbige exequiren möge/ in alle weg aber mit der Beſcheidenheit/ daß/ was von deme in die Acht erklärten Stand erworben/ ſolches ein Keyſer nicht ihme oder ſeinem Hauſe appropriiren, ſondern es dem Reich verbleiben/ und der lædirte vor allen darauß ſeine billiche Satisfaction haben ſolle.

Ad Artic. 41.

In communibus Monitis, Mon. 4. poſt verb. als da ſeynd/ protectiones, pon. protectio in ſingulari, & add. Germanicè.

Wie nun dieſe wenige Monita Particularia gar nicht dahin gemeinet/ dem hochlöbl. Churfürſtl. Collegio ungebührlich einzugreiffen/ ſondern allein zu Erhaltung der denen Fürſten und Ständen competirenden Rechten angeſehen.

Alſo geleben unſere gnädigſte und gnädige Fürſten und Herren Principalen, Committenten und Obern der zuverſichtlichen Hoffnung/ es werde ein Hochlöbl. Churfürſtl. Collegium angeregte Monita bey bevorſtehender Wahl in der Kön. Capitulation beobachten/ und zu attendiren nicht ungeneigt ſeyn.

Dieſes umb das Hochlöbl. Churfürſtl. Collegium zu demeritiren/ werden unſere gnädigſte und gnädige Fürſten und Herren Principalen, Committenten und Obern in allen occurentien nach Möglikeit gantz willigſt und gefliſſen ſeyn. Datum Franckfurt am Mäyn/ den 17. und 27. Aprilis, 1658.

Digitized by Google

Quæ Statuum Ordinumq; *Monita communia & particularia*, cùm ab Electoribus in noviſſimâ etiam *Capitulatione* LEOPOLDI, Auguſti hodiè noſtri, minimè attenderentur, ea ſecuta fuit *proteſtatio & contradictio*, quæ *ſuprà* §. 2. *num.* 3. legitur.

§. 8.

Antequam ad *Capitulationis* LEOPOLDI Auguſtiſſimi noſtri Imperatoris articulos quosdam principaliores explicandos procedamus, ipſius *Capitulationis* compendioſè contractum tenorem præmittere hîc nobis ſingulariter placuit.

1. *Tueatur Rempublicam Chriſtianam, Pontificem & Eccleſiam Romanam, cujus ſit Advocatus. Jus æquabiliter adminiſtret, & paci conſulat.*

2. *Leges omnes Imperii, præcipuè, quam Auream vocant Bullam, &c. Inſtrumentum Pacis, &c. non modò confirmet, ſed de ipſorum conſilio, cùm res ita feret, amplificet etiam.*

3. *Jura, privilegia, dignitatem, Electorum, Principum & Ordinum Imperii minimè convellat aut imminuat.*

4. *Duci Sabaudiæ, tàm antiquorum feudorum, quàm ditionum Montisferrati &c. inveſtituram concedat.*

5. *Exterorum Legatos non præferat Electorum Legatis.*

6. *Electoribus Principibusq; liceat, cum erit opus, inter ſe convenire, deq; Republica deliberare: nullum Ipſe, quò minus id fiat, impedimentum eis inferat, nec in malam partem accipiat.*

7. *Multitudinis & Nobilitatis fœdera vel ſocietates initas adverſum Principes, aboleat, & ne tales impoſterum fiant, lege prohibeat.*

8. *Jus ſpecialis advocatiæ ſeu protectionis exteris in Imperio ne permittat.*

9. *Fœdera inter ſtatus mediatos & exteros prohibeat.*

10. *De rebus Imperii nullum fœdus aut pactum faciat cum externis, niſi de Electorum aſſenſu.*

11. *Si quid vel Ipſe, vel ipſius familiæ quiſpiam poſſideat, quod ſit Imperii, Electorum, Principum, &c. non acquiſitum legitimè, reddat vigore Inſtrumenti Pacis.*

12. *Facultates Imperii non oppignoret neq; deteriores faciat, & quæ ſunt ab aliis nationibus occupata, recuperet, ſic tamen, ne quid fraudi ſit illis, qui vel privilegio vel jure nituntur.*

13. *Cum vicinis aliisq; pacem colat, neq; pro rebus Imperii niſi de Ordinum voluntate bellum ſuſcipiat. Peregrinum militem nullum in Germaniam adducat, niſi cum conſenſu. Quod ſi autem bello petatur Ipſe vel Imperium, liceat uti omnibus præſidiis.*

14. *Non ſe immiſceat bellis in Italiâ & Burgundiâ,*

15. *Si quam habet actionem in aliquem Ordinem, Legibus experiatur: vim autem nullam adhibeat iis, qui ſe cognitioni legitimæ ſiſtunt.*

16. *Sine conſenſu Electorum nullos conſcribat milites.*

17. *Conventum Imperii nullum edicat, neq; vectigal, aut tributum imperet, niſi de conſenſu Electorum. Conventus etiam non agat extra fines Imperii.*

18. *Extra fines Imperii nullum Ordinem in jus vocet.*

19. *Quia Roma multa fiunt adverſus pacta quondam inita cum Pontificibus, det operam apud Pontificem, ne qua fraus privilegiis fiat & Imperii libertati.*

20. *Quomodo mercatorum monopolia valdè pernicioſa Germaniæ coherceri debeant, rationem ineat cum Electoribus, ac rem ſæpè deliberatam ad exitum perducat.*

21. *Portorium nullum aut vectigal imponat, niſi aſſentiantur Electores.*

22. *Civitatibus nulla amplius portoria aut vectigalia permittat.*

23. *Eos, qui nova vectigalia licitè impetraverunt, obſtringat, ut Electores eorumq; miniſtros liberos commeare permittant. Nemini autem ſine conſenſu Electorum & reverſalibus nova portoria & vectigalia &c. impoſterum concedat.*

24. *Si propter nova vectigalia Electores gravati activè & paſſivè litigant, ſolus excluſâ Camerâ aliisq; Judiciis rem dirimat.*

25. *Literis commendatitiis Electorum, qui ſunt ad Rhenum, vectigalia deteriora non faciat.*

26. *Si quis Electorum omniumq́; Ordinum, ob turbata regalia, privilegia &c. alterum in jus vocaverit, ei non impedimento ſit.*

27. *Si hujus vel illius Electoris, alteriusvè Status, Vaſallus ex crimine læſæ majeſtatis feudum amittat, id proprio fiſco minimè applicet.*

28. *Neminem indictâ causâ proſcribat, ſed juris ordinem in eo ſequatur.*

29. *Collectas Civitatum Imperiales, aliis oppignoratas vel quoquo modo alienatas, Imperio recuperet.*

30. *Imperii bona, quæ fortè vacabunt, nemini conferat, ſed ad publicum patrimonium referat.*

31. *Feudorum Imperii conſervandorum ſollicitus ſit, eorumq́; inveſtituras contingenti caſu renovari curet.*

32. *Quòd ſi feuda aperta poſſideat, vel aliis cum conſenſu Electorum conferat, eorum jura Imperio præſtare teneatur. Cauſam etiam exemptionis quamprimum diluat.*

33. *Vitia in re monetariâ emendet.*

34. *Jus cudendæ monetæ ſine Electorū conſenſu nemini concedat.*

35. *Etſi cauſa poſtarum ad proxima Comitia prorogata ſit, nihil tamen interim in præjudicium Generalis poſtarum per Imperium Præfecti faciat, ſalvâ nihilominus Archiducalis Aulæ poſtarum præfecti inveſtiturâ.*

36. *Conſilium nullum ineat, quo dignitatem Imperii ſuæ familiæ peculiarem & hæreditariam faciat, ſed liberam & integram permittat Electoribus eligendi facultatem, juxta Caroli IV. Legem, & juris Pontificii præſcriptum, quod ſecus factum erit, irritum habeatur. Et quod Interregni tempore Vicarii publicè egerint, ratum habeat.*

37. *Coronam in Germania quamprimum ſuſcipiat: nec alibi quàm in Germania reſideat.*

38. *Contra Auream Bullam, Ordinationes Imperii, Inſtrumentum Pacis, &c. nulla reſcripta, mandata aut Commiſſiones edat.*

39. *Legatos Germanorum citò audiat: Renovationes feudorum ipſis, maximè Duci Modenæ non deneget.*

40. *Sena-*

40. *Senatum in Conſilio Imperii Aulico & Bellico conſtituat ex Germanis delectum: Officiis & negociis publicis præficiat non exteros, verùm Germanos ex Nobilitate delectos.*

41. *Ordinationem Conſilii Imperii Aulici in ſuo vigore per omnia conſervet.*

42. *In Conſilio Imperii-Aulico viſitationem Electoris Moguntini non impediat: nec per Conſilium ſecretum quicquam illi præjudicet: neq; lites in Camerâ Spirenſi pendentes avocet.*

43. *Et conficiantur Literæ omnes latino vel populari ſermone.*

44. *Diplomata, Nobilitationes, Palatinatus, aliaq; privilegia, non niſi in Cancellariâ Imperiali expediri permittat: neq; facilè novos creet Principes in præjudicium antiquarum familiarum.*

45. *Taxa & jura Cancellariæ Imperii-Aulicæ ne ampliùs moderentur, proſpiciat: Diplomata intra tres menſes non redimentibus privilegia conceſſa adimat.*

46. *Ne Officiarii Aulici, Officiis Imperii hæreditariis quicquam derogent, ordinet.*

47. *Conſiliariis ſecretis, Imperii Aulicis, & Cameræ Spirenſis Aſſeſſoribus Capitulationem hanc ſerio obſervandam juratò injungat.*

§. 9.

(1.) In primo articulo docetur, quòd *Rempublicam Chriſtianam, Pontificem & Eccleſiam Romanam, cujus ſit Advocatus, defendere* teneatur: ubi in limine ſtatim notandum, non deeſſe *hîc*; ut & *in ſeqq. artic.* valdè celebres Viros (inter quos hodiè maximè conſpicui ſunt, multoties laudati Limnæus noſter, & Dn. Carpzovius) qui prolixè pariter & egregiè omnes *Capitulationum* materias explanarunt; nobis ideò per remiſſiones quædam ſolummodò indicandi propoſitum eſſe, nihilq; minus placere, quàm actum agere, aut in ſolâ cumulatione aliorum cumulari & occupari. Imperatorem igitur noſtrum Chriſtianorum omnium defenſorem eſſe, docet Dn. Limn. *annot. ad Capitul. Caroli V. artic.* 1. ibi: die Chriſtenheit/ *pag.* 129. quem vide. Curam enim religionis propriè ad Cæſaris officium ſpectare, eiq; titulum *Chriſtianiſſimi* jure attribui, tradit Dn. Carpzov. *ſæpè alleg. Comment. ad Leg. Reg. Germ. cap.* 2. *ſect.* 1. atq; hoc eſt articuli primi membrum primum: alterum Eccleſiam Romanam & Pontificem ipſum reſpicit, Carpzov. *dict. c.* 2. *num.*

num.13. cum dict. ſect.1.& ſeqq. De Advocatiâ Eccleſiaſticâ legatur Dn.Limn. *annot. ad dict. capit. dict. art. 1.* ibi: die Kirchen/ als derſelben *Advocat, pag.133.* quoad Pontificem diſſentiunt hac in parte Electores ſeculares ab Eccleſiaſticis: hi obligant Imperatorem ad patrocinium & defenſionem Sedis Romanæ atq; Pontificis: Illi ad hæc Imperatorem obligare nolunt, Dn.Limn. *annot. ad Capitulat. Maximiliani II. artic.2. pag.489. & ſeq. & ad Capitul. Ferdinandi IV. art.1.* ibi: noch itztgedachte *Advocatia,* dem Religion- und *prophan*-Frieden/ zu *prajudiz* angezogen und gebraucht/*&c. tom.5. addit. ad jus publ. l.1. cap.12. num.35. pag.229.* adde Dn. Carpzov. *ad Leg. Reg. German. dict. cap. 2. ſect.10. final.*

(2.) Articulo ſecundo, *de confirmatione ac obſervatione Legum fundamentalium, Aurea Bulla, Iuſtrumenti Pacis religioſa, prophana & publica, omniumq; aliarum Ordinationum & Conſtitutionum in Receſſibus Imperii comprehenſarum &c.* agitur. Dn.Limn. *annot. ad dict. Capitul. Caroli V. artic.2.* ibi: *confirmiren, pag.136.* opinatur, confirmatione hâc haud opus eſſe, cùm Leges iſtæ fundamentales non Imperatoris ſed Imperii ſint, atq; ab hoc ſemel latas vel receptas confirmatione alia haud indigere: dicis ergò causâ potiùs quàm neceſſitatis, hanc promiſſionem fieri, quam nec impleri moris ſit. Hodiè quippe Leges meritò Imperii eſſe dicuntur: Imperator enim non niſi conſenſu Electorum, Principum & Statuum Imperii, Leges fert univerſales, Carpzov. *cap.3. ad Leg. Reg. ſect.1.* Limn. *ad dict. Capitul. Carolinam art.2.* ibi: Beſſern/ *pag.138.* Carpzovius tamen confirmationem Aureæ Bullæ &c. *dict. cap.3. ſect.2.* nec non privilegiorum & regalium, reliquorum Principum Statuumq; Imperii, *dict. cap.3. ſect.11.* ut & Nobilium Imperii liberorum, *ſect.12.* perneceſſariam eſſe putat, eâ ratione, quam *ſeq. ſect.13.* expreſsè reddit; ſed hæc ad *ſeq. articul. 2. hujus Capitulationis* potius ſpectare videntur.

(3.) Articulo decimo, *de fœderibus, quæ Imperatori ſine Electorum aſſenſu cum externis pangere prohibita* tractatur. Solum autem Electorum conſenſum ſufficere, nec reliquorum Statuum requiri, notat Dn. Limn. *ad Capitul. Caroli V. artic. 7.* ibi: kein Bündnüß oder Einigung machen/ *num. 3. pag.159.* Tria requiſita, vide *ibidem*, verb. An gelegenen Mahlſtätten/*&c. pag. 161.* Cauſas poteſtatis tam conſtrictæ circa fœderum jura, dat Carpzov. *cap.6. ad L. Reg. ſect.1. num.*10. 11. *&* 12. quas vide, ſi placet: de quâ materiâ legantur etiam *ſect. ſeqq. dict. cap.6.*

(4.) Articulus duodecimus, Imperatori prohibet, *ne facultates Imperii oppignoret aut deteriores faciat, & vult, ut ab aliis nationibus occupata recuperet.* Quoniam hîc *primò* de alienatione, quæ minus favorabilis eſt, agitur, ideò Dn. Limn. *ad dict. Capitul. Caroli V. artic. 9. pag.162. & ſeqq.* tàm multa

multa & egregia annotavit, quæ *ibidem* legi poſſunt: quibus addantur ea, quæ Carpzov. *cap.7. ad dict. Leg. Reg. ſect.* 1. *& ſeqq.* & Dn. Limn. *ad Capitul. Ferdin. III. art.9. pag.690. & Ferdin. IV. art.9. pag.246.* habet, ubi graviſſimis de cauſis oppignorationem, diſtractionem & alienationem bonorum Imperii abſque conſenſu Archi-Principum Electorum, Capitulatione Cæſareâ prohiberi oſtendit, vide etiam *ſuprà tit. 3.* §.10. ibi. *flagitioſa, n. 9.* Cùm *ſecundò* articulus hic de bonis ab Imperio avulſis, quod vulnus Imperio magis noxium & deforme curam requirit promptiorem, iisque recuperandis loquatur, ideò *in annotamentis* ad hanc rem Dn. Limn. non minorem adhibuit diligentiam, quam vide, ſi placet, *d. artic.9. pag 173. & ſeqq.* ubi de præſcriptione inter Monarchas, *& pag.* 179. *cum ſeq.* ubi de ſtudio recuperandi fruſtraneo: adde Carpzov. *cap.7. ad dict. Leg. Reg. ſect.4. & ſeqq.* & Limn. *ad hanc Capit. tom.5. addit. ad jus publ. pag.334.*

(5.) Articulus decimus tertius *de iure belli ac pacis* agit. Pacem meritò cum omnibus colere debet *Imperator*, non ſolùm propter cognationis naturalis vinculum, ſed etiam propter præceptum divinum. Cum autem inter vicinos, majores occaſiones quotidiè emergere poſſint ad rixas, jurgia & bella, quàm inter longè diſſitos, majusque malum & promptius damnum inde ſequi poſſit, viſum fuit Electoribus, hoc remedio paci publicæ providere, non ignaris, quantum commodi non tantùm ex commerciis vicinorum, ſed & auxiliis, ubi opus fuerit, Imperio accreſcere poſſit, verba ſunt Limnæi noſtri *in annotam. ad Capitul. Caroli V. artic.11. pag.* 181. ibi: Friedlich und Nachbarlich. adde *ibid.* ea, quæ de Turcâ, & *pag.* 184. *cum ſeqq.* ea, quæ de conſilio bellico, & *pag.*190. *cum ſeqq.* ea, quæ de uſu auxilii infidelium, leguntur. De jure belligerandi Imperatoris in Imperio Romano-Germanico per Legem Regiam limitato, ſedulò perpendatur etiam Carpzovii *totum cap. 4. de Lege Regiâ.* Digna etiam lectu ſunt verba Inſtrumenti Pacis Cæſareo-Gallici, *artic. 2.* §. *Et ut eò ſincerior amicitia mutua ſecuritas inter Imperatorem, Regem Chriſtianiſſimum, &c.* quæ cùm cuivis pateant, huc transſcribi ſupervacuum eſſet, adde Joh. Hieronym. im Hoff. *ſingular. pol. cap. 39. & de bello Turcico. cap.46. & ſeqq.* Si cuiquam placeat intueri imaginem & umbram pacis, is adeat. Dn. Bœcler. *comment. ad lib. 1. Annal. Tacit. cap. 10. annot. 5.*

(6.) In decimo ſeptimo articulo ea, *quæ Comitia & conventus concernunt*, proponuntur. Tria in hoc articulo de Comitiis Imperii obſervanda eſſe Dn. Limn. *d. Capitul. Caroli V. artic.12.* ibi: mit den Reichstägen. *pag.*195. docet. *Primum* eſt, contra multitudinem & frequentiam: ſcilicet, ut non indicantur, niſi ubi magna id poſtulet ratio. *Secundum*, ut non indicantur, niſi cum præſcitu & conſenſu Electorum. *Tertium*, comitia concernens,

O eſt

eſt locus, ubi habenda, & ad quem vocandi Status: nempe locus ille in Imperio Germanicæ nationis ſitus eſſe debet. De Comitiis Imperii aliàs quàm plurimi ſcripſêre, quos hîc, ut intra cancellos maneamus, nominare ſuperſedemus: Conſulatur ſolummodò Limnæus noſter *hîc Capitulat. Carol. dict. artic.*12. *pag.*98. *& ſeq.* & Carpzov. *ad Leg. Reg. cap.*5. ubi *ſect.*1. *num.*17. 21. *&* 22. cauſas indicat, quare Imperator absque conſenſu & approbatione Electorum Comitia indicere vel reaſſumere non valeat, adde *ibid. dict. cap.*5. *ſection. ſeqq.* Joh. Henric. Stamler. tamen *acroam. de reſervat. Imperat.* § 27. *& aliquot ſeqq.* permagnam Imperatori circa Comitia licentiam tribuit, ſed refutatur à Dn. Limn. *ad hanc Capitulat. dict. artic.*17. *tom.*5. *ad jus publ. lib.*1. *cap.*12. *num.*35. *pag.*338. *& ſeqq.* adde *Capitul. Matth. artic.*12. *pag.*561. *& Ferdin. III. artic.*14.

(7.) *Circa adminiſtrationem juſtitiæ, ad quidnam Imperatorem noſtrum hac Capitulatio obſtringat* decimus octavus docet articulus. Cujus quatuor ſunt membra. *Primum*, ne Imperator quenquam ex Statibus & Subditis Imperii extra Germaniam vocet ad Judicium; ſive negocium ordinario proceſſu, ſive amicabili compoſitione terminandum ſit, Dn. Limn. *lib.*4. *de jur. publ. cap.*8. *num.*87. *Secundum*, ne Imperator quemquam cogat; alibi quàm coram competente judice & judicio comparere, vide *σύντ. noſtr. titul. jur. publ. tit.*1. §.5. *num.*2. *in fin.* *Tertium*, de abolendis Curiâ Imperiali Rotvvilæ, Judiciis provincialibus Sueviæ & aliis hinc inde per Imperium hactenus uſitatis, Inſtrum. Pac. *artic.*5. §.20. *verſ. Denique cum etiam.* Dn. Limn. *tom.*5. *addit. ad jus publ. lib.*9. *cap.*9. *Quartum*, ne Imperator contra Regalia jura collectarum, ſequelæ, &c. Electorum, Statuumque, ad nudam inſtantiam ſubditorum ulla largiatur Mandata cum & ſine clauſula, inauditis Electoribus, Principibus & reliquis Statibus. De officio Imperatoris in adminiſtrandâ Juſtitiâ, Carpzovius *cap.*9. *ad d. Leg. Reg.* plurimis agit *ſectionibus*, ad quas amicum Lectorem remittimus: adde Mylerum *delineat. de Princip. & Statib. Imp. cap.* 20. Limn. *ad Capitul. Caroli V. artic.*12. *&* 35. *Matth. artic.*15. *pag.*562. *Ferdin. III. art.*13. *&* 17.

(8.) Articulo hujus *Capitulationis* vigeſimo primo *Imperatoris poteſtas circa impoſitionem & conceſſionem vectigalium, iudictionemque collectarum*, limitatur. Omnia, quæ hâc de materiâ à Carpzovio *ad d. L. Reg. cap.* 8. per omnes *ſectiones*, & à Limnæo *annot. ad dict. Capitul. Caroli V. art.*18. *pag.*237. *& aliquot ſeqq.* ſcribuntur, ſcitu perneceſſaria ſunt. Sicut enim apud pleroſque populus, ità etiam apud Germanos jura vectigalium certis legibus ſunt determinata, quod prudentiſſimè tàm in hâc *Capitulatione*, quàm in præcedentibus eſt proviſum, Vizzan. *ad Nov.*27. *cap.* 4. *& cap.*7. *de mandat.*

Priu-

Princip. pertinet huc etiam Romanæ expeditionis contributio, zum Rōmerzug. adde Dn. Limn. *ad Capitul. Ferdin.III. artic.*20. *&* 24.

(9.) Juxta trigeſimi ſexti articuli tenorem, *Imperator, ne dignitatem Imperii ſuæ familiæ peculiarem & hæreditariam faciat; utque id, quod interregni tempore Vicarii publicè egerint, ratum habeat*, obſtringitur. De electione vide Dn. Limn. *lib.*2. *jur. publ. cap.*3. *per tot. & annot. ad Capitulat. Caroli V. procem.* ibi: Erwöhlter. *pag.* 48. *& ad artic.*3. *&* 28. *pag.*291. *& ſeqq.* Carpzov. *ad L. R. cap.* 11. *à ſect.* 1. *usque ad* 11. De Vicariatu iterum Dn. Limn. *lib.*3. *jur. publ. cap.* 12. *& ad Capitul. Caroli V. dict. artic.*3. *pag.*140. *& artic.*26. *pag.* 286. Carpzov *ad d. L. Reg. d. cap.* 11. *ſect.* 12. *& ſeqq. ad fin. usque.* iterum Limn. *ad Capitul. Ferdin.I. art.* 26. *Maximil. II. art.*14. *Rudolph.II. art.*30. *Matth. art.*35. *pag.*572. *Ferdin.II. art.*35. *Ferdin.III art.* 38.

(10.) *Conſilii Imperatoris ſecreti, Imperii-aulici, & bellici, conſtituendi; nec non officiorum & negotiorum publicorum illuſtribus Germanis committendorum*, curam habet articulus quadrageſimus. De quâ multa pulchra non ſolùm Carpzov. *ad dict. L. Reg. Germ. tot. cap.*10. Verum etiam Limn. noſter *ad dict. Capitul. Caroli V. artic.*13. *per tot. pag.*200. *& aliquot ſeqq.* proponunt; adde eund. Limn. *ad Capitul. Matth. artic.*40. *pag.*580. *Ferdin.II. art.*39. *pag.* 604. *Ferdin. III. artic.*15.

§. 10.

Atque hi præcedentes articuli principaliores ſunt in hac *Leopoldina Capitulatione*, quos (quia neceſſariis pariter & utiliſſimis rerum Imperii argumentis occupantur, ideoque omnibus etiam prioribus inſerti ſunt *Capitulationibus*) minimè prætetire, ſed remiſſivè ſaltem emedullare nobis viſum fuit. Cœterùm cùm eâdem *Capitulatione* ſex planè novi contineantur articuli, qui in prioribus non reperiuntur, in eosdem coronodis loco per tranſennam pauliſper inquirere libet.

(1.) Inter quos quartus agmen ducit, *de Ducis Sabaudiæ inveſtiturâ* agens; maximâ ex parte deſumptus ex Inſtrumento Pacis Cæſareo-Gallico, *art.* 11. § *Cæſarea Majeſtas, &c.* De jure Sabaudiæ Ducis in Ducatum Montferratenſem, vide Dn. Limn. *tom.*2. *jur. publ. lib.*5. *cap.*14. *num.*15. *& ad hanc Capitulat. dict. artic.*4. *tom.*5. *jur. publ. lib.*1. *cap.* 12. *num.* 35. *pag.* 327. De feudis Imperii in Italiâ, *eund. ad Capitul. Matth artic.*30. *pag.* 559. 565. *& ad hanc Capit. artic.*39. Cœterum pro *Carolo* Duce Mantuæ, &c. *diſquiſitiones juridicas* ediderunt Franciſcus Niger Cyriacus, & Fridericus Boſius JCti Mantuani, *Francof.* 1629.

(2.) Articulus nonus, *prohibens fœdera inter mediatos & exteros*, ſimiliter planè novus eſt, & limitat Inſtrumenti Pacis *artic.* 8. §. *gaudeant.* verſ.

cumprimis verò, &c. ubi fœdera tantùm inter Status immediatos & exteros licita ſint. Carpzov. *ad Leg. Regiam. c. 6. ſect. 6. num. 8.* & Myler. *delineat. de Princip. & Statib. Imper. cap. 17.* adde Dn. Limn. *ad Capitul. Caroli V. artic. 7. & Ferdin. III. art. 7.*

(3.) Ut & decimus quartus: *qui Imperatori ſpecialiter prohibet, ne ſeſe immiſceat bellis in Italia & Burgundia.* Sicut enim jus Belligerandi Imperatoris per Legem Regiam in aliis limitari potuit, Carpzov. *ad d. L. Reg. cap. 4.* ità & hoc loco licitè factum eſt.

(4.) Articulo trigeſimo quinto, qui etiam totus novus eſt, *Generali poſtarum per Imperium Præfecto jus integrum & ſalvum* reſervatur. De regali poſtarum jure, Ludovicus von Hornigk ſingularem ſcripſit *tractatum*, adde Limn. *de notit. Regn. Franc. lib. 2. cap. 7. lit. iiiii. & ſeq. & tom. 5. jur. publ. lib. 1. cap. 12. num. 35. pag. 354. & eod. tom. 5. lib. 2. cap 9. num. 133.*

(5.) Porrò inter novos hujus *Capitulationis* articulos quadrageſimus primus invenitur, *qui Ordinationi Conſilii Imperatoris Aulici in ſuo vigore per omnia conſervandæ, proſpicit & vigilat.* Quam Ordinationem Dn. Limnæus *tom. 5. jur. publ. ad lib. 9. cap. 4. num. 34.* exhibet. De quo Conſilio Imperat. Aulico videatur Limn. *tom. 3. jur. publ. dict. lib. & cap. & tom. 4. ibid.* nec non Carpzov. *ad L. Reg. cap. 9. ſect. 4.* adde eundem Limn. *commentar. ad Capitul. Ferdin. III. art. 44. & 45.*

(6.) Articulus tandem quadrageſimus quintus, inter novos hujus Capitulationis ultimus, *de taxâ & juribus Cancellariæ Imperatoris aulicæ non moderandis,* diſponit. Nulla, ut hodiè mores ſunt, eſt in Europa Cancellaria, ubi non literæ, vel diplomata, actusque vel judiciales, vel gratioſi, certa taxâ æſtimati ſint, Dn. Limn. *ad Capitul. Ferdinandi III. artic. 46.* ibi: Die gewöhnliche Tax-Gelder. *pag.* 741. Speidel, *Specul. Juridic.* verb. Tax. Canzley-Tax. Rudinger. *obſervat. centur. 4. obſerv. 50.* Von Tax der Cantzley-Geſällen. Wehner. *obſervat.* verb. Expens und Unkoſten. De taxâ Cancellariæ Apoſtolicæ, *tract. tract. vol. 6. fol. 95.* De taxâ Cancellariæ Cameræ Imperialis *Ordin. Cam. part. 1. tit. 33.* Denais. *Compend. jur. Cameral. titul. 66. noviſſ. edit. Argent. 1652. acceſſ. 1.* Caſp. Wilhelm. Scip. *compend. jur. Camer.* verb. Cantzley-Geld. *& acceſſ. 6. & 7.* Roding. *Pandect. Cameral. edit. noviſſ. Spir.* 1660. *acceſſ. 4. & 5.* De taxâ Cancellariæ Rotvvilenſis, *Ordin. Rotwil. part. 1. tit. 13.*

TITVLVS V.

DE PRAENECESSARIO MAJESTATIS Officio, quod conſiſtit in judicando, ubi de poteſtate, juſtitia, voluntate, æquitate & liberalitate in Legibus conſtituendis commonefactio.

Parte I. de poteſtate Principis in legibus condendis agitur.

§. I.

Conſiſtimus adhuc in enodatione *definitionis*: diſcuſſo enim vero & proprio ejus generi, ſcilicet *Juri ex placito & plenitudine poteſtatis confecto, ſupr. titul. 2. §. 5. & 6.* & differentiæ ſpecificæ, ſcilicet, *Legi Regiæ & Capitulationi Cæſareæ, ſupr. dict. tit. 2. §. 5. & titt. 3. 4.* præneceſſarium Majeſtatis officium, in judicando conſiſtens, non incommodè ſubnectitur. Paurmeiſterus *lib. 1. de juriſdict. Imper. Rom. cap. 3. num. 13. &c.* Beſold. *Synopſ. Polit. lib. 1. cap. 2. theſ. 29. & Polit. lib. 1. cap. 4. § 1. num. 2.* & Althuſius *Polit. cap. 29. num. 1. & Dicæolog. lib. 1. cap. 32. num. 9. cap. 81. num. 2. & ſeqq.* tria unanimiter faciunt Majeſtatis officia potiora, quorum primum in ordinando, ſecundum in judicando, & tertium in vindicando, vel potius in εὐταξίᾳ, εὐνομίᾳ, & αὐταρκείᾳ conſiſtunt. Hiſce tribus ſummis capitib⁹ vim ac poteſtatem τῆς ἀρχῆς πολιτικῆς omnem contineri, ac ultra ea non extendi, non tantùm ex omnium gentium, quæ Imperia & Reſpublicas conſtitutas habuerunt, inſtitutis apparet; ſed antiquiſſimos tàm *Græcos* quàm *Latinos* Autores reverà, & in effectu, etſi quoad formam exactè ità non diſtribuunt, conſentire manifeſtum eſt, Paurmeiſter. *dict. lib. 1. de juriſdict. Imper. d. cap. 3. num. 21.* Nos primum & tertium Majeſtatis officium, de negotiis rerum bellicarum, & emolumentis circa munerum tàm realium quàm perſonalium indictionem, jam ſuo relinquimus loco, dicturi ſolummodò aliquid de δικαιοδοσίᾳ ἀρετῇ. Ariſtot. *Polit. lib. 3. cap. 17.* ait: ἄνευ δικαιοδοσύνης ἀρετῆς ἐκ δυνατὸν οἰκεῖσθαι πόλιν, id eſt, *Sine juris dicendi virtute civitas habitari nequit*: unde liquidò apparet, δικαστικῇ ſive judiciariâ poteſtate, ſeu (ut Henr. Zoëſius *comment. in lib. 1. ff. tit. 4. de conſtit.*

Princip. num. 8. appellat) legiſlativâ juriſdictione ſupremâ, ad ſalutem ac tranquillitatem Reipublicæ ante omnia opus eſſe. Juriſdictionem præcipuam eſſe partem, in quâ fermè cardo totius politicæ gubernationis verſetur, & propter quam fermè ſolam Reſpublicæ ſint inſtitutæ, tàm ex Cicerone *paſſim*, quàm ex Paurmeiſtero *dict. lib. & cap.* & Arniſ. *Polit. lib.*1. *cap* 17. & Matth. Stephan. *de juriſdict. lib.*1. *cap* 1. *num.*1. & Reinkingk. *lib.* 2. *de reg. ſec. & eccleſ. claſ.*2. *cap.*1. *& cap.*5. *num.*30 Beſold. *Syn. Polit. lib.*1. *cap.* 2. *th.* 31. *& lib.*2. *cap.*4. & Jacob. Lampad. *de Rep. Roman. German. cap.*15. Donaldſon. *Synopſ. Ethic. lib.*8. *cap.*13. *pag.* 277. Herm. Vultej. *tract. de juriſdict. in dedicat.* Budæ, *diſp. inaug. Argent. de juriſdict.* 1658. aliiſque abundè conſtat. Inter cæteras, inquit politiſſimus Carolus Tapia *ad rubr. & l. fin. ff. de Conſtitut. Princ. initio proœmii*, illa eſt potiſſima Principi prærogativa attributa, ut ejus *placita* legis haberent vigorem, ac ab omnibus ſervari oporteret, idque ut fieret omnis ratio expoſtulabat, *ſupr. tit.*1. § 12. *&* 13. *tit.* 2. § 1. *&* 5. *tit.* 3. §. 1. *&* §. 9. *num.*1. *titul.*4. §. 1. *&* §. 9. *num.* 2. Ideò de Curiis Cæſarum & Legibus Curiatis Marquard. Freher. *Commentar. in Conſtit. Adolphi, Roman. Regis, prolegom. pag.* 622. præclara quædam tradit. Cæterum, quemadmodum per *placita* hîc *JCti & Juſtinianus* ſolummodò id, quod juris objectum facit, & eo animo promulgatur, intelligunt, *ſupra tit.* 2. §. 6. ibique allegat. Dn. Bœcler. *Comment. ad Tacit. Ann. lib.*1. *cap.*4. *annot.*1. *pag.* 64. *& ſeqq.* quemadmodum etiam certa quædam *Propria*, ſeu *Officia Conſtitutionum*, cum earum eſſentiâ & quidditate arctiſſimè cohærent & conveniunt, *ſupra dict. titul.* 2. §. 7. ità, hoc Principis *Officium Judiciarium* continet præterea ſummam ejus poteſtatem, ſupremam juſtitiam, æquitatem ac clementiam maximam, & immenſam ejus liberalitatem: ubi, quid poſſit, quid velit, quid denique ſciat Princeps, agendum potiſſimùm & tractandum eſt, Petr. Anton. de Petra, *tract. de jur. quæſit. non tollend. per Princip. præfat. num.* 1. *& per tot.* Et poteſtas quidem Principis ea eſt, quæ omnia complectatur, & nullis ſolennitatum vinculis devincta ſit, nullis juris aſtricta limitibus, ſed vaga huc atque illuc decurrens, præter jus, contra jus, ac ſupra jus, omnia diſponat, ejusque nutui, rerum fortunarumque noſtrarum, vitæ neciſque facultas commiſſa ac credita ſit. Huic autem poteſtati ſingularis eſt conjuncta juſtitia, quæ omnibus prodeſſe ſtudeat, nemini injuriam inferat, vel fraudem faciat, ſed pacis amica, malos pœnis, bonos præmiis afficiat, & jus ſuum unicuique tribuat. Cujus juſtitiæ rigorem, ac ſummum jus, ne in hominum injuriam convertatur, æquitas ac clementia temperant, dum pro temporum opportunitate Reipublicæ commodis ſtudens, delictis indulget, pœnas aut lenit, aut differt, aut tollit; ità ut ſibi potius officere, quàm alteri ſtudeat, ſua potiùs incommoda patiatur, quàm in alterum quicquam iniquum fieri vel jubeat, vel per-

permittat, vel non prohibeat. Quibus denique accedit nunquam ſatis laudata, ſed longè ab hominum commercio nunc rejecta liberalitas, quæ omnes quicunque ſunt in terrarum orbe theſauros exuperat; in conceſſionibus publicè factis freno non ſubjacet, in privatorum beneficiis, quo magis poteſt, in ejus, cui confertur, commodum fimbrias ſuas extendit, gratias ampliat, ac cumulatiſſimas reddit. Hæc igitur omnia ſunt propria Principi attributa ornamenta, poteſtas, ne voluntas reddatur inanis: juſtitia, ne voluntas labatur: æquitas & clementia, ne juſtitia nimium exaſperet: ac liberalitas, ut poteſtas, voluntas, juſtitia, & æquitas exerceantur, Carol. Tapia *dict. commentar. in rubr. & l. fin. ff. de Conſtitut. Princip. dict. proœm.*

§. 2.

Quoniam itaque Ulpianus etiam, præter ea quæ *paulò antè* dicta ſunt, hæc Principi attributa confert, dum in legibus condendis poteſtatem, in ſententiis & reſcriptis juſtitiam & voluntatem, æquitatem & liberalitatem in ſubveniendo & indulgendo ponit, *l. 1. ff. de Conſtitut. Princip.* ideò initium de poteſtate faciendum eſt. De quâ cùm *ſuprà tit. 3. part. 2. §. 6. 7. & 8.* ubi de *Leg. Reg.* effectu, non nihil actum, ideò erimus hîc breviores, & remittemus nos ad Carol. Tap. *dict. comment. in rubr. & l. fin. ff. de Conſtit. Princip. cap. 1. per tot.* maximè autem *num. fin.* Tob. Paurmeiſter. *lib. 1. de juriſdict. Imper. Rom. cap. 3. per tot. & lib. 2. cap. 4.* Petr. Anton. de Petr. *tractat. de jur. quæſit. non tollend. per Princip. cap. 1. & ſeqq.* ubi de poteſtatis Principis excellentiâ, Dn. Bernegger. *quæſt. miſcellan. ad Germ. & Agricol. Taciti, quæſt. 163.* Ariſmin. Tepat. *deciſ. tit. 48.* Conring. *de Majeſt. Imperant. & ſummæ poteſtatis ſubjecto.* Stamler. *de reſervat. Imper. §. 3. 4. & 6.* Beſold. *Polit. lib. 1. cap. 2. & 4. & Syn. Polit. lib. 1. cap. 1.* Arniſæ. *Polit. lib. 1. cap. 11.* Althuſ. *Politic. cap. 39. & ultim.* aliosque. Ubi tamen ambulatoriè initiò non prætereundum; per manum & per dextram indigitari magnam Principis poteſtatem Rupert. *ad Enchirid. Pompon. pag. 38. & ſeqq.* Cœterùm tria maximè notabilia hoc loco conſideranda eſſe cenſemus.

Primò diſtinctionem inter poteſtatem ordinariam, & extraordinariam, quam *ſuprà tit. 3. § 9.* dedimus, reprobatam tamen ab Anton. Fabro *in Juriſprud. Papinianeæ ſcientiâ, ad tit. Inſtit. de jur. nat. gent. & civil. princip. 8. confutat. 2. pag. 70.* à Carolo Tapiâ *comment. in rubr. & l. fin. ff. de Conſtit. Princip. dict. cap. 1. num. 77.* & à Did. Covarruv. *lib. 3. variar. reſolut. cap. 6. num. 8.* nos verò eam, omninò conſiſtere poſſe autumamus, cum Petr. Anton. de Petra *tractat. de jur. quæſit. non tollend. per Princip. dict. cap. 1. num. 8. cap. 2. & cap. 3. ſuprà dict. titul. 3. §. 9. & §. ſeq. 10.* In hoc primo notabili obiter quæritur: *Utrum Cæſaris poteſtas Tyrannis?* Cujus quæſtionis deciſionem brevem

wiče

vide apud Cyriac. Lentul. *in Auguſt. de Republ. in Monarch. convertend. p. 214.* De cœteris partibus & notis Principalis poteſtatis, lege Gudelin. *Comment. ad Jus noviſs. lib. 5. cap. 3.* Plutarchus, quem hîc attentè audiamus, inquit: *Ut qui obtuſo freno conatur equum domare, excutitur, equo contemnente frenum: Sic qui populum vincere conatur, non ſatis inſtructus potentiâ, ab imperio deturbatur.*

Secundum notabile eſt: *An Principatus aliis imperiis præferendus?* Quæ quæſtio maximis *Politicorum* primam fecit paginam. Cyriacus Lentulus *in Auguſt. ſive de convertendâ in Monarch. Republ. pag. 35.* ejus explicationem toto volumine parturiendam promittit. Juſtus Lipſius *in monit. & exempl. Polit. lib. 2. cap. 1.* per ſex monita, *Principatum aliis imperiis præferendum videri*, demonſtrat, (1) antiquiſſimum hunc eſſe. (2.) communiſſimum hunc eſſe. (3.) juſtitiam in eo magis exerceri. (4.) tranquillitatem & concordiam coli. (5.) modum regendi meliorem tutioremque eſſe. (6.) maxime hanc imperii formam diurnare. Carol. Tapia *dict. comment. de Conſtitut. Princip. dict. cap. 1. num. 1. & 2.* poteſtatem Principis ab ipſo mundi exordio originem ſumpſiſſe, poſt diluvium autem verè fuiſſe inſtitutam, & Nimrod primum totius orbis Regem fuiſſe, tradit. Cum quo conſentit Dn. Forſtner. *not. politic. ad Tacit. lib. 1. Annal. cap. 1. init. pag. 1.* Unius porrò imperium cæteris omnibus præferunt Bodin. *lib. 6. de Republ. cap. 4. & in method. hiſtor. cap. 6.* Arniſ. *doctrin. dict. lib. 1. cap. 10. pag. 106. & ſeqq.* Reinkingk. *lib. 1. de reg. ſec. & eccleſ. claſſ. 1. c. 1. num. 21. & ſeqq.* Plutarch. *tom. 2. de trib. Reip. gener. num. 9.* Ariſtot. *lib. 3. Polit. cap. 5. 7. 10. & 12.* Mæcenas *in oratione pro Monarchia.* apud Dion. Caſſ. *lib. 52. ſuprà tit. 3. §. 5. num. 2. pag. 44.* laudatâ. Gregor. Tholoſan. *in Syntagm. jur. univerſ. lib. 47. cap. 15. num. 24.* Lipſ. *lib. 2. Polit. cap. 2.* Althuſ. *cap. ult. Politic.* Paul. de Ivanicke *Politic. ex Tacit. lib. 1. cap. 1.* Eraſm. Ruffer. *diſput. hiſtor. polit. Argent. 1630. ſub Præſid. Dn. Bernegg. quæſt. 1.* Blaſ. Schreib. *diſput. hiſtor. polit. Argent. 1620. ſub Præſid. Dn. Bernegg. theſ. 28. & ſeqq.* Molina *de Juſtit. & Jur. tract. 2. diſput. 23. num. 14.* Dan. Otto *diſſert. jurid. Polit. de jur. publ. Imper. Roman. cap. 7. pag. 123. &c.* Matth. Stephan. *lib. 2. de juriſdict. part. 1. cap. 1. num. 105. & ſeqq.* Philipp. Camer. *in oper. horar. ſubciſiv. centur. 1. cap. 88.* Thom. Morus *in Utop. lib. 1. cap. 2.* Quibus omnibus tamen jungendus maximè eſt Chriſtophor. Beſoldus, qui, *in theſi*, mixtæ Reipubl. formam, ſeu Monarchiâ & Ariſtocratiâ ac Politiâ temperatam, præ reliquis excellere autumat, ideò, quod in eâ Imperii formâ, integritati legum juſtitiæque pleniùs cautum eſſe videatur: ubi nempè unus ſit Regens & Director, ſed alii adhuc, qui eum ne peccet, prohibeant, ejusque laudabiles conatus juvent. dict. Beſold. *Synopſ. Polit. lib. 1. cap. 3. theſ. 7. & diſcurſ. Politic. de Reip. formarum inter ſe comparatione, cap. 1.* Si verò non ſimpliciter, ſed, *in*

hypo-

hypotheſi, hanc rem dijudicemus: nullam tunc Reipubl. ſpeciem alteri abſolutè præferendam, ſed ut populorum diverſi ſunt mores, habitus atque ingenia, ità vel uni, vel alii genti diverſo tempore aliam congruere putamus Reipubl. formationem: hancque prudentia politica eidem appoſitè & conformiter applicat, omnibus ſimul circumſtantiis conſideratis. Et ità boni *Politici* munus eſt, non tantùm præſtantiſſimam & omnium votis optandam Reipubl. formam in theſi, ſed etiam eam, in antitheſi contemplari, quam tempora, quam res & opportunitates, itemque mores Civium perfici & conſiſtere patiuntur, Ariſtot. *lib.* 4. *Polit. cap.* 1. Dn. Forſtner. *not. pol. ad Tacit. lib.* 4. *Annal. cap.* 33. *pag.* 574. Sic Franci libertatem, Helvetii ſervitutem non admittunt. Florentinorum licentia liberior rectè transmutata fuit in ſeveriorem adminiſtrationem. Quidam nec libertatem, neque ſervitutem plenam ferunt, quod de *Romanis* olim Tacitus *lib.* 1. *hiſtor. cap.* 16. *verſ.* 7. teſtatur. Alii libertatem ignorant, & ſervi ſunt naturâ: quo intuitu Ariſtot. *in Polit. non uno loco* ait: Barbaros naturâ ſervos eſſe, & ideò libenter ferre dominatum, eò quod ſciant obedire, ſed non imperare. Ac ſanè quomodo Cicero *in paradox.* ex *Stoicorum* ſententiâ concludit; omnes ſapientes eſſe liberos: eâdem ratione *Ariſtoteles* diſputat; omnes inſipientes eſſe ſervos, *hoc eſt*, ad ſervitutem à naturâ deſtinatos. *Ariſtotelis* autem & *Philoſophorum* ſententia, de naturâ ſervis loquens, accipienda eſt in eum ſenſum, quo Plutarch. *in Pelop.* ait: *Pelopidam* naturâ Imperatorem fuiſſe, non quidem quòd talis natus fuerit, ſed quod prudentiam regiam naturâ haberet: adde *Decadem noſtram quæſt. miſcell. Groning.* 1638. *ſub Præſid.* D. Joh. Steinberg. *quæſt.* 6. Dan. Heinſ. *Epiſt.* ad Dn. Georg. Richter. JCt. & Conſil. Nor. *in Orat. p.* 583. & Arniſæ. *doctr. Polit. lib.* 1. *cap.* 4. *pag* 82. Beſold. *Synopſ. Politic. dict. lib.* 1. *dict. cap.* 3. *theſ.* 8. *& cap.* 14. *theſ.* 1. *&* 2.

Tertium notabile eſt de poteſtate moderni Imperatoris. Quam quia *ſuprà tit.* 4. §. 9. ex *noviſſimâ Capitulatione*, ibique Carpzov. *comment. ad Leg. Reg. Germ.* & Limn. *annotam. ad Capitul. Imper.* variis modis limitatam eſſe quodammodò oſtendimus; ideò *hîc* actum agere nolumus, cùm præſertim Matth. Stephan. *lib.* 2. *de juridict. part.* 1. *cap.* 1. *membr.* 1. *&* 2. Tob. Paurmeiſter. *lib.* 2. *de juridict. cap.* 4. Limn. *lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 9. & alii, qui de Status noſtri Legibus fundamentalibus ſcripſêre, poteſtati Imperatoriæ multis in articulis, qui olim ejus arbitrio relicti, arctiores, fines præſcriptos, aliosque ab antiquis differentes terminos poſitos eſſe, doceant: nihil tamen *Cæſareæ Majeſtati*, ut *ſuprà tit.* 3. §. 9. *circa fin.* contra *Hippolythi à Lapide* iniquitates ſingulariter proteſtati ſumus, derogatum, vel ademptum eſſe volumus, quin imò *Imperatorem*, ſalvâ *Majeſtatis* eſſentiâ, in *Capitulationem Cæſaream* jurare, *ſuprà titul.* 4. §. 4. probavimus, Imperiumque hodiernum, quamvis

num.13. cum dict. ſect.1.& ſeqq. De Advocatiâ Eccleſiaſticâ legatur Dn. Limn. *annot. ad dict. capit. dict. art. 1.* ibi: die Kirchen/ als derſelben *Advocat*, *pag.133.* quoad Pontificem diſſentiunt hac in parte Electores ſeculares ab Eccleſiaſticis: hi obligant Imperatorem ad patrocinium & defenſionem Sedis Romanæ atq; Pontificis: Illi ad hæc Imperatorem obligare nolunt, Dn. Limn. *annot. ad Capitulat. Maximiliani II. artic.2. pag.489. & ſeq. & ad Capitul. Ferdinandi IV. art.1.* ibi: noch itztgedachte *Advocatia*, dem Religion- und *prophan*-Frieden/ zu *præjudiz* angezogen und gebraucht/*&c. tom.5. addit. ad jus publ. l.1. cap.12. num.35. pag.229.* adde Dn. Carpzov. *ad Leg. Reg. German. dict. cap.2. ſect.10. final.*

(2.) Articulo ſecundo, *de confirmatione ac obſervatione Legum fundamentalium, Aureæ Bullæ, Inſtrumenti Pacis religioſæ, prophanæ & publicæ, omniumq; aliarum Ordinationum & Conſtitutionum in Receſſibus Imperii comprehenſarum &c.* agitur. Dn. Limn. *annot. ad dict. Capitul. Caroli V. artic.2.* ibi: *confirmiren*, *pag.136.* opinatur, confirmatione hâc haud opus eſſe, cùm Leges iſtæ fundamentales non Imperatoris ſed Imperii ſint, atq; ab hoc ſemel latas vel receptas confirmatione alia haud indigere: dicis ergò causâ potiùs quàm neceſſitatis, hanc promiſſionem fieri, quam nec impleri moris ſit. Hodiè quippe Leges meritò Imperii eſſe dicuntur: Imperator enim non niſi conſenſu Electorum, Principum & Statuum Imperii, Leges fert univerſales, Carpzov. *cap.3. ad Leg. Reg. ſect.1.* Limn. *ad dict. Capitul. Carolinam art.2.* ibi: Beſſern/ *pag.138.* Carpzovius tamen confirmationem Aureæ Bullæ &c. *dict. cap.3. ſect.2.* nec non privilegiorum & regalium, reliquorum Principum Statuumq; Imperii, *dict. cap.3. ſect.11.* ut & Nobilium Imperii liberorum, *ſect.12.* perneceſſariam eſſe putat, eâ ratione, quam *ſeq. ſect.13.* expreſsè reddit: ſed hæc ad *ſeq. articul. 2. hujus Capitulationis* potius ſpectare videntur.

(3.) Articulo decimo, *de fœderibus, quæ Imperatori ſine Electorum aſſenſu cum externis pangere prohibita* tractatur. Solum autem Electorum conſenſum ſufficere, nec reliquorum Statuum requiri, notat Dn. Limn. *ad Capitul. Caroli V. artic.7.* ibi: kein Bündnüß oder Einigung machen/ *num.3. pag.159.* Tria requiſita, vide *ibidem*, verb. An gelegenen Mahlſtätten/ *&c. pag.161.* Cauſas poteſtatis tam conſtrictæ circa fœderum jura, dat Carpzov. *cap.6. ad L. Reg. ſect.1. num.10. 11. & 12.* quas vide, ſi placet: de quâ materiâ legantur etiam *ſect. ſeqq. dict. cap.6.*

(4.) Articulus duodecimus, Imperatori prohibet, *ne facultates Imperii oppignoret aut deteriores faciat, & vult, ut ab aliis nationibus occupata recuperet.* Quoniam hîc *primò* de alienatione, quæ minus favorabilis eſt, agitur, ideò Dn. Limn. *ad dict. Capitul. Caroli V. artic.9. pag.162. & ſeqq.* tàm

multa

multa & egregia annotavit, quæ *ibidem* legi poſſunt: quibus addantur ea, quæ Carpzov. *cap.7. ad dict. Leg. Reg. ſect.* 1. *& ſeqq.* & Dn. Limn. *ad Capitul. Ferdin.III. art.9. pag.690. & Ferdin. IV. art.9.pag.246.* habet, ubi graviſſimis de cauſis oppignorationem, diſtractionem & alienationem bonorum Imperii abſque conſenſu Archi-Principum Electorum, Capitulatione Cæſareâ prohiberi oſtendit, vide etiam *ſuprà tit. 3.* §.10. ibi, *flagitioſa, n. 9.* Cùm *ſecundò* articulus hic de bonis ab Imperio avulſis, quod vulnus Imperio magis noxium & deforme curam requirit promptiorem, iisque recuperandis loquatur, ideò *in annotamentis* ad hanc rem Dn. Limn. non minorem adhibuit diligentiam, quam vide, ſi placet, *d. artic.9. pag 173. & ſeqq.* ubi de præſcriptione inter Monarchas, *& pag. 179. cum ſeq.* ubi de ſtudio recuperandi fruſtraneo: adde Carpzov. *cap.7. ad dict. Leg. Reg. ſect.4. & ſeqq.* & Limn. *ad hanc Capit. tom.5. addit. ad jus publ. pag.334.*

(5.) Articulus decimus tertius *de iure belli ac pacis* agit. Pacem meritò cum omnibus colere debet *Imperator*, non ſolùm propter cognationis naturalis vinculum, ſed etiam propter præceptum divinum. Cum autem inter vicinos, majores occaſiones quotidiè emergere poſſint ad rixas, jurgia & bella, quàm inter longè diſſitos, majusque malum & promptius damnum inde ſequi poſſit, viſum fuit Electoribus, hoc remedio paci publicæ providere, non ignaris, quantum commodi non tantùm ex commerciis vicinorum, ſed & auxiliis, ubi opus fuerit, Imperio accreſcere poſſit, verba ſunt Limnæi noſtri *in annotam. ad Capitul. Caroli V. artic.11. pag.* 181. ibi: Friedlich und Nachbarlich. adde *ibid.* ea, quæ de Turcâ, & *pag. 184. cum ſeqq.* ea, quæ de conſilio bellico, & *pag.190. cum ſeqq.* ea, quæ de uſu auxilii infidelium, leguntur. De jure belligerandi Imperatoris in Imperio Romano-Germanico per Legem Regiam limitato, ſedulò perpendatur etiam Carpzovii *totum cap. 4. de Lege Regiâ.* Digna etiam lectu ſunt verba Inſtrumenti Pacis Cæſareo-Gallici, *artic. 2. §. Et ut eò ſincerior amicitia mutua ſecuritas inter Imperatorem, Regem Chriſtianiſsimum, &c.* quæ cùm cuivis pateant, huc transſcribi ſupervacuum eſſet, adde Joh. Hieronym. im Hoff. *ſingular. pol. cap. 39. & de bello Turcico. cap.46. & ſeqq.* Si cuiquam placeat intueri imaginem & umbram pacis, is adeat. Dn. Bœcler. *comment. ad lib. 1. Annal. Tacit. cap. 10. annot. 5.*

(6.) In decimo ſeptimo articulo ea, *quæ Comitia & conventus concernunt*, proponuntur. Tria in hoc articulo de Comitiis Imperii obſervanda eſſe Dn Limn. *d. Capitul. Caroli V. artic.12.* ibi: mit den Reichstägen. *pag.195.* docet. *Primum* eſt, contra multitudinem & frequentiam: ſcilicet, ut non indicantur, niſi ubi magna id poſtulet ratio. *Secundum*, ut non indicantur, niſi cum præſcitu & conſenſu Electorum. *Tertium*, comitia concernens,

eſt locus, ubi habenda, & ad quem vocandi Status: nempe locus ille in Imperio Germanicæ nationis ſitus eſſe debet. De Comitiis Imperii aliàs quamplurimi ſcripſêre, quos hîc, ut intra cancellos maneamus, nominare ſuperſedemus: Conſulatur ſolummodò Limnæus noſter *hîc Capitulat. Carol. dict. artic.12. pag.198. & ſeq.* & Carpzov. *ad Leg. Reg. cap.5.* ubi *ſect.1. num.17. 21. & 22.* cauſas indicat, quare Imperator absque conſenſu & approbatione Electorum Comitia indicere vel reaſſumere non valeat, adde *ibid. dict. cap.5. ſection. ſeqq.* Joh. Henric. Stamler. tamen *acroam. de reſervat. Imperat.* § 27. *& aliquot ſeqq.* permagnam Imperatori circa Comitia licentiam tribuit, ſed refutatur à Dn. Limn. *ad hanc Capitulat. dict. artic.17. tom.5. ad jus publ. lib.1. cap.12. num.35. pag.338. & ſeqq.* adde *Capitul. Matth. artic.12. pag.561. & Ferdin. III. artic.14.*

(7) *Circa adminiſtrationem Juſtitiæ, ad quidnam Imperatorem noſtrum hac Capitulatio obſtringat* decimus octavus docet articulus. Cujus quatuor ſunt membra. *Primum*, ne Imperator quenquam ex Statibus & Subditis Imperii extra Germaniam vocet ad Judicium; ſive negocium ordinario proceſſu, ſive amicabili compoſitione terminandum ſit, Dn. Limn. *lib.4. de jur. publ. cap.8. num.*87. *Secundum*, ne Imperator quemquam cogat; alibi quàm coram competente judice & judicio comparere, vide *πιν. noſtr. titul. jur. publ. tit.1. §.5. num.2. in fin.* *Tertium*, de abolendis Curiâ Imperiali Rotvvilæ, Judiciis provincialibus Sueviæ & aliis hinc inde per Imperium hactenus uſitatis, Inſtrum. Pac. *artic.5. §.20. verſ. Denique cum etiam.* Dn. Limn. *tom.5. addit. ad jus publ. lib.9. cap.9.* *Quartum*, ne Imperator contra Regalia, jura collectarum, ſequelæ, &c. Electorum, Statuumque, ad nudam inſtantiam ſubditorum ulla largiatur Mandata cum & ſine clauſula, inauditis Electoribus, Principibus & reliquis Statibus. De officio Imperatoris in adminiſtrandâ Juſtitiâ, Carpzovius *cap.9. ad d. Leg. Reg.* plurimis agit *ſectionibus*, ad quas amicum Lectorem remittimus: adde Mylerum *delineat. de Princip. & Statib. Imp. cap.* 20. Limn. *ad Capitul. Caroli V. artic.12. & 35. Matth. artic.16. pag.562. Ferdin. III. art.13. & 17.*

(8.) Articulo hujus *Capitulationis* vigeſimo primo *Imperatoris poteſtas circa impoſitionem & conceſſionem vectigalium, indictionemque collectarum,* limitatur. Omnia, quæ hâc de materiâ à Carpzovio *ad d. L. Reg. cap.8.* per omnes *ſectiones*, & à Limnæo *annot. ad dict. Capitul. Caroli V. art.18. pag.237. & aliquot ſeqq.* ſcribuntur, ſcitu pernecesſaria ſunt. Sicut enim apud pleroſque populus, ità etiam apud Germanos jura vectigalium certis legibus ſunt determinata, quod prudentiſſimè tàm in hâc *Capitulatione*, quàm in præcedentibus eſt proviſum, Vizzan. *ad Nov.17. cap.4. & cap.7. de mandat.*

Priv-

Princip. pertinet huc etiam Romanæ expeditionis contributio, zum Römerzug. adde Dn. Limn *ad Capitul. Ferdin. III. artic.* 20. & 24.

(9.) Juxta trigeſimi ſexti articuli tenorem, *Imperator, ne dignitatem Imperii ſuæ familiæ peculiarem & hæreditariam faciat; utque id, quod interregni tempore Vicarii publicè egerint, ratum habeat,* obſtringitur. De electione vide Dn. Limn. *lib.* 2. *jur. publ. cap.* 3. *per tot. & annot. ad Capitulat. Caroli V. proœm.* ibi: Erwöhlter. *pag.* 48. *& ad artic.* 3. *&* 28. *pag.* 291. *& ſeqq.* Carpzov. *ad L. R. cap.* 11. *à ſect.* 1. *usque ad* 11. De Vicariatu iterum Dn. Limn. *lib.* 3. *jur. publ. cap.* 12. *& ad Capitul. Caroli V. dict. artic.* 3. *pag.* 140. *& artic.* 26. *pag.* 286. Carpzov *ad d. L. Reg. d. cap.* 11. *ſect.* 12. *& ſeqq. ad fin. usque.* iterum Limn. *ad Capitul. Ferdin. I. art.* 26. *Maximil. II. art.* 14. *Rudolph. II. art.* 30. *Matth. art.* 35. *pag.* 572. *Ferdin. II. art.* 35. *Ferdin. III art.* 38.

(10.) *Conſilii Imperatoris ſecreti, Imperii-aulici, & bellici, conſtituendi; nec non officiorum & negotiorum publicorum illuſtribus Germanis committendorum,* curam habet articulus quadrageſimus. De quâ multa pulchra non ſolum Carpzov. *ad dict. L. Reg. Germ. tot. cap.* 10. Verum etiam Limn. noſter *ad dict. Capitul. Caroli V. artic.* 13. *per tot. pag.* 200. *& aliquot ſeqq.* proponunt; adde eund. Limn. *ad Capitul. Matth. artic.* 40. *pag.* 580. *Ferdin. II. art.* 39. *pag.* 604. *Ferdin. III. artic.* 15.

§. 10.

Atque hi præcedentes articuli principaliores ſunt in hac *Leopoldina Capitulatione,* quos (quia neceſſariis pariter & utiliſſimis rerum Imperii argumentis occupantur, ideoque omnibus etiam prioribus inſerti ſunt *Capitulationibus*) minimè prætерire, ſed remiſſivè ſaltem emedullare nobis viſum fuit. Cœterùm cùm eâdem *Capitulatione* ſex planè novi contineantur articuli, qui in prioribus non reperiuntur, in eosdem coronodis loco per tranſennam pauliſper inquirere libet.

(1.) Inter quos quartus agmen ducit, *de Ducis Sabaudiæ inveſtiturâ* agens; maximâ ex parte deſumptus ex Inſtrumento Pacis Cæſareo-Gallico, *art.* 11. § *Cæſarea Majeſtas, &c.* De jure Sabaudiæ Ducis in Ducatum Montferratenſem, vide Dn. Limn. *tom.* 2. *jur. publ. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 15. *& ad hanc Capitulat. dict. artic.* 4. *tom.* 5. *jur. publ. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 35. *pag.* 327. De feudis Imperii in Italiâ, *eund. ad Capitul. Matth artic.* 30. *pag.* 559. 565. *& ad hanc Capit. artic.* 39. Cœterum pro *Carolo* Duce Mantuæ, &c. *disquiſitiones juridicas* ediderunt Franciſcus Niger Cyriacus, & Fridericus Boſius JCti Mantuani, *Francof.* 1629.

(2.) Articulus nonus, *prohibens fœdera inter mediatos & exteros,* ſimiliter planè novus eſt, & limitat Inſtrumenti Pacis *artic.* 8. §. *gaudeant.* verſ.

cumprimis verò, &c. ubi fœdera tantùm inter Status immediatos & exteros licita ſunt. Carpzov. *ad Leg. Regiam. c. 6. ſect. 6. num. 8.* & Myler. *delineat. de Princip. & Statib. Imper. cap. 17.* adde Dn. Limn. *ad Capitul. Caroli V. artic. 7. & Ferdin. III. art. 7.*

(3.) Ut & decimus quartus: *qui Imperatori ſpecialiter probibet, ne ſeſe immiſceat bellis in Italia & Burgundia.* Sicut enim jus Belligerandi Imperatoris per Legem Regiam in aliis limitari potuit, Carpzov. *ad d. L. Reg. cap. 4* ità & hoc loco licitè factum eſt.

(4.) Articulo trigeſimo quinto, qui etiam totus novus eſt, *Generali poſtarum per Imperium Præfecto jus integrum & ſalvum* reſervatur. De regali poſtarum jure, Lodovicus von Hornigk *ſingularem* ſcripſit *tractatum*, adde Limn. *de notit. Regn. Franc. lib. 2. cap. 7. lit. iiii. & ſeq. & tom. 5. jur. publ. lib. 1. cap. 12. num. 35. pag. 354. & eod. tom. 5. lib. 2. cap 9. num. 133.*

(5.) Porrò inter novos hujus *Capitulationis* articulos quadrageſimus primus invenitur, *qui Ordinationi Conſilii Imperatoris Aulici in ſuo vigore per omnia conſervandæ, proſpicit & vigilat.* Quam Ordinationem Dn. Limnæus *tom. 5. jur publ. ad lib. 9. cap. 4. num. 34.* exhibet. De quo Conſilio Imperatoris Aulico videatur Limn. *tom. 3. jur. publ. dict. lib. & cap. & tom. 4. ibid.* nec non Carpzov. *ad L. Reg. cap. 9. ſect. 4.* adde eundem Limn. *commentar. ad Capitul. Ferdin. III. art. 44. & 45.*

(6.) Articulus tandem quadrageſimus quintus, inter novos hujus Capitulationis ultimus, *de taxâ & juribus Cancellariæ Imperatoris aulicæ non moderandis*, diſponit. Nulla, ut hodiè mores ſunt, eſt in Europa Cancellaria, ubi non literæ, vel diplomata, actusque vel judiciales, vel gratioſi, certa taxâ æſtimati ſint, Dn. Limn. *ad Capitul. Ferdinandi III. artic. 46.* ibi: die gewöhnliche Tax-Gelder. *pag. 741.* Speidel. *Specul. Juridic.* verb. Tax, Cantzley-Tax. Rudinger. *obſervat. centur. 4. obſerv. 50.* Von Tax der Cantzley-Gefällen. Wehner. *obſervat.* verb. Expens und Unkoſten. De taxâ Cancellariæ Apoſtolicæ, *tract. tract. vol. 6. fol. 95.* De taxâ Cancellariæ Cameræ Imperialis *Ordin. Cam. part. 1. tit. 33.* Denais. *Compend. jur. Cameral. titul. 66. noviß. edit Argent. 1652. acceß. 1.* Caſp. Wilhelm. Scip. *compend. jur. Camer.* verb. Cantzley-Geld. *& acceß. 6. & 7.* Roding. *Pandect. Cameral. edit. noviß. Spir. 1660 acceß. 4. & 5.* De taxâ Cancellariæ Rotwilenſis, *Ordin. Rotwil. part. 1. tit. 13.*

TITU-

TITVLVS V.

DE PRAENECESSARIO MAJESTATIS Officio, quod conſiſtit in judicando, ubi de poteſtate, juſtitia, voluntate, æquitate & liberalitate in Legibus conſtituendis commonefactio.

Parte I. *de poteſtate Principis in legibus condendis agitur.*

§. 1.

COnſiſtimus adhuc in enodatione *definitionis*; diſcuſſo enim vero & proprio ejus generi, ſcilicet *Juri ex placito & plenitudine poteſtatis confecto, ſupr. titul.2. §.5. & 6.* & differentiæ ſpecificæ, ſcilicet, *Legi Regiæ & Capitulationi Cæſareæ, ſupr. dict. tit.2. §.5. & titt.3.4.* prænecesſarium Majeſtatis officium, in judicando conſiſtens, non incommodè ſubnectitur. Paurmeiſterus *lib.1. de juriſdict. Imper. Rom. cap.3. num.13. &c.* Beſold. *Synopſ. Polit. lib.1. cap. 2. theſ. 29. & Polit. lib. 1. cap. 4. §* 1. *num. 2.* & Althuſius *Polit. cap.29. num.1. & Dicæolog. lib.1. cap.32. num.9. cap.81. num. 2. & ſeqq.* tria unanimiter faciunt Majeſtatis officia potiora, quorum primum in ordinando, ſecundum in judicando, & tertium in vindicando, vel potius in εὐταξίᾳ, εὐνομίᾳ, & αὐταρκείᾳ conſiſtunt. Hiſce tribus ſummis capitibus vim ac poteſtatem τῆς ἀρχῆς πολιτικῆς omnem contineri, ac ultra ea non extendi, non tantùm ex omnium gentium, quæ Imperia & Reſpublicas conſtitutas habuerunt, inſtitutis apparet; ſed antiquiſſimos tàm *Græcos* quàm *Latinos* Autores reverà, & in effectu, etſi quoad formam exactè ità non diſtribuunt, conſentire manifeſtum eſt. Paurmeiſter. *dict. lib.1. de juriſdict. Imper. d. cap.3. num.21.* Nos primum & tertium Majeſtatis officium, de negotiis rerum bellicarum, & emolumentis circa munerum tàm realium quàm perſonalium indictionem, jam ſuo relinquimus loco, dicturi ſolummodò aliquid de δικαιοδοσύνῃ ἀρετῇ. Ariſtot. *Polit. lib.3. cap.17.* ait: ἄνευ δικαιοδοσύνης ἀρετῆς οὐκ δυνατὸν οἰκεῖσθαι πόλιν, id eſt, *Sine juris dicendi virtute civitas habitari nequit*: unde liquidò apparet, δικαστικῇ ſive judiciariâ poteſtate, ſeu (ut Henr. Zoëſius *comment. in lib.1. ff. tit.4. de conſtit.*

Princip. num. 8. appellat) legislativâ juriſdictione ſupremâ, ad ſalutem ac tranquillitatem Reipublicæ ante omnia opus eſſe. Juriſdictionem præcipuam eſſe partem, in quâ fermè cardo totius politicæ gubernationis verſetur, & propter quam fermè ſolam Reſpublicæ ſint inſtitutæ, tàm ex Cicerone *paſſim*, quàm ex Paurmeiſtero *dict. lib. & cap.* & Arniſ. *Polit. lib.* 1. *cap* 17. & Matth. Stephan. *de juriſdict. lib.* 1. *cap* 1. *num.* 1. & Reinkingk. *lib.* 2. *de reg. ſec. & eccleſ. claſſ.* 2. *cap.* 1. *& cap.* 5. *num.* 30 Beſold. *Syn. Polit. lib.* 1. *cap.* 2. *th.* 31. *& lib.* 2. *cap.* 4. & Jacob. Lampad. *de Rep. Roman. German. cap.* 15. Donaldſon. *Synopſ. Ethic. lib.* 8. *cap.* 13. *pag.* 277. Herm. Vultej. *tract. de juriſdict. in dedicat.* Budæ, *diſp. inaug. Argent. de juriſdict.* 1658. aliiſque abundè conſtat. Inter cæteras, inquit politiſſimus Carolus Tapia *ad rubr. & l. fin. ff. de Conſtitut. Princ. initio proœmii*, illa eſt potiſſima Principi prærogativa attributa, ut ejus *placita* legis haberent vigorem, ac ab omnibus ſervari oporteret, idque ut fieret omnis ratio expoſtulabat, *ſupr. tit.* 1. § 12. *&* 13. *tit.* 2. § 1. *&* 5. *tit.* 3. §. 1. *&* §. 9. *num.* 1. *titul.* 4. §. 1. *&* §. 9. *num.* 2. Ideò de Curiis Cæſarum & Legibus Curiatis Marquard. Freher. *Commentar. in Conſtit. Adolphi, Roman. Regis, prolegom. pag.* 622. præclara quædam tradit. Cæterum, quemadmodum per *placita* hîc *JCti & Juſtinianus* ſolummodò id, quod juris objectum facit, & eo animo promulgatur, intelligunt, *ſupra tit.* 2. § 6. ibique allegat. Dn. Bœcler. *Comment. ad Tacit. Ann. lib.* 1. *cap.* 4. *annot.* 1. *pag.* 64. *& ſeqq.* quemadmodum etiam certa quædam *Propria*, ſeu *Officia Conſtitutionum*, cum earum eſſentiâ & quidditate arctiſſimè cohærent & conveniunt, *ſupra dict. titul.* 2. §. 7. ità, hoc Principis *Officium Judiciarium* continet prætereà ſummam ejus poteſtatem, ſupremam juſtitiam, æquitatem ac clementiam maximam, & immenſam ejus liberalitatem: ubi, quid poſſit, quid velit, quid denique ſciat Princeps, agendum potiſſimùm & tractandum eſt, Petr. Anton. de Petra, *tract. de jur. quæſit. non tollend. per Princip. præfat. num.* 1. *& per tot.* Et poteſtas quidem Principis ea eſt, quæ omnia complectatur, & nullis ſolennitatum vinculis devincta ſit, nullis juris aſtricta limitibus, ſed vaga huc atque illuc decurrens, præter jus, contra jus, ac ſupra jus, omnia diſponat, ejusque nutui, rerum fortunarumque noſtrarum, vitæ neciſque facultas commiſſa ac credita ſit. Huic autem poteſtati ſingularis eſt conjuncta juſtitia, quæ omnibus prodeſſe ſtudeat, nemini injuriam inferat, vel fraudem faciat, ſed pacis amica, malos pœnis, bonos præmiis afficiat, & jus ſuum unicuique tribuat. Cujus juſtitiæ rigorem, ac ſummum jus, ne in hominum injuriam convertatur, æquitas ac clementia temperant, dum pro temporum opportunitate Reipublicæ commodis ſtudens, delictis indulget, pœnas aut lenit, aut differt, aut tollit; ità ut ſibi potius officere, quàm alteri ſtudeat, ſua potius incommoda patiatur, quàm in alterum quicquam iniquum fieri vel jubeat, vel per-

permittat, vel non prohibeat. Quibus denique accedit nunquam ſatis laudata, ſed longè ab hominum commercio nunc rejecta liberalitas, quæ omnes quicunque ſunt in terrarum orbe theſauros exuperat; in conceſſionibus publicè factis freno non ſubjacet, in privatorum beneficiis, quo magis poteſt, in ejus, cui confertur, commodum fimbrias ſuas extendit, gratias ampliat, ac cumulatiſſimas reddit. Hæc igitur omnia ſunt propria Principi attributa ornamenta, poteſtas, ne voluntas reddatur inanis: juſtitia, ne voluntas labatur: æquitas & clementia, ne juſtitia nimium exaſperet: ac liberalitas, ut poteſtas, voluntas, juſtitia, & æquitas exerceantur, Carol. Tapia *dict. commentar. in rubr. & l. fin. ff. de Conſtitut. Princip. dict. proœm.*

§. 2.

Quoniam itaque Ulpianus etiam præter ea quæ *paulò antè* dicta ſunt, hæc Principi attributa confert, dum in legibus condendis poteſtatem, in ſententiis & reſcriptis juſtitiam & voluntatem, æquitatem & liberalitatem in ſubveniendo & indulgendo ponit, *l. 1. ff. de Conſtitut. Princip.* ideò initium de poteſtate faciendum eſt. De quâ cùm *ſuprà tit. 3. part. 2. §. 6. 7. & 8.* ubi de *Leg. Reg.* effectu, non nihil actum, ideò erimus hîc breviores, & remittemus nos ad Carol. Tap. *dict. comment. in rubr. & l. fin. ff. de Conſtit. Princip. cap. 1. per tot.* maximè autem *num. fin.* Tob. Paurmeiſter. *lib. 1. de juriſdict. Imper. Rom. cap. 3. per tot. & lib. 2. cap.* 4. Petr. Anton. de Petr. *tractat. de jur. quæſit. non tollend. per Princip. cap. 1. & ſeqq.* ubi de poteſtatis Principis excellentiâ, Dn. Bernegger. *quæſt. miſcellan. ad Germ. & Agricol. Taciti, quæſt.* 163. Ariſmin. Tepat. *deciſ. tit.* 48. Conring. *de Majeſt. Imperant. & ſumma poteſtatis ſubjecto.* Stamler. *de reſervat. Imper. §. 3. 4. & 6.* Beſold. *Polit. lib. 1. cap. 2. & 4. & Syn. Polit. lib. 1. cap. 1.* Arniſæ. *Polit. lib. 1. cap. 11.* Althuſ. *Politic. cap. 39. & ultim.* aliosque. Ubi tamen ambulatoriè initiò non prætereundum; per manum & per dextram indigitari magnam Principis poteſtatem Rupert. *ad Enchirid. Pompon. pag. 38. & ſeqq.* Cœterùm tria maximè notabilia hoc loco conſideranda eſſe cenſemus.

Primò diſtinctionem inter poteſtatem ordinariam, & extraordinariam, quam *ſuprà tit. 3. §. 9.* dedimus, reprobatam tamen ab Anton. Fabro *in Juriſprud. Papinianeæ ſcientiâ, ad tit. Inſtit. de jur. nat. gent. & civil. princip. 8. confutat. 2. pag. 70.* à Carolo Tapiâ *comment. in rubr. & l. fin. ff. de Conſtit. Princip. dict. cap. 1. num. 77.* & à Did. Covarruv. *lib. 3. variar. reſolut. cap. 6. num. 8.* nos verò eam, omninò conſiſtere poſſe autumamus, cum Petr. Anton. de Petra *tractat. de jur. quæſit. non tollend. per Princip. dict. cap. 1. num. 8. cap. 2. & cap. 3. ſuprà dict. titul. 3. §. 9. & §. ſeq.* 10. In hoc primo notabili obiter quæritur: *Utrum Cæſaris poteſtas Tyrannis?* Cujus quæſtionis deciſionem brevem

vide

hypotheſi, hanc rem dijudicemus: nullam tunc Reipubl. ſpeciem alteri abſolutè præferendam, ſed ut populorum diverſi ſunt mores, habitus atque ingenia, ità vel uni, vel alii genti diverſo tempore aliam congruere putamus Reipubl. formationem: hancque prudentia politica eidem appoſitè & conformiter applicat, omnibus ſimul circumſtantiis conſideratis. Et ità boni *Politici* munus eſt, non tantùm præſtantiſſimam & omnium votis optandam Reipubl. formam in theſi, ſed etiam eam, in antitheſi contemplari, quam tempora, quam res & opportunitates, itemque mores Civium perfici & conſiſtere patiuntur, Ariſtot. *lib.* 4. *Polit. cap.* 1. Dn. Forſtner. *not. pol. ad Tacit. lib.* 4. *Annal. cap.* 33. *pag.* 374. Sic Franci libertatem, Helvetii ſervitutem non admittunt. Florentinorum licentia liberior rectè transmutata fuit in ſeveriorem adminiſtrationem. Quidam nec libertatem, neque ſervitutem plenam ferunt, quod de *Romanis* olim Tacitus *lib.* 1. *hiſtor. cap.* 16. *verſ.* 7. teſtatur. Alii libertatem ignorant, & ſervi ſunt naturâ: quo intuitu Ariſtot. *in Polit. non uno loco* ait: Barbaros naturâ ſervos eſſe, & ideò libenter ferre dominatum, eò quod ſciant obedire, ſed non imperare. Ac ſanè quomodo Cicero *in paradox.* ex *Stoicorum* ſententiâ concludit; omnes ſapientes eſſe liberos: eâdem ratione *Ariſtoteles* diſputat; omnes inſipientes eſſe ſervos, *hoc eſt*, ad ſervitutem à naturâ deſtinatos. *Ariſtotelis* autem & *Philoſophorum* ſententia, de naturâ ſervis loquens, accipienda eſt in eum ſenſum, quo Plutarch. *in Pelop.* ait: *Pelopidam* naturâ Imperatorem fuiſſe, non quidem quòd talis natus fuerit, ſed quod prudentiam regiam naturâ haberet: adde *Decadem noſtram quæſt. miſcell. Groning.* 1638. *ſub Præſid.* D. Joh. Steinberg. *quæſt.* 6. Dan. Heinſ. *Epiſt.* ad Dn. Georg. Richter. Jct. & Conſil. Nor. *in Orat. p.* 583. & Arniſæ. *doctr. Polit. lib.* 1. *cap.* 4. *pag* 82. Beſold. *Synopſ. Politic. dict. lib.* 1. *dict. cap.* 3. *theſ.* 8. & *cap.* 14. *theſ.* 1. & 2.

Tertium notabile eſt de poteſtate moderni Imperatoris. Quam quia *ſuprà tit.* 4. §. 9. ex *noviſſimâ Capitulatione*, ibique Carpzov. *comment. ad Leg. Reg. Germ.* & Limn. *annotam. ad Capitul. Imper.* variis modis limitatam eſſe quodammodò oſtendimus: ideò *hîc* actum agere nolumus, cùm præſertim Matth. Stephan. *lib.* 2. *de juriſdict. part.* 1. *cap.* 1. *membr.* 1. & 2. Tob. Paurmeiſter. *lib.* 2. *de juriſdict. cap.* 4. Limn. *lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 9. & alii, qui de Status noſtri Legibus fundamentalibus ſcripſêre, poteſtati Imperatoriæ multis in articulis, qui olim ejus arbitrio relicti, arctiores, fines præſcriptos, aliosque ab antiquis differentes terminos poſitos eſſe, doceant: nihil tamen *Cæſareæ Majeſtati*, ut *ſuprà tit.* 3. §. 9. *circa fin.* contra *Hippolythi à Lapide* iniquitates ſingulariter proteſtati ſumus, derogatum, vel ademptum eſſe volumus, quin imò *Imperatorem*, ſalvâ *Majeſtatis* eſſentiâ, in *Capitulationem Cæſaream* jurare, *ſuprà titul.* 4. §. 4. probavimus, Imperiumque hodiernum, quamvis

ejus *Aquila*, habito reſpectu ad prætetita ſecula, ſatis deplumata appareat, ejusvè præcipuæ plumæ evulſæ videantur, ſtare tamen adhuc ſatis illuſtre in modicis etiamnum reliquiis, & reliquo Orbi ſatis formidabile eſſe, ac in fortiſſimâ *Germanorum* natione conſiſtere, ex Nicolai Myleri *delineatione de Princip. & Stat. Imperii Rom. Germ. cap.* 8. *num.* 1. & 2. conſtat, qui *dict. cap.* 8. *num.* 3. porrò refert, quod *Imperii Romano-Germanici* potentiam, vires, & militandi fortitudinem, tricennale bellum Germanicum ſatis conteſtatum fuerit, additque, Imperatorem *Ferdinandum II. anno* 1627. poſt concluſ. m cum Daniæ Rege Pacem, trecenta & ſex legiones militum fortiſſimorum ſub vexillo *Imperialis aquila* habuiſſe & aluiſſe. Hæc *Imperii Romano-Germanici* facies & imago ſcitè appellatur *Corpus Imperii Chriſtianum*, das Heilige Römiſche Reich Teutſcher *Nation, Receſſ. Imper. Ratisb. anno* 1541. *Princ.* conſtans *Capite* & Membris, *Aur. Bull. Caroli IV. cap.* 2. *Receſſ. Imper. Colon.* 1512. *in Princ. & paſſim.* Dn. Limn. *lib.* 1. *de jur. publ. cap.* 7. *num.* 50. ſeu *Corpus myſticum*, ad corporis vivi verique imaginem, cujus caput eſt *Imperator*, Limn. *dict. lib.* 1. *dict. cap.* 7. *num.* 51. 52. 53. & *ſeqq. ſuprà dict. tit.* 4. *dict.* §. 4. *Receſſ. Imp.* 1530. §. Deßgleichen Wir/ ibi, als Römiſcher Keyſer und Haupt. qui ratione dignitatis & auctoritatis, omnibus Regibus tàm Chriſtiani Orbis, quàm infidelium, præcellit, Quetta *conſil.* 1. *num.* 9. Beſold. *Synopſ. Polit. lib.* 2. *cap.* 10. *theſ.* 8. Limn. *lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 7. *num.* 25. & *ſeqq.* & *tom.* 4. *ad dict. lib. & cap. num.* 33. *pag.* 237. & *ſeq.* Membra ſunt Status Imperii, velut Electores, Principes, Comites, Civitates, als des Römiſchen Reichs einverleibte Glieder. *dict. Receſſ. Imper. Ratiſbon. de anno* 1541. *dict. Princ.* Limn. *dict. lib. & cap. num.* 52. Carpzov. *pract. Crimin. part.* 1. *quæſt.* 41. *num.* 75. quæ à *Capite* ritè diſpenſantur, Reinkingk. *lib.* 1. *de reg. ſec. & eccl. claſſ.* 3. *cap.* 1. Beſold. *in theſ. pract. lit. R. verb.* Römiſch Reich. Dn. Limn. *dict. lib.* 1. *dict. cap.* 7. *d. num.* 50. & *ſeqq.* adde Jacob. Aug. Thuani *lib.* 2. *hiſtor. à pag.* 72. *uſq. ad pag.* 78. vide etiam *infrà titul.* 13. plura, ubi Status Imperii hodiernus copioſiùs demonſtratur.

Pars II. *de voluntate & Juſtitiâ.*

§. 3.

Poteſtatem *Principis*, quam latiſſimam eſſe, *ſuperius* audivimus, ejus voluntas ſequitur, quæ poteſtate longè inferior eſt, Carol. Tapia *de Conſtit. Princip. cap.* 2. *Princ.* Barſchamp. *de clauſulis. cap.* 23. §. 2. *num.* 20. & *ſeq.* Petr. Anton. de Petra, *tractat. de jure quæſ. t. non tollend. per Princ. cap.* 28. *num.* 8. ideoque clauſulæ, *ex certâ ſcientiâ, ex plenitudine poteſtatis, & motu proprio,* non operantur, ubi poteſtas Principis deficit, & non eatenus ſeſe extendit,

Tapia

Tapia *dict. cap. 2. num. 27.* Cùm autem hæc voluntas ſummæ juſtitiæ conjuncta ſit, ideò Princeps nec jura tollere, nec alicui præjudicium velle afferre præſumitur. Tap. *dict. cap. 2. dict. pr.* Petr. Anton. de Petra, *d. tract. de Poteſtat. Princip. cap. 37. & cap. 39. cum ſeqq.* omnis enim de eo ſiniſtra abſit opinio, & rideantur, qui extra terminos juſtitiæ habiles per *placita* Principum, vagas eorum libidines intelligunt: id ſolummodò, quod juris & juſtitiæ objectum facit, ſubjectam eſſe materiam, *in l. 1. ff. de Conſtitut. Princ. & §. 6. Inſtit. de jur. nat. gent. & civil.* ſuprà *titul. 2. §. 6.* docuimus. Verba Bœcleriana *in Comment. ad Tacit. Ann. lib. 1. cap. 4 annot. 1. pag. 64. & ſeqq.* ità ſeſe habent: *In ſtatu libertatis, legis ſuprema eſt auctoritas; in regimine unius, Princeps ipſe ſumma & viva lex eſt. Ibi ſententiæ legum, hic juſſa Principis attenduntur, trahique poteſt in hunc ſenſum, quod Juſtinus de antiquis temporibus ſcripſit: arbitria Principum pro legibus erant, lib. 1. cap. 1. num. 2. ſed hæc nota ſunt & vulgata: nobis hâc occaſione lubet illa juſſa Principum penitius introſpicere, & in quantum vigorem legis obtineant, aut vicem ſuppleant, expendere, idque breviter & pro ratione inſtituti. Itaque ſi rem ex ipſis primordiis veſtigamus, Principis voluntatem & juſſa, legis auctoritatem æſtimationemque tùm demum mereri deprehendimus, ſi ſunt naturæ, legis conformia, i. e. ſi ſunt juſta & honeſta: id quod adeò de natura legis eſt, ut ſine eo lex nec eſſe, nec dici poſſit. Cum enim Lex, ſicut paſſim Plato, Hierocles, aliique agnoverunt, ſit quædam quaſi divinæ voluntatis, quæ ſemper bona & juſta eſt, expreſſio, aut ad eam conformitas; fieri nequit, ut tam auguſto nomine veniat, quod ab origine & fine ſuo divertit, &c.* Quoad voluntatem itaq; videbimus ante omnia, quid *velle* ſignificet: & quidem verbum *volo* ſolam & meram indicat voluntatis declarationem: & nemo præſumitur velle, niſi qui priùs eligit, & nemo eligit, qui ignorat, *l. non videtur. 28. ff. de liberal. cauſ.* Velle opponitur *nolle*, quod eſt *vetare*, Barſchamp. *de clauſulis. cap. 3. num. 14. & dict. cap 3. §. 1. per tot.* vetare autem medium eſt inter ceſſationem & revocationem voluntatis, & revocare, & ceſſare voluntatem, inter ſe differunt, Philippus Decius *ad l. 3. ff. de Reg. jur.* Inter *nolle* verò & *velle*, medium eſt *non nolle*, id eſt, pati & tacere, quibus verbis tacita voluntas & permiſſio denotatur. Barſchamp. *d. cap. 3. §. 1. & §. ſeq.* In quibusdam enim actibus tacita ſufficit voluntas, & taciturnitas conſenſum imitatur, de quo vide *l. 2. § ſcientiam. ff. ſolut. matrim. l. 1. §. ſcientiam. ff. de tribut. action.* Quò alioquin pertinent, quinque præterea Leges *dicti tituli ff. de Regul. Jur.* ut, *ll.* 40. 50. 109. 110. §. 1. & 189. Legantur Dd. *ad d. l. 3. ff. de Reg. Jur.* maximè autem Dn. Jac. Gothofred. qui (*in ſuo commentar. elegantiſſ. & doctiſſ. in dictum titulum. ff. de diverſ. regul. jur. antiq. ad d. l. 3, pag. 32.*) hanc adhibet paraphraſin: *Eum demùm tacitè dici poſſe conſenſum ſuum alicui rei, veluti acquirendæ hæreditati, accommodare taciturnitate ſeu patientiâ ſuâ ejus denique patientiam*

quid operari, qui ſi velit, etiam poßit expreßè & formaliter jubere ſeu velle. Explicatis verborum ſignificationibus, realem addemus deſcriptionem, eamque triplicem. Prima eſt A. Gualteri Donaldſoni *in Synopſ. Philoſoph. moral. lib. 2. cap. 5. pag. 79.* quòd ſit *appetitio veri boni vel apparentis cum ratione.* Altera eſt Joh. Theodori Sprengeri *in ſemeſtralib. jurid. ad l. 21. §. 5. ff. de tutor. & curator. dat. pag. 272.* quòd ſit *facultas, quâ quis aliquid rationabiliter & liberè appetit.* Tertia Autoris *libelli de anima, cap 16.* quòd ſit *animæ intelligentis vis, quâ ea, quæ ab intellectu apprehenſa & judicata fuére, homo vel eligit vel averſatur,* quam pòſtremam laudamus & approbamus, adde tamen Georgium Baiſchamp. *de clauſul. cap. 3. num. 11.* & Franc. Mantic. *tractat. de conjectur. ultim. volunt. lib. 1. tit. 3. num. 5. & 6.* Dn. m. & Præc. Wilhelm Ludvvell. *tract. de ultim. volunt. part. 1. cap. 1. theſ. 1. pag. 2.* Voluntas eſt, vel tacita, vel expreſſa: ſeu, juxta Sprenger. *in ſemeſtral. jurid. ad dict. l. 21. §. 5. ff. de tutor. & curator. dat. pag. 275. & ſeq.* vel interna vel externa: ſive, juxta *eundem. pag. 277. & ſeqq.* vel certa, vel præſumpta. Certa eſt, quæ tàm clarè patet, ut nullum illius ſit dubium. Præſumpta, quæ obſcura à Lege explanatur. Et hæc quidem rurſùs duplex eſt: vel juris, vel juris & de jure. Juris, quæ contrariam contrariæ voluntatis probationem admittit: Juris & de jure, quæ omnem contrariam probationem excludit. Cum utraque circa varias verſetur materias, Sprengerus *dicto loco,* utriusque exempla quædam, non omnia quidem, ſed nobiliora ſolùm ſubjecit, adde Baiſchamp. *de clauſul. cap. 4. per tot.* voluntatis effectus *primus* eſt, ut aliquando idem operetur, quod factum, in ſucceſſionibus, contractibus, & delictis, Sprenger. *dict. loc. pag. 282. & ſeqq.* adde Wolffgang. Theodor. Baderi *diſput. inaug. Argent. 1645. de conatu punibili,* necnon Chriſtophori Theophili Dilherrns *diſput. inaug. Altorf. 1649. de conatu pœnam incurrente.* Jac. Menoch. *lib. 2. de arbitr. judic. quæſt. caſ. 360.* Mynſinger. *centur. 3. obſerv. 9.* Carpzov. *in pract. crimin. part 1. quæſt. 2. ſubquæſt. 5.*

Has patitur pœnas peccandi ſola voluntas,
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum
Facti crimen habet, cedo, ſi conata peregit?

Juven. *Satyr. 13. pag. 78.* *Secundus* voluntatis effectus eſt, ut adimpleri debeat, *l. 6. §. 2. ff. de adim. legat. l. 11. § 17. ff. de legat. 3. l. 35. §. 3. ff. de hered. inſtit. l. 18. C. de fideicommiß. l. 5. C. de neceß. ſerv. l. 57. §. 1. ff. ad Trebell. l. 101. de condit. & demonſtr. §. 34. Inſtitut. de legat.* modo legibus correſpondeat, *l. 28. § 2. Codic. de Epiſcop. & Cler. l ult. ff. de aur. & arg. leg. l. 5. § pen. ff. de admin. tut. l. 12. ff. de condit. inſtit. l. 16. ff. de uſufruct. legat.* *Tertius* voluntatis effectus eſt, ut diſtinguat actus & maleficia, *l. 20. Cod. de adult. cum not. l. 5. Cod. de ſicar.*

ficar. l.39. ff. de furt. Voluntás extinguitur morte, Sprenger. *in ſemeſtral. jurid. ad dict. l.21. §.5. ff. de tutor. & curator. dat. pag.285. & ſeq.* Celeberrimus ille JCtus Petrus Antonius de Petra *tract. de Poteſtat. Princ. cap.24.* hanc tractat principalem quæſtionem: *An Princeps ſine cauſa de plenitudine poteſtatis tertio præjudicare poſſit?* quam quidem negat, variè tamen limitat: inter cœteras autem limitationes ea eſt inſignis, quod ſcilic. negativa non procedat, quando Princeps fuit ex voluntate ſuâ *Cauſâ*, quod aliquod jus alicui quæreretur, quia tunc ejusdem ſolâ voluntate poteſt auferre, *dict. tractat. cap. 25:* ubi, & aliquot *ſeqq. capp.* hanc limitationem per 39. exempla illuſtrat. Plura voluntatem Principis concernentia, vide apud. eund. *cap.39. & ſeqq.*

§. 4.

Voluntatem cum juſtitiâ arctiſſimè conjunctam eſſe. *præcedens paragraphus* oſtendit, cui quodammodò, § 6. *init.2.* conſentire videtur. Quâ in re commendandâ, ſi *Theologorum, Juriſconſultorum, Philoſophorum, Hiſtoricorum*, & *Poëtarum* autoritates etiam requirimus, innumerabilis hîc ſe nobis offert turba! videatur Joſephi Langii *Antholog.* verb. *Juſtitia. Præſidio Juſtitiæ confirmatur thronus Principis*, inquit Salomôn. *Proverb. 16. verſ. 12. & Proverb.25 verſ.12.* Dn. D. Joh. Schmid/ Theologus apud Argentoratenſes celeberrimus, p. m. *in præfat. ad conciones de conditionibus Pacis, ex Pſalm. 85. v. 11.* videatur ejusdem *conc.8. de condition. pac. pag.156.* Ludov. Molin. *de Juſtit. & jur. tract.1. diſp. 8.* Juſtitiæ vim & naturam explicat, quod & plurimi alii *Juriſconſulti* faciunt. Cùm enim Æterni tribunal Judicis illum reum non habeat, quem injuſtè Judex condemnat, *c. 1. in Princ. de ſentent. & re jud. in 6.* meminerit, cùm ſententia dicenda eſt, Judex, ſe *Deum* habere teſtem, mentemque *h. e.* conſcientiam ſuam: & proinde boni eſt innocentis viri officio fungatur, *l. cætera. 4. §. mala. 1. ff. Famil. herciſcund. Philoſophorum*, quoad principia practica, alii *Philoſophiæ Morali*, alii *Politicæ* incumbunt, cui quaſi in- & ſubeſt *Oeconomica.* Joh. Henr. Alſted. *encyclop. Philoſ. lib.1. cap. 9. & introit. in Philoſ. pract. ante lib.16. pag. 1632.* ubi *Philoſophiæ practica* trifolium eſſe dicit, *Ethicam, Oeconomicam & Politicam.* Cicero, Philoſophiæ moralis Princeps, *tantam*, inquit *lib. 2. de offic. cap. 11. pag. 41. juſtitiæ vim eſſe, ut nec ii quidem, qui maleficio & ſcelere paſcuntur, poſſint ſine ullâ particulâ juſtitiæ vivere. Cùm igitur* (inquit ibid. *paulò poſt) tanta vis juſtitiæ ſit, ut ea etiam latronum opes firmet atque augeat; quantam ejus vim inter leges, & judicia, & inſtituta Reipublicæ fore putamus?* Ariſtoteles, ſapientiæ civilis filius, *lib.5. Politic. cap.10. poſt Princ. pag.627.* Βόλεται, inquit, ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηθὲν ἄδικον πάσχωσιν: ὁ δὲ δῆμος, μὴ ὑβρίζηται μηθέν. i. e. *Rex ſolet vigilare, ut, qui rem quidem habent, nullâ injuriâ afficiantur, populus*

verò nullâ contumeliâ: absque Juſtitiâ enim nullum in terris diuturnum eſſe poteſt Imperium, *Receß. Imp. Ratub. de anno* 1603. §. Wie hoch und viel dann ibi: an der heilſamen *Juſtitien* gelegen/ ohne welche kein Reich oder guter Nahmen in der Welt immer kan beſtehen/ *&* *Receß. Imper. noviß. Ratubon. de anno* 1654. §. 2. ibi: Das *Juſtitz*-Werck/ ohne welches kein Menſch in ordentlichem friedenlichen Weſen erhalten werden kan/ in fürderlichen Gang wiederumb zu richten/ adde Autorem *Comitiol. Ratisbon. anno* 1654. *part.* 4. *diſſert.* 1. *pag.* 185. *& ſeqq. & part.* 5. *per tot.* & juſtitia inter præcipua Regni infertur Clinodia, *Rec. Imp.* 1567. §. Wiewol wir/ *in fin.* ibi: gehorſamung der H. *Juſtitien*, als des einigen höchſten Kleinods im Reich/ ꝛc. Quantam *Alexander Magnus* juſtitiæ laudem ab ipſo *Dario* Perſarum Rege, proprio hoſte, ejusque Legato primario, reportaverit, teſtis eſt Hiſtoricorum Phœnix, Q. Curtius Rufus, *lib.* 4. *cap.* 10. *num.* 34. *& eod. lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 2. de cujus ſingulari juſtitia, *in diſſertat. noſtrâ hiſtorico-politicâ*. (quam Argentorati 24. *April. Anno* 1634. ſub D. *Berneggeri* p. m. præſidio, publicæ diſputationi ſubjecimus) *a theſ.* 92. *usque ad theſ.* 103. multa ſingularia, tàm in politicis quàm hiſtoricis, annotavimus. Ubi tamen obiter, & quaſi per πάροδον, vel ἀφαμαρτανόμενον τῆς ὁδοῦ, ſilentio non præterire liceat, nos præmemoratam *diſſertationem Curtianam* (cujus pleraque, præſertim quoad decentem rerum ordinem, primùm non propriâ, fatemur enim, ſed alienâ veſte, cultu ſcilicet *Bæcleriano*, induta fuere) paucos ante annos, proprio Marte, operâ, ac curâ, duplo majorem perfeciſſe, ac *Alexandrum* non jam *Magnum*, ſed ſeipſo *Minorem*, & quaſi in *Nicolai Machiavelli* ſchola ſedentem, exhibuiſſe & adjunxiſſe, repræſentando ejus (1.) *audaciam & timiditatem*, (2.) *imprudentiam & nimiam curioſitatem*, (3.) *adverſam fortunam*, (4.) *odium & contemptum ſui ipſius*, (5.) *omnis religionis & ſacrorum abjectionem, ſecuritatem, ac ſuperſtitionum varias formas*, (6.) *im*[illegible]*tiam ac perfidiam*, (7.) *impietatem, arrogantiam, & contemptum Superiorum*, (8.) *crudelitatem*, (9.) *avaritiam ac profuſionem*, (10.) *crapulam ac libidinem*, (11.) *iracundiam*, (12.) *ſuperbiam*, (13.) *negligentiam tarditatem, ac mollitiem*, *ac tandem*, (14.) *inconſtantiam, animi dejectionem, ac puſillanimitatem*: non aliter, quàm initiò (ſcilicet anno 1634.) *Alexander Noſter* à (1.) *fortitudine*, (2.) *peritiâ prudentiâque*, (3.) *felicitate*, (4.) *auctoritate & majeſtate nominis*, (5.) *curâ ſacrorum*, (6.) *juſtitia*, (7.) *pietate in parentes*, (8.) *clementiâ & æquitate*, (9.) *liberalitate*, (10.) *continentiâ ac temperantiâ*, (11.) *comitate ac humanitate*, (12.) *cultus moderatione*, (13.) *celeritate*, denique (14.) à *vigore militari*, *Magnus*, in dictâ *diſſertatione hiſtorico-politicâ* celebratus ac deprædicatus fuit. Sed novus labor, de quo diximus, bonum & malum Principem in ideâ quaſi depingens, prælum nondum ſuſtinuit. Cœterùm (ut per ἐπαναςροφὴν ad commendationem juſtitiæ redeamus) ex Juſto Lipſio *in monit. & exempl.*

exempl. Politic. lib. 2. cap. 9. plura petantur exempla juſtitiæ hiſtorica ab illis, qui talibus delectantur, adde Dn. Bœcler. *commentar. ad lib. 1. Annot. Tacit. cap. 9. annot. 9. pag. 166. & ſeqq.* Benè & Muſarum filius Heſiodus *Theog. 2. verſ. 88.*

Τῦνεκα γὰρ βασιλῆες ἐχέφρονες, ὕνεκα λαοῖς,
Βλαπτομένοις ἀγορῆφι μετάτροπα ἔργα τελεῦσι.

Hâc unâ, reges olim, ſunt ſine creati:
Dicere jus populis, injuſtaque tollere facta.

Homerus, qui omnia ſcivit, *Odyſſ. lib. 19. pag. 565.* de juſtitiâ iſtud:

Ὥς τέ τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅς τε θεουδὴς
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων,
Εὐδικίας ἀνέχῃσι· φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθάς, βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ,
Τίκτει δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχει ἰχθῦς,
Ἐξ εὐηγεσίης. ἀρετῶσι δὲ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ.

Ut cum Rex bonus imperat, & metuens Divorum,
In multis populis & fortibus: ille quoque idem
Juſtitiam colit: obſerves & tunc ſola terræ,
Fructus ferre ſuos, & fruges fundere, itemque
Fœtificare armenta, & piſces exundare:
Nempe ex juſtitia. Populisq; bene atq; beate eſt.

His igitur fundamenti loco præmiſſis, ad conjunctionem, in ſpecie, juſtitiæ Principis cum ejus, voluntate revertendum, & (ut *ſuprà §. 3. ab init.* libatum) inquirendum eſt: (1.) *An Princeps jura tollere, &* (2.) *alicui præjudicium velle afferre præſumatur?*

I. Utrumque (indubitato honore & amore erga Principis juſtitiam) à Carolo Tapiâ *de conſtitut. Princ. dict. cap. 2.* negatur: & quidem *num. 1. ibid.* certiſſimi ac clariſſimi juris eſſe dicitur, quòd jura tollere non præſumatur in dubio: excipit tamen, *primò*, quando conſtat de contrariâ Principis voluntate; ex clauſulâ quippe, *non obſtante quacunque in contrarium diſpoſitione*, colligitur, quod plenitudine poteſtatis uti, & jura tollere velit, quâ clauſulâ Princeps utitur, quando vult juris impedimentum tollere. Tap. *dict. cap. 2. num. 2. & ſeqq.* Tanta enim eſt Principis poteſtas, ut ſi quid *ex plenitudine poteſtatis*, clauſula. *non obſtante, &c. ex certa ſcientia, & motu proprio*, faciat, id præſumatur facere ex juſtâ, causâ, etiamſi videatur vi auferre & tribuere alteri, Barſchamp. *de clauſul. cap. 23. num. 5. & c. 27. num. 87. & ſeqq.* & quan-

tam

tam ejusmodi clauſulæ abrogatoriæ, caſſatoriæ, annullativæ, revocatoriæ, & irritantes, vim habeant, docet iterum Georg. Barſchamp. *de clauſul. dict. cap.23. num.2. & 41.* Petr. Anton. de Petra *tract. de Poteſt. Princ. cap.45. & ult. pag.678.* ubi de clauſulis ejusmodi omnibus ſimul junctis, quid operentur, agit: An verò in dubio præſumatur juſta cauſa, vel an probanda ſit, in facto Principis? latius deducit iterum cum laude nominandus Petr. Ant. de Petr. *dict. tract. de Poteſt. Princ. cap. 37. & 38. pag.602. & 609.* porrò in *capp. 43. & 44. pag.655. & 674.* de clauſulâ (*non obſtante, &c.*) ſpecialiter tractat. Firma igitur *Tapiæ noſtri* ſtat ſententia, quod Princeps in dubio jura tollere, ſeu poteſtate abſolutâ uti velle, non præſumatur, adde adhuc Petr. Anton. de Petr. *dict. tract. de Poteſt. Princ. cap.39. pag.626. num.1.*

Secunda Caroli Tapiæ (*dict. cap.2. num.11.*) exceptio eſt, quòd Princeps ex clauſulâ, *ex certâ ſcientiâ*, uti poſſit plenitudine poteſtatis, junge Petr. Anton. de Petra *d. tr. cap.41. pag. 640.* ubi de clauſulâ, *ex certâ ſcientiâ.*

Carolus noſter Tapia, *tertiò*, à *ſuprà* dictâ regulâ excipit, ac Principem hâc poteſtatis plenitudine tunc uti velle, *dict. cap.2. num.12. & 13.* putat, cùm actus non valeret de poteſtate ordinariâ, quò pertinere videtur clauſulâ, *ſupplentes omnes juris & facti defectus, ſi qui forſan intervenerunt*, de quâ clauſulâ Petr. Anton. de Petra *d. tract. cap.44. num.24. & ſeqq.*

Pro *quartâ* limitatione videtur Princeps jura tollere ex Reſcripti geminatione, quod habet vim clauſularum, *non obſtante, ex certâ ſcientiâ, ſupplentes, &c. & motu proprio*: Carol. Tap. *dict. cap. 2. num. 14. & ſeqq.* de clauſulâ (*motu proprio*) in ſpecie agit Petr. Anton. de Petra *d. tr. cap 40. pag. 633.* nec non de cumulo omnium clauſularum ſimul copulatarum, illarumque effectu & operatione, *Idem ibid. dict. cap. fin. p.678.*

Quintò tandem & ultimò, Princeps & clauſulâ *de plenitudine poteſtatis* hoc ipſum facere videtur, Tapia *dict. cap. 2. num. 19. & ſeqq.* de clauſulâ *ex plenitudine poteſtatis*, vide iterum Petr. Ant. de Petr. *cap.42. pag.651.* quò pertinet etiam *ſuprà* dicta clauſula, *ſupplentes &c.* Petr. Anton. *dict. cap.44. dict. num.24. pag 678.*

Coronidis loco diſcutitur, *An Princeps poſſit parti tollere defenſionem?* cui noſter Antonius *d. tr. de Poteſt. Princ. cap.26.* egregiè, pro more, reſpondet, remque prolixè illuſtrat *à pag.417. usque ad pag.423.*

II. Quod verò Carolus Tapia *de Conſtitut. Princip. dict. cap.2. ſecundo* aſſeruit *loco*, non cenſeri Principem in dubio, ſine causâ, velle præjudicare tertio, probatur pluribus *d. cap.2. à num.23. usque ad fin.* quò nos, uti & ſimiliter ad noſtrum Petrum Anton. de Petra *dict. tract. de Poteſt. Princip.* (aliena enim pro noſtris vendere nolumus) referimus. Proponit autem ſæpiùs prædicatus JCtus Placentinus duas, hâc de re, perquàm notabiles quæſtiones.

(1.) An

(1.) *An Princeps per abſolutam poteſtatem poßit juri quæſito alteri præjudicare ſine cauſâ?* eamque quæſtionem *à cap.* 24. *uſque ad cap.* 34. per rationes dubitandi, decidendi, refutandi, ampliationes, limitationes, & exempla innumerabilia, copioſiſſimè deducit, de quibus *ſuprà* §. *mox præcedent.* 3. *circ. fin.* mentio quædam facta. (2.) *An Princeps de plenitudine poteſtatis, ex causâ jus alteri quæſitum auferre poßit? à capite* 34. *uſque ad finem*, quibus quamplurimæ aliæ inſeruntur cognatæ & affines quæſtiones, quæ *dict. capp.* videri & legi poſſunt, quibus commodum eſt: videatur *inaugural. noſtra, theſ.* 44. *ibique not.*

Parte III. de æquitate & clementiâ Principis non-nulla proponuntur.

§. 5.

Juſtitiæ rigorem, ac ſummum jus, ne in hominum injuriam convertatur, æquitas ac clementia temperant, quæ propria Principis virtus eſt, in conflictu enim ſive contentione juris ſtricti & æquitatis, maxima Principis eſt authoritas, Giphan. *in explanat. LL. Cod. ad l.* 1. *C. de Leg. & Conſtit. Princip. pag.* 14. quæ malè dividitur in ſcriptam & non ſcriptam, Giphan. *comment. de diviſion. jur. theſ.* 10. Vizzan. *de mandat. Princip. ad Nov.* 17. *c.* 2. *num.* 19. *& ſeqq.* cum itaque Juſtitia Principis miſericordiæ dulcedine temperata eſſe debeat, *c. diſciplinam.* 45. *diſt.* ideò nobis videtur æquitas principaliter probari *origine, jure, ratione, autoritate & exemplis.*

I. Origine divina eſt hæc virtus, & Princeps in nullâ aliâ qualitate eſt generoſior, quàm in miſericordiâ, nec admirabilior, quàm in clementiâ, neque Deo propius accedit, quàm ſi conferat ſalutem hominibus, vel dando, ſi eguerint, vel parcendo, ſi deliquerint, vel indulgendo, ſi ſupplicaverint, ut tradit, Chaſſan. *in catalog. glor. mund.* 5. *part.* 6. *conſiderat. in fin.* per hanc ſola Dei imitatio ſervatur, *l. f. C. de don. inter vir. & ux.* juxta illud Claudiani:

- - *ſola Deos æquat clementia nobis.*

Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. lib.* 2. *cl.* 1. *cap.* 3. *num.* 3. 9. 10. 22. 23.

II. Æquitas principaliter probatur per text. *in d. l.* 1. *Cod. de Legib. & Conſtit. Princip. & l.* 9. *C. eod.* ubi duritiem legum humanitati Principali incongruam, ſoli ſemper Principi emendandam relinqui dicitur, & per alios textus *titul. ff. de R. J. in l. Marcellus* 66. *in l. in ambiguis.* 85. §. *quotiens.* 2. *l. in omnibus.* 90. *l. etſi nihil.* 183. Judicem verò & Magiſtratum ſecundum jus & Leges judicare debere, & non ſecundum id, quod ipſi juxta ſuum arbitrium

æquum videatur, elicitur ex eâdem *l. 1. C. d. t.* Quâ de re conqueritur *Juſtinianus* initio *Inſtitut. & in l. 2. C. de vet. jur. enucl.* ubi *ait*: ante ſuam compoſitionem juris judices pro ſuo arbitrio judicare ſolitos: voluntate (*inquit*) judicum magis, quàm legitimâ auctoritate lites dirimebantur. Cœterum ſi quis caſus occurrat, qui legibus aut jure non ſit definitus, de hoc poteſt magiſtratus, vel is qui præeſt jurisdictioni, judicare, non tamen quicquid velit, ſed ut virum bonum decet, *l. 10. & trib. ſeqq. ff. de LL.* Et ita quoque judices *Athenis* jurabant, ſe de iis caſibus, de quibus eſſent Leges, judicaturos æquiſſimo arbitrio & ſententiâ, γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ, ut *ait* Julius Pollux *lib. 8.* Crudele (*inquit* Caſſiodorus *lib. 7. epiſt. 8.*) nihil facit, qui ſequitur Leges. Et *Symmachus*, Magiſtratus (*inquit*) quoque Legibus mitior eſſe non debet: ideò pœnas Legum non evadet judex, qui non ex Legibus, ſed ex ſuâ voluntate judicat, *l. 2. C. de commerciis. l. 1. in f. & l. pen. in f. C. de Pagan. l. ult. C. ne ſacr. baptism. iteretur. l. 1. C. de deſertoribus.* adde Nicol. Vigelii *method. jur. controv. lib. 2. cap. 16.* rubric. *de offic. judic. regul 9. & ſeq.* & Beſold. *Synopſ. Polit. lib. 1. cap. 2. theſ. 32. & 39. & 42.*

III. Rationibus æquitas probatur principaliter, & *primò* ratione dubitandi, quod in omnibus rebus præcipua ratio æquitatis, quàm ſtricti juris eſſe debeat, *l. placuit. 8. C. de judiciis. dict. l. in omnibus. 90. ff. de divers. reg. jur. ibique.* Dn. m. & Præc. Jacob. Gothofr. p. m. *pag. 410. & ſeqq.* Secundò ratione decidendi, *cur nimirum judicium ex æquitate ad Principem ſolum pertineat, non verò ad judices?* ideò ſcilicet, quia Princeps non eſt adſtrictus Legibus, & quia Princeps hodiè eſt ſolus conditor Legum & interpres, *l. ult. C. de LL. & Conſtit. Princ.*

IV. Probatur principaliter autoritate; *Manius Lepidus* apud Tacitum *lib. 3. An. cap. 50. v. 2.* flagitia & facinora, *inquit*, ſine modo ſunt, ſuppliciis ac remediis Principis moderatio temperat. Et novum imperium inchoantibus utilem eſſe clementiæ famam, Autor eſt idem Tacitus, *lib. 4. Hiſtor. cap. 63. v. 2.* Omnia ſcire, non omnia exequi, Principem decet: parvis peccatis veniam, magnis ſeveritatem commodare: nec pœnâ ſemper, ſed ſæpiùs pœnitentiâ contentum eſſe: apud eundem *in Agricol. cap. 19. verſ. 4.* quibus addantur plura à Lipſio *in Polit. lib. 2. cap. 12. & 13. & 15. & in monit. & exempl. Polit. lib. 2. cap. 12.* ab Ivanicze Ivanicki *in Inſtit. Polit. ex Tac. lib. 1. cap. 7.* & à Joh. Theod. Sprenger. *in Tacit. axiomat. lib. 1. cap. 8. & cap. 13.* fusè tradita. adde Melch. Goldaſt. *tom. 2. de Conſtit. Imper. dedic. ad Chriſtian. II. Elector. Saxon.* Sed Regum Ducumque clementia, non in ipſorum modò ſed etiam in illorum, qui parent, ingeniis ſita eſt, *Alexandro* ipſo teſte apud Curt. *lib. 8. cap. 8. verſ. 8.* ibique Domino meo & Præc. Joh. Freinshem. p. m. adde Ejusd. notat. ad eund. Curt. *lib. 4. cap. 11. verſ. 1.* noſtramque diſſertat.

hiſto-

hiſtorico-polit. *de Alexandr. Magn. theſ.* 105. Benè tamen hoc loco Nic. Machiavelli *in Princip. cap.* 17. monitum obſervari volumus, docentis, quòd gravitatem quandam adhibeat Princeps, quò minus temerè omnia credat, aut quibusvis moveatur, aut ſibi ipſi metum injiciat: verùm ità rerum adminiſtrationem prudentiâ & humanitate temperet, ne nimiâ confidentiâ incautum, aut nimiâ diffidentiâ intolerabilem efficiat, Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. lib. 2. claſſ. 1. dict. cap. 3. num.* 17. *& ſeqq.* Hinc idem Machiavellus *eodem cap.* hanc movet quæſtionem, *ſatiusné ſit amari quàm metui, an metui quàm amari?* Et tutius eſſe (difficile cum ſit ambo ſimul conjungi, ideòque alterutro ſæpiùs carendum) metui quàm diligi, *reſpondet.* Ità tamen (*inquit* porrò) ſe metuendum exhibeat Princeps, ut ſi inde benevolentia non concilietur, odium tamen vitetur. Et tandem concludit *dict. cap.* 17. *his verbis:* cum homines ad arbitrium ſuum ament, metuant autem ad Principis voluntatem; Princeps, qui ſapientiâ valet, eò quod ſuæ eſt, non alienæ facultatis, debet niti: illud verò duntaxat omni diligentiâ curet, ne in odium incurrat, ceu dictum eſt. Similiter ferè ad eandem reſpondet quæſtionem Dn. Forſtner. *in ſæpè citat. not. Polit. ad lib. 6. Ann. pag.* 426. *& ſeq.* C. Cæſ. *Caligula* quidem illud ſubinde jactabat: *Oderint dum metuant*; eam tamen vocem Sueton. *in Calig. cap.* 30. Tragicam, & Eraſm. Roterodamus *Chiliad. 2. cent. 9. adag.* 62. *pag.* 588. Tyrannicam vocat, ſumptam è Tragœdia. Dn. m. & Præcept. Bernegger. *in quæſt. miſcell. ad Tacit. Germ. & Agric. quæſt.* 207. & Herman. Conringius *in animadverſion. Polit. ad Machiavelli Princip. dict. cap.* 17. quòd metui & amari non ſint oppoſita, ſed ambo ſimul benè conjungi poſſint, autumant; adde Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. dict. lib. 2. claſſ. 1. cap. 3. num.* 5. *cum ſeqq. num* 10. *per tot.* & *ſupr. titul.* 3. §. 10. *num.* 1. *verſ.* 9. & iterùm Dn. Bernegger. *quæſt. miſcell. ad Tac. Germ. & Agric. quæſt.* 170. Cæterùm ad æquitatis commendationem redeundum, de quâ Carolus noſter Tapia *comment. de Conſtitut. Princip. cap.* 3. agit, atque delictorum remiſſionem pœnarumque commutationem ad ſolum Principem pertinere, pluribus commonſtrat, ubi diſtinguit inter remiſſionem indulgentiæ, & inter remiſſionem gratiæ, in hâc iterùm ſubdiſtinguit inter reſtitutum ex gratiâ, & inter reſtitutum ex juſtitiâ vel ex causâ pacis; primo caſu ſtatuit, quod reſtitutus ex gratia recuperet bona, quæ adhuc reperiuntur apud Fiſcum; ſecundo, quòd reſtitutus ex juſtitiâ & causâ pacis, recuperet bona etiam alienata. Mynſingerus *centur. 6. obſerv.* 63. inter æquitatem ſcriptam & non ſcriptam diſtinguit, quod ab Hubert. Giphan. *in explan. LL. Codic. ad l.* 8. *Codic. de judic. pag.* 139. *& commentar. de diviſion. jur. theſ.* 10. reprobatur.

V. Quinta probatio principaliter fit per exempla. Inter quamplurima *Alexander* noſter *Magnus* agmen ducat, quem Q. Curtius *lib. 3. cap.* 12.

verſ.22. & ſeqq. & lib 4. cap.10. num.34. & eod. lib. cap.11. num.1. & 15. & lib.5. cap.13. verſ.19. lib.10. cap.4 verſ.6. & eod. lib. cap.5. verſ.28. ab æquitate & clementiâ ſingulariter *Magnum* celebrat, vide quæ notavimus ad hæc loca Curtiana *in diſſertat. noſtr. hiſtor. Polit. de Alexandro Magno. theſ.*105. & 108. adde etiam Dn. Freinshem. *not. ad dict. lib.4. cap.11. verſ.1.* Caj. Julius *Cæſar.* delicta neque obſervabat omnia, neque pro modo exequebatur, Sueton. *in Cæſar. cap.67. ibique. not. Dn. Bernegg. pag. m. lit. a.* ac moderationem clementiamque, tum in adminiſtratione, tum in victoriâ belli civilis, admirabilem exhibuit, Sueton. *in Cæſ. cap.75. ibique not. Dn. Bernegger. pag. m. lit. a.* Tiber. *Claudius* Cæſar non ſemper præſcripta legum ſecutus, duritiem lenitatemque multarum, ex æquo & bono, perinde ut afficeretur, moderatus eſt, Sueton. *in Claud. cap.*14. Inter *Agricolæ* laudes non poſtrema, quod ſtuduerit quidem omnia ſcire, ſed non omnia exequi, Tacit. *Agricol. cap.19. verſ.*4. De *Everhardi*, Ducis Würtembergenſis ſingulari clementiâ ac humanitate refertur, quod is præcipuum in eo ditionis & potentiæ ſuæ præſidium collocarit, quod quovis tempore in cujuslibet ſubditi ſui ſinum caput reponere & tutus dormire poſſit, Philippus Camerar. *in oper. horar. ſubciſiv. centur.1. cap.87. pag.*406. Imperator *Rudolphus* I. hanc ſententiam in ore habuiſſe fertur: *Severum & immitem fuiſſe me aliquando pœnituit, lenem & placabilem nunquam*: quam lenitatem & clementiam tanquam optimum Principum patrimonium, hæreditario quaſi jure in ſucceſſores ſuos Sereniſſimæ *Domus Auſtriacæ*, tranſtulit, quorum ſemper connata quaſi fuit manſuetudo & lenitas. Et certum eſt, per eam potiſſimum ad tantam potentiam perveniſſe iſtam familiam, totius Europæ præcipuam. Hinc illud Claudiani

- - - peragit tranquilla poteſtas,
Quod violenta negat - - -
Lene fluit Nilus, ſed cunctis omnibus extat
Utilior, nullas confeſſus murmure vires.

vide Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. dict. lib.2. claſſ.1. cap.3. num.16. & num.27. cum aliquot. ſeqq.* Plura exempla qui deſiderat, adeat Valer Maxim. *lib.1. cap.1.* Juſt. Lipſium *in monit. & exempl. Politic. lib.2. cap.12.* Dn. Freinshem. *not. ad Curt. dict. lib.4. cap.11. num.1.* & Joſeph. Lang. *Antholog.* verb. *æquitas & clementia.*

§. 6.

Cùm de æquitate & clementia Principum adhuc agentibus unam alteramvè quæſtionem adjicere placeat, earum *prima* eſto, *An æquitas ſtricto juri præferenda?* quam Fachin. *controverſ. lib.1. cap.3.* & Beſold. *conſil. volum.2. conſil.*

conſil. 86. *à num.* 15. *& ſeqq.* affirmant, ſi voluntas & mens legis dubia ſit, quòd ſi verò verba legis clara ſint, tunc minimè ſubvertenda, neque Reipubl. inſtituta conculcanda temerè, ſub ſpecie æquitatis: nam quæ æquitas ſine jure, ſine lege, quæ ſcripta non eſt, ſed captiosè arrepta, peſtilentiſſimum virus eſt.& viro de re & vita Civium agenti dira lues, Beſold. *dict. conſil.* 86. *num.* 21. *& ſeqq.* adde Hubert. Giphan. *in explanat. LL. Cod. ad dict. l.* 8. *Cod. de judic. pag.* 139. Johan. Sichard. *prælection. ad Cod. ad d. l.* 8. *C. de judic. pag.* 111. *num.* 5.

Secundam quæſtionem, Hubert. Giphanius *in explan. LL. Codic. ad d. l.* 8. *C. de judic. pag.* 139. *& d. l.* 1. *C. de LL. & Conſtit. Princ. pag.* 15. ex Franc. Conan. *lib.* 1. *jur. civil. commentar. cap.* 11. *num.* 7. *& ſeqq.* movet: *An ſummis Curiis, ut Spirenſi, ut Pariſienſi, &c. liceat judicare non ſecundum Leges, ſed ſecundum quod ipſis æquum aut bonum videatur?* Quod Connanus *dict. loc.* exiſtimat illis licere: ſed de eo nihil certi poteſt conſtitui aut definiri, niſi conſtet, Curiæ hanc datam eſſe poteſtatem.

Sequitur *tertia quæſtio*, quam iterum Giphanius *ad d. l.* 1. *C de LL. &c. dict. pag.* 15. proponit: *An Princeps ſupremus non ſecundum Leges, ſed ex arbitrio ſuo & animi ſententiâ, ſecundum ſuam conſcientiam, judicare poſſit?* Noſtri Gloſſographi exiſtimant, Principem poſſe judicare ſecundum animi ſui ſententiam, magiſtratum non poſſe, ut *ſuprà* §. 5. *num.* 2. audivimus. Sed de Principe conſtituendum ex Statu ſive conſtitutione Principatus, id eſt, ut ſi Princeps Legibus quoque Civilibus & Regni eſt obligatus, teneatur & ipſe ſecundum eas judicare: ſi eſt ſolutus, poſſit & ex animi ſui ſententia judicare aut decernere: quamvis ne hoc quidem caſu, quo Princeps Legibus Civilibus eſt ſolutus, neque ipſe quicquam agere, neque decernere aut judicare contra Leges etiam Civiles ſoleat. Quamvis enim Lex Imperii ſolennibus juris Imperatorem ſolverit: nihil tamen tàm proprium Imperii eſt, quàm Legibus vivere, ut ait Imperator *Alexand. l.* 3. *Cod. de teſtam.*

Cùm *ſuprà* §. 5. *num.* 4. *in fin.* ex Mynſingero & Giphanio æquitatis ſcriptæ & non ſcriptæ mentio quædam facta fuerit, Giphanius verò hanc diviſionem (ideò, quod nulla ſit æquitas ſcripta, ſed *Æquum Bonum* ſit. *Æquitas*, ἐπιείκεια, die Billigkeit/ & pars juris non ſcripti, ſive conſuetudo, Ariſtotel. 5. *Ethic. &* 1. *Rhetoric.* ubi τῶν ἀγράφων δύο εἴδη, eſſe ait, jus naturale & æquum, bonum, Cicer. *partit. Orat.*) meritò rejecerit: ideò, *quarto & ultimo loco*, ratione effectus, quæri poterit, *An tanta æquitatis & conſuetudinis vis ſit, ut inter Nobiles Familias pacto erigi poſſint fideicommiſſa?* Quæ quidem quæſtio non ſecundum jus commune inter privatos, decidenda venit: ſucceſſiones enim privatorum ſtipulationibus obſtringi prohibet, *l.* 2. §. 2. *ff. de vulg. & pupill. ſubſtit,* ibi: *improbum eſſe Julianus exiſtimat, eum qui ſollicitus*

eſt de vivi hereditate, & l. 52. §. 3. ff. de pact. & l. 61. ff. de V. O. ubi not. Gothofr. lit. E. Fuſar. *de fideicommiſſar. ſubſtit. quæſt.* 308. videatur decadis noſtræ *quæſtion. miſcellanear. quæſt.* 4. ſed de ſucceſſoriis familiarum illuſtrium & nobilium pactis aliter ſeſe res habet, quæ clauſtris juris privati includi nequeunt, ſed annoſâ & generali Germaniæ conſuetudine, & jure publico, & gentilitio per pacta, aliasque formas & modos plures, conſtitui poſſe, atque ità etiam, utplurimùm, recepta & confirmata eſſe, latè probant & teſtantur ii, quos Philipp. Knipſchilt. *tract. de fideicommiſſ. Familiar. nobil. cap. 6. num. 31. & ſeqq. & num.* 44. *& ſeqq. &c. & tot. cap.6.* longa ſerie denominat, videatur etiam Nicol. Myler. *de Principibus & Statibus Imper. Roman. German. part. 1. cap. 25.* ubi de pactis Illuſtrium & Nobilium perſonarum ſucceſſoriis permulta egregia tradit, & Dn. Limn. *de jur. publ. lib. 4. cap. 8. num. 126. &c.* Tantus enim eſt publicæ utilitatis favor, ut ea quæ publicè utilia ſunt, non includantur in his, quæ Lege prohibentur, Bartol. *in l. quemadmodum. 7. C. de agricol. & cenſit.* Barſchamp. *de clauſul. cap.1. num.13. & cap.23 num.16.* ſed quoniam de *h. quæſt. anno* 1638. in dict. decad. noſtr. *quæſt. miſcellan. quæſt. 3. & anno* 1658. in πέντ. noſtr. *titul jur. publ. tit. 2. relat.* in cauſ. T. *Allemanni ab X.* contra *G. G. Quarthauſen, part. 3. §. 13. & tot. part. 5.* multa protulerimus, ideò de *eâdem* pluribus hîc agere ſuperſedemus.

Pars IV. *de Principis Liberalitate.*

§. 7.

Liberalitate nihil eſt naturæ homins accommodatius, Cicer. *lib. 1. offic. cap.13. in fin.* Liberalitate, veluti viſco aves, capi deliniríque mentes poſſunt. Gnarum id dominationem affectantibus, quorum hoc unum & acerrimum in libertatem ac cives telum. Bonis quoque Principibus ſuetum, qui multum largitionibus potuêre, ubi inopia plebem militemvé, aut æs alienum premeret: quod difficillimè ſanè tolerat vulgus, ut non rarò civilibus armis, & ſeditioni materiam inde arripuerit, *diſſertat. noſtr. hiſtor. Polit. de Alexandro Magn. theſ.* 106. Ideò liberalitas maximè omnium virtutum in Principe neceſſaria eſt, nam eâ ſubditos ſibi devotiſſimos reddit, ad arma ſuſcipienda alacres facit, & præmiorum ſpe ad majora ſubeunda pericula impellit. Proprium namque ejus eſt, liberalitatem exercere, ſcribit Carolus noſter Tapia *in dict. commentar. ad rubr. & l. fin. ff. Conſtit. Princ. cap. 4. num. 1.* Regem armis, quàm munificentiâ vinci, minus flagitioſum eſt, Salluſt. *Jugurth. cap.* 110. Juſtitia & beneficentia Rectoris fidem & benevolentiam parit multitudinis: benevolentia fidesque charitatem: charitas ſecuritatem: ſecuri-

curitas diuturnitatem Imperii: quarum rerum omnium Comes eſt immortalis gloria: contrà autem injuſtitia & avaritia gignit metum, metus odium, odium inſidias, inſidiæ interitum: quas res perpetua cominatur infamia, Jacob. Lebleu *tract. de inſtruct. futur. conſiliar. diſput. 4. cap. 23.* Princeps tamen modo & judicio beneficus eſto; ſubitæ enim largitionis Comes, pœnitentia, Plinius *lib. 1. epiſt. 8. in med.* Et liberalitas, ni modus adſit, in exitium vertitur, Tacit. *hiſtor. lib. 3. cap. 86. verſ. 3.* Et, ſi nimiâ liberalitate perfringitur ærarium ambitione exhauſtum, per ſcelera erit ſupplendum, Tacit. *lib. 2. Annal. cap. 38. verſ. 3.* Lipſ. *Polit. lib. 2. cap. 17.* Machiavell. *in Princ. cap. 16.* ibique Herman. Conring Paul. de Ivanicze Ivanicki *inſtit. Polit. ex Tacit. lib. 1. cap. 8.* Joh. Theod. Sprenger. *in Tacit. axiomat. lib. 1. cap. 40.* Sublevare miſeros, donare benemeritis, mediocribus ſtipendiis excellentiſſimum quemque in ſua arte colere, quin egregium ſit, & Principi neceſſarium, nullus dubitat: verùm regiâ largitione & magnificentiâ exinanito ærario, cum illud maximè repentino ingruente bello, aliavè neceſſitate extraordinariis & violentis tributorum exactionibus replendum eſt, ut paucorum benevolentia, ità omnium odium acquiritur, Chriſtophor. Forſtner. *not. Politic. ad Tacit. lib. 1. Annal. cap. 75. verſ. 2. pag. 114. & lib. 14. Ann. cap. 54. pag. 111. & lib. 16. cap. 3. pag. 336.* ubi porrò animadvertit, conſideranti Principum publicas opes, & viciſſim pace belloque neceſſitates atque onera, non abſurdam videri Machiavelli ſententiam parſimoniam liberalitati præferentis: liberalitati, inquit Machiavell. *in Princip. dict. cap. 16.* quæ celebre Principis nomen faciat, quæque privatam benignitatem longè tranſcendat. Melius eſt, comparcere, quod neceſſariis temporibus expendas, quàm expendere, quod nova injuria à ſubjectis populis repetas. Nec nobis hic aliquis *Alexandri Magni* aut C. *Julii Cæſaris* munificentiam objiciat: Hic enim regni parandi gratia & pro dominatione pecuniæ parcere noluit: Ille verò, cum perpetuis bellis inſudaret, ex præda & hoſtilibus ſpoliis victoriarum ſocios ditare & poterat & debebat. Alia nunc temporum ratio eſt, adde πὲντ. noſtr. *titulor. jur. publ. tit. 4. quæſt. 2. § 8. num. 4.* & Joſ. Langii *Antholog.* verb. *Liberalitas.*

§. 8.

Cæterum (ut Caroli noſtri Tapiæ *in d. commentar. ad rubr. & l. fin. ff. de Conſtit. Princip. dict. cap. 4. num. 5.* ductum, etiam in hoc liberalitatis loco, quodammodò ſequamur) ab hac Principis liberalitate *dignitates, juriſdictiones, feuda, immunitates, nobilitates*, & alia id genus multa fluxêre, hosq; tam varios modos adinvenit, ut faciliùs poſſet liberalitatem exercere.

I. Omnes dignitates à Principe proceſſiſſe, apertiſſimi juris eſt, *l. ſacrilegii. C. de diverſ. reſcript.* ſed ne aliena pro noſtris vendere videamur,

bene-

benevolos Lectores ad ipſum Carolum Tapiam *de Conſtitut. Princ. d. cap. 4. à num. 6. usque ad num.* 10. ablegamus; adde Beſold. *Synopſ. Polit. lib.* 1. *cap.* 2. *theſ.* 63. Dn. & Præc. m. Wilhelm. Ludvvell. *Synopſ. Jur. Feud. cap.* 13. *inter regal. major.* 3. 4. 10. *&c.* Henric. Meyer. *diſputat. inaugur. Baſil.* 1637. *de Stat. mixt. ſacr. Rom. German. Imper. theſ.* 14. *num.* 1. Georg. Mund. *de Comit. Palat. cap.* 1. *num.* 6.

II. Jurisdictiones etiam omnes ab ipſo Principe, velut à fonte, manaſſe certiſſimum eſt, *l.* 1. *ff. h. t. l.* 1. *§. cum urbem in f. ff. de offic. præf. urb. & in l.* 1. *C. eod. t.* Carol. Tap. *dict. cap.* 4. *à num.* 10. *usque ad num.* 21. adde Beſold. *Synopſ. Polit. dict. lib.* 1. *cap.* 2. *theſ.* 37. Petrus Anton. de Petra *de iur. quaſ. per Princ. non tollend. cap.* 22. Joh. Budæ. *diſput. inaugur. Argent. de juridict.* 1658. Quæritur hîc (1.) *An Princeps mandata jurisdictione, privativè vel cumulativè eam conceſſiſſe intelligatur?* Conceſſa in feudum privativè translata cenſetur: moribus enim noſtris feudi quoque titulo jurisdictio non ab *Imper.* tantùm, *infrà hoc §.* 8. *num.* 3. ſed & ab inferioribus *Principibus* tribuitur, idq; vel cum territorio, vel ſine eo, jure tamen ſuperioritatis & recognitionis ſalvo manente, Carol. Tap. *de Conſtit. Princip. d. cap.* 4. *num.* 18. & 20. Dn. m. & Præc. Wilhelm. Ludvvell. *Synopſ. Jur. feudal. dict. cap.* 13. *circ fin.* adde Petr. Anton. de Petra *tractat. de Poteſtat. Princip. capp.* 10. 11. ideò autem jurisdictio in feudum conceſſa privativè translata cenſetur, tum, quia feudum uſusfructus quidam eſt, *c. Obertus ab Orto. in fin. in quib. cauſ. feud. amitt.* 2. *Feud.* 23. uſusfructus autem ad ſolum uſufructuarium pertinet: tum, quia vaſallus in ſubvaſallum ſuum ſolus jurisdictionem, quoad rem feudalem, habet, non etiam Dominus ſuperior, *c. imperialem. §.* 2. verſ. *illud quoque. de prohib. feud. alien. per Frider.* 2. *F.* 55. Dn. Ludvvell. *in not. Weſembec. num.* 9. *ff. de jurisd.* Carol. Tap. *commentar. ad rubr. & l fin. ff. de Conſtit. Princ. dict. cap.* 4. add. Carpzov. *in pract. crim. part.* 3. *quæſt.* 109. *num.* 89. *&* 96. *& per tot. & lib.* 1. *reſponſ.* 49. *& part.* 2. *Conſtitut.* 40. *defin.* 6. Nicol. Myler. *delineat. de Princip. & Statib. Imper. cap.* 36. *&* 48. Georg. Obrecht. *tractat. de juridict. cap.* 1. *num.* 40. 52. *& ſeqq.* & Beſold. *tractat. poſthum. de jure publ. part.* 3. *cap.* 6. *& de jurisdict. Imper. Rom. capp.* 18. 21. 22. jurisdictio verò ſimpliciter & in dubio conceſſa cumulativè potiùs data cenſetur, quia in ejusmodi conceſſionibus ſemper concedentis autoritas cenſeatur illæſa reſervata, Carol. Tapia *d. l. cap.* 4. *num.* 16. vide tamen *ſuprà titul.* 3. *§.* 6. & τῶν. noſtr. *titulor. jur. publ. titul.* 1. *§.* 5. *num.* 2. Quæritur (2.) *An conceſſo caſtro aliquo cum jurisdictione vel omnimodâ jurisdictione, etiam merum imperium datum intelligatur?* Quod licet juri haud conveniat, tum, quod merum imperium non contineatur in jurisdictione, Dn. Ludvvell. *not. Weſembec. num.* 2. ibi: *jurisdictio propriè. ff. de jurisdict. & num.* 5. *&* 8. *eod.* tùm, quod aliàs etiam in generali conceſſione

veni-

conceſſione venire non ſoleant ea, quæ ſpecialem expreſſionem deſiderant, *l. 1 ff. de offic. ei. cui mand. eſt juriſdict. not. Weſemb. num. 11. d. t. de juriſdict.* communiter tamen à *Dd.* traditum eſt, Weſembec. *dict num. 2. d. t. ff. de juriſdict.* Bocer. *de juriſdict cap. 8. num. 11.* Carol. Tapia *part. 1. cap. 2. num. 27. & seqq.* Bidenbach. *quæſt. nobil. 8. & 14.* Beſold. *theſaur. pr. & Speidel. ſpecul. verb.* Blutbann/ Halsgericht/ Lands-Obrigkeit/ ꝛc. in praxi autem à communi opinione recedendum non eſt. (3.) Quæritur, *An ſi nobilis aut alia illuſtris perſona immediata in territorio cujusdam Principis aut Status Imperii delinquat, Dominus territorii hoc caſu judicet?* Nicolaus Myler. *in egregiâ ſuâ delineat. de de Princip. & Statibus Imper. Roman. German. part. 2. cap. 37. num. 10. pag. 295.* territorii dominum judicem eſſe competentem aſſerit, quoniam reatus omnem dignitatem excludit, per *autores* ibi allegatos, quæ ratio nobis etiam in *πέντ.* noſtr. *titulor. jur. publ. titul. 3. §. 7. num. 2.* in cauſâ *A. G. à Z. contra D. G. T. Comitis ab F. Vice-Præfectum in Z.* placuit, quam nobiſcum & alii ſecuti ſunt & approbârunt, vid. Dn. Limn. *tom. 4. jur. publ. ad lib. 9. cap. 8. num. 1 2 & ſeq.*

III. Feuda quoque ab ipſo Principe proceſſiſſe apertiſſimè conſtat, licet enim ſatis dubitatum ſit, unde feudorum origo proceſſerit, omnes tamen Feudiſtarum opiniones in hoc convenire videntur, ut à Principum liberalitate proceſſiſſe fateantur, quod ſummâ ratione factum, cum tali pacto non in totum Principes res ipſas à ſe abdicent, ſed nonnulla jura reſervent in recognitionem beneficii accepti. Item etiam ſibi ſubditos devotiſſimos reddunt, qui ne feudo cadant, fidem maximè ſervant, & in bellorum neceſſitatibus ob debita ſervitia præſtò ſunt, Carol. Tap. *dict. comment. d. cap. 4. à num 21. usque ad num. 30.* adde Beſold. *Synopſ. Polit. dict. lib. 1. cap. 2. theſ. 38. & 68. & cap. 10. theſ. 6.* Henr. Meyer. *d. diſput. inaugur. Baſil. d. th. 14. num. 8.* & Ludvvell. *Synopſ. jur. Feud. dict. c. 13. circa fin.* Occurrit hîc nobilis quæſtio, haud prætereunda, *An jus primogenituræ Juri Feudali Lombardico quodammodo conſentaneum ſit?* Nicol. Myler. *dict. delin. de Princip. & Statib. Imperii part. 1. cap. 21. num. 7. pag. 197.* affirmat, quòd hoc Jus Lombardicum Ducatum dividere prohibeat, §. *præterea, 2. Feud. 55.* quod Gunther. *in Ligurin. lib. 8. pag. 194.* hiſce verſiculis expreſſit

Marchia, ſeu Comitis Poſſeſſio ſive Ducatus
Integra permaneat: Feudalia cætera multis
Participanda patent. - - -

Vultei. *1. feud. cap. 8. num. 36.* Bocer. *de ſucceſſ. in feud. cap. 3. quæſt. 48. in fin.* Coldman. *conſil. 3. volum. 4. πέντ.* noſtr. *titulor. juris publ. titul. 4. quæſt. 1. §. 3.*

*num.*1. diſſentit late Springsfeld. *de appanag. cap.*5. *num.*15. *&c.* & Dn. Limn. *lib.*4. *de jur. publ. cap.*8. *num.*120.

IV. Immunitates verò concedere, Principis proprium, ac ſibi ſoli reſervatum eſt, *l. immunitates*, ubi Bart. C. *de agric. & cenſ. & tot titul.* C. *de his qui à Princip. vacat. acceper. & Novell.* 128. *cap.* 1. Carol. Tapia *dict. cap.* 4. *à n.* 30. *usq. ad num.* 112. ubi cum Autor noſter more ſolito prolixior ſit, nos tantummodò ad Beſold *Synopſ. Polit. dict. lib.* 1. *dict. cap.* 2. *theſ.* 62. Georgius Mund. *de muneribus. cap.*1. *num.*76. *&c.* & *cap.*2. *num.*118 & *cap.*6 *num* 26 *&* 608. Adrian. Gylmann. *in Symphorem. tom.*2. *part.*2. *vot.*15. *pag.*47 *& ſeqq.* Caſpar. Klock. *tractat. de contribut. cap.*16. brevitatis ſtudiô referemus, cum hoc generali dogmate, quòd immunitas ità moderanda ſit, ne exinde aliorum onera augeantur, πέττ. noſtr. *titulor. jur. publ. titul.* 5. *quæſt.* 1. *&* 3. § 2. *&* 4.

V. Nobilitates denique ab ipſo Principe proficiſcuntur, in ejusque arbitrio eſt, quos vult nobiles reddere: ità docuerunt plurimi, ab Autore noſtro Carolo Tapia *dict. cap.* 4. *de Conſtitut. Princip. à num.* 112. *usque ad finem* copiosè citati, quibus addantur Beſold. *in Synopſ. Politic. lib.*1. *dict. cap.* 2. *dict. theſ.* 63. Dn. Ludvvell. *Synopſ. jur. feud. dict. cap.* 13. *inter regal. major. num.* 4. Henric. Meyer. *dict. diſputat. inaugur. Baſil. dict. theſ.*14. *num.*1. & Dn. Limn. *tom.*2. *de jur. publ. lib.*6. *cap.*1. agmen claudens.

Hactenus itaque de officio Majeſtatis judiciario (ut naturam & definitionem *Conſtitutionum Principum*, & qualis circa eam in ſummi Principis poteſtate, juſtitiâ, æquitate & liberalitate interpretatio ſumenda ſit, eò meliùs intelligamus) pro inſtituto noſtro egimus.

TITV.

TITULUS VI.

CONSTITUTIONUM VARIÆ DIVIſiones & ſpecies referuntur.

Pars I. *de Conſtitutionibus, quæ directò & motu proprio, fiunt.*

§. I.

POſtulat hic (qui juſto nunc ordine ſequitur) titulus, *de diviſionibus Conſtitutionum*, accuratam expoſitionem: eſt enim & gravis & utilis. Quam autē ſit utilis, non eſt noſtrum latiùs hîc explicare. Et notæ aliàs ſunt ſatis *Diviſionum* laudes atq; utilitates, ex Platonis *Philebo, Phædro, Sophiſta & Politico.* Is enim tantum tribuit huic ſuæ Methodo Diæreticæ, ut qui ejus benè ſit peritus, eum non dubitet Deo comparare. *Ariſtoteles* multò quidem plus tribuit ad concludendum ſuæ Methodo Analyticæ & Apodicticæ (ut enim *Plato* Diæreticæ, & *Socrates* Horiſticæ ſive Definitionum, ità *Ariſtoteles* Analyticæ & Demonſtrationum Princeps eſt Autor) & meritò plus tribuit; non tamen *Diviſionem*, ut prorſus inutilem repudiat, qui & ὁρισμὸς κατὰ τας διαιρέσεως *Metaphyſ.* 3. appellat; & non negat, quendam eſſe διαιρέσεως Syllogiſmum, licet infirmum. Galenus certè non veretur omnia omnium artium liberalium peccata vitioſis diviſionibus accepta ferre: verba graviſſimi Philoſophi & Medici ſunt, hæc: καὶ γὰρ καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας αἱρέσεις σφάλματα, καὶ ὅσα νῦν ἐπὶ τῶν νοσούντων οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἁμαρτάνουσι, πρώτην καὶ μεγίστην αἰτίαν ἔχει, τὴν μοχθηρὰν τῆς διαιρέσεως. Quare & in Juris ſcientia *Diviſiones* magnum in utramque partem momentum habent. Et M. Tull. Cicero *Serv. Sulpicium* aliis omnibus *Jctis* anteponit: quia *eam*, ait, *didiciſſet artem, quæ doceret rem univerſam tribuere in partes, & latentem explicare definiendo.* Variè autem unaquæque res in *Jure*, iſtiusmodi præſertim generis, pro diverſo naturæ ſuæ, formæ & accidentium reſpectu, dividi ſolet, Dn. Ludvvell. *Synopſ. Jur. Feud. cap.* 3. & quid de ſpeciebus in *Jure noſtro* ſentiat Nicol. Vigelius *in Dialect. ſuæ Juris*, legitur *ibid. lib.* 1. *rubric.* de ſpecie. *pag.* 22.

§. 2.

Duo itaque in univerſum genera *Conſtitutionum*, de quibus §. 6. *in*[illegible] *de jur. nat. gent. & civil.* loquitur, ſunt: *Primum*, cum Imperator direct[illegible] hoc agit, ut Legem condat: *Secundum* cum non directò. Quando direct[illegible] hoc agit, procedere ſolet, vel motu proprio, vel alieno. Ad directum hunc ex proprio motu ordinem pertinet *Edictum*, quo ſcil. indefinitè aliquid ſ[illegible]citur, quales omnes regulariter Leges eſſe ſolent. Edictum Theophilus [illegible] §. 6. *Inſtit. d. t.* definit: quod ſit τὰν ἐπαρξ οἰκείας φύσεως κινηθεὶς ὁρίζει ὁ βασι[illegible]λεὺς πρὸς τὴν τῶν ὑπηκόων ἐπιταξίας καὶ λυσιτέλειαν. De Prætorum Edictis *ſu[illegible]prà tit. 1.* § 10. nonnulla à nobis propoſita extant. Sed hic, alia eſt ratio [illegible] *l. 14. ff. de condit. inſtit. l. 7. § 7. ff. de pact §. ult. Inſtit. de uſucap. t. t. C. de E*[illegible] *D. Hadrian. toll.* & paſſim: Edicta enim à Principibus, aut proponuntur publicè, quæ vocantur Programmata in *l. 3. Cod. de LL.* aut promulgantur v[illegible] Præconis, quæ Proclamæ, ſive Proclamata hodiè dicuntur: ut ſunt *Maxi*[illegible]*liani, & Rudolphi II. Imper.* Proclamæ de monetis, *Francofordiæ, Argen*[illegible] *Lipſiæ, &c.* in nundinis denunciatæ & *Receſſibus* inſertæ. Proclamat[illegible] [illegible]ralia, monitoria, comminatoria, aliaque id generis, quos feriant qu[illegible] ignorantiæ clypeo tutos nec quicquam terrefaciant, aliaque adhæc [illegible]tia legantur remiſſivè apud Joh. Baptiſt. Coſt. *de facti ſcient. & ignorant.* [illegible]*tur. 1. diſtinct. 49. num. 1. & cent. 2. diſtinct. 75. per tot. & d. cent. 2. diſtinct.* [illegible] *num. 2.* & Pettam *de Poteſt. Princip. cap. 10.* Dicuntur etiam Leges Edicta[illegible] in *l. hâc edictali. 6. C. de ſecund. nupt. & in Conſtit. Friderici II. Imper. de Sta*[illegible] *& conſuet. §. 1.* & alibi. Edicta iſthæc Principum non erant unius modi. Quibusdam Principes uſi, ſi quid notum fieri vellent, quale illud *Alexandri Se*[illegible]*ri*, quo itinerum dies publicè propoſuit, hâc formâ: *Illâ die, illâ horâ ab* [illegible] *ſum exiturus, & ſi Dii voluerint, in primâ manſione manſurus; deinde per* [illegible]*nem manſiones, deinde ſtativæ, deinde ubi annona eſſet accipienda*, Æli[illegible] Lamprid. in *Alexandro Severo. pag. 372.* Ità congiarium per Edictum Populo R[illegible]mano promiſit *Diadumenus* Imper. quod ità ſcriptum erat: *Vellem, Qui*[illegible] *jam præſentes eſſemus! Antoninus veſter vobis congiarium ſui* [illegible]*ominis daret* [illegible] *ret prætereà & pueros Antoninianos & puellas Antoninianas, quæ tam* [illegible] *nis gloriam propagarent*, Lamprid. *in Antonino Diadumeno, pag. 283.* ubi ob[illegible] nota: pueros & puellas alimentarias primùm inſtituiſſe *Trajanum*: *Anto*[illegible]*nus Pius* in honorem *Fauſtinæ* novas puellas adſcripſit, Fauſtinianeas: *Alexan*[illegible]*der Severus* Mammæos & Mammæas: Sic Antoninianos promittit *Diadu*[illegible]*nus*. Frequenter etiam Principes citationibus edictalibus utuntur, *l.* [illegible] *ff. de jur. fiſc. l. 68. & aliquot ſeqq. de judic. l. 53. §. 1. ff. de re judicat. & p*[illegible] Sed hæc Edicta continebant nudam prædictionem temporarioru[illegible]

ſtimationem futurorum actorum. Magis autem huc pertinent Edicta perpetuæ juriſdictionis causâ promulgata. Tale eſt Edictum *D. Auguſti*, Vivio Avito & Lucio Apromiano Conſulibus, propoſitum, *de quæſtionibus adhibendis, in l. 8. ff. de quæſtion.* Edictum *Trajani in l. 13. pr. ff. de jur. fiſci.* Edictum *D. Marci* de eo, qui rem alienam à fiſco emit § *ult. Inſtit. de uſucap.* Edictum *Hadriani, de quo tollendo, t. t. C. de edict. D. Hadr. toll.* Pertinent huc etiam nonnulla ex tredecim illis *Juſtiniani* Edictis, nempe ad *Armeniam, Phœnicem Libani, Ponticam, Helleſpontum, Ægyptum*, etſi ſecus videatur Cujacio ſummo in *præfatione Commentarii ad Novellas*. Sæpè etiam legi antiquiori à *Principis* ſucceſſore aliquid adjectum reperitur. Sic *Claudius Princeps* Edicto præcepit, adjiciendum *L. Corneliæ, ut, ſi quis, cum alterius Teſtamentum vel Codicillos ſcriberet, legatum ſibi ſuâ manu adſcripſiſſet, perinde teneretur, ac ſi in L. Corneliam incidiſſet & nec vel iis venia detur, qui ſe ignoraſſe L. prætendant. l. Divus. 15. ff. ad L. Cornel. de falſ.* *Claudius*, inquam, non *Nero*, cui lapſu memoriæ, tribuit Suet. in *Neron. cap. 17.* Cum enim *d. l. 15. Divum Claudium* laudet, nec temerè ſit invenire, *Neronem* unquam *Divum* appellatum, rectè hoc *ἁμάρτημα Suetonii*, Princeps *JCtorum* Cujacius, *parat. Cod. de his qui ſibi adſcribunt in teſtament. in fin.* notat: nec mirum memoriâ lapſum *Suetonium*, cum rara ſint *μνημονικὰ* talia *Claſſicorum* alia, quorum cumulum congeſſit Philippus Caroli, agnatus quondam noſter p. m. *variar. lect. lib. 2. cap. 7.* à quo nec immunes *JCti* noſtri: ut ecce, Pomponius in *l. 2. ff. de O. J. Tarquinium Superbum Damarati Corinthii* filium appellat, qui nepos eſt. Porrò hic obiter nota; quod Edicti perpetui exemplo Codex Juſtinianæus ordinatus ſit, Vizzan. *de Mandat. Princip. prolegom. num. 8.* Et hæc ſæpè Edicta SCtis firmari ſolebant, quemadmodum illud *Auguſti*. & inde *Claudii* Edictum, *ne fœminæ pro viris intercederent, l. 2. ad SCt. Velleian.* id ut quò facilius à Senatu impetrarent *Principes*, ſuaſorias Orationes per Candidatos ſuos, ſeu Quæſtores, de quibus *l. un. §. 4. ff. de Quæſtorib.* habere ſolebant. Poſtquam *Auguſtus* pro concione, ex more, cœlibes & innuptas allocutus eſſet, Lex Papia Poppæa (de quâ Dn. & Præcept. meus p. m. Jac. Gothofredus *in repetitâ (prælectione anno 1653 Genev. edit.* multa præclara) *de maritandis ordinibus* ſecuta eſt, Dio *lib. 56. pag. 578.* Tacit. *lib. 3. Annal. cap 25. num. 1. & cap. 28. num. 4.* adde Dn. Forſtner. *not. Polit. ad Tacit. d. lib. 3. Annal. dict. cap. 25. num. 1. pag. 252. & ſeq.* adde etiam Scipion. Gentil. *Orat. 3. de Lege Regiâ. pag. 52. & 53. & ſuprà tit. 1. §. 9.* & Gaudent. *de Juſtinianæi ſeculi morib. pag. 1. cap. 12.* Cœterum Characterem ejusmodi Programmatum à Dn. & Præc. m. Johann. Henr. Bœcler. *in Commentar. ad Tacit. Annal. lib. 1. cap. 7. annot. 5. pag. 123.* ſingulariter & eleganter, pro more, notatur. *Permittatur nobis*, inquit ibidem, *ut de re minime ſcholaſticâ verbis utamur ſcholarum, atque in æſtimatone totius characteris*

 ſcor-

ſeorſim reſpiciamus partim τύπον πρακτικὸν, ſive decorum rei & ſolenne neg *partim τύπον λεκτικὸν, ſive verborum & ſtyli accommodatam rei conformat* *nem. Typus practicus in ſcriptura Principum ſemper præferre ſolet & ex fu* *mento ac ratione ſtatus regii debet, poteſtatis & virtutis Imperatoriæ notas* *hunc ſcopum tendunt, quæcunque in ipſa ſcriptione vel præmittuntur ad oſtent* *dam ſpecioſis & multiplicatis titulis vim Imperii & poteſtatem, vel paßim* *nuantur aut indicantur, de cura & amore in cives, de ſtudio civilis diſciplinæ,* *neſtatis, ſanctitatis, de onerum & laborum principalium tolerantiâ, & ſimil* *Typum πρακτικὸν ſequitur λεκτικὸς, indeq; ſuam faciem & ſpeciem ac* *cipit. Co* *mendantur autem hic, ſive potiùs, ex inſtituto rei requiruntur, Scriptura* *tas, perſpicuitas, gravitas, &c.* adde *infrà* §. 8. *num.* 2. videatur etiam Dn. ſtophori Ludovici Dietherrns amici mei chariſſimi elegantiſſima *diſputat* *augural. Argentin. anno* 1649. *de Stylo Curiæ* habita. Coronidis loco ex P Anton. de Petra *tractat. de Poteſtat. Princip. cap.* 10. *num.* 44. hîc annect placet, quòd Princeps regulariter non poſſit Edicta & proclamat in territorio alteri conceſſo. Quæritur autem, *An Edicta hacce etia* *ſes ligent?* Affirmat. Nicol. Myler. *in delin. Princip. & Stat. Imperat. c* *num.* 3.

§. 3.

Argentoratenſes *in ſuo Collegio* Juſti Meieri *lib.* 1. *tit.* 4. *Pandect. de C* *ſtitut. Princip. num.* 9. & 14. ad *Principum Conſtitutionum* (& quidem e quæ directò & motu proprio fiunt) ſpecies referunt etiam *Orationes* eor Scipio Gentilis *in orat.* 3. *de Leg. Reg. dict. pag.* 52. ſic ſcribit: *Hoc ego pr* *juris condendi ſimulachrum ac genus uſurpaſſe Imperatores video, quod v* *detur mihi populare, & ex veteris Reipubl imagine relatum: quaſi enim r* *quædam Legum erat, hoc orationum inſtitutum, &c.* & porrò *pag. ſeq* 5 *ſtitutionum Principum illa ſpecies eſt non ſolùm, ut dixi, prima & anti* *ſed etiam pulcherrima atque ſanctiſſima, &c.* De hiſce Orationibus unum alterumvè exemplum (præter *paulò ſuprà* annotata quædam ex *ſtoriâ* enumerabimus. Apud Tacitum *Annal. lib.* 11. *cap.* 24. ext *Claudii, de ſupplendo Senatu*, quæ tamen longè aliter habita à *Claudio*, Tacitus *dict. lib. & cap.* expreſſit: extant enim fragmenta ejus ex ærea in Gruteri *Inſcription. fol.* 502. vide hîc allegatum à Dn. Forſtne *Polit. ad Tacit. dict. lib. & cap.* Machiavellum *in diſſert. ad Livium, lib* *pag.* 119. In Pandectis nobilis eſt Oratio *D. Marci de alimentis, in l. cu* *ff. de transact.* & alia, *de fugitivis requirendis, in l. Divus.* 3. *ff. de fugit.* & *D. Antonini Pii, de Profeſſoribus, in l.* 4. *C. de Profeß. & Med.* Sed m gnis eſt *D. Hadriani* oratio, *de petitione hæreditatis*, cujus mentio fit *in*

§ *præter hæc. l. 22. l. 40. ff. de hered. petit.* quæ oratio & libellus appellatur, *in dict. l. 20. §. præter hæc.* propterea, quia de ſcripto recitabatur. Moris enim erat, quamvis præſentes de ſcripto alloqui. Auctor primus *Auguſtus Cæſar*: Inde alii ſecuti Principes, & privati, teſte *Suetonio, Tacito, Dione*. Tàm difficilis ac moroſus denique *Nero* erat, ut neque cum ſervis, neque cum liberis ſermones conferret, ſed iis omnia, quæ vellet, in libellis ſcriberet, *Xiphilinus*. Celebris etiam eſt, Oratio *M. Antonini*, cujus *Paulus* meminit, *l. Oratione. 16. ff. de ritu. nupt. de nuptiis filiæ ſenatoriæ cum liberto*. Mentio etiam fit Orationis *Severi & Commodi* in inſcriptione *legis 20. ff. de rit. nupt.* ad quam *Paulus* ſingularem librum ſcripſit; ſed emendanda eſt ex titulo *l. ſi quis tutor. 60. ff. de rit. nupt. & l. oratio. 16. ff. de ſponſal.* & reſcribendum, *ad orationem D. Marci*: cum oratio argumentum iſtud tractavit, ut liquet etiam ex *l. 17. C. de excuſ. tutor.* præſertim cùm *Severum Commodo* conjungi, & huic anteponi ratio non ferat. Denique facit Index, ex quibus *Pandectæ* compoſitæ, ubi nominantur duo tantùm *μονόβιβλα Pauli* ad Orationes *Principum*: alterum ad Orationem *D. Severi*, ex quo tres leges, *2. 4. & 13. ſub tit. ff. de rebus eor. qui ſub tut.* alterum, ad Orationem *D. Marci*, ex quo *l. 60. ff. de rit. nupt.* quæ ejusdem argumenti, cujus quoque *l. 20. d. t.* ut inde ex eodem libro deſumtam utramque non vanè colligas. Quod ſi verò *dict. l. 20.* ex quodam libro *Pauli* ad Orationem *Severi & Commodi* petita, oportet *Paulum* peculiarem librum ſcripſiſſe, qui tertius ſit ad Orationes *Principum*, cujus tamen nulla mentio in Indice facta. Aut falſa itaque inſcriptio Indicis, pauciores Autorum libros referens, quàm ex quibus compilata *digeſta*, aut Index mutilus, quod facilè non dixerimus, etſi non ignoramus, quid deſiderent *Cujacius* in eo, cui & Giphanius adſtipulatur *in Oeconomia ad Edictum perpetuum. pag. 94* nec non Jacob. Labittus *in ſuo Indicum uſu ſtatim in principio*, quem Dn. & Præc. m. Joh. Henric. Bœcler. *in Hiſtor. Univerſal. ſecul. 2. pag. 127.* plurimùm commendat & dilaudat. Et ipſi quoque deſideramus duos, quorum mentio non fit in Indice, Leges tamen in *Pandectis* habentur. Ælium Gallum, Autorem *l. 157. ff. de V. S.* citatum etiam *in l. 19. ff. de uſur. & l. 77. ff de V. S.* & Claudium Saturninum, Autorem *l. 36. ff. de legat. 3. & l. 16. ff. de pæn.* Orationis *Severi*, quàm in Senatu habuit, etiam verba referuntur ab Ulpiano, *l. 1 ff. de reb. eor. qui ſub tutel. Præterea, Patres conſcripti, interdicam tutoribus & curatoribus, ne prædia ruſtica vel ſuburbana diſtrahant, niſi, ut id fieret, parentes teſtamento vel Codicillis caverint. Quod ſi fortè æs alienum tantum erit, ut ex rebus cæteris non poſſit exſolvi, tunc Prætor urbanus vir clariſſimus adeatur, qui pro ſuâ religione æſtimet, quæ poſſint alienari, obligarivè debeant, manente pupillo actione, ſi poſteà potuerit probari, obreptum eſſe Prætori. Si communis res erit, & ſocius ad diviſionem provocet, aut ſi creditor, qui pignori*

agrum

agrum à parente pupilli acceperit. jus exequetur, nihil novandum cenſet. Ad quam Orationem præter *Ulpianum* & *Paulus* librum ſingularem ſcripſit, *l.2. ff eod.* Juſt. Meier. *in Colleg. Argentor. ad pandect. lib.27, titul.9. de reb. eor. qui ſub tut. theſ.1.* Nec poteſt omitti Oratio *Antonini Caracallæ, de donationibus inter virum & uxorem*, de qua, *l. cum hic ſtatus. 32. ff. de donat. int. vir. & ux.* quam Gordianus *l.10. C. de donat. int. vir. & ux.* *Severo* tribuit, quia vivo quidem *Severo*, patre, ſed à filio tamen pronunciata, *l. 32. ff. & l. 3. C. de don. int. vir. uxor.* vide Briſſon. *lib.1. ſelect. antiquit. cap.16.*

§. 4.

Ad hunc cenſum pertinent etiam *Mandata Principum*, quæ Præſidem & Provinciales velut *Lex* obligant: ſunt enim *Conſtitutiones* ſpeciales, quibus certæ perſonæ, ut Præſides, vel Judices, monentur, quid eos facere oporteat, ſeu, quibus muneris aut jurisdictionis eorum forma continetur, ad provinciæ adminiſtrationem. Appellantur vulgò *Principum Inſtructiones*. Vel [illegible] bec. *Cod. de mand. Princip.* & *Commonitoria Novell.21. cap. 2.* Solebant enim Principes præcepra & monita pro expediendis negotiis; magiſtratibus, Procuratoribus aut aliis, quos in Provincias mittebant, per libellum mandatorum dare, qui vocatur apud Lucianum *τὸ βιβλίον τῶν ἐντολῶν, in libr.* [illegible] *ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, tom.1 pag. 525.* Hæc mandata dicuntur etiam Conſulta præſidialia. Vizzan. *ad l. 3. C. de mand. Princip. in proœm num.* 17. & à Græcis *παραγγέλματα, Nov.25. cap.4. Nov.27. cap.1. Novell. 30. cap.* [illegible] & *ὑποθῆκαι, Nov. 26. cap.2.* de quibus mandatis, *l. 3. ff. de off. Præſid. l. 6. ff. de rit. nupt. l. 6. C. de nupt. d. t. t. C. de mandat. Princip. Nov. 8. & Nov. 17.* & ſingulariter noviſſimè modò citatus Carol. Emmanuel Vizzanius *de mandat. Princip, ſeu officio eorum, qui in Provincias cum Imperio mittuntur, ad dict. tit. Cod. de mandat. Princ. & dict. Nov. 17.* quorum *Auguſtus* primus Autor fuit. Vizzan. *d. tract. de mandat. Princip. prolegom, num. 16.* hæc inde & à cæteris *Principibus* tradita Magiſtratibus: à Præſidibus in Auditorio conſervabantur, & Edictis inſerebantur, quàm maximè obſervabantur, & inter inſignia Magiſtratus collocabantur, *ibid. num.17. 18. 19. 20.* quorum uſus à *Juſtin.* [illegible] revocatur, *num.22.* (& Scip. Gentil. in *orat.3. de Leg. Reg. pag 54.*) in [illegible] bus Provinciæ eduntur, & Magiſtratibus dantur unà cum Codicillis Vizzan. *dict. prolegom. num.26. & ad l.3. C. de mandat. Princip in præfat. num.* [illegible] *& 30. &c. & in proœm. num.1. & 18. & ad l.1. per tot. & ad Nov.17. cap 4. n.* [illegible] ex libris horum Mandatorum plura in Leges tranſlata, Vizzan. *ad dict. l.* [illegible] *C. de mandat. Princ. in præfat. à num.4. & ſeqq. uſque ad 20.* A *Conſtitutionibus Principum* in genere, differt hæc ſpecies (quam *Mandatorum* nomine inſignire *Principibus* & eorum *JCtis* placuit) in eo, quod illæ generales [illegible]

l. 3. *C. de LL.* & perpetuæ, *l.* 5. *in fin. C. de hæretic.* hæc localia & ad certum duntaxat tempus vim habentia,, *dict. l.* 3. *ff. de offic. Præſid.* Horum alia ſunt *ſecreta*, qualia à *Tiberio Piſoni* data fuiſſe, ad ſpes *Germanici* coercendas, credidêre quidam, Tacit. 2. *An.* 43. *num.* 7. *& lib.* 3. *An. cap.* 16. *verſ.* 1. *& ſeqq.* & Sueton. *in Tiber. cap.* 52. Sic apud eundem Tacit. *lib.* 1. *An. cap.* 5. *verſ.* 6. codicillis mandata *Poſtumi Agrippæ* cædes legitur, hæc tamen non præſumuntur eſſe data; ideò ſi quis affirmet talia habere, audiendus non eſt, *l.* 1 *&* 2. *C. de mandat. Princ.* ibique Vizzan. *d. tract. de mandat. Princ.* & ad *Nov.* 17. *cap.* 16. adde *Nov.* 124. *cap.* 4. nec aliter, niſi in ſcriptis ſunt recipienda, exceptis tribus caſibus: (1.) cum Judex datur vel adjungitur, (2.) cum Acta edi jubentur, (3.) cum Princeps jubet litem celeriter terminari, *l.* 2. *C. de mand. Princ. Nov.* 113. *cap.* 2. Cujac. *in parat. C. d. t. Nov.* 124. *cap.* 4. *&* 12. Cæterùm more quodam in poſterum receptam eſſe ejusmodi cædium per codicillos mandandarum rationem, docet Dn. & Præc. m. Joh. Bœcler. *in commentar. ad An. Tacit. dict. lib.* 1. *d cap.* 6. *annot.* 5. *pag.* 91. *& ſeqq.* ubi cauſas quasdam, cum exemplo, ex Herodiani *lib.* 3. indicat & refert, qui cum nominaſſet γραμματεῖον τῦ φόνυ φέρον τὰς ἐντολὰς, *libellum demandatæ cædis*, quem Tribunus à *Plautiano* de cæde *Severi* faciendâ appellatus poſtulaverat, ſubjicit: ἔθος γὰρ τῦτο τυραννικὸν, εἴ τινα ἐκπέμποιεν ἐπὶ φόνον ἄκριτον, ἐντέλλεσθαι τῦτο διὰ γραμμάτων, ἵνα μὴ γιγνόμενον ᾖ ἀκατασήμαντον, i. e. *quippe mos tyrannis, cum aliquem mittunt ad occidendos indemnatos, mandare id per codicillos, ne dein cædis imperatæ nullum relinquatur argumentum, &c.* ubi etiam obiter (quæ idem Dn. Bœcler. noſter *in ſæp. laudat. Commentar. ad Tacit. An. lib.* 1. *cap.* 7. *annot.* 5. *pag.* 122. de formulis, i. e. de certa & concepta verborum ſolennitate in *Mandatis*, & eorum formalibus, tradit) iterum repetenda veniunt: Alia Mandata ſunt *non-ſecreta*, quæ propriè, ut *ſuprà* diximus, *commonitoria* dicuntur, qualia ſunt: *Ne Provinciarum Præſides in ulteriorem familiaritatem provinciales admittant*, *l.* 19. *ff. de Offic. Præſid.* *Ne patiantur eſſe collegia, l.* 1. *ff. de colleg. & corporibus illicit.* *Ne Dardanarii ullius mercis ſint. l.* 8. *ff. de extradin. crimin.* Vizzan. *ad præfat. l.* 3. *C. de Mandat. Princ. num.* 18. *&* 19. *Ne Proconſul donum aut munus accipiat. l.* 6. §. *fin. ff. de Offic. Proconſ.* Vizzan. *ad d. Nov.* 17. *cap.* 1. *num.* 43. *& ſeqq.* Eſt & exemplum, *in l.* 2. *C. de offic. ejus qui vicem alic.* ubi *Mandata*, Imperatorum *Theodoſii & Valentiniani Augg.* miſſa *Antiocho*. De his *Mandatis* capiendum eſt etiam capitulum *Ludovici Pii* Imperatoris, *in lib.* 3. *Leg. Longobard. ſub tit.* 7. *ſi quis literas noſtras deſpexerit.* quod deſumtum eſt ex Capitularibus *Lotharii I. Imper. & Anſegiſi Abbatis, lib.* 2. *Capitul.* & extat apud Melchior. Goldaſt *in Collection. Conſuetudin. & LL. Imperialium, pag.* 94. ſub rubr. *de Leg. Longob. dict. lib. & tit.* Plura adhuc extant *in ſæp. dict. Novell.* 17. quæ præclarè aliquoties, Vizzanius *in tractat. ſuo de mandat. Princip. ad dict.*

Digitized by Google

Nov. 17. explicat, nec non Jac. Cujacius. Et hujusmodi mandata quædam collegit etiam Guid. Pancirol. *in not. Imp. lib.* 1. *cap.* 101. adde Petr. Gudelin. *in Comment. ad Jus noviſſ. lib.* 5. *cap.* 6. *per tot.* ubi, quomodo Præſides ſeu Rectores Provinciarum (Galli appellant *Vice-Roy*) ſeſe gerere debeant tùm in ingreſſu, tùm in exercitio, tùm in egreſſu, ſuæ adminiſtrationis, diſtinctè declaratur. Videantur etiam ea, quæ Conrad. Rittersh. *in expoſitione Nov. Juſtin. part.* 2. *cap.* 1. *n.* 21. *& d. part.* 2. *per tot.* tradit. Quæritur hîc: *An Prætori aut Officiali credendum ſit, qui aſſerit, ſe ex ore Principis mandatum accepiſſe*: Neg. Nic. Myler. *delin. de Princ. & Stat. Imp. c.* 40. *n.* 5. Sanè Princeps & Dominus territorii contra contumaces, ac Edicto non parentes, mandata ſua variis pœnis & coercitionibus defendit, Myler, *dict. cap* 40. *num.* 10.

In II. *Parte de Conſtitutionibus, quæ directò, ſed motu alieno fiunt, agitur.*

§. 5.

Motu alieno, ſed ità directò, ut jus ſit, conſtituit Princeps, cum de jure dubio conſulentibus magiſtratibus reſpondet. Hæc propriè *Reſcripta* vocantur, *t. t. Cod. Theod. & Juſtin. de Reſcript.* Hæc fiebant reſcribendo, cùm Imperator conſultationi Præſidum vel Judicum reſponderet, vel ad *relationem*, vel *appellationem*, vel *ſuggeſtionem*. Myler. *d. cap.* 40. *num.* 7. Relatio fiebat à Judicibus, poſtquàm partes allegationibus renunciarunt ante ſententiam, ambigente, quid ſtatui oporteat, magiſtratu, *l.* 9. *C. de Judic. l.* 11. *§.* 2. *ff. de minor.* Bachov. *part.* 1. *ff. ab init. tractat. de Conſtit. Princip. num.* 4. vel etiam poſt ſententiam, appellatione interpoſitâ nec receptâ, *l. pen. Codic. Theodoſ. de Relat.* Ab his conſultationibus Imperator vocatur conſultiſſimus, *l. fin. §. ſin autem libert.* 1. *C. de teſtam. manum.* Conſultiſſima Lex. *l.* 8. *C. qui teſt. fac. poſſ.* Conſultiſſima Conſtitutio *l.* 9. *C. de repud.* Appellantur etiam talia *Reſcripta*, Epiſtolæ, de quibus *paulo inferiùs.* §. 8. & ſacra oracula. *§. illud proprium. Inſtit. de adopt. l.* 5. *C. ſi contra jus vel util. publ.* Afflatus ſacri. *l.* 5. *C. de div. reſcript.* Auguſti, *l.* 14. *C. de relig. & ſumt. fun.* divini. *l.* 23. *§.* 1. *C. de nupt.* Principales, *l.* 6. *in fin. de fruct. & lit. expenſ.* Harum relationum exempla plurima in Plinii & Symmachi *Epiſtolis* continentur. Vide hujus *lib.* 10. *epiſt.* 46. 55. 58. 60. 62. Propria *Reſcriptorum* & ſpecies, vide apud Weſemb. *C. de div. reſcript. num.* 3. & Juſt. Meier. *Colleg. Argent. lib.* 1. *ff. tit.* 4. *de Conſtitut. Princip. theſ.* 33. cauſa impulſiva & prima, ſunt preces ſupplicantium, *l.* 3. *C. de LL. & Conſtit. Princ.* vid. Weſemb. *t. t. C. de precib. Imper. offer.* Contrarium autem eſt libello ſupplici, ſi vel contra jus, vel contra utilitatem

Digitized by Google

tem publicam, vel contra veritatem fiat, *l. 7. C. de prec. Imper. offer. l. 3. eod. l. fin. C. ſi contra jus vel util. publ. l. 5. eod.* Weſemb. *d. t. ſi contra jus, &c. Reſcriptum* igitur quanquam aliud quàm juſtum aut validum non præſumatur, *l. 5. C. de diverſ. reſcript.* expreſſam tamen conditionem, veluti herbam Betonicam, annexam ſemper habet, *ſi preces veritate nitantur, l. 7. Princ. C. d. t. de diverſ. reſcript.* Nicol. Myler. *delin. de Princip. & Stat. Imp. cap. 40. num. 8.* quâ omiſsâ reſcriptum non valet jure civili, *d. l. 7. pr. C. d. t.* jure verò Can. ea clauſula ſubauditur, ut perinde habeatur, atque ſi expreſſa fuiſſet. *cap. 2. extr. de reſcript.* Simili *Diocletianus* formulâ utitur: *Si vera ſunt, quæ precibus complexus es. in l. 13. C. de transact.* ſic etiam *in l. 5. C. ad L. Cornel. de Sicar.* legitur; *ſi hoc ità eſt.* Et, *quæ ſi ità ſunt, in l. 2. Cod. ſi mat. indemn. Idque in veritate ità eſſe Præſidi probaveris, l. 2. C. quib. ex cauſ. major. Si allegationibus tuis fidem adeſſe perſpexerit, l. 3. C. qui morb. ſe excuſ. l. ult. C. ſi adv. fiſc. l. 3. C. de fidejuß. probari debere fidem precibus veſtris adeſſe, l. 5. C. de fid. inſtr. ſi probare poteris. l. 4. C. ex quib. cauſ. infam. l. 7. C. de his quæ vi met. ſi docueris. l. 9. C. ad L. Cornel. de falſ. & l. 1. C. de fideic. libert. l. doce. 9. C. de rei vind. l. 1. C. rer. amot.* Vide plura apud Briſſon. 3. *form. 264.* Retinent *JCtorum* noſtratium Auditoria, & tribunalia, v. gr. *Jenenſis JCtorum* Auditorii, & ut nunc loquimur, *Scabinatus,* formulam in reſponſis; Dafern es eurem Bericht ſich allenthalben gemäß verhält. Anton. Fab. *Jurisprud. Papin. titul. 2. Princip. 8. illat. 4. pag. 69.* Hinc clauſula *motu proprio*, quæ in *Reſcriptis Principum* frequenter inſeri ſolet, omninò non probanda, *argum. l. 2. C. d. t. ſi contra jus, &c.* Anton. Faber *Jurisprud. Papin. princ. 8. illat. 4. confut. 1. & 3. Inſtitut. de jur. nat. gent. & civil.* adde Carol. Tapiam *in d. Commentar. ad rubr. ff. de Conſtit. Princ. cap. 2. num. 23. & ſeqq.* vide tamen, quæ *ſuprà tit. 5. §. 4.* de hâc clauſulâ aliisque annotavimus. Formam *Reſcripti* Principalis elegantem lege *in l. 9. ff. de L. Rhod. de jact.* add. Dn. & præc. m. Jac. Gothofr. acutiſſimi JCti p. m. ὑπόμνημα *ad dict. leg. 9. ff. de L. Rhod. de jact. capp. 1. 3. 6. & ſeqq. per tot.* Plura de *Reſcriptis Principum* eorumque requiſitis legenda ſunt apud Joh. Chriſtoph. Herpfer. JCt. Noriberg. *in inaugural.* quâ præcepta juris politica tradidit. *tit. de Officio Principis, num. 8.* Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. lib. 2. claß. 2. cap. 8.* Martin. Vran. *ad Decretal. titul. de Reſcript.* Felin. *ad Decretal. eodem tit.* Arismin. Tepat. *Deciſ. titul. 54.* Menoch. *lib. 2. de arbitr. jud. quæſt. caſ. 201. & ſeq. & lib. 7. conſil. 630. à num. 3. usque ad num. 7.* Alexand. Trentacinq. *lib. 3. practic. reſolution. rubric. de reſcript.* Jacob. Ayrer. *proceß. juris hiſtoric. part. 1. cap. 3. obſervat. 1.* Mart. Neapolit. *tom. 1. Digeſt.* tit. *Reſcriptum.* Anton. Faber *in Cod. lib. 1. tit. 12.* Juſt. Meier *Colleg. Argent. ad d. lib. 1. ff. tit. 4. de Conſtitut. Princ. theſ. 17. & ſeqq. Conſil. Argentorat 47. volum. 2.* Vigel. *meth. jur. controverſ. lib. 1. cap. 4.* Durand. *in ſpecul. lib. 4. part. 1. pag 78.* Everhard. Bronchorſt. *centur. 5. aſſert. 3.*

ubi docetur, *Reſcripto Principis* poſſe alieni concedi dilationem temporalem peremptoriam verò exceptionem concedi aut remitti non poſſe. Hic ſanè quæri poteſt: *Si pars Reſcriptum producat, quod ab adverſario tanquam falſis precibus obtentum impugnatur, cuinam onus probandi, an producenti, an verò impugnanti Reſcriptum, incumbat?* Producenti onus probandi, quòd fides precibus ſuis adfuerit, incumbere Dn. Nicol Mylerus JCtus Württemb. *in delineation. de Princip. & Statibus Imperii, cap.* 40. *num.* 9. cenſet, ſecundùm reſcriptum Imperatoris *Gordiani, in l. cum iniquum.* 5. ibi, *probare debere, fidem veſtris precibus adeſſe, C. de fid. inſtrum.* quoniam impetrans reſcripto producto innititur adeò, ut ejusdem intentio in eo requieſcat: meritò igitur narrata in eo probare tenetur. *l. in illa.* 8. *ff. de V. O.* ità Petr. Gregor. Tholoſ. *de reſcript. lib.* 2. *ad cap. ex parte* 2. *num.* 6. Gailius verò *lib.* 1. *obſerv.* 14. *num.* 2. diſſentire videtur.

§. 6.

Ad appellationem reſcribebatur, quoties à ſententia Conſulis vel Præfecti urbi, Præfecto Auguſtali, Comitibus, & iis qui vice Præfectorum cognoſcunt, provocabatur. Si à Conſulis ſententiâ *M. Antoninus* Senatum dedit judicem, Jul. Capitolin. *in M. Antonino Philoſopho. cap.* 10. *pag.* 73. Appellandi enim jus ſuperfuit, ſi fortè Præſes Provinciæ, vel quis alius conſuluerit, & ad conſultationem ejus fuerit reſponſum, *l.* 1. §. 1. *ff. de appell. lib.* 8. *Βασιλ. tit.* 1. *cap.* 2. Quod ſi tamen exemplum relationis litigatori editum fuerit, neque refutatoriæ preces ab eo adjunctæ, & poſteà contra eum reſcriptum fuit, non audiendus eſt, ſi dicat, eventum reſcripti ſacri ſuſtinuiſſe, id eſt, expectaſſe, *l.* 3. *ff. quando appell. l. interdum.* 36. *ff. de jud.* Is verò, qui executioni contra ſe factæ intercedere debuerat, cùm ab eâ perperam appellavit, indiget reſcripto Principis, cujus beneficio convertatur appellatio in interceſſionem. Sed ea res facere non poteſt, ut judex ſuperior, qui ex appellatione cognoſcere deberet, poſſit etiam de interceſſionis jure cognitionem ſibi adrogare, quam alioquin inferior judex pro ſua jurisdictione habere deberet, ne in cujusque poteſtate ſit, malè appellando id aſſequi, ut inferioris judicis autoritas labefactetur, quam ex officio tueri ſuperior quoque debet. Ea igitur ſuperioris partes erunt, ut converſâ per reſcriptum appellatione in interceſſionem, cauſæ cognitionem remittat ad eum judicem, apud quem ſi appellatum non fuiſſet, interceſſionis ſuæ cauſas reddere reus debuiſſet, *Cod. Fabr. lib.* 1. *titul.* 12. *definit.* 5.

§. 7.

§. 7.

I. Suggeſtio relationis ſpecies eſt, minorum & majorum judicum ad Principem vel Præfectum Prætorio, *l 34. Cod. de appellat.* quando diverſis legibus ex utraque parte prolatis, quæ pugnare videntur, *Imperator* conſulitur, *l. 5. Cod. de bon. quæ lib.* vel cum de novo jure, quod inveterato uſu nondum ſtabilitum eſt, dubitatio emergit, *l. 11. Codic. de LL. & Conſtitut. Princip.* Præter judices verò etiam ſolebant quandoque Advocati per ſuggeſtionem conſultare, . Advocationis Myricianæ ſuggeſtio à *Juſtiniano* memoratur, qui familiæ ſignificationem dubiam illis explicavit, *l. 5. C. de V. S.* Sed hæ conſultationes & relationes à *Juſtiniano* ſublatæ, *Novell.* 113. & 125. qui ſanxit ſecundum leges generales ſingulas cauſas finiri. Quia ex relationibus judicum ad Principem nimiæ dilationes & remoræ negotiis afferebantur. Quare compendioſius viſum eſt, amputare relationum moras, ipſoſque judices pro ſuo captu judicare jubere, ſalvo parti gravatæ appellationis beneficio; videatur *Auth. Novo jure*, & ibi Bartol. & Joh. Faber. *Cod. de relat.*

II. Ad ejusmodi ſuggeſtiones ſecutæ etiam pragmaticæ ſanctiones, quæ ſunt *Reſcripta*, apud Principem in publicis negotiis, cujusque univerſitatis vel provinciæ, ad ſuggeſtionem alicujus corporis, collegii, civitatis vel Provinciæ, quibus conſilio & tractatu adhibito diligentiùs reſpondetur, *l. ult. §. 1. C. de diverſ. reſcript. & pragm. ſanct.* Cujac. *in parat. C. d. t. Conſtit. de Juſtinian. Cod. confirm. §. pen. l. 10. l. 12. §. 1. l. 16. C. de SS. Eccleſ.* Juſt. Meier. *Colleg. Argent. lib. 1. ff. tit. 4. de Conſtit. Princip. theſ. 36.* Rittershuſ. *ad Novell. part. 2. cap. 1. num. 15.* Quod confirmat Βασιλ. *lib. 2. tit. 5. cap. 25.* ibi: πραγματικὸς δὲ θεῖος μὴ ἐκφωνείσθω τύπος πρὸς ἰδικὴν τινὸς ἰδιωτικοῦ πράγματος δέησιν, ἀλλὰ μόνον πρὸς σωματείων, ἢ ἑτέρων σύστημα, ἢ πόλιν ἐπαρχίαν. Differentiam notat Jacobus Gutherius inter pragmaticam ſanctionem, & pragmaticam juſſionem, quarum illa in vetando, hæc in præcipiendo, quæ tamen usque adeò non videtur ſervari. Huc pertinent etiam Annotationes, quando precibus ſubditorum per ſubſcriptionem brevem reſpondetur, *d. l. 10. C. de SS. Eccleſ. l. 1. C. de prec. Imper. offer. l. 12. C. de vectig. & commiſſ.* Juſt. Meier. *Colleg. Argent. d. lib. 1. ff. tit. 4. de Conſtit. Princ. theſ. 34.*

Pars III. *Conſtitutiones quæ non directò fiunt, Continens.*

§. 8.

Sequitur altera *Conſtitutionum* ſpecies, quâ quidem *Princeps* non directò agit, ut jus commune faciat; ob ejus tamen dignitatem & auctorita-

tem legis habet vigorem, ità, ut, quod, licet in ſingulari negotio, ſtauit, tamen in aliis quoq; caſibus obſervari velle propter ſummam ſuam in omnes poteſtatem videatur, quod fit, vel cùm privatis conſulentibus reſpondet, quod in ſpecie *Epiſtola* appellatur, *l.1.* §.1. *ff. de Conſtit. Princ.* vel cum cognoſcens de causâ privatorum & jus reddens ſententiam fert, quod vocatur *Decretum, l. 3. C. de LL. & Conſtit. Princ.* Bachov. *part. 1. ff. ab init. tit. de Conſtit. Princ. num.4. & 5.*

I. *Epiſtolam* ità, ut *modò* diximus, ſpecialiter accipimus, quanquam interdum æquè latè atque *Reſcripti* vox pateat, *ſuprà* §. *5. h. t.* quemadmodum etiam ità à Theophilo in §. *6. Inſtit. de jur. nat. gent. & civ.* deſcribitur: *ἀντιγραφὴ βασιλέως πρὸς ἄρχοντας ἀναφορὰν* (vide etiam *l. ult. Codic. de diverſ. reſcript.*) *περί τινος ἀμφιβόλου πράγματος γενομένη*: *Reſcriptum Principis ad relationem magiſtratus alicujus, de re quapiam dubia emiſſum*: quo ſenſu & ſacræ literæ dicuntur, in inſcriptione *l. 3. C. de long. temp. præſcript. quæ pro libertate, &c. Conſtantini & Licinii A. A. ad Dionyſium vicariam præfecturam agentem.* In *l. 6. C. de præſcript. long. temp. 10. vel 20. annor.* pars ex epiſtolâ Dioclet. & Maximiani ad Primoſum Præſidem Syriæ. In *l.13. C. de fidejuſſ. & mandat.* pars ex epiſtolâ Gordiani ad Auxium. Et *in l. 8. C. de accuſat. & inſcript.* eſt exemplum ſacratum literarum Diocletiani & Maximiani A. A. Ut & *in l. 5. C. ad L. Cornel. de Sicar. l. 5. C. de jur. fiſc. & l.10. C. de muner. patrim.* Et ſanè *Epiſtolarum* frequens *in Digeſt.* fit mentio, Barnab. Briſſon. *in Lexic.* verb. *Epiſtola.* Solebant etiam Imperatores reſcribere ad conſultationes & interrogata Advocatorum, eaque magiſtratibus ſummis mittere, ut eorum autoritate innoteſcerent non tantùm Advocatis, ſed & toti Provinciæ, Juſtus Meier, *Colleg. Argent. dict. lib.1. ff. tit.4. de Conſtit. Princ. theſ.35.*

II. Erant etiam *Epiſtolæ*, quæ neque ad relationes magiſtratuum, aut preces & deſideria ſupplicantium dabantur; ſed planè ejusmodi, quæ Principis mentem duntaxat aperirent. Quod inſcriptio *legis Honorii & Theodoſii*, nimirum *l. fin. C. de his qui accuſ. non poſſ.* indicat: *Imperatores, Honorius & Theodoſius A. A. Conſulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatui S. D.* neq; enim à Conſulibus aut Prætoribus ulla relatio, aut quæſtio ulla. Harum *Epiſtolarum* quædam *Formales* appellabantur, nempe quando eâdem formâ ad plures ſcribebantur, Suet. *in Domit. cap.13.* & Adrian. Turneb. *lib. 5. adverſ. c.10. p.141.* Jul. Capitolin. *Formas* appellitat, *in Antonin. Pio, c. 6. p. 53.* quibus aliquid *Imperator* edicebat, & publicè imperabat, aut publicè ad aliquos ſcribebat, ut ex ejus ſtylo, & formâ, & exemplari, ſimiles ſcriberentur: nam cum habeant eam formam, quam inſtrumenta publica & edicta habent, *formales epiſtolæ* dicuntur, ut Sueton. *in eod. Domitian. cap.20.* inquit *epiſtolas, orationesque & edicta alieno formabat ingenio*, vide etiam *ſuprà hoc tit.6.* §. *2.* Dicitur aliàs *formula*

mula illa norma, quam magiſtratus præſcribit judici, item que *Princeps* magiſtratibus, quales apud *Caſſiodorum* complures occurrunt. Ab Ammian. Marcellino *lib.14. hiſt. cap.2. pag 5. lethalis formula*, dicuntur Codicilli mandata cædis continentes, de quibus *ſuprà* § 4. egimus. Quicquid etiam certâ & conceptâ verborum ſolennitate conſtat, *formale* & *formula* dicitur, unde Gloſſæ veteres: φορμοῦλλα, τύπος, & τυπικὰ ῥήματα ſunt *ſolennia verba*: & apud Jctos τυπικὰ ſunt actionum, contractuum, obligationum, &c. formulæ, Dn. & Præc. m. Bœclerus *Commentar. ad Tac. A. lib.1. cap.7. annot.5.* Sunt autem hæ *Formales Epiſtolæ* prorſus ſimiles Eccleſiaſticarum Encyclicarum, ἐγκυκλίων ἐπιςολῶν, à quibus diverſæ *Formatæ*, etſi à quibuſdam, & Cujacio quoque *ad Novell.6.* malè confunduntur. *Formatæ* enim dicebantur, quæ adhibitis propriis notis ac ſignis conciperentur, unde & τετυπωμέναι *Græcis*. Has notas ac ſigna deſcribit Atticus Conſtantinopolitanus Epiſcopus *ad finem Chalcedonenſis concilii*, quem compilavit Gratianus *diſt.73. princ.* & magis obſervatè explicat Ivo *6. part. decret. cap.* 433.

III. Sed jam ad *Epiſtolas*, de quibus *init. hujus* §. 8. proponebamus: nempe quæ preces oblatas ſequebantur. Privatis enim ad Principem non dabatur aditus, niſi per libellos, inprimis à temporibus *Tiberii*, Tacit. *lib.4. Annal. cap.39. verſ.* 1. ibique Dn. C. Forſtn. *not. pol. pag.* 378. ubi in cauſas hujus moris inquirit. Tacitus porrò *d. lib.4. An. cap.41. num.3. & eod. lib.4. cap.* 74. *num.*4. ibique iterùm Dn. Forſtn. *not. polit. pag* 407. Qui libelli, ſi quæſtionem juris continerent, ſecundum reſponſum *Jctorum Imperator* reſcribebat: Sic *Alexander Severus Sabinæ, ſecundum reſponſum Domitii Ulpiani, amici mei, l.4. Cod. de contr. & committ. ſtipulat.* Sic *Papinianus in l.17. pr. ff. de quæſtion. Extrario quoque accuſante, ſervos in adulterii quæſtione contra dominos interrogari placuit, quod Divus Marcus ac poſteà Maximus Princeps* (is eſt Septimius Severus) *judicantes ſecuti ſunt.*

IV. Cæterùm quoad Formale externum, ſeu (ut Dn. Bœcler. *comm. ad lib.1. Annot. Tacit. cap.7. annot.5. pag.* 123. loquitur) τύπον λεκτικὸν, tria adhuc obſervanda occurrunt. *Primum* quod *Epiſtolæ* conſcribebantur ab *Epiſtolarum Magiſtro*: cujus officii nomen ante *Hadriani* tempora non legitur, priores enim *Imper.* libertorum operâ utebantur; Sueton. in *Claud. cap.* 28. Imperatorem *Claudium* habuiſſe ab *Epiſtolis Narciſſum* teſtatur, qui libertus ejus. *Veſpaſiani* patris *Epiſtolas Titus* dictabat, Sueton. in *Tit. cap.6.* Hoc autem curandarum *Epiſtolarum Principis* officium magni fuiſſe momenti ad ſumma quæque in aulâ conſequenda ex Philoſtrato *in Hermocrate* oſtendit Salmaſius in *r. A. fol.* 11. *b.* adde Dn. Bernegg. *not. ad Suet. Tit. dict. cap.6. lit. e.* Erant *Epiſtolarum Magiſtri* duorum generum: unus *Epiſtolarum Latinarum*, alter *Græcarum* in partibus Orientis, qui *Epiſtolas*, quæ *Græcè* ſolerent emitti,

aut

aut dictabat ipſe, aut *Latinè* dictatas in *Græcum* transferebat, teſtibus *inſcriptionibus veteribus* apud Golzium, *cap.* 12. *pag.* 180. Et de *Beryllo* Joſephus 20. *Antiq.* 7. Sed tandem mos invaluit, ut à *Magiſtris ſcriniorum* ferè *Orationes* & *Epiſtolæ* componerentur. Appellabantur etiam *Epiſtolares Principis*, *l.* 32. & *l.* 35. *C. de appellat.* Illi in ſacro auditorio acta excipiebant, ut apparet ex *l.* 36. *Cod. eod.* Habebant enim *Imper. ſcrinium ſacrarum epiſtolarum*, ut ex *l.* 3. *C. de tempor. & reparat. appell. &c.* & aliis ex Briſſon. *Lexic.* verb. *Epiſtolares Principis*, & verb. *Scrinia.* *Secundum* eſt, annotatio temporis, & loci, quo *Epiſtola* data, *l.* 4. *Cod. de Leg. & Conſtit. Princ.* cujus variæ habentur formulæ: ut, *data, ſcripta, emiſſa, propoſita, ſubdita, recitata, lecta, regeſta, accepta, allegata.* DATA *Conſtitutionem* generalem notat, *l.* 3. *C. de litigioſ.* SCRIPTA ea notat, quæ notiſſimi juris ſunt, *l.* 26. *C. de transact.* EMISSA ſubſcribebatur *Epiſtolis*, *Principis* mentem, ſine relatione magiſtratus prævia, aut ſupplice libello, declarantibus: talis eſt *Juliani ad Geminianum*, in *l.* 2. *C. de his qui propter met. jud. non appell.* & in *l.* 9. *Cod. Theod. de agent. in reb.* & in *l.* 3. *Cod. Theod. de numer. actuar.* Et familiaris eſt hæc *Jctorum* noſtrorum φράσις, *emittere epiſtolam*, *l. ſemper.* 5. §. 1. *ff. de jur. immun.* Barnabas Briſſon. & Joh. Calvin. in *Lexic.* verb. *emittere* & *emitti.* PROPOSITA notabat *Reſcripta* ad ea, quæ à privatis proponebantur, quando reſpondetur ſecundum ea, quæ proponuntur. Aliquando occurrit *P. D. S.* cùm jus cum facti quæſtione copulatur, ut in *l.* 2. *C. Ne de ſtat. defunct.* h. e. propoſita, data, ſcripta. SUBDITA habetur in *l.* 5. *Cod. ad Sc. Turpill.* RECITATA notat literas *Principis* aut *Conſtitutiones* novas, in *l.* 1. *C. de bon. matern.* & *l.* 14. *Codic. Theod. lib* 6. *titul.* 1. Interdum etiam reperitur; *Recitata Septimo* vel *Septies, in novo Conſiſtorio Palatii Juſtiniani*, ut in *l.* 30. *C. de fideicomm. l.* 19. *C. de jur. delib. l.* 34. *C. de donat. l.* 30. *C. de jur. dot. l. pen. C. de reb. cred. l. ult. C. de legit. tut. l.* 20. *C. de agric. & cenſit.* quæ formula aliquantò clarior & magis perſpicua extat in *l.* 22. *C. de S S. Eccleſ.* tali modo: *Recitata ſeptimo miliario jus inclytæ civitatis in novo Conſiſtorio Palatii Juſtiniani.* Sed benè hîc *Cujacius* obſervat pro *Septies* ubicunque legendum eſſe, *Septimo*, ſubaudi, *miliario.* Erat enim Palatium in ſuburbio *Conſtantinopoleos*, in quo *Juſtinianus* juri dicundo novum Conſiſtorium extruxerat, dictum *Septimum Miliarium*, vel *Septimiliarium. Novell.* 118. *in fin.* & abſolutè *Septimum*: eadem ratione ità appellatum, qua *Decimum* ſuburbium *Carthaginis*, quod Auctore Procopio *de Ædif. Juſtin.* diſtabat ſtadiis ſeptuaginta, Cujac. 20. *obſerv.* 3. LECTA, ut à *Braxio Pro-conſule* in *l.* 8. & 9. *Codic. Theod. de Prætor. & Quæſtor.* in ſenatu. *l.* 8. *Cod. Theod. de met. & metator.* apud acta *l.* 2. *C. de Epiſc. & Cler. l.* 4. *C. fin. regund.* REGESTA, *id eſt*, ad acta publica repoſita, *l.* 14. *Codic. Theod. de indul. deb.* ACCEPTA, in *l.* 2. *C. de procur. l.* 16. *C. de donat. ante nupt.*

l. 1.

l.1. C. de his qui parent. vel liber. occid. l.1. C. de teſtam. mil. Hodie noſtratibus, illius loco, *Præſentatum* notatur. *Reſcriptorum* enim dies à tempore acceptorum ſeu præſentationis currere incipit, Bald. *in l. 1. Cod. ut lite pendent. num.2.* Berlich. *deciſ.232. num.3.* ALLEGATA, *in l.5. Cod.Theod. de pact. & transact.* debebant enim *Reſcripta* intra certum tempus allegari. *l. 2. C. de diverſ. reſcr.* *Tertio* ſequitur *loco*, quod *Princeps* aut ſubſcribebat, aut ſignabat, aut ſubnotabat *Epiſtolas*. Subſcribere eſt proprio chirographo annotare. *l. ſingulos. 30. ff. de teſtament.* & *l. 3. C. de diverſ. reſcr.* Subſcriptio fiebat ſacro encauſto, *l. 6. C. d. t. de diverſ. reſcr.* quo nemini uti licitum, pœnâ poſt proſcriptionem bonorum omnium capitali ſancitâ, vide Dionyſ. Gothofr. *not. ad d. l. 6. litt. m. n. o.* & Calvin. *in Lexic.* verb. *encauſtum.* & Briſſon. *in append. Lexic. d. verb.* Juſt. Meier. *Colleg. Arg. lib 1. ff. tit. 4 theſ. 35.* Theodor. Hœppingk. *tract. de jur. ſigillor. cap. 15.* ubi de ſubſcriptionibus quampluri-ma: adde Dn. Limn. *annotat. ad Capitul. Ferdin. III. not. final.* Jure Can. & moribus citerioris ſeculi ſigillorum adhibitio deſiderari cœpit, Hœpingk. *dict. tract. de jur. ſigillor. cap.11. num.14. & paſſim.* ut videre eſt ex pragmatico *Childeberti* Regis apud Aimonium, *lib. 2. de geſt. Franc. cap. 20.* & in *Edicto Caroli M.* de obedientia Epiſcopis præſtanda apud Goldaſtum *tom. 3. de Conſtitut. Imper.* & in donatione *Ludovici Einhardo* conceſſa, quæ præfixa eſt *tomo veterum ſcriptorum à Reubero* collectorum: & in privilegio *Caroli Calvi* apud Aimonium *lib. 5. de geſt. Franc. cap. 34.* & notat Jacob. de Breul. ad *cap.10. lib.2. Aimonii*, quod olim literis ſigilla fuerint adfixa, quæ, ut ipſe loquitur, chartam tenebant amplexam ab utraque parte, cum bona quantitate ceræ: tempore autem *Ludovici Craſſi*, ſub annum Dom. 1110. is primus cœpit appendere ſigilla à corrigiis & filis. Hæc ſigilla *Bullæ* vocabantur, ex eo, quod capſulæ incluſa appenderetur, non ſecus ac Bullæ olim pueris prætextatis, notante M. Frehero JCto ad *cap. 2. Petri de Andlo lib. 2.* Hinc *bullare*, pro *ſignare*, & *Doctores Bullati*. Harum erant quadruplices, aurea, argentea, cerea, plumbea, vide Theod. Hœpingk. *dict. tract. de jur. ſigillor. cap. 3. per tot.* Hinc factum, ut ſigilla ſynecdochycè pro *Reſcriptis* ſigillatis legantur, in *LL. Longobardorum, cap. 2. tit. 55. lib. 2.* Sed & *Conſtantinus Porphyrogenitus* Imperator, *de admin. Imp. cap. 49.* Ἐποίησε καὶ σιγίλλιον λέων, &c. P. Siculus *de hæreſ. pag. 50.* καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως σιγίλλιον. Iſaacius Comnenus *in Novell.* ἐν τοῖς σιγιλλίοις τῶν παλαιῶν πρακτικῶν ἀναγράφοντες. Adde Legem *Alamannorum tit. 23. §. 4.* &c. Decretum *Taſſilonis* de popularibus legibus §.17. non minus atque *Bulla* pro literis bullatis. Inde κατ' ἐξοχὴν, *Aurea Bulla Caroli IV.* de qua Freher. *in not. ad Petr. de Andlo*, χρυσόβουλλα *Impp.* Orientalium notiſſima ſunt, quomodo *Edicta* & *Reſcripta*, etſi aureo ſigillo minimè munita appellabantur. *Novella* Comneni, quæ ſtatuit, *Ne quid ab Eccle-*

ſia Epiſcopo ſuo orbata Quæſtor exigat, χειροβόλλα titulum præfert, etſi cereum ſigillum ei appenſum fuit, vide Joh. Meurſium *in* κηρ. βυλλον. & Hœpingk. *d. tract. de jur. ſigill. cap.* 3. Subnotare eſt brevibus verbis aliquid ſcribere: talis ſubnotatio eſt in veteri lapide, *Inſcript.* 607. 1. ubi *Antoninus Pius* ſubſcripſit: *Feretrum fieri placet*: infra hanc ſcripturam ſubjiciebat, vel *Quæſtor*, vel *Magiſter ſcrinii*, pro rerum varietate, *Subſcripſi*: vide Guther. *de* O. D. A. *cap.* 35.

§. 9.

Decretum eſt ſententia *Imperatoris*, quam vel pro tribunali, vel de plano, causâ cognitâ, & utraque parte auditâ, pronunciat. Bachov. *part.* 1. *ff. ab init. tractat. de Conſtit. Princip. num.* 4. *&* 5. vel ut Theophilus *ad* §. 6. *J. de jur. nat.* definit: Ἀπόφασις Βασιλέως μεταξὺ δύο μέρων παρ᾽ αὐτοῦ δικαζομένων κρινομένη: *Sententia Principis inter duas partes, de quarum ipſe cauſa cognoſcit, & judicata pronunciat.* Sententia autem *Principis* definitiva tantùm, *l. ult.* C. *de LL. & Conſtit. Princip.* generale jus facit, quod & verum eſt de præjudiciis Imperialis Cameræ *Receß. Imper. Spirenſ. de anno* 1570. §. Alsdann. *&* §. Do auch. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *quæſt.* 1. certis quibusdam caſibus exceptis, de quibus Andr. Knichen *de veſtitur. pact. cap.* 1. *num.* 113. etiamſi de plano ſaltem cauſam cognoverit: *Principes* enim ordine judiciorum exempti, atque etiam de plano ſententiam definitivam ferre poſſunt, *argum. l.* 1. §. 1. *ff. de Conſtitut. Princip. & l.* 11 *ff. de juſt. & jur.* Bachov. *dict. p.* 1. *ff. ab init. tract. de jur. num.* 2. Sententia autem interlocutoria jus non facit, *l.* 3. C. *de LL. & Conſtit.* Juſt. Meier *Colleg. Argentor. d. lib.* 1. *ff. tit.* 4. *de Conſtitut. Princip. theſ.* 13. Intelligenda igitur *d. l.* 3. *C. de LL. &c.* de voluntate Principis ſeu interlocutoria propriè ſic dicta: *dict.* verò *l.* 1. §. 1. *ff. de Conſtitut. Princip.* de poteſtate Principis, ſeu interlocutoria impropriè ſic dicta, adde Beſoldum *Oeconom. ad lib.* 1. *ff. titt.* 3. 4. *num.* 10. Dn. & Præc. m. Johan. Steinberg. *Colleg. Weſembec. diſput.* 1. *ad lib.* 1. *ff. tit.* 4. *num.* 28. De ſententiis interlocutoriis, vide apud Clariſſ. Carpzov. *in proceß. tit.* 16 *artic.* 1. §. 2. plura: qui inſignis *JCtus eodem titulo & artic.* §. 1. quatuor inſignes facit differentias inter ſententiam & decretum, quas lege *ibidem*. adde Beſold. *Oeconom. ad d. lib.* 1. *ff. titt.* 3. 4. *num.* 12. Cœterùm hæc *Decreta* etiam Cognitiones Imperatoriæ vocantur: hoc enim veteres *Impp.* habuerunt in more, ut frequenter jus dicerent: de C. *J. Cæſare* id teſtatur, Sueton. *in Cæſ. cap.* 43. *de Auguſto.* Idem in ejus *vitâ cap.* 33. & de *Claudio* ſimiliter in ejus *vit. cap.* 15. *de Hadriano & Severo* Spartianus, & de *M. Antonino* Capitolinus *in vit. Veri.* Hujusmodi *Decretorum*, ſive Imperialium ſententiarum, in cognitionibus prolatarum, libros tres ſcripſit *Paulus*: teſte Indice Auctorum *Pandectis* præmiſſo, & Legum

quarum-

quarundam inſcriptionibus. Sic in *l.25 §.16. verſ. quod autem. ff. de hered. petit.* in *l.28. ff. de inoff. teſtam. l.11. §.2. ff. ad L. Falcid. l.5. §.10. ff. de his quæ ut indign. auf. l.1. ff. de bon. eor. qui ant. ſent. l.6. C. de uſucap. pro emt.* ibi, *Imperator Philippus cum conſilio collocutus dixit, l.6. C. qui bon. ced. poſſ.* ubi innuitur, ſi Princeps apud acta dixiſſet: Acta autem in Conſiſtorio Principis intimò fiunt, *& ſimilibus.* Propriè enim illud *Decretum Principis*, quod ejus in *Conſiſtorio*, adhibito conſilio, pronunciabatur, hîc intelligitur. *Conſiſtorium* iſtud & tribunal, & auditorium comprehendebat: publicorum judiciorum cognitiones, aut nobiliores de re pecuniariâ controverſiæ pro tribunali, privatorum in auditorio expediebantur: imprimis etiam ad tribunal vocabantur de *Chriſtianis* cognitiones, vide Plin. *lib.10. epiſt.120.* Guther. *de O. D. A. lib.1. cap.22.* Illuſtrium etiam cauſæ, ſi deliquiſſent, & poſt depoſitam adminiſtrationem accuſarentur, ordinariè in *Conſiſtorio Principis* agitabantur: *Princeps* enim illorum Judex eſt ordinarius, *l. fin. C. ubi Senat. vel Clariſſ.* Præter haſce cauſas aliæ quoque, de quibus *Principi* ſupplicatum, ſi quidem majoris momenti eſſent, à *Principe* cognoſcebantur, ut factum in causâ *Pactumeia Magna in l. fin. ff. de hered. inſtit.* Præceſſit ergò cognitio *Decretum.* Juſt. Meier *Colleg. Argent. d. lib.1. ff. tit.4. de Conſt. Princ. th.10.* Hinc cognitionalis ſententia, *Nov. Theod. & Val. 6.* & cauſam cognitionaliter examinare, *d. l. fin. C. de LL. & Conſt. Princ.* Hodiernâ obſervantiâ & conſuetudine, Sententia valida non aliter habetur, quàm ſi ad Reſponſum Collegii alicujus Juridici fuerit lata, Carpzov. *proceſſ. d. tit.16. artic.3. & ſeqq.* adde *ſupra tit.1. §.11.* Hæc *Decreta* actis publicis componebantur: erant enim acta ὑπομνήματα, ſeu rerum geſtarum commentaria, ex quibus jus Prudentes noſtri petierunt ſubinde, Dn. & præc. m. Bœcler. *in append. diſſertat. Academ. diſſert.4. pag.116.* e. g. ante *l.7. C. de Epiſc. & Cler.* legitur; *Pars actorum habitorum in Conſiſtorio apud Imperatores Gratianum, Valentinianum & Theodoſium, conſulatu Synagrii & Eucherii Virorum Clariſſimorum, die III Kal. Januarii. Conſtantinopoli in Conſiſtorio.* Et ante *l.6. Cod. qui bon. ced. poſſ. Imp. Theodoſius A. apud acta dixit.* Et ante *l.2. C. de excuſ. mun. Pars actorum Diocletiani & Maximiani A.A. & C.C.* & ante LL. plures in *Cod. Theod.*

§. 10.

Explicatis quodammodò *Conſtitutionibus Principum*, quæ directò, & quæ non directò fiunt, ad eas quoque (cùm præterire aliquid maximum vitium in dividendo ſit, Cicer. *lib.1. offic. cap.3. pag.3.*) quas alii ſuperaddunt, deveniendum eſt. Et *primò* quidem ex *l. pen. C. de don. inter vir. & uxor.* & Weſemb. *ff. h. t. de Conſtit. Princip. num.2.* videtur, *Principis* etiam *contractus* ad ejus *Conſtitutionum* ſpecies pertinere, & vim civilis legis habere; ſed ta-

men id refutant Bachov. 1. *Diſp. Treutler. 1. th. 5. lit. f & ſeqq.* & Vaſq. *illuſtr. controv. 1. c. 3. n. 5. & 6.* quos ſequitur. Dn. m. & præc. Wilh. Ludvv. *not. ad Weſemb. dict. tit. & num.* Idem Weſemb. *eodem tit. & num.* defendit, *contractus Principis* ex jure naturæ Succeſſores etiam obligare: Ubi tamen Car. Tap. *de Conſt. Princ. p. 2. cap. 5. num. 12. & ſeqq.* Dom Reinking *de reg. ſec. & eccl. lib. 1. claſſ. 3. c. 10.* Beſold. *de ſucceſſ. lib. 3. diſſert. 2.* Caſp. Klock *tom. 1. conſil. 7. ſect. 13.* Dn. Joh. Otto Tabor *de obligat. ſucceſſor. in offic. cap. 5.* Conſil. Argent. *vol. 1. conſ. 34.* Carpzov. *ad Leg. Reg. Germ. cap. 8. ſect. 4. num. 12.* aliique, communiter diſtinguunt inter Succeſſores, qui jure hereditario veniunt, & inter eos, qui ſanguinis & dignitatis jure vocantur. Qui jure hereditario veniunt, obligantur, per *l. 149. ff. de R. I.* niſi contractus omninò eſſet intolerabilis. Qui verò jure ſanguinis vocantur, per contractum prædeceſſoris non obligantur; quod tamen iterum varias patitur limitationes & exceptiones, per *Autores modò allegatos*, quos lege. *Secundò* tantam præ ſe etiam ferunt formam *Concordata Imperatoris*, cum Pontifice nomine *Germanicæ Nationis* inita, ut non minus inter *Conſtitutiones Principum* referenda videantur. ſed neque ea vim legis civilis habere, neque obligatoria eſſe, à *Statibus Imperii Auguſtanæ confeſſioni* addictis anno 1598. *Ratisbonæ* in Comitiis, *in Replica Catholicis Statibus* oppoſita, dicitur: Daß die *Compactata Germaniæ* unbündig dieweil ſie nicht/vermög deß Herkommens im Reich/auffgericht/auch von allen Päbſten anders nicht/dann darinnen es ihnen zu ihrem Vortheil gedienet gehalten/ auch zu deß Reichs und der Stände Unterdruckung *expracticiret* worden. Cæterùm ejusmodi *Concordata Germaniæ* cum *Sede Apoſtolica*, leguntur apud Dn. Limn. *in annotam. ad Capitulat. Caroli V. Mantiſſ. 6. pag. 395.* nec non *Conſtitutio Nicolai V. Mantiſſ. 7. pag. 399.* ut & *Concordata Principum Germaniæ cum Pontifice Romano Nicolao V.* Concordante *Friderico III.* Imperatore, *Mantiſſ. 8. pag. 401.* & tandem Supplicatio pro *conſervatione Concordatorum, Mantiſſ. 9. pag. 404.* Anno M CCCC LV. auditâ morte *Nicolai V.* qui *Fridericum III.* coronaverat, *Germani*, ut refert Carolus Molinæus apud *Goldaſt. in rational. Conſtit. Imperial. pag. 116.* miſeram ſortem ſuam deflentes, perſuadere nixi ſunt *Imperatori*, ne *Pontificibus Romanis* amplius obtemperaret, niſi ſaltem quædam ad Pragmaticam tendentia prius ab eis impetraſſet, &c. Dn. Limn. *annotam. ad Capitul. Caroli V. artic. 16. num. 15.* Gravamina *Germanicæ Nationis & Sacri Romani Imperii*, cum remediis & aviſamentis ad *Cæſaream Majeſtatem*, vide apud Goldaſt. *tom. 2. Conſtit. Imp. p. 119.* und in alten Reichs-Abſchieden zu Amberg 1607. gedruckt/ *num. 7. 9. & ſeqq.* Hinc articulus *decimus ſextus* in Capitulatione *Caroli V.* & reliquis Capitulationibus, qui in *Capitulatione Leopoldina* articulus *decimus nonus* eſt, originem traxit; *Quia Roma multa fiunt adverſus pacta quondam inita cum Pontificibus,*

ſicibus, det operam apud Pontificem, ne qua fraus privilegiu fiat & Imperii libertati. adde Carpzov. *comm. ad L. Reg. Germ. cap. 2. ſect. 4. & ſeqq. Receſſ. Imper. Auguſt.* 1530. §. Als auch Teutſcher *Nation* Beſchwerde. *pag.* 197. *b.* Sprenger. *in juriſpr. publ. c.* 7. *p.* 201. Coronidis loco quærere libet: *An rectè, & ex uſu Reipubl. factum, quod Principes tantam in jure tot modu & formarum ſpeciebus condendo poteſtatem obtinuerint?* Negaret fortè quiſpiam: eſſe enim periculoſum, deinde impoſſibile, ut unus homo tantam intelligentiam juris habuerit, ut non ſæpè iniqua decreverit, quæ pro legibus obſervari nefas ſit: multos fuiſſe ex *Imperatoribus* improbos, aliquos etiam fatuos: ideò *Macrinum* Imperatorem ſtatuiſſe, *omnia Reſcripta veterum Principum tollere, ut Jure, non Reſcriptis ageretur*, Jul. Capitolinus *in vit. Opil. Macrini. pag.* 277. Sed pro *Principibus* facilis eſt reſponſio atque defenſio: vel enim omnes doctiſſimi fuêre, ſummique *JCti*, vel à *JCtis* ipſis, quos multos circa ſe habebant, ſummæque Reipubl. gubernaculis præponebant, jus diſcere vel mutuari potuêre: nam & doctiſſimi *Imperatores*, ut *Marcus, Severus, Alexander, Aliiq;* complures, nihil ferè ſine *JCtorum* conſilio, & quidem probatiſſimorum, quorum nunc etiam ſententias pro legibus, orbis terræ obſervat, agendum vel decernendum ſibi putabant. Improbitas autem quorundam, ut cæteras partes Reipubl. labefactavit, ſic hanc Juris non magnoperè attigit; neq; cauſam habebant, cùm ex generali civibus deſcripto jure nihil ad ipſos redundaret. Quare etiam ſceleratiſſimorum *Principum*, ut *Neronis, Caracallæ, Heliogabali, Conſtitutiones* ſapientiſſimas atque optimas retinemus. Ipſe etiam *D. Nerva*, quo nemo melior *Imperatorum* fuit, prædeceſſoris ſui *Domitiani*, quo nemo tetrior, tamen & *Beneficia*, & *Reſcripta*, aliasque *Conſtitutiones* conſervavit, *Edictoque* etiam confirmavit, quod oſtendit nobis Plinii Cæcilii *liber decimus Epiſtolarum*. De *Opilio Macrino*, homine planè barbaro, nil aliud reſpondendum, niſi ſuo eum ſenſu uſum fuiſſe; præſertim cum *Xiphilinus* ſcribat, eum Jura non tàm accuratè noviſſe, quàm fideliter tractaſſe.

Atque hæc de generalibus *Principum Conſtitutionibus* earumque ſpeciebus, ſufficiant: Particulares autem, ſive Perſonales (quia propriè Jura non ſunt, ſed privilegia, *fac. l.* 8. *ff. de LL.* Gell. 10. *Noct. Attic.* 20.) ſingulari titulo, ſcil. *decimo ſexto infrà*, deſtinavimus & reſervavimus.

TITVLVS VII.
DE INTERPRETATIONE CONſtitutionum.

Pars I. *Cujus ſit interpretari Conſtitutiones : & de modis interpretationum, & Regulis quibusdam generalibus.*

§. 1.

QUid *Conſtitutiones*, quarumque ſint ſpecierum, ex hactenus dictis, certum manifeſtumq; eſſe ſperamus. Quomodo autem ſingulas ſpecies, hanc nimirum vel illam intelligere, earumque, vim ſenſumque aſſequi & interpretari debeamus, nunc docendum explicandumque erit. Propter enim & orationis verborumque inopiam, & rerum infinitam ac multiplicem varietatem, nulla *Conſtitutio* unquam ita apertè, nulla tam accuratè ac præcisè ferri vel determinari poteſt, ut non interpretationem aliquam & dilucidationem ſubinde requirat, ut docet *l. neq; leges.10. & ibid. gloß. cum LL. ſeqq. ff. de LL. l. adigere. §. quamvis. & ibi gloß. ff. de jur. patron. l.26. §. fin. & l.27. ff. de fideicomm. libertat. l. libert. 2. ff. de offic. Adſeß. l. quæſitum. 13. ff. de teſtib. l. ſed etſi. 17. ff. de pecun. conſt. l.12. §.1. C. de LL. & Conſtit. Princ. l. 2. C. de bon. quæ liber.* Antonius Fab. *Jurispr. Papin. ad Inſt. tit. de jur. nat. gent. & civil. princ. 8. illat. 3.* Vigel. *Dialect. jur. lib.2.* loc. *de argumentat. pag. 93. & ſeq.* Reinkingk. *de regim. ſec. & eccl. lib. 2. claß. 2. cap. 11.* Herpffer *diſputat. inaug. in quâ præcepta jur. polit.* rubric. *de legislat. & legib. num. 4.* Jacob. Menoch. *lib. 2. de arbitr. jud. quæſt. caſ. 199.* Johannes Althuſius *lib. 1. dicæolog. capp. 16. 17.* Johannes Coraſius *de arte juris, part. 4. per tot.* Joach. Hopper. *de arte jur. lib. 1.* rubric. *de rogat. interpretat. &c. pag. 380. & libr. 2. per tot.* Herpfer. *d. diſp. inaug.* rubr. *adjuncta legum.* H. Grotius *de jur. bell. ac pac. lib. 2. cap. 16.* Giphan. *diſput. de princ. jur. à theſ. 69. & ſeqq.* Arismin. Tepat. *deciſ. tit. 41. cap. 9. & tit. 65. & 342.* Beſold. *Oecon. ad π. lib. 1. titt. 3. 4. num. 13.* Vigel. *method. jur. civ. lib. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 24. & in method. jur. controv. in ration. cum judicio legend. & lib.* [illegible] *cap. 1. & cap. 3. pag. 35.* Dn. Jacob, Gothofr. *diſcurſ. hiſtor. ad l. quisquis. C. ad L.*

Jul.

Jul. Majeſt. capp 1. 3. 12. 13. 14. 15. 16. Multa enim, quamvis non excipiantur, intelliguntur: & ſcriptum *Conſtitutionu* anguſtum eſt, interpretatio diffuſa, ut Seneca ait, *in controverſ. lib.9. contr.4.* unde ſcire *Conſtitutionem* non id eſſe, ut verba ejus teneas, ſed ut vim ac poteſtatem, monet *l. 17. ff. de LL. & Conſtitutionem* utilem Reipubl. interpretatione adjuvare, ſuadet *l. hoc modo. 64. §. 1. ff. de condit. & demonſtr.* nam ut *Imperator in Novell. 74. præfat. init.* ait. *nulla Lex, neque Conſtitutio prolata in Republ. Romanorum videtur ad omnia ſufficienter ab initio promulgata, ſed multâ indigere correctione, ut ad naturæ varietatem & ejus machinationes ſufficiat*: quod confirmat etiam *l. 2. §. ſed quia. 18.* ibi, *non deſperamus quædam poſteà emergere negotia, quæ adhuc legum laqueis non ſunt innodata, C. de vet. jur. ennucl. l. 2. ff. unde cognati. l. jus autem. 7. ff. de Juſt. & jur.* & *Nov. 7.* Cauſa defectus hujus illa eſt, quod *Conſtitutiones* non de his, quæ rarò, ſed de his, quæ ut plurimum accidunt, nec in ſingulas perſonas, ſed generaliter conſtituuntur, *l. 3. & ll. ſeqq. ff. d. t. de juſt. & jur.* adde *ſuprà tit. 2. §. 7. n. 3.* quomodo & Ariſtoteles *lib. 5. Ethic. ad Nicom.* ὁ μὲν νόμος, inquit, καθόλου πᾶς, & mox, ἐν οἷς οὖν ἀνάγκη μὲν εἰπεῖν καθόλου μὴ οἷόν τε δὲ ὀρθῶς, τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλέον λαμβάνει ὁ νόμος, οὐκ ἀγνοῶν τὸ ἁμαρτανόμενον. καὶ ἔστιν οὐδὲν ἧττον ὀρθῶς. τὸ γὰρ ἁμάρτημα οὐκ ἐν τῷ νόμῳ οὐδ' ἐν τῷ νομοθέτῃ, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματός ἐστιν: magna eſt enim naturæ & caſuum humanorum varietas, nihilque inter homines adeò ſtabile, ut nullam patiatur mutationem, *dict. Nov. 7. cap. 2.* Unde inevitabili neceſſitate ſequitur, nõ omnes, quamvis accuratiſſimè latis *Conſtitutionibus*, caſus comprehendi, περὶ ἐνίων δὲ οὐχ οἷόν τε ὀρθῶς εἰπεῖν καθόλου, ait, Ariſtoteles *ibid*, & probè *in l. ſed etſi. 26. §. item. 9. ff. ex quib. cauſ. major. &c.* *Item (inquit Prætor) ſi qua alia juſta cauſa mihi videbitur, in integrum reſtituam*: Hæc clauſula *Edicto* inſerta eſt neceſſariò; multi enim caſus evenire potuerunt, qui deferrent reſtitutionis auxilium, nec ſingulatim enumerari potuerunt; & quotiens æquitas reſtitutionem ſuggerit, ad hanc clauſulam erit deſcendendum. Nec univerſaliores tantùm, ſed & duriores æquo aliquando ſunt *Conſtitutiones, Novell. 18. cap. 3.* acerbiores, *Nov. 23. præfat.* ſtrictæ nimis, *l. ſunt perſonæ, 43. ff. de relig. & ſumt. fun. l. non ſolum. 67. §. 2. ff. de rit. nupt.* & rigidæ, *l. cum hic. 32. in princ. ff. de don. inter. vir. & ux.* hoc eſt, ut apud Livium *lib. 2. cap. 3. verſ. 2.* appellantur, ſurdæ, inexorabiles, nihil laxamenti neque veniæ habentes: Joh. Althuſ. *dict. lib. 1. dicæolog. cap. 16. n. 16.* ſeveritate item nimiâ, *l. ult. C. ad SCt. Vellei.* aut ſubtilitate, *l. ſi fundus. 16. ff. de pignor. l. 6. C. de inſtit. & ſubſt.* laborant: aut dolis occaſionem, niſi temperentur, ſubminiſtrant, *l. 1. §. 1. ff. de dol. mal. & met. exc.* adde Celſ. Bargal. *lib. 3. de dolo, capp. 12. 13.* Quare ut jure ſuo, quoad ejus fieri poteſt, unuſquiſque potiatur, neve inde injuriarum naſcatur occaſio, unde jura naſcuntur, *l. 6. C. unde vi. l. 1. §. pen. ff. de aq.*

quo-

quotid. & æſtiv. neceſſarium planè æquumque eſt, vitia hujuſmodi, ſi non penitus, aliquatenus tamen ſanari, & quod *Conſtitutionibus* omiſſum eſt, non omitti religione judicantium, *l. quæſitum.* 13 *ff. de teſtib.* Modò igitur ſupplendæ ſunt, *d. l. jus autem.* 7. *ff. de juſt. & jur.* & *gloſſ. in l. ſicut.* 21. *ff. de re judic.* modò exceptionibus aliove remedio adjuvandæ, *d. Nov.* 7. *cap.* 2. *& d. Novell.* 23. *in præf. & Novell* 108. & corrigendæ, *d. l. jus autem.* 7. *de juſt. & jur. d. Nov.* 74. *præfat.* nunc rigor laxandus, *d. l. cum hic.* 32. *in princ. ff. de don. int. vir. & ux.* nunc ſeveritas mollienda, *d. l. ult. C. ad Sct. Velleian. fac. l. ſed & hæ perſonæ.* 35. §. 2. *ff. de procurat.* ſubtilitas, aut ſtricta nimis ratio omittenda, *d. l. ſunt perſonæ.* 43. *ff. de relig. & ſumt. fun. d l. ſi fund.* 16. *ff. de pignor. d. l. non ſolum.* 67. §. 2. *ff. de rit. nupt.* *Non erubeſcimus* (inquit Imperator *Juſtinianus Nov.* 22. *præfat. in fin.*) *ſi quid melius horum, quæ ipſi diximus, adinveniamus, hoc ſancire, & competentem prioribus imponere correctionem, nec expectare ab aliis corrigi legem.* Et in *l. pen. in f. C. de reb. cred.* habetur: *non ut aliquid derogetur antiquioribus legibus hæc prolata ſunt, ſed ut ſi quid deeſſe eis videatur, hoc repleatur.* Propter hoc ſanè *Principibus* imperium Deus impoſuit, ut emergentia & *Conſtitutionum* egentia *Conſtitutione* definiant, & humanæ naturæ incertum repleant, *d. l.* 2. §. 18. *C. de vet. jur. enucl.* novi enim caſus novis remediis opus habent, *l.* 1. *in princ. ff. de inſpic. ventre. l. de ætate.* 11. §. *ex cauſa ff. de interrog. l. filiusfamil.* 8. §. *fin. ff. de procur. l. ſi poſt datum* 14. *in f. ff. eod. l. ſi ab arbitr.* 10. *in f. ff qui ſatiſd. cog.* §. *ſciendum. Inſt. de her. qual. & differ. & Nov.* 2. *præf.* & pluribus aliis LL. quas allegat *gloſſ. in d. l. de ætate.* 11. § *ex cauſâ. ff. de interrog.* & in *l. ſi merces.* 25. § *vis major.* 6 *ff. locati*; & in *l. cum poſt mortem.* 43. verb. *emergente. ff de admin. ſeu peric. tut.* & in *l. ex facto.* 43. verb. *auferret. ff. de vulg. & pup. ſubſt.* & in *l.* 3. *ff. de condict. indeb.* Quoties igitur cunque *Princeps Conſtitutionem* dictorum aliquo vitiorum laborare cernit, illam protinus adjuvare, ſupplere, corrigere debet; quo modo ipſe *Princeps, Lator Conſtitutionis*, ſi vel ſciviſſet caſum illum, vel includere potuiſſet. Conſtitutionem ac jus univerſale feciſſet, ut *dicto loco*, ſuadet Ariſtoteles: & *gloſſa* quoque in *l. ſcire oportet.* §. *aliud. ff. de excuſ.* ità *Claudium Cæſarem* ſcribit Sueton. *in ejus vit. cap.* 14. *non ſemper præſcripta legum ſecutum, duritiam lenitatemvè multarum ex æquo & bono, perinde ut afficeretur, moderatum eſſe: nam & iis, qui apud privatos judices plus petendo formulâ excidiſſent, reſtituiſſe actiones, & in majore fraude convictos, legitimam pœnam ſupergreſſum, ad beſtias condemnaſſe.* Nam ut in obligatione generali non veniunt ea, quæ quis non veriſimiliter fuiſſet etiam in ſpecie obligaturus, *l.* 6. *ff. de pignor. l. cum Aquiliana.* 5. *ff. de tranſact. l. qui cum.* 9. §. 1. & 3. *l. non eſt ferendus.* 12. *ff. d. t. de tranſact. l.* 46. *ff. de pecul.* ità in *Conſtitutione* quoque generali non intelliguntur ſingulares caſus, quo *Princeps* ſi ſciviſſet, veriſimiliter ipſe quoque excepiſſet.

piſſet. Antequam autem ad ſingularum ſpecierum interpretationem deveniamus, generalia quædam & omnibus *Conſtitutionibus* communia præmittere placuit.

§. 2.

Sequitur ergò primùm nunc, ut cujus ſit interpretari *Conſtitutiones*, proſpiciamus. Duplex autem interpretatio eſſe ſolet: alia perpetua, generalis, neceſſaria: alia temporanea, particularis, probabilis ad certum tantummodò tempus, certumque negotium pertinens.

I. Prius interpetationum genus ei convenit, cui condere *Conſtitutiones* licet, *l. 1. & l. 10. cum ſeqq. ff. de LL. l. 26. §. f. & l. 27. ff. de fideicomm. libert. l. 9. & ult. C. de LL. & Conſtit. Pr. l. 1. C. de ſent. paß. & reſtit. c. cum veniſſent. de jud. c ult. de Conſtit* & per Autores *ſuprà* §. 1. *h. t.* allegatos. Cui condere liceat, *cap. ſeq.* 8. pleniùs dicetur: unde jus prodit, inde interpretatio quoque procedat, ait *cap. inter alia. de ſentent. excomm.* Ut igitur generalem *Conſtitutionem*, quæ nimirum ubique, & per totum valeat Imperium, ſolus condit *Imperator*: Sic interpretationem quoque perpetuam, generalem, & in ſcriptum redigendam, ſolus tradit *Imperator*, ut docet *gloß. in l. 1.* verb. *Jusque. C. de LL. & Conſt. Pr.* & in *l. neque leges. & l. ſeq. ff. eod. tit. de LL.* & confirmant *l. Neratius. 191. ff. de Reg. Jur. l. ex facto. 43. in pr. ff. de vulg. & pup. ſubſt. l. 10. ff. ad municipal. l. licet, 74. in fin. ff. de leg. 1. l. 1. l. leges. 9. d. l. ult. C. de LL. & Conſt. l. 9. C. de oper. publ.* Menoch. *de retin. poß. remed. 3. num. 775.* Dicitur aliàs hæc interpretatio, *Authentica*, Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. d. lib. 2. claß. 2. cap 11. num 3.* Juſt. Meier. *Colleg. Argent. Jur. ad ff. lib 1. tit. 3. de LL. & c. th.* 10. Giphan. *ad l. 1. Cod. de LL. & Conſt. Princ.* Benincas. *de Conſtit. quæſt. 7.* Giphan. *diſput. de princip. juris, à theſ. 69. & ſeqq.* Beſold. *Syn. Polit. lib. 1. cap. 2. theſ. 32.* Æn. Sylv. *de ortu & autorit. S. Rom. Imp. cap.* 20. Quod hìc de interpretatione ſummo *Principi* competente dictum, non aliter, niſi cum conſenſu & approbatione Statuum Imperii, intelligendũ eſſe ſcribit, Dn. Limn. *in annotam. ad Capitulat. Caroli V. art. 2.* verb. Beſſern/ *pag. 138. num. 2 3. 4 5.* quamvis diſſentire videantur, Joh. Henr. Stamler. *de reſervat. Imperatoris.* §. 30. *& ſeqq.* & loca quædam ex *Receß. Imp.* à Dn. Limn. *dict. Capitul. art. & verb. num. 6.* citata, quibus tamen reſpondet Dn. Limn. *ibid. num 7. & 8. & ad eand. Capitul. Caroli V. artic. 32.* verb. durch Uns. *num. 19. & 20. pag. 362.* Eitelii Friderici ab Herden Grundfeſte deß H. Reichs. *part. 3. cap. 1. pag. 192.* Dn. Bœcler. *diſp. Argent. 1659. Reſp. Ott. Grot. de Legulat. Germ. cap. 2.*

II. Alterum interpretationis genus temporaneum & particulare diximus eſſe, certo nimirum & definito tempore, certoque in negotio vim tantummodò habens. Id judicibus quibuscunque licet neque *Legem*, neque

Conſtitutionem ferre poſſint, dummodò jurisdictionem habeant, convenit. Caſuum enim & rerum humanarum indomita varietas, inferioribus quoque aliquando judicibus *Conſtitutiones*, æquitate (ſed hanc urgentem eſſe atque evidentem oportet, ut notant *Dd. in c.* 1. *de Conſtit.* & verba *Conſtitutionis* nonnihil obſcura; alioquin cum *Ulpiano* dicendum. *quod quidem perquàm durum eſt, ſed ita lex ſcripta eſt. l. proſpexit.* 12. *ff. qui & à quib. manumiß.*) ſuadente, moderari, corrigere, ſupplere permittit, *l.* 2. *ff. de re judic. l. quod ſi Epheſi.* 4. ibi: *in ſumma æquitatem quoque ante oculos habere debet iudex, qui huic actione addictus eſt, ff. de eo quod certo loco. l in fundo.* 38. ibi: *bonus judex variè ex perſonis cauſisq; conſtituet. ff. de rei vindic. l. non ſine ratione, C. de bon. quæ lib. l. fin. ff. de petit. hered. c. Abbate, de re judic. lib.* 6. *fac. optimè, l. ſed hac.* 13. *ff. de procur. & l. ſi reus.* 73 *in f. ff. d. t. de procur. l. Pomponius.* 15. *in fin. ff. de negot. geſt.* & quod *Conſtitutionibus* omiſſum eſt, non obmitti religione judicantium, præcipit ſæpè *d. l. quæſitum.* 13. *ff. de teſtib.* Unde & in *l. ult. C. de appell.* definimus *(inquit Imperator)* & omnem eis damus facultatem, ſi hoc ità fuerit ſubſecutum, licere eis & ampliorem ſummam præfatâ quantitate, in quâ dati ſunt Judices, excedere, & non ad modum ſuæ rationis, ſed ad veritatis indaginem ferre ſententiam, ne tanti judices quaſi vinculis præpediti non poſſint *Conſtitutionum* veritati & judiciali vigori per omnia ſatisfacere: adde *l. famoſi.* 7. § 3. *ff. ad L. Jul. Majeſt. l. voluntat.* 7. *cum gloß. C. de fideicomm. l. ſi quis.* 5. *ubi gloß. C. de aquæduct. l. nam ut ait. ff. de LL. d. l. quæſitum.* 13. *ff. de teſtib. Novell.* 24. *cap.* 3. *Gloß. in l.* 1. verb. *Jusq;* & in *l. pen. Cod. de LL. & Conſtit. Princ.* & in *l.* 2. verb. *Sententiam. C. ſi contra jus vel utilit. publ.* Menoch. *lib.* 1. *de arbitr. iud. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 15. *num.* 8. Talis autem *Conſtitutionum* interpretatio, ut in illo caſu & negotio, quo jus dicitur, vim neceſſariam & convenientem habet, ſic ad alias cauſas aliaque tempora minimè protenditur. Judex enim, quoad cauſam coram eo verſantem, poteſt *Conſtitutiones* interpretari: non tamen ejus interpretatio facit jus quoad alias cauſas, ut loquitur Abbas, *in c. cum ſpeciali, de appellat.* & conſentiunt *Felinus* & cœteri, quos hic refert, *in rubr. de reſcript. col.* 1. nam quod à *JCtis* & *Doctoribus* (quos ideò *Interpretes Juris* appellitant,) interpretationem *Conſtitutionum* ſumere jubent, *d. gloß. in l.* 1. *C. de LL. & Conſtit. Princ. & l. neq; leges. & l. ſeq. & l. ſi de interpretatione. ff. de LL.* Abbas *in c.* 1. *de decimis*, & alii plures, ſcito, illorum interpretationes docere tantum & erudire judicaturum, nihil verò penitus decernere, vel definire. Auctoritas enim *Doctorum* probabilis eſt tantùm, non neceſſaria, *l.* 1. §. *noſtrum.* ibi: *nullo ex interpretat. eorum vitio oriun. C. de vet. jur. enucl. & ſupr. tit.* 1. §. 11. Itaque nec *gloſſæ* juris, nec *Doctori* quantæcunque auctoritatis, credere debemus, niſi ſententiam ſuam probet Lege aliquâ aut ratione firmâ: ut docet Bald. *in l.* 4. *C. ex quib. cauſ. major.*

Archi-

Archidiacon. *in cap. nolite.* 11. *quaſt.*3. Jaſon *in l. illum.* 19. C. *de collation.* Erubeſcere enim debet *JCtus*, cum ſine lege loquitur, *arg. Nov.* 18. *cap.* 5. Unde opiniones quoque eorum ſemper ſecundum leges & textus, quos allegant, accipiendæ, tantumque eis credendum, quantum probant; ut probè Bartolus *in l. non ſolum.* 8. §. *ſi verba. num.*7. *ff. de liber. leg. & in l. cum quidam.* 12. *ff. de his quib. ut indign.* Roman. *conſil.*76. *& conſil.*211. *col. ult.* Abbas *in c.*1. *de decimis, & in cap* 1. *in* 6. *col. de poſtul. prælat.* & confirmat *l.* 1. §. *ſed neq́;* C. *de vet. jur. enucl.* Hîc obiter notandum occurrit, quod valdè iniquus & ingratus in *Leges Legumq́; Doctores & Interpretes* exiſtat Hippolitus à Lapide, *de rat. ſtat. præfat. ad Lector.* ſed maſculè refutatus à Georg. Melchior. Thilone *in ſuâ inaugural. Argent.* 1649. *de definitione & neceſſitate Juriſconſulti*, adde Beſold. *Syn. Polit. lib.*2. *cap.*4. *theſ.* 12. *pag.* 226. *& ſeq.* Hug. Grot. *de jur. bell. ac pac. lib.* 2. *cap.* 16. de abuſu interpretat. lege Vigel. *meth. jur. controv. princ. de rat. legend.* Hæc verò interpretatio altera, de quâ hactenus egimus à Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. lib.*2. *claſſ.*2. *dict. cap.* 11. *num.* 9. appellitatur *Doctrinalis*.

III. Quibus idem Reinkingk. *dict. tract. lib. claſſ. & cap. num.* 6. tertiam, ſcilicet *Uſualem*, ſuperaddit, quæ ex uſu, obſervantiâ, & conſuetudine Legum deſumitur, quia conſuetudo optima Legum interpres, *l. ſi de interpretatione.* 37. *ff. de LL. gloſſ. in l.* 1. verb. *jusq́;.* & *l. pen. Cod. eod. cap. cum dilectus. extr. de conſuetud.* Gail. *lib.*2. *obſerv.* 66. *num.* 7. Weſemb. *conſil.* 46. *n.* 4. & communis obſervantia in interpretatione *Conſtitutionis* non poſtremas partes ſibi vendicat, *l. minimè. ff. de LL.* Jaſon. *in l. certi condictio.* §. *ſi nummos. ff. ſi cert. petat.* actus namq; conſuetudinarii ſunt actus practici, ut idem Reinkingk. *dict. lib.*2. *& claſſ* 1. *cap.*8. *per tot* monuit: & vera interpretatio à practicâ ſumitur, à quâ non eſt facilè recedendum, *l. illud. ff. de excuſ. tut.* Bald. *in cap.*1. *in princ. de feud. ſine culp. non amitt.* Gail. 2. *obſervat.* 52. *num.*19. Enenckel. *de privileg. lib.* 2. *cap.*3. *n.* 2. *& ſeqq. & infr.* §. 4. *num.*1. Cæterùm Althuſius (quod obiter ſolummodò hîc annectendum cenſemus) in *dicaolog. lib.*1. *cap.*16. alias adhuc ſpecies interpretationum refert, ſcil. quòd alia ſit naturalis, alia civilis. Naturalem ſubdividit in juris communis & juris proprii interpretationem: hanc poſteriorem iterum in alias ſectiones, quas vide *ibidem*. Civilis verò interpretatio ab eodem Althuſio *dict. lib.* 1. *cap.* 17. rectius in veroſimilem & fictam ſubdividitur, & hæ iterum in alias. Sed in quantum, cum incomparabili *JCto Huberto Giphanio*, abhorreamus innumerabilem diſtinctionum ac diviſionum multitudinem, in πειτ. noſtr. *titulor. jur. publ. tit.* 2. *de fideicommiſſ. famil. nobil. part.*9. §. 36. digito quodammodò monſtravimus. Plato certè admonet, magnum eſſe vitium in dividendo τὸ λεπτουργεῖν, ſive minutiſſima quæque ſecare velle: ſic enim ait *in Politico*:

ἀλλὰ γὰρ ὦ φίλε λεπτουργεῖν οὐκ ἀσφαλὲς: de quo λεπτομερείας vitio & Quintilianus *lib. 2. cap. ult.* *Vitanda*, inquit, *eſt maximè conciſa nimium, & veluti articuloſa partitio: quia auctoritati plurimum detrahunt minuta illa, non membra ſed fruſta.* Cicero quoque *in lib. 2. de finib.* hos λεπτολέχας ait, res non dividere, ſed frangere, κακοῦ μαγείρου τρόπῳ, ut *in Phædr.* loquitur Plato, ſive *mali coqui inſtar.* Eodem modo Paurmeiſter. *lib. 1. de juriſdict. Imp. Rom. cap. 15.* plurimas falſas jurisdictionis diviſiones perſtringit. Noſtrum *in hoc* § 2. unicum erat ſtudium, monſtrare, ſolummodò, cujus ſit interpretari *Conſtitutiones*, non verò dividere harum interpretationes. Igitur ad modos potius interpretandi *Conſtitutiones* properemus.

§. 3.

Quatuor autem modos interpretandi, *Declarationem*, *Correctionem*, *Reſtrictionem*, *Extenſionem*, Gloſſographi tradunt, *in l. 1. §. qui operas. 6.* verb. *Interpretatio. ff. ad SC. Tertull. & in l. 1.* verb. *Interpretationem. ff. de origin. jur.* Bartol. *in l. omnes populi. 9. num. 53. ff. de Juſtit. & jur* Nicol. Everhard. *in loc. top. à ratione legis largâ ad extenſionem ipſius Legis.*

I. Eſt autem *Declaratio*, cum verbum, oratio, ſententia *Conſtitutionis*, obſcura, vel ambigua, apertius ac dilucidius exprimuntur: ut definiunt *gloſſ. & Dd. ad l. 9. Cod. de LL. & Conſt. Princ.* Benincas. *de Conſt. quæſt. 2. n. 27. & num. 32.* Hugo Grot. *de jur. bell. ac pac. lib. 2. cap. 23.* Ariſmin. Tepat. *deciſ. tit. 342.* Vigel. *meth. jur. civil. lib. 2. cap. 24.* Exemplum eſt *in l. 203. ff. de verbor ſignif.* & paſſim *alibi.* Hunc autem ſolum modum proprio ſenſu vocabuli interpretationis notari, reliquos tres impropriè & largâ ratione, ait *d. gloſſ. in l. 1. ff. de origin. jur.* Nos verò etiam reliquos ad interpretationem omninò pertinere aſſerimus. Nam qui *Conſtitutionem* in caſu, quo iniqua eſt, aut abſurda, corrigit; & qui eam, quatenus largior eſt æquo, reſtringit; & qui anguſtiam ejus amplificat ac dilatat: omnes nobis *Conſtitutionis* veram ſententiam ac voluntatem interpretantur, declarant, atque exponunt. *Conſtitutionum* enim intentioni ſenſuique nihil reverà addunt, aut demunt, ſed apertius ſolùm & dilucidius exprimunt, quæ *Conſtitutio*, vel ob verborum inopiam, vel ingenii humani imbecillitatem, vel rerum ac caſuum varietatem, quamvis voluiſſet, aſſecuta non eſt.

II. *Correctio* igitur *Conſtitutionis* eſt, cum *Conſtitutionem* aliquam, quatenus aſperior eſt, durior aut iniquior, humanitatis æquitatisque normâ corrigimus ac moderamur. Exemplum *in l. 1. §. qui operas. 6. ff. ad SC. Tertullian.* &c. Talis correctio, ſiquidem ritè fiat, non mutatio eſt *Conſtitutionis*, aut abolitio, ſed interpretatio, voluntatem ejus, quam verba aut oratio certo in caſu labefactabant, defendens atque conſervans. Extat apud Goldaſt.

Goldaſt. *tom.* 1. *Conſtit. Imper.* Imperatoris *Ludovici I. Pii* Conſtitutio *de pace publica, & diviſione regni facienda inter filios*, ubi in *artic.* 14. *pag.* 20. præcipitur, ut ſi de his ſtatutis atque conſentiis aliquid caſu quolibet vel ignorantiâ inruptum fuerit, quam citiſſimè ſecúndum juſtitiam emendare, corrigere ac moderari ſtudeant, ne quando propter dilationem majus damnum poſſit adcreſcere.

III. *Reſtrictio* ſeu arctatio *Conſtitutionis* eſt, cum verba ejus, ſententiam nimis generalem præ ſe ferentia, eoq; jus & æquitatem certo caſu lædentia, interpretatione æquâ & conveniente reſtringimus & modera mur: ut fit *in l. verbis.* 120. *ff. de verbor. ſignif.* Hic quoq; maximè neceſſarius & utilis *Conſtitutiones* interpretandi mod⁹ eſt. Nam licet generaliter delicta generaliter ſint accipienda, *l.* 1. §. 1 *ff. de legat præſtand. l.* 4. *ff. de in jus vocand. l.* 2 *§. homines.* 4. *ff. de vi bonorum rapt. l. item apud.* 15. *§. generaliter.* 27. *ff. de injur. l.* 2. *§. exercitium. ff. de his, qui notantur infam.* & ubi *Conſtitutio* non diſtinguit, nec nos diſtinguere debeamus, *l. de pretio.* 8. & ibid. *gloſſ. ff. de publician.* nec à verbis *Conſtitutionis* ſit recedendum, quamvis ea perquam dura ſit, *l. proſpexit. ff. qui & à quib. manum.* id tamèn cum hâc exceptione tenendum, niſi vel expreſſa, vel tacita ratio diverſum ſequi & obſervare evidenter cogat; ut pulchrè docet Baldus *in l. ſi quis ſervo. C. de furt.* & pluribus Everhard. *in loc. top. à ratione legis ſtricta ad reſtrictionem ipſius legis.* Quantumcunque igitur generalis ſit conceſſio, vel obligatio, ſemper tamen excipiuntur ea, de quibus proferentem non cogitaſſe certis rationibus argumentisque probatur, *l. qui peculii.* 46. *ff. de peculio. l.* 6. *ff. de pignor. l. filiusfamilias. ff. de donat. l. ſi pater. ff. quæ in fraud. cred. l. cum Aquiliana.* 5. *l. qui cum.* 9. *§.* 1. *&* 3. *l. non eſt ferendus.* 12. *ff. de transact. l. ſi de certa.* 31. *Cod. eod. l.* 1. *Cod. quæ res pign. oblig. non poſſ. l. ult. C. de non num. pec. cap. in generali. de reg. jur. in* 6. *c. ſi Epiſc. de pœnit. ibid.* Althuſ. *Dicaol. lib.* 1 *c* 16. *n.* 29.

IV. Quartus modus interpretandi *Conſtitutiones*, eſt *Extenſio*, quam & prorogationem, *Gloſſa* appellat: cum ad alias pluresvè perſonas, vel negotia, &c. Carol. Tap. *de Conſtit. Princip. part* 1. *per tot.* quàm quæ verba *Conſtitutionis* deſignant, aut deſignare videntur, vis *Conſtitutionis*, ratione aliquâ & causâ probabili ſuadente, extenditur. Regulas quaſdam ejusmodi extenſionum tradit Enenckel. *de privileg. lib.* 2. *cap* 4. *à num.* 22. *& ſeqq.* Althuſius *Dicaolog. lib.* 1. *d. cap.* 16. *n.* 30. Dn. Bœcler. *diſp. Argent.* 1659. *Reſpond.* *Otto Grot. de Legulat. Germ. cap.* 2.

§. 4.

Modos, quibus *Conſtitutiones* interpretemur, hactenus audivimus. Verum enim verò, ne, quibus interpretandi auctoritatem dedimus, hi liberam

ſibi hac in parte voluntatem atque licentiam, quomodocunque detorquendi & circumcidendi *Conſtitutiones*, datam putent: ſciant, legitimè interim, prudenter & ſecundum Legum præſcripta, eis hoc loco verſandum. Igitur ut unusquisque, quid in *Conſtitutionum* interpretatione ſequi, quid vitare debeat, ſcire poſſit, præcepta, quædam huc conferentia & regulas *in hoc* § 4. trademus.

I. Primò igitur, ſi de interpretatione *Conſtitutionis* cujuscunque obſcuritate, ambiguitate, aut alia difficultate laborantis quæritur: id maximè, ſi quæ prius conſuetudine & rebus judicatis interpretatio recepta fuerit, circumſpiciedum eſt: & ea, ſi qua inveniatur, ante omnia amplectenda, *fac. l. ſi ſervus.* 50. *§. ult. ff. de legat.* 1. Bartol. *in l. neq. ff. de LL. gloß in l.* 1. *& l. pen. C de LL. & Conſt. Princ. l. miſſi.* 7. ibi, *conſuetudine ſervatâ regionum. C. de exactionib. tribut.* pluribus Everhard. *in loc. top. ab uſitato.* Optima eſt enim *Conſtitutionũ* interpres conſuetudo, *l ſi de interp.* 37. *ff. de LL. ſupr. §.* 2. *n.* 3. & maxima rerum judicatarum auctoritas, *l. ſeq. ibid.* nam pro veritate habentur, *l. res judicata.* 207. *ff. de reg. jur.* & ideò minimè ſunt mutanda, quæ interpretationem certam ſemper habuerunt. *l. minimè.* 23. *ff. de LL.* & in obſcuris, quod plerunque fieri ſolet, inſpicitur. *l. in obſcuris.* 114. *ff. de regul. jur.* quod tunc maximè ſervandum, cum ab eo interpretatio profecta eſt, qui & condendi & interpretandi *Conſtitutionem* jus habet, *l. ult. C. de LL. & Conſt. Princ.* Abbas. *in c. in cauſis. de ſentent. & re judic. ſupr. d. §.* 2. *n.* 1. nam reliquorum interpretationes & res judicatæ, auctoritatem quidem aliquam, non verò neceſſitatem (Legibus enim, non exemplis, hoc caſu judicandum ait Abbas *in dict. cap. in cauſis. arg. l. nemo. C. de ſent.*) imponunt, *ſupr. d. §.* 2. *num.* 2. niſi cum perpetuò ſimiliter judicata res conſuetudine certam interpretationem introduxit, *d. l. in ambiguitatibus.* 38. *ff. de LL.* Parum enim intereſt, Lege ſuâ & ſuffragio, an reipsâ & facto, voluntatem ſuam *Princeps* declaret, *l. nuper.* 11. *C. de natur. liber.* Conſuetudinem tamen iſtam ex ratione ortam eſſe oportet; quod enim non ratione introductum eſt, ſed errore primùm, dein conſuetudine obtentum, in aliis ſimilibus non obtinet. *l. antepen. ff. de LL.* Menoch. *de arbitr. judic. quæſt. lib.* 2. *caſ.* 199. *num.* 11. Althuſ. *Dicæolog. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 9.

II. Voluntatem, propoſitum, intentionem ejus, qui *Conſtitutionem* tulit, conſiderare, & ex his, ſi fieri poſſit, ambiguitates & difficultates *Conſtitutionis* explicare debemus. *l. in ambiguis.* 96. *ff. de reg. jur. l. alien.* 28 *§.* 1. *l. verbum.* 123. *ff. de verb. ſign. gloß. in cap. ex multiplic.* 1. *de decimis.* Jo. Andr. *in quæſt. Mercur.* 27. *num.* 10. ejus enim eſt *Conſtitutionem* interpretari, cujus condere, *l.* 1. *Cod. de ſentent. paß. cap. ult. de Conſtit. c. cum veniſſent, de judic.* neque aliud magis curandum, quam ut voluntas conditoris conſervetur.

l. beni-

l. benignius. 18. *ff. de LL.* etſi fortè verba diverſum ſonent, *l.* 3. *ff. de reb. dub. l. ſcire.* 13. §. 2. *ff. de excuſ. l. ſi quis.* 4. *ff. de legat.* 1. *l. non aliter.* 69. *ff. de legat.* 3. mens enim potius & voluntas, quàm verba ſpectanda ſunt, *dd. ll. & l.* 3. §. 9. *ff. de adimend. vel transfer. legat. l. in conditionibus.* 19. *ff. de cond. & demonſtr. l. ſed ſi poſſeſſori.* 11. *ff. de jurejur. l. promittendo.* 41. §. 1. *ff. de jur. dot. l. in conventionibus.* 219. *ff. de V. S. l.* 3. ubi Jaſon. C. *de liber. præter. l. ult.* ibi: *juſtum voluntates contrahentium magis, quàm verborum conceptionem inſpicere.* C. *quæ res pign. oblig. non poſſ. l.* 2. §. *pen.* C. *de conſt. pec. l. quoniam.* 15. C. *de teſt. l.* 3. C. *ad L. Jul. de adult. c. quanto amplius. de privileg.* intentioni namque verba, & non verbis intentio deſervire debent, *c. hum.* 22. *quæſt.* 5. id quod copioſè atque accuratè *in oratione pro Cæcinna* M. Tullius Cicero defendit, *pag.* 295. ubi illa præcipuè ratio notanda: *ſi tacitis nobis voluntas intelligi poſſet, verbis omninò non uteremur: quia non poteſt, verba reperta ſunt, non quæ impedirent, ſed quæ indicarent voluntatem*: hæc ſervanda etiam, cum valdè à ſenſu diverſa ſunt verba, imò penitus contraria, *fac. l. verb. teſt.* 6 *ff. de teſtam.* quamvis enim hoc caſu & verba & ſententiam rejicienda judicet Angel. Aret. per *l. ſi quis in fundo.* 4. *ff. de leg.* 1. hanc tamen cum ſimilibus de eo ſolùm caſu loqui certum eſt, quo mens legantis dubia eſt & obſcura. Dum igitur de mente conditoris *Conſtitutionis* certi ſumus, qualitercunque verba ſint comparata, ſententiam ejus & voluntatem amplecti debemus; fides enim veritatis verborum adminicula non deſiderat, *l.* 1. C. *ſi min. ab hered. ſe abſtin.* & de vocabulis diſputatio pertinacibus eſt relinquenda, ut ait Innocent. *in cap. quia veroſimile. de præſum.* refer Abbat. *in cap.* 3. *de probat.* Unde *Æbutio in dict. orat. pag.* 294. exprobrat Cicero, *quod callidè verbis controverſias, non æquitate dijudicet, & jura, non utilitate communi, ſed literis exprimat. Seipſum quoque ex campo æquitatis ad verborum anguſtias, & ad omnes literarum angulos revocatum eſſe.* Idem Cicero conqueritur, *dict. orat. pag* 301. atque hæc in iſto præſertim genere valere debent, quo non privati alicujus, ſed ſuperioris voluntas ſpectanda eſt; quæ etiam omiſſis ſolennitatibus auctoritatem habet, ut Enenkel. *de privileg. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 6. oſtendit. Certam igitur & manifeſtam eſſe *Legulatoris* mentem eſſe oportet, ut ſententiam verbis anteferamus: nam cum dubia eſt, nec certis indiciis atque argumentis explorari poteſt, verbis potius & ſcripturæ inhærendum, *l.* 1. §. 20. *ff. de exerc. act. l. ſi alii fun.* 19. *ff. de uſu & uſufr. leg. d. l. non aliter.* 69. *ff. de legat.* 3. *l. proſpexit. ff. qui & à quib. manum.* verba enim ſine magnâ neceſſitate impropriè non eſſe ſumenda, ait Abbas *in cap. ad audien. not.* 2. per illum text. *de decim. Principem* quippe, ſi aliter ſenſiſſet, vocabulum aliud & accommodatius poſiturum fuiſſe: plura hujus generis invenies apud Menoch. *lib.* 1. *de præſumpt. quæſt.* 26. & *de arbitrar. jud. quæſt. lib.* 2. *caſ.* 199. *n.* 7.

III. Nec

III. Nec minus ſecundum qualitatem negotii, quod præ manibus eſt, *Conſtitutiones* interpretari debemus. *l. ex militar.* 11. & ibidem Bartol. & Bald. *ff. de teſtam. mil. l. plenum.* 12. §. *equitii. ff. de uſu & habitat. l. ſi ſervus.* 50. § *ult. ff. de legat.* 1. *gloß in l. ſi quando.* 35. verb. *teſtam. fact. C. de inoff. teſtam.* Dyn. *in c. ea quæ. de reg. jur. in* 6. Felin. *in cap. cauſſamq;* verb *interpret. privileg. de Reſcriptis.* Sic enim & aliâ, ſententia, jusjurandum, & omnes quæſtiones ſecundum naturam illius actus, in quo interponuntur, capiunt interpretationem, *l. ſed ſi poſſeſſori.* 11. §. *item ſi ff de jurejur. l. miles.* 6. §. 10. & ibi Bartol. Jaſ. & Dd. *ff. de re judic.* & tam generales, quàm ſpeciales *Conſtitutiones* à loci conſuetudine ſumere interpretationem, ait Abbas *in cap. certificari. de ſepult. arg. l. cum de lanionis.* §. *aſinam. ff. de fund inſtr. & l. quod Labeo. ff. de ſuppell. leg. & cap. ex literis. de ſponſal.* Innocent. *in c. olim. de verb. ſignif.* Bartol. *in l. omnes populi.* verb. *finiſt ff. de juſtit. & jur.* Sic cum de lata culpa quæritur, an dolo ſit æquanda, nec ne? res ſubjecta, cui talis intervenit culpa, ſpectari debet: universè enim quidem pro dolo accipitur *l. quod Nerva.* 32. *ff. depoſiti. l.* 226. *ff. de verb. ſignif.* in corporalibus tamen non accipitur. *l. in lege.* 7. ubi Bartol. *ff. ad L. Cornel. de ſicar.* in eo item, qui circa propria ſolet eſſe diligens, culpa æſtimatur, quod alteri in ſuis negligenti non imputatur, *d. l. quod Nerva.* 32. *ff. depoſiti.* Ità ſi Clericus oſculatur mulierem, præſumitur causâ benedictionis hoc facere, ut cenſet *gloß. in cap. abſit.* 11. *quæſt.* 3. quam memorans Angel. de Aretio ſubjicit: *à tali benedictione Clericorum liberet nos Deus.* Huc pertinet, quod *Imperatore* concedente juriſdictionem in quodam caſtro, conceſſio illa in dubio caſtro facta videtur, ſecundum Bartol. *in l. pater.* 6. *ff. de ſervit. legatá.* Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. jud. quæſt. caſ.* 199. *n.* 2. & 3.

IV. De ſimilibus ad ſimilia, ut loquuntur, ut & de veriſimilibus, procedendum, atque inde interpretatio eruenda. *l. non poſſunt.* 12. *ff. de LL. l. ult. & gloß. in l. pen. Cod. eod. l. non ſolùm.* 10. §. *ſimiliter. ff de excuſat.* Juſt. Meier. *Colleg. Arg. tit. ff. de LL. theſ.* 10. de ſimilibus enim idem eſt judicium. *l. nam ut ait. ff. de LL. l. illud.* 32. *ff. ad L. Aquil. l. ult. C. de Conſtit. pecun.* ita ex alia parte, ut teſtamenti, ſic *Conſtitutionis*, alia explicatur: præſumitur enim mens conditoris in hac parte eadem fuiſſe, quæ in illa, Bartol. *in l. centurio. col.* 9. verſ. *vel quid ſi: de vulg. & pupill ſubſtit.* quem ſequuntur communiter Dd. ut dicit Socin. jun. *in conſil* 101. *n.* 7. *lib.* 1. Unde ſi verbum dubium aliquod, vel obſcurum occurrit ſic illud accipere & intelligere debemus, quomodò clarius poſitum alibi invenitur, Bartol. *ibid.* Sequentia item aut præcedentia ſpectanda. *l ſi ſerv.* 50. §. 3. *de legat.* 1. Interim tamen totus *Conſtitutionis* contextus non negligendus; incivile enim eſt, niſi totâ lege perſpectâ, ex una aliqua ejus particula propoſita judicare. *l.* 24. *ff. de LL.* adde *l. in*

obſcu

obſcuris. 114. *ff. de reg. jur. l. obligat.* 6. *ff. de pign. l. ult. in f. C. de uſufr. & habit. l. ſi quis.* 15. *ff. C. de contrah. & committ. ſtipul.* §. *idemq; juris eſt.* 2. *Inſtit. quib. ex cauſ. manum non lic. gloſ. in l. tale pactum.* 40. §. *f. ff. de pact. & in l. pen. verb. voluntas. ff. de leg.* 1. Vigel. *Dialect. jur. lib.* 2. *pag.* 116. Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. judic. quæſt. dict. caſ.* 199. *n.* 3. *&* 10. vide tamen etiam Enenckel. *lib.* 2. *de privileg. cap.* 4. *n.* 29. *& ſeqq.* ubi ſimilitudine nihil fallacius eſſe ait.

V. Super omnia autem, & in omnibus, æquitatem ante oculos habere debet *Conſtitutionum* Interpres. *l.* 4. *in f. ff. de eo quod certo loco. l.* 8. *C. de judiciis. l. non ſine.* 5. *C. de bonis quæ liber. &c.* Giphan. *ad l.* 1. *Cod. de LL. & Conſt. Princ.* nam, ut *ſuprà tit.* 2. §. 7. *n.* 6. inculcatum eſt, æquitas proprium, & regula quaſi Lesbia eſt *Conſtitutionum*, ad quam, & ſecundum quam penitus dirigi & comparari omnia debent. Menoch. *dict. lib.* 2. *de arbitr. judic. quæſt. dict. caſ.* 199. *n.* 4. *&* 6. *&* 17. Althuſ. *Dicæolog. dict. lib.* 1. *c.* 17. *n.* 12.

VI. In interpretatione *Conſtitutionum* honeſtas quoque & mores boni reſpiciendi, *l. hæ demum.* 38. *ff. de operis libert. l filius.* 15. *ff. de condit. inſtit. l.* 1. §. 7. *ff. depoſiti. l. ſi quis inquilinos.* 112. §. *pen. & ult. ff. de leg.* 1. *l. legatum.* 16. *ff. de uſu & uſufr. l. ſtipulatio.* 61. *ff. de verbor. oblig. l. ex damni.* 40. *ff. de damn. infect. l.* 9. *C. de teſtib. l. ult. C. de inceſt. nupt. Auth. res. C. commun. de leg. l.* 3. *C. de adminiſtr. tutor. l.* 6. *C. de pact. l.* 4. *C. de inutil. ſtipul. gloſ. in l. ſi navis.* 62. verb. *potuerit. ff. de rei vind. l.* 4. *ff. de in jus vocand.* Nicol. Vigel. *Dialect. jur. lib.* 2. *loc. à qualitate ſententiæ vel propoſitionis. regul.* 10. *pag.* 126. *& regul.* 5. *pag.* 122.

VII. Semper in re dubia, ſenſuque ambiguo benigniorem & humaniorem interpretationem pro duriore ſequi, & juſtius, & tutius eſſe ait, *l. proxime.* 3. ubi *gloſ.* verb. *benigniorem. ff. de his quæ in teſtam. delentur. l. hoc articulo.* 29. *l. ſi ſervo.* 84. *in princ. ff. de hered. inſtit. l. ſemper.* 56. *ff. de reg. jur. l.* 11. *& l. ult. ff. de pœn. l. majorem.* 8. *ff. de pact. l.* 13. *ff. de probat. l. cum inter.* 14. *C. de fideicommiſſ. libert. l. non ſine.* 5. *C. de bonis quæ liber. l. ult. in f. C. de comm. ſerv. manum.* Hippolyt. de Marſil. *ſingul.* 15. *&c.* Semper enim quicquid dubium eſt, humanitas inclinat in melius, ut Seneca ait, *lib.* 11. *epiſt.* 82. Humanior autem ſententia eſt, quæ pro eo, de cujus incommodo agitur, facit, *l. ult. Cod. qui bon. ced. poſſ. l. id eſt.* 88. *ff. de cond. & dem. gloſ. in d. l. majorem.* 8. *ff. de pact. & in l. ſi mater.* 3. verb. *prohibetur. C. de inoff. teſtam.* Sic quotiens dubia eſt libertatis interpretatio, ſecundum libertatem reſpondendum, monet *l.* 20. *ff. de reg. jur. l. quod traditum eſt.* 87. *ff. de condit. inſtit. gloſ. in l. proinde.* 7. §. 1. *ff. de ſtipul. ſervor.* & in re obſcura melius eſt favere repetitioni, quam adventitio lucro. *l. non debet.* 41. *ff. de reg. jur.* ità *gloſ. in cap. Clericus. diſtinct.* 81. magis affirmat, credi teſtibus laicis, teſtantibus me non deliquiſſe, clericis id affirmantibus: licet alioquin digniores laicis, clerici

 rici

Digitized by Google

rici habeantur. *cap. duo ſunt.* 12. *quaſt.*1. adde Menoch. *d. lib.* 2. *d. caſ.* 199 *n.*6. Althuſ. *dicaeolog. dict. lib.*1. *dict. cap.*17. *n.*12. Vigel. *Dialect. jur. dict. lib.* 2. *loc. à qualitate ſententiæ, vel propoſitionis. regul.*3. *pag.*117.

VIII. Utique tamen ſic intelligere atque interpretari *Conſtitutiones* oportet, ut non fiant eluſoriæ, ſed effectum habeant, & aliquid operentur, *c. in his quæ. de privilegiis. l. un.* C. *de theſauris. l. ult.* §. *f.* C. *de uſur. rei jud. l.* 1. ibi, *quo nos veteranos factos, ſi nullam indulgentiam habeamus.* C. *de veteran. l.*12. *ff. ſi quis cautionibus. l.*1. §. 2. *ff. quod quisq. juris in alterum, &c. l.*1. *ff. ad municipal. l. ſi quando.*109. *ff. de legat.*1. *l. penult. ff. de uſ. & habit. l. pen.* §. 2. *ff. ne quis eum, qui in jus voc. vi exim. l. ſi ſtipulat.* 4. *ff. de uſur. & fruct. c. paſtoralis,* & ibi Abbas, *de appellat. gloſ. in l. ſi quando.* 35. *princip* C. *de inoff. teſtam.* Menoch. *d. lib.*2. *de arbitr. jud. quaſt. d. caſ.*199. *n.* 8. *&* 19. Vigel. *dialect. jur. lib.* 2. *loc. à qualitate ſententiæ vel propoſitionis. reg.*7. *&* 8. *pag.* 124. *& ſeq.*

IX. Poſſumus etiam atque adeò debemus ex jure communi *Conſtitutiones* interpretari. *l. ex facto.* 43. *ff. de vulg. & pupill. ſubſt. l. tria onera.* §. *ſi dux. ff. de excuſ. tutor. l. ut gradatim.* 11 § 1. *ff. de muner. l. ſi à milite.* 29. §. *edictum. ff. de teſtam. milit. l.*2. & ibi Bartol. Bald. Salicet. & Dd. C. *de noxal. act. c. cum dilectus.* & ibi Abbas & Dd. *de conſuetud. c. ad audientiam. c. cum dilectus. de cleric. non reſidentib.* Menoch. *de arb. jud. quaſt. d. caſ.*199. *n.*9.

X. Illud denique cavendum, ne interpretationi noſtræ abſurdum aliquid objici poſſit. *l. ſi à domino.* 36. §. *ſi prado.* 3. *ff. de hered. petit. l.* 3. C. *de uſur. rei jud. l. fin.* §. 1. C. *de ſentent. paſſ.* plurib. Everhard. *in loc. top. ab abſurdo.* Menoch. *d. caſ.*199. *d. n.*8. Auguſtin. Barboſ. *theſ. locor. comm.* verb. *de abſurdo.* aut contrarietas. *l. ubi pugnantia.*148. *ff. de reg. jur.* Menoch. *d. caſ.*199. *num.* 23. Bartol. *in l. Stichus.* 67. §. *idem quaſivit. ff. de condict. indeb.* aut nimia ſubtilitas. *l. poſthumus,* 12. *pr. l. filio.*17. *ff. de injuſt. rupt. irrit. fact. teſt. l. ſi fidejuſſor.* 29. §. 4. *ff. mandati. l. ita vulneratus.* §. *ult. ff. ad L. Aquil. l.* 1. C. *de form. ſubl. l. ult.* C. *de his qui ven. ætat.* Vigel. *dialect. jur. dict. lib.* 2. *d. loc. à qualitate ſententiæ, &c. regul.*6. *pag.* 122. ſupervacuum item. *l.*1. & ibi *gloſ. ff. ad municipal.* (quamvis non ſemper ſcripturas abundantia vitiare ſoleant. *l. cum antiquas.* 28. C. *de teſtam. l. heredes.* 21. *ff. qui teſtamenta facere poſſint. l. non ſolent.* 94. *ff. de reg. jur. l. teſtamentum.* 17. C. *de teſtament. l. ſi pupilli.* 6. §. 2. *ff. de negot. geſt.* Auguſtin. Barboſ. *theſaur. locor. commun.* verb. *de abundanti, &c.*) aut ſimile vitium *l. in ambigua.* 19. *ff. de Legib.* de quibus Menochius & Vigelius *dictis locis.*

Atque hæc ferè ſunt, quæ in interpretatione *Conſtitutionum* in genere ſequi & obſervare tùm utile eſt, tùm neceſſarium.

Parte

Parte II. *ſpecialiter docetur, quomodo Conſtitutionibus, quæ directò, ſive proprio, ſive alieno motu, fiunt, interpretatio certa atque efficax adhibenda?*

§. 5.

Ac primum omnium ſemper plenius illas tibi accipiendas ſcito *Conſtitutiones*, quâ à proprio condentis motu profectæ ſunt, quàm quæ ad preces ſupplicantis dantur. Menoch. *lib.* 2. *præſumpt.* 13. *n.* 12. Ad genera *Conſtitutionum*, quæ motu proprio fiunt, pertinent *Principum Edicta*, de quibus *ſuprà tit.* 6. §. 2. pluribus egimus; adde Paul. Voët. *lib. ſingular. de ſtatut. eorumq; concurſ. ſect.* 2. *cap.* 2. *n.* 6. Motus autem proprius nihil aliud eſt, quàm ultronea, & à ſeipſo, non alio, mota *Principis* voluntas, ſeu inclinatio ad aliquid ſtatuendum, ut docet Bald. *in cap. niſi ſpectabilis. n.* 4. *de officio legat. l. penult.* ibi, *etſi ultroneè à noſtra liberalitate jus ſibi jactaverit fuiſſe delatum.* C. *de offic. Rector. provinc. l. Imperialis.* 23. §. *ſimiles.* ibi, *etſi non ſereniſſimo Principi ſupplicaverint, ſi tamen donationem ante matrimonium meruerunt.* C. *de nupt. Nov.* 103. *in præfat.* ibi, *venit autem nobis in mentem, &c.* Enenckel. *de privileg. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 13. Ejusmodi igitur *Edicta* certa ac diuturna eſſe opinamur, tantumque patere, quantum poteſtas *Principis* patet, nec obreptionis, aut ſimili crimine vitiari. *l.* 1. *C. de petit. bon. ſublat. c. ſi motu proprio. de præbend. in* 6. *gloſ. in Clem. ſi Romanus.* verb. *validam. d. t.* quî enim obreptio locum hîc habeat, quæ ſolius eſt impetrantis? qui tamen hoc loco quieſcit, & beneficium jusvé oblatum ultrò accipit tantum. *fac. l. un.* §. 1. verſ. *ità enim & imperitia, &c.* C. *de rei uxor. act.* Plurimum autem valere *Edicta*, & quàm pleniſſimè interpretanda eſſe docent, Felin. *in cap. cauſſam quæ. col.* 4. *verſ. generaliter. de teſtib.* Petr. Anchar. *in conſ. pro clariori evidentia.* 290. Anton. poſt Hoſtienſ. *in c. cum cunctis, col.* 5. *de elect.* Ægid. Bellamer. *in c. item pro alimonia in f.* 12. *q.* 2. Bartol. *in l. univerſi.* per illum text. C. *de legationib.* Exemplum eſt in Sacris, *Luc. cap.* 2. *verſ.* 1. ubi *Edictum Auguſti* in toto terrarum orbe valuit. Extenſionem tamen iſtam tàm plenam & latam *Edictorum*, Anton. Faber *in Cod. lib.* 1. *tit.* 5. *defin.* 1. oppugnat, ſed fruſtrà, ut nobis quidem videtur. Quæritur hîc, *An motus Principis proprius, & preces ſimul ſtare poſſint?* Equidem iſta ſimul ſtare poſſe, Principem rogatum fuiſſe, & tamen motu proprio feciſſe, quaſi inclinatum non vi precum, ſed à ſeipſo, cenſent Felinus *in cap. ſi quando. in fin. de reſcript.* & Bald. *in c. niſi. de offic. leg.* Menoch. *lib.* 2. *d. præſumpt.* 13. *n.* 2.

Digitized by Google

Verum ut hæc fieri poſſint, præſumptio tamen & ſuſpicio quædam ſemper hæret, niſi de contrario apertiſſimè conſtet, ut ſentit etiam Socinus Jun. *in conſil. 65. n. 13. vol. 2.* negat igitur Enenckel. *de privileg. lib. 1. cap. 5. n. 18. & 20.* hanc quæſtionem, & dicit, quod omnes iſtæ clauſulæ, *ex certâ ſcientiâ, &c. non obſtante, &c.* & ſimiles, &c. *Reſcriptis* ad poſtulationem datis apponi & poſſint, & ſoleant, in clauſula verò, *motus proprii, &c.* id fieri nequeat, niſi repugnantia & contradictoria in idem ſubjectum introducere velimus: ad de Trentacinq. *lib. 1. var. reſolut. tit. de reſcript. reſol. 5.*

§. 6.

Quæ de pleniſſima *Edictorum* interpretatione modò dicta ſunt, eadem de *Mandatorum* etiam interpretatione, ex identitate rationis, intelligenda eſſe cenſemus, cum & *Mandata* motu *Principum* proprio fieri ſoleant. *ſuprà d. titul. 6. §. 4.* & Paul. Voët. *lib. ſingular. de ſtatut. & eor. concurſ. ſect. 2. cap. 2. num. 8. & ſeqq.* *Mandatorum* autem interpretationem ſemper à mente *Principis* mandantis deſumendam eſſe Carol. Eman. Vizzanius in nobil. illo *tractat. de mandat. Princip.* ſeu *offic. eor. qui in provinc. cum imper. mittuntur, cap. 1. theſ. 80.* docet; de quâ voluntate ac mente *ſuprà §. 4. regul. general. 2.* nonnihil etiam actum fuit. Cæterùm latiſſima hæc *Mandatorum* interpretatio de iis ſolummodò *Mandatis* intelligenda, quæ in *Corpus Juris* relata ſunt, illa enim generaliter & perpetuò valere pro *Conſtitutionibus*, Imperator *Juſtinianus* juſſit, per allegata à Weſembec. *ad Codic. lib. 1. tit. 15. de mand. Princ. num. 7. in fin.* Pœna non obtemperantium *mandatis Principum* deſcribitur *Eſdræ cap. 7. verſ. 26. Super omni, qui non fecerit mandatum Regis diligenter, judicium erit, ſive in mortem, ſive in exilium, ſive in condemnationem ſubſtantiæ ejus, vel certe in carcerem.* Menochius, pœnam erga non obtemperantes *Mandatis Principum*, Judicis arbitrio relinquit, *de arbitrar. judic. quæſt. lib. 2. cent. 4. caſ. 365. num. 2. 3. 6. & 15.*

§. 7.

Reſcriptorum, quæ ad poſtulationem fiunt (*ſupr. dict. tit. 6. §§ 5. 6. & 7.* & Paul. Voët. *lib. ſingular. de ſtatut. & eor. concurſ. ſect. 2. cap. 2. n. 12. & ſeqq.*) longè alia eſt ratio: Ubi in *Principe* non ſemper (ut in *Conſtitutionibus*, quæ motu proprio feruntur) præſumitur juſta cauſa; quia tali caſu magis præſumitur *Princeps* ad importunitatem poſtulantis, quàm propriâ voluntate reſcripſiſſe; ut ſingulariter notat Ludov. Romanus, & latè firmat Grammaticus *deciſ. 65. num. 31. & ſeqq.* Secundum exempla *Sixti IV.* Papæ, *Alfonſi* Regis, *Jul. Cæſaris*, aliorumque, tradita ab Enenckel. *de privil. lib. 1. c. 5. n. 33.*

Imò

Imò de jure canonum preces Simoniam inducere videntur, *cap. per inquiſitionem,* ubi *gloſ.* verſ. *ſollicitaſſe de elect. & cap. ſunt nonnulli. & cap. ordinationes.1. quæſt.1.* itaq; conſultius ſemper agit, qui ab illicitis abſtinet petitionib⁹, *l. non idcircò. C. de reſcind. vendit.* & contra jus aliquid peti prohibetur, *l.3. C. de precib. Imp. off.* adeò ut qui ſupplicatione eliciendũ aliquod tentaverit *Reſcriptum,* ut tranſire ei liceat formã ſtatutorum, tertiâ patrimonii parte mulctetur, &c. *l. un. C. de SCtu.* videat ergò quisq;, ut, quod concedere licet, & ab eo cui concedere licet, impetrare conetur. *l.1. C. de operib. publ. Clem.1. de teſtibus.* ad hæc, modus quoque conveniens, & via accedat, oportet: propter enim importunitatem petentium quandoque non concedenda ſtatuit *Princeps* & ordinat, quæ poſteà revocare ſolet, & poteſt; ut docet Joh. de Platea, *in l.1. Cod. de petit. bonor. ſublat. & fac. cap. execrabilis. de præb. & dignitat. in extravag.* nam quod ſine juſta causâ factum eſt, iterum ſine cauſa aufertur. *l. in fraudem. 15. §. 1. ff. de teſtament. milit. l. ult. §. ait lex. ff. de divort. gloſ. in l. pen. ff. de decret. ab ordin. fac.* Trentacinq. *lib.1. var. reſol. dict. tit. de reſcript. reſol. 6.* meritò igitur *Conſtitutiones,* ex proprio motu latæ, majorem vim, ſtabilitatem, & largiorem interpretationem habent, quam illæ, quæ ad poſtulationem conduntur; Paul. Voët. *de ſtatut. dict. ſect. & cap. num.22.* quæ ſæpius conditionatæ ſunt, irritæ fiunt, & annihilantur, ut monet Bartol. *in l.1. num.16. C. de petit. bonor. ſublat.* ſæpè enim *Principum Reſcripta* ob ſolennitates, aut formulas neglectas reſpuuntur; quod ideò maximè fit, quòd eo caſu, de voluntate *Principum* dubitetur, quam talium omiſſione, ut & pugnantibus cum ſenſu verbis, multùm argui fatendum eſt. Circa interpretationem *Reſcriptorum* notandum hîc etiam occurrit, quod clauſula, *ſi preces veritate nitantur,* omiſſa ſubintelligatur; Trentacinq. *dict. lib.1. var. reſol. d. tit. de reſcript. reſol.7.* adde, quæ *ſuprà tit.6. §.5.* notavimus. Cæterum in dubio quoque ex ſupplicatione & precibus petentis interpretationem accipere debemus, *l. ſi ſine. 9. §. qui interrog. ff. de interrog. in jur. fac.* Jaſon. & *gloſ. in l. ſi libello. 1. C. de diverſ. reſcript.* Bald. & Felin. *in c. inter dilectos. de fid. inſtrum.* Bartol. *in l.1. §.4. quæro. ff. ad L. Jul. Majeſt.* Abbas *in c. ult. de treuga & pace, & in c. cum dilectus. de ſucceſſ. ab inteſtat.* Matth. Brun. *de ceſſ. bon. quæſt.8. princ.* Qui *ibidem:* & illam quæſtionem agitat; *An Princeps reſcribens, nullo verbo in precibus cancellato, omnia in eis contenta concedere videatur?* Item explicationem clauſulæ illius in *Reſcripti* frequenter poni ſolitæ, *prout petitur, &c.* de quâ videas etiam Angel. Aretinum ad *§. præterea. num.1. Inſtit. de inutilib. ſtipulat.* Hunc autem ex ſupplicatione & precibus petentis interpretandi modum, in dubio tantùm, & cum obſcura eſt voluntas concedentis, ſequendum ſcito: nam ſi claris atque expreſſis verbis excedatur, aut reſtringatur forma petitionis, aliud ſtatuendum monent,

X 3 Felin.

Felin. *in d. c. inter dilectos.* & Abbas *ibid. & in cap. 2. de treuga & pace.* Beſold. *tom. 5. conſil. 199. num. 27. 35. & ſeqq.* De *Reſcriptorum* interpretatione legatur Fabius de Anna *conſil. 63.* & Conſil. Argent. *vol. 2. conſil.* 47. De utroque *Conſtitutionum* genere, quæ ſcilicet tùm proprio, tùm alieno fiunt motu, ità loquitur *Imperator* in *l. 1. C. de petit. bonor. ſublat. Quoniam plerumque ità in nonnullis cauſis inverecundâ petentium inhiatione conſtringimur, ut etiam non concedenda tribuamus: nec Reſcripto noſtro quidem adverſus formam lata Legis loci aliquid relinquatur. Si quid autem ex bonis talibus noſtro judicio, nullo tamen deſiderante atque poſcente* (nota differentiam) *concedi cuiquam voluerimus, hujusmodi tantum valeat liberalitas.*

Pars III. *De ſpecialibus interpretandi modis earum Conſtitutionum, quæ non directò fiunt.*

§. 8.

Epiſtolas quoque ſtrictiſſimè interpretandas valdèque moderandas & limitandas eſſe, ex *ſuprà* traditis aliquo modo colligi poteſt, cùm præſertim aliæ in ſenſu lato & generali, aliæ in ſenſu ſpeciali accipiantur, per ea, quæ *ſuprà tit. 6. §. 3.* copiosè protulimus. Maximè autem ex conſuetudine, re judicatâ, voluntate & intentione ſcribentis, qualitate negotii, æquitate, honeſtate, & cæteris *ſuperiùs §. 4. h. t.* adductis præceptis & regulis generalibus, intellectum & explicationem recipere poſſunt, & debent. *Principis* autem *Epiſtola* (quod cum Doctore Marta Neapolitano in *Digeſt. noviſſ. tom. 3.* titul. *Epiſtola.* probè obſervandum) tum demum vim Legis habet, quando conſiſtorialiter emanat, & in materia indifferenti, ſed in una particulari cauſa ſecus eſt, nam interlocutoriæ vim habet, idcircò recognoſcenda atque juſtificanda eſt. Quæritur hîc: *An Epiſtola Pontificis Maximi, Regis vel alterius Principis, probet etiam contra tertium*: Affirmat Maſcardus *de probat. volum. 2. concluſ. 628. num. 20. & 21. & concluſ. 630.* eam ob rationem, quod ſcripta ab habentibus poteſtatem legis condendæ, habeat vim legis, ex Bald. *in l. exemplo. col. fin.* verſ. *quæritur hic. num.* 4. *Cod. de probation.* & Ruin. *conſil. 121. num. 11. volum. 4.* nec non ex Jaſon. *in conſ. 148. num. 3. vol. 4.* cum allatis; Limitat tamen hanc concluſionem Decius *in cap. poſt ceſſionem. num.* 48. *de probation.* dum modò ità res ſeſe habeat de conſuetudine, ut indiſtinctè literis hujusmodi credatur, & hoc dilucidè voluit. *context. in c. cum dilectus. in f. extra de fid. inſtrum.*

§. 9.

Digitized by Google

§. 9.

De *ſententiarum & decretorum Principalium* vi & auctoritate, etiam *ſuprà tit.6.§.9.* nonnulla egimus, quæ hîc ulterioris interpretationis gratiâ cum & repetita, tum & pauca ſequentia annexa eſſe volumus. Auctores fuiſſe Senatui aliquid cenſendi *Imperatores*, ſcribit Dn.Bernegg. p. m. *in not. ad Sueton. Auguſt. cap.35. num.1. lit. a.* cum in eorum ſententiam, quam Oratione in Senatu habitâ & recitatâ expreſſerant, aliquid decernebatur. Sic idem Sueton. *in Otton. cap. 8. num. 1. Auctor Senatui fuit mittendæ legationis. & in Veſpaſ. cap.11. num. 1. Auctor Senatui fuit decernendi, ut, &c.* nam ex quo tempore Reſp. Rom. in unius poteſtatem conceſſit, ex illius nutu Senatus omnia agere conſuevit, nec quicquam majoris momenti (nam in minutulis ſpecies aliqua libertatis relicta, ut *ſæpius* inculcatum) niſi auctoribus vel aſſentientibus illis decernere potuit; vide Paulum Voët. *in lib. ſingular. de ſtatut. & eor. concurſ. ſect. 1. cap. 4. num. 7. & ſect. 2. cap. 2. num. 5. & eod. cap. 2. num. 15.* Quando igitur *Princeps* ipſe ſupremus ſuâ aliquâ in diſpoſitione, utputâ Lege nova, epiſtolâ, decreto, ſententiâ, aliâve ſimili, mentionem juris ſimpliciter facit, ut ſi in decreto, vel ſententiâ definitivâ ponit; quòd ſecundum jus cauſæ definiatur: hoc ſanè caſu intelligitur ſecundum Leges & jus à ſe conditum pronunciaſſe. Ità ſanè *Juſtinianus in §. ſed jus quidem civile. 2.* ibi, *ſed quoties non addimus nomen, cujus ſit civitatis, noſtrum jus ſignificamus, Inſtit. de jur. nat. gent. & civil.* id eſt, quoties fit mentio juris, intelligitur de ipſo jure *Romanorum*, quod dicitur ab ipſo *Romano Imperatore* conditum: & in ſpecie ſic interpretando *dict. §.* ſcripſit Petrus Modernus *Hiſpan.* quem recenſet Ludovic. Gomez. *comment. ad tit. Inſtitut. de action. princ. num. 42.* verſ. *tamen iſte. & ibid. in fine.* Et ſimile eſt, quando Rex mentionem juris fecit, præſumitur cenſiſſe de jure ſuo regio, ut ſcribunt Bald. *in c. cum veniſſent. de eo qui mitt. in poſſ. causâ rei reſerv.* Jaſon. *in l. ſtipulatio iſta habere licere. §. ii quoque. in 6. notab. ff. de verbor. obligat.* Decius *in l. & in militibus. num. 4. C. de teſtam. milit.* Ludovic. Gomez. *in dict. loc.* Cravett. *conſil.45. num. 7. lib. 3. fac. text. & gloſ. in cap. 1. in fin. ut lite non conteſt.* ubi ſi Princeps, in reſcripto, vel decreto, ſe refert ad jus, intelligitur ad jus ſuum ſpeciale & proprium, non autem ad aliud jus: & illo textu adducti ſic ſcripſerunt Abbas, *in rubr. de conſuetud.* Jaſon. *in l. omnes populi. num. 24. ff. de juſt. & jur.* & ſimile reſpondit Ancharan. *conſil.17. in quæſt. qua vertitur.* cum dixit: quod ſi Epiſcopus jubet aliquid fieri ſecundum formam juris, intelligitur de ſtatutis, & jure à ſe decreto: & ſequitur Socin. ſen. *conſil. 81. col. 3.* verſ. *ad hoc etiam adduco, lib. 1.* ità etiam Bald. *conſil. 371. in volum. 5. col. 2.* reſpon-

reſpondit: ſi pacto conventum eſt inter Dominum civitatis & ſubditos, quòd in ſucceſſionibus obſerventur jura, intelligitur, de juribus municipalibus, ab ipſo Domino latis: & hujus ſententiæ ea eſt ratio, quia verba intelligi debent ſecundum qualitatem & conditionem perſonæ loquentis. *l. ſimiles unum. ff. de teſtam. mil.* & prætereà, quia non præſumitur, Principem ipſum nolle Leges ſuas, decreta, & ſententias non obſervari, *argum. l. Arriani. C. de hæret.* Statuta item & decreta *Principis* dicuntur jus commune civitatis, Menoch. *lib. 2. præſumpt. 6 num.* 14. quorum decretorum aliqua magni, aliqua levis momenti ſunt, Menoch. *dict. lib. 2. præſumpt. 75. num.* 1. ubi in *dict. præſumpt. 75. à num. 4. uſque ad num.* 12. hanc inſtituit quæſtionem: *An magis præſumatur pro ſententia, quàm pro decreto?* Illorum opinio, qui pro ſententia magis præſumi defendunt ipſi magis placere videtur. Porrò de præſumptione, quæ verſatur circa ipſum *Decretum* duo capita conſtituit. Idem Menochius *in dict. præſumpt.* 75. quorum unum eſt, quando agitur de præſumptione, quæ verſatur circa ſolennitates, quæ requiruntur antequam Decretum ipſum interponatur, *à num. 12. uſque ad num.* 48. *& lib. 2. de arbitr. judic. quæſt. caſ.* 171. ſecundum caput eſt, quando agitur de præſumptione, quæ verſatur circa rectitudinem atque juſtitiam ipſius Decreti, an ſcilicet juſtè fuerit interpoſitum, *à num.* 48. *uſque ad finem.* Coronidis loco, Benevolos Lectores ad Georgii Draudii *Bibliothecam Claſſicam* in libb. *de utroque jure*: rubr. *Legum aliquot interpretationes*, remittimus, ubi quamplurimi Autores & Interpretes præcipuarum quarundam *Conſtitutionum*, ſpecialiter reperiuntur.

TITV-

TITVLO VIII.

QUIBUS ROGARE CONSTITUTIONES fas ſit, oſtenditur.

Pars I. In qua, quis ſit Imperator Romanus, & quot habeat nomina, proponitur.

§. I.

ABſolutam Definitionem & Diviſionem, cum modis & ſpeciebus interpretandi (quibus inſtrumentis cujusque doctrinæ omnem nervum abſolvi *ſuprà tit. 2. §. 2. diximus*) cauſa ſequitur efficiens, quæ eſt Legislator; ut olim, quoad Leges, *Populus Romanus, §. 4. Inſtit. de jur. nat. gent. & civil.* nam ità *Julianus in l. 32. §. 1. ff. de LL. Ipſa Leges* (inquit) *nullá aliâ ex causâ nos tenent, quàm quod judicio populi recepta ſunt*: ſic hodiè quoad *Conſtitutiones Principum* in ſpecie, ſummus in Imperio Romano *Princeps*: *§ 6. Inſtit. de jur. nat. &c.* qui, juxta Theophilum ad *d. §. 6. Inſtit. de jur. natur gent. & civil.* eſt, qui poteſtatem imperandi à populo accepit. ſeu, juxta verba *Legis Regia*, cui & in quem vices populi datæ ſunt, quem nos hodiè *Imperatorem appellamus*. Qui hodiernus, (juxta Limnæum noſtrum *lib. 2. de jur. publ. cap. 2. num. 1.*) eſt, *perſona habilis ad capeſſenda Imperii Regimenta, ex illuſtri familia Germanica orta, ab Electoribus ſecundum. LL. Imperii fundamentales electa, ut Reipublica Romano-Germanica tanquam caput & adminiſtrator legitimè præſit*, Beſold. *in tractat. poſthum. jur. publ. part. 2. cap. 2.* Limn. *ad Capit. Carol. V. art. 1.* verb. Königl. Würden. Barboſ. Bechtold. Speidel. aliique, *in ſyllogis ſeu Indicibus ſuis*, verb. *Imperator*: Rittershuſ. *comment. ad Novell. Juſtin. part. 2. cap. 2. num. 2. & 3.* Vigel. *method. jur. controv. lib 1. cap. 5. regul. 89. & ſeqq.* Carpzov. *in omnibus Indic.* verb. *Imperator.* Non enim qualescunque & à quibusvis, ſed legitimâ viâ ac ratione *Conſtitutiones* introductas intelligimus: via verò ac ratio legitima illa eſt, ut ab his ſint introductæ, qui poteſtatem & auctoritatem habent, ut illud dederint, cujus dandi poteſtas fuit, ut illi, quibus collatum eſt, ritè debitoque modo conſecuti ſint, ut denique ſolita & conveniente forma propoſitum ſit: ſic enim & circa tutorem quatuor conſiderare jubet

 l. na-

l. naturali. 7. § 1. ff. de confirm. tut. an ſcil. hic det, qui dare poteſt, & is detur, cujus dandi facultas erit, & ille acceperit, cui fuerat dandus & pro tribunali decretum interpoſitum. Verum enimverò, ut quid conſtituendum, prioùnus intelligas, ſcire debes, univerſalia quidem, & quæ omnes teneant, perque totum æquam vim habeant Imperium jura, ſolum nobis præſcribere Principem Reipubl. Romanæ l. 1. & l. ult. C. de LL. & Conſt. l. 1. § idque à Principe. ff. de aq. quot & æſtiv. l. 3. §. Divus. ibi, oportet Imperialia ſtatuta ſuam vim obtinere, & in omni loco valere. ff. de ſepulchr. viol. gloſſ. in l. non ambigitur. 9. ff. de LL. Bartol. in l. 3. num. 8. ff. de juriſdict. Huic enim ipſas Deus Leges ſubjecit, Legem ipſum animatam in terris conſtituit. Novell. 105. cap. 2. in fin. Carpzov. Juriſpr. Eccleſ. lib. 2. tit. 9. defin. 163. num. 6. & 7. Itaque quod Principi placuit, Legis habet vigorem, d. §. 6. Inſtitut. de jur. nat. &c. conſtituto quippe Principe, datum eſt ei jus, ut quod conſtituiſſet, ratum eſſet, l. 2. § noviſſimè. 11. ff. de orig. jur. d. l. ult. in princ. C. de LL. & Conſt. Imò ſoli Imperatori Leges condere, ſoli Legislatorem eſſe conceſſum eſt, d. l. ult. §. 1. C. de LL. & Conſt. adeò quidem, ut non ſui tantùm temporis hominibus, ſed & in omne ævum valituras Leges ferre poſſit, Nov. 1. cap. 1. in fin. Enenckel. lib. 1. de privileg. cap. 4. num. 20. & 21. Æneæ. Sylv. de ortu & autoritat. S. Rom. Imp. c. 20. Coraſ. de art. jur. part. 2. cap. 14. Paurmeiſt. de juriſdict. Imperii Rom. lib. 1. cap. 19. n. 7. Vult. comment. in Inſtit. jur. proœm. num. 4. Paul. Voët lib. ſingular. de ſtatut. eorumque concurſ. ſect. 2. cap. 1. num. 1. Joh. Chriſtoph. Herpfer. in inaugur. Baſil. 1615. ubi præcept. juris politic. rubr. de Legislat. num. 1. Cyriacus Lentul. in Auguſt. pag. 145. & ſeqq. Scip. Gentil. orat. 3. de Lege Reg. pag. 51. Petr. Faber commentar. ad lib. 1. tit. 2. ff. de orig. jur. pag. 91. init. Lanſ. diſput. inaugur. Tubing. 1602. de Leg. Reg. theſ. 34. Gudelin. de jure noviſſ. lib. 5. cap. 2. Arismin. Tepat. Deciſ. tit. 41. cap. 10. Chriſt. Forſtner. hypomn. Polit. 70. pag. 235. Primus quidem & potiſſimus, qui Legem tulit, occurrit Dominus noſter & Creator Deus, ſupr. tit. 1. § 7. Item Natura, l. ſcire. 13. § 7. ff. de excuſ. tut. l. ſi in emptione. 34. §. 1. ff. de contrah. empt. l. 4. in princ. l. ſcientiam. 45. §. 4. ff. ad Leg. Aquil. verùm hæc omnia, Deus inquam, & Natura, ad præſentem conſiderationem non pertinent: non negamus equidem, Deum, ut omnis boni, ità juris quoque omnis auctorem ac regulam eſſe, ideò in omni oratione ac doctrina illum ſemper, ut primam rerum omnium cauſam, præſumimus: hîc verò de ſecundis & proximis cauſis loquimur, quæ ut à Deo dependent, ità cognitu ſunt maximè neceſſariæ. Itaque nec Natura proximum eſt Conſtitutionum principium ac cauſa: nam licet pleræque, imò omnes Conſtitutiones ex Naturâ habeant originem, naturalique juſtitiâ, quam æquitatem vocant, ſuprà tit. 2. §. 7. num. 6. firmentur, ut loquuntur. d. l. ſcire. 13. §. 7. ff. de excuſ. tut. l. cum ratio naturalis. 7. in princ. ff. de bonis damn. & ſimiles;

leſ; illa tamen nec pro jure æſtimantur, nec in conſiderationem juriſperitorum veniunt, niſi quatenus *Principum* auctoritas & approbatio accedit, *l. unic.* & ibid. *gloß. C. de colon. paleſt.* Conſuetudine verò inveteratâ *Conſtitutiones* induci, vetuſtatemque Legis vicem obtinere, præſertim tacito *Principis* conſenſu, minus dubium eſt, ut docent, *l. de quibus. 32. cum ſeqq. ff. de LL. l. 1. §. ult. l. 2. pr. §. Caſſius. ff. de aqua & aq. pluv. arc. l. hoc jure. 3. §. ductus. ff. de aqua quot. & æſtiv. l. anteſen. ff. de pollicit.* §. 1. ibi, *ne aliter judicet &c. Inſtit. de offic. jud.* Andr. Gail. *lib. 2. obſerv. 124. num. 2.* Joh. Wachman. *de jur. civil. non ſcripto, diſp. inaug. Baſil. 1637. l. 4. §. ingreſſurum. l. ſi in alium. 7. ff. de offic proconſ l. omnia privilegia. 35. in pr. C. de Epiſcop. in c. quia per ambitiones. diſt. 64. c. conqueſtus. 9. quæſt. 3.* Bartol. *in proœm. ff §. hac autem tria. n. 3. §. 1.* & ibi *gloß.* verb. *majorib. Inſt. d. t. de offic. iud. gloß. in l. 3. § Divus.* verb. *ſepeliri. ff. de ſepulchr. viol. c. ſuper quibusdam. §. præterea. de verbor. ſignif.* Abbas *in c. 1. ut lit. pend. nihil innovetur.* Bald. *in l. ſed & reprobari. ff. de excuſ tutor.* pluribus Felinus *in c. accedentes. col. 4. & ſeqq. de præſcript. & in c. cum contingat. num. 4. de foro compet.* Innocent. *ibid.* & in *c. novit. de judic.* Rochus de Curte *in repet. c. ult. de conſuet.* Dn. Bœcler. *diſput. Argent. 1659. Reſp. Otto Grot. de Legul. German. cap. 3.* diximus *modò*, tacito Principis conſenſu; cum nihil interſit, ſuffragio ille ſuo voluntatem declaret, an rebus ipſis & factis, *l. nuper. 11. C. de natur. liber.* Inter eas igitur cauſas, quæ *Conſtitutiones*, quæ ſunt noſtri ſubjecti, efficere queunt, prima eſt & præcipua (ut diximus, & *paſſim* in Goldaſti *Conſtitutionibus Imperialibus* videre eſt) Reipubl. Romanæ *Princeps*: eâ tamen cum reſtrictione, quam quoad hodiernum Imperii Statum, *ſuprà tit. 3. § 9. num. 1. circa fin.* indicavimus: quòd ſcilicet in ordinationibus & Conſtitutionibus faciendis conſenſus. & approbatio Statuum Imperii neceſſariò requiratur, Dn. Limn. *de jur. publ. lib 1. cap. 10. num. 32. & lib. 9. cap. 1. num. 170. & ſeqq. & annotam. Capitulat. Caroli V. artic. 2.* verb. Beſſern. *pag. 138. & eâd. Capitul. art. 32.* verb. Durch Uns. *pag. 360.* ubi tàm Imperatoris, quàm Statuum, partes circa hoc negotium expenduntur. *Inſtrum. Pac. 1648. artic. 8. §. gaudeant,* Eitelii Friderici ab Herden Grundfeſte deß H. Reichs. *part. 3. cap. 1. pag. 192.* Stamler. *de reſervat. Imper. §. 30. & 31. & 65.* Carpzov. *pract. crim. part. 1. quæſt. 41. num. 81.* Dn. Bœcler. *diſp. Argent. 1659. Reſpond. Otto Grot. de Legulat. Germ. cap. 1.* *Carolus Magnus* (inquit Vulteius *in comment. ad titt. Cod. de jurid. epiſtol. dedicat.*) magiſtratus à ſe creatos in Imperii quodammodò conſortium admiſit, adſignatis ipſis provinciis, quas jure fermè eodem haberent, quo Imperator haberet eas, quas ſibi retinuerat, & univerſum ipſum. Idem ferè de *Alexandro Severo* teſtatur Ælius Lampridius *in ejus vitâ, pag. 342. & ſeq.* adde porrò, Lampad. *in Republ. Rom. Germ. capp. 13. 14. 15.* Reinkingk. *lib. 1. de reg. ſec. & eccleſ. 2. claſſ. 2.*

*cap.2. num.*106. *& ſeqq. & lib. 2. cl. 2. cap. 5. num.* 36. *&* 45. Paurmeiſter. *lib.* 1. *de juriſdict. cap.* 19. *num.* 8. *& lib.* 2. *cap.* 2. Cornelius Benincas. *de conſtitut. quæſt.* 7.

§. 2.

I. Summum in Republ. Rom. *Principem*, Conſtitutionum Conditorem, hod è *Imperatorem* appellari, *ſuperiori* §. *ab initio* diximus. Quod nomen reſpectu modernæ dignitatis, quam exprimit, exile habuit principium, Menoch. *conſil.*302. *num.*47. & triplici potiſſimùm ſignificatu claruit. *Uno*, quo unusquisque exercitus Dux, qui ſuis auſpiciis rem gerebat, & qui jus belligerandi habebat *Imperator* appellatur, *h. e.* qui non *ductum* ſolùm, ſed & *auſpicia* quoque habebat, Dn. Limn. *lib.*2. *de jur. publ. cap.* 1. *num.* 3. *& ſeqq. & de notit. Regn Franc. lib.*2. *cap.*1. *lit. aa.* Wo man den Grund deß Nahmens anſehen wil/ ſo hat das Wort Imperator, welches wir vor einen Keyſer verteutſchen/ bey den alten Römern nichts anders als einen Feld-Oberſten bedeutet. Seldius in ſeinem Rathſchlag/ ſo er Ferdinando I gegeben anno 1558. im dritten Punct. §. So wiſſen unſere. apud Goldaſt. in Reichshandlungen/ *part.*5. *tit.*3. *pag.*194. diſtincta autem eſſe, *ductum & auſpicia*, Idem Dn. Limn. *dict. lib. & cap. num.*4. ex Sueton. *in Auguſt. cap.*21. docet, & *ductu*, cum ipſe, interfuit, *auſpiciis*, vero cum per legatos adeſſet, explicat, adde Dn. Bernegg. *not. ad Sueton. Auguſt. dict. cap.*21. *num.*1. *lit. a.* *Auſpicium Regium* appellitatur à celeberrimo Bœclero noſtro *libro ſingulari*, quem de *Auſpicio Regio* ſingulari induſtriâ conſcripſit, ubi *cap.* 2. *Auſpicium* illud *Regium* ſic deſcribit: quod ſit *conceſſa regiæ majeſtati & à DEO adjuncta vis, quæ omni regio actui muneriq; ſuam quandam fortunam, efficaciam, ſanctitatem & vigorem, largitur ac diſpenſat*: cujus deſcriptionis explicatio, *dict. cap.*2. *ibid.* ab iis legi poteſt, quibus volupe eſt: nam actum agere nolo, hoc eſt, ea quæ jam pridem alii eruditione & prudentiâ longè Clariores Viri edidêre hûc exſcribere: eſſet enim hoc nihil aliud, quàm crambem bis coctam apponere, quod hominis inſulſi eſt: quin potius, quoad hoc, ad ipſum laudatum *modò* Dn. & Præcept. noſtr. Bœclerum, ſicut & in aliis, ad alios, benevolos lectores remittimus. *Alterum* hujus nominis (*Imperatoris*) ſignificatum eſt, quando hoſtibus magno prælio fuſis ac profligatis, eo nomine militum acclamatione afficiebantur: Dn. Limn. *d. lib. & cap. num.*10. Rittershuſ. *comment. ad Inſtit. proœm. pag.*5. *Tertium* hujus nominis ſignificatum in venerabiliſſimo gradu conſiſtit, in Europâ enim Chriſtiana major pars nomen *Imperatoris* Regio præfert: non, quaſi poteſtas major *Imperatoris*, quàm Regis, ſed quod venerabilis adhuc Imperii Romani memoria ſuperſit in illo, qui nunc *Imperator Romano-Germanicus* appellatur; Limn. *de notit. Regn. Franc. dict. lib. & cap. lit. cc.* nec

non

non *ad Aur. Bull. cap* 27. *obſerv.*2. Sunt tamen nonnulli, qui nomen *Regium Imperatorio* præſtare ſcribunt, contra quos Dn. Limn. non ſolum *in tom.* 4. *iur. publ. ad lib.*2. *tit.*1. *num.*43. *pag.*197. *& ſeqq.* ſed etiam *in dict. lib.* 2. *de notit. Regn. Franc. cap.*1. *lit. x. & lit cc.* pugnat. Sunt etiam quidam, qui titulum *Imperatoris Galliæ Regibus* privativè & potius quàm *Germanorum*, deberi contendunt, quibus iterùm Dn. Limn. cùm *in dict. tom.*4. *iur. publ. ibid. pag.* 200. *& ſeqq.* tùm *in dict. lib. & cap. de notit. Regn. Franc. litt. h. i. k. l. & m.* maſculè contradicit. Steph. *de jurisd. lib.*2. *part* 1. *cap.*1. In Monarchia Romana primus C. *Julius Cæſar*, decreto Senatus, hoc nomen in prænomen vertit, ſcribendo, *Imperator Cajus Julius Cæſar* (cum priores iſti hoc modo, *Lucius Appius Imperator*; in veteribus enim Inſcriptionibus *Imperatoris* nomen, cum ſingulare illud ac ſummum Imperium ſignificat, præponitur: cum victoriâ partum eſt, ſubjungitur, hoc modo: *Imperator Cæſar Auguſtus*, & contra, *Julius Blæſus Imperator*) quem poſteà reliqui *Principes* ſecuti. Datum verò C. *Jul. Cæſari* hoc nomen à Senatu (quod etiam cupidè accepit) metuente, ne ipſe victoriâ elatus crudele quid in ſe ſtatueret, Limn. *dict. lib.* 2. *de iur. publ. cap.*1. *num.* 11. *& in tom.*5. *ad dict. lib. & cap. num.*12. *pag.* 1. ubi ex *Xiphilino* quædam. Videndus etiam Appianus *in proœm. hiſtoriar.* ubi ait: C. *Cæſar* cæteris ætatis ſuæ potentior, ubi Principatum ſuum ſtabilivit, ſpeciem quidem Reipubl. nomenque reliquit, ſibi tamen imperium in omnes uſurpavit: & ſic in hodiernum uni parent omnia, quem non *Regem* dicunt, propter religionem opinor jurisjurandi veteris (expulſis enim *Regibus* obſtricti fuerant jurejurando *Romani*, neminem *Regem* ſe paſſuros) ſed *Imperatorem* nominant: ſed reverà omninò *Reges* ſunt, adde eundem Appian. *lib.* 2. *de bell. civil. in hiſtoriâ* C. *Cæſaris cæſi, & funerati, & in Divos relati*, ſeu ἀποθεώθέντο᾽.

II. Ex quinque diſſidentibus opinionibus, quas inter cæteros Ælius Spartianus *in Ælio Vero, pag.* 38. & Dn. Limn. *dict. lib. & cap. num.* 12. *& ſeqq.* recenſent, variorum, qui *Cæſaris* appellationem à variis deducunt originibus, illam ante cæteras arripimus, quæ C. *Julium Cæſarem*, primum Romanorum *Imperatorem*, à cæſo matris utero dictum tradit, quanquam ſint, qui diſſentiunt, inter quos eſt Fulv. Pacianus, qui *lib.*2 *de probat. cap.*9. *num.*24. ſcribit, quod mater ejus *Aurelia*, quando pontificatum maximum petiit, adhuc erat in vivis, cui oſculanti, cum ad comitia deſcenderet, prædixiſſe fertur, domum ſe niſi Pontificem non reverſurum, Suet. *in Cæſ. c.*13. eoq; tempore dicitur eſſe mortua, quo in *Gallia* bellum gerebat, idem Sueton. *in Cæſar. cap.* 26. indeque concludit, falſam eſſe opinionem eorum qui putaverunt, *Julium Cæſarem*, à quo cæteri Imperatores *Cæſares* appellati ſunt, à cæſo matris utero fuiſſe *Cæſarem* nuncupatum: ſed Dn. Limn. *dict. lib. & cap.*

num 18. *Fulv. Pacianum* erroris arguit. plures, inquiens, mulieres vixiſſe annos multos, imò concepiſſe ac peperiſſe, cæſo illarum utero. Inter eos, qui *Jul. Cæſarem* à cæſo matris utero dictum non credere volunt, eſt etiam Louys Guyon *tom. 3. des diverſes leçons, liv. 2. chap.* 10. *p.* 276. ubi dicit: *que toutes ces raiſons du nom de Ceſar ne ſont recevables, il ſe cognoit en ce que le Pere de ce grand Dictateur & Empereur C. Jules Ceſar, avoit außi nom Ceſar, qui mourut a Piſe, il ſe lit de deux autres Ceſars plus vieux, dont l' un fut un Poete tragiq, & l' autre un grand Orateur, dont Ciceron faict mention. Il y eut un autre Ceſar, oncle de L. M. Antoine Triumvir, lequel auoit ſuivi aux guerres civiles parti le Pompée, lequel fut mis entre les proſcripts, & condamné par Octavius, & maſacré. Il y eut un autre Ceſar, qui aux guerres civiles ſuivit le parti de Sylla, homicidé par le commandement de Marius. Il faut doncq conclure, que ceſt Empereur n' a pas eſté le premier qui a porté le nom de Ceſar.* h. e. Si omnes derivationes hujus nominis eſſe rejiciendas, idque inde conſtare, cum pater magni illius Dictatoris & Imperatoris C. Julii Cæſaris, etiam habuerit nomen Cæſaris, qui Piſæ mortuus. Fuerunt etiam duo alii anteriori tempore ejuſdem nominis, quorum unus fuit Poëta tragicus, alter egregius Orator, ut apud Ciceronem legimus. Fuit etiam hujus nominis cognatus L. M. Antonii Triumviri, qui ſecutus fuerat in bello civili partes Pompei, & propterea deinceps proſcriptus, condemnatus ab Octavio, & neci datus. Denique adhuc alius, qui in bello civili ſteterat à parte Syllæ, & juſſu Marii fuit occiſus: unde ſequitur, Julium Cæſarem non fuiſſe primum hujus nominis. *Certè* (inquit Ælius Spartianus *in Ælio Vero, dict. pag* 38.) *quæcunq; illa ſit, felix neceßitas fuit, unde tam clarum & duraturum cum æternitate mundi nomen effloruit.* C. *Julium Cæſarem* enim, nomen *Cæſaris* ad ſucceſſores transmiſiſſe, & ſic deinceps ad *Germanos* (apud quos *Cæſar* & Keyſer circa derivationem benè conveniunt) certò certius eſt ex Dn. Limn. *dict. lib.* 2. *cap.* 1. *à num.* 22. *& ſeqq.* *Cæſares* perpetuo quodam epitheto, quemadmodum *Ægyptii* olim *Reges Pharaones*, & poſteà *Ptolomæi* nuncupabantur, ut ex Joſepho videre eſt, *lib.* 8. *Antiquit. cap.* 8. & latius teſtimoniis *B. Hieronymi, Ambroſii, & Auguſtini*, probat Jan. Druſius 2. *Miſcell. cap.* 92. adde Jacob. Lampad. *de Republ. Romano-German. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 2. *pag.* 70. & Reinking. *lib.* 1. *de reg. ſec. & eccl. claß.* 3. *c.* 14. *num.* 3. *& ſeqq.* Qui autem, *Cæſarem* à cæſo matris utero dictum, nobiſcum ſentiunt, ſunt, Bald. *in proœm. Digeſt. num.* 26. verſ. *ſecundò quæro. col.* 2. & Jaſon *in l. quod dicitur. in princ. ff. de liber. & poſthum.* & Cæpoll. *in conſil.* 50. *num.* 4. verſ. *nec repugnat. col. pen.* Plin. *natur. hiſtor. lib.* 7. *cap.* 9. *pag.* 359. aliique à Dn. Limn. *dict. lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 1. *num.* 16. citati. Cæterum de filiis à ſecto matris utero extractis, agit non ſolùm modò dict. Fulv. Pacian. *dict. lib.* 2. *de probat. dict. cap.* 9. verum etiam Limn. noſter *dict. lib. & cap. num.*

*num.*19. *&* 20. qui *ibid. num. ſeq.* *Cæſaris* nomen cædem ſecum ferre ex *Galeolto Martio* probat, & quoad applicationem, ex *Plinio* refert, à *C. Julio Cæſare*, præter victorias civiles, undecies centum & nonaginta duo millia hominum præliis occiſa eſſe. Quæritur hîc non immeritò, *An Cæſaris titulus & nomen, Imperatoriæ dignitati, quæ apud nos claret, adeò proprium ſit, ut alii nulli competere poſſit?* Beſold. *in diſcurſ. Polit. de Monarchia. num.* 2. affirmativæ adhæret, & Magnum *Moſcoviæ* Ducem ridiculum eſſe tradit, *quod Cæſaris* nomen ſibi adſcribat, Dn. Limn. *tom.* 5. *de jur. publ. ad dict. lib.* 2. *cap.*1 *poſt. num.*24. *pag.*3. *&* 4. Idem autem ſæpius laudatus Dn. Limn. noſter, *tom.*4. *de jur. publ. ad d. lib. & cap. poſt d. num.*24. *pag.*195. hîc ità diſtinguit: *Cæſaris* appellatio aut pro dignitatis titulo, aut pro naſcendi ſorte accipitur: priori ſignificatione nulli hodiè jure competit, niſi illi, qui *Cæſaribus* in dignitate ſucceſſit; qui enim ſuccedit in jus & dignitatem, ſuccedit etiam meritò in dignitatis nomen & titulum: naſcendi verò ſortem hîc dupliciter conſiderat; aut enim ex familiâ *Cæſaris*, qui primus hoc nomine claruit, quis natus eſt; aut cæſo ipſo matris utero in lucem prodiit: uterque horum, ſi *Cæſaris* nomine utatur, notam haud incurrit: Hinc, ſi verum eſt, quod Legatus *Moſchi* ad *Imperatorem* tunc temporis noſtrum *anno* 1613. dixit, referente Mercure François *tom.*3. *pag.*263. *Moſcoviæ* Magnum *Cæſarem*, *Michaelem Federvits*, natum ex familia antiqua *Cæſarum*, cenſuram *Beſoldi* facilè effugiet: ſed vera dixiſſe Legatum, *Moſcho* & illis, qui eum hâc parte defendere voluerint, probandi incumbet onus, quod hîc perquàm difficile *Limnæo ibid.* videtur. *Le Roy Henry d'Angleterre, ayant faict declarer le mariage de Catharine d'Eſpagne illegitime, eſpouſa Jeanne de Semer, laquelle fut depuis inciſée par le coſté pour avoir ſon enfant, dons elle mourut: & pour ceſte cauſe l'enfant fut appellé Edouard Ceſar.* Caſtelnau, *liv.*2. *de ſes memoires. pag.* 58.

§. 3.

Ad nomen *Regis* nunc deveniendum eſt. Quod etiamſi antiquiſſimum, & *ante Imperatorium*, Dn. Limn. *lib.*2. *de jur. publ. c.*1. *n.*37. *& ad lib.*2. *c.*1. *lit.*7. *de notit. Regn. Franc.* & *Regalè* poteſtatem primam fuiſſe, hinc liceat intelligere, quod apud *Hiſtoricos*, antiquiſſimos populorum Reges legimus, ut *Babylonicorum, Syriorum, Argivorum, Medorum atque Perſarum*, Limn. *dict. lib.*2. *de jur. publ. d. cap.*1. *num.* 42. Chriſtoph. Adam. Rupert. *in enchirid. Pompon. de orig. jur. lib.*1. *cap.* 2. & Æn. Sylv, *lib. de ortu Imperii Rom. cap.*3. *&* 4. etiamſi quoque nomen *Regium* apud *Romanos*, exactis *Regibus*. *l.*2. *§.* 3. *ff. de orig. jur.* (quod factum 7. *Calend. Mart.* qui dies *Regifugium* dicebatur, & quotannis *Romæ* celebrabatur, Dn. Freinshem. p.m. *in not.* ad Luc. An. Flori *lib.*1. *cap.*7.

lit.

lit.y.) adeò inviſum, ut vix uno aut altero loco excepto, ejus nominis tam apud *Corn. Tacitum*, quàm *in jure* noſtro mentio fiat. Dn. Limn. *dict. lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 1. *num.* 38. *& d. lib.* 2. *c* 1. *lit. a de notit. Regn. Franc.* Dn. Bœcler. *Comment. ad Tacit. An. lib.* 1. *cap.* 9 *annot. polit.* 7. Scip Gentil. *in Orat. de Leg. Reg. pag.* 45. Rupert. *in d. enchirid. Pompon lib.* 1. *cap.* 12. *pag.* 145. *& ſeq.* Rittersh. *comment. ad Inſtitut. proœm. pag.* 5. ubi ex *ſuprà cit. Appiano* quædam de inviſo hoc nomine: vide etiam Thom. Lanſii *dict. diſp. inaug. Tubing.* 1602. *de Leg. Reg. theſ.* 43. *Imperator* tamen noſter ſæpè etiam, & quidem non inconvenienter, *Rex* appellitatur, *lib.* 1. *Feudor. tit.* 26. *princ. & lib.* 2. *Feud. tit.* 54. & paſſim in Sachſen- und Schwaben-Spiegel. & in Goldaſti *Conſtitut. Imperial.* Limn. *dict. lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 1. *num.* 29. *&* 36. *& tom.* 4. *de jur. publ. ad d num.* 29. Reinkingk. *de reg ſec. & eccl. lib* 1. *claſs.* 2. *cap.* 7. *num.* 64. adde Barboſ. Bechtold. & Speidel. *in Syllog.* verb. *Rex*, & *Regnum*. & Molin. *tract.* 2. *de Juſt. & Jur. diſp.* 21. 22. *& mult. ſeqq.* Multi enim titulo *Ducis Principis vel Regis* contenti, nihil in vocabulo intereſſe arbitrantur dummodò eodem jure & imperio rerum poteſtatem teneant, Dn. Limn. *ad dict. lib.* 2. *de notit. Regn. Franc. dict. cap.* 1. *lit. dd & tom.* 4 *jur. publ. pag.* 200. Derivationes nominis *Regii* lege ap. eundem. *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 39. *& ſeqq. & tom.* 4. *ibid.* Quæritur hîc, repetendo ea, quæ ex Limnæo *ſuprà* §. 2. *num.* 1. adducta, *An nomen Regium Imperatorio poſtponendum?* quod affirmatur à *Dn Limn.* per ea, quæ *ibidem locis cit.* leguntur, ubi dicitur, *Imperatoris* titulum *Regio* hodiè venerabiliorem eſſe. De *Regum* ingeniis legatur Sprengeri *Tacit. axiomat. lib.* 1. *cap.* 46. *pag.* 176. *& cap.* 49. *pag.* 178.

§. 4.

Non *Regis* tamen, ſed *Principis* nomine conſtitutam eſſe *Romanorum* ſecundam Monarchiam, & ab interitu quaſi renovatam, atq; denuò compoſitam ordinatamq; laudant Prudentes. Tacit. *lib.* 1. *An. cap.* 9. *v.* 5. *Auguſtus enim cuncta diſcordiis civilibus feſſa, nomine Principis ſub imperium accepit*, Tacit. *dict. lib.* 1. *An. cap.* 1. *num.* 3. Quod *Principis* nomen non ſolùm *Imperatori*, ſed etiam omnibus Regibus, Civitatibus liberis, aliisq; ſuperiorem non recognoſcentibus competit; Carol. Tap. *ad rubr. ff. de Conſtit. Princ. cap.* 1. *num.* 9. Ungepaur. *diſp. de Principe. Reſp. Georg. Laurent.* Pargmayer. *Altorff.* 1631. Carpzov. *in omnibus Indic.* verb. *Princeps.* Rectè autem ſenſit Clapmar. 6. *Arcan.* 6. quod hanc artem *Auguſti* in eodem cenſu arcanorum & ſimulacrorum Ariſtocraticorum poſuit, in quem Dn. & Præc. m. Johann. Henric. Bœcler. (quem in noſtr. *h. diatriba* ſæpius quidem citamus, nunquam autem pro merito dignè ſatis laudare valemus) retulit illa, *in comm. ad*

*ad Tac. lib.*1. *An. cap.*2. *annot. polit.*8. *& cap.*3. *annot.*8. *& cap.*7. *annot.*3. Nihil enim aliud quæſitum eſt, quàm ut ſub civili & citra libertatis præjudicium ſemper uſurpatâ appellatione, mutatio Reipubl. minus invidioſa eſſet apud *Senatum populumq́ꝫ*; imò ut ſub imagine veteris ſtatus, nova imperii forma lateret. Uſitatum quippe erat in libera Republ. *Principis* nomen, de eminentia & excellentia virtutis, meritorum, nobilitatis, dignitatis, opulentiæ; ità ut *Principes* ſui ordinis, ſuæ civitatis, Reipubl. dicerentur, qui illis nominibus anteſtarent. Præſertim autem *Princeps Senatus* dicebatur, qui primus in *Senatum* lectus erat. Hic cæteros omnes, etiam extraordinarios magiſtratus, anteibat dignitate, non poteſtate aliqua: idque per arcanum Ariſtocraticæ auctoritatis. *προέφερε τῶν ἄλλων ἀξιώματι, οὐ μὴν καὶ δυνάμει ἐχρῆτο τινὶ*, verba ſunt Zonaræ *tom.*7. *annal. pag.* 29. vide *ſuprà tit.* 1. § 9. & plura apud Dn. Bœcler. *dict. comment. ad Tacit. An. dict. lib.*1. *cap.*9. *dict. annot.*7. *pag.*159. Petr. Anton. de Petra *in tract. de poteſtat. Princip.* eam duplicem facit, Ordinariam, de quâ *cap.*2. & nos *ſupr. tit.*3. §. 9. & extraordinariam, ſeu, abſolutam, de quâ *cap.*3. & nos *dict. tit.* 3. §. 10. de poteſtate *Principis* in genere, ſcripſimus etiam *ſuprà titul.*5. §. 2. adde Ariſmin. Tepat. *deciſ. tit.* 48. & Carol. Tap. *de Conſtit. Princip. cap.*1. Nominis *Principis* in Jure noſtro ſæpè fit mentio, *l.*3. *C. de LL. & Conſtit. Princ. l.* 1. *ff. de Conſtit. Princ.* §. 6. *Inſtit. de jur. nat. gent. & civ. l.*31. *ff. de LL. l.*43. *princ. ff. de vulg & pup. ſubſt. l.*7. *Cod. de his qui à non domin. manum.* & aliis centum in locis: ut & in *Aur. Bull. Carol. IV. cap.* 29. *in princ.* atque hunc titulum *Principis* adhuc hodiè, inter reliquos Imperatoris titulos, ut mox §. *ſeq.* videbimus, in uſu eſſe certo certius eſt, Limn. *lib.*4. *de jur. publ. c.* 2. *per tot.* adde Barboſ. Bechtold. & Speidel. *Syllog.* verb. *Princeps.* Bernegger. *de Princip.* Reſp. Joh. Bapt. Schvvopio. 1630. & Reſp. Samuel. Iſelino. 1631. De *Turcæ, Moſchi, Tartari, Marocci, &c.* titulis agit Dn. Limn. *in jur. publ. tom.* 4. *pag.* 198. *& ſeqq. & tom.* 5. *lib.* 2. *cap.* 1. *pag.* 3. *& ſeq.* & in *notit. Regn. Franc. lib.*2. *cap.*1.

§. 5.

Sed & *Imperatores* noſtri aliis inſuper titulis votivis & cognominibus, quæ honoris & boni ominis causâ illis in inaugurationibus acclamantur ac attribuuntur, condecorari ſolent, Dn. Locamer. p. m. *not. ad proœm. Inſtit. in inſcription. lit. d.* Borcholten, *comment. ad Inſtit. rubric. ante proœm. n.* 3. Rittershuſ. *comment. ad Inſtit. proœm. pag.*5. in quæ, *præſenti* modò *paragrapho*, ſuperficialiter tantum, digitum intendere animus eſt. Quoniam verò noſtrum hodiè *Auguſtum* LEOPOLDUM, titulo *Sereniſſimi, Potentiſſimi, Invictiſſimiq́ꝫ Principis ac Domini, Domini LEOPOLDI I. Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ ac Sclavoniæ, &c.*

 Regis,

Regis, Archiducis Auſtriæ, Ducis Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Wirtenbergæ, &c. Comitis Tirolis, &c. Domini noſtri ſupremi atq; clementiſſimi, &c. devenerari ſolemus, quo certè honoris ac devotionis titulo, & prædicato, & ſi quid amplius, noſtro quidem ſimplici judicio, ſuo & Majorum ſuorum optimo in patriam merito ipſum digniſſimum eſſe cenſemus: ideò elogiorum ejus ordo talis eſto.

I. Primò, *Sereniſſimus & Nobiliſſimus, Inclytus & glorioſus,* appellatur. Sereni dicti *Imperatores,* & ſerenitas *Auguſtorum,* Symmach. *epiſt. 3. in auct.* Serenitati veſtræ gratias agam, *epiſt.* 22. ad comitatum veſtræ ſerenitatis, *L. imperialis. 23. §. ſimiles. 4.* ibi, *etſi non Sereniſſimi Principi ſupplicaverint. C. de nupt.* Nobiliſſimus vocatur, *in l. 3. ff. de natal. reſt.* ex eo enim omnis nobilitas fluit, & in eundem refluit, tanquam flumina de mari & in mare, Bald. *in c. un. §. judices. de pac. juram. firm.* Præpoſ. *in c. un. quæ ſint Regal.* Beſold. *Synopſ. Pol. lib. 1. cap. 2. theſ. 63. & cap. 16. theſ. 7.* Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. lib. 1. claſſ. 5. cap. 6. num. 75. & 76.* Carpzov. *comment. ad L. Reg. German. cap. 3. ſect. 13. n. 3.* Inclytus, *in inſcript. ad proœm. Inſtit.* Glorioſus, *Novell. 134. in inſcript.* Glorioſiſſimus; ità eum appellat Pontifex, *in inſcript. l. inter claras. C. de ſumm. Trinit.*

II. Vocatur ſecundò, *Felix, Potens, Victor ſeu Invictiſſimus, Triumphator.* Proſper. Aquitan. *in lib. de Provident.*

Felices dici mos eſt, quos blanda poteſtas,
In ſummas apices ſummorum evexit honorum.

videatur *inſcript. ad d. proœm. Inſtit.* nec non *inſcript. ad dict. Novell. 134.* ut & *inſcript. ad l. 1. C. de offic. præfect. Prætor. Afric. & inſcript. ad l. 3. C. de vet jur. enucl. & inſcript. ad Conſtit. de Juſtin. Cod. confirm.* Suetonius *in Tiber. cap. 17.* ſcribit: Tiberium invictum à Senatu cognominatum fuiſſe: cui titulo Cuſpinianus *in Auſtria pag. 16.* reponit; Cùm ſolus ſit Deus invictus, homines tantæ fragilitati obnoxios ac debiles, cupere invictiſſimos appellari. Quid autem ſit *triumphare,* oſtendit Borcholten *comment. ad Inſtit. Rubric. num. 3. pag. 4.*

III. Appellatur tertiò, *Dominus,* & quidem optimo, maximo jure, juxta *l. pen. ff. ad L. Rhod. de iactu. & l. 3. ff. de his. quæ in teſtam. del.* idque nomen ſibi primus *Caligula* (diademate, quæ candida faſcia erat, Alexand. ab Alexandro *lib. 1. genial. dier. cap. 38.* capiti impoſito) vindicaſſe dicitur, Sext. Aurel. Victor. *in Caligul. pag. 601. Imperator Octav. Auguſtus* verò, ut maledictum & opprobrium ſemper exhorruit, Sueton. *in Aug. cap. 53.* nec non *Tiberius,* à quodam *Dominus* indigitatus, rogavit, ne ſe contumeliæ causâ ulteriùs ità appellaret, Sueton. *in Tiber. cap.* & Tacitus *Annal. 2, 87, 2. Alexander*

Sere-

Severus quoque, *Dominum* appellari ſe vetuit, Lamprid. *in Alexandro Sever. pag.* 331. *Carolus M.* gubernatorem ſe duntaxat appellavit, Münſterus *lib.* 3. *Cosmogr. ſub tit. de Germania, fol.* 749. *cap. Oſnabrugi.* *An verò Imperator Dominus Mundi ſit?* Trita eſt quæſtio: ad quam à ſequentibus *JCtis & Politicis* (Paurmeiſter, quem Hippolithus à Lapide hominem *Imperatoris* Majeſtati in omnibus deditiſſimum appellitat, *lib.* 2. *de Jurisd. Imperii Rom. cap.* 1. *n.* 20. Matth. Stephan. *lib.* 2. *de juriſdict. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 48. *& ſeqq.* Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. lib.* 1. *claſſ.* 3. *cap.* 13. Limn. *lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 8. Beſold. *de juriſdict. Imperii Roman. cap.* 6. Bacchov. *ad Treutler. vol.* 1. *diſp.* 3. *theſ.* 7. *lit. c. pag.* 121. *& vol.* 2. *diſp.* 32. *theſ.* 1. *lit. b. pag.* 1223. Jacob. Gothofr. ὑπόμνημ. *ad l.* Ἀξίωσις, ſeu *l. deprecatio.* 9. *ff. de L Rhod. de jact. cap.* 7. *pag.* 32. Carpzov. *ad L. Reg. Germ. cap.* 7. *ſect.* 4.) abundantes congeſtæ ſunt reſponſiones; quorum quidam ſimpliciter affirmant, ut *Paurmeiſterus & Stephani*; quidam in negativam abeunt, ut *Beſoldus & Bachovius*; reliqui verò, ut *Reinkingk. Limnæus, Jac. Gothofredus & Carpzovius*, in diſtinctionem & reſtrictionem quandam inclinant. Omnes autem ſuos habent aſſeclas.

(1.) Affirmantes ſua fundamenta ponunt, *in d. l. pen. ff. ad L. Rhod. de jact. Conſtit. de Juſtin. Cod. confirm. princ. Nov.* 105. *cap.* 2. *in f. l. benè à Zenone.* verſ. *qui enim. C. de quadrien. præſcript. l. ſed Divus.* 6. §. *eſt autem*, ibi, *univerſo orbi. ff. de excuſat. l.* 1. *pr. C. de rapt. virgin.* §. *ſed noſtra Conſtitutio.* 3. *Inſt. de ſucceſſ. libertor. l.* 13. *pr. Cod. de judic.* adde Jaſon. *in l.* 1. *num.* 6. *C. de ſumm. Trinit.* Hinc Bartol. *in l. hoſtes. ff. de captiv. & poſtlimin. reverſ.* dicit, contrarium dicentem hæreticum eſſe, propter dictum illud *Luc. cap.* 2. *verſ.* 1. & hoc qui negat, peccat mortaliter, Hoſtienſ. *in c. venerabilem. extr. de electiom.* Limn. *dict. lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 8. *num.* 2. *&* 3. infinita veterum & noſtrorum teſtimonia adducit: adde porrò Daniel. Otton. *diſſert. de jur. publ. Imper. cap.* 6. *pag.* 108. Carpzov. *comment. ad L. R. Germ. d. cap.* 7. *ſect.* 4. *num.* 10. *& ſeqq.* Joach. Cluten, *Syllog. rer. quotid. theſ.* 1. 3. 9. 10. Myler. *delin. de Princ. & Stat. Imper. cap.* 6. *num.* 6. *&c.* Anton. Gabriel. Roman. *commun. opin. lib.* 5. *tit. de acquir. rer. domin. concl.* 3. Jac. Gothofredus *d.* ὑπόμνημ. *ad l.* Ἀξίωσις, ſeu *l. deprecatio.* 9. *ff. ad L. Rhod. de jact. capp.* 5. 6. 12. *&* 13. extendit hoc Orbis dominium tàm ad continentem, quàm ad mare. Hinc etiam inter ſacra Imperii κειμήλια globus præfulget aureus, veluti teſſera, *Imperatorem* noſtrum mundi *Dominum* olim fuiſſe, hodieque ipſo jure eſſe, Petr. de Andlo *lib.* 2. *de Imperio Rom. cap.* 6. *pag.* 77. ibique Marquard. Freher. *not. pag.* 183. de quo pomo ità ſcribit Godefredus Viterbienſis:

Aureus ille globus, pomum vel palla vocatur,
Unde figuratum mundum geſtare putatur,

Quando coronatur, palla ferenda datur.
Significat mundum forma perhibere rotundum,
Intus habet plenum terreſtre pondere fundum,
Quem tenet arcanum palla ferenda manus.
Hæc fuit ex terris mundi collecta quaternis,
Ut foret Imperii manibus geſtanda ſupernis,
Hâc tulit Imperium Julius arte ſuum.
Taliter hunc mundum geſtat manus una rotundum,
Regius includit ſic omnia climata pugnus,
Taliter omne quod eſt regia pompa tenet.

(2.) Inter negantes Beſoldus, agmen ducit, qui *in dict. diſcurſ. de juriſdict. Imperii Rom. dict. cap. 6.* eas provincias, quæ nunquam in poteſtatem *Romanorum* pervenerunt, ipſo jure ad eos pertinuiſſe unquam, dictu abſonum videri ſcribit. Jure gentium enim introductum eſt, ut gentes ſint diſcretæ, & plura exiſtant regna, *arg. l. 5. ff. de juſt. & jur.* Ut unum univerſaleque Imperium ſit in mundo, juri naturæ repugnat. Humanum ſuperat captum, unum hominem univerſum regere orbem. *Deus* quidem *Opt. Max.* ſingulari providentiâ uni interdum Imperio multa ſubjicit regna, illoque Imperio magno utitur veluti flagello; ſed *Deum* voluiſſe, ut regno ſemper uni ſe ſubjiciat Orbis univerſus, nemo probare poſſe videtur. Abſonum dici quoque videtur, quicquid hic vel alter orbis complectitur, *Romani* quondam *Imperii* faſces fuiſſe complexum. Sed nec eæ gentes, quæ *Romanis* olim paruerunt, adhuc hodiè omnes *Imperatorem Roman.* de jure pro *Domino* ac ſuperiori recognoſcere debent: *Deus* enim transfert regna de gente in gentem, etiam interdum contra regulas juris humani. *Deus Opt. Max. Cananæos* olim vicinasque gentes prædæ *Judæorum* expoſuit, judicio juſto: hoc eodem jure *Gothi* aliiqui *Barbari* partem *Imperii Romani* maximam occupaverunt: nec arma *Romana* ſemper juſta fuerunt: neque ideò ægrè ferre debent iidem, ſi vel gentes ab iis devictæ recuperent libertatem, vel aliæ gentes liberæ adimant *Imperio Romano* provincias jure belli. Cùm naturale ſit, aliquid eo jure diſſolvi, quo eſt colligatum, & ità ferat conditio rerum humanarum, ut non ſint in uno eodemque ſtatu ſemper, ſed perpetuæ commutationi obnoxiæ exiſtant, ut creſcant & decreſcant, nunc ſtent, nunc cadant. Inſuper etiam hoc ſubjungit Beſold. *ibid.* eas nationes, quæ ab immemoriali tempore ſibi libertatem adverſus *Imperium Romanum* aſſeruerunt, nunc eam jure opt. max. poſſidere: quamvis enim contra Rempubl. & jus publicum, nullam præſcriptionem locum habere dicant noſtri

JCti,

Jcti. per *l. 6. C. de præſcript. 30. annor.* & per *cap. 12. de præſcript.* id tamen locum non habet in Reipubl. conventione, & ubi quis ſe pro exemplo, omni ex parte gerit, &c. Cum quibus *Beſoldianis* conſentit Bachov. ad Treutler. *vol.1. diſp.3. theſ.7. lit.c. pag.121. & vol.2. diſp.32. theſ.1. lit. b. pag. 1223.* nec non Hermann. Conring. in *libro* elegantiſſ. & doctiſſ. de *Germanor. Imperio Roman. cap. 5.* quo, jura recuperandi provincias amiſſas *Occidentalis Imperii*, non ſuperfuiſſe *Romanis*, eo tempore, quo *Carolum M. Cæſarem* dixerunt, demonſtrat. Plures negativæ rationes traduntur à Reinkingk. *dict. lib.1. cl.3. cap.13. à num.9.* &c. Limn. *d. lib.2. cap.8. num.7. & ſeqq.* Carpzov. *dict. cap.7. ſect.4. num. 19. &c. & n. 27. &c.* quibus adde Chaſſan. *in catalog. glor. mund. part. 5. conſider. 28. per tot.* Hippolith. Lapid. *de ration. Stat. Imperii Romani Germ. per tot.* Daniel. Otton. *de jur. publ. Imperii, d. cap.6. pag.110.* Aliquam *Italiæ* partem, *Germaniæ* verò pleraque, *Imperii Romani* nomine hodiè uſurpari, quique Summus eſt ſive *Princeps*, ſive *Rex Germaniæ* atque *Italiæ*, eundem & *Cæſarem* audire, nemo eſt qui neſciat, id quod etiam hâc *primâ* hujus tituli *parte* nonnihil demonſtratum putamus. Cùm enim *Imperio Romano* totum terrarum orbem nunquam fuiſſe comprehenſum, ex modò dictis appareat, inſuperq; ex Herman. Conring. *d. libro de Germanor. Imperio Romano. cap.2.* planius id & clarius reddatur, *tertio* quoq; *capite ibid.* demonſtretur; nullo olim jure ad *Romanos* Imperium totius orbis pertinuiſſe: ideò multò minus hodiè *Auguſtus* noſter dominium ſibi totius mundi, ut proprium, attribuere poterit, quoniam *Romanum Imperium*, exiguâ *Italiæ* parte exceptâ, poſſeſſione totius penè Occidentis, antequam dignitas ejus ad *Carolum Magnum* eſt delatâ, excidiſſe; præterq; illud modò adſtructum Dominium, aliud nullum ad *Francos* cum Cæſareo titulo, & aliis quibusdam dignitatibus, deveniſſe: ac ab Imperio *Caroli M.* usq; ad *Ottonis M.* Imperium, ne quidem *Italiam Longobardicam*, aut *Germaniam*, multò minus alias *provincias Transalpinas*, fuiſſe partes *Imperii Romani* habitas: ſed in *Ottone M.* per Cæſareum titulum *Germaniam* accepiſſe Imperium aliquod ſummum ac perpetuum in urbem *Romam*, *Papam*, ac *Patrimonium Eccleſiæ Romanæ*: præterq; illud Imperium, & qui hinc ſequitur primatum, nihil neq; dominii, neq; juris à *Romanis* *Germaniam* accepiſſe, ex eodem Conringio *dict. lib. capp. 4. 8. 9. 10. 11.* liquidum eſt. Maxima quidem *Germaniæ* pars, ut diximus, actu adhuc hodiè Imperio ſubjecta eſt, ſed non tota, *Boruſſia* actu ad Imperium non pertinet, non *Belgium*, non *Helvetia*, *&c.* *Gallia Celtica*, prout à Cluverio deſcribitur, *Introduct. Geograph. lib.1. cap.11.* tota *Regi Galliæ* paret. *Italiæ* verò vix decima pars, ac ne vix quidem ea, actu imperio ſubjecta eſt. Leonh. Wurfbain. *in relation. hiſtor. 3. part. 5. 6. 7. 8. & 9.* Nicol. Myler. *in delin. de Princ. Stat. Imp. capp. 7. 8.*

(3.) Qui rem diſtinctione expedivêre, atque generalitatem illam ad Orbem Romanum, h. e. qui Romano ſubeſt Imperio, reſtrinxêre, & univerſales iſtas locutiones non ſimpliciter, ſed ſynecdochicè (ità, ut *totus mundus*, & ſimiles dictiones, pro majore *mundi* parte, non quidem per ſe, ſed contemplatione Rerumpubl. & Regnorum aliorum, intelligantur) explicavêre, mediam & tutiſſimam amplexi ſunt viam: Sunt autem iſti: Reinkingk. *de regim. ſecul. & eccl. d. lib.* 1. *claſſ.* 3. *cap.* 13. *à num.* 14. *& ſeqq.* Limn. *dict. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 21. *&c. & tom.* 4. *de jur. publ. pag.* 242. nec non ad *Aur. Bull. cap.* 2. §. 3. *obſerv.* 4. *&* 5. *pag.* 221. Jac. Gothofr. *ad d. l. pen. ff. de L. Rhod. de jact. cap.* 7. *pag.* 32. Carpzov. *ad L. Reg. Germ. cap.* 7. *ſect.* 4. *num.* 30. *& ſeqq.* quibus & nos cum Molina, *tract. de Juſtit. & Jur. tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 30. & Georgio Theodor. Dietterich *in not. ad Aur. Bull. cap.* 2. §. *præſtito. pag.* 27. & Jac. Lampad. *de Republ. Romano-German. part.* 3. *cap.* 9. *num.* 4. *pag.* 156. & Otton. *differt. de jur. publ. Imperii. cap.* 6. *pag.* 111. aliisq; *ibid.* allegatis adſtipulamur. Perſuaſum enim omninò habemus, *Antoninum, in d. l.* Ἀξίωσις. 9. *ff. ad L. Rhod. de jact. Dominum Mundi* ſeſe vocare, non hyperbole quâdam, neque orbem terrarum, totus quantus is eſt, hîc accipiendum, quæ alioquin affaniæ ſunt & intemperiæ quorundam *Interpretum*; verùm propriè & limitatè ad Orbem Romanum per Synecdochen integri. Quomodo & in *S. S. Scripturâ* paſſim *Mundi* appellatio latitudine quâdam Oeconomicâ effertur: quia ſcil. *Rom. Imperium* latiſſimè diffuſum, *Mundi*, & *Orbis*, & οἰκουμένης, i. e. *terræ habitabilis* appellatione Veteres deſignavêre, utpote quòd *Imperium Romanum* ambitu ſuo Orbem illum complectebatur. Perperam verò, imò ſtolidè, id hodiè traheretur ad eas Provincias Regnaque, quæ vel *Imperii Romani* nunquam fuerunt, vel certè, extincto jam veteri *Imperio Romano*, in propria Regna Ditionesq; abierunt ſeu conſurrexerunt. In quâ alioquin quæſtione verſantur, ut inani labore, ità pravâ ambitione aliquam multi, ex eâ tamen hæc reſultat quæſtio hiſtorica: *Quorum in poteſtate fuerint, ante Imperium Carolinum, Occidentalis Imperii reliquiæ?* Utiliſſima ſanè quæſtio, & jucunda pariter & Cardinalitio nomine digna; verùm cùm de eâdem Conringius *dict. libro de German. Imper. Rom. cap.* 6. latè; ideò (ne furtum feciſſe videamur) Benevolos Lectores ad laudatum modò Autorem hujus quæſtionis remittimus, &, quia Hiſtorica ſunt mera, ex ſequentibus partim titulis, quantum ad ſcopum noſtrum, nonnulla poterunt inveniri: ubi tamen hoc ἐπιφώνημα, quo Herman. Conring. *dict. cap.* 6. claudit, haud prætereundum: *Minus* (ait) *liquet, an non omni ejus temporis intervallo* (à rebellione ſcilicet illâ ſolenni adverſus *Leonem Iſaurum*, usque ad *Carolum M.*) *ſaltem comis quadam reverentia Cæſarum Romæ remanſerit. Certè ſigna ſubjectionis in hiſtoriis antiquis nulla comparent. Reverentiâ tamen quâdam inductos abſti-*

abſtinuiſſe Romanos ab Imperatore creando eſt veroſimile. Verum huic ut incerto pro ſe quisq; vel adhibeat, vel adimat fidem. De quo temporis intervallo, præter *Conringium*, legantur etiam Carpzov. *in comment in L. Reg. Germ. cap.* 1. *ſect.* 8. *num.* 24. *& ſeqq. & cap.* 7. *ſect.* 6. Chriſtoph. Adam. Rupert. *in obſervat. ad Beſold. Synopſ. Hiſtor. minor. cap.* 15. *pag.* 591. Joh. Cluver. *in Hiſtor. epitom. pag.* 425. *& ſeqq.* & Leonhard. Wurfbain, *in dict. relat. hiſtor.* 3. *part.* 2. *pag.* 7. *& ſeqq. &c.* Quomodo verò *Carolus M. ab anno* 750. *& ſeqq.* & poſt eum alii *Imperatores* deficiens Occidentale Imperium recuperaverint, multæque poſteà provinciæ & totæ regiones rurſum ab eo defecerint, & quæ tandem remanſerint reliquiæ; latè docet & enarrat modò nominatus cum laude Leonh. Wurfbain. *in dict. relat. hiſtor.* 3. *per tot.* Utut verò hæc ità ſeſe habeant, & quamvis *Imperator* non integræ Europæ, multò minus Aſiæ, Africæ & Americæ, minimè autem totius terrarum Orbis *Dominus* propriè ſit, titulo tamen *Domini* nihilominus eum digniſſimum eſſe meritò judicamus: jam enim diu'eſt, cùm *κυρίε* ſeu *Domini* appellatio, olim quidem, ut diximus, odioſa & ab *Imperatoribus* nonnullis ſpreta, his hoc tempore tribui cœpit, non quaſi index *παμβασιλείας*, ſolutæque poteſtatis omnibus Legum repagulis, verùm ceu titulus dominationis & imperii, Dn. Jac. Gothofred. *ad d. l. pen. ff. de L. Rhod. de jact. cap.* 13. *pag.* 60. indignante licet Hippolitho à Lapide, nomenque *Domini* invido premente calamo, qui *part.* 1. *de rat. ſtat. cap.* 18. periniquè & malevolè ſcribit: *Domini nomen adhuc Imperatori tribuitur, cum tamen reipsâ, nihil minus, quàm Dominus ſit, manſitque Imperatori hoc veſtigium, & quaſi umbra quædam antiquæ poteſtatis*: Item *nominetenus Imperator Dominus eſt, ſed reverà eundem eſſe Dominum multi negant*: Et porrò, *caput quoque Imperii rectè dicitur Imperator, non ejusmodi verò caput, cujus cerebrum, pro arbitrio ſuo, reliqua corporis membra gubernare queat, ſed quia primus ac præcipuus in Imperio Princeps eſt, &c.* add *ſupr. tit.* 4. §. 4. *in f.*

IV. Nominatur etiam *Romanorum Imperator*, & *Romano-Germanus*, Conring. *dict. libro, de German. Imperio Roman. cap.* 12. *& capp.* 7. *&* 10. Limn. *lib.* 1. *de jur. publ. cap.* 4. *& cap.* 7. *num.* 10. *& lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 7. *& annotam. ad proœm. Capitul. Caroli V.* verb. Ertzhertzog zu Oeſterreich. *pag.* 66. & verb. Römiſchen Reichs. *pag.* 100. Reinkingk. *de reg. ſec. & eccl. lib.* 1. *claſſ.* 2. *cap.* 3. Beſold. *de jurid. Imperii Rom. capp.* 2. 3. 4. 5. Quemadmodum enim Hermann. Conring. *dict. cap.* 7. per Imperatorium titulum *Carolo M.* collatum, Dominium *Romæ* & omnis Patrimonii *S. Petri* hereditarium eſſe, ac *dict. cap.* 10. *& cap.* 13. in *Ottone Magno* per Cæſareum titulum *Germaniam* accepiſſe Imperium aliquod ſummum perpetuum in Orbem *Romam*, Papam, ac Patrimonium Eccleſiæ Romanæ, illaque jura etiamnum hodiè ad *Germaniam* pertinere, egregiâ induſtriâ demonſtravit; Ità à Dn. Limn. *ad dict. proœm.*

proœm. verb. Römiſchen Reichs. *a num.* 44. *& ſeq. Francos* Imperium in urbem *Romam à Populo Romano* accepiſſe, per diſtincta quædam capita probatum, Grotiumque (qui *lib.* 2. *de jur. bell. ac pac. cap.* 9. *num.* 11. translationem & ſurrogationem Imperii *Germanorum* in *Romanorum* locum, quod mirari liceat, planè negat) maſculè refutatum legimus, *ibidem a num.* 90. *& ſeqq.* Reinkingk. verò *dict. cap.* 3, ſex relevantes adducit rationes. (1.) à duratione quartæ Monarchiæ. (2) à denominatione. (3.) ab inſigniis. (4.) ab origine. (5.) & (6.) à translatione. Beſoldus tandem *dict. diſcurſ. de iuris. dict Imperii Romani. cap.* 2. Imperium Romanum quartam Monarchiam eſſe, & *cap.* 3. Monarchiam Romano-Germanicam usque ad extremum diem duraturam, & *cap.* 4. Aquilam Imperii Romani ſignum adhuc hodiè eſſe, & *cap.* 5. Imperium Romanum non ſub, vel à Papâ eſſe, clarè demonſtrat. *Imperium Romanum* verò quartam Monarchiam eſſe negat, ut omnia alia ad ejus dignitatem & ſplendorem facientia, Hippolith. à Lapid. *de rat. ſtat. part.* 1. *cap.* 18.

V. Maximè, porrò, *Semper Auguſtus, Sacer, Pius & Pater Patriæ* vocatur, de quibus nominibus *ſuprà tit.* 3. §. 5. *num.* 2. ibi, *ſeptimò*, ex *Dione* quædam annotavimus: &, quòd nomen *Auguſti Octavianus* (ſecundus Imperator) à *Senatu Romano* Primus obtinuerit, atteſtatur Limnæus etiam noſter, *lib.* 2. *de jur. publ. cap.* 1. *num.* 32. cujus nominis mentionem quoque facit S.S. Scriptura apud Evangeliſt. *Luc. cap.* 2. *verſ.* 1. ubi *gloſſa Vinmarienſ.* expreſsè ſecundum *Romanorum* Imperatorem denotat. Significationem hujus nominis præbet etiam Limnæus noſter *dict. lib. & cap. num.* 33. ex Dion. *lib.* 53. *pag.* 507. *&* §. *fin. Inſtitut. de Uſucap* ubi *Auguſtus venerabilis*, & *Novell.* 134. *in inſcription.* ubi *colendus Auguſtus* dicitur, quaſi diceretur venerabilis, venerabilis, & colendus venerabilis. Laurent. Valla *de donatione Conſtantini apud Schardi*: *in Syntagm. tr. de Imper. juriſdict pag.* 423. *a.* ſcribit: *Auguſtus* eſt quaſi ſacer, ab auctu, vel ab avium geſtu guſtuque dictus, quæ in auſpiciis adhibentur: quod confirmat etiam Suetonius *in Auguſt. cap.* 7. ibique Dn. Bernegger. *not. à lit. m. & ſeqq. usque ad lit. ſ. Alexander Severus* (referente Ælio Lampridio *in ejus vit. pag.* 337.) ait: *Auguſtus primus eſt auctor Imperii, & in ejus nomen omnes, velut quâdam adoptione, aut jure hereditario ſuccedimus.* Nos *Germani* (inquit iterum Limn. *ibidem num.* 34.) ſequimur opinionem magis communem, ſed certè minus veram, quaſi *Auguſtus* ſit dictus ab augendo Imperio, quod denotamus verbis: Allzeit Mehrer deß Reichs. imò Bernegger. *in not. ad Sueton. in Auguſt. dict. cap.* 7. *lit. q.* veram putat eſſe hanc opinionem, adde Borcholten *Comment. ad Inſtitut. titulum, num.* 8. & Carpzov. *ad L. Reg. German. cap.* 4. *ſect.* 5. *num.* 2. *& ſeqq.* & Dn. Jac. Gothofr. *ad l. pen. ff. de L. Rhod. de jact. cap.* 6, *pag.* 26. Rittershuſ. *comment.*

Comment. ad Inſtit. proœm. pag. 6. & Georg. Theodor. Dieterich *not. ad Aur. Bull. proœm.* ibi: *Semper, Auguſtus, pag. 6.* ubi ſingulariter obſervandum, quòd Goldaſt. *in Rational. Conſtitut Imper. pag. 65.* vocabulum, τὸ *Semper*, rejiciat, Limn. verò *dict. lib. & cap num. 31.* benè cum nomine *Auguſti* illud connectendum arbitretur. Titulo *Sacri, Pii, Sancti, Divi, Religioſi, Chriſtiani, &c.* utitur, non quòd hâc ratione Deo, quod ipſius proprium eſt, impiè eripere velit, ut peſſimè colligit Bodinus *de Republ. lib. 1. cap. ult. num. 113. & lib. 2. cap. 6. num. 125.* ſed ut potius ſetpſum officii ſui admoneat *Imperator*, cum Dei miniſter ſit, Dei vicem in terris gerat, *auth. habita C. ne fil. pro patr. l. 1. & 2. in pr. C. de off. Præf. Prætor.* Dn. Limn. *lib. 2. de jur. publ. cap. 6. num. 10. & ſeqq.* *Imperator* itaque jure atque meritò eſt, & dici debet *Sanctiſſimus*, quia *Juris Civilis* conditor atque conſervator. Eſt verò ſanctiſſima civilis ſapientia, *l. 1. §. 5. ff. de var. & extraordin. cognit.* hinc *Imperatoris Conſtitutiones* appellatæ, ſacra oracula. *l. 5. C. ſi contr. jus vel utilit. publ.* & ſacri affatus. *l. 6. C. de diverſ. reſcr.* ità videtur Goldaſto *in Rational. Conſtit. Imper. pag. 29.* vide *ſupr. tit. 2. § 4. poſt med.* Ut verò *Imperator* noſter *Auguſtus* & *Sacer* dicitur: Sic eâdem ratione *Imperium Sacrum* vocatur: Dn Limn. *lib. 1. de jur. publ. cap. 7. num. 1. & ſeqq. & annotam. ad Proœm. Capitulat. Caroli V.* verb. Deß Heiligen. De abuſu verò hujus nominis *Sancti*, vide eundem Limn. *ad dict. Capitul. Caroli V. art. 1* verb. Heiligkeit. *num. 5. & ſeqq. pag. 132.* & ad *Aur. Bull. cap. 2 §. 2. obſerv. 26. pag. 218.* Sicut etiam *Imperator* noſter *Semper Auguſtus* appellatur, quod in veterum *inſcriptionibus litera A.* denotat: ità nonnulli per literas *P P. Patrem Patriæ* intelligunt, quod cognomen *Cicero* primus meruit, conjuratione *Catilinariâ* detectâ, & urbe incendio liberatâ, Appian. *lib 2. de bell. civil. lib. 7. cap. 30.* Poſteà hoc cognomen civitas univerſa *Auguſto* detulit, & cùm primùm præ modeſtiâ id non reciperet, poſteà rurſus per *Valerium Meſſalam* cunctis id mandantibus, ei delatum eſt, Sueton. *in Auguſt. cap. 58.* adde *ſupr. tit. 3. §. 5. n. 2.* adde Rittershuſ. *dict. comment. ad Inſt. proœm. pag. 5.*

VI. Sexto denique & ultimo loco, *Imperatorem* noſtrum *Clementem, manſuetum, tranquillum, optimum* (Dn. Limn. *dict. lib. 2. de jur. publ. c. 6. n. 5. & 6.*) ut & *clementiſſimum* (Reinkingk. *lib. 1. de reg. ſecul. & eccleſ. claſſ. 2. cap. 2. num. 82.*) ſalutamus: quia, qui poteſt item ſuperioritatis habent, ejusmodi titulis donantur, *Luc. cap. 22. verſ 25.* quod etiam *Receſſ. Imperii paſſim* confirmant. Electores in *Regem Romanorum* eligere debent hominem bonum, *Aur. Bull. cap. 2. §. 1.* Cæterùm, cui boni viri encomion competat, docet Dn. Limn. *ad Aur. Bull. dict. cap. & §. obſerv. 10. pag. 194 & § 2. obſervat. 14. pag. 212.* Hippolithus à Lapide verò *in ſup. dict. diſſertat. de ration. ſtat. part. 1. cap. 3.* ejusmodi nomina vili pendet: *Hæc curialia*, dicens: *Si intra verborum*

Aa *termi-*

terminos maneant, ut manere debent, nihil in effectu aut Imperio detrahunt poteſtatis, aut Imperatori largiuntur: Et porrò *dict. part.1. cap.18. ſceptra quidem, regale ſolium, pretioſiſſima veſtes, corona, &c. imaginem Regiæ Majeſtatis habent, rem non habent*: Nec non paulò poſt *eod. cap.18. ex titulorum ſplendore de Majeſtate judicandum non eſt; nam quò plus alieni ſervatur honoris, eò plus ſæpè adimitur poteſtatis*: Sed hæc, & ejusmodi plura, perſonati illius Hippolithi, meram ſapiunt ejus invidiam & hoſtilitatem, de quâ *alibi*.

Coronidem priorem imponendo, ex Hermann. Conting. *dict. lib. de Germanorum Imperio Romano c.12. pag.106.* & Dn. Limn. *annotam. ad proœm. Capitul. Caroli V.* verb. Ertzhertzog zu Oeſterreich/ *num. 9. & ſeqq. pag. 67.* obſervare & annotare hic liceat, quod, translato Imperio in *Germanos*, non una & conſtans ſemper titulorum forma fuerit.

Quibus ex Cyriaci Lentuli *Auguſto, ſupr. tit.3.§.10. ſæpiùs citato*, poſterioris coronidis loco, trigam quæſtionum adhuc annectere liceat, (1.) *An Romanum Imperium omnium tempore Auguſti fuerit eminentiſſimum? pag. 336.* (2) *Romani, an Germani, bello ſuperiores fuerint? pag.338.* (3.) *An virtute veteri bellicâ exciderint Germani? pag.340.*

Parte II. *de Romanorum Rege, ejusq; circa Conſtitutiones Imperii faciendas poteſtate, agitur.*

§. 6.

Quibus hoc *Regis Romanorum* nomen attribuatur, *ſuprà tit.4. §.5.* ex *Limnæo, Reinkingio, & Carpzovio*, parum per oſtenſum: quibus, ex abundanti, jungantur iterùm Dn. Limn. *d. annot. ad Capitul. Maximil. II. pag. 494. & ſeqq. & ad Capit. Rudolphi II. art.32. pag.526. & ad A. B. cap.1. §.1. obſ. 5. pag.61.* Matth. Steph. *lib. 2. de juriſdict. part. 1. cap. 2.* Beſold. *in tract. poſth. jur. publ. part.3. cap.2.* Dn. Locamer. p. m. *not. ad Inſtit. Proœm. lit. a.* ubi dicit, quòd, ſi *Imperator. Cæſar* conjunctis nominibus vocatur, idem ſit, ac *Imperator* ſimpliciter; ubi verò *Imperator* & *Cæſar* ſibi invicem opponuntur, *Imperator* ſit, qui rerum potitur, *Cæſar* autem is, quem nos hodiè *Romanorum Regem* appellamus. Reinkingk. *lib.1. de reg. ſec. & eccleſ. claſ.3. cap.14. num.2.* Carpzov. *comment. ad L. R. Germ. cap.11. ſect.4. num. 2. & 3. & num. 13.* Limn. *d. l.2. de jur. publ. cap.15. num.4.* Dan. Otto *in diſſert. de jur. publ. Imper. cap.15. pag.517.* Quis autem primùm uſus titulo Römiſcher König/ vide ap. Limn. *dict. lib.2. jur. publ. cap.1. num. 29. & dict. cap.15. num.13. & 14.* & quòd vivo

adhuc

adhuc Imperatori rectè adjungatur, Reinkingk *d. lib.1. claſ.3. cap. 14. n: 22. & ſeqq.* Limn. *d. lib. 2. cap. 15. num. 17. & ſeqq.* Carpzov. *dict. cap. 11. ſect. 3. & diſput. feudal. 2. quæſt. 3.* Beſold. *lib. 3. de ſucceſ. regn. diſſert. 3.* monſtrant. Poſt latam *Aureæ Bullæ Legem* (licet in illâ totâ, ne verbo quidem ullo, *Regis Romanorum*, qui vivente *Imperatore* eligi poteſt, mentionem fieri, Limn. noſter *d. lib. 2. de jur. publ. cap. 15. num. 22. & 23. & in annotam. ad proœm. Capitulat. Ferdinandi I.* verb. mit folgender Genehmhaltung/ *num. 15. & ſeqq. pag. 429. & ſeqq. & tom. 5. jur. publ. ad d. lib. 2. cap. 15. num. 23. pag. 77. & ſeqq. & ad Aur. Bull. cap. 1. §. 1. obſerv. 3. pag. 59.* Contra Arumæum & Carpzovium, *de Leg. Reg. Germ. cap. 11. ſect. 3. num. 19. 20. & 21.* firmiter ſtatuat) *Reges Romanorum Imperatoribus* adjuncti ſunt, *Wenceslaus, Maximilianus I. Ferdinandus I. Maximilianus II. Rudolphus II. Ferdinandus III. Ferdinandus IV.* Cœterùm, noſtræ hîc indaginis eſt, *An Rex Roman. æquè ac Imperator, Conſtitutiones Imperii generales condere & rogare poßit?* Multi cum Reinkingk. *lib. 1. de reg. ſec. & eccl. claß. 3. cap. 14. num. 58.* & Dn. Limn. *dict. lib. 2. cap. 15. num. 38. & ſeqq. & tom. 4. jur. publ. d. lib. cap. & num. & tom. 5. ibid.* affirmant, eâ moti ratione, quòd ex *Ferdinandi I.* variis reſcriptis & declarationibus, compluribusque *Receſſuum Imperii* locis conſtet, ejusmodi verba inſerta eſſe: Und für uns ſelbſt unſer gnädiger Befehl: Dn. Limn. *ad art. 2. Capit. Ferdin. I.* verb. Auch für uns ſelbſt. *pag. 471.* adeoque *Regem Romanorum*, non Imperatoriâ ſolùm, verùm propriâ etiam auctoritate, Imperium regere & Jura Imperatoria exercere. Negantium fundamenta (inter quos ſunt Dan. Otto *diſſert. de jur. publ. Imperii, dict. cap. 15. pag. 524.* Carpzov. *ad Leg. Reg. Germ. cap. 11. ſect. 5. per tot. & diſput. feud. 3. quæſt. 2.* Stamler. *de reſervat. Imperatoru §. fin. num. 3.*) conſiſtunt in *Capitulat. Maximil. II. artic. 15. & Rudolphi II. artic. 32. & Ferdin. III. art. 49. & Ferdin. IV. artic. 47.* quibus tamen Limn. *dict. tom. 5. dict. lib. cap. num. pag. 81. &c.* egregiè & maſculè occurrit. Magna quidem eſt differentia inter *Imperatorem & Regem Romanorum*, ut videre eſt apud Limn. *d. l. 2. cap. 15. num. 46. & ad proœm. Capitul. Caroli V.* verb. Römiſcher König/ *pag. 52. & Capitulat. Maximil. II. dict. pag. 494. & ſeqq. & ad Aur. Bull. d. cap. 1. §. 1. obſerv. 5.* Reinkingk. *d. lib. 1. claß. 3. cap. 14. num. pen. & ult.* Carpzov. *dict. cap. 11. ſect. 4. & diſp. feudal. 3. quæſt. 1.* eam tamen differentiam non realem, ſed nominalem tantùm eſſe, Limn. *ad Capitul. Caroli V. dict. pag. 52. & ad Aur. Bull. d. cap. 1. §. 1. obſervat. 5. pag. 61. & cap. 2. pag. 228. & 231.* ſæpius demonſtrat. Nos affirmantium opinioni accedimus, eâ tamen cum reſtrictione, quam, quoad hodiernum Imperii ſtatum, *ſupra tit. 3. §. 9. num. 1. circa fin. & ſupra h. tit. 8. §. 1. circ. fin.* indicavimus: quòd ſcil. in ordinationibus & Conſtitutionibus faciendis conſenſus & approbatio Statuum Imperii, neceſſariò & de eſſentiâ requiratur. Benevolos Lectores ad *Receſſus*

Imperii remittimus, quibus inſertæ ſunt aliquot *Sanctiones Pragmaticæ*, ſive *Conſtitutiones Imperiales*, quas *Maximilianus I.* ſub nomine & titulo *Regis Romanorum*, & Status Imperii communes, publicè obſervandas propoſuêre, ut inter alias der Königliche Land-Fried/ &c. & quas *Ferdinandus I.* ut *Rex Romanorum*, vivo adhuc *Carolo V. Imperatore*, cum Principibus & Statibus Imperii in publicis Comitiis promulgavit, ut ſunt *Receſſ. Imperii, Auguſt.* 1555. *Receſſ. Imperii, Ratisbon.* 1557. & *Receſſ. Imperii, Spir.* 1557.

Pars III. *de Vicariis, eorumque jure & facultate ſanctiones condendi Pragmaticas.*

§. 7.

De Vicariis Imperii (de quibus, præter Reinkingk. *lib.* 1. *claſſ.* 4. *cap.* 4. Limn. *lib.* 3. *de iur. publ. cap.* 12. & *annotam. ad Capitulat. Caroli V. art.* 3. verb. Pfaltz und Sachſen/ & ad *Aur. Bull. cap.* 1. & 2. Carpzov. *comment. ad L. Reg. Germ. cap.* 11 *ſect.* 12. & *ſeqq.* & *diſput. feud. quæſt.* 1. & 2. Beſold. *tract. poſth. de jur. publ. part.* 3. *cap.* 1. & *theſaur. pract.* verb. *Vicarii* deß Reichs. & *lib.* 3. *de ſucceſſ. regn. diſſert.* 4. Chriſtoph. Gevvold. *comment. de Elector. c.* 11. *pag.* 768. Dan. Otto *diſſert. de jure publ. cap.* 16. Joh. Henr. Stamler. *de reſervat. Imper. d.* §. *ult.* omnes ii Authores, qui in *Auream Caroli IV. Bullam*, & quidem ad *caput ejusdem quintum* commentati ſunt; quos Dn. Limn. *ad Aur. Bull. obſerv. prælim.* 6. *pag.* 21. recenſet) majus occurrit dubium. Illos enim *Leges Imperii* univerſales ferre poſſe exinde videtur; quod eandem habeant poteſtatem, omniaque illa poſſint, quæ ipſe *Imperator*, cujus vices gerunt; quòd *Imperator* quædam duntaxat iis prohibuerit, & ſpecialiter ſibi reſervaverit, reliqua non prohibita, nec reſervata, permiſerit, cùm prohibitio & excluſio unius inducat permiſſionem & incluſionem aliorum; Carpzov. *ad Leg. Reg. German. dict. cap.* 11. *ſect.* 15. *num.* 26. & *ſeqq.* Quòd *Imperator* vel *Ordines*, ſi Vicariis Comitia indicendi, & in iis concluſa, (quæ *Conſtitutiones Imperiales*, ſive *Receſſus Imperii* vocari ſolent) promulgandi concedere noluiſſent, ſpecialiter id excipere debuiſſent; Limn. *ad Aur. Bull. cap.* 5. §. 2. *obſervat.* 13. *num.* 6. *pag.* 284. quòd Vicarius generalis omnia facere poſſit, quæ Principalis, niſi quæ inveniuntur ei prohibita; & per authoritates & rationes plures, quas vide apud Gerlac. Buxtorff *diſſertat. ad Aur. Bull. cap.* 5. *concluſ.* 71. *pag.* 328. Verum contrarium, quod ſcil. *Conſtitutiones Imperii* facere Vicariis minimè competat, ſequentibus evinci poteſt rationibus: (1.) quòd,

ſicut

ſicut mandatarii poteſtas ex literis mandati, *l. diligenter. 5. ff. mandati.* ità & Vicarii ex literis Vicariatus oritur & dependet, cum nec mandati fines excedere, nec commiſſionem ad alia diverſa extendere liceat. (2.) quòd *in Aur. Bull. cap. 5.* quædam exprimantur, ut, *poteſtas judicia exercendi, &c.* quorundam autem expreſſio & incluſio reliquorum excluſio eſt, *l. maritus. 19. C. de procur.* (3.) quòd ſpeciali quorundam conceſſione opus non fuiſſet, ſi Legislator omnia illis indulgere voluiſſet. (4.) quòd nulla generalis commiſſio, vel clauſula (ſub quâ reliqua non expreſſa comprehendi queant) *in Aur. Bull. dict. cap. 5.* ullibi adjecta ſit. (5.) quòd hæc *Aur. Bull. dict. cap. 5.* Conſtitutio ſpecialiſſima ſit, Dn. Limn. *d. lib. 3. de jur. publ. cap. 12. num. 83. & tom. 4. ibid. pag. 367.* nec non *tom. 5. ibid. pag. 226. & ſeqq.* (6.) quòd nulla in *Receſſ. Imp.* ſub authoritate & nomine Vicariorum *Conſtitutio Imperialis* reperiatur. (7.) quòd jus & facultas *Receſſum Imperii* erigendi, ſive, Legem publicam ſanciendi, ad Reſervata *Imperatoris* generalia pertineat, Stamler. *de reſervat. Imper. §. 27. 28. & plurib. ſeqq.* Vicarii autem ad reſervata Principi generalia manum admovere nequeant, Stamler. *ibidem dict. §. ult. qui eſt §. 65. d. num. 3.* & Gerlac. Buxtorff. *d. diſſertat. ad Aur. Bull. dict. cap 5. dict concl. 71. pag. 327. & concl. 72. pag. 330. & concl. 74. pag. 332.* Cæterùm de Vicariorum origine notandum: Eos olim fuiſſe, qui *Imperatorem* eligebant; id quod ex Guntheri *Ligurin. lib. 1. pag. 17.* conſtat;

Francorum Proceres, quos inclyta robora Regni,
Et validas nunquam pudeat dixiſſe columnas,
In manibus veſtris Regnum eſt, ea quippe poteſtas
Ad vos more ſuo ſemper viduata recurrit.

De Vicariis particularibus antiquis legantur Limn. *d. lib. 3. de jur. publ. c. 12. num. 7. 8. & 9. & ad A. B. c. 5. §. 2. obſerv. 9. 10. & 11.* & Carpzov. *ad d. Leg. Reg. Germ. cap. 11. ſect. 12. num. 9. 10. 11. & 12.* quo tempore verò hoc jus Vicariatus ad *Palatinum* & *Saxonem* Electores pervenerit, ſatis expeditum non eſt: Limn. *d. lib. 3 cap. 12. num. 30.* Hiſtoricorum hîc notavit deſidiam, quæ in ſcripta relatis levioribus nonnullis, ea, quæ gravioris armaturæ erant immaturo transmiſit ſilentio. Jam ante *Aur. Bull.* Vicariatum ad *Palatinum* pertinuiſſe, ex iis conſtat, quæ Carpzov. *d. cap. 11. ſect. 12. num. 17. & ſeqq.* tradit: adde Limn. *ad A. B. cap. 5. §. 1. obſervat. 6. pag. 267.* *Saxonem* verò *Palatino* in Vicariatu, per *Auream Bullam* demùm, adæquatum fuiſſe, *ibidem d. ſect. 12. num. 26. & ſeqq. ad fin.* docetur; adde iterum Limn. *ad A. B. dict. c. 5. §. 2. obſerv. 2. & 3. pag. 279.*

Porrò in maximam hîc veniunt conſiderationem tria hujus ſeculi Interregna.

In quorum primo, de controverſiâ, ratione Vicariatus, inter *Palatinum* & *Bavarum*, ſequentia edita ſunt ſcripta. Von deß H. Röm. Reichs Chur-Pfaltz zuſtehendem Vicariat kurtzer Bericht/ zu Heidelberg in Gotthard Vögelins Truckerey/ 1614. kurtzes Gegenbedencken und Bericht/ von der Churfürſtl. Pfaltz Vicariats-Gerechtigkeit/1614. Rettung deß Chur-Pfältziſchen Vicariats, wider das Bayriſche Gegenbedencken und Bericht/ zu Heidelberg in Gotthard Vögelins Truckerey/ 1615. Widerlegung Heidelbergiſcher Rettung deß Chur-Pfältziſchen Vicariats, getruckt zu Ingolſtadt in der Ederiſchen Truckerey/ 1615. ad quæ ſcripta nos remittimus. Cauſa hujus controverſiæ erat, Interregnum hujus ſeculi primum, quinq; menſium, à morte ſcil. *Rudolphi II.* (quæ incidit *in* 10. *Jan.* 1612.) ad Electionem *Matthiæ* (qui 13. *Jun. eod. anno* electus) cujus Interregni & Vicariatus mentio fit, in Johann Ludwig Gottfrids Hiſtoriſcher Chronick/ nach Außtheilung der vier Monarchien/ von Anfang der Welt/ biß auff das Jahr 1619. im achten Theil/ *pag.* 1133. Alterum hujus ſeculi Interregnum incidit in *ann.* 1619. à *Matthiæ* obitu, usq; ad *Ferdinandi II.* electionem, id eſt, à 10. *Mart.* usq; ad 18. *Auguſt.* itidem quinq; menſium: ſed in hoc Interregno, ratione Vicariatus nulla erant diſſidia inter *Bavarum* & *Palatinum*, majoribus æmulationibus ea impedientibus: vide Autorem *Epitom. Rer. Germ. anno* 1619. *pag.* 13. In tertio Interregno, controverſia, inter ejusdem familiæ prædictas lineas, jam olim ſub nata, recrudeſcens, eò majores diſcordiarum ſcintillas evomuit, quò pluribus duraverat menſibus, à menſe ſcil. *Aprili*, 1657. usq; ad menſ. *Jul.* 1658. quæ mora hujus Interregni longior, ut aſſolet, magnis rerum periculis obnoxia fuit; Beſold. *lib.* 3. *de ſucceſſ. R. diſſ.* 4. aliis prætereà maloris momenti accedentibus caſſis ac fomentis; de quibus judicare inſuper ſedemus. Cujus quidem rei gratiâ Celeberrimorum *Jctorum, Marquardi Freheri & Chriſtophori Gewoldi*, eruditiſſima jam olim edita ſcripta, de *Electoratu Palatino*, ejusq; annexis juribus, multorum deſideriis fruſtrà hactenus expetita, *Norimbergæ*, operâ ac ſtudio *Endterorum*, *anno* 1657. publici rurſus juris facta ſunt: ad quæ Benevolos Lectores ablegamus. Extra hæc, ab ipſis partibus, quorum intereſt, ſequentia *Monachii* & *Heidelbergæ*, annis abhinc proximis 1657. & 1658. typis impreſſa & publicata vidimus: Heidelbergiſchen ſummariſchen Bericht: Chur-Bayriſchen Gegenbericht: Chur-Pfältziſche Ableinung: Chur-Bayriſche fernere Anzeig: Chur-Pfältziſche Abfertigung: Endliche Chur-Bayriſche Ableinung. Quorum hinc inde rationes tangit parumper Georg. Theodor. Dieterich *in not. ad Aur. Bull. d. tit. vel cap.* 5. ibi, *Palatini privilegii, pag.* 38. 39. 40. Dn. Limn. verò noſter, *ad idem cap.* 5. *A. B.* §. 1. *obſerv.* 5. *pag.* 265. & c. & §. 2. *obſerv.* 12. *pag.* 283. in compendiolum quaſi contrahit.

Alii

Alii tandem commiſsâ à *Principe* Legis Conſtitutione, non niſi ejus authoritate & nomine conſtituere poſſunt, *argum. l. 1. & l. fin. Cod. de LL.* Bachov. *ad Treutler. diſput* 1. *theſ. ult. lit. b.* Reinkingk. *lib.* 1. *claſſ.* 2. *cap.* 2. *num.* 121. Euenckel. *lib.* 1. *de Privileg. cap.* 4. *num.* 22.

TITVLVS IX.
DE PRIMA EPOCHA IMPERATORUM.

Parte I. Seculum hujus Epochæ primum continetur.

§. 1.

ANtequam ad ſubjectum, objectum, & reliquas *Conſtitutionum* cauſas perveniamus, Cæſarum Catalogum, ſingulorumque præcipuas *Conſtitutiones*, quas fecêre, recenſebimus; quod nî fiat, Lectorem ἐν σκότῳ ῥέμβεσθαι, hoc eſt, *in tenebris repere* neceſſe eſt. Non enim quiſpiam ſinceram earum cognitionem aſſequi ſperet, qui non cujusque ævi hiſtoriam animo priùs complexus fuerit, cauſasque (nam ea demum ἐπιστήμη eſt) ex cujusq; *Conſtitutionis* momentis collegerit & expenderit: id verò quia haud æquè ſemper fit, ſed veteres aviæ de pulmone revelluntur; hinc illæ jam impolitiæ, quib⁹ ſolemnium maximè *Conſtitutionum*, quæ ad jus publicum ſpectant, interpretationes ſcatent; hinc inexplicabilium & inenodabilium quæſtionum voragines, unde emergere adeò arduum; hinc ſententiarũ, velut inter diſſidentes conflictus, è quibus haud facilius ſeſe quisquam, quàm è tricis Tellenis expediat. Econtrà, qui ad ſingularum *Conſtitutionum* συστάσεις, cauſasq; & origines, ducente hiſtoriæ lumine, curâ ſuâ aſſurgunt, & ἐξήγησιν πολιτικὴν inſtituunt, eorum haud brevior modò faciliorque interpretatio eſt, verum etiam felicior cautiorq; ad uſum & praxin propoſitasq; quæſtiones applicatio: quod utiq; per-

neceſ-

neceſſarium eſt; cum enim jus publicum illud ſit, quod ſtatum *Rei Romanæ* ſpectat, ſingulæq; adeò juris publici *Conſtitutiones* περιστατικαὶ fermè ſint, imò πρόσκαιροι, quas circumſtantiarum temporisq; neceſſitas, ſtatusq; *Rei Romanæ* extorsêre, ideò aſſiduâ *Conſtitutionum Romanorum* triturâ (quod à feliciſſimis quibusdam ingeniis, inter quæ Dn. & Præc. m. Jac. Gothofred. *p. m. in diſcurſ. hiſtor. ad l. quisquis. C. ad L. Jul. Majeſt.* & alibi, factum) procedendum, ut plerarumque vera fundamenta teneantur, indeque de earum ad caſus emergentes applicatione minùs dubitetur, quam modò laudatus Dn. Gothofr. *in dict. diſcurſ. cap. 1. pag.* 4. certiſſimam Juris Legumque *obruſſam* vocat. Eruuntur autem hæ, ſive cauſæ, ſive origines hiſtoricæ, partim ex *Conſtitutionum* Inſcriptionibus, partim ex earum ſubſcriptionibus: quæ duo ſubſidia (quorum altero *Imperatoris*, ſeu *Legulatoris*, altero *temporis locique* notitia reſciſcitur) ſedulò ſpectanda nobis veniunt. Ac prima quidem de *Authore* ſeu *Legulatore* inſpectio, non, ut vulgò creditur, nudæ tantum curioſitatis eſt, verùm eò pertinet, ut ex Authoris poſteà moribus, Imperiique, cui is præfuit, ſtatu, non inanis conjectura duci poſſit de cauſis Hiſtoricis & Politicis propoſitæ alicujus Conſtitutionis. Contrà, hæc inquiſitio inſuper habita graviſſimos errores parere ſolet. Ergo Auctorem propoſitæ alicujus *Conſtitutionis* teneri probè, plurimùm intereſt. Quâ quidem parte proclive eſt, de cujusque *Conſtitutionis* Auctore judicium, quoties videlicet ea unius tantùm *Imperatoris* nomen præfert: etenim anxius ſæpè labor incurrit, ubi duorum pluriumvè *Imperatorum* nomina, *Conſtitutionum* inſcriptionibus indita reperiuntur: moris quippe olim erat, ut cùm plures eodem tempore diviſis Imperii partibus imperarent, atque adeò quàmlibet ab uno tantùm *Imperatore* reverà ſcripta *Conſtitutio* eſſet, ex æquo tamen omnium nomina præferret: quem morem, qui ſive neſciunt, ſive minus attendunt, omnibus eam accepto ferre perperam ſolent. Quanto denique hiſtoricæ veritatis detrimento conſtet hujus rei ignorantia, teſtes eſſe poſſunt, vel *Valentiniani III. Novellæ, Theodoſianis* permixtæ, & utriusque nomina præferentes, quas ſi quis *Theodoſio* tribueret, in Hiſtoriæ veritatem graviter peccaturus eſſet, quod jam norunt notaruntque harum rerum periti, maximè autem ſæpiùs laudatus Dn. & Præc. m. piæ mem. Jac. Gothofr. *in d. diſcurſ. hiſtoric. ad l. quisquis. C. ad L. Jul. Majeſt. cap.* 3.

Alterum ſubſidium eſt *Æra Temporis* ſeu *Conſulatus* ſubſcriptus. Regulariter ſcilicet omnis Hiſtoriæ portio de temporis adnotatione fidem meretur, contrà, de fide nulla non periclitari ſolet, quæcunque certo temporis characteriſmo deſtituitur: deniq; temporis adnotatio eſt, veluti λύχνος ἐπὶ λυχνίας: κἂν τοῦτο ἀνέλῃς, ἀνεῖλες τὸ φῶς, καὶ πάντα σκότους καὶ πολλῆς ἐνέπλησας ταραχῆς, quod Chryſoſtomus *Homil. 2. de Oſia*, ibi, *vidi Dominum, circa finem*,

tomo

tomo Saviliano, 5. pag. 137. dicebat, i. e. *inſtar candelæ ſupra candelabrum: quod ſi tollas, & lumen ſuſtuleris, omniaque tenebrarum & confuſionis plena feceris:* & porrò, καθάπερ ὅροι καὶ στῆλαι ἐν τοῖς ἀγροῖς τὰς ἀρούρας οὐκ ἐῶσι συγχεῖσθαι· οὕτως οἱ χρόνοι καὶ οἱ καιροὶ τὰ πράγματα οὐκ ἐῶσιν ἀλλήλοις συμπίπτειν, ἀλλὰ διείργοντες ἀπ᾽ ἀλλήλων αὐτὰ, καὶ κατὰ τὴν προσήκουσαν ἕκαστα διατιθέντες τάξιν, πολλῆς ἀπαλλάττουσιν ἡμᾶς ταραχῆς. id eſt: *Quemadmodum termini fineſque in agris fundos miſceri non patiuntur: ità & tempora res invicem confundi non ſinunt: verùm ab invicem ea ſeparantia, & ſecundum debitum ordinem ea diſponentia, magnâ confuſione nos liberant.* Atque, ut cæteroquin characteriſmus temporis varium uſum habet, in *Conſtitutionibus* ſanè plurimum confert, ad falſas earum cauſas, quæ afferri poſſunt, refutandas, vice verſa ad veras eruendas. Jac. Gothofr. *dict. cap.* 3. Gaudent. *de Juſtinian. ſeculi moribus, præfat. ad Lector.* Nos ergò, quoad ſubjectam materiam emedullandam, Epochas quatuor ſecundæ Romanorum Monarchiæ, conſtituere, & circa quamlibet in cujusque Legislatoris (1.) Chronologia. (2.) Juris & juſtitiæ adminiſtratione, ſeu Conſtitutionibus principalioribus, & (3.) Memorabilibus, quæ rationem ſtatus quodammodo reſpiciunt, digito quaſi, indicandis, conſiſtere, nec ultrà progredi decrevimus.

§. 2.

I. Secundæ *Romanorum* Monarchiæ initium ab *Auguſto* ſumi, non ignoramus, ut patet ex iis, quæ ſuprà *tit.* 3. §. 1. *num.* 2. & §. 5. *num.* 2. *in fin.* tradidimus. Agmen tamen hîc ducat *Cajus Julius Cæſar* Petr. de Andlo *lib.* 1. *de Imperio Romano-Germ. cap.* 7. ibiq; *Marq. Freheri not.* natus *anno Mundi* 3850. *urbis conditæ* 653. 4. *Id. quintil. C. Mario, & L. Valerio Flacco Coſſ.* qui menſis poſt ejus mortem *Lege Antonia Julius* eſt eâ de cauſa dictus: à quo *Romani Imperatores* deinceps numerabuntur: accuratè enim loquendo, *de Jul. Cæſare & Auguſto* dici poteſt, quod Juſtinus de *Philippo Macedone & Alexandro M. lib.* 9. *cap.* 8. *verſ.* 21. judicat: *Orbis Imperii fundamenta pater jecit, operis totius gloriam filius conſummavit, ſupr. tit.* 3. §. 5. *num.* 1. *in fin.* Incidit autem illius ſive Imperium, ſive Dictatura perpetua, ſive quodcunque aliud regimen vel poteſtas, in *annum Mundi* 3902. 13. *Calend. Sextil. Urbis conditæ* 705. *ante Chriſtum natum* 46. Ille verò *anno mundi* 3907. *urbis conditæ* 710. & *ante Chriſt. nat.* 42. *idibus Martii* in Curiâ *Pompeji* viginti tribus vulneribus Confoſſus periit. Flor. *lib.* 4. *cap.* 2. *v.* 95. Sueton. *in vit. Cæſar. cap.* 82. Valent. Forſter. *hiſtor. jur. lib.* 1. *cap.* 28. *n.* 54.

II. Quas *C. Julius Cæſar Leges & Conſtitutiones* tulerit, recenſet non ſolum Suetonius Tranquillus *in vit. Cæſar. cap.* 20. & 42. & 43. ſed etiam Jac.

Labittus, aliique *in indic. jur. p.* 500. *& ſeqq.* nec non Valent. Forſter. *d. libr. hiſtor. jur. civil. Rom. cap.* 29. appellanturque *Leges Juliæ*, vide *ſuprà tit.* 1. §. 7. *num.* 3. *in fin.* Sunt autem potiſſimùm ſequentes. *Lex de annona. Lex de ſacerdotiis. Lex de fœnore. Lex de libertatibus. Lex agraria. Lex repetundarum. Lex ſumtuaria. Lex de viceſima. Lex Caducaria. Lex Theatralis. Lex de veneno. Lex Titia de tutoribus. Lex Plautia de uſucapionibus. Lex Majeſtatis. Lex de adulteriis. Lex de vi publica & privata. Lex peculatus. Lex de ambitu. Lex de reſiduis. Lex de maritandis ordinibus. Lex de bonis cedendis. Lex de provinciis. Lex judiciaria. Lex de legibus Cæſaris. Lex de coloniis*, aliæque, de quibus Briſſon. *in Lexic.* verb. *Juliæ Leges*, & Franciſc. Hotomann. *de Legib. Roman.* verb. *Julia.*

III. Cæterum de ſegnitie Patrum, & C. *Julii Cæſaris* prudentiâ, ambitione, calliditate & artibus, quibus ad Imperium graſſatus eſt, præter *Suetonium*, Dionem Caſſium *in lib.* 42. 43. 44. & Plutarchum *in tom.* 1. *pag.* 707. legantur etiam Heinſius *in oration.* 17. *p.* 225. *& ſeqq.* & Dn. & Præcept. m. Johann. Henr. Bœcler. *in diſſertat. polit. ad vitam Cæſaris Suetonianam*, ubi in plerisque valdè perſtringitur. Laudatur verò plurimùm & maximè defenditur à Chriſtoph. Adamo Ruperto *in obſervat. ad Beſoldi Synopſ. hiſtor. minor. cap.* 14. *pag.* 272. *& ſeqq.* Quemadmodum (inquit Heinſius *d. orat.* 17. *pag.* 227.) è pulſa ac venarum Medici momentis, de ſalute ægri judicare ſolent; ità de Republ. ejusque valetudine, ex ambitione ſingulorum judicandum eſt, quam in iſto homine, aut monſtro potius, ut *Tullius* de eo loqui ſolet, maximam fuiſſe conſtat. Qui brevius, aut alio inſtituto *Jul. Cæſarem* vel laudant vel vituperant, eorum nomina nihil attinet huc conducere: cum nulla ætas in hunc diem fuerit, quæ vel in celebrandâ, vel in denigrandâ *Cæſaris* famâ incurioſam ſe præberet.

Cæſar, ad Imperium civili ſanguine partum
Veniſti, famulasq; manus fortuna tetendit
Ipſa tibi, ceſſit tellus, & juſſibus æquor
Paruit omne tuis, verùm invidioſa poteſtas,
Et ſuſpectus honos, adimunt civilibus armis
Imperium, vitamq; tibi, formidine regni.

§. 3.

I. Natus eſt *Auguſtus* (teſte Suetonio *in ejus vitâ cap.* 5.) *Cicerone & Antonio Coſſ.* 9. *Kal. Octobr. anno Mundi* 3900. *urbis condita,* 690. *ante Chriſtum natum* 61. regione *Palatii, ad Capita bubula*: ubi nunc *Sacrarium* habet, aliquantò

quantò pòſt quàm exceſſit conſtitutum. In *annotat.* Dn. Bœcleri *ad Vell. Patercul. lib.2. cap. 86. num. 1. & Comment. ad lib. 1. An. Tacit. cap. 2. annot. 9. & cap.10. annot. 2.* exactiſſimè initium veræ Monarchiæ *Romana* ad *Auguſtum* refertur, Valent. Forſter. *hiſtor. jur. dict. lib.1. cap.32.* idque 4. *Non. Sept. anno Mundi* 3934. *anno urbis condita* 724. *ante Chriſtum natum* 27. quo tempore *Actiaca victoria* parta, contigiſſe, *ſuprà tit.3 §.5. n.2. in fin.* dictum fuit. Sed è Chriſtoph. Adami Ruperti *obſervationib. ad hiſtor. univerſ. Synopſ. Beſold. minor. cap.14. pag.276.* & Dn.Bœcleri *Hiſtor. univerſ. ſecul. 1. in chronolog.* notabis triplex eſſe initium *Auguſti*: quidem numerant à primo Conſulatu, qui ipſi menſe *Sextili* (quem è ſuo cognomine *Auguſtum* nuncupavit, Dn. Bernegg. *not. ad Suet. Auguſt. cap. 31. lit. L.*) *anno urbis cond.* 711. obtigit, Sueton. *in Aug. cap.26.* & Dio *lib.46.* quidam à Triumviratu: quidam à pugnâ *Actiacâ*. Omninò autem (ut diximus) à pugnâ *Actiacâ* numerandi ſunt ejus anni. (videatur tamen etiam Hippolith. à Lapid. *de rat. ſtat. in Imper. n. part.1. c.18. pag.312.* qui initium quartæ Monarchiæ à *Judâ Maccabæo* facit,) Auctor ejus Epochæ eſt *Dio Caſſius*, qui tradit, poſt illam victoriam Rempublicam recidiſſe in Statum Monarchicum: & poſt Dionem, judicioſiſſimus Scriptor, & Dione longè ſuperior, Herodian. *lib. 1. cap. 1.* ibique *not. Bœclerian.* verb. ἐξ ὅτερ ἡ Ρωμαίων δυναστεία μετέπεσεν εἰς μοναρχίαν. *p. 363.* Secuta quies, magna vereque auguſta, & quietis amor, rarum in tanta felicitate bellandi decus, talis Status decebat Imperium, in quo Pacis Princeps *Chriſtus Jeſus* naſciturus eſſet, de quâ quiete magnificè admodum loquitur Flor. 4, 12, 64. ubi de *Jano Gemino ſeu Quirino* adde Sueton. *Auguſt. cap.22.* ibique Dn. Bernegg. & Rupert. *obſervat. ad Beſold. Syn. Hiſtor. min. d. cap. 14. pag. 276.* Monarchiæ quippe ab *Auguſto* inceptæ maximum adjecit decus NATIVITAS CHRISTI noſtri & totius mundi Redemptoris, *Luc.2. verſ.1.* quæ incidit in *annum urbis condita* 750. quo *Chriſtum* natum eſſe, peritiſſimorum Hiſtoricorum & Chronologorum conſenſu traditum eſt, & quo Conſulatum geſſerunt *L. Cornel. Lentulus, & M. Valerius Meſſalinus Cotta.* Hic incipit hodierna, quâ nos, *Dei* beneficio, *Chriſtiani* utimur, Epocha. Obiit in cubiculo eodem, quo pater *Octavius*: duobus *Sextis, Pompeio & Appuleio Coſſ.* 14. *Cal. Septemb. horâ diei nonâ, anno Mundi* 3976. *urbis condita* 766. *Chriſti nati* 14. *ſeptuageſimo & ſexto atatis anno, diebus quinque & triginta minus*, ut Suetonius *in ejus vitâ cap.* 100. Tacit. *lib 1. An. cap. 9. v. 2.* & Dio Caſſius *lib. hiſtor. 56. pag. 590.* teſtantur, adde Dn. & Præc. m. piæ mem. Bernegger. *not. ad Sueton. Auguſt. cap.31. v.2. lit. (o.)*

II. Leges retractavit, & quaſdam ex integro ſanxit: ut *ſumtuariam*, & de *adulteriis*, & de *pudicitia*, & de *ambitu*, & de *maritandis ordinibus*. Sueton. *in vit. Auguſt. capp. 33. 34.* ibique *Dn. Bernegg. p. m.* ubi *lit. a. cap. 34.* dicit:

 quòd

quòd inter retractatas, h. e. emendatas, & reductas ab eo Leges *Joſephus Scaliger Legem Corneliam de Sicariis* quoque poſuerit, quam intelligi volebat hoc Ovidii verſu, *Faſt.* 2. 140. ubi eſt antitheſis *Romuli* cum *Auguſto*:

Tu recipis luco: repulit ille nefas.

Cæterùm Leges ab *Octaviano Cæſare* latæ videantur in Jac. Labitti, Ant. Auguſtini & Wolfig. Freymonii *Indic. Jur. pag.* 508. *& ſeqq. Auguſti* mentionem faciunt *JCti* in *Pandectis*, in Legibus ſequentibus, *l.* 9. *ad L. Rhod. l.* 2. *ad SC. Velleí. l.* 14. *de manumiſſ. l.* 21. *de manumiſſ. vindic. l.* 23. *de liberal. cauſ. l.* 8. *de quaſt. l.* 1. *de cadaver. punit. l.* 12. *de re milit.* § 1. *Inſt. quib. non eſt permiſſ. fac. teſtam.* §. 1. *& fin. Inſt. de fideicomm. hered.* § 1 *Inſt. de Codicill.* §. *antepen. Inſt. de adopt.* Sæpius dictus Valentinus Forſterus *hiſtor. jur. civil. Rom. lib* 1. *cap.* 31. *à n* 6. *uſq; ad n.* 29. non ſolùm decem Juris Civilis LL. ſive *Conſtitutiones*, verùm & alias decem de maleficiis (*à d. num.* 29. *ad fin. capitis.*) ab eodem quoque latas recenſet, adde Dion. Caſſium, *lib.* 54. *pag.* 531. Quemadmodum verò C. *Jul. Cæſaris Conſtitutiones* appellabantur *Leges Juliæ*, §. *præced.* eodem modo & *Auguſti Conſtitutionibus* nomen *Auguſtarum Legum* inditum eſt, Dio Caſſ. *dict. lib.* 54. *pag.* 528. quamvis etiam abſque ullo diſcrimine utriusque LL. *Juliæ* appellitari ſoleant, Briſſon. *in Lexico Juris*, verb. *Juliæ Leges*, utpote de eâdem plerumque materiâ agentes, cum & *Auguſtus* à *C. Jul. Cæſare* in idem nomen adoptatus fuerit.

III. Cum fortè Excellentiſſimus *Bœclerus* noſter, de incomparabili Heroum triga, *Auguſto, Conſtantino Magno, Carolo Magno*, ſermonem inſtitueret; in horum tempora, *ajebat*, confluere maximarum rerum fata, eventus, conſilia, mutationes publicas, imperiorum translationes, deniq; quandam quaſi ſummam, quendam orbem civilis obſervationis ac prudentiæ, *præfat. ad Joh. Joach. Frantz. hiſtoriam Caroli M.* Inter quos Heroes *Auguſtus* profectò ille eſt, cui fata tantum nomen de ordinandâ in ſingularis imperii diſciplinam Republicâ decreverant: cujus dotes & geſta ſi cum *Julio* comparemus, verè illud hic uſurpabimus, quod §. *præc.* 2. *& ſupr. tit.* 3 §. 5. *n.* 1. *in fin.* ex Juſtini *lib.* 9. *cap.* 8. *v.* 21. de *Philipp. Macedone* & *Alexandro M.* attigimus; quòd ſcil. tantis ingenii animique artibus Orbis Imperii fundamenta pater jecerit, operis totius gloriam filius conſummaverit. Quæ res eò illuſtrioris notæ eſt, quò certiora divinæ cujusdam proviſionis indicia prodit. Quis enim dubitet, altiore inſtinctu, & ſupra modum humanæ præſagiationis injectum *Cæſari* conſilium, ut adoptaret eum, qui cœleſti quâdam fortunâ perfecturus eſſet, quicquid ipſe vel cæperat, vel meditatus erat? Unde non *Alexandri* magis nativitas, quàm *Octavii* adoptio ad divina de condendis ſummis Imperiis conſilia ſtatim ab initio referenda eſt, Dn. Bœcler, *diſſertat.*

rat. polit. ad Sueton. Auguſt. theſ. 1. Quemadmodum autem fatales omnium Imperiorum periodos eſſe, partim ex Politicorum teſtimoniis, partim exemplis, tàm divinis quàm profanis corroborat Beatus Berneggerus, *quaſt. miſcell. ex Tacit. Germ.* 153.

> \- - - - - - *ſic omnia verti*
> *Cernimus, atq; alias aſſumere pondera gentes,*
> *Concidere has* - - - - - -

Ovid. *in metam.* 15. 420. Ità *Auguſti* tempore (Cyriac. Lentul. *in Auguſto, ſive Libello ad Tacit. lib.* 1. *An. capp.* 4. *priora, de convertenda in Monarchiam Republ.* per tot.) *Reſpublica Rom.* ſingulari fato, in Monarchiam converſa. Cujus, ut & aliorum Imperiorum, converſionis cauſæ (fruſtrà enim & non niſi empiricè, remedia tentant, qui cauſarum ſunt ignari) à plurimis indagantur. Quarum cauſarum una eſt primaria; ſcil. Deus. Sanctus ille, ſapientiâque divinâ præditus Propheta *Daniel* (quem, cum arcaniſſima quoque Dei myſteria revelare potuerit, minimè latuit, unde Rerumpubl. dependeat mutatio) *cap.* 2. *v.* 21. ſic habet: *Deus transfert regna & conſtituit*: verba quidem ſunt pauca, aſt profectò ponderoſiſſima, quibus junge ejuſdem verba, *Dan.* 4. *v.* 29. *Is eſt, qui regna transfert, ut cognoſcant viventes, quoniam dominatur excelſus in Regno hominum.* Et *Syrac. cap.* 10. *v.* 4. *Deus eſt, in cujus manu gubernatio politiarum, & Actor. cap.* 17 *v.* 26. *Ille definit terminos Imperiorum.* Ab ipſo quippe veniunt terræ motus, inundationes, incendia, peſtes, bella denique, & plurima alia, quæ non tantùm ad immutandas & affligendas, ſed funditus atque radicitus etiam tollendas Reſpubl. ſatis ſuperque ſufficiunt, D. Joh. Schmid Theolog. Argent. p. m. *conc.* 2. *&* 4. *ad Pſalm.* 127. Beſold. *Synopſ. Polit. lib.* 4. *cap. unic. theſ.* 2. *&* 3. ibique *annotat. m.* Forſtner. *not. Pol. ad Tac. An. lib.* 5. *pag.* 242. *& ſeqq.* Beſold. *πιτ. differt. Philoſ. diſſert.* 5. ubi *de Angelis Imperiorum.* Philipp. Carolus, Agnatus noſter, *in animadverſ. noviſſ. ad Q. Curt. de reb. geſt. Alexandri M. lib.* 4. *animadv.* 7. *p.* 82.

Secundariæ mutationum cauſæ ſunt plures, tàm Imperantium quàm ſubditorum reſpectu. *Primò* quidem, reſpectu Imperantium: quando ſi nullum VERI DEI habere ſenſum, ſed ſeipſos pro Diis colendos volunt: varias ſuperſtitionum formas pro dominatione inducunt: fidei ac perfidiæ in pactis & fœderibus præſtantiam uſu diſcernunt: Parentes regni æmulos, aut æmulationis inſimulatas, necant: ſævitiâ promiſcuâ, ſed maximè illuſtrium, vaſtitatem faciunt: Stupris, adulteriis, inceſtu potentiam roborant: pennas ità incidunt, ut renaſci nequeant, remque omnem ſubditorum cum pulviſculo auferunt: Res Imperii abalienant, & quæ ſunt publici juris, à corpore abſtracta, privatis donant, vel exteris divendunt: Juris deniq; ima-

Digitized by Google

gine & exercendarum legum, excellentiſſimo cuique ingenio exitium ſtruunt, ut *ſupr. tit.* 3. § 10. *num.* 3. quodammodo adumbravimus. Quæ omnia juſti & diuturni Imperii impedimenta, ſeu potius ἀποῤῥίζώματα *Auguſtus* noſter à ſe procul removit, qui novum Imperium, ut novus Monarcha, prudentiſſimè & moderatiſſimè rexit, omnique virtutis & diſciplinæ genere ad firmitatem publicæ ſecuritatis excoluit, quod & ipſum, apud Prudentes, lenivit invidiam invaſionis, effecitque, ut diſtinguerent tempora & titulos: Quæ præter cæteras potiſſima eſt ratio, quare *Auguſti* noſtri Principatus pro juſto habitus fuerit, Dn. Bœcler. *comment. ad Tacit. lib.* 1. *An. cap.* 10. *annot. polit.* 2. *p.* 188.

Secundò, reſpectu ſubditorum certum eſt (docente iterum Beato Berneggero *quaſt. miſcell. ex Tacit. Agric.* 212.) & ipſos, vel Principis, vel ſui ipſius reſpectu, Reipubl. converſionis cauſas eſſe: reſpectu Principis, cum rebus ſecundis elati, eum unà cum legibus contemnunt, nec debito honore afficiunt, ſed vel ex juſtis, vel ex levioribus cauſis odio proſequuntur: ſui autem ipſius reſpectu, quando actionum confuſionem & promiſcuam officiorum & perſonarum operationem introducunt, qua de re *Plato* inquit, ſi faber opera coriarii aggrediatur, vel coriarius fabri, vel inſtrumenta inter ſe commutent, aut præmia, aut ſi idem utraque exercere contendat, omniaque talia inter ſe permutentur, non commutationem hanc exiſtimas magnâ quâdam jacturâ afficere civitatem? cum impoſſibile ſit, ejusmodi confuſiones absque ſeditionibus eſſe, ſeditionum verò ac diſcordiarum exitus (uti *Cicero* dicebat) ſolet eſſe inter potentes ac claros viros aut univerſus interitus, aut victoris dominatus ac regimen. Beſold. *Synopſ. Polit. d. lib.* 4. *cap. un. per tot.* Diſcordiâ maximæ res pereunt, *Loc. m. moral.* tit. *diſcordia.* Reinkingk. *lib.* 1. *de reg. ſec. & eccl. claſſ.* 2. *cap.* 10. Huc accedit conſideratio ſtatus temporisque: eſt enim interdum is civitatis ſtatus, ut videatur niſi ſub libero unius imperio ſalvus eſſe non poſſe, quod de *Romana*, qualis erat *Auguſti* ætate, multis prudentibus viſum eſt, Grot. *lib.* 1. *de jur. bell. & pac. cap.* 3. *n.* 8. Heinſ. *Orat.* 14. *pag.* 186. *& ſeq. & Orat.* 16. *pag.* 214. *& ſeq. & Orat.* 17. *pag.* 227. 229. 235. *& ſupr. tit.* 1. § 9. Accuratius rem expendenti, cum unius rei plures poſſint eſſe cauſæ, patet, illam ſententiarum diverſitatem non eſſe tantam, ut non poſſint vel omnes, vel pleræque ſimul eſſe veræ. Cum verò hoc argumento nec difficilius quicquam ſit, nec varietate rerum judiciorumque fæcundius; ideo Lectorem ad Beſold. *Synopſ. Polit. dict. lib.* 4. *cap. un.* Conring. *diſſert. Politic. de morbis ac mutationibus Rerumpublicarum*, Reſp. Erneſto von Wartensleben 1640. Georg. Braudlacht. *Jurispr. publ. lib.* 8. *c. ult.* Dn. Forſtner. *not. Polit. ad Tacit. Annal. lib.* 3. *pag* 242. *& ſeqq. & lib.* 4. *pag.* 368. *& ſeqq. & paſſim.* Mayer. *in delineat. de Princip. & Stat. Imperii. cap.* 7. Reinkingk.
dict.

dict. lib.1. de reg. ſec. & eccl. claſ 2. capp. 8. 9. 10. Auctor. *Comitiolog. Ratibon.* 1654. *part.* 4. *diſſert.* 8. Lipſ. *Polit. lib.* 4. *cap.* 10. 11. & 12. Frideric. Tilemann. *de everſion. Rerumpubl.* Arniſ. *Polit. lib.1. cap. 1. pag. 21. & ſeqq. & lib. 2. cap. 4.* Grot. *de jur. bell. & pac. lib.2. c.6. num.3. & c. 9.* Jac. Gothofr. *in orat. Achaica.* aliosque remittimus. Rejicimus tamen (cum Jo. Barclaio *in Argenid. lib. 2. à cap. 68. p. 228. & ſeqq.* Beſold. *Syn. Polit. d. lib. 4. d. c. un. th. 4. ſeqq.* Bernegg. p. m. *d. quæſt. miſcell. 153.* Conring. *d. diſſert. de morb. ac mutat. Rerump. theſ. fin.* Dn. Bœclero noſtro *in diſſertation. polit. ad Sueton. Vitell. theſ. 11. & ſeqq.* aliisque) hoc loco *Stoicum* ſive *Chaldaicum* fatum, ut & ſuperſtitionis *Aſtrologica* opiniones *Ptolomæi, Gaurici, Leovitii* & aliorum, qui ex aſtrorum motu & ſyderum converſione planetarumque inter ſe aſpectu ruinam Rerumpublicarum metiuntur. vide *Jer. c. 10. v. 2. Jeſ. c. 47. v. 13.* Deum verò irritant & impellunt hominum horrenda peccata, impietas & improbitas. Quid enim ſulphur & ignem in *Sodomam* & *Gomorrham* à Cœlo devocavit? an maligna ſyderum & planetarum conjunctio? non ſane. Quid ergo? Immanis vitæ turpitudo. *Geneſ. 19.* quid diluvium totius mundi fecit? immanis ſcelerum turpitudo. *Geneſ. 6. & 7.* Quid *Templum*, quid *Jeruſalem* devaſtavit? certe populi turpitudo. *Ninivæ* triſte & fatale funus minatur Deus: ſed quæ cauſa? ipſius civitatis turpitudo. Summis verò precibus à Deo nobis contendendum eſt, ut ſervet regna ac protegat: & in illis Eccleſiæ ſuæ aliqua hoſpitia largiatur: ne doctrina de Filio Dei, & invocatio vera, honeſtæq; Leges & ſtudia prorſus aboleantur. D. Joh. Schmid Theolog. Argentor. p. m. *dict. conc. 2. & 4. ad Pſalm. 127. & omnib. concionib. ad Jeſa. cap. 48. v. 17. & ſeqq. de Pacis conditionibus*, maximè autem, *conc. 8. per tot.*

Solus habes aquila corvos laniante Triumvir,
Imperium, victusque tuis Antonius armis,
Leucadio & Regina freto, Janumque bifrontem
Clauſiſti, ac toti cum feceris otia mundo,
Teque audes conferre Deo, te Livia fortis
Dicitur humana miſto admonuiſſe veneno.

§. 4.

I. *Tiberius* natus eſt *Romæ in Palatio, 16. Cal. Decembr. M. Æmilio Lepido* iterum, & *Munatio Planco Coſſ.* poſt bellum *Philippenſe anno Mundi* 3921. *urbis condita* 711. *ante Chriſtum natum* 41. Sueton. *in ejus vit. c. 5.* Ingenio fuit non ſolùm arroganti, trucique, ſed etiam occulto, fingendisque virtutibus ſubdolo. Hincque ut præ ſe ferebat, invitus admodum, & vix tandem exoratus à Senatu, *anno urbis condita* 766. *& poſt Chriſtum natum* 16. Principatum

tum ſuſcepit, *Tacit. lib.* 1. *Annal. cap.* 7, 11. Sueton. *in ejus vit. cap.* 24. JESUS CHRISTUS Filius Dei & hominis *anno urbis cond.* 784. *ætat.* 33. *ante diem* 7. *Cal. April.* pro humana ſalute cruci affixus eſt, & tertia die pôſt vivus apparuit. Tria ſecularium ſeu profanorum *Scriptorum* judicia de *Salvatore* noſtro reperiuntur. *Primum* eſt apud Joſephum, *Antiquit. Judaic. lib.* 18. *c.* 4. *Jeſus (inquit ille)* Vir ſapiens, ſi tamen Virum eum fas eſt dicere. Erat enim mirabilium operum patrator, & Doctor eorum qui libenter vera ſuſcipiunt: plurimos tàm de *Judæis* quàm de *Gentibus* ſectatores habuit. *Chriſtus* hic erat: quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, *Pilatus* cum addixiſſet cruci, nihilominus non deſtiterunt eum diligere, qui ab initio cæperant. Apparuit enim eis tertiâ die vivus, ità ut divinitus de eo *Vates* hoc & alia multa miranda prædixerunt: & usq; in hodiernum *Chriſtianorum* genus ab hoc denominatum non deficit. *Alterum* eſt Taciti, *lib.* 15. *An. cap.* 44. *v.* 4. *& ſeqq.* ubi dicit: Ergò abolendo rumori *Nero* ſubdidit reos, & quæſitiſſimis pœnis affecit, quos per flagitia inviſos vulgus *Chriſtianos* appellabat. Auctor nominis ejus *Chriſtus*, qui *Tiberio* imperitante, per procuratorem *Pontium Pilatum* ſupplicio affectus erat. *Tertium* Suetonius *in vit. Claud. cap.* 25. habet, *his verbis*: *Claudius Imperator Judæos*, impulſore *Chriſto*, aſſiduè tumultuantes *Româ* expulit, &c. *Tiberius* ingraveſcente vi morbi obiit *Miſeni in villa Luculliana, octavo & ſeptuageſimo ætatis anno, tertio & vigeſimo Imperii, decimo ſeptimo Kal. April. Cn. Acerronio Proculo, & Cn. Pontio Nigro Coſſ. anno urbis condita* 789. *poſt Chriſtum natum* 37. Sueton. *in ejus vit. c.* 73.

II. De curâ *Tiberii* circa Jura & *Leges* hæc tradit Suetonius *in ejus vit. cap.* 33. *Conſtitutiones* quaſdam Senatus reſcidit; & Magiſtratibus pro tribunali cognoſcentibus plerumque ſe offerebat conſiliarium, aſſidebatque miſtim, vel ex adverſo in parte primori: & ſi quem reorum elabi gratia rumor eſſet, ſubitus aderat: judicesque aut è planò, aut è quæſitoris tribunali, legum & religionis, & noxæ, de qua cognoſcerent, admonebat: atque etiam, ſi qua in publicis moribus deſidiâ aut mala conſuetudine laborarent, corrigenda ſuſcepit. *d. c.* 33. Præterea ut *Legem cibariam* & parcimoniam publicam exemplo quoque juvaret, ſolennibus ipſe cænis prædiana ſæpe ac ſemeſa opſonia appoſuit, dimidiatumque aprum, Sueton. *cap.* 34. Alia etiam multa contra jus civile & bonos mores peracta graviſſimè coërcuit; Idem *capp.* 35. 36. 37. Leges in criminalibus, maximè autem læſæ majeſtatis, ut & in modicè commiſſis, atrociſſimè exercuit; Idem *capp.* 58. 59. 60.

III. Denique, in publico *Imperii Tiberiani* Statu, obſervandum, quòd poſtquam imitationem *Auguſti* & boni principis artes aliquamdiu ſimulaſſet, in omnia acerbiſſima tyrannidis ſcelera & flagitia tandem perruperit; *Tacit.*

Digitized by Google

Tacit. & Sueton. paſſim. Ex his famoſiſſimis Hiſtoriæ Rom. Scriptoribus, *Heinſius* primò (*in oration.15. cum ſecundum Taciti Annalium abſolviſſet. p.196.*) *Bœclerus* deinde (*in diſſertat. polit. ad Suetonii Tiberium*, nec non *in Oration.19. pag.* 448. quâ *Principatus Tiberianus ἐπὶ κεφαλαίῳ* deſcribitur.) Status illius temporis rationes politicas ſolidiſſimè revelarunt, adeò ut ſi quis velit compendio diſcere, quænam ſint arcana Imperii, quæ Ratio Status (ſeu vulgò, raiſon d'Eſtat) *Tiberius* unus, illorum judicio, pro Magiſtro haberi queat, quem hodierno adhuc die tot Magnates ſequuntur. Nobis hîc ad quæſtionem *ſupr. tit.3. §.10. in fin.* propoſitam, pauciſſimis reſpondere placet: *Auguſtumné Tiberius imperatoriis conſervandi Status artibus ſuperaverit?* Lentulus *in Auguſto pag.*320. *& ſeqq* Octo maximè rationibus (quas in gratiam Lectorum exſcribere neque erubeſcimus, neque nos pœnitet) pernegat, *Tiberiumque Auguſto* in hac claſſe ſubjicit. (1.) *Auguſtus* filium ſororis, & qui præterea ſanguinis conjunctione ſe contingebant, in munimentum dominationis fovit: *Tiberius* fratris filium & nepotes in gratiam eorum, qui regno inſidiabantur, ſuſtulit. (2.) *Auguſtus* in amicis eligendis non erravit: *Tiberius* hominum nequiſſimum *Sejanum*, & poſt hunc *Macronem*, in ſuam ſuorumque & populi perniciem, extulit. (3.) *Auguſtus* non deſeruit caput & viſcera Imperii, vel *Romam* ſedem premendo, vel ad exercitus excurrendo: *Tiberius* undecim per annos amœnis *Campaniæ* & *Caprearum* locis delituit, *Sejani* libidini vel caſibus fortunæ urbem objectando. (4.) *Auguſtus* judicio ſuo amicos & inimicos diviſit: *Tiberius* ad odium & amorem alieno tractu ferebatur. (5.) *Auguſtus* deceſſit ſucceſſoris certus: *Tiberius*, cui traderet Rempublicam, diu quæritavit (6.) *Auguſtus* benevolentiam apud cives & auctoritatem firmiſſima regnorum ſubſidia, juxtà ſervavit: *Tiberium* plerique oderant, nec pauci contemnebant. (7.) *Auguſtus* Reipubl. navim, ſcientiâ & curâ regendi, incolumem traduxit, foris pace, domi quiete reportatâ: *Tiberius* miſerandam rerum faciem, & pacem bello triſtiorem reduxit. (8.) Ne ipſâ ſimulandi & diſſimulandi arte, quâ tantoperè ſibi palpabat *Tiberius*, *Auguſtum* à tergo reliquit: addatur, Cyriaci Lentuli *Aula Tiberiana, & ſolertiſſima ad imperandum Idea.*

Claudius egregiè vixit privatus, & inſons
Imperiis, Auguſte, tuis, ſimulataque virtus
Sub Druſo, morumque diu ceu mixta libido
Incolumi genitrice fuit, poſt turpia vita
Tempora, Teleboum capreas ubi regna petivit,
Ingenio, & totas vitiis laxavit habenas.

§. 5.

I. *Tiberio Cajus* ſucceſſit, *Antii natus*, patre ſuo *Germanico*, & C. *Fonteio Capitone Coſſ. prid. Kal. Septemb. anno urbis cond.* 764. & *poſt Chriſtum nat.* 14. matre *Agrippinâ*. Verſiculi, imperante mox eo, divulgati, apud hybernas legiones procreatum indicant:

In caſtris natus, patriis nutritus in armis.
Jam deſignati Principis omen erat.

Sueton. *in vitâ Caji, c.* 8. Imperium adeptus eſt *anno urb, cond.* 790. *Chriſti* 38. Sueton. *in Calig. cap.* 13. Cùm *tribus annis, menſibus novem, diebus viginti octo,* nefanda & pernicioſiſſima quæque peregiſſet, tandem 9. *Kal. Febr. horâ quaſi ſeptimâ A. urb. cond.* 793. *Chriſti* 41. *à Caſſio Charea* & conjuratoribus in angiportu trucidatus, triginta vulneribus confoſſus, atque unà uxor & filia, cùm vixiſſet *annos* 28. *menſes* 4. *dies* 25. Obſervatum autem notatumque eſt imprimis, Cæſares omnes, quibus Caji prænomen fuit, ferro periiſſe, jam inde ab eo, qui Cinnanis temporibus ſit occiſus. Sueton. *cap.* 58. 59. & 60.

II. *Leges* ab eo, *Conſtitutiones* & *Ordinationes* ſequentes laudabiliter factæ eſſe leguntur apud dict. Sueton. *cap.* 15. & 16. *Antoniæ* aviæ quicquid unquam *Livia Auguſta* proavia honorum cepiſſet, uno *Senatus Conſulto* congeſſit. De ſororibus auctor fuit, ut omnibus Sacramentis adjiceretur: *Neque me liberosque chariores habeo, quàm Cajum & ſorores ejus.* Item relationibus Conſulum: *Quod bonum felixque ſit C. Cæſari ſororibusque ejus.* Pari popularitate damnatos relegatosque reſtituit: criminumque ſi qua reſidua ex priore tempore manebant, omnium gratiam fecit. Spintrias monſtruoſarum libidinum ægrè, ne profundo mergeret, exoratus, urbe ſubmovit. *Titi Labieni, Cordi Cremutii, Caſſii Severi* ſcripta *SCtis Tiberianis* (Sueton. *in ejus vit. cap.* 61.) abolita requiri, & eſſe in manibus lectitarique permiſit; quandò maximè ſua intereſſet, ut facta quæque poſteris tradantur. Rationes Imperii ab *Auguſto* proponi ſolitas, ſed à *Tiberio* intermiſſas, publicavit. Magiſtratibus liberam jurisdictionem, & ſine ſui appellatione conceſſit. Equites *Romanos* ſeverè curioſeque, nec ſine moderatione recognovit: palàm adempto equo, quibus aut probri aliquid aut ignominiæ ineſſet: eorum, qui minore culpâ tenerentur, nominibus modò in recitatione præteritis. Ut levior labor judicantibus foret, ad quatuor priores quintam decuriam addidit. Tentavit & Comitiorum more revocato, ſuffragia populo reddere, &c.

III. Quoad cætera Politica, etiamſi incenderet ſtudia hominum omni genere popularitatis: erga neceſſitudines pietatem oſtentaret: circa judicia gravitatem cum lenitate: in comitiis ſtudium libertatis: in ordinandâ

mandâ civitatis diſciplinâ honeſtatis publicæ intelligentiam: Hiſtoriæ libertatem: Omnia tamen hæc laudabilia inani colore in diverſiſſima eruperunt. Optimi ſcilicet parentis peſſima ſoboles, & generis utrinque nobiliſſimi perenne probrum. Sic poſtea *Veſpaſiani* nomen *Domitianus* obſcuravit. Sic ſanctiſſimi Principis *Marci Antonini* gloriam degener filius *Commodus* omni flagitiorum turpitudine fœdavit. Sic *Septimium Severum* diſſimillima proles ac parricidiale monſtrum *Baſſianus* excepit. Docente iterum Bœclero noſtro *in differt. Polit. ad Sueton. Caligul. theſ.* 2. 8. & 9.

Nec Deus es, nec homo, CAI, ſub Principe monſtrum es:
Si qua Dicarchæas junxiſſe eſt navibus arces
Euboico laus parta jugo, at ſpolia ampla reportas
Vilibus Oceani lectis in litore conchis,
Utque tibi fulvo plauſiſti ſtratus in auro,
Sic quoque læta tuo te ſanguine Roma voluto eſt.

§. 6.

I. Sequitur *Claudius, qui Lugduni* naſcitur *Kal. Auguſt. Julio Antonio & Q. Fabio Max. Afr. Coſſ. anno urbis cond.* 743. *ante Chriſtum natum* 7. Sueton. *in ejus vitâ. cap.*2. Annum agens 50. *anno urb. cond.* 794. *Chriſti* 43. regnare cœpit, à Prætorianis militibus è latebris extractus; ac primus imperium mercatus eſt, promittens ſingulis militibus quatuor dena ſeſtertia, Sueton. *in ejus vit. cap.*10. Exceſſit 3. *Id. Octobr. Aſinio Marcello, & Acielo Aviola Coſſ anno urbis cond.* 807. *Chriſti* 55. *ætatis* 64. *imperii* 14. veneno occiſus. Sueton. *in ejus vit. cap.*44. & 45.

II. Jus & *Conſul*, & extra honorem laborioſiſſimè dixit, etiam ſuis ſuorumque diebus ſolennibus, nonnunquam feſtis quoque antiquitus, & religioſis: Nec ſemper præſcripta Legum ſecutus, duritiam lenitatemve multarum, ex bono & æquo, perinde ut afficeretur, moderatus eſt. Suet. *in ejus vit. cap.*14. Juriſdictionem de fideicommiſſis, quotannis, & tantùm in urbe delegari magiſtratibus ſolitam in perpetuum, atque etiam per provincias poteſtatibus demandavit. Capiti *Papiæ Poppeæ* Legis, à *Tiberio Cæſare*, quaſi ſexagenarii generare non poſſent, addito, abrogavit. Sanxit, ut pupillis extra ordinem tutores à Coſſ. darentur, utque hi, quibus à Magiſtratibus provinciæ interdicerentur, *urbe* quoque & *Italiâ* ſubmoverentur. Ipſe quoſdam novo exemplo relegavit, ut ultra lapidem tertium vetaret egredi ab urbe. De majore negotio acturus, in curia medius inter Conſulum ſellas, tribunitio ſubſellio ſedebat. Commeatus à *Senatu* peti ſolitos beneficii

ſuffecit. Suet. *in ejus vit. c.* 23. *Rhodiis* ob pœnitentiam veterum delictorum libertatem reddidit, Suet. *ibid. cap.* 25. Porrò, cum ab eo ad petendas *Leges Rhodias* miſſi eſſent *Rhodum* quidam, iidemq; quæ compererant de *Rhodiis Legibus*, in ſcripturã redegiſſent, ea omnia firmavit, firmataq; *Antonino Conſuli* tradidit, *cateriſq; Conſularibus*, qui ad eum ſalutatum venerant, Dn. Jac. Gothofr. *in hypomnemat. ad Leg. Deprecatio.* 9. *ff. de Leg. Rhod. de jact. cap.* 9. qui *cap.* 8. *prec.* etiam fragmentum exhibet, quod *Legibus Nauticis* hodiè præmittitur, quo Auctoritas, ſeu *Legum Rhodiarum* confirmatio continetur. Adde ejuſdem Dn. Jac. Gothofr. *Bibliothec. jur cap.* 2. *num.* 9. & noviſſimè Joh. Marquard. *de jur. mercator. lib.* 3. *cap.* 3. De hujus *Imperatoris Conſtitutionibus* legatur etiam Dio Caſſ. *lib.* 60. *pag.* 672. Ejuſdem etiam fit mentio in *Digeſtorum*, libris, his in locis: *l.* 3. §. *ſed utrum. de minor.* 25. *ann. l. Divus.* 5. *de jur. patron. l.* 2. *qui ſine manumiſſ. ad libert. perv. l. fin. ne de ſtat. defunct. l. Divus.* 15. *ad L. Cornel. de falſ.*

III. In omni actu & ſermone ſuas ipſe rationes per ſummam inconſiderantiam evertebat: adeò, ut, nec quis, nec inter quos, quovè tempore ac loco verba faceret, ſcire ac cogitare exiſtimaretur. Suet. *in ejus vita. c.* 40. Etiam, ubi advertere animum inſtituiſſet, præcipuum ejus acumen εἰς σκαιτὴν τινὰ καὶ ἄτοπον ἀγχίνοιαν, *in ſupervacuam quandam & præpoſteram ſolertiam*, ad exemplum *Syneſiani Typhonis*, deſinebat. Gulæ & ventris inſana libido: mobilitas animi & inconſtantia perpetua: par credulitas & ſuſpicandi facilitas: ſæpius iracundia, & metus, atque ex his ſæviendi inconſulta temeritas. Quæ omnia Satyrico ſale perſtringit in eruditiſſimo ludo, quem de morte *Claudii* fecit, *Annæus Seneca*: in quem eruditam diſſertationem ſcripſit *Dan. Heinſius, pag.* 608. *& ſeqq.* Sub tali Principe, mira quædam & varia, ut ſic dicam, tyrannidis forma fuit. Quia enim, ut Tranquillus noſter *cap.* 25. annotat, totum ex parte magna Principatum non tàm ſuo, quàm uxorum libertorumque arbitrio adminiſtravit, & talis plerumque fuit, qualem eſſe eum aut expediret illis aut liberet: ideò factum eſt, ut muliebris pariter ac ſervilis impotentia Rempublicam diverſis vitiis, pari vecordia & mobilitate vexaret. Nihil tam abſurdum, tam ab honeſtate publica, & imperantis dignitate remotum excogitari poterat, quod arduum eſſet in animo Principis, cui non judicium, non odium erat, niſi indita & juſſa, Tacit. *lib.* 12. *Annal. cap.* 3. *verſ.* 4. Hinc *Narciſſi* & *Pallantis* rapinæ opes publicas exhauſerunt, Sueton. *cap.* 28 *Meſſalinæ* adulteria & inauditæ libidines, domus Auguſtæ majeſtatem polluerant, Suet. *cap.* 29. *Agrippinæ* flagitia, omni genere ſuperbæ acerbæque dominationis, ſervitutem *Romanam* onerarunt. Tacit. *dict. lib.* 12. *Annal. cap.* 7. Verè huc illud *Plinianum* (*panegyr. cap.* 88.) convenit, præcipuum eſſe indicium non magni Principis, magnos libertos.

Nec minus turpe quàm verum eſt illud Senecæ de *Claudio* in *apocolocynth. pag.*768. cum libertorum ſuorum libertum vocat. Jam verò Imperia fœminarum, indebitum ſibi rerum arbitrium uſurpantium, non moleſta modò ex ſolitis ſexus vitiis, ſed etiam ignominioſa ſunt. Hæc nimirum fuerunt illa *Claudiani Principatus Saturnalia*, ad quæ deſcribenda, non tam hiſtoria, quàm ſatyra requiri videbatur.

Militis officio Romanum CLAVDIVS uno
Imperium aſſequitur Cæſar, vix deditus armis:
Sed pugnæ ſimulacra ciet navalis, & ingens
In pelago molitur opus, quâ miſcet Etruſcas
Aequoreis Tiberinus aquas, at iniqua marito
Agrippina dolis vitam abſtulit, æqua Neroni.

§. 7.

I. *Nero* ſucceſſit *Claudio*, & natus eſt *Antii*, poſt novem menſes, quàm *Tiberius* exceſſit, 18. *Kal. Januarias, anno urb. cond.* 789. *Chriſti* 38. *Cn. Acerronio Proculo, & C. Pontio Nigrino Coſſ. Cn. Domitio Ahenobarbo* patre, *Julia Agrippina Germanici* filia matre, Sueton. *in ejus vita. cap.*6. *anno ætat.*17. *Chriſti* 55. Imperator fit à militibus, cùm promiſiſſet eis tantundem pecuniæ, quantum *Claudius* dederat. Suet. *in ejus vitâ, cap.* 8. Tandem auditâ contra eum *Galbæ* defectione, collapſus & animo fractus, diu ſine voce jacuit: poſteà caput converberavit, & veſtem ſcidit, præteritorum veniam in foro deprecari voluit, ſed timuit, ne, priusquam illuc veniret, diſcerperetur. Cum *Galbæ* exercitus ſuperveniret, monitus ut ſpecum egeſtæ arenæ ſubiret, negavit ſe vivum ſub terram iturum; militibus ad ſupplicium eum quærentibus, ferrum jugulo adegit, juvante *Epaphrodito* à libellis, 32. *ætatis anno, imperii* 14. *urb. cond.* 820. *Chriſti nati* 69. die, quo quondam *Octaviam* interemerat, tantumque gaudium publicè præbuit, ut plebs pileata tota urbe diſcurreret. Funeratus eſt impensâ ducentorum millium, ſtragulis albis auro intextis, quibus uſus *Kal. Januar.* fuerat. Suet. *in ejus vit. cap.* 49. 50. *&* 57. Interempto *Nerone* defecit progenies *Cæſarum*. Dn. Bœcler. noſter, *in diſſertat. polit. ad Suet. Neron. theſ. pen. & ult.*

II. Graviora vectigalia abolevit, aut minuit. Præmia delatorum *Papiæ Legis* ad quartam redegit: diviſis populo viritim quadringenis nummis. Et cum de ſupplicio cujusdam capite damnati, ut ex more ſubſcriberet, admoneretur: *Quàm vellem*, inquit, *neſcire literas.* Sueton. *in ejus vit. c.*10. In juriſdictione poſtulatoribus niſi ſequenti die, ac per libellos, non temerè

reſpondit. In cognoſcendo morem eum tenuit, ut continuis actionibus omiſſis, ſigillatim quæque per vices ageret. Quoties autem ad conſultandum ſecederet, neque in commune quidquam, neque propalam deliberabat: ſed & conſcriptas ab unoquoque ſententias tacitus ac ſecretò legens, quod ipſi libuiſſet, perinde atque pluribus idem videretur, pronuntiabat. De quibusdam rebus rationes ad *Senatum* miſſas, præterito *Quæſtoris* officio, per *Coſſ.* plerumque recitabat. Suet. *ibid. cap.* 15. Adverſus falſarios tunc primùm repertum, ne tabulæ niſi pertuſæ, ac ter lino per foramina trajecto, obſignarentur. Cautum ut in teſtamentis primæ duæ ceræ, teſtatorum modò nomine inſcripto, vacuæ ſignaturis oſtenderentur: ac ne quis alieni teſtamenti ſcriptor Legatum ſibi adſcriberet. Item ut litigatores pro patrociniis certam juſtamque mercedem, pro ſubſelliis nullam omninò darent, præbente ærario gratuitæ: utque rerum actu ab ærario cauſæ ad forum, ac recuperatores transferrentur: & ut omnes appellationes à judicibus ad *Senatum* fierent. Sueton. *ibid. cap.* 17.

III. *Neronis* quinquennio nihil ad imaginem boni principatus exactius fuit, reliquo tempore nihil fœdius & immanius. Et quò magis primò tegebatur indoles & ſupprimebatur, eò violentius ad extremum erupit. Quoniam autem, quicquid boni habuit Principatus *Neronis*, potiſſimùm *Burrho* & *Senecæ* debetur; non alienum hîc putavit Dn. Bœclerus *in diſſertat. polit. ad Sueton. Neron. theſ.* 3. *& plurib. ſeqq.* hos in ipſo aulæ *Neronianæ* veſtibulo requirere, ac pernoſcere. Erant illi veluti Rectores Imperatoriæ juventæ: *Seneca* quidem ob claritudinem Studiorum jam ante Principatum, ſpei *Neronis* ab *Agrippina* admotus, ut ejus pueritia tali Magiſtro adoleſceret, Tacit. *lib.* 12. *Annal. cap.* 8. *Burrhus* autem egregiâ militari famâ monſtratus, & prætoriis cohortibus impoſitus, dum facilè à *Claudio* impetrat, *Agrippina*, quibus ſuum faſtigium extolleret, ſpemque dominationis à *Claudii* ſanguine in *Neronem* ſuum transferret, Tacit. *dict. lib.* 12. *Annal. cap.* 42. Neque enim dubitari poteſt, utrumque aſcitum in aulam, ut conſilio, eorum præſidioque ad ſpem, de quâ diximus, *Agrippina* uteretur. Sed quia meruerant, Reipublicæ datum videri potuit, quicquid in ipſos honoris collatum eſt. Cæterùm *Nero* primum, in hâc *Romana Monarchiâ*, damnati Principis exemplum erat; quàm conſulto verò *Senatus Romani* conſilio hoc factum, diſputari fortè poterit; Cujus rei deciſio ex Hugon. Grotii *lib.* 1. *de jur. bell. & pac. cap.* 4. *num.* 11. hauriri, nec ulla firmior ratio (in examinando jure *Senatus*) dari poteſt, quàm hoſtilis in Rempublicam *Neronis* animus, quem magnis auctoribus, affirmatum vidimus. Pertinet huc quæſtio, à nobis *ſupr. tit.* 3. § 8. (*An Principem impotenter & tyrannicè imperantem regno vel vita exuere liceat?*) tractata: cui, præter *ibidem* allegata, quadrant, quæ apud Dn. Limn. *lib.*

lib.2. de jur. publ. cap.11. num.17. Joh. Theod. Dieterich *not. ad aur. Bull. cap.5. pag.43.* Carpzov. *d ſp. feud. IV. quaſt.3.* Regium Selinum, J. U. D. im Rechtlichen Bedencken von der Defenſion und Gegenwehr wider die Tyrannen der Obrigkeit/ 1632. Dn. Limn. *ad aur. Bull. cap.5. §. 3. obſervat. 6. pag.288. & ſeqq.* & Beſold. *Syn. Pol. lib.4. cap. un. theſ.24. 25. & 27.* leguntur.

Si fidibus tantùm audiſſet te Roma canentem
Deteſtande NERO, citharam plectrumque dediſſet
Pro ſceptro, non tanta ſuis incendia tectis,
Non cædes vidiſſet humo, nec funere natum
Materno infamem, qui factò haud pulchrius uno
Geſſit, ab immani monſtro dum liberat urbem.

§. 8.

I. *Neronem, Serv. Sulpit. Galba* ſequitur, & prope *Terracinam* naſcitur, *M. Valerio Meſſalla, & Cn. Lentulo Coſſ. 9. Kal. Januar. anno urb. cond. 750. Chriſti nati 2.* Patre *Servio Sulpicio Galba*, Matre *Achaia.* Suet. *in ejus vit. cap.4.* Conſalutatus eſt *Imperator anno urb. cond.* 821. *Chriſti 72.* Sueton. *in ejus vit. cap.10.* Conſpiratione à militibus in ipſum factâ trucidatur in foro *Romano, ætatis anno 73. Chriſti 72. Imperii menſe ſeptimo*: ejus caput ad *Otthonem* delatum eſt, qui lixis & calonibus deridendum donavit. Sueton. *ibid. cap. 19. & 20. & 23.*

II. Inter liberales diſciplinas attendit & Juri. Suet. *ibid. cap.5. Africam* ordinavit magnâ ſeveritatis ac juſtitiæ curâ, etiam in parvulis rebus. Militi, qui per expeditionem annonâ arctiſſimâ reſiduum cibariorum tritici modium centum denariis vendidiſſe arguebatur, vetuit, ſimulatque indigere cibo cœpiſſet, à quoquam opem ferri: & is fame extabuit. At in jure dicendo, cum de proprietate jumenti quæreretur, levibus utrimq; argumentis, & teſtibus, ideoq; difficili conjecturâ veritatis, ità decrevit, ut ad lacum, ubi adaquari ſolebat, duceretur capite involuto: atque ibidem revelato, ejus eſſet ad quem ſpontè ſe à potu recepiſſet. Suet. *ibid. cap.7.* Quoſdam claros ex utroque ordine viros ſuſpicione minimâ, inauditos condemnavit. *Civitatem Romanam* rarò dedit. Jura trium liberorum vix uni atque alteri: ac ne his quidem, niſi ad certum præfinitumque tempus. Judicibus ſextam decuriam adjici precantibus, non modò negavit: ſed etiam conceſſum à *Claudio* beneficium, ne hieme initioque anni ad judicandum evocarentur, eripuit. Suet. *ibid. cap.14.* Nihil non per comites & libertos pretio adipiſci, aut donari gratiâ paſſus eſt, vectigalia, immunitates, pœnas innocentium,

impu-

impunitates noxiorum. Quin etiam *Populo Romano* depoſcente ſupplicium *Haloti* & *Tigillini* ſolos ex omnibus *Neronis* emiſſariis vel maleficentiſſimos, incolumes præſtitit: atque inſuper *Halotum* procuratione ampliſſima ornavit: pro *Tigillino* etiam ſævitiæ populum increpuit Edicto. Sueton. *ibidem. cap.* 15.

III. Concurrere in *Galba* avaritia & ſævitia, quæ inviſos, itemque mobilitas animi & neglecta aulæ diſciplina, quæ deſpectos reddere ſolent Principes. Acceſſerunt conſilia vel intempeſtiva, vel minus dextrè diſpenſata: fortuitis quoque rebus, ut ſolet fieri, in culpam tranſeuntibus. Equidem quantum prodeſſe novo Principi ſolet clementiæ & benignitatis fama, tantum *Galbæ* nocuit fama avaritiæ ſævitiæque, qui ultrò confirmavit auxitque ſiniſtram de ſe hominum opinionem: Dn. Bœcler. *diſſertat. polit. in Sueton. Galb. theſ.* 8. Etiam in eo non parum deerravit prudentia *Galbæ*, quod contra temporis genium non tàm ratione quàm impetu niti, militesque per tot annos licenter habitos, uno quaſi momento ad duriora vertere inſtituit. Hinc oratio pro concione minimè comis, & uſurpata tempeſtivè etiam bonis Principibus donativi liberalitas, non ab initio tantùm, ſed poſteà, rebus jam dubiis, cum Imperii comitia tranſigeret, omiſſa. *Conſtat*, inquit Tacitus *lib.* 1. *Hiſtor. cap.* 18. *verſ.* 5. *potuiſſe conciliari animos quantulacunque parci ſenis liberalitate: nocuit antiquus rigor & nimia ſeveritas, cui jam pares non ſumus*; Dn. Bœcler. *dict. diſſert. polit. in Sueton. Galb. theſ.* 10.

Nobilitate potens, alienis clarior armis
Imperio quàm GALBA ſuo, quo culmine dignus
Cunctorum aſſenſu eſt habitus: ſi nomen adeptus
Nunquam Cæſareum, majeſtatemque fuiſſet,
Nec calvum invidiæ caput objeciſſet, & hoſti
Grata ſuâ nunquam ſpectacula morte dediſſet.

§. 9.

I. *Galbæ Otho* ſucceſſit, natus 4. *Kal. Maji Camillo Aruntio & Domitio Ænobarbo Coſſ. anno urb. cond.* 784. *Chriſti* 33. ex Principibus Etruriæ, patre *L. Salvio Othone*, matre *Albia Terentia*. Sueton. *in vit. Oth. cap.* 1. & 2. A præſente comitatu *Imperator* conſalutatus, inter fauſtas acclamationes ſtrictosque gladios ad principia devenit, *anno Chriſti* 72. Sueton. *ibid cap.* 6. Cum *Vitellio* congreſſus impar in certamine ſeipſum confodit, infra lævam papillam irrumpentibusque ad primum gemitum, modo celans, modò detegens vulnus, exanimatus eſt 38. *ætat. anno* ante diem 12. *Kal. Majas, anno urb. cond.* 821. *Chriſti* 73. cum imperaſſet dies 95. Suet. *in ejus vit. cap.* 11.

II. De

II. De illius ſive *Legibus*, ſive *Conſtitutionibus*, ſive juris & juſtitiæ administratione, parum hîc tradi poteſt; niſi quod nova jura *Cappadociæ*, nova *Africæ*, oſtentui magis quàm manſuræ, dederit: ac inter ea neceſſitate præſentium rerum & inſtantibus curis excuſata, ne tum quidem immemor amorum, ſtatuas *Poppææ* per *Senatus-conſultum* repoſuerit. Tacit. *lib.* 1. *Hiſtor. cap.* 78.

III. Cæterum *Otho* inter ipſa Reipublicæ initia, quibus adhuc ſimulatione moderationis exiſtimationem ſecundiorem colligere cuperet, *Neronis* & memoriam coluit, & facta probavit & nomen aſſumſit. Suet. *in ejus vit. cap.* 7. Tacit. *dict. lib.* 1. *Hiſtor. cap.* 78. Quare non alia efficacior ad diſtrahenda civitatis ſtudia, & licentiam factionum ciendam, excogitari poterat: hoc enim quaſi ſigno dato, infimæ plebis hominumque peſſimorum colluvies, in *Optimates* & *Senatum*, à quo *Nero* damnatus erat, concitata, nihil non ſibi vindicatura, nihil non *Senatui* ereptura erat: cum præſertim etiam militibus grata eſſet *Neronis* memoria, recordatione flagitiorum, quorum non parva ipſi præmia percepiſſe ſibi videbantur. Dn. Bœcler. *diſſert. polit. in Sueton. Othon. theſ.* 4.

Mollis OTHO, ac ſummi nimium feſtinus honoris,
Munera thurieremis cùm Galba imponeret aris,
Cogitat infandas cædes, & ſanguine gaudet
Cæſareo temerare manus: regno inde potitus
Nil dignum peragit: propriâ ſit morte celebris,
Atque trahit ſecum ſocias in fata cohortes.

§. 10.

I. *Othonem* ſequitur *Vitellius*, qui naſcitur 8. *Kal. Octobr.* (vel ut quidam) 7. *Id. Sept. Druſo Cæſare & Norbano Flacco Coſſ. anno urb. cond.* 767. *Chriſti* 16. patre *L. Vitellio*, matre *Sextilia*, obſcuro genere, & avo *Caſſeio Severo*, ſutore veteramentario. Sueton. *in ejus vit. cap.* 1. 2. & 3. Principatum invadit *anno Chriſti* 72. Sueton. *ibid. cap.* 9. Cum *Pannonici*, *Mæſiaci*, *Judæi & Syriaci* exercitus deficerent ab ipſo ad *Veſpaſianum*; Ipſe *Romæ* in cellulam ianitoris confugit in palatio, unde ab exercitu *Veſpaſiani* extractus eſt, injecto cervicibus laqueo, reducta à capite coma, atque etiam mento mucrone gladii ſubjecto, ut viſendam præberet faciem, neve ſubmitteret, tractus eſt in forum, quibuſdam ſtercore & cœno inceſſentibus, aliis *incendiarium*, & *patinarium* vociferantibus tandem ad *Gemonias* ſcalas parvis ictibus excarnificatus, & unco tractus eſt in *Tiberim*, poſtquam 8. *menſ.* Imperio præfuiſſet, *ætat.* 57. *Chriſti* 73. Suet, *in ejus vit. cap.* 17. & 18.

Dd II. Quo-

II. Quoad nomotheſiam, adminiſtrationemque Juſtititiæ, centum atque viginti, quorum libellos *Othoni* datos invenerat, expoſcentium præmia, ob editam in cæde *Galbæ* operam, conquiri, & ſupplicio affici imperavit: egregiè prorſus, atque magnificè, & ut ſummi Principis ſpem oſtenderet, niſi cætera magis ex naturâ, & priore vitâ ſuâ, quàm ex Imperii majeſtate geſſiſſet. Suet. *in vit. Vitell. cap.* 10. Magis deinde ac magis, omni divino humanoque jure neglecto, *Alliensi die* pontificatum maximum cepit: comitia in decem annos ordinavit, ſeque perpetuum Conſulem. Sueton. *ibid. cap.* 11.

III. Contemtibilis Principis vix aliud inſignius exemplum occurrit; quod proptereà Lipſio, cum in *Politicis* ea tractat, quibus deſtruuntur Imperia, præcipuam obſervationis de contemtu materiem præbuit, *lib.* 4. *Polit. cap.* 12. Tacitus autem *libb.* 2. 3. *Hiſt.* tàm ſignanter id egit, ut veluti per notas ſingulares omnem illam moris actusque *Vitelleiani* deformitatem vanitatemque deſcribendam ſibi ſumeret. Nullius Satyrici expreſſior acriorque notatio poteſt eſſe, hujus *Hiſtorici* demonſtratione: quâ hujus Imperatoris ſumma rerum imperitia, omnisque imperatoriæ artis inſcitia, omnis humani divinique juris negligentia, ignorantia militiæ, improvidentia conſiliorum, metus, odium, ignavia, luxuria, ignava opera, ignava conſilia, ſive potius nulla, ſugillantur, ad nihil aliud valentia, quàm ut contemtui accederet odium, Bœcler. noſter *in differt. polit. ad Suet. Vitell. theſ.* 3. *& ſeqq.*

Ingluvie fœda infamis, nec digne, VITELLI,
Imperio, quæ tanta tibi dementia ſuadet
Immeritos vexare viros & tollere ferro?
En tibi nullus honos, jam te Romana propago
Haud ſufferre valet; laqueos enſemque rependit,
Et te confectum condit Tiberinus arenâ.

§. II.

I. Priorem hìc ſequitur è veſtigio *Veſpaſianus*, natus in *Sabinis* ultra *Reate*, vico modico, cui nomen eſt *Phalacrine*, 15. *Kalend. Decembr.* veſperi, *Q. Sulpicio Camerino & C. Poppæo Sabino Coſſ.* quinquennio antequam *Auguſtus* excederet, *anno urb. cond.* 760. *Chriſti* 10. patre *T. Flavio Veſpaſiano*, matre *Veſpaſia Polla*. Sueton. *in vit. Veſpaſian. cap.* 1. *&* 2. Aſumitur ad Imperium *Kal. Jul. anno poſt Chriſtum natum* 73. qui Principatus dies fuit. Sueton. *ibid. cap.* 6. Inteſtina creberrimè frigidæ aquæ uſu corruperat, unde alvo usque ad animi defectionem ſoluta, thermas ægrè petiit, ubi re non ſuccedente,

Impe-

Imperatorem, ait, *ſtantem oportere mori*, & dum conſurgit ac nititur, inter manus ſublevantium extinctus eſt, 8. *Kal. Jul.* natus eſt annos 69. ſuperque menſem & diem ſeptimum, *anno Chriſti* 89. Suet. *ibid. cap.* 24.

II. Cum ante illius Imperium libido atque luxuria, coercente nullo, invaluerit: Auctor *Senatui* fuit decernendi, ut quæ ſe aliena ſervo junxiſſet, ancilla haberetur. Nevè filiorum familiàs fœneratoribus exigendi crediti jus unquam eſſet; h. e. ne poſt patrum quidem mortem. Suet. *in ejus vitâ. cap.* 11. *Decretum Veſpaſiani* extat in *l. Divus.* 7. *ff. de jur. patron.* Ejusdem *Reſcriptum* habes in *l. Munerum.* 18. *in fin. ff. de muner. & honor.* Litium ſeries ubique majorem in modum excreverant, manentibus antiquis intercapedine jurisdictionis, accedentibus novis, ex conditione tumultuque temporum. Ideò *Veſpaſianus* ſorte elegit, per quos rapta bello reſtituerentur: quique judicia centumviralia, quibus peragendis vix ſuffectura litigatorum ætas videbatur, extra ordinem dijudicarent, redigerentque ad breviſſimum numerum. Sueton. *ibid. cap.* 10. Tabularium etiam publicum confecit, à *Græcis* χαρτοφυλάκιον & ἀρχεῖον appellatum, à noſtratibus *Archivum*, quod à Tranquillo *in Veſpaſ. vit. cap.* 8. in hunc modum deſcribitur: Undique inveſtigatis exemplaribus, inſtrumentum Imperii pulcherrimum ac vetuſtiſſimum confecit, quo continebantur penè ab exordio urbis *Senatus-Conſulta, Plebiſcita* de ſocietate & fœdere, ac privilegio cuicunque conceſſis, vide apud Bœcler. *diſſert. polit. h. l. theſ.* 9. pulchra, ab omnibus Secretariis Cancellariarum ſedulò obſervanda.

III. *Veſpaſianus* adverſum *Judæos*, tumultuantes Dux non inſtrenuus fuit: à relicto ad obſidionem *Hieroſolymorum* filio *Tito* capta urbs & exciſa eſt, *anno urb. cond.* 822. *Chriſti nati* 72. Suet. *in vit. Titi cap.* 5. De *Hieroſolymitano excidio* videndus præcipuè Joſephus *lib.* 7 *de bell. Jud.* aliique à Dn. Berneggero *ad dict. cap.* 5. *num.* 3. *lit. d.* citati. Quis hîc non videt (inquit iterum Bœcler. *dict. loc. theſ.* 10.) illuſtriſſimum *Veſpaſiani* opus, fori & jurisdictionis ordinationem, noſtrique temporis imaginem exemplumque inſtar uberrimi commentarii? Et iterum *theſ.* 14. Princeps erat per omnia fortunæ, & humani actus morisque argumenta, vel jactatus, vel exercitus: Imperio natum non abſurdè dixeris, ſed ut bene imperaret, parendo didicit, &c.

Atra lues, funeſta lues, cum regna teneret,
Flavia progenies, pietate inſignis & armis
VESPASIANUS adeſt, patriæ ſuccurrere promptus
Labenti, cæſis Solymis, hic ille triumphum

 Egit:

Egit: magnificis fundavit honoribus Urbem,
Officioque ſuo moriens vix deſinit uti.

§. 12.

I. *Titus*, cognomine paterno, *amor ac deliciæ generis humani*, natus eſt 3.*Kal. Jan. anno Chriſti* 41. *Romæ* propè *Septizonium*, patre *Flav. Veſpaſiano*, de quo §. *præc.* matre *Domitilla*, anno *Cajanæ cæde* inſigni. Suet. *in ejus vita cap.* 2. Vivo adhuc Patre particeps ac tutor *Imperii* fit, *anno Chriſti* 74. Sueton. *ibid. cap.* 6. Exceſſit in eàdem, quâ Pater, villâ, *ibid. Septembr. anno Chriſti* 83. *urb. cond.* 834. poſt biennium ac menſes duos, dieſque 30. quàm ſucceſſerat patri, altero & quadrageſimo ætatis anno. Hujus mors, credi vix poteſt, quantum luctus Urbi, Provinciiſque intulerit, adeò ut eum delicias publicas, ſicuti diximus, appellantes, quaſi perpetuo cuſtode orbatum terrarum orbem deflerent. Suet. *ibid. cap.* 11.

II. Recepit ad ſe propè omnium officiorum curam, cùm patris nomine & Epiſtolas ipſe dictaret, & Edicta conſcriberet, Orationeſque in *Senatu* recitaret etiam *Quæſtoris* vice. Sueton. *in ejus vit. dict. cap.* 6. Primus omnia beneficia præterita uno confirmavit Edicto, nec à ſe peti paſſus eſt. Vetuit, inter cætera, de eàdem re pluribus *Legibus* agi: quærique de cujusquam defunctorum ſtatu, ultra certos annos. Sueton. *ibid. cap.* 8. & Bœcler. *differt. polit. in Suet. Titum, theſ.* 6. *in fin.* Nec auctor poſthac cujusquam necis, nec conſcius, quamvis interdum ulciſcendi cauſa non deeſſet, ſed periturum ſe potius, quàm perditurum adjurans. Duos patricii generis convictos in affectatione Imperii, nihil ampliùs quàm ut deſiſterent monuit, dicens: *Principatum fato dari.* Suet. *ibid. cap.* 9.

III. Quoniam tutiſſimum Imperii vinculum eſt, amor ac benevolentia civium: ideò exemplum benevolentiſſimi amantiſſimique hujus Principis paulò altius hîc inſpicit Dn. Bœclerus, triaque (*in differt. polit. ad Sueton. Titum, theſ.* 3. *& ſeqq.*) examinat, per quæ voluntates hominum demeruit *Titus*: *ingenium, artem & fortunam*: verè & peritè juxta Suetonii ductum *in vit. Titi cap.* 1. *Ingenium* omni inſtrumento gratiæ adornatum, & arcanis amorum ſtimulis divinitus inſtructum, prima hujus operis auſpicia facit. Magnum cœli munus, & dos verè principalis, ſi quis naturam amari dignam & aptam nactus, ſuis ipſe actionibus & moribus, formam, decus, venuſtatem dare, proprioque auſpicio & præſidio in affectibus hominum ultrò penetrare poteſt. &c. *Fortunam* cum ingenio conjungit *Dn. Bœclerus* noſter: quid enim in humanis actibus artibusque proſperum eſſe poteſt, niſi propitii Numinis indulgentiâ foveatur atque ſecundetur? Hæc mentes homi-

hominum inclinat, allicit, permulcet: hæc viri Principis perſonam moresque, ipſis voluntatibus commendat, ipſis affectibus conciliat: ſine tali auſpicio, non eſt grata gratia, non amœna amœnitas, non amor amabilis, &c. Ad implendum tandem *Charitum* harum numerum, *artem* quoque ponit egregius noſter *Bœclerus*. Valet enim hic quoque pervulgatum illud: *ut ameris, amabilis eſto, &c.*

Deliciæ humani generis TITVS, orbis amores,
Religionis amans, meritæ nec laudis avarus,
Funditus evertit (nam ſic pia fata ferebant)
Vrbem præclarâ Solymes, nec claruit armis
Tantùm, aſt innumeras pacis cognovit & artes,
Felix Roma fores, celeri ni morte periſſet.

§. 13.

I. *Domitianus nono Kal. Novembr. anno Chriſti* 52. *Romæ* naſcitur, patre *Flavio Veſpaſiano*, matre *Domitilla*, dicto patre *Coſ.* deſignato, inituroque menſe inſequenti honorem, *regione urbis ſexta ad malum punicum*, domo quam poſtea in templum gentis *Flaviæ* convertit. Suet. *in vit. Domit. cap.* 1. Fratri *Tito* ſucceſſit *anno Chriſti* 83. *urbis conditæ* 834. Tandem oppreſſus eſt in cubiculo, amicorum libertorumque intimorum conſpiratione ſimul & uxoris, acceptis vulneribus ſeptem, 14. *Kal. Octobr. anno urb. cond.* 848. *Chriſti* 97. *ætat.* 45. *imperii* 15. Suet. *ibid. cap.* 17.

II. Cæterùm, quoad obſervandum ordinem noſtrum, multa (teſte Suet. *in ejus vit. cap.* 7.) in communi rerum uſu notavit. Sportulas publicas ſuſtulit, revocata cœnarum rectarum conſuetudine. Duas *Circenſibus* gregum factiones aurati purpureique panni ad quatuor priſtinas addidit. Interdixit *Hiſtrionibus* ſcenam, intra domum quidem exercendi artem in jure conceſſo. Caſtrari mares vetuit: ſpadonum, qui reſidui apud mangones erant, pretia moderatus eſt. Ad ſummam quondam ubertatem vini, frumenti verò inopiam, exiſtimans nimio vinearum ſtudio negligi arva, edixit, ne quis in Italia novellaret: utque in provinciis vineta ſucciderentur, relictâ, ubi plurimùm, dimidiâ parte; nec exequi rem perſeveravit. Porrò, atteſtante iterum Sueton. *ibid. cap.* 8. Jus diligenter & induſtriè dixit. Plerumque & in foro pro tribunali extra ordinem ambitioſas centumvirorum ſententias reſcidit. *Recuperatores*, ne ſe perſuaſoriis [illegible]ionibus accommodarent, identidem admonuit. *Nummarios judices* cum ſuo quemque conſilio notavit. Auctor & *Tribunis plebis* fuit, *Ædilem* ſordidum repetun-

darum accuſandi, judiceſque in eum à *Senatu* petendi. *Magiſtratibus* quoque urbicis, provinciarumque *Præſidibus* coercendis, tantum curæ adhibuit, ut neque modeſtiores unquam neque juſtiores extiterint: è quibus pleroſque poſt illum reos omnium criminum vidimus, &c. legatur totum *dict. cap.* 8. Inter præcipua ſæviendi argumenta titulosque huic Principi *Lex Majeſtatis* fuit: cujus interpretatio miris calumniis, in vitam, in bona hominum graſſabatur. Suet. *in ejus vit. cap.* 10. & 12. & Dn. Bœcler. *diſſert. polit. in Sueton. Domitian. theſ.* 4.

III. Cæterum, omnem vim dominationis tam licenter exercuit, ut jam tum, qualis futurus eſſet, oſtenderet. Suet. *ibid. cap.* 1. Adeptus principatum, *Tiberium, & Neronem, & Caligulam* imitatus eſt, nullo genere turpitudinis aut acerbitatis, quo ſe aliosque perditum iret, prætermiſſo, quanquam inter initia, clementiam, abſtinentiam, juſtitiam, aliasque virtutes ſimulavit: donec coalitâ principatu audaciâ, omnia ſimul vitia profunderet. Suet. *dict. cap.* 10.

DOMITIANE, tua labes turpiſſima gentis,
Aemula famoſo cur fingu[illegible]ceptra Neroni?
Principio arriſit probitas, ſimulataque virtus,
Mox ruis in pejus contemto numine Divûm.
At quoniam inſontes nullâ ratione trucidas,
Te meritò punire tui coguntur amici.

Auſonii *tetraſtica*, in duodecim *Caſares Romanos* priores, lectu etiam digniſſima ſunt, à curioſis in ipſo *Auctore* videnda. Quibus addi poſſunt *Diſticha* apud Labitt. &c. *Indices, pag.* 529. & *ſeqq.*

Pars Secunda continens Seculum ſecundum.

§. 14.

Poſt *Domitianum* imperarunt *Nerva*, natus *anno Chriſti* 33. Imperium adeptus, *anno* 88. obiit *anno Chriſti* 98. *Trajanus*, natus *anno* 54. fact. Imper, *anno* 100. obiit 118. *Hadrianus* natus *anno* 77. fact. Imper. 119. obiit 139. *Antoninus Pius* natus [illegible] 87. fact. Imp. 140. obiit 161. Divi fratres (i. e. *Luc. Ælius Verus.* natus 113. f[illegible]mper. 162. mort. *anno Chriſti* 172. & *M. Aur. Antoninus* Philoſophus, nat. 139. fact. Imp. 172. mort. 181.) *Aur. Commodus*, nat. 163. fact. Imp. 178. mort. 194. *Helv. Pertinax*, nat. 128. fact. Imp. 194. mort. eod. anno.

Did.

Did. Julianus, natus 134. fact. Imp. 194. obiit 194. *Peſc. Niger*, natus 125. fact. Imp. 194. obiit 195. *Sept. Severus*, nat. anno 146. fact. Imp. 195. ob. 212. *Chronologos* in hoc Seculo, plurimùm, ut ubique, variare, benè Lectores obſervent.

§. 15.

Ab his omnibus, quemadmodum variæ *Conſtitutiones* proceſſerunt, quarum mentio paſſim fit, tum apud *Hiſtoricos*, (Dion. Caſſium, *in Nerva, lib.* 68. Plinium Jun. *in Panegyr. Trajani.* Æl. Spartian. *in Hadrian.* Jul. Capitolin. *in Antonino Pio.* Æl. Spartian. *in Hadriano* Jul. Capitolin. *in Antonino Pio*, Æl. Spartian. & Jul. Capitolin. *in Luc. Æl. Ver.* Jul. Capitolin. *in M. Aurelio Antonino Philoſoph.* Æl. Lamprid. *in Aurelio Commodo.* Jul. Capitolin. *in Helv. Pertinace.* Æl. Spartian. *in Did. Juliano.* Eundem Æl. Spartian. *in Peſcennio Nigro.* Jul. Capitolin. *in Clodio Albino.* Æl. Spartian. *in Sept. Severo.*) tum in ſcriptis *JCtorum* (refertur enim *Lex Agraria Nervæ*, in *l.* 3. *ff. de termin. mot.* & *Edictum* ejusdem, in *l. fin. ff. ne de ſtat. defunct. Trajani Conſtitutione* in *Codice* nullas habemus, in *Digeſtu* tamen mentionem illarum faciunt *JCti* in legibus, quæ videantur in Labitti, &c. *Indic. pag.* 538.) & in Principum poſteriorum *Conſtitutionibus*: Ità ſequentium nominatim, jam inde ab *Hadriano*, Principum *Conſtitutiones* in duos *Codices*, *Gregorianum & Hermogenianum*, de compilatorum nomine ità dictos, Matth. Stephan. *prælect. ad Cod. lib.* 1. *tit.* 13. *priores, præfat. num.* 6. 12. *&* 13. per titulos fuerunt conjectæ, privatané an publicâ autoritate, in incerto eſt. Neque de illo ſatis hactenus conſtat, cur ab *Hadriano* (cujus etiam unica tantùm *Conſtitutio in Codice* refertur, puta *l.* 1. *C. de teſtam.* cujus mentio fit in §. *ſed cum aliquis.* 7. *Inſtit. de teſtam.*) neque ultrà aſſurrexerint aut *Codices* illi aut poſteà *Juſtinianus*. Dn. ac Præceptori meo Jacobo Gothothofredo p. m. *in hiſtor. jur. cap.* 4. mens ea, id ideò factum, quia nova quædam Jurisprudentiæ ratio ab *Hadriano* cœperit, tum *Edicto perpetuo* conſtituto, de quo *ſupr. tit.* 1. §. 10. tum quia ſectæ *JCtorum*, de quibus Dn. Gothofr. p. m. *in d. hiſtor. jur. cap.* 7. eo tempore penè refrixerint: denique, quia publicè reſpondendi cuique pro arbitrio ſuo jus factum: ut proinde novi Juris ac novæ Jurisprudentiæ auctor *Hadrianus Codicibus* illis initium dederit: pariter ut ſecundæ Epochæ (de quâ mox, *tit. ſeq.* 10.) novitas, novo *Codici Theodoſiano*, de quo *ibid.* Adde Joach. Hagemeier. *in lib. de authoritat. jur. civ. & can. cap.* 6. *Codicis Gregoriani & Hermogeniani* reliquiæ quædam hodiè ſuperſunt, à manu *Gothorum*, ſeu Aniani, ſeu Alarici: Quinimò & B. Auguſtinus *lib.* 2. *ad Pollentium. cap.* 8. cujusdam *Conſtitutionis ex Codice Gregoriano* meminit: Addi poſſunt & eæ, quæ exinde citantur ab Auctore *Collationis Legum Moſaicarum*, Dn. Jac. Gothofr. *in Bibliothec. jur. cap.* 2. *num.* 10. & *Conſultationis Vete-*

ris

ris Auctore, Dn. Gothofr. *ibid. num.* 8. Quinimò & quæ à Papiniano *libr* *Reſponſorum*, de quo iterùm Dn. Jac. Gothofr. *ibid. num.* 11. Porrò *Hadrian* *Imp.* ſententiæ & epiſtolæ (*hoc eſt*, brevia ejus Reſcripta) ex *lib.* 2. Doſithe Magiſtri, quæ veteri *Gloſſario* inſerta, primùm ab *Henrico Stephano* edita fue runt, deinde ex Bibliotheca *Sancti Galli* apud *Helvetios* plenius viſa à Cujacio 21. *obſerv.* 5. ſed tandem publicè reſtituta, notisque illuſtrata à Goldaſto, *Ge nevæ in* 8. Reliquæ hoc ſeculo latæ *Conſtitutiones* (quarum mentio habetu apud *Hiſtoricos*) ſuggerit Dn. & Præc. m. Joh. Henric. Bœcler. *in Hiſtor. uni verſal. ſecul.* 2. rubr. *Romana, circ. fin. ferè*: ubi iſti à nobis hactenus aliquo ties allegati *Indices Juris* varii, Jacobi Labitti, Antonii Auguſtini, Wolfgan gi Freimonii (ex quibus concinnata eſt Editio optima *Genevenſ. anno Chriſ* 1585.) maximoperè ab eo commendantur & laudantur, quia in eo libr (*ſunt verba Bœcleriana*) repræſentantur accuratiſſimè omnes Legiſlatione per ſingula tempora: Liber, non tantùm Studioſis Juris utiliſſimus, ſed & quibusvis aliis Hiſtoriæ & Antiquitatis Studioſis: qui à Bibliopolis deber recudi, ſi proborum librorum majorem curam haberent. Addere h placet (ex Petri Cornelii Brederodii *Theſauro Juridico*) *Imperatorum* hujus ſ culi nomina, quorum *Conſtitutiones* 12. *libris Codicis Juſtin.* ſunt inſertæ: ſu enim, *Hadrianus*, *Antoninus Pius*, Divi fratres (h. e. *M. Antoninus & Veru* *M. Æl. Antoninus* ſolus, *Æl. Pertinax*, *Severus & Antoninus Caracalla*.

In Pandectis ſequentes leges conſtitutionum Hadriani mentionẽ faciunt.

L. Imperator. 18. de ſtatu homi.

L. Meminiſſe. 10. §. 2. de offic. proconſul.

L. Imperator. 8. de poſtulan.

L. 1. Si de vi. 37. de judic.

L. Pars literarum. 48. eod. tit.

L. Divus 5. §. fin. de petit. hæred.

L. Item veniunt. 20. ff. eod.

L. 1. Si rem. 22. eod.

L. Antiqui. 3. Si pars hæred. peta.

L. Divus. 22. de uſu & habita.

L. Idem Divus. 4. de cõdic. indeb.

L. Teſtium. 3. §. 2. de teſtib.

L. Quod autem. 7. §. 2. in fin. de don. inter vir. & uxor.

L. Divus. 8. de divort. & repud.

L. cum plures. 12 §. 2. de adminiſt. & peric. tuto.

L. fin. §. 2. de ſuſp. tutor.

L. Si duas. 6. §. fi. de ex cuſa. tuto.

L. Spadonem. 15. §. fin eod.

L. 1. §. 2. de magiſtra. c ven.

L. Si quis filio. 6. §. ir tum. ff. de injuſ. rup & irrito teſta.

L. Poſthumus. 12. eo titulo.

L. Si non. 83. de hære inſtit.

L. 1. ad SC. Silania.

L. 1. §. 1. Si quis aliq. teſt prohib.

L. Mela ait. 14. de a ment. & cib. lega.

L. Utru

L. Utrum. 8. de reb. dub.
L. Qui duos. 9. §. cùm in bello. 1. eod. tit.
L. Si legatus. 30. §. fin. ad SC. Trebel.
L. Imperator. 50. ad SC. Trebel.
L. Qui filium. 74. eod.
L. Si ventris. 8. de ventr. in poſſ. mitten.
L. Servum. 8. de jur. patro.
L. Si filius. 23. eod.
L. Ut jurisjurandi. 7. de oper. libertor.
L. In fideicommiſſariis. 5. de fideicomm. liberta.
L. Si peculium. 20. de ſtatu liberis.
L. Si uſumfructum. 23. de liber. cauſ.
L. Qui ſe. 2. Si libert. ingen. eſſe dicat.
L. 1. Ne de ſtatu defunctor.
L. Divus. 33. de re judic.
L. Fulcinius. 7. §. Si in diem. 14. Quibus ex cauſſ. in poſſ. eatur.
L. Inter. 27. de fidejuſſ.
L. Divi. 19. in fin. de accuſa.
L. Divus. 6. de cuſtod. & exhib. reor.
L. Milite. 12. eod.
L. Inter liberas. 6. Ad L. Jul. de adult.
L. 1. §. Divus. 3. ad L. Cornel. de ſicar.
L. Leg. Cornelia. 4. eod. tit.
L. Divus. 14. eod.
L. Divus. 5. ad L. Pomp. de parricid.
L. Pœna parricidii. 9. eod.
L. Qui duobus. 21. ad L. Cornel. de falſ.
L. 4. in fin. ad L. Jul. pecula.
L. Non ſtatim. 6. ad L. Flav. de plag.
L. Divus. 14. ad SC. Turpilia.
L. 1. de quæſtio.
L. Si quis. 12. eod.
L. Extraneo. 17. eod.
L. Quæſtionis. 21. eod.
L. Abſentem. 5. de pœn.
L. Divus. 15. eod.
L. Mandatis. 35. de pœn.
L. 2. de bon. damnator.
L. Divus. 6. eod.
L. Cùm ratio. 7. eod.
L. Qui rei. 3. de bon. eor. qui ante ſentent.
L. 1. à quib. appell. non licet.
L. 2. §. 1. & § Senatus cenſuit. 3. de jur. fiſci.
L. non intelligitur. 3. §. Si quis. 1. §. cum quinquénium. 6. & §. multa principalia. 7. eod.
L. Edicto. 13. eod.
L. Senatus. 15. eod.
L. Non omnes. 5. de re milit.
L. Omne delictum. 6. eod.
L. Divus. 13. de caſtr. pecul.
L. De hæreditate. 19. § 3. eod.
L. De jure. 37. ad municipal.
L. Honor. 14. de muner. & honor.
L. Munerū. fin. eod. tit.
L. Semper. 5. de jur. immunit.
L. Sciendum. 4. de lega.
L. Quod ſemel. 5. de decreto ab ordi. fac.
L. Si quis. 14. de pollicita.
L. 1. de cenſib.

Ejusdem Hadriani mentionem facit Imp. Juſtinian. in Inſtitut.

Tit. de rer. diviſ. §. Theſauros. 39.
Tit. de teſtament. §. Sed cùm aliquis. 7.
Tit. Quibus non eſt permiſſ. fac. teſta. §. 1.
Tit. de hæred. qualit. & differentia. §. Extraneis. 5. ſub fin.
Tit. de legatis. §. Optionis legatum. 23.
Tit. de SC. Tertyl. §. 1.
Tit. de fidejuſſo. §. Si plures. 4.

T. Antonini Pii Conſtitutiones Codici inſertæ.

1. 2. 1.
1. 2. 15.
1. 2. 38.
1. 4. 22.
6. 1. 24.
6. 1. 26.
6. 37. 1.
6. 53. 1.
7. 47. 1.

Conſtitutionum Antonini Pii in Pandectis, ſit mentio his in locis:

L. Imperator. 8. de ſtatu homi.
L. Congruit. 13. de offic. præſid.
L. Curatores. 3. de offic. procur. cæſ.
L. Reſcriptum. 10. de pact.
L. Imperator. 8. de poſtul.
L. Ait prætor. 3. §. 1. de Negot. geſt.
L. 2. §. Legatis 3. de jud.
L. Divus. 5. de petit. hæred.
L. Si quis. 7. eod tit.
L. Cum ſponſus. 12. de public. in rem act.
L. Divus. 16. de ſervit. præd. ruſt.
L. 2. famil. erciſ.
L. Divus. 3. de ſervis fugitivis.
L. 5 eod. tit.
L. Non erit. 5. de jurejurand.
L. Idem eſt. 3. de condic. indeb.
L. 2. ad S C. Velleia.
L. Sed ſi ego. 4. eod. tit.
L. Mora. 32. de uſur.
L. A Divo Pio, 59. de ritu nupt.
L. 1. §. interdum. 1. de legit. tutor.
L. 2. de tutor. & curator. datis ab his, &c.
L. His qui. 12. §. eod. tit.
L. 2. de adminiſt. & peric. tuto.
L. Si duas. 6. §. 1. & §. 3. de excuſa. tutor.
L. Jam hoc jure. 4. de vulg & pupil.
L. Pannonius. 85. de acq. hæred.
L. Si pecunia. 77. de lega. 1.
L. Fideicommiſſ. 11. §. Si quis decem. de lega. 3.
L. Solent. 3. de aliment. & cibar. leg.
L. Quod. de pariter mortuis. 17. de reb. dubiis.
L. Si in metallum. 3. de reg. Cat.
L. Indignum. 3. de his quibus ut indig.
L. Poſt legatum. 5. § 3. & §. qui principale. 14. ibid.
L. Non putabam. 47. de cond. & demon.
L. Si cui. 49. eod. tit.
L. Apud Julianum. 11. §. utrum autem. 2. ad SC. Trebell.
L. Si cui. 31. eod.
L. Cùm hæres. 35. eod.
L. Si patroni. 55 §. 2. eod.
L. Nam ſecundum. 7. de legat. præſtan.
L. Si poſt. 7. de conjung. cum emancip. liber.
L. Carbonianum. 3. de Carbo. edicto.
L. Interdũ. 13. § Divus. 9. de publ. & vectigal.
L. Divus. 26. de manumiſſ. teſt.
L. Cùm quaſi. 30. de fideicommiſſ. libert.
L. Antoninus. 42. eod.
L. Non tantum. 51. eod.
L. A Divo. 15. de re judica.
L. Fulcinius. 7. §. Divus 19. quibus ex cauſ. in poſſ. eat.
L. 1. De ſeparat.
L. Pedius. 4. de incend. ruin. naufr.
L. Si cui crimen. 7. de accuſat.
L. Divus. 3. de cuſt. & exhib. reo.

L. Si adulterium. 38. ad L. Jul. de adult.
L. Et eum qui. 6. ad L. Jul. de vi public.
L. 1. Ad L. Jul. de vi priva.
L. 1. §. Divus. 3. ad L. Cornel. de ſicar.
L. Divus. 31. ad L. Corn. de falſ.
L. 1. de quæſtio.
L. Divus. 9. eod.
L. De minore. 10. eod.
L. Ex libero. 15. eod.
L. Cùm ratio. 7. de bon. damn.
L. Qui rei. 3. de bon. eor. qui ante ſen.
L. 2. de interdic. & relega.
L. 1. de appellat.
L. A ſententia. 5. eod.
L. Si pro luſorio. 14. eod.
L. 1. §. Divus. 2. de jure fiſci.
L. 2. § Senatus cenſuit. 3. eod.
L. Non intelligitur. 3. §. Cum ex. 4. ibid.
L. Edicto. 13. ibid.
L. Res quæ. 22. ibid.
L. Milites. 13. de re militar.
L. Imperator. 11. ad municipal.
L. Ut gradatim. 11. de muner. & honor.
L. Semper. 5. de jur. immunita.
L. Sciendum. 4. de legatio.
L. Inter liberos. 15. de pollicit.
L. Divus. 4. de var. & extraordin. cognit.
L. Cùm poſſeſſor. 5. de cenſib.
L. Cùm quærebatur. 240. de verbor. ſignif.
L. Divus. 29. de reg. jur.
§. 2. Inſt. de vulg ſubſt.

Conſtitutiones Divorum fratrum in Codicem relatæ.

3. 31. 2.
3. 31. 1.
5. 25. 2.
5. 25. 3.
8. 45. 1.

Conſtitutiones eorundem Divorum fratrum, de quibus fit in libris Pandectarum mentio.

L. Congruit. 13. de offic. præſid.
L. Divus Marcus. 14. eod. tit.
L. de qua re. 18. de inoffic. teſt.
L. Divi fratres. 39. de relig. & ſump. fun.
L. Si procuratorem. 8. Mandati.
L. Si quis. 9. locat.
L. Imperatores. 29. de probat.
L. Divus. 58. de ritu nupt
L. Divus. 24. de tuto. & curat. dat. ab his.
L. 6 §. 4. de excuſa. tuto.
L. Paupertas. 7. eod.
L. Cùm filiusfamil. 29. de milit. teſta.
L. fideicommiſſa. 11. de lega. 3.
L. Divi fratres. 17. de jur. patro.
L. 1. § quæri poterit. 1. de ſuis & legit. hæred.
L. Interdum. 16. §. divi. 6. de publ. & vect.
L. Divus. 26. de manu teſta.
L. Cum. 30. de fideic. lib.
L. Divi. 27. de liber. cau.
L. Imperatores. 15. de privileg. cred.
L. Imperatores. 4. de cura. bon. dan.
L. Divi. 19. de accuſa.
L. Pœna parricidii. 9. ad L. Pom. de parricid.
L. Divus Pius. 32. ad L. Cornel. de falſ.
L. 1. de quæſtionibus.
L. Repeti. 16. eod. tit.
L. Divi fratres. 27. de pœn.
L. Fratres. 33. eodem tit.
L. Relegatorum. 7. de de interdic. & releg.
L. 1. §. Si quis. de appellat.

L. Si pro luſorio. 14. §. 2. eod. tit.
L. 1. An per alium cauſæ appellat. &c.
L. 1. Eum qui appell. in provinc. def.
L. 2. §. Item Divi. 2. de jur. fiſci.
L. Non intelligitur. 3. § Divi 5. eod. tit.
L. Edicto. 13. eod. tit.
L. Generaliter. 3. §. Spurios. 2. de decurio.
L. Reſcripto. 6. de muner. & honor.
L. Semper. 5. de jur. immunita.
L. Sciendum. 4. de legatio.
L. De pollicitationibus. 8. de pollicita.

Conſtitutiones Marci Antonini Philoſophi, in Codicem relata.

3. 31. 1.
6. 27. 2.
7. 43. 1.
10. 59. 1.

Conſtitutiones ejuſdem, quarum fit in Pandectis mentio.

L. Juridico. 2. de offic. Juridic.
L. 1. de feriis.
L. Eadem oratione. 2. eod. tit.
L. Oratione. 7. eod. tit.

L. Reſcriptũ 10. de pact.
L. Pactum. 46. eod. tit.
L. Cùm hi. 3. de transact.
L. Nec timorem. 7. de eo quod metus cauſa.
L. Extat. 13. eod. tit.
L. Verum. 11. §. Quid ſi minor. 1. de minor.
L. Sed etſi lege. 25. §. Quod autem. 3. de petit. hæred.
L. Cùm duobus. 52. §. Idem reſpondit. 10. pro ſocio.
Cùm quidam. 17. de uſur.
L. Oratione. 16. de ritu nupt.
L. 3. §. fin. de legit. tuto.
L. final. 29. de tutor. & cura. datis ab his.
L. 1. §. 1. de admi. & peric. tutor.
L. 1. §. 4. de excuſ. tuto.
L. Scire oportet. 13. §. aliud etiam. 2. eod. tit.
L. Libertum. 14. §. 1. eod. tit.
L. Cùm ex oratione. 44. eod. tit.
L. Talem. 51. de hæred. inſt.
L. Si ſervo. 84. eod. tit.
L. Si miles. 3. in fin. de mil. teſt.
L. Fideicommiſſ. 11. §. Si in opere. 23. de legat. 3.

Conſtitutiones patris & filii nullæ in Codice extãt In Digeſtis, utriusq; mentio fit in ſubſeq. legib.

Et primo patris tantum, ultra allegatos anteà textus, in

L. Cùm Senat. 21. de reb. dub.
L. Poſt legatum. 5. §. qui principale. 14. de his quibus ut indig.
L. In ratione. 11. ad L. Falcid.
L. Titius. 54. ad SC. Trebel.
L. Qui filium. 74. eod tit.
L. Fuit quæſtionis. 9. de collat. dot.
L. Inteſtato. 3. de ſuis & legitim. hæred.
L. Si rogatus. 20. de manu. vind.
L. Divus. 1. de manu quæ ſerv. ad univerſ. pertin. &c.
L. Quod Divo. 50. de manu. teſta.
L. Ergo. 4. §. illud videndum. 10. de fideicommiſſ. liberta.
L. Cùm quaſi. 30. §. fin eod. tit.
L. 1. Qui ſine manumiſſ. liber. non ſiant.
L. Si quis. 6. eod. tit.

L. Si

L. Si privatus. 17. Qui & à quib. man.
L. Paulus. 38. de liber. cau.
L. 1. § 1. Nec de ſtatu defuncto.
L. 2. de colluſ. detegen.
L. Ait prætor. 10. §. ſi debitorem. 16. Qui in fraud. credit.
L. Si quis. 4. ad L. Corn. de falſ.
L. Extraneo. 17. de quæſtio.
L. 1. §. Si quis. 1. Quando appellan. ſit.
L. Si fiſcus. 7. de jur. fiſci.
L. Ut gradatim. 11. de muner. & honor.
L. De operibus. 6. de operibus publ.
L. Liberorum. 226. de verbor. ſignific.
Inſtitut. de excuſa. tuto. §. Filii autem. 1. §. & qui poteſtatem. 3. & §. Sed & propter. 6.
Inſt. de uſucap. §. fin.
Inſtit. de eo cui libert. cau. §. 1.

Conſtitutiones hujus Commodi nullas in Codicem eſſe relatas, jam antè diximus.

In Pandectarũ libris mentionem Commodi habemus, in

L. Divus. 3. de jur. aur. annul.

Et in

L. Divus. 31. de jur. fiſci.

Refertur idem cum patre Marco, in

L. Oratio. 16. de ſponſalib.
L. Divus. 14. de offic. præſid.
L. 2. ad SC. Velleja.
L. Interdum. 16. §. Divi quoque. 6. de public. & vectigal.
L. Nihil intereſt. 32. §. 1. ad L. Jul. de adult.
L. Si adulterium. 38. eod. tit.

Conſtitutiones Pertinacis in Codicem relatas duas tantùm invenio.

4. 28. 1.
6. 27. 1.

In Pandectis fit mentio Pertinacis, in

L. Imperator. 12. §. Divus. 2. de fideicom. libert.

Conſtitutiones tàm Juliani quàm Peſcennii Nigri nullas vel in Codicem relatas vel in Digeſtis allegatas invenio.

Conſtitutiones SEVERI & ANTONINI in Codicem relatæ ſequenti temporum ordine promulgatæ ſunt.

Anno Imperii I. Severo II. & Albino Coſſ.

8. 14. 1.
6. 2. 1.
2. 1. 2.
2. 24. 1.
8. 16. 1.

II. Tertullo & Clemente Coſſ.

9. 1. 1.

Concordat cum hac conſt. c. prius 3. q. 21. v. Cœlium 8. epiſt. Cicer. Aſco. in Verrem.

III. Dextro & Priſco Coſſ.

4. 19. 1.
3. 15. 1.
2. 19. 1.
4. 26. 1.
6. 33. 1.
4. 53. 3.
4. 26. 3.
3. 28. 2.
3. 14. 1.

IIII.

IIII. Laterano & Rufino Coſſ.
8. 18. 1.
2. 19. 2.
5. 25. 4.
2. 12. 2.
5. 47. 1. &
7. 14. 1. Concordat cum hac Conſtitutione l. 2. de Teſtam. manumiſſ.
5. 54. 1.
8. 18. 1.
8. 17. 1.
5. 18. 1.
3. 26. 1.
6. 49. 1.
4. 15. 1.
2. 31. 1.
3. 28. 3.
6. 49. 2.
6. 37. 2.
4. 30. 1. Geminatur hæc conſtitutio in l. 1. Cod. ſi pignoris conventionem, & cætera.
8. 33. 1.
3. 36. 1.
2. 51. 1.
6. 46. 1.
2. 12. 3.
8. 2. 1.

V. Saturnino & Gallo Coſſ.
2. 12. 4.
4. 28. 2.
4. 28. 3.
2. 39. 1.
6. 52. 1.
2. 12. 5.

VI. Anulino & Frontone Coſſ.
2. 19. 3.
9. 9. 2.
6. 47. 1.
6. 25. 1.

VII. Severo III. & Victorino Coſſ.
8. 45. 1.
8. 38. 1.
3. 31. 2.
2. 25. 1. & 8. 41. 1.
2. 3. 1.
2. 37. 1. aliàs Hæc conſtitutio habet Severum II. & Victorinum, ſed mendosè: niſi fortè pro Victorino ſit ſubſtituendus Clodius Albinus qui Severi II. conſulis collega fuit.

VIII. Fabiano & Mutiano Coſſ.
4. 28. 4.
5. 12. 1.
2. 19. 4.

IX. Severo III. aliàs, IV. & Antonino Coſſ.
2. 3. 2.
2. 3. 3.
2. 1. 3.
3. 9. 1.

X. Geta & Plautiano Coſſ.
5. 66. 1.
2. 21. 1.
2. 19. 5.
3. 31. 3.
3. 8. 1.
2. 12. 6.

XI. Chilone & Libone Coſſ.
6. 35. 1. Hujus conſtitutionis meminiſſe videtur Ulp. in L. item veniunt. 20. §. ceterum. 12. π. de petit. hæredit.
5. 62. 1.
8. 19. 2.
2. 1. 44.
6. 52. 2.
5. 15. 1.
6. 26. 2.
2. 44. 1. & 6. 52. 3.
2. 13. 3.
3. 17. 1. & 5. 62. 2.
5. 68. 1.
9. 41. 2.
6. 2. 2.
6. 3. 1.

XII. Antonino Baſſiano II. & Geta Coſſ.
2. 12. 7.
2. 12. 8.
Hæc conſtitutio pugnat cum lege non poteſt π. de furtis V. Z. ſ. 2. intellectuum ſingul, II.
8. 45. 2.
3. 28. 4.
3. 1. 1.
1. 2. 1.
8. 26. 1. & 9. 32. 1.

6.3.2.
8.14.3.
9.12.1. geminatur hæc conſtitutio in l. 2. Cod. ne uxor pro marito.
5.53.1. & 6.46.2.
5.69.1.
8.16.2.
6.54.1.
7.21.2.

XII. Albino & Æmiliano Coſſ.

5.14.1. cui convenit L. legem. 10. C. de pactis.
2.13.4.
5.37.1.

XIV. Apro & Maximo Coſſ.

2.13.4. cui convenit l.1. Ex quib. cauſis majores
8.4.12.
5.18.2.
5.37.2.
7.2.3.
8.29.1.
8.37.1.
8.17.3.
5.28.1.
3.26.2.
2.19.6.

XV. Baſſiano & Geta III. Coſſ.

8.26.2.
2.2.9.
6.35.2.
7.45.1.
8.14.4.
2.12.10.
6.52.4.
8.41.3.

XVI. Pompejano & Avito Coſſ.

7.74.1.
8.19.1.

XVII. Fauſtino & Rufino Coſſ.

8.54.1.
6.4.1.
8.45.3.
8.38.2.
3.2.1.

XVIII. Gentiano & Baſſo Coſſ.

6.37.3.

Conſtitutiones Severi & Antonini, quarum ſubſcriptiones incertæ ſunt ac dubiæ.

2.32.1.
5.23.1.
5.72.1.
6.9.2.
6.39.1.
7.2.4.
7.32.1.
7.53.3.
7.53.4.
9.1.2.
9.9.1.
9.41.1.
5.58.1.

Conſtitutiones Severi quæ nullum habent aſſignatum diem vel conſulem.

2.12.1.
4.28.4.
4.32.2.3.4.5.
4.35.1.2.3.
4.39.1.
4.53.1.
4.55.1.2.
4.61.1.2.3.
4.62.1.2.
5.3.1.
5.4.1.2.3.
5.6.1.
6.9.1.
6.25.1.
7.2.1.2.
7.8.1.2.3.
7.12.1.
7.21.1.
7.33.1.
7.46.1.
7.53.2.
7.58.1.
8.10.1.
8.51.1.
4.1.1.
10.40.1.
10.60.1.
12.34.1.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum, quarũ fit in Pandectis mentio.

6. de off. proconſ.
3. de off. proconſ.
11. de Juriſdict.
37. de pactis.
3. de tranſact.
13. de ſervit. urb.
17. de ſervit. ruſt.
29. ad l. Aquil.
17. de pignor. act.
2. ad ſen. Vellejan.

46. de

46. de contr. empt.
16. de in diem addic.
19. & 20. de ritu. nupt.
1. §. damus. 3. & 7. §. præterea: 2. de ſuſpectis Tutorib.
2. §. præterea. 4. §. 1. §. 2.
6. §. amplius: 8. §. quæſitum; 10. §. & qui teſtament. 13. §. 1. §. conſignét §. qui non juſtè. 15. §. 1. de excuſationib. tutor.
13. de rebus eorum qui ſub tutela.
6. & 7. & 16. de Publicanis.
15. de donationib.
52. de manumiſſ. teſt.
53. de re judicat.
1. de ſeparationib.
5. §. imp. 2. de ſolut.
4. de extraord. crim.
3. de crimine expil. hæred.
20. de accuſat.
5. ad L. Jul. majeſt.
13. §. divi. 1. ad L. Jul. de adult.
3. ad L. Jul. de repetund.
5. & 11. ad L. Jul. peculat.
3. ad L. Fabiam. de plag.
ult. ad SC. Turpill.
1. & ult. de requir. reis.
2. de bonis eorum qui ante ſent.

2. de cadaveribus punit.
21. de appellationibus.
Unica, ſi pendente appellat.
18. 22. 30. 34. de jure fiſci.
9. 26. de captivis.
3. §. 1. & 9. 13. de re militari.
18. 21. 24. 38. ad municipalem.
13. de decurionib.
11. de muneribus.
4. 8. de legationib.
Ult. de adminiſt. rerum.
9. & 13. de pollicitationibus.
Ult. de cenſibus.

Eorundem Imperatorum fit mentio in Inſtitutionibus.

§. Ult. de excuſ. tut.
§. Conſequens. 3. & §. ſi quis. 9. de ſuſp. Tut.
§. Sed cum aliquis. 7. de Teſtament.
§. 1. de hæredib. inſtit.
§. Sed ſi Inſtituto. 3. de vulgar.
§. Sed & ſi. 3. & §. ult. quibus modis Teſtam. infirm.
§. Si rem ſuam. 12. §. ſi peculio. 20. de legat.

Severi patris tantum fit mentio in lege.
24. de his qui notantur infam.
2. 3. §. ex facto. 11. de minorib.
20. de petit. heredit.
12. mandat.
16. de in diem addict.
40. de jure dotium.
2. §. 1. qui petant Tutores.
1. 2. §. qui autem. 6.
4. 9. 10. §. ſimiliter. 6. de exc. Tut.
1. de reb. eorum qui ſub Tutel.
12. de adq. hered.
78. de legat. 2.
37. §. 2. ad SC. Trebell.
40. de Injuriis.
2. §. unde. 9. ad L. Jul. de adult.
1. & 17. de quæſtionib. de quo Cujacius 2. obſerv. 33.
6. de interdict. & releg.
2. §. Senatus. 25. 27. de jure fiſci.
9. de decurionibus.
7. de Muneribus.
8. de vacatione & excuſat. muner.
7. de pollicitat.
1. de variis & ext. cogn.
1. de cenſibus.

§. 16.

§. 16.

Maxima pars hujus Seculi vidit *Rempublicam Romanam* florentem & valentem ſub bonis *Imperatoribus*. Floret enim Reſpublica, ubi Juſtitia valet, & ubi iſta à Principibus colitur: Plerique enim eo ſeculo Principes doctiſſimi fuêre, ſummique *JCti*, vel à *JCtis* ipſis, quos multos circa ſe habebant, ſummæque Reipublicæ gubernaculis præponebant, jus diſcere vel mutuari potuêre, ut *Hadrianus*, *Marcus Antoninus* (qui *de rebus ſuis*, ſive *de iis*, *quæ ad ſe pertinere cenſebat*, *duodecim libros*, doctiſſimè conſcripſit, Borcholten *ad rubric. proœm. Inſtitut. num.* 8. *Sept. Severus*, aliique ſequentes complures, nihil ferè ſine *JCtorum* conſilio, & quidem probatiſſimorum, quorum nunc etiam ſententias pro *Legibus* orbis terræ obſervat, agendum vel decernendum ſibi putabant. Scip. Gentil. *Orat.* 3. *de Leg. Reg. pag* 55. Ultimum demùm tempus reduxit prioris ſeculi Tragœdias, belliſque civilibus ac cædibus, tùm flagitiis *Principum* inhorruit. Adeundi autem fontes *Hiſtoriæ*: videatur Dn. Bœcler. *in hiſtor. univerſal. dict. ſecul.* 2. rubr. *Romana. pag. m.* 119.

In tertiâ parte Seculum Tertium habetur.

§. 17.

Sept. Severum ſequuntur: *M. Antoninus Caracalla*, natus 189. fit Imperator, *anno* 213. obiit 218. *Opilius Macrinus*, natus 165. fit Imperator, 219. obiit 219. *M. Antoninus Heliogabalus*, natus 195. fit Imperator, 220. obiit 224. *Alexander Severus*, natus 207. fit Imper. 224. obiit 236. *Jul. Maximinus*. nat. 173. fit Imperator, 237. obiit 238. *Maximus*, natus 220. fit Imperator, 237. ob. 238. *Gordianus*, natus 223. fit Imperator, 240. obiit 245. *Philippus*, natus 213. fit Imperator 245. obiit 250. *Decius*, natus 203. fit Imperator, 251. obiit 253. *Gallus*, natus 207. fit Imperator, 253. obiit 254. *Voluſianus*, natus 213. fit Imper. 253. obiit 255. *Æmilianus*, natus 215. fit Imper. 253. obiit 255. *Valerianus*, natus 191. fit Imperator 255. obiit 261. *Gallienus*, natus 219. fit Imperator 267. obiit 269. *Claudius*, natus - - fit Imperator, 269. obiit 269. *Aurelianus*, natus - - fit Imperator, 272. obiit 272. *Tacitus*, natus - - fit Imperator, 276. obiit 276. *Florianus*, natus 202. fit Imperator, 277. obiit 277. *Probus*, natus - - fit Imperator, 278. obiit 278. *Carus*, natus - - fit Imperator, 283. obiit 283. *Numerianus*, natus - - fit Imperator, 284. obiit 284. *Carinus*, natus - - fit Imperator, 284. obiit 285. *Diocletianus*, natus - - fit Imperator, 286. obiit 286. *Maximianus Herculius*, natus - - fit Imperator, 287. obiit - - Cæterùm in hoc ſeculo obſervandum, quòd *Imperatorum Romanorum* tempora valdè

controverſa ſint, de quibus diſputat Dionyſ. Petavius *in Doctr. Tempor. lib.* 11. *cap.*24. De *Alexandri Severi*, & *Gordiani*, præſertim junioris, *cap.*25. De *Philipporum* initio & ludis ſecularibus, *cap.*26. De initio & obitu *Decii, Galli,& Voluſiani: Valeriani & Gallieni, Claudii, Aureliani, Taciti, cap.* 27. De *Probi Imperatoris* initio, & Faſtorum vulgarium perturbatione, *cap.*28. De *Cari, Carini & Numeriani*, primordiis, *cap.*29. De initio *Diocletiani, cap.*30. Annus ac dies, quo *Diocletianus* imperare cœpit, probabili ratione conſtituitur adverſus inveteratam *Chronologorum* ſententiam, *Æra Diocletiana* celebritas. In ordinandis annis *Imperatorum Onuphrius & Petavius* aliquoties conveniunt. Plerumque autem hic illum uno anno anticipat. Nobilem in hâc chronologiâ operam poſuit *Dionyſ. Petavius*, ut ex Dn. Bœcler. *hiſtor. univerſal. ſecul.* 3. rubr. *Chronolog.* videre eſt, qui voluit hæc per titulos conſignare, ut appareat, quantum obſcuritatis & difficultatis in chronologiam hujus ſeculi incubuerit. Primus ſeculi annus *Severi Imperatoris* nonus eſt, ut *Petavius*: decimus, ut *Onuphrius* putant. Ultimus ſeculi annus *Diocletiani Imperatoris* decimus ſeptimus ponitur.

§. 18.

Quantum ad Nomotheſiam *Imperatorum* hujus ſeculi, repetendi hoc loco ſunt duo iſti *Codices, Gregorianus & Hermogenianus*, de quibus *ſupra* §.15. *hoc tit.*9. *Gregorius enim*, Epiſtolarum Magiſter, deciſiones primò ex ſcriniis collegit & congeſſit, præſertim eas, quæ emanarunt tempore *Hadriani Cæſaris*, quem librum vocarunt *Codicem Gregorianum*, nimirum à collectore *Conſtitutionum Principum* ab *Hadriano* ad *Valerianum & Gallienum. Hermogenes* eodem modo ſequentium *Principum* deciſiones, uti *Claudii, Aureliani, Probi, Carini*, & innumeras alias *Diocletiani & Maximiani*, penè usque ad tempora *Conſtantini* comportavit, unde eſt *Codex Hermogenianus*. Labitt. *Indic. pag.* 431. & 880. *Antoninus Caracalla* Legem Majeſtatis tyrannicè extendit; Dn. Bœcler. *in dict. hiſtor. univerſal ſecul.* 3. rubr. *Romana, circa finem ferè.* ibi, *quantum ad Nomotheſiam, &c. pag mihi* 248. ex Ælio Spartiano *in vit. Anton. Caracall. pag.*246. & ex Dion. Caſſio. *Macrinus* fuit in jure non incallidus, adeò ut ſtatuiſſet, omnia Reſcripta veterum Principum tollere, ut Jure, non Reſcriptis ageretur, Jul. Capitolin. *in vit. Opil. Macrini pag.*277. ibique Dn. Bœcler. *ibid. pag.* 250. *Alexander Severus Imperator* (quem Dn. Bœcler. *in hiſtor. univerſ. dict. ſecul.* 3. rubr. *Romana*, ibi, *Succeſſit peſſimo, pag.* 215. *& ſeqq.* ex Ælio Lampridio multis extollit laudibus) nullam *Conſtitutionem* ſacravit ſine viginti Juriſperitis, & doctiſſimis ac ſapientiſſimis viris, iisdemque diſertiſſimis, non minus quinquaginta, &c. Æl. Lamprid. *in*
Ale-

*Alexandr. Sever. pag.*342. *& ſeq.* Forſter. *in hiſtor. jur. lib.*1. *cap.* 32. *num.*7. Laudatiſſimi hujus Principis *Conſtitutiones* quamplurimas, recenſet Dn. Bœclerus ex Æl. Lamprid. *dict. ſecul.*3. *pag.*250. *& ſeqq.* *Gordiani* Conſtitutio unica *de nuptiis* contra mandata contractis, & *dote caducâ*, à P. Pithæo acceptâ, edita à Jac. Cujacio 1. *obſerv.* 11. Eadem tempeſtas, usque ad ætatem *Gordiani*, Oracula *JCtorum* plurima habuit, quæ poſt *Gordianum* obmutuêre, ceſſim & retrò collapsâ *Juriſprudentiâ*, barbarie atque incuriâ ſolidæ eruditionis paulatim invaleſcente, Weſembec. *paratitl. ad titul. ff. de Orig. jur. n.*4. *Aurelianus* denique & *Tacitus*, (inter quos Interregnum fuit ſemeſtre) Leges plurimas ſanxêre, & quidem ſalutares, Flav. Vopiſc. *in eorum vitis.* add. Bœcler. noſtrum *ibid. pag.*236. *& pag.*255. *in fin.* Quorum porrò *Imperatorum* hujus Seculi *Conſtitutiones in Codicem Juſtinianeum* relatæ, indicat iterum Brederodius *in Theſauro Juris*: ſcilicet, *Antonini Caracallæ, Antonini Heliogabuli, Alexandri. Maximini, Gordiani, Philippi, Decii, Galli & Voluſiani, Valeriani & Gallieni, Gallieni & Valeriani* junioris, *Gallieni* ſolius, *Claudii, Aureliani, Probi, Carii Carini & Numeriani, Carini & Numeriani, Diocletiani & Maximiani Herculii.*

Conſtitutiones Antonini Caracallæ in Codicem relatæ.

Anno Imperii 1. *M. Pompeio Aſpro & Aſpro Coſſ.*

5.75.1.
5.16.1.
8.16.3.
8.44.1.
2.13.5.
2.54.1.
9.22.1.
8.8.1.
5.28.2.
6.3.4.
8.18.2.
6.3.5.
8.14.5.
6.47.2.
5.56.1.
6.24.2.
3.28.6.
8.45.4.
8.36.1.
5.16.2.
5.43.1.
6.42.1.
5.37.3.
4.25.1.
9.23.1.
6.21.1.
8.45.5.
5.53.3.
5.51.1.
5.58.2.
8.43.1.
5.71.1.
7.49.1.

II. *Antonino IV. & Balbino Coſſ.*

7.57.1.
5.16.3. & 7.52.1.
5.54.2. & 6.21.2.
6.44.1.
3.31.4. & 3.31.5. & 7.10.1.
5.16.4.
6.25.2.
9.20.1.
5.14.2.
3.31.5.
8.15.1.
5.66.2.
4.1.1.
5.39.1.
6.37.4.
6.29.1.
1.19.1.
5.24.3.
5.51.2. & 7.65.1.
6.43.3.
9.9.3.

cui junge l. Proſpexit
77, qui & à quib.
4.46.1.
3.8.2.
2.56.1.
2.3.5. & 5.36.1. & 5.41.1.
9.20.2.
8.23.1.
5.60.1.
2.3.7. & 3.33.3. & 4.5.1.
Vide ad hanc legem
Coraſium 2. Miſcell.7.
5.12.2.
8.14.6.
8.3.6.
5.65.1.
6.38.1.
2.4.2. & 4.29.2. & 4.19.3.
7.6.1.
6.37.5. & 4.21.1.
8.41.4.
5.37.4.
2.7.1.
8.18.3. vel 4.
7.75.1.
7.73.2.
3.32.2.
3.43.1. cui adde Contium claſſe 1. prætermiſſorum.
6.21.3.
9.13.2.
4.5.2.
2.9.1. & 7.73.3.

III. Meſſala & Sabino Coſſ.

3.13.1.
5.31.1.
7.16.2.
9.47.6.
8.15.2.
4.2.2.
6.7.1.
8.41.5.
8.41.6.
6.30.1.
5.31.1.
5.70.1.
5.40.1.
8.21.1.
4.26.4.

IV. Læto & Cereali Coſſ.

5.43.2.
9.16.1.
8.47.2.
9.32.2.
8.17.3.
2.25.1.
6.37.6. & 9.43.1.
5.37.5.
7.29.1.
3.28.7.
4.26.3. & 5.51.3. & 6.53.4. & 7.43.4.
3.34.2. & 8.19.1. & 8.91.7.
5.50.1.
6.37.7.
5.31.4.
4.6.1. & 6.42.2.
4.14.2. & 5.18.3.
6.2.3.
9.6.1.
5.32.1.
4.7.2. & 4.19.2.
2.47.1.
6.42.3.
8.18.4.
ſine die iiſdem tamen Coſſ. 7.52.2.

V. Sabino & Anulini Coſſ.

9.32.3.
6.37.8.
2.19.7.
9.41.3.
9.41.4.
6.25.3. facit l.15. quando dies legat.
3.43.2.
2.6.1.
9.6.2.
vide C. quorundam 23. diſtinct.
8.19.2.

VI. Præſente & Extricato Coſſ.

2.19.8.
8.38.3.
Conſtitutiones incertæ ac dubiæ latæ haud dubio ſub Antonino tãtum, Severo utpote jam mortuo pri. No. Febr.

Gentiano & Baſſo Coſſ.

2.4.1.
7.59.1.
3.28.5.
2.21.1.
3.34.1.
4.29.1. 3.38.1.
6.45.1.

Alexandro II. & Marcello Coſſ.

2.3.8.

Sabino & Æmiliano Coſſ.
5.62.4.
Priſco & Apollinari Coſſ.
6.27.1. & 2.
Libone & Chilone Coſſ.
6.25.1.

Conſtitutiones Antonini ſine die ac conſule.

2.48.1.
2.54.2. 3.26.3.
3.36.2.3.
4.6.1. 4.15.2.
4.30.2.3.4.
4.31.1.2.
4.32.6.7.8.9.10.11.
4.39.2.
4.46.1.
4.49.1. 4.50.1.
4.52.1.2.
4.54.1.
4.58.1.
4.65.1.2.3.
5.44.1. 5.54.3.
6.31.2. 7.16.1.
7.45.2.
7.52.3.
7.54.1. 7.71.1.
7.73.1. 8.36.2.3.
9.12.2.
9.18.1. 9.45.1.
9.47.2.3.4.5.6.
9.49.1. 9.50.1.
9.51.2.
10.7.1.
10.8.1. 10.39.1.
10.41.1.2. 10.43.1.
10.51.1. 10.52.1.
10.54.1. 10.57.1.
10.59.1. 10.60.1.
10.65.1. 10.70.1.
10.75.1.
11.4.1.2.
11.29.1.
11.31.1.
11.32.1. 11.34.1.
11.35.1.
11.38.1.
12.1.1.
12.18.1.2.3.
12.36.1.
12.49.1. 12.59.1.

Nullam de ſe Heliogabalus niſi fœdiſſimæ beſtiæ memoriam reliquit. Sunt tamen qui hoc authore Conſtitutionem 8. aliàs 9. libri 2. Cod. 19. promulgatam velint. Nec dubito quin ejus quoque, inter alias in Pandectarum legibus quæ Antoninorum meminerunt extet adhuc qualis qualis memoria. Sunt autem hæ leges in Pandectis, in quibus Antoninorum mentio fit.

17. de ſtatu.
60. de pactis.
32. de arbitris.
43. de petit. hæred.
2. comm. præd.
9. ad L. Rhodiam.
15. locati.
9. de adminiſt. tut.
6. de excuſ. tut.
3. de his quæ in teſt.
20. de legat. 2.
30. & 63. ad Trebell.
5. Ut in poſſeſſioné leg.
12. & 31. de fideic. lib.
34. de ſtatu liber.
13. qui & à quibus.
34. de liberali.
1. de quæſtionib.
8. & 43. de pœnis.
5. de appellationibus.
49. de jure fiſci.
5. de privil. veter.
3. de decurionib.
11. de munerib.
12. de pollicitationib. & §. 2. Inſtit. de his qui ſunt ſui.

Conſtitutiones Alexandri in Codicé tranſlatæ ſequenti temporũ & annorum ordine promulgatæ ſunt.

Anno Imperii ejus I. Maximo & Æliano Coſſ.
8.28.1.
8.39.2.
3.28.8. & 6.37.9.
6.30.2.
8.42.1. & 4.39.4.
2.13.6.
2.13.7.
2.1.5.
7.57.2.
9.23.3.
4.1.2.
6.32.1.

9.8.1.
4.20.1.
4.24.3. & 5.63.1.
2.12.11.
6.24.3. & 8.23. 2.
6.2.5. & 6.11 1.
9.22.2.
6.44.3. & 6.57.1.
5.37.6. 6.6.1.
3.28.9. 9.9.7.
9.9.5.
5.31.5. & 6.42.4.
3.43.3. 5.37.7.
2.22.1.
5.12.4.
6.6.2.
9.9.6.
2.4.3. & 3.28.10.
6.26.3.
2.13.8.
3.42.3.
8.30.3.
8.28.2.
8.57.1.
4.21.2.
7.45.3.
8.36.4.
6.12.1.
8.41.8.
8.15.3.
6.49.5. & 8.46.1.
9.23.3.
8.28.3.
3.45.4.
7.11.1.
2.1.6.
3.41.1.
7.71.1.
2.20.1.

8.45.10.
6.33.2.
8.41.9.
6.35.4.
4.21.3.
5.50.2.
4.26.5.
6.16.1.
5.55.1.
4.29.4.
5.28.3. & 6.49.6.
Iisdem Coſſ. ſine menſe & die IV.
Nonas X. lib.7.48.1.
ibid. X. 7.19.1.

II. Juliano & Criſpino Coſſ.

6.21.5.
6.42.5.
5.57.1.
9.9.9.
8.19.3.
9.8.2.
3.1.3.
6.42.6.
6.12.2. *vid. Alciat. 4. Paradox.* 10.
7.26.2.
5.29.1.
2.6.2.
6.35.5.
6.41.5.
9.47.3.
8.10.3.
6.26.4.
8.1.1. & 8.53.1.
4.24.2.
5.44.2.

3.43.5. & 5.55. 2.
6.2.6.
3.37.3.
5.61. 6.
6.3. 7.
5.38.4.
8.52.1.
9.9.8.
4.29.5.
4.29.5.
5.56.2.
3.31.6.
3.43.6. & 9.20.3.
9.46.2.
2.12.2.
7.30.5.
7.75.2.
5.75. 2.
5.62.7. & 6.20.1.
6.15.1.
6.3.8. & 6.20.2.
7.58.2.
5.31.6. & 5.35.1.
6.6.4.
3.28.11.

III. Fuſco & Dextio Coſſ.

6.53. 6.
6.56.1.
5.62.8.
9.23.4.
7.16.3.
6.42.7.
2.1.7. & 6.3.9. & 6.53.7.
8.17.4.
3.18.1.
7.4.7.
6.28. 2.
4.24.5.

6.21.6.

6.21.6.
9.9.10.
6.42.8. & 7.73.5.
6.23.2. & 8.28.4.
9.23.5.
6.26.4.
5.34.2.
5.57.2.
6.3.10.
5.18.4.
2.1.8.

IV. Alexandro. II. & Marcello Coſſ.

5.38.1.
2.4.4.
3.33.4.
7.30.11
3.33.5.
5.12.5.
4.25.2.
6.49.7.
2.20.2.
5.38.2.
1.23.1. adde lib. 1. Cod. ſi unus ex plurib.
2.44.2.
2.37.2.
5.29.2.
9.9.11.
9.49.3.
2.3.8. & 9. & 3.37.2.
2.51.1.
3.32.3.
3.35.1.
2.19.10.
6.46.4.
2.52.1.
6.52.2.
6.21.7.

V. Albino & Maximo Coſſ.

2.19.11.
6.37.10.
5.16.5.
2.3.10. & 2.13.10.
2.10.1.
8.26.3.
7.57.3.
4.6.2.
8.47.3.
9.2.3.
9.22.4.

VI. Modeſto & Probo Coſſ.

5.62.9.
7.66.3.
5.29.3.
5.56.3.
5.36.2.
6.2.7.
7.75.2.
7.27.4.
3.1.4.
1.52.2.
4.29.6.

VII. Alexandro III. & Dione Coſſ.

5.43.3.
2.41.1.
2.13.11.
6.35.6.
5.62.10.
2.12.13.
5.54.4.
8.41.11.
4.19.4.
5.17.1.
3.38.2.
5.37.8.
4.31.6. (ſimilem textum habes in l. Unic. Cod. rerum amotar.) & 5.21.1. (concordat cum l. 6. de compenſ.)
2.3.11. (ſimilem textum habes in l. Cod. ſine cenſu.) & 3.28.12. & 4.47.1. & 5.15.2. & 5.16.6.
1.45.4.

VIII. Agricola & Clementino Coſſ.

2.4.6.
2.3.12. & 3.42.4.
2.2.1.
5.37.9.
4.28.5.
4.25.3.
9.35.2.
8.20.1. & 8.25.1.
6.20.3.
3.33.6.
5.37.10.
7.10.3.
2.19.12.
9.1.7.
8.41.12.
9.22.5.
2.13.12.
1.26.1.
2.19.13.

IX. Pompeiano & Peligno Coſſ.

2.27.1.
8.45.11.
9.34.1.
6.2.8.

6.2.8.
6.37.11.
7.30.2.
5.11.1.
3.22.1. & 2.49.1.
5.62.11. (concordat L. propter. in quibus caſibus tutorem habenti.)
4.19.3.

X. Lupo & Maximo Coſſ.
1.21.1.
6.35.5.
8.42.2.
2.42.1.
5.16.7.
6.23.3. adde Alciatum 3. Diſpunct.6.

XI. Maximo II. & Paterno Coſſ.
2.43.1.
[illegible]7.5. & 8.18.5.
6.36.1.
2.34.1.
7.19.2.
6.49.8.
5.16.8.
3.26.4.
5.43.4.
5.43.5.

XII. Maximo III. & Urbano Coſſ.
2.19.14.
5.46.1.
1.41.1.

XIII. Seu ultimo Severo & Quintiliano Coſſ.
1.26.2. tametſi hoc anno Alexander ſit interemptus: ut vitioſam temporum hic aſſignationem eſſe conſtet.

Ejuſdem Alexandri Cõſtitutiones quarum ſubſcriptiones incertæ ſunt ac dubiæ: propterea quòd ejus inſcriptiones Alexandri: ſubſcriptiones, Heliogabali ſunt.

Alexandro & Antonino IV. Coſſ.
9.1.3.
8.45.6.
7.64.1.
8.38.4.
8.45.7.
6.35.3.
3.42.1.
7.56.1.
7.8.4. 9.1.4.
9.2.1.
8.30.1.
2.14.3. & 6.2.4.
4.24.1. & 9.1.5.
6.49.3.
8.16.4.
5.34.1. & 6.3.6.
6.44.2.
6.21.4.
3.42.2. & 9.2.2. & 9.35.1.
7.66.2.
8.45.8.
4.24.2. & 5.12.13.
6.34.1.
8.10.2. & 8.45.9.
6.49.4.
8.30.2.

Aliæ ejuſdem Imperatoris conſtitutiones quarum incerta eſt ſubſcriptio.
1.6.2.
2.4.5.
2.25.2.
2.28.1.
7.27.1.
7.58.3.
7.66.1.
8.10.2.
8.28.5.
9.6.3.
9.9.12.
9.9.13.

Conſtitutiones Alexandri quæ prorſus omni ſubſcriptione carent.
2.13.9.
3.36.4.
3.36.5.
4.30.5.6.7.8.
4.31.3.4.5.6.7.
4.32.12.13.14.
4.34.1.
4.35.4.5.
4.39.3.4.5.6.
4.44.1.
4.48.1.2.3.
4.50.1.3.
4.51.1.
4.54.2.3.4.

Digitized by Google

4.54.2.3.4.
4.55.3.4.5.
4.56.1.2.3.
4.57.1.2.3.
4.65.4.5.6.7.8.9.
5.3.2.3.
5.44.5.
5.5.1.
5.6.2.3.
5.39.2.
5.62.5.
6.6.3.
7.2.5.
7.4.3.4.5.6.7.8.9.
7.8.5.6.
7.10.2.
7.11.2.3.4.5.
7.14.1.
7.16.4.5.
7.19.3.
7.21.3.
7.26.3.4.
7.18.1.
7.12.2.
7.35.1.
7.46.2.
7.55.1.
7.62.2.
7.64.1.
7.99.2.
9.9.1.
9.46.1.3.
9.47.7.8.9.10.
9.49.2.
9.50.2.
9.51.3.4.5.
10.1.1.
10.1.10.
10.3.1.
10.4.1.
10.5.1.
10.8.2.
10.9.1.
10.11.1.
10.38.1.
10.19.2.
10.41.3.
10.43.2.
10.53.1.
10.58.1.
10.61.1.
10.66.1.
10.68.1.
10.69.1.
11.29.3.
11.39.1.
12.1.2.
12.34.2.
12.36.4.
12.37.1.2.3.

Hujus ſunt Conſtitutiones Illæ Codicis, Maximo & Aphricano Coſſ.

2.3.13.
5.12.6.
11.37.1.

Gordiani Conſtitutiones in Codicem relatæ.

Anno Imperii I. Gordiano & Aviola Coſſ.

5.14.3.& 5.31.7.
6.35.8.
6.62.13.& 8.57.2.
3.42.5.& 4.
21.4. 9.1.9.
8.45.12.
6.20.4.
5.64.1.& 8.14.8.& 8.27.1.
3.35.3.

Conſtitutio quadam alia qua extat apud Cujac. 1. obſ. 11.

8.28.8.
6.57.2.
8.26.4.
7.18.1.
8.45.3.
8.48.1.
3.41.2.
8.42.3.
7.43.3.
2.12.15.
2.50.1.
5.65.2.
8.41.14.
4.29.9.
2.19.15.
3.32.6.
9.39.3.
8.45.14.
9.6.5.
9.1.10.
2.20.4. & 8.29.1.
8.37.11.& 8.23.3.
3.1.8.
4.2.3.
5.39.3.& 6.20.5.& 6.47.4
8.26.5.
1.52.3.& 5.62.14.
8.14.9.
2.2.2.& 3.35.2.

8.42.4.

8.42.4.
3.28.13. & 6.13.1.
8.14.15.
7.41.1.
9.20.4.
9.9.14.
6.42.10.
3.6.1.
2.51.4. & 6.23.4.
2.20.5.
9.34.2.

II. Sabino II & Venuſto Coſſ.

5.11.3.
4.15.3.
5.12.8.
5.43.7.
9.32.4.
9.19.1.
8.30.4.
8.46.2.
9.41.6.
2.51.5.
7.14.2.
6.44.4.
8.31.2.
4.21.5.
7.73.6.
2.6.3.
5.14.4.
6.37.2.
2.12.16.
3.43.7.
6.45.2.
2.22.3.
6.6.5.
1.48.1.

III. Gordiano II. & Pompejano Coſſ.

2.18.1.
7.57.5.
2.39.2.
4.16.1.
5.64.4.
9.2.4.
2.31.2. & 5.52.1.
8.54.2.
2.3.14.
2.4.9.
8.41.16. & 8.51.2.
5.16.10.
6.40.1. & 4.24.6.
6.30.3.
9.2.5.
6.24.5.
5.23.2.
5.37.12.
6.49.10.
6.42.11.
2.18.2.
5.73.2.

IV. Prætextato & Attico Coſſ.

3.3.1.
6.11.2.
9.33.1.
8.41.17.
9.9.15.
5.75.4.
9.34.3.
4.10.1.
2.12.17.

V. Arriano & Pappo Coſſ.

5.16.11.
5.16.12.
3.33.7.
9.2.6.
9.16.2.
1.18.23.
5.37.13.
6.32.1.
5.62.15. 6.99.11.
4.14.5.

VI. & Ultimo Peregri[no] & Æmiliano Coſſ.

9.2.7.
6.10.1.
6.20.6.

Conſtitutiones Gor[-]diani incertæ, latæ, anno urbis 990. Ulpio & Pontiano Coſſ. cùm tamen Gordianus Junior imperare cœperit anno urbis 991. quę adeò Gordianorum, avi & patris videri poſſent, niſi vix menſem integrum à ſuſcepto Imperio ſuperſtites fuiſſent.

2.10.2.
5.51.5.
9.1.8.
6.3.11.
2.22.2.
2.20.3.
8.28.6.
5.11.2.
2.12.14. & 8.42.2.
3.1.5.
8.14.7.
8.9.1.
5.73.1.

4.14.4. & 8.24.2.
6.42.9.
4.29.7.
5.16.9. & 5.53.4.
8.43.3.
6.21.8.
5.12.7.
6.21.9.
2.23.2. & 2.53.1. & 9.13.1.
6.24.4.
4.29.8. & 5.74.1.
8.43.4.
2.10.1.
6.49.9. & 8.43.5.
3.52.4.
2.53.2. & 5.62.12.
2.53.3.
5.75.3.
9.6.4.
8.28.7.
5.43.6.
2.27.2.
8.34.2.
2.2.4.7.
5.74.2.

Gordiani Conſtitutiones quarum ſubſcriptio dubia & incerta.

2.49.
2.38.2.
4.18.1.
7.43.2.
7.50.1.
7.52.4.
7.53.5.
7.58.11.
7.62.3.

Gordiani Conſtitutiones quæ nullum habent ſubſcriptum diem vel Conſulem.

3.36.6.7.8.9.10.
4.31.8.9.
4.32.15.16.
4.34.2.3.4.
4.35.6.7.
4.45.1.
4.48.4.
4.51.2.
4.54.5.
4.57.4.5.
4.58.2.
4.64.1.
4.65.10.
5.3.4.
5.4.6.7.8.
7.2.6.7.
7.8.7.
7.9.1.2.
7.21.5.
7.26.5.
7.36.1.
7.46.3.4.
7.48.2.
7.55.2.
7.56.2.
7.57.4.
7.64.3.
7.66.4.5.
7.72.2.3.
8.41.13.
10.38.2.
10.40.2.
10.45.1.
10.50.1.
10.52.2.
10.19.2.
10.67.2.
10.69.2.
11.30.1.
11.33.1.
11.35.2.3.
12.1.3.
12.36.5.6.7.
12.63.1.

Philippi patris Conſtitutiones in Codicem relatæ.

Anno ultimo Gordiani poſt ipſius obitum Peregrino & Æmiliano Coſſ.

3.42.6.
2.4.10.
6.20.7.
9.34.4.
1.18.3. & 3.43.8.
2.44.3.
5.34.3. & 5.62.16.
8.41.18.
7.43.4.

Anno Imperii I. Philippo A. & Titiano Coſſ.

3.28.15.
3.29.1.
5.48.1.

II. Albino & Praſente Coſſ.

1.44.5.

V. & ultimo Æmiliano & Aquilino Coſſ.

8.56.1.
8.45.15.

Philippi Conſtitutiones ſine die & Conſule.

4.32.17. usque ad 25.
4.65.11. & 12.
5.6.4.
7.19.3.
7.26.6.
7.10.3.
9.49.5.
9.51.7.
10.11.4.
10.32.3.
10.38.3.
10.62.1.
11.1.4.
11.36.8.

Conſtitutiones PHILIPPI Patris Aug. & Philippi Cæſaris filii ſimul, & ab utroque promulgatæ.

Anno ultimo Gordiani poſt obitum Peregrino & Æmiliano Coſſ.

9.1.11.
8.43.7.
4.29.10.
7.43.5.
6.36.2. & 6.36.12.
5.43.8.
6.48.2.

Anno Imperii I. Philippo A. & Titiano Coſſ.

6.39.2.
9.32.5.
4.28.6.
4.19.6.
9.22.6.
5.38.3. & 8.10.4.
4.19.5.
8.43.8.
5.63.2.
5.37.14.
5.38.4.
2.27.3.
3.43.9.
3.32.7.

V. Æmiliano & Aquilino Coſſ.

9.32.6.

Conſtitutiones Philippi A. Patris & Philippi Cæſaris filii ſine die & Conſule.

3.36.11.
5.6.5.
5.63.3.
7.2.8.
7.26.7.8.9.
7.45.5.
7.53.6.
7.57.6.
7.62.4.
10.51.2.3.
11.33.2.

Decii Conſtitutiones, in Codicem tranſlatæ.

Anno ultimo Philippi Æmiliano & Aquilino Coſſ.

4.16.2.

Anno Imperii ejus I. Decio A. II. & Grato Coſſ.

6.30.4.
8.54.3.
7.32.3.
5.12.9.
3.22.2.
6.57.3.

Galli & Voluſiani Conſtitutiones illæ in Codicem tranſlatæ.

Anno Imperii I. Gallo A. II. & Voluſiano Coſſ.

2.19.16.
3.36.2. à quibusdam tamen Gallieno & Valeriano adſcribitur.

Valeriani & Gallieni Conſtitutiones in Codicem relatæ.

Anno Imperii I. Valeriano A. II. & Gallieno A. Coſſ.

2.9.2.

II. Valeriano A. III. & Gallieno II. Coſſ.

6.23.5.
6.42.14.
4.10.2.
6.25.5.

III. Valer. Maximo II. & Glabrione Coſſ.

3.29.2.
6.42.15.
6.32.2.

IV. Valeriano A. IV. & Gallieno A. III. Coſſ.

4.3.6.

4.3.6.
8.32.1.
7.30.5.
6.9.16.
3.29.3.

V. Tuſco & Baſſo Coſſ.

5.31.3.
4.29.12.
5.3 5. & 9.9.17.
9.45.3.
2.41.2.
8.55.11.
ſine die 9 40.1.

VI. Æmiliano & Baſſo Coſſ.

8.47.4.
5.45.1.

VII. Seculari II. & Donato Coſſ.

4.10.12.
5.28.5.
5.36.4.
5.71.4.
4.30 2.
3.20.1. & 8.1.2. & 8.7.1.
5.71.5.
9.45.4.
8.8.6.
2.31.3.
7.21.6.

Eorundem Conſtitutiones, quarum tamen incerta eſt ſubſcriptio.

2.51.6.
3.8.3.
5.62.17.
9.40.1.

Eorundem Conſtitutiones ſine die & Conſule.

4.22.1.
4.34.5.
4.38.1.
4.62.3.
5.6.6.
7.4.9.10.
7.10.4.
7.12.2.
7.43.6.
7.44.1.
7.71.3.
9.51.8.
10.16.1.
10.31.2.
10.41.4.
10.63.1.
11.31.2.
11.36.1.
12.1.5.

Valeriani, & Gallieni Augg. & Valeriani Junioris Cæſari Conſtitutiones.

Anno imperii V. Baſſo & Tuſco Coſſ.

3.28.16.

VI. Æmiliano & Baſſo Coſſ.

2.4.12.
2.3.15.
5.17.2.
4.6.4. aliàs 3.
5.18.5.

Conſtitutiones quarum incerta eſt ſubſcriptio.

2.4.11.

Conſtitutiones ſine die & Conſule.

4.35.8.
4.49.2.
4.50.4.
4.65.13.14.15.16.
7.16.6.
7.64.4.
10,63.2.

Conſtitutiones Gallieni novem tantùm in Codicem translatæ.

4.19.7.
5.44.3.
5.44.4.
9.16.4.

Conſtitutiones Claudii in Codicem translatæ.

1.26.2.
2.34.6.

Conſtitutiones Aureliani in Codicem translatæ.

2.45.1.
5.3.6.
5.72.2.
7.16.7.
10.48.1.

Digitized by Google

Conſtitutiones Probi in Codicem translatæ.

2.17.1.
5.4.9.
8.54.4.
8.56.2.

Carini Conſtitutio unica extat in Codice, de qua tamen dubitatur à Contio & Ruſſardo.

12.5. aliàs 5.7.8.

Cari Carini & Numeriani Conſtitutiones.

2.56.2.
3.32.9.
10.41.5.
10.42.1.

Carini & Numeriani Conſtitutiones.

8.56.3.
8.54.5.
2.12.19.
3.28.17.
5.52.2.
9.22.9.

Diocletiani Conſtitutiones.

Anno I. Carino II. & Numeriano Coſſ.

3.7.1.

Diocletiano II. & Ariſtobulo Coſſ.

6.7.2.
2.54.3.
9.22.10.
2.30.1. & 5.17.1. & 6.23.6.
5.71.9.
2.54.4.
6.24.7.

Diocletiani & Maximiani Conſtitutiones in Codicem translatæ.

Anno imperii I. Junio Maximo II. & Aquilino Coſſ.

6.9.3.
4.21.6.
4.13.2.
3.29.4.
8.26.6. & 8.45.6.
7.35.2.
3.29.5.
8.55.2. & 8.48.2.
2.27.4.
6.37.13.
5.12.10, & 6.42.17.
4.20.9.
3.28.18. & 3.29.6.
2.26.3. & 3.34.7.
6.6.7. & 8.43.9.
3.29.7.
3.42.7.
4.21.7. & 8.19.4.
8.16.5.
8.48.3.
5.15.13.
4.1.3.
6.37.14.
9.41.7.
7.33.7.
4.10.3.
6.14.1. & 7.16.8.

II. Diocletiano A. III. & Maximiano Coſſ.

8.40.2.
8.47.5.
5.37.15.
4.12.1.
8.28.9.
9.22.11.
8.51.3.
4.12.2.
8.20.7.
5.42.3.

Eodem hoc anno II. Augg. Coſſ etiam hæ quæ ſequuntur Conſtitutiones latæ videri poſſunt.

3.34.8. & 6.57.6. & 8.1.3.
2.20.7.
4.7.4.
9.1.17.
2.56.3. & 7.19.6.
8.14.20.
6.44.16. & 8.18.7.
6.6.8. 4.19.16.
6.42.23.
7.35.5.
4.2.10.
5.14.5.
3.38.5. & 6.42.1.
4.19.17.
4.6.8. & 5.57.19.
4.2.11. & 4.6.9.
8.45.25. & 9.35.7.
5.15.17.
2.5.1.
3.32.11.
5.39.4.
8.14.11. & 9.26.6.
6.8.1.
5.72.3.

8.56.2.
6.60.1. & 8.14.12.
8.56.4.
4.5.3. & 5.30.2. & 5.31.9.
4.10 5.& 4.26.7.& 5.11.4.
4.5.4. & 6.26.8. & 7.27.
2. & 8. 8. 2. & 8.51.59.
& 8.43.10.
7.16.28. & 7.33.4.
4.23.3.
4.14.6.
5.51.7.
3.19.1. & 3.32.13. & 4.19.
9. & 5.70.4. & 6.42.
22.& 7.32.6.& 8.40.3.
4.19.10.
3.35.4.
2.22.3.& 4.5.5. & 4.16.3.
5.51.8.
5.37.16. & 5.12.11. & 7.
75.4.
4.15.4. & 5.34.5.
5.34.6. & 7.33.5.
9.41.13.
2.46.1.& 5.12.12.& 9.32.3.
7.14.6.
2.22.4.
2.22.5. & 2.25.4. & 3.42.
8. & 4.1.9. & 4.19.11.
& 6.49.13. & 8.28.11.
& 8.43.11. & 8.56.5.&
9.1.12.
8.14.13.& 8.39.4. & 8.51.
10.
5.12.13.& 7.19.5.& 8.18.8.
& 8.28.12. & 8.41.19.
8.45.19. & 9.33.4.
8.17.6: 8.14.14 6.30.7: 6.
52.6. 8.36.5. 4.24.8.

4.2.5. 5.14.6. 6.21.14. 8.
14.15.
8.19.16: 8.43.12. 9.20 9.
3.22.3: 4.6.6.
8.54.12.
8.54.9.
8.54.13.
6.58.2: 9.2.12.
8 14.17.
6.3.12.
6.15.2.
4.23.1: 8.43.13.
9 12.4.
6.54.3: 3.28.19.
4.10.6.
4.21 9.
3.33.8: 8.45 20.
3.34.9.
4.27.1.
9.33.5.
5.34.7.
6.23.12.
6.57.8.
6.20.8.
8.48.4.
8.16.6: 8.43.14.
6.57.5.
6.23.10.
8.49.3.
8.45.21.
5.12.15.
3.32.14.
4.5.6: 5.71.10.
3.41.4.
3.36.14.
4.6.7: 8.45.22.
7.16 20.
2.12.21. 8.43.15. 8.51.16.
9.9.26.

5.15.18.
2.4.18.
5.17.3.
8.36.6.
4.5.7.
4.12.3.
8.54.14.
8.39.5.
4.6.5.
6.49.14.
5.21.2.
2.4.19. 2.4.20.
3.32.15.
4.36.1.
2.4.21: 4.19.12.
4.10.4: 5.15.14.
3.41.3. 6.28.2. 7.16.21.
8.31.3.
7.60.13.
5.37.17: 6.24.9.
3.35.5: 4.5.8.
9.35.8.
6.56.3.
8.41.21.
2.25.5. 7.75.5.
4.21.10.
5.18.6.
4.13.2.
5.12.14: 9.20.10.
8.28.19.
4.21.11: 5.12.15.
6.23.11.
3.32.16: 4.1.7. 9.2.11.
8.28.14.
4.2.6. 8.54. 15.
7.72.9.
3.32.17. 4.23.4. 5.71. 11.
8.8.3.
2.29.1: 4.16.4: 7.21.8.
2.25.2.

2.52.2: 5.11.5.
3.36.17.
9.35.9.
4.7.7: 7.16.22.
8.38.5: 8.54.16.
7.14.12.
2.4.22: 3.33.9.
4.33.6.
4.16.13.
4.19.14.
5.19.3.
6.46.2.
6.22.24.
7.72.7.
8.9.2.
8.14.18.
8.26.10.
8.35.2.
8.43.17.
9.9.19.
5.75.5.
6.54.4: 7.32.7.
3.39.1: 4.21.12: 8.45.30.
3.36.19.
4..28. & 8.14.19.
4.21.13: 6.27.3: 6.30.9: 6.30.10: 8.3.1: 8.20.2: 8.38.6.
4.2.9: 8.51.11.
2.19.27. & 2.33.10.
2.19.18: 3.39.2.
2.30.2.
9.33.3.
4.19.15: 8.16.7: 8.54.17: 9.22.13.
6.31.4: 8.25.2: 8.51.12: 8.54.18.
3.32.18: 8.57.3: 9.22.1.
3.32.19: 4.10.7.
5.37.18: 5.51.9: 6.31.5: 7.33.7: 8.45.23.

Conſtitutiones iisdem Conſulibus latæ: quarum dies vel incerta, vel omiſſa.

5.22.1.
5.21.3.
6.14.2.
6.20.11.
8.44.2.
3.36.22.23.
4.2.14.
5.59.1.
8.4.2.

III. Maximiano A. II. & Januario Coſſ.

8.47.6.

IV. Baſſo II. & Quintiano Coſſ.

9.2.9.
4.19.8.

V. Diocletiano IV. & Maximiano III. Coſſ.

6.23.7.
8.14.10.
3.43.10.
3.32.10.
6.54.2.
6.42.18.
3.43.11.
2.4.13.
1.22.1.
9.41.9.
8.51.5.
6.24.8: 6.25.5. 5.30.5.
8.51.4.
6.23.8: 6.49.11.
7.20.1.
6.23.9: 8.5.16.
4.1.4: 7.75.3.
2.4.14.
1.18.4.
9.35.5.
6.57.4: 9.15.6: 8.54.7.
6.30.6.
2.4.15.
4.7.3.
7.32.4.
8.26.8.
9.20.8.
9.41.10.
5.51.6.
8.48.14.
6.42.19: 8.54.8.
7.35.3.
8.55.3.
8.26.9.
3.43.12: 6.37.15.
8.10.5.
8.28.10: 9.9.20.
7.13.1.
3.38.4.
9.9.21.
9.9.22.
7.43.9.
9.2.10.
9.9.23.
8.45.17.
8.4.1.
9.41.11.
4.1.5.
6.42.20: 8.49.1.
6.36.3.

8.39.3.

8.39.3.
8.24.2.

VI. Tiberiano & Dione Coſſ.

5.15.15.
8.51.6.
8.51.7.
4.1.6.: 8.51.8.
5.15.16.
5.31.8: 8.49.2: 9.9.25.
6.55.1.
7.43.10. 9.41.12.
8.55.4.
8.48 5.
6.35.9.

VII. Annibaliano & Aſclepiodoto Coſſ.

7.35.4.
1.23.3.
9.2.11.

VIII. Diocletiano V. & Maximiano A. III. Coſſ.

2.31.4.
2.11.1.
2.4.16.
7.43.7.
2.13.17.
2.4.17.
1.8.5.

IX. Diocletiano & Maximiano Caeſ. Coſſ.

3.42.9. 4.15.5. 6.2.18.
3.28.20. 5.61.1.
9.22.12.

6.37.16.
4.29.16.
6.50.15. 8.38.7. 8 54.19.
5.12.19.
4.10.68. 4.26.12. 9.22.15.
8.15.5.
3.34.10. 6.20.12. 8.48.7.
5.51.10. 9.1.13.
8.34.20.
2.20.10. 6.45.5. 8.45.24.
5.34 9.
2.51.7.
3.37.4.
2.33.1. 6 20.13.
6.30.11. 6.54.6.
5.18.7. 7.16.25. 8.48.8.
7.22.17.
2.19.19. 2.46. 2. 2.37.3. 3.28.22. 4.9.3. 4.10.9. 5.73.3. 8.43 18.
6.54.7. 9.1.14.
6.58.3.
4.13.3. 6.15.5. 6.9.2. 6.58. 5. 8.38.8.
6.53.8.
6.54.5.
9.1.15.
6.42.25.
3.32.20. 8.28.15.
2.35.2.
6.37.17. 9.22.18.
3.22.4.
4.16.5.
7.14.11.
2.4.23. 9.22.19.
6.58.8.
8.51.13. 8.54.21.
4.29.17.
2.13.19.

8.51.14.
2.33.2. 3.11.8.
4.19.19. 5.18.8.
4.10.13.
3.3.3. 4.29.14.
8.54.22.
8.2.2. 8.20 3.
3.38.6. 1.41.5.
7.34.3.
3.31.8. 5.34.10. 5.36.5.
8 45.26.
9.20.12.
6.22.3.
2.13.15: 4.9.1: 4.10.10: 7. 32.9. 7.51.1: 8.28.16.
8.28.17: 8.47.7: 9.45.5.
2.13.16: 5.28.6: 5.62.18: 6. 50.4. 7.59.9.
8.4.3: 9.41.14.
4.19.18.
4.26.8: 5.71.16: 6.16.2: 8. 4.4.
9.41.15.
2.4.25: 6.42.26: 8.42.5.
2.4.26: 4.13.5.
5.28.7. 5.59.2:
2.21.7: 2.54.5: 8.47.8.
3.1.7.
2.29.2.
4.1.8: 6.36.10: 8.41.2.
4.13.4. 4.22.20.
2.19.20: 5.43.9.
9.20.6: 6.20 9: 6.32.3: 8. 28.18.
6.48.5: 1.18.6: 2.22.
6.4.17: 1.5.12.20. 8.54. 10.
8.47.9.
4.21.14.

5.44.5.
2.20.6: 2.21.4: 4.26.9: 6.
9.6.
5.31.10: 5.71.12.
7.1.2: 8 54.11.
2.36.1: 4.8.1: 4.8.2.
4.21.3.
4.24.9.
2.4.27.
4.7.5.
4.7.6: 6.58.1.
2.21.5: 5.73.4.
3.38.3.
5.24.1.
6.57.9.
2.4.28.
5.12.16: 5.12.17.
5.15.19.
3.3.2.
4.9.1.
4.22.7: 3.31 7.
4.10.11.
5.15.22.
3.22.5.
5.12.21.
5.15.20.
5.15.21.
4.2.12.
2.20.8.
3.37.5: 3.42.9.
5.71.13.
6.2.11.
2.10.3.
3.28.26: 5.17.5.
5.56.4.
3.28.23.
3.29.8.
8.45.27.
2.43.3.

2.13.20.
2.19.21.
5.12.23: 6.42.27, 8.39.6:
8.54 23.
8.36.6.
2 4 29: 5.52.3.
7.62.10.
6 2.16: 6.58.6.
4.26.10.
8.45.28.
3.32.21.
3.34 4: 7.16.31.
8.38.9: 8.43.19.
2.4.31.
8.6.1.
6.2.12: 6.15.3: 6.58.7.
2.40.2.
8.36.8.
4.10.2: 4.25.4.
6.17.1: 8.42.6.
3.34.11: 9.22.20.
2.57.1.
2.4.32: 5.18.9.
5.12.24.
3.35.6: 6.49.17: 8.43.20.
4.25.5: 8.51.17.
3.32 22: 8.14.21.
5.15.23: 6.5.1. 6.42.28.
8.36.9.
7.53.9.
5.18.10.
2.4.34: 6.22.4.
2.4.33: 4.28.18.
3.43.13: 7.16.33.
7.16.34: 8.28.20.
3.32.25.
4.25.6: 6 44.5.
2.19.23: 4.24.11: 6.54.8:
8.51.18: 9.1.16.

2.19.22.
3.32.23: 3.32.24: 5.51.12.
5.62.20.
2.4 35. 5.71.15: 6.42.29.
2.55.1: 6.20.10: 6.36.5. 7.
56.4.
4.1..0: 4.2.15: 4.10.14: 5.
12.22. 8.44.3. 9.20.13.
3.31.9: 5.59.3. 6.30.12.
1.22.2: 2.20.9: 2.24.26:
2.52 2: 4.20.7: 4.44.8:
5.51.11: 6.2.13: 8.36.10.
4.5.9: 4.19.20: 4.20.5: 3.
28.24: 4.6.10: 8.18.9:
8.43.21.
3.38.7.
9.20.14.
3 38.8: 7.16.37: 8.41.23.
5.71.17.
3.4.36: 2.12.22: 2.25.5: 2.
43.4: 3.38.9: 4.16.7:
4.19.21: 6.19.2: 6.37.
18: 6.56.2: 9.12.5.
6.37.19: 8.43.22.
6.36 6.
6.30.13: 8.14.12.
3.37.26: 5.39.5: 5.42.4: 6.
2.17: 6.20.15: 6.23.14:
8.45 29: 8.55.5.
4.29.20.
4.29 19: 5.58.3: 5.62.21:
8.14.23: 9.92.7.
4.6.11: 4.9.14.
2.18 4: 7.16.38: 8.30.5.
6.58.9: 8.14.24: 8.43.23.
8.45.31. 9.35.10.
5.12.18: 5.14.7.
3.31.10. 4.22.5. 5.62.22.
9.20.15.

2.4 37.

2.4.37. 3.32.27. 6.30.14.
6.15.4. 8.41.24.
3.6.2. 4.19.22.
2.4.38: 2.8.3: 2.53.4: 3.32.28: 4.19.23: 5.53.5: 6.2.14: 6.5.2.
6.7.20: 7.29.4: 7.50.2: 8.41.7: 8.43.24.
5.12.26: 5.2.27: 6.58 10: 8.14.25: 8.41.25.
4.24.10: 6.20.16: 6.34.3.
6.43.25: 6.2.15: 5.17.4: 3.34.12.
4.26.11.

Conſtitutiones iiſdem Coſſ. editæ, quarum ſubſcriptio vel incerta, vel inſcriptioni contraria.

2.4.24.
2.41.4.
3.26.24.
4.29.15.
5.34.8.
5.49.2.
6.57.7.
7.16.39.
7.20.2.
7.23.8.
8.48.6.
9.21.6.

Conſtitutiones aliæ iiſdem Coſſ. latæ, ſed tamen inverſæ, eo quòd earum inſcriptio Auguſtos pariter ac Cæſarem nullum profitetur.

2.24.2.
2.43.2.
4.21.8.
2.47.2.
3.33.11.
8.40.1.
9.45.6.
7.16.16.
7.16.18.
2.14.1.
2.12.20.
7.16.14.
3.3.4.
3.28.21.
3.36.18.
3.36.20.
6.8.2.
6.31.3.
7.42.1.

X. Tuſco & Amilino Coſſ.

5.62.23.
6.20.14.
3.36.25.
9.9.28.

XI. Diocletiano A. VI. & Conſtantio Cæſare II.

6.9.45.

XII. Maximiano A. II. & Maximiano Cæſ. Coſſ.

7.48.3.

XIII. *XIV.* Nullas Conſtitutiones invenio.

XV. Cæſaribus III. Coſſ.

1.18.7.

XVI. Titiano II. & Nepotiano Coſſ.

3.28.25.
4.12.4.

XVII. Cæſaribus IV. Coſſ.

7.22.2.
1.18.8.

XVIII. Anno Imperii nulla extat.

XIX. Diocletiano IX. & Maximiano A. VIII. Coſſ.

8.54.24: 9.1.18.

XX. XXI. Cæſaribus V. & VI. Coſſ.

1.18.9.10.

Conſtitutiones Diocletiani & Maximiani ſine die & Conſule.

4.30.9: 10.11.12.
4.31.10.11.12.13.
4.33.1.2.3.4.
4.34.6.7.8.9.10.
4.35.91. usque ad 21.
4.37.1.23.4.5.
4.38.2.19. usque ad 14.
4.39.7.8.
4.43.1.
4.44.2. usque ad 15.
4.45.2.
4.46.2.
4.48.5.6.
4.49.3. usque ad 17.
4.50.5.6.7.8.9.

4.51.3.4.5.6.	9.16.2.	10.55.1.
4.52.7.8.	9.31.2. usque ad 13.	10.56.1.
4.54.6.	9.32.1.	10.60.3.4.
4.57.3.4.	9.38.4.	10.63.3.
4.58.2. usque ad 8.	9.39.3. usque ad 7.	11.29.4.
4.64.2. usque ad finem.	9.40.3.	11.30.2.
4.65.30.	9.41.6.7.	11.35.4.
5.1.1.	9.42.6.7.	11.36.2.
5.3.8. usque ad 15.	9.46.3.	11.41.1.
5.4.10. usque ad 18.	10.47.1. usque ad 7.	11.54.1.
7.5.2.	10.49.1.2.3.	12.1.6.7.8.9.10.
9.1.4.5.	10.50.2.3.4.	12.34.3.
9.2.3.	10.51.4.5.	12.37.5.
9.3.4.	10.52.4.5.	12.63.2.3.4.
9.10.1.	10.54.2.3.	

§. 19.

In *Hiſtoria Auguſtæ* Scriptoribus aliquot minoribus, *Aurel. Victore, Æl. Spartiano, Jul. Capitolino, Æl. Lampridio, Vulcat. Gallicano, Trebellio Pollione, Flav. Vopiſco, Herodiano & Zoſimo*, &c. videmus, quanta in hoc ſeculo turba *Imperatorum* fuerit, & quantas res Divina providentia in illud cumulaverit. Si hoc ſeculum majores nactum fuiſſet Scriptores, quanta moles rerum emerſiſſet, ſed jam defecerant decora ingenia, cùm aliàs turbulenta ejusmodi tempora omnis diſciplinæ uberem materiam ſcribendi ſuppeditent, ut vel ex Taciti *Hiſtoriarum libris* videre eſt. Ælii Lampridii diligentia *in vit. Heliogabali* incomparabilis eſt, qui de vario genere ſupellectilis, ciborum, modorum coquendi, &c. plura annotavit, ut in eo theſautum habeamus plurimarum Antiquitatum, quæ nullibi aliàs fuêre in literas emiſſæ: quæ & cauſa fuit, ut duo doctiſſimi maximique Viri *Iſ. Caſaubonus & Claud. Salmaſius* prædictos Auctores *Hiſtoriæ Auguſtæ* pleroſque illuſtrandos ſumerent (Chriſt. Ad. Rupert. *in Mercurio Epiſtolari pag. 259*) & ſcientiam oſtentarent in eâ antiquitate, cujus veſtigia apud alios Scriptores pauca comparent, ut de variis generibus veſtium, vaſorum, &c. Dn. Bœcler. *in d. ſecul. 3 pag. 211.* & porrò *pag. 221.* Extant in hoc Lampridio *in vitâ Alexandri Severi* integræ formulæ Orationum αὐτολεξεὶ, & hoc eſt eximium in illis Scriptoribus *Hiſtoriæ Auguſtæ*, quod tàm multa habent de actionibus publicis, quæ planè inſignem & venerandam antiquitatem habent. Unde etiam miratur *Hiſtoricus*, quomodo in tantillam ætatem tanta gravitas cadere potue-

potuerit, ſimulque nobiliſſimo monumento illas, ſive acclamationes, ſive orationes, nobis conſignat, nec non *Imperatoris* reſponſiones. *Gallienum* ſecuti ſunt tumultuarii *Imperatores* & *Reguli* dicti, quorum *Hiſtoriam* uno volumine complexus eſt Trebellius Pollio, titulo, *Triginta Tyrannorum*: de quorum aliquibus Aurel. Victor *in epitom.* & Zoſimus. Supereſt in illâ XXX. *Tyrannorum Hiſtoriâ* duplex difficultas. (1.) Quomodo numerus ſit explendus? videmus enim *Trebellium* de eo dubitaſſe: reperiuntur etiam quædam nomina apud *Zoſimum*, quæ apud *Trebellium* non habentur: itaque remedia quæſita ſunt ab eruditis. (2.) Eſt in Chronologiâ, quo nimirum Illi tempore imperaverint? quam *Trebellius Pollio* vel neglexit, vel pervertit, vel in eâ indagandâ non ſatis diligens fuit: hinc denuò Chriſt. Adamo Ruperto, *in obſervat. ad Beſoldi Synopſ. minor. cap.*14 *pag.*368. *ſeqq.* nata occaſio, alium ordinem faciendi. *Zoſimus* egregius eſt ſcriptor, & diligentiâ, & eloquentiâ valens, quanquam malè audiat apud *Chriſtianos*, Auctores præſertim *Hiſtoria Eccleſiaſtica*, & *Baronium*, qui mendacia ejus ſuſpectant: hinc & iniquiùs de eo judicant, ſed faciunt ei injuriam: Cæterorum autem auctoritas docet, vera eſſe, quæ ſcribat, quamvis fuerit *Chriſtianorum* hoſtis & Idololatra: ſuperat autem *Fl. Vopiſcum*, qui aliàs diligentiam ſuam jactat, & ſe cæteris *Hiſtoricis* præfert, quod quidem jactantius fecit: *Zoſimus* enim longè gravior eſt, vide Mart. Zeilleri *Hiſtoricos, part.*1. *pag.*162. *& ſeq.* Notandum denique ſub finem, omnes hactenus nominatos *Principes* fuiſſe Ethnicos: unde, coronidis loco, quæritur: *An Chriſtianis uti liceat, Legibus Ethnicorum?* Omninò, Evangelium enim non abolet Politias, *Matth.*22. *verſ.*21. *Marci* 12. *v.*17. *Luc.* 20. *v.*25. Mandatis Principum pietati & honeſtati conſentaneis obediendum eſt, *Joſ. cap.*22. *v.*1. *&* 2. & quia iis utimur, non ut Ethnicis Legibus, ſed propter approbationem & auctoritatem *Imperatorum Chriſtianorum*, ut noſtris: aliaſque ob rationes, quas vide apud Arumæ. *diſp. in Inſtit. exerc.*1. *th.*1. Beſold. *Comment. ad præcogn. π. num.*18. Dn. Limn. *lib.*8. *de Jur. publ. cap.*8. *n.*54. *&* 55.

Digitized by Google

TITVLVS X.
DE SECUNDA EPOCHA IMPERATORUM.

Pars prima quartum continens ſeculum.

§. 1.

	nat.	elect.	mort.
Conſtantius Chlorus, & Maximianus Galerius	250.	304.	306.
Conſtantinus M. & Maxentius	272.	306.	337.
Conſtantinus, Conſtantius, & Conſtans	316.	337.	360.
Julianus Apoſtata	332.	360.	363.
Jovianus	-	363.	364.
Valentinianus & Valens.	324.	364.	379.
Gratianus & Theodoſius.	335.	379.	395.
Arcadius & Honorius.	377.	395.	408.

Repetenda in hoc ſeculo *Chronologia Baecleriana*, ex *ſuprà* laudato *Dionyſio Petavio*, maximam in partem, deſumpta.

§. 2.

Conſtitutiones Imperatorum hujus ſeculi quarti (ut *Conſtantii & Maximiani Galerii, Conſtantini Magni, Conſtantini Junioris, Conſtantis, Juliani, Joviani, Valentiniani & Valentis, Gratiani, Gratiani & Valentiniani II. Gratiani & Theodoſii. Theodoſii & Arcadii, Arcadii & Honorii*, juxta *Theſaurum* Bredero-dii, & Labitti aliorumque *Indices ſupr. tit. 9. §. 15. & 18.* laudatos) variæ extant in *Codice Juſtinianeo*, ut mox ſequetur. De Legibus *Conſtantini M.* Eccleſiaſticis & Civilibus, *commentariorum libros duos* edidit Franc. Balduinus JCtus; Liber eſt memorabilis, & propriè huc pertinet: recudi curavit hunc Vir magnus quondam JCtus Joach. Clutenius *anno Chriſti 1612.* Ubi obiter notandum, quod inter quatuor Concilia œcumenica, primum Nicenum ſit, & *Nicea in Bithynia anno 325.* celebratum, *Imperatore Conſtantino M.* in quo damnata fuit blaſphemia *Arii*, qui Deitatem *Chriſti* oppugnabat, legantur hîc Philoſtorgii Cappadocis *Hiſtoria Eccleſiaſtica. lib. XII.* à Jac. Gothofredo noſtro p. m. editi. Quorum quatuor Conciliorum œcumenicorum ſtatuta Juſti-

Juſtinianus Imp. ὡς τὰς θείας γραφὰς καὶ ὡς νόμους, *tanquam divinas ſcripturas & leges*, in *Rom. Imperio* obſervandas eſſe ſtatuit, *Nov.131. lib.3. &* 4. C. *de ſumm. Trinit.* ut in quibus ea, quæ ſpectant ad ſalutem hominum æternam, conſtituta ſint. Cæterum *Conſtantinus* primâ die baptiſmatis hanc legem dediſſe fertur, *ut Chriſtus ab urbe Romana tanquam verus Deus coleretur*: Secundâ autem, *ſi quis Chriſtum blaſphemaret, capite plecteretur*: Tertiâ, *quicunque Chriſtiano irrogaſſent injuriam, bonorum ſuorum parte dimidia privarentur.* Petr. de Andlo *libr.1. de Imperio Rom.Germ. cap.11. pag.39.* *Juliani* Lex *de Medicis*, quâ liberantur βουλευτικοῖς λειτουργήμασι, extat *in epiſt. ejus poſt: 25. pag.154. & 155. Edictum ad Alexandrinos*, quâ jubetur *Athanaſius* urbe excedere, *Epiſt.26.* Aliud ad *Edeſſenos*, ubi & aliarum Legum mentio, *epiſt. 43.* *Edictum ad Alexandrinos*, quo *Athanaſius Ægypto* jubetur excedere. Aliud ad *Boſtrenos*, de ſeditione non movendâ, ubi etiam mentio Legum, quæ *Chriſtianis* permittebant religionis libertatem, *epiſt. 52.* De ſtipendiis puerorum Muſicæ deditorum ad *Lidicium, epiſt. 55.* Plura ejusmodi *Edicta & Conſtitutones Juliani* recenſentur à magno noſtro Jacobo Gothofredo p. m. in *Oratione*, quam *Julianum* appellitat, ſeu in quâ de arcanis illius artibus ad profligandam religionem *Chriſtianam*, agit, *pag. 56 60. 63. 67. 69. & ſeqq.* *Gratianus* apud Socratem *Hiſtor. Eccleſ. lib.5. cap.2.* Νόμον ἔθετο πᾶσι μετὰ ἀδείας ἐξάζειν τῶν θρησκειῶν ἀδιορίστως ἐν τοῖς εὐκτηρίοις εἰσάγεσθαι, μόνους δὲ τῶν ἐκκλησιῶν εἴργειν εὐνομιανοὺς φωτινιανοὺς καὶ μανιχαίους. *Theodoſii* Lex de piſtrinis mancipum tollendis deſcribitur apud Socratem *dict. lib 5. cap. 18.* ut & altera de non ferendis τοῖς σύστροις, id eſt, πορνάοις, quibus adulteræ concludebantur. Pertinent huc etiam Libani Sophiſtæ *Orationes Conſtitutionum Imperatoriarum* ſuper Magiſtratuum officio (quales plurimæ in *Cod.* noſtro occurrunt) ſuaſoriæ, ſub *Theodoſio M.* Chriſtianiſſimo alioquin atque humaniſſimo Principe, conſcriptæ, & à *Jac. Gothofredo* noſtro p. m. editæ. Sub eodem *Theodoſio M.* ſecundum Concilium Conſtantinopolitanum, celebratum eſt, *Conſtantinopoli anno Chriſti 381.* in quo damnata fuit hæreſis *Macedonii*, qui Deitatem *Spiritus S.* infeſtabat: adeatur Herm. Conring. *diſp. de Concil.* Reſp. *Joach. Joh. Madern/1650. theſ. 2. & per tot.* & Conrad. Rittershuſ. *ad Novell. part. 1. c. 2.* Famoſiſſima quoque Conſtitutio eſt Imperatoris *Theodoſii M. in l dudum. 14. ibi, ſed quia gravis. C. de contrah. empt.* de qua Chriſtoph. Philipp. Richter. *in deciſ. 76. per tot.* de jure retractus agens. Maximè porrò *Lex Celebrandis. 19. Cod. de Nupt.* celebratur, de nuptiis Conſobrinorum agens, quam egregiè illuſtravit, *Arcadioque* Imperatori vindicavit noſter iterum beatus Jac. Gothofredus *in appendice Philoſtorgiana.* Famoſiſſima quoque *Conſtitutio* ejuſdem Imperatoris *Arcadii* extat *in l. Quiſquis. Cod. ad L. Jul. Maieſt.* quam beatus noſter *in diſcurſ. hiſtoric. ſingulari ad d. l. quiſquis. cap. 3. pag. 12.* uni

uni & ſolo *Arcadio* tribuit. Imperator *Honorius* ludos gladiatorios ſuſtulit, cum populus *Monachum Telemachium* occidiſſet. Refertur etiam alia Lex ab eodem *Imp. Eutropio* ſuggerente lata, ut altaribus abripere liceret, qui in Eccleſias tanquam Aſyla confugerant. Vid. Bœcler. *hiſtor. univerſ. ſecul.* 4. rubr. *Romana. circa fin.*

Fl. Valerii, Conſtantii & Galerii, Valerii Maximiniani ſunt Conſtitutiones illæ Codicis.
3.12.1: 6.9.7.

Valerii Maximiniani & Flavii Valerii Conſtantini &c. videtur eſſe illa Conſtitutio. 5.45.5.

Conſtantino A. II. & Licinio A. II. Coſſ. Circa hac tempora in locum Olympiadum ſucceſſerunt Indictiones.
2.13.21: 2.53.5.

Conſtantino A. III. & Licinio A. III.
11.57.1: 10.31.14: 11.48.1: 3.26.9.

Rufo Voluſiano & Anniano Coſſ.
7.32.10: 11.32.2: 3.11.2: 5.37.20: 7.62.12: 9.8.3: 9.47.16.

Conſtantino A. IV. & Licinio A. IV. Coſſ.
9.47.17: 10.14.1: 16.3.10. 19.1: 2.9.3.

Sabino & Rufino Coſſ.
10.31.15: 8.54.25: 1.31.1: 7.62.13: 1.14.15 5.37 21: 9.22.21. 1.21.2. 1.46.1.

Licinio A. V. & Criſpo Caeſare Coſſ.
3.11.3. 1.11.4.

Conſtantino A. V. & Licinio Coſſ.
7.61.1: 9.18.3: 8.53. 2: 11.64.1: 9.14.1: 10.1.6: 4.17.2: 5.5.3: 7.62.15. 7.10.7. 2.21.1. 11.64.2: 9.12.7: 7.49.2: 9.42.2.

Conſtitutiones ejusdem anni, quarum incerta eſt diei ſubſcriptio.
5.3.15: 9.40.2: 9.17.1.

Conſtantino A. VI. & Conſtanti Caſarib. Coſſ.
10.19.2. 7.63.1. 1.49.2.

Criſpo Caſare I. & Conſtantino Caſare Coſſ.
7.62.17. 3.28.28. 3.12.3: 7.66.7: 8.10.6.
4.60.4. 2.45.2. 1.2.1. 9.51.13. 7.13.2. 9.24.1. 1.13.2. 2.3.36.26.

Probino & Juliano Coſſ.
3.11.5. 1.41.2.

Severo & Rufino Coſſ.
7.18.3. 1.54.1.

Criſpo Caſare III. & Conſtantino Caſar III. Coſſ.
10.31.16.

Paulino & Juliano Coſſ.
10.73.1: 2.6.5: 3.38.2: 1.19.2: 10.1.10: 3.1.10: 11.43.1: 10.38.5.

Conſtantini Conſtitutiones eo tempore quo ſolus Imperio præfuit, latæ, ac Codici Juſtiniani inſertæ.

Conſtantino A. VII. & Conſtantino Caſare IV. Coſſ.
8.35.3: 9.9.29: 5.37.22: 5.72.4: 9.22.22: 9.10.1: 10.31.17: 9.11.19: 24.2. 7: 62.17.2: 20.11: 1.19.3.

Conſtantino Caſare V. & Valerio Maximo Baſilio Coſſ.
10.21.1. 2.53.6. 7.62.18.

Janua-

Januario & Juſto I. Coſſ.
Nullam Conſtitutionem hoc anno latam invenio.

Conſtantino A. VII. & Conſtantino Cæſare VII. Coſſ.
Nullas & hoc anno promulgatas invenio.

Gallicano & Symmacho Coſſ.
3.39.3. 3. 24. 1. 10. 13. 1. 9. 21.6. 8.4.5.7.62.14. 3. 39.4. 6.1.4. 11.1.1.

Baſſo & Ablabio Coſſ.
3.19.2. 1.21.3. 7.62.19. 3. 13.4.1.41.3. 8.37.2.

Pacatiano & Mecilio Hilariano Coſſ.
6.36.7. 6.1.6.

Dalmatio & Xenophilo Coſſ.
5.37.23.

Optatio & Paulino Coſſ.
3.14.1. 4.20.8.

Conſtantio Cæſare & Albino Coſſ.
10.11.5.
1.41.4.

Nepotiano & Facundo Coſſ.
3.8.4. 5.27.1.

Feliciano & Titiano Coſſ.
2.26.5. 10.64.1. 11.58.2. 4.46.3. 5.17.7.

Conſtitutiones Conſtantini Magni, quarum dies & Conſul inſcriptioni non reſpondent.
1.9 1. 1.9.2. 1.31.1. 2.13.21. (21.8. 3. 11. 3. 4. 4.47. 2. 5.5.3. 5.3.15.) 2.58. 1. 3. 1.9. 5. 3. 16. 5. 26. 1. 6.14.3. 6 59.1. 7.50.3. 7.62.20. 7.17.7. 9.9. 30. 9.18.4. 9.20.16. 10. 10. 2. 10.21.2. 10.31.18. 10.36.1. 10.51.6. 11.71.1.

Conſtitutiones Conſtantini Magni ſine omni ſubſcriptione.

1.3.1.2.3.4.
1.11.1.
1.22.3.4.
1.35.1.
1.18.11.
1.23.4.
1.40.1.
3.12.4.
3.26.6.7.
4.32.25.
4.35.21.
4.42.1.
4.43.2.
5.16.24.
5.71.18.
6.21.15.
7.16.42.
7.18.3.
7.19.7.
7.37.1.
7.57.7.
7.62.12.
8.54.26.27.
10.1.6.7.
10.19.1.
10.31.19.20.21.
10.32.2.
10.36.1.
10.37.2.
10.39.8.
10.41.8.
10.47.7.8.
10.52.6.
10.63.4.
10.71.1.
10.73.1.
11.5.1.
7.1.2.
9.9.29.30.
9.10.1.
9.24.1.
11.32.2.
11.40.1.
11.42.1.
11.47.1.2.
11.49.1.
11.61.1.2.
11.65.1.
11.67.1.2.3.
11.74.1.
11.76.1.
12.1.3.
12.23.1.2.3.4.
12.24.1.
12.29.1.2.
12.31.1.
12.36.9.10.
12.37.6.
12.38.1.
12.42.1.

 12.47.1.2.3.

Digitized by Google

12.47.1.2.3.
12.48.1.
12.50.1.
12.51.2.
12.52.1.
12.56.1.
12.58 1.
12.59 2.
12.60.1.2.
12.62.1.2.

Conſtantini Conſtantii & Conſtantis fratrū Conſtitutiones.

Conſtantio A. II. & Conſtante Coſſ.

6.37.21. 6.23.15. 8.51.1. 2.28.2.1.5.1.

Sep. Acudino & Valerio Procido Coſſ.

3.11.6.

Conſtantii & Conſtantis fratrum Conſtitutiones.

Leontio & Salluſtio Coſſ.

5.1.2. 10.64.2.

Conſtantio IV. & Conſtante III. Coſſ.

12.24.1.

Conſtantis conſtitutiones.

Conſtantio A. VII. & Conſtantio Gallo Cæſare Coſſ.

8.1.4.

Arbitriano & Lolliano Coſſ.

6.22.6.3.26.2.

Conſtantio A. IX. & Juliano Cæſare II. Coſſ.

9.19.4. 1.7.1.

Tatiano & Cereali Coſſ.

3.30.1.

Tauro & Florentio Coſſ.

3.29.9.

Conſtantii Conſtitutiones quarum ſubſcriptio incerta.

1.11.1. 2.58.1. 6.7.2. 6 9.8. 6.22.5. 6.30.15. 6.55.3. 6.61.1. 6.61.2. 6.61.3. 8.12.2. 9.4.1. 9.4.2. 9.4.3. 9.19.2. 9.19.3.

Conſtantii Conſtitutiones ſubſcriptione carentes.

6.9.9.7.1.4. 10.9.3.

Anno Imperii I. Mamertino & Mevita Coſſ.

11.64.3. 10.31.22. 3.40.1. 10.31.13. 10.52.7.67.2. 8.12.3.

II. Juliano A. IV. & Salluſtio Coſſ.

2.13.13. 9.19.5. 10.31.24. 8.10.7.

Hujus unica eſt illa Conſtitutio.

1.3.5.

Conſtitutiones Valentiniani & Valentis A. A. eodē hoc anno poſt Joviani obitum latæ.

7.62.24.
10.26.1.
4.63.1.
8.12.4.
10.31.25.
11.46.1.
11.26.1.
3.40.2.

Anno Imperii I.

10.31.26.
9.3.10.
1.4.1.
4.36.1.
4.61.6.
10.31.27.
1.9.3.
10.6.1.
7.65.3.
10.16.4.
11.7.3.
3.26.9.
7.39.2.
11.47.3.
2.6.6.
1.19.4.
11.54.2.
1.53.2.
10.1.8.
9.51.1.
11.6.1.

4.18.1.

4.18.1.
1.53.1.
7.61.2.

II. Gratiano & Dagalaipho Coſſ.
11.47.4.
3.16.1.
9.46.7.
1.54.2.

III. Luſticino & Jovino Coſſ.

Conſtitutiones Valentiniani & Valentis ſine die & Conſule.
1.28.1. 2.4.60.1.7.38. 1.10.
1.8.10.21.25.28.29.30.
10.41.9. 10.70.2. 3.4.5.
11.12.1. 11.47.5.18. 11.
50.1. 11.58.3. 11.61.3. 4.
11.64.4 11.65.2. 11.69.
5. 12.17.1. 12.38.2. 3.4.
5. 12.51.5.6.

Valentiniani Valentis & Gratiani Conſtitutiones.
Anno Imperii I. Valentiniano A. II. & Valente A. II. Coſſ.
2.6.7. 1.53.3. 7.65.4.

II. Valentiniano N. P. & Victorino Coſſ.
10.24.1. 10.10.3. 7.51.2. 3.
12.5. 9.69.7. 7.6. 1. 3.
10.2.4. 10.3.5. 11. 8. 1.
Poſſunt & huc referri hæ Conſtitutiones, quarum tamen inſcriptio Valentinianum & Valentẽ tantum profitetur. 10.52.
8.7.51.2. 1. 4. 2. 9. 42.
3.1.

III. Valentiniano A. III. & Valente A. III. Coſſ.
10.52.9. 10.52.10.

IV. Gratiano A. II. & Probo Coſſ.
7.44 2.6.1.7. 9.43.3. 9.4.
4. 11.58.4. 10.31.32. 5.
4.18.6.22.7.

V. Modeſto & Arinthæo Coſſ.
1.41.5.

VII. Gratiano A. III. & Equitio Coſſ.
7.44.3.

Conſtitutiones eorundem Auguſtorum ſine die & Conſule.
1.39.1. 2.4.61. 7. 10. 2. 5.
10.3. 6.10.26. 2.10.41.
10.10.70. 6.11.2. 2.11.5.
2.11.7. 5.11.8. 1.11.47.
6.7.8. 9.10.12. 41.12.
17. 2.3.12. 28.3.4. 12.
51.8. 12.55.1. 12.56.2.

Valentis Gratiani, & A. Valentiniani ſecundi Conſtitutiones.
Anno Imperii I. Valente V. & Valentiniano A. II. Coſſ.
11.40.1. 9.12.23. 1. 28. 3.
4.20.9.

Gratiano A. IV. & Merobaudo Coſſ.
8.10.8.

III. Valente A. VI. & Valentiniano A. III. Coſſ.
7.65.5. 2.7.2. 9.31.1. 3.5.1.
4.19.24. 3.24.21.

Eorundem Conſtitutiones ſine die & Conſule.
10.24.1. 11.62.2. 12.24.2.
12.44.1.

Valentiniani Conſtitutio.
12.69.5.

Gratiani & Valentiniani II. Conſtitutiones.
11.61.5. 11.65.3.4.

Gratiani, Valentiniani II. & Theodoſii Conſtitutiones.
Auſonio & Olybrio Coſſ.
7.65.6. 3.2.1. 6.32.4.7.48.
4. 1.5.2.

Poſt

Poſt Conſulatum Auſonii & Olybrii.

10.7.6. 10.7.7.

Anno Imperii I. Gratiano A. V. & Theodoſio Coſſ.

1.53.4. 11.5.3. 1.1.1. 9.29.1. 10.31.32. 3.12.6. 5.7.1. 5.2.1. 9.49.8. 7.62.25. 10.12.1. 6.55.4. 5.9.1. 9. 3.2. 9.4.5. 8.37.3.

II. Syagrio & Eucherio Coſſ.

10.40.3. 10 40.2. 5.9.2. 2.4.40. 10 57.2. 10.6. 2.10 31.33. 1.2.2. 5.20.1. 5.34 12. & poſt Conſul. Syagri 10.47.

III. Antonio & Lyandro Coſſ.

1.19.5. 10. 8. 2. 10.73. 2. 10.70.7. 4.19 25.5. 9.3. 9.27.1. 10.25.1. 10.18.1. 9.47.20. 11.6.3. 10.47. 11. 9.27.2. 10.31.34. 10. 11.6. 10.47.12.

IV. Merobaudo II. & Saturnino Coſſ.

10.25.1. 9.27.3. 10.31.35. 8.12.5. 10.31.36. 10.31. 37. 9.2.13.

Conſtitutiones eorundem ſine omni ſubſcriptione.

1.4.2. 1.32.1. 1.44.6. 4. 40.1.2. 4.61.8. 9. 4.63. 2. 5.1.3. 7.13.4. 10.16.6. 10.23.1. 10.31.39. 10.47. 10. 10.70.8. 11.6.4. 1.7. 6.8.9. 11.8.2. 11.10.3. 11. 15.1. 11.19.1. 11.25.1. 11. 40.2.3. 11.57.2.3. 11.61. 6.7.8. 11.62.3.4. 11.65. 5.6. 11.67.4. 12.10.1. 12.19 1. 12.24.3 4 5.6. 7.8. 12.29.3.4. 12.36. 11. 12.46.1. 12.50.2.3. 12.54.1. 12.64.1.

Conſtitutiones Theodoſii ſoli.

1.3.7. 1.3.8. 1.11.2. 1.28.5. 3.12 2. adde 1.53.4. 8. 12.7. 7.65.7. 7.62.26. 3.26.10. 9.2.14. 9.29.3. 10 16.6. 10.7.9. 9.16. 9. 9.9.32.

Conſtitutiones Theodoſii & Arcadii.

1.42.1. adde & ſequentes eodem anno latas, in quibus diverſa inſcriptio 7.71.6. 10. 19.1. 10.57.3. 9.27.4. 4.58.5. 10.70 8. 10.31. 39. 11.70.1. 11. 70. 2. 12.1.16.

Conſtitutiones Valentiniani, Theodoſii & Arcadii in Codice extâtes.

Anno Imperii I. Valentiniano IV. & Gratiano Coſſ.

7.38.2.

II. Theodoſio A. II. & Cynegio Coſſ.

1.9.5. 15.2.6.

III. Timaſio & Promoto Coſſ.

11.13.1. 9.22.24. 6.54.9. 8.4.7. 6.10. 8. 3.12.7. 9.18.9. 12.19.2. 1.46. 3. 10.70.10. 1.41.9. 5.33.1. 11.42.2.

IV. Valentiniano A. V. & Neoterio Coſſ.

5.35.2. 9.3.3. 9.12.8. 9.27. 5.1.3.9.

V. Tatiano & Symmacho Coſſ.

10.47.14. 4.38.14.3.27. 1. 11.5.4. 1.7.3. 4.44. 16.

VI. Arcadio & Rufino Coſſ.

12 1.13. 10.39.9. 11.6.5. 1.53.5. 10.1.1. 53.6. 2. 13.25.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum quorum incerta eſt ſubſcriptio.

3.39.5. 11.42.7. Sequentium Conſtitutionum Conſules prorſus inſcriptioni non reſpondent. 1.46.2. 1.52. 5. 3.81.8. 10.16.8. 10.30.1.

Sequen-

Sequentes Conſtitutiones in conſulatū Arcadii & Bautonis (quo ſolus præfuit Theodoſius) referendæ videntur.

1.4.3.
1.26.3.
3.19.3.
9.4.41.
9.47.21.
10.47.13.

Videntur & iſta Conſtitutiones (modo non fallat Coſſ. ſubſcriptio) in Theodoſii & Arcadii Imperium remittendæ.

1.25.1.
1.41.7.
1.41.8.
3.43.14.
7.69.1.
10.16.8.
10.30.1.
10.33.1.
10.70.9.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum ſine die & Conſule.

1.28.4.
1.31.2.
1.38.1.
5.5.45.
10.16.7.
11.52.1.
11.58.8.
11.59.9.
11.60.1.
11.63.1.2.
11.66.1.
11.67.7.8.
12.24.9.
12.38.6.
12.40.1.
12.50.4.5.
12.58.7.

Horum Conſtitutiones in Codicem translatæ, hoc ordine promulgatæ ſunt.

Anno quo Valentinianus obiit Arcadio A. II. & Rufino Coſſ.

10.63.5.
10.31.42.
9.9.33.

Anno Imperii I. Theodoſio A. III. & Habundantio Coſſ.

8.12.8.
11.57.4.
10.19.5.
3.31.43.
9.7.1.
10.31.44.
6.17.2.
11.57.5.
9.9.34.
1.9.6.

II. Arcadio III. & Honorio III. Coſſ.

4.3.1.
1.4.5.
1.9.7.
11.44.4.
8.2.9.

III. Olybrio & Probino Coſſ.

7.62.27.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum quorum ſubſcriptio incerta & omiſſa.

1.26.4. 1.44.1. 5.33.2. 9.24.3. 11.6.6. 1.38.2. 10.31.44. 11.8.3. 2.19.3. 2.24.10. 2.38.7. 2.40.2. 2.41.1. 2.44.2. 2.58.2.

Conſtitutiones eorundem.

Anno Imperii ultimo quo pater cum filiis præfuit. Olybrio & Probino Coſſ.

8.12.10.
8.4.8.
10.47.15.
11.69.3.
8.2.3.
2.4.41.
6.59.2.
11.75.1.
9.37.1.
6.30.16.

Anno Imperii I. Arcadio IV. & Honorio III. Coſſ.

1.4.6.
5.37.24.

2.9.7.
1.5.3.
6.23.17.
8.12.11.
7.38.3.
11.57.6.
11.45.15.
11.1.2.
7.62.28.
2.7.3.
6.49.1.
7.68.8.
5.4.19.
5.5.6.
10.29.1.

II. Caſario & Altico Coſſ.

1.34.1.
7.45.12.
10.76.1.
10.31.52.
11.22.2.
1.12.1.
10.26.3.
3.23.1.
9.8.5.
6.23.18.
11.42.4.
9.1.20.
8.5.2.
3.13.5.
3.2.11.

III. Honorio A. IV. & Eutichiano Coſſ.

1.9.8.
11.58.10.
1.3.10.
1.3.12.
1.4.7.
1.4.8.
7.62.29.
1.3.11.
10.31.49.
8.12.13.
10.31.50.
8.12.14.
11.9.3.
1.24.1.
8.12.12.
10.16.9.

IV. Theodoro V. C. Coſſ.

11.2.3.
10.73.3.
7.62.30.
9.47.22.
10.31.51.
4.44.17.
9.41.17.
11.22.3.
3.11.7.

V. Stillicone & Aureliano Coſſ.

11.1.3.
10.20.1.
9.26.1.
10.70.11.
11.47.14.
1.3.14.
5.27.2.
2.15.1.
10.30.2.
10.70.12.

VI. Vincentio & Fravitta Coſſ.

10.69.3. 10.19.7. 11.72.1.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum, quarum ſubſcriptiones incertæ.

3.31.11.
1.34.2.
1.62.24.
5.20.1.
1.41.10.

Conſtitutiones eorundem ſine Coſſ.

4.40.3.
4.61.10.11.
6.16.9.10.
10.19.6.1.
10.31.49.50.51.
10.47.16.
10.20.13.
11.3.1.
11.13.2.
11.16.2.
11.22.2.
11.47.11.12.13.
11.49.2.
11.51.1.
11.58.11.
11.60.2.
11.61.9.10.
11.64.5.
11.69.4.
11.73.1.2.3.
11.74.2.
11.77.1.
12.2.1.2.
12.5.1.
12.6.1.
12.19.4.
12.22.2.
12.24.11.
12.25.1.

6.3.

§. 3.

Memorabilis hic (quoad Statum Reipublicæ hujus ſeculi) donatio *ConſtantiniM.* occurrit, quam hic *Sylveſtro Papa* feciſſe fingitur, C. *Conſtantinus diſt.96.* quâ *Papa* donatam ſibi à *Conſtantino M.* urbem *Romam*, itemque *Italiam, Sardiniam, Hiſpaniam, Germaniam & Britanniam* contendit, ideò, quod *Imperator* à *Papa* lepræ morbo ſanatus fuerit. Sed omnes cordati, donationem eam nunquam factam fuiſſe, clariſſimè probant, Anton. Matth. *in diſput. Miſcellan. diſput.*10. Reinkingk. *de reg. ſecul. & Eccl. lib.*1. *claſſ.*2. *cap.*8. Bodin. *lib.*1. *de Rep. cap.* 9. Autor *Comitiolog. Ratisb. anno* 1654. *part.* 4. *diſſertat.*8. *pag.*215. *& ſeqq.* Limn. *lib.*1. *de jur. publ. cap.*9. *num.* 38. *& ſeqq.* & innumeri alii: ſed hiſce puerilibus non diutius inſiſtendum arbitramur. *Rufinus* ex proviſu & inſtituto *Theodoſii* filiorum ætati conſulentis, Aulam Orientalem, *Stilico* occidentalem regebat. Penes hos arbitria rerum, quæ in dominationem impotentem verſa, deſcribit Zoſim. *lib.*5. *in princ.* nemo enim eſt, qui tàm accuratè ob oculos poſuerit, quàm uterque avarè & ſuperbè ſe geſſerit. *Rufinum* quidem otia & vitia dehoneſtabant: *Stiliconem* tantùm ambitio in transverſum rapiebat, virum alioquin ſtrenuum. Indeque *Rufini* exitus ſceleribus dignus, ſtruente *Stilicône*, agente *Gainâ*, deſcribitur, tempore nuſquam ſatis annotato: *Zoſimus* enim in annis annotandis indiligentior fuit. Eſt hic *Rufinus*, exemplum alicujus *Sejani*, qui nihil reliquit ad ſummam malitiam, donec ſibi exitium arceſſerit. In *Rufinum* hunc extant *duo libri* Claudiani Poëtæ, facundiſſimè ſcripti. Idem, qui in *Eutropium* ſpadonem *duobus libris*, ſtylum ſtrinxit. Magnum is Aulæ Orientalis & importunum malum, inimicitiâ *Gainæ* fortiſſimi militis exitio traditus eſt, prolixè referente Zoſimo *dict. lib.* 5. qui *eodem lib.* 5. exitium etiam *Gainæ* accuratè exequitur. Tandem de Imperialis ſedis à Latinis in Græcos translatione, videatur Petrus de Andlo *dict. lib.*1. *de Imperio Rom. Germ. d. cap.* 11. & *infrà hôc tit.*10. §.6. ubi plura de immutatâ juriſdictione, Imperio in Occidentale & Orientale diviſo.

Parte ſecundâ quintum continetur ſeculum.

§. 4.

	nat.	elect.	mort.
Arcadius, Honorius, & Theodoſius junior.	400.	408.	449.
Theodoſius junior ſolus.	400.	408.	449.

Theo-

	nat.	elect.	mort.
Theodoſius junior, & *Valentinianus III.*	418.	425.	454.
Valentin. III. & Martianus.		450.	457.
Martianus ſolus.		450.	457.
Leo & Majorianus.		457.	474.
Leo & Severus.			
Leo & Anthemius.			
Leo ſolus.		457.	474.
Leo junior, & *Zeno* Iſauricus.		473.	474.
Zeno Iſauricus ſolus.		474.	491.

§. 5.

Horum omnium (præter *Majoriani & Severi*, juxta *Theſaurum* Brederodii) quamplurimæ extant *Conſtitutiones* in noſtro *Codice Juſtinianeo.*

Arcadii, Honorii & Theodoſii Junioris Conſtitutiones quæ extant in Codice.

Anno imperii I. Theodoſio A. & Rumoridio Coſſ.

1.11.3.
3.27.2.
1.49.3.
1.9.9.

II. Honorio A. VI. & Ariſtaneto Coſſ.

1.49.4. 11.13.2. 1.3.15.

III. Stilicone II. & Anthemio Coſſ.

1.29.5.

IV. Arcadio A. VI. & Probo Coſſ.

11.3.1.
8.12.15.
1.45.1.
8.10.9.
8.1.4.

V. Honorio A. VIII. & Theodoſio A. II. Coſſ.

1.5.4.
6.30.17.
1.32.1.
2.14.2.
1.11.4.

VI. Baſſo & Philippo Coſſ.

11.16.2.
10.70.13.
1.43.1.
1.41.11.
1.4.9.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum incertæ.

2.13.26.
4.44.18.
10.31.45.
10.31.46.
10.31.47.
10.31.54.
10.31.48.
11.7.10.

Conſtitutiones horum Impp. in Codicem translatæ.

Anno ultimo Imperii Arcadii, Honorii, & Theodoſii, Baſſo & Philippo Coſſ.

3.12.9. 1.9.10. 4.2.16.
2.16.1. 10.23.2.

Anno Imperii I. Honorio A. VIII. & Theodoſio III. Coſſ.

1.53.8.
11.1.4.

9.44.2.

9.44.2.
4.20.10.
1.53.6.
1.4.10.
11.58 12.
1.4.11.
5.8 1.
2 20.12.
6.13.9.
8 12.16.
1.9.11.
1.2.5.
11.1.5.
10.72.1.
10.43.2.
1.9.12.
11.40.5.
9.38.1.
5.19.1.
1.4.12.
8.51.20.
5.34.13.

II. Varrone & Tertullo Coſſ.

11.1.6,8.58.2,8 59.1.

III. Nullam invenio hoc anno conſtitutionem.

IV. Honor. A. IX. & Theodoſ. A. V. Coſſ.

10.1.9.
11.27.1.
10.47.16.
10.70.14.
11.5.5.
8.10.10.
1.3.19.
11.9.4.
1.9.13.
1.41.12.

V. Lucio V. C. & Herodiano Coſſ.

1.6.2,8.12.17,3.13 6.

VI. Conſtante & Conſtantio.

3.6.5.
1.12.2.
9.47.23.
2.22.8.
8.17 8.
7.52.6.
10.52.11.

VII. Honorio A. X. & Theodoſio A. VI. Coſſ.

9.28.1.
8.36.13.
1.11.5.
1.9.14.
1.49.5.

VIII. Theodoſio A. VIII. & Pallatio Coſſ.

10.17.1.
1.44.2.
9.47.24.
1.3.17.
10.63.6.
1.19.6.

IX. Honorio & XI. Conſtantio II. Coſſ.

8.54.28, 11.57.7, 11.44.1, 1.49.6, 12.54.2.

X. Nulla extat conſtitutio.

XI. Maximo & Plinta Coſſ.

9.47.25.

XII. Nulla extat conſtitutio.

XIII. Euſtathio & Agricola Coſſ.

9.9.35.
9.40.3.
10.1.10.
10.10.4.
12.6.1.

XIV. Honorio A. XIII. & Theodoſio A. X. Coſſ.

2.7.4.
1.49.7.
4.4.1.
4.26.13.
8.16.8.
5.1.4.

XV. Aſclepiodoto & Mariniano Coſſ.

1.2.7.
7.51.3.
7.62.31.
1.11.6.
9.2.17.
9.46.10.
6.7.3.

Digitized by Google

9.1.21.
4.20.11.
8.10.11.
9.39.2.
1.49.8.

Conſtitutiones eorundem incertæ.

1.2.3.
1.3.18.
3.28.27.
3.21.2.
5.18.11.
6.7.4.
9.12.9.

Conſtitutiones eorundem omni ſubſcriptione carentes.

1.3.16, uſque ad 20.
1.29.2.
1.36.1.
4.40.4.
4.61.12.
4.63.3.4.5.6.
5.4.20.
5.9.4.
8.12.18.
10.5.2.
10.22.1.
10.25.2.
11.5.6.
11.20.1.
11.47.15.16.17.11.58.13.
14.15.16.
11.59.2.
11.60.3.
11.61.11.
11.63.3.

11.70.3.4.
11.74.3.4.
12.1.17.
12.11.1.
12.15.1.
12.16.1.2.
12.19.5.
12.30.2.
12.40.4.
12.41.5.
12.45.1.
12.47.4.
12.51.4.
12.58.6.
12.60.5.

Conſtitutiones Theodoſii junioris ſoli.

Anno Imperii I. Conſtantino & Victore Coſſ.

11.8.4.
6.36.8.
1.50.1.
1.30.2.
11.6.7.
10.16.11.
11.7.11.
7.37.3.

II. Theodoſio A. XI. & Valentiniano Caſare Coſſ.

11.7.12, 7.39.3.

Conſtitutiones Theodoſii Junioris & Valentiniani III. in codicem relatæ.

Anno Imperii ultimo quo ſolus præfuit Theodoſius: ipſo A. XI. & Valentiniano Coſſ.

9.48.1.
11.18.1.
1.24.2.
1.14.2.

Anno Imperii I. Theodoſio A. XII. & Valentiniano II. Coſſ.

9.49.10.
11.7.13.
11.71.1.
1.9.7.
1.14.13.
1.22.5.
6.30.18.
6.55.5.
6.60.1.
6.54.11.
2.7.5.

II. Hierio & Ardaburio Coſſ.

6.18.5.
11.7.15.
1.8.1.
12.41.8.
1.48.2.

III. Felice & Tauro Coſſ.

5.3.17.
5.4.22.
6.24.11.
6.60.2.
10.70.15.
5.11.6.

8.54.28.

8.54.29.
11.40.6.
2.58.2.
1.4.13.
1.6.3.
1.5.5.
10.32.2.

IV. Florentio & Dionyſio Coſſ.
6.61.4.
1.19.8.
1.9.16.
1.14.4.

V. Theodoſ. A. XIII. & Valentinianno A. III. Coſſ.
6.54.10.
6.54.3.
8.59.9.
10.28.1.

VI. Baſſo & Antiocho Coſſ.
11.74.5.

VII. Ætio & Valerio Coſſ.
1.12.3.

VIII. Theodoſio A. XIV. & Maximo Coſſ.
1.7.4,149.9,5.28.8.

IX. Arivaindo & Aſpro Coſſ.
11.23.2,1.3.20.

X. Theodoſio A. XV. & Valerio IV. Coſſ.
1.7.5,1.5.6,10.10.5.

XI. Iſidoro & Senatore Coſſ.
11.8.5.
1.3.21.
10.31.55.
10.31.56.
10.31.57.
10.31.58.
11.27.2.
11.28.1.
10.31.59.
10.17.2.

XIII. Theodoſio A. XVI. & Fauſto Coſſ.
1.5.7,4 65.30.

XIV. Theodoſio A. XVII. & Feſto Coſſ.
1.49.10.
1.9.15.
1.9.17.
2.7.6.
1.24.3.
1.14.5.
1.50.1.
2.16.2.
6.55.6.
6.57.6.
1.14.6.
2.7.7.
5.9.5.
6.60.3.
6.23.21.
7.2.14.
8.12.19.
9.27.6.
3.25.1.
8.15.6.

XV. Valentiniano A. V. & Anatolio Coſſ.
8.12.20.
1.14.7.
7.63.2.
7.41.3.
3.4.1.
2.7.8.

XVI. Cyro V. C. Coſſ.
1.55.10,3.23,2.

XVII. Eudoxio & Theodoro Coſſ.
10.34.2.
10.35.1.
2.7.9.
2.27.3.

XVIII. Maximo II. & Paterno Coſſ.
1.31.4.

XIX. Theodoſio XVIII. & Albino Coſſ.
1.49.11,1.24.4.

XXI. Ætio. III. & Symmacho Coſſ.
1.14.8.

XXIV. Protogene & Aſterio Coſſ.
5.17.8,6.51.1.

Conſtitutiones eorundem Augg. quarum vel incerta, vel omiſſa ſubſcriptio.

10.44.1.
11.66.2.
5.26.11.
5.14.6.

Conſtitutiones eorundem ſine die & Cõſule.

10.12.2.
10.17.2.
10.19.8.
10.22.2.
10.28.1.
10.30.3.
10.31.59.
10.33.2.
10.34.1.
10.48.2.
10.49.4.
11.3.2.
11.7.14.
11.9.5.
11.17.1.
11.18.1.
11.21.1.
11.42.5.6.7.
11.47.18.
11.58.5.6.7.
11.59.3.
11.61.12.13.
11.65.7.
11.67.6.
11.70.5.
11.77.2.
12.1.14.15.
12.3.1.
12.5.21.
12.8.2.
12.9.1.
12.19.6.
12.20.1.2.
12.22.4.5.6.
12.24.12.13.14.
12.27.2.
12.39.2.
12.41.6.7.9.
12.43.2.
12.51.17.
12.55.2.
12.60.9.10.
12.61.3.

Conſtitutiones Valentiniani & Martiani in Codicem tranſlatæ.

Anno Theodoſii & Valentiniani III. ultimo. Valentiniano VII. & Avieno Coſſ.

7.51.4.

Anno Valentiniani & Martiani I. Martiano & Adelpho Coſſ.

1.11.7.

II. Herculano & Aſporatio Coſſ.

2.7.10.

IV. Ætio & Studio Coſſ.

5.5.7.

V. Valentiniano A. VIII. & Anthemio Coſſ.

1.7.6.

Conſtitutiones eorundem quarum incerta ſubſcriptio.

1.2.23.
1.14.9.
1.5.8.
1.49.12.

Martiani conſtitutiones Codici inſertæ.

1.12.4.
1.3.25.
1.4.14.
1.1.3.
4.41.2.
10.22.3.
11.24.2.
12.55.3.4.

Sub Leone & Majoriano nullæ extant conſtitutiones in Codice.

Ut nec ſub Leone & Severo ulla extat in Codice conſtitutio.

Conſtitutiones Leonis. & Anthemii Codici inſertæ.

Anno Imperii III. Anthemio A. II. Coſſ.

2.6.8.
1.4.15.

Digitized by Google

1.4.15.
5.14.9.
9.12.10.

IV. Martiano & Zenone Coſſ.

6.60.4.
5.9.6.
2.7.14.
1.4.16.
1.18.13.
2.4.42.
5.1.5.
8.53.3.
3.12.10.

Conſtitutiones eorundem incertæ.

1.3.29.
1.3.32.
1.3.35.

Conſtitutiones ſine die & Conſule.

1.2.14.15.
1.11.8.
1.55.1.
2.7.13.
5.6.8.
11.9.6.
12.15.9.10.11.

Conſtitutiones Leonis ſoli.

Anno Imperii Leonis & Anthemii ultimo Martiano & Zenone Coſſ.

8.38.10.
6.29.12.
8.11.21.
5.30.3.
8.18.11.

Anno Imperii I. Jordane & Severo Coſſ.

5.27.4.

II. Leone A. IV. & Probiano Coſſ.

1.41.13.

IV. Leone A. V. Coſſ.

6.60.5.

Coſtitutiones ejusdem Imper. dubiæ.

1.7.11.
1.7.12.
1.12.5.
8.54.30.
9.20.3.

Conſtitutiones ejusdem ſine die & Conſule.

1.3.26.27.
4.42.2.
6.5.31.
10.15.1.
10.23.3.4.
1.31.61.62.63.
10.43 3.
10.48.3.
11.23.7.
11.29 3.
11.47.1.
12 3.2.
12.4.2.
12.5.4.
12.7.1.
12.12.1.
12.9.10.
12.20.3.
12.23.7.
12.36.15.16.
12.50.9.
12.51.22.
12.58.14.

Leonis & Zenonis Conſtitutiones Codici inſertæ.

2.7.16.
1.14.11.
12.50.9.
12.60.8.

Conſtitutiones Zenonis, Iſaurici.

Anno Imperii I. poſt Conſulatum Leonis Junioris.

1.12.28.
5.27.5.
10.43.3.
10.37.1.
8.4.9.
1.23.7.

IV. Ello V. C. Coſſ.

5.9.7, 8.54.31, 9.35.11.

V. Zenone A. II. Coſſ.

3.28.29, 5.31.11, 1.47.1.

VI. Baſilio juniore V. C. Coſſ.

6.23.22, 5.75.6.

Poſt Conſulatum Auſonii & Olybrii.

10.7.6. 10.7.7.

Anno Imperii I. Gratiano A. V. & Theodoſio Coſſ.

1.53.4. 11.5.3. 1.1.1. 9.29.1. 10.31.32. 3.12.6. 5.7.1. 5.2.1. 9.49.8. 7.62.25. 10.12.1. 6.55.4. 5.9.1. 9. 3.2. 9.4.5. 8.37.3.

II. Syagrio & Eucherio Coſſ.

10.40.3. 10 40.2. 5.9.2. 2.4.40. 10 57.2. 10.6. 2.10 31.33. 1.2.2 5.20.1. 5.34 12. & poſt Conſul. Syagri 10.47.

III. Antonio & Lyandro Coſſ.

1.19.5. 10. 8. 2. 10.73. 2. 10.70.7.4.19 25.5.9.3. 9.27.1. 10.25.1. 10.18.1. 9.47.20.11.6.3. 10.47. 11.9.27.2.10.31.34.10. 11.6. 10.47.12.

IV. Merobaudo II. & Saturnino Coſſ.

10.25.1. 9.27.3. 10.31.35. 8.12.5. 10.31.36. 10.31. 37.9.2.13.

Conſtitutiones eorundem ſine omni ſubſcriptione.

1.4.2. 1.32.1. 1.44.6. 4. 40.1.2. 4.61.8.9. 4.63. 2.5.1.3. 7.13.4. 10.16.6. 10.23.1.10.31.39.10.47. 10. 10.70.8.11.6.4.1.7. 6.8.9.11.8.2.11.10.3.11. 15.1. 11.19.1.11.25.1.11. 40.2.3. 11.57.2.3. 11.61. 6.7.8. 11.62.3.4. 11.65. 5.6. 11.67.4. 12.10.1. 12.19 1. 12.24.3 4 5.6. 7.8. 12.29.3.4. 12.36. 11. 12.46.1. 12.50.2.3. 12.54.1. 12.64.1.

Conſtitutiones Theodoſii ſoli.

1.3.7. 1.3.8. 1.11.2. 1.28.5. 3.12 2. adde 1.53.4. 8. 12.7. 7.65.7. 7.62.26. 3.26.10.9.2.14. 9.29.3. 10 16.6. 10.7.9. 9.16. 9.9.32.

Conſtitutiones Theodoſii & Arcadii.

1.42.1. adde & ſequentes eodem anno latas, in quibus diverſa inſcriptio 7.71.6. 10. 19.1. 10.57.3. 9.27.4. 4.58.5. 10.70 8. 10.31. 39. 11.70.1. 11. 70. 2. 12.1.16.

Conſtitutiones Valentiniani, Theodoſii & Arcadii in Codice extãtes,

Anno Imperii I. Valentiniano IV. & Gratiano Coſſ.

7.38.2.

II. Theodoſio A. II. & Cynegio Coſſ.

1.9.5. 15.2.6.

III. Timaſio & Promoto Coſſ.

11.13.1. 9.22.24. 6.54.9. 8.4.7. 6.10. 8.3.12.7. 9.18.9. 12.19.2. 1.46. 3. 10.70.10. 1.41.9. 5.33.1. 11.42.2.

IV. Valentiniano A. V. & Neoterio Coſſ.

5.35.2. 9.3.3.9.12.8.9.27. 5.1.3.9.

V. Tatiano & Symmacho Coſſ.

10.47.14. 4.38.14.3.27. 1. 11.5.4. 1.7.3.4.44. 16.

VI. Arcadio & Rufino Coſſ.

12.1.13. 10.39.9. 11.6.5. 1.53.5. 10.1.1. 53.6. 2. 13.25.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum quorum incerta eſt ſubſcriptio.

3.39.5. 11.42.7. Sequentium Conſtitutionum Conſules prorſus inſcriptioni non reſpondent. 1.46.2. 1.52.5. 3.82.8. 10.16.8. 10.30.1.

Sequen-

Sequentes Conſtitutiones in conſulatu Arcadii & Bautonis (quo ſolus præfuit Theodoſius) referendæ videntur.

1.4.3.
1.26.3.
3.19.3.
9.4.41.
9.47.21.
10.47.13.

Videntur & iſta Conſtitutiones (modo non fallat Coſſ. ſubſcriptio) in Theodoſii & Arcadii Imperium remittenda.

1.25.1.
1.41.7.
1.41.8.
3.43.14.
7.69.1.
10.16.8.
10.30.1.
10.33.1.
10.70.9.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum ſine die & Conſule.

1.28.4.
1.31.2.
1.38.1.
5.5.45.
10.16.7.
11.52.1.
11.58.8.
11.59.9.
11.60.1.
11.63.1.2.
11.66.1.
11.67.7.8.
12.24.9.
12.38.6.
12.40.1.
12.50.4.5.
12.58.7.

Horum Conſtitutiones in Codicem translatæ, hoc ordine promulgatæ ſunt.

Anno quo Valentinianus obiit Arcadio A. II. & Rufino Coſſ.

10.63.5.
10.31.42.
9.9.33.

Anno Imperii I. Theodoſio A. III. & Habundantio Coſſ.

8.12.8.
11.57.4.
10.19.5.
3.31.43.
9.7.1.
10.31.44.
6.17.2.
11.57.5.
9.9.34.
1.9.6.

II. Arcadio III. & Honorio III. Coſſ.

4.3.1.
1.4.5.
11.44.4.
8.2.9.

III. Olybrio & Probino Coſſ.

7.62.27.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum quorum ſubſcriptio incerta & omiſſa.

1.26.4. 1.44.1. 5.33.2. 9.24.3. 11.6.6. 1.38.2. 10.31.44. 11.8.3. 2.19.3. 2.24.10. 2.38.7. 2.40.2. 2.41.1. 2.44.2. 2.58.2.

Conſtitutiones eorundem.

Anno Imperii ultimo quo pater cum filiis præfuit. Olybrio & Probino Coſſ.

8.12.10.
8.4.8.
10.47.15.
11.69.3.
8.2.3.
2.4.41.
6.59.2.
11.75.1.
9.37.1.
6.30.16.

Anno Imperii I. Arcadio IV. & Honorio III. Coſſ.

1.4.6.
5.37.24.

1.9.7.

9.7.
1.5.3.
6.23.17.
8.12.11.
7.38.3.
11.57.6.
11.45.15.
11.1.2.
7.62.28.
2.7.3.
6.49.1.
7.68.8.
5.4.19.
5.5.6.
10.29.1.

II. Cæſario & Altico Coſſ.

1.34.1.
7.45.12.
10.76.1.
10.31.52.
11.22.2.
1.12.1.
10.26.3.
3.23.1.
9.8.5.
6.23.18.
11.42.4.
9.1.20.
8.5.2.
3.13.5.
3.2.11.

III. Honorio A. IV. & Eutichiano Coſſ.

1.9.8.
11.58.10.
1.3.10.
1.3.12.
1.4.7.
1.4.8.
7.62.29.
1.3.11.
10.31.49.
8.12.13.
10.31.50.
8.12.14.
11.9.3.
1.24.1.
8.12.12.
10.16.9.

IV. Theodoro V. C. Coſſ.

11.2.3.
10.73.3.
7.62.30.
9.47.22.
10.31.51.
4.44.17.
9.41.17.
11.22.3.
3.11.7.

V. Stillicone & Aureliano Coſſ.

11.1.3.
10.20.1.
9.26.1.
10.70.11.
11.47.14.
1.3.14.
5.27.2.
2.15.1.
10.30.2.
10.70.12.

VI. Vincentio & Fravitta Coſſ.

10.69.3. 10.19.7. 11.72.1.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum, quarum ſubſcriptiones incertæ.

3.31.11.
1.34.2.
1.62.24.
5.20.1.
1.41.10.

Conſtitutiones eorundem ſine Coſſ.

4.40.3.
4.61.10.11.
6.16.9.10.
10.19.6.1.
10.31.49.50.51.
10.47.16.
10.20.13.
11.3.1.
11.13.2.
11.16.2.
11.22.2.
11.47.11.12.13.
11.49.2.
11.51.1.
11.58.11.
11.60.2.
11.61.9.10.
11.64.5.
11.69.4.
11.73.1.2.3.
11.74.2.
11.77.1.
12.2.1.2.
12.5.1.
12.6.1.
12.19.4.
12.22.2.
12.24.11.
12.25.1.

6.3.

§. 3.

Memorabilis hîc (quoad Statum Reipublicæ hujus ſeculi) donatio *Conſtantini M.* occurrit, quam hic *Sylveſtro Papa* feciſſe fingitur, *C. Conſtantinus diſt.96.* quâ *Papa* donatam ſibi à *Conſtantino M.* urbem *Romam*, itemque *Italiam, Sardiniam, Hiſpaniam, Germaniam & Britanniam* contendit, ideò, quod *Imperator* à *Papa* lepræ morbo ſanatus fuerit. Sed omnes cordati, donationem eam nunquam factam fuiſſe, clariſſimè probant, Anton. Matth. *in diſput. Miſcellan. diſput.*10. Reinkingk. *de reg. ſecul. & Eccl. lib.*1. *claſſ.*2. *cap.*8. Bodin. *lib.*1. *de Rep. cap.* 9. Autor *Comitiolog. Ratisb. anno* 1654. *part.* 4. *differtat.*8. *pag.*215. *& ſeqq.* Limn. *lib.*1. *de jur. publ. cap.*9. *num.* 38. *& ſeqq.* & innumeri alii: ſed hiſce puerilibus non diutius inſiſtendum arbitramur. *Rufinus* ex proviſu & inſtituto *Theodoſii* filiorum ætati conſulentis, Aulam Orientalem, *Stilico* occidentalem regebat. Penes hos arbitria rerum, quæ in dominationem impotentem verſa, deſcribit Zoſim. *lib.*5. *in princ.* nemo enim eſt, qui tàm accuratè ob oculos poſuerit, quàm uterque avarè & ſuperbè ſe geſſerit. *Rufinum* quidem otia & vitia dehoneſtabant: *Stiliconem* tantùm ambitio in tranſverſum rapiebat, virum alioquin ſtrenuum. Indeque *Rufini* exitus ſceleribus dignus, ſtruente *Stilicone*, agente *Gainâ*, deſcribitur, tempore nuſpiam ſatis annotato: *Zoſimus* enim in annis annotandis indiligentior fuit. Eſt hic *Rufinus*, exemplum alicujus *Sejani*, qui nihil reliquit ad ſummam malitiam, donec ſibi exitium arceſſerit. In *Rufinum* hunc extant *duo libri* Claudiani Poëtæ, facundiſſimè ſcripti. Idem, qui in *Eutropium* ſpadonem *duobus libris*, ſtylum ſtrinxit. Magnum is Aulæ Orientalis & importunum malum, inimicitiâ *Gaina* fortiſſimi militis exitio traditus eſt, prolixè referente Zoſimo *dict. lib.* 5. qui *eodem lib.* 5. exitium etiam *Gainæ* accuratè exequitur. Tandem de Imperialis ſedis à Latinis in Græcos translatione, videatur Petrus de Andlo *dict. lib.*1. *de Imperio Rom. Germ. d. cap.* 11. & *infrà hôc tit.*10. §.6. ubi plura de immutatâ juriſdictione, Imperio in Occidentale & Orientale diviſo.

Parte ſecundâ quintum continetur ſeculum.

§. 4.

	nat.	elect.	mort.
Arcadius, Honorius, & Theodoſius junior.	400.	408.	449.
Theodoſius junior ſolus.	400.	408.	449.

Theo-

	nat.	elect.	mort.
Theodoſius junior, & *Valentinianus III.*	418.	425.	454.
Valentin. III. & Martianus.		450.	457.
Martianus ſolus.		450.	457.
Leo & Majorianus.		457.	474.
Leo & Severus.			
Leo & Anthemius.			
Leo ſolus.		457.	474.
Leo junior, & *Zeno* Iſauricus.		473.	474.
Zeno Iſauricus ſolus.		474.	491.

§. 5.

Horum omnium (præter *Majoriani & Severi*, juxta *Theſaurum* Brederodii) quamplurimæ extant *Conſtitutiones* in noſtro *Codice Juſtinianeo*.

Arcadii, Honorii & Theodoſii Junioris Conſtitutiones quæ extant in Codice.

Anno imperii I. Theodoſio A. & Rumoridio Coſſ.

1.11.3.
3.27.2.
1.49.3.
1.9.9.

II. Honorio A. VI. & Ariſtæneto Coſſ.

1.49.4. 11.13.2. 1.3.15.

III. Stilicone II. & Anthemio Coſſ.

1.29.5.

IV. Arcadio A. VI. & Probo Coſſ.

11.3.1.
8.12.15.
1.45.1.
8.10.9.
8.1.4.

V. Honorio A. VIII. & Theodoſio A. II. Coſſ.

1.5.4.
6.30.17.
1.32.1.
2.14.2.
1.11.4.

VI. Baſſo & Philippo Coſſ.

11.16.2.
10.70.13.
1.43.1.
1.41.11.
1.4.9.

Conſtitutiones eorundem Imperatorum incertæ.

2.13.26.
4.44.18.
10.31.45.
10.31.46.
10.31.47.
10.31.54.
10.31.48.
11.7.10.

Conſtitutiones horum Impp. in Codicem translatæ.

Anno ultimo Imperii Arcadii, Honorii, & Theodoſii, Baſſo & Philippo Coſſ.

3.12.9. 1.9.10. 4.2.16.
2.16.1. 10.23.2.

Anno Imperii I. Honorio A. VIII. & Theodoſio III. Coſſ.

1.53.8.
11.1.4.
9.44.2.

9.44.2.
4.20.10.
1.53.6.
1.4.10.
11.58.12.
1.4.11.
5.8.1.
2.20.12.
6.13.9.
8.12.16.
1.9.11.
1.2.5.
11.1.5.
10.72.1.
10.43.2.
1.9.12.
11.40.5.
9.38.1.
5.19.1.
1.4.12.
8.51.20.
5.34.13.

II. Varrone & Tertullo Coſſ.

11.1.6, 8.58.2, 8.59.1.

III. Nullam invenio hoc anno conſtitutionem.

IV. Honor. A. IX. & Theodoſ. A. V. Coſſ.

10.1.9.
11.27.1.
10.47.16.
10.70.14.
11.5.5.
8.10.10.
1.3.19.
11.9.4.
1.9.13.
1.41.12.

V. Lucio V. C. & Herodiano Coſſ.

1.6.2, 8.12.17, 3.13.6.

VI. Conſtante & Conſtantio.

3.6.3.
1.12.2.
9.47.23.
2.22.8.
8.17.8.
7.52.6.
10.52.11.

VII. Honorio A. X. & Theodoſio A. VI. Coſſ.

9.28.1.
8.36.13.
1.11.5.
1.9.14.
1.49.5.

VIII. Theodoſio A. VIII. & Pallatio Coſſ.

10.17.1.
1.44.2.
9.47.24.
1.3.17.
10.63.6.
1.19.6.

IX. Honorio & XI. Conſtantio II. Coſſ.

8.54.28, 11.57.7, 11.44.1, 1.49.6, 12.54.2.

X. Nulla extat conſtitutio.

XI. Maximo & Plinta Coſſ.

9.47.25.

XII. Nulla extat conſtitutio.

XIII. Euſtathio & Agricola Coſſ.

9.9.35.
9.40.3.
10.1.10.
10.10.4.
12.6.1.

XIV. Honorio A. XIII. & Theodoſio A. X. Coſſ.

2.7.4.
1.49.7.
4.4.1.
4.26.13.
8.16.8.
5.1.4.

XV. Aſclepiodoto & Mariniano Coſſ.

1.2.7.
7.51.3.
7.62.31.
1.11.6.
9.2.17.
9.46.10.
6.7.3.

Digitized by Google

9.1.21.
4.20.11.
8.10.11.
9.39.2.
1.49.8.

Conſtitutiones eorundem incertæ.

1.2.3.
1.3.18.
3.28.27.
3.21.2.
5.18.11.
6.7.4.
9.12.9.

Conſtitutiones eorundem omni ſubſcriptione carentes.

1.3.16, uſque ad 20.
1.29.2.
1.36.1.
4.40.4.
4.61.12.
4.63.3.4.5.6.
5.4.20.
5.9.4.
8.12.18.
10.5.2.
10.22.1.
10.25.2.
11.5.6.
11.20.1.
11.47.15.16.17. 11.58.13. 14.15.16.
11.59.2.
11.60.3.
11.61.11.
11.63.3.

11.70.3.4.
11.74.3.4.
12.1.17.
12.11.1.
12.15.1.
12.16.1.2.
12.19.5.
12.30.2.
12.40.4.
12.41.5.
12.45.1.
12.47.4.
12.51.4.
12.58.6.
12.60.5.

Conſtitutiones Theodoſii junioris ſoli.

Anno Imperii I. Conſtantino & Victore Coſſ.

11.8.4.
6.36.8.
1.30.1.
1.30.2.
11.6.7.
10.16.11.
11.7.11.
7.37.3.

II. Theodoſio A. XI. & Valentiniano Cæſare Coſſ.

11.7.12.7.39.3.

Conſtitutiones Theodoſii Junioris & Valentiniani III. in codicem relatæ.

Anno Imperii ultimo quo ſolus præfuit Theodoſius: ipſo A. XI. & Valentiniano Coſſ.

9.48.1.
11.18.1.
1.24.2.
1.14.2.

Anno Imperii I. Theodoſio A. XII. & Valentiniano II. Coſſ.

9.49.10.
11.7.13.
11.71.1.
1.9.7.
1.14.13.
1.22.5.
6.30.18.
6.55.5.
6.60.1.
6.54.11.
2.7.5.

II. Hierio & Ardaburio Coſſ.

6.18.5.
11.7.15.
1.8.1.
12.41.8.
1.48.2.

III. Felice & Tauro Coſſ.

5.3.17.
5.4.22.
6.24.11.
6.60.2.
10.70.15.
5.11.6.
8.54.28.

8.54.29.
11.40.6.
2.58.2.
1.4.13.
1.6.3.
1.5.5.
10.32.2.

IV. Florentio & Dionyſio Coſſ.
6.61.4.
1.19.8.
1.9.16.
1.14.4.

V. Theodoſ. A. XIII. & Valentinianno A. III. Coſſ.
6.54.10.
6.54.3.
8.59.9.
10.28.1.

VI. Baſſo & Antiocho Coſſ.
11.74.5.

VII. Ætio & Valerio Coſſ.
1.12.3.

VIII. Theodoſio A. XIV. & Maximo Coſſ.
1.7.4, 1.49.9, 5.28.8.

IX. Arivaindo & Aſpro Coſſ.
11.23.2, 1.3.20.

X. Theodoſio A. XV. & Valerio IV. Coſſ.
1.7.5, 1.5.6, 10.10.5.

XI. Iſidoro & Senatore Coſſ.
11.8.5.
1.3.21.
10.31.55.
10.31.56.
10.31.57.
10.31.58.
11.27.2.
11.28.1.
10.31.59.
10.17.2.

XIII. Theodoſio A. XVI. & Fauſto Coſſ.
1.5.7, 4 65.30.

XIV. Theodoſio A. XVII. & Feſto Coſſ.
1.49.10.
1.9.15.
1.9.17.
2.7.6.
1.24.3.
1.14.5.
1.50.1.
2.16.2.
6.55.6.
6.57.6.
1.14.6.
2.7.7.
5.9.5.
6.60.3.
6.23.21.
7.2.14.

8.12.19.
9.27.6.
3.25.1.
8.15.6.

XV. Valentiniano A. V. & Anatolio Coſſ.
8.12.20.
1.14.7.
7.63.2.
7.41.3.
3.4.1.
2.7.8.

XVI. Cyro V. C. Coſſ.
1.55.10, 3.23, 2.

XVII. Eudoxio & Theodoro Coſſ.
10.34.2.
10.35.1.
2.7.9.
2.27.3.

XVIII. Maximo II. & Paterno Coſſ.
1.31.4.

XIX. Theodoſio XVIII. & Albino Coſſ.
1.49.11, 1.24.4.

XXI. Ætio. III. & Symmacho Coſſ.
1.14.8.

XXIV. Protogene & Aſterio Coſſ.
5.17.8, 6.51.1.

1.4.15.
5.14.9.
9.12.10.

IV. Martiano & Zenone Coſſ.

6.60.4.
5.9.6.
2.7.14.
1.4.16.
1.18.13.
2.4.42.
5.1.5.
8.53.3.
3.12.10.

Conſtitutiones eorundem incertæ.

1.3.29.
1.3.32.
1.3.35.

Conſtitutiones ſine die & Conſule.

1.2.14.15.
1.11.8.
1.55.1.
2.7.13.
5.6.8.
11.9.6.
12.15.9.10.11.

Conſtitutiones Leonis ſoli.

Anno Imperii Leonis & Anthemii ultimo Martiano & Zenone Coſſ.

8.38.10.
6.29.12.
8.11.21.

5.30.3.
8.18.11.

Anno Imperii I. Jordane & Severo Coſſ.

5.27.4.

II. Leone A. IV. & Probiano Coſſ.

1.41.13.

IV. Leone A. V. Coſſ.

6.60.5.

Coſtitutiones ejusdem Imper. dubiæ.

1.7.11.
1.7.12.
1.12.5.
8.54.30.
9.20.3.

Conſtitutiones ejusdem ſine die & Conſule.

1.3.26.27.
4.42.2.
6.5.31.
10.15.1.
10.23.3.4.
1.31.61.62.63.
10.43.3.
10.48.3.
11.23.7.
11.29.3.
11.47.1.
12.3.2.
12.4.2.
12.5.4.
12.7.1.

12.12.1.
12.9.10.
12.20.3.
12.23.7.
12.36.15.16.
12.50.9.
12.51.22.
12.58.14.

Leonis & Zenonis Conſtitutiones Codici inſertæ.

2.7.16.
1.14.11.
12.50.9.
12.60.8.

Conſtitutiones Zenonis, Iſaurici.

Anno Imperii I. poſt Conſulatum Leonis Junioris.

1.12.28.
5.27.5.
10.43.3.
10.37.1.
8.4.9.
1.23.7.

IV. Ello V. C. Coſſ.

5.9.7, 8.54.31, 9.35.11.

V. Zenone A. II. Coſſ.

3.28.29, 5.31.11, 1.47.1.

VI. Baſilio juniore V. C. Coſſ.

6.23.22, 5.75.6.

X. Theo-

Digitized by Google

X. *Theodorico Rege & Venantio Coſſ.*

4.65.33, 8.4.10.

XII. *Decio & Longio Coſſ.*

4.20.12, 2.7.17.

XV. *Probino & Euſebio Coſſ.*

6.48.6.

Ejuſdem Imperatoris Conſtitutiones dubiæ.

2.22.9, 9.5.1.

Ejuſdem Conſtitutiones ſine die & Conſule.

1.29.3.
3.24.3.
4.9.1.
4.65.32.
4.66.1.
5.3.12.
5.5.8.
5.8.2.
7.37.2.
8.13.1.
10.31.64.
11.42.8.9.10.
11.50.1.
11.68.1.
11.69.6.
12.3.4.
12.7.2.
12.16.4.
12.19.11.12.
12.20.3.4.
12.21.1.
12.22.8.
12.26.4.
12.30.3.
12.36.17.
12.41.11.12.
12.50.10 11.
12.51.15.16.17.18.19.20.
12.55.5.
12.57.1.
12.58.12.13.
12.61.6.

Theodoſius Junior verò quarti & hujus quinti ſeculi *Principum Chriſtianorum*, ſuaſque ad id tempus de rebus tùm ſecularibus tùm eccleſiaſticis *Conſtitutiones*, octoviris ad id delectis, unum in *Codicem* ſeu *Corpus* colligendas commiſit. Et eæ quidem in ſedecim libros relatæ, eo *Codice*, qui ideò *Codex Theodoſianus* dicitur; quique ideò à nonnullis Veterum, *Novas Leges Legitimorum Principum*, continere eò dicitur, quod ex *Chriſtianorum Principum Conſtitutionibus* conſtaret. *Codice Theodoſiano* per gradus quoſdam ſolummodò, nunquam verò planè reſtituta. (Primùm enim à *Joh. Sichardo Breviarium Codicis Theodoſiani*, quale ab *Aniani* manu profectum, editum fuit, ante centum & triginta circiter annos *Baſileæ an.* 1528. Poſtea *Jo. Tilius* libros octo poſteriores integros, non jam ab *Aniano* decurtatos, extulit, & poſtremo tamen libro adhuc mutilo, *Pariſiis in* 8. *an.* 1549. Eum ſecutus *Cujacius* librum ſextum, ſeptimum, & octavum integros eruit, unà cum ſupplemento libri poſtremi à *Stephano Charpino* acceptos, *Lutetiæ in fol.* 1566. Conſtitutiones de *Sancto Claudiano* lib. 4. Contulit Cujacianæ Editioni P. *Pithæus*) *Jac. Gothofredus* noſter, poſt varios ingenii luſus, integro edendo diu ſollicitus fuit, ſed fata optimum propoſitum interverterunt. Vide Joachimi Hagemeieri *dict. libr. de authoritat. juris civ. & can. cap.* 6. & Matth. Steph. *præf. ad Cod. prælect. n.* 14. & 15. *Novellæ Conſtitutiones* poſt *Codicem Theodoſianum* promulgatæ ſunt, tum ab ipſomet *Theodoſiano* juniore,

tum

tum & à *Valentiniano* aliquot, primùm ex *Aniani breviario* à *Sichardo* editæ, poſteà XXX. Novellis auctiores à *P. Pithæo*, *an.* 1571. *Marciani* quoque & *Majoriani*, itemque *Severi* Novellæ ex eod. *breviario* à *Sichardo* editæ. *Majoriani* Novellas Cujacianæ editioni *Antonius Oiſellus* contulit: ſed unâ auctiores *Pithæus* reddidit: à quo etiam tres *Anthemii* Conſtitutiones primùm erutæ, ſicut in univerſum 34. Novellas *Pithæus* dederit; Dn. Jac. Gothofr. *in Hiſtor. jur. cap.* 6. *& in Bibliothec. jur. cap.* 3. *in fin.* Sub *Theodoſio* juniore, tertium concilium œcumenicum, Epheſinum dictum, celebratum eſt *Epheſi*, an. Chriſti. 431. in quo exploſa fuit hæreſis *Neſtorii*, qui negata communicatione idiomatum ex una perſona Chriſti duas faciebat: Intererant Epiſcopi 230. quorum præcipui erant *Cyrillus Alexanderinus*, & *Juvenalis Hieroſolymitanus.* Quartum Concilium Chalcedonenſe, *Chalcedone* celebratum eſt in *Bithynia*, an. Chriſti 451. Imperante *Martiano*: in quo exploſa fuit hæreſis *Euthychis*, qui ſublatâ diſtinctione è duabus in Chriſto naturis faciebat unam: intererant Epiſcopi 630. Adde Chriſtoph. Adam. Ruperti *obſervat. in Synopſ. Beſold. minor. cap.* 15. *pag.* 468. *& pag.* 489.

§. 6.

Poſt *Hadrianum & Conſtantinum M.* maximè autem in hoc ſeculo quinto, Imperio Romano plures, ſimul & ſemel aliquoties præfuerunt, ex quo Hippolith. ille à Lapid. *in differt. de ration. ſtat. in Imperio noſtro Roman. Germ. part.* 1. *cap.* 18. *pag.* 313. ad ſuam in Imperio noſtro telam ariſtocraticam texendam, neceſſariò concludit, *Monarchiam aliquandò ceſſaſſe, Duarchiâ in ejus locum ſubſtitutâ. Cum ergò*, inquit porrò *d. pag.* 313. *in fin. in Imperio Romano non rarò plures perſonæ æqualiter, & pro indiviſo, regimine potiti ſint, ſub iſtis Monarchiam à naturâ ſua in Ariſtocratiæ ſpeciem degeneraſſe dicendum eſt: ad quam tamen paulò poſt, Duarchiâ iterum ſublatâ, reverſa ſit.* Poſtquam (ſcribit Tob. Paurmeiſter. *lib.* 1. *de juriſdict. Imp. Rom. cap.* 18. *n.* 5.) Orientis Imperium ab occidente diviſum eſt, de quo videantur Sleidan. *in libr. de IV. Monarch.* non tantum magiſtratibus, ut integro adhuc in Imperio, juriſdictio expedienda fuit mandata, ſed Imperio ac poteſtate à *Conſtantino M. Byzantium* translatâ, juriſdictionis adminiſtrandæ ratio penes Principis Senatum, ſive Conſiſtorium eſſe cœpit, quæ omnis juriſdicendi rationis antiquæ everſæ cauſa fuit. Unde etiam Judicium de cujusq; *Conſtitutionis* Auctore (de quo *ſupr. tit.* 9. §. 1.) difficilius redditum eſt: etenim anxius ſæpè labor incurrit, ubi duorum pluriumvè Imperatorum nomina *Conſtitutionum* inſcriptionibus indita reperiuntur: moris quippè tùm erat, ut cum plures eodem tempore, diviſis quàmlibet Imperii partibus,

impe-

imperarent, atque adeò quàmlibet ab uno tantùm Imperatore revera ſcripta *Conſtitutio* eſſet, ex æquo tamen omnium nomina præferret: quem morem qui ſive neſciunt, ſive minus attendunt, omnibus eam accepto ferre perperam ſolent. Dn. & Præc. noſter Jac. Gothofred. p. m. *in diſcurſ. hiſtor. ad L. quuquis. C. ad L. Jul. Majeſt. cap. 3. pag.* 11. Ut verò Occidens in duas Præfecturas Prætorianas diviſus erat, *Galliarum* videlicet & *Italiæ*: ità & Orientale Imperium in duas pariter ſcindebatur, nempè in Præfecturam Prætorianam *Orientis*, & alteram *Illyrici*, quarum hæc duabus diœceſibus conſtabat, *Macedoniæ* videlicet & *Daciæ*: illa verò quinque, puta *Orientis* (ità ſpecialiſſimè dicti) *Ægypti*, *Aſianæ*, *Ponticæ*, *Thraciæ*: quarum diœceſeon notitia deſumenda eſt ex *Breviario* Sexti Rufi *ad Valentem Imp.* quod is ſcripſit *an.* 370. Jac. Gothofr. p. m. *dict. diſcurſ. cap.* 3. *pag.* 14. Secuta eſt haud levis (inquit Carol. Eman. Vizzanius *de mandat. Princip. prolegom. n.* 15. *pag.* 6.) omnis Reipub. adminiſtrandæ immutatio, & præcipuè, quod ad provincias attinet, ſub *Hadriano* ac deinde *Conſtantino* Principibus: nec diu fuit, ut Imperium in Orientale & Occidentale diviſum rurſus in plures diœceſes, deinde provincias, abhorrente à *Veterum* inſtitutis ratione, diſtribueretur: harum aliæ *Proconſulares*, aliæ *Conſulares*, aliæ *Correctoriæ* dicerentur, parerentque Præfectis Prætorio, eorumque Vicariis, de quibus omnibus frequens in dicto Vizzanii tractatu *de mandat. Princip.* mentio incidit. Adeatur iterùm Dn. Jac. Gothofr. p. m. *in conjectur. & vindic. de ſuburbicar. region.* & Jacob. Sirmondus *in cenſurâ* & Claud. Salmaſ. *in epiſtol.* Pertinet huc etiam notitia dignitatum omnium in partibus Orientis & Occidentis, ſub *Theodoſio* juniore conſcripta, *an.* 426. (quam & ideò *Alciatus Breviarium Theodoſii* jun. appellavit) unde maximum Juri noſtro lumen accedit, ad dignitatum ſeu magiſtratuum & officialium notitiam (de quibus agitur *lib.* 1. *Codic. & poſteriorib. trib.*) item ad notitiam juris fiſcalis & patrimonialis, add: Dn. Gothofr. *biblioth. jur. cap.* 2. *n.* 15. *& diſcurſ. ad d. l. quisquis. c.* 3. *d. pag.* 14. *in fin.* nec non *Rempublicam Roman.* à Petr. Scriverio editam, *Lugduni Batavor.* 1629. idem Chriſt. Ad. Ruperti *lib.* 2. *ad Enchirid. Pomponii.*

Tertia nunc ſequitur pars, in qua ſeculum ſextum.

§. 7.

	nat.	elect.	mort.
Anaſtaſius.		491.	518.
Juſtinus.		518.	527.

Juſti-

	nat.	elect.	mort.
Juſtinianus.	485.	527.	567.
Juſtinus junior.		565.	578.
Tiberius II.	519.	578.	582.
Mauritius.		582.	598.

Notandum in hujus ſeculi *Chronologiâ*, quòd regnante *Juſtiniano* cœpti ſunt anni, non per *Olympiadas* vel *Conſules*, aut *indictiones*, ſed à Christi Domini noſtri *incarnatione* numerati.

§. 8.

Celeberrima eſt *Conſtitutio Anaſtaſiana*, in *l. per diverſas.* 22. *C. mandati*, in quâ ceſſiones fraudulentæ improbantur, de qua *Conſtitutione* plurimi plurima tradunt, Sichard. & Giphan. *in prælect. ad dict. l.* 22. *C. mand.* Carpzov. *reſp. lib.* 5. *tit.* 5. *reſp.* 33. *& part.* 1. *deciſ.* 67. *& part.* 3. *deciſ.* 255. Berlich. *deciſ.* 32. 33. 34. 35. Frantzk. *reſolut. l.* 1. *q.* 9. *&* 11. Joach. Burger *in obſerv. militar. centur.* 2. *obſ.* 42. De ejusdem *Anaſtaſii Conſtitutione*, *l.* 9. *Cod. de repud.* quæ permittebat fieri divortia mutuo conſenſu, vide pauca quædam apud Gaudentium *de Juſt. ſec. mor. part.* 1. *c.* 17. *& ſeq. p.* 22. Hiſce & aliis *Novellis Conſtitutionibus* (*ſupr. tit. hoc* 10. §. 5.) ita ad Juſtiniani tempora perductus *Juſtinianus* ipſe, cum immenſam illã *Conſtitutionum* & *Legum* molem & ſylvam videret, impetum cœpit, ſecundo ſtatim Imperii ſui anno, *A. C.* 528. hanc ingentem ſylvam cædendi, utiliorum delectu habito, & ſuperfluis reſecatis, *ſupr. tit.* 1. §. 4. *&* 7. *in fin.* Quâ in re ſeptennium integrum abſumptum, & triplici quidem inſtituto, ſequenti ordine. Primum, ad *Conſtitutionum Imperatoriarum* converſo ſtudio, & decemviris ad id delectis, & in his *Triboniano*, (qui tamen à Procopio *in arcan. hiſt. l.* 9. *p.* 61. Et Georg. Richtero JCto Norib. p. m. *in orat.* 31. *p.* 57. valdè reprehenditur) ex tribus illis, quos diximus, *Codicibus*, ac ſecutis deinceps *Imperatorum Novellis*, ſuisque ad id tempus, *Conſtitutionibus*, *Codicem* concinnari voluit, *A. C.* 528. & verò ſecuto *an. Chriſti* 529. editus *Codex*. Inde ad Veterum *JCtorum* libros, qui ad duo millia aſcendebant, & verſuum (i.e. ſententiarum) trecenties decem millia animum adjecit, quare *Pandectas* ſive *Digeſta* exinde componi juſſit, anno quarto Imperii ſui, ſeu *A. C.* 530. & quadrienium in eo uno opere abſumptum: editum quippe *A. C.* 533. apertiſſimâ nominis ratione, quia opus hoc univerſa veteris prudentiæ monumenta, in unam conſonantiam redacta, digeſta contineret. Eodem 533. anno, & Tyronibus Juris Studioſis prima Juris elementa, ſeu fundamenta, & incunabula quatuor *Inſtitutionum* libris proponi voluit, exemplo potiſſimum *Gaii JCti*, & verò in

publicum edidit, uno menſe ante *Digeſta*. His peractis, cum *Codici* aliquid deeſſe videret, & intermedio tempore tàm *Quinquaginta Deciſiones*, de quib. *infrà tot. tit.* 18. quàm alias *Conſtitutiones* novas ad commodum propoſiti operis promulgaſſet, *l. cordi.* §. 1. *C. de emend. Cod.* repetitâ prælectione & editione eundum retractari mandavit, *A. C.* 534. priore abolito, Weſembec. *ad præfat. de emend. Cod. num.* 1. & hic eſt *Codex* ille novus repetitæ prælectionis, quo hodiè utimur. Dn. Jac. Gothofred. *Hiſtor. jur. cap.* 8. Dn. Wilhelm. Ludvvell. *Comment. ad Inſt. proœm. pag.* 3. *& Comment. ad LL. quaſd. Cod. proleg.* Franciſc. Balduin. *in Juſtiniano*, ſive *de iure novo libris quatuor.* Rebhan. *hodeget. Chart.* 1. Matth. Stephan. *præfat. ad lib.* 1. *Cod.* Georg. Schultzen *in Synopſ. Inſtit. prolegomen.* Dn. Georg. David. Locam. *Not. ad Inſtit. Proœm.* Leonhard. Wurffbain. *in relat. hiſtor.* 3. *part.* 2. *pag.* 10. Chriſtoph. Ad. Rupert. *in obſervat. ad Beſold. Synopſ. min. cap.* 15. *pag.* 514. *&* 569. Paganin. Gaudent. *de Juſtinianei ſeculi, morib. part.* 1. *cap.* 1. *&* 2. Atque hac triplici ratione pleniſſimè juris ſtudio conſultum putavit *Juſtinianus*.

An. Chr.

528.	*Juſtiniano. A.* 2. *Coſ.*
529.	*Decio V. C. coſ.*
530.	*Lampadio & Oreſte Coſſ.*
	Codicem fieri mandavit
	Juſtinianus idib. Febr.
	Codex editus *idib. April.*
	Deciſionum 50. initium ab hoc anno.
	Digeſta componi mandat *Decemb. menſe.*
531.	Poſt *Coſſ. Lamp. & Or.* 1.
532.	Poſt *Coſſ. Lamp. & Or.* 2.
533.	*Inſtitutiones* eduntur *menſe Novembri.*
	Digeſta eduntur *menſe Decembri.*
534.	*Juſtiniano* 4. *& Paulino Coſſ.*
	Codex repetitæ prælectionis editur *menſe Novembri*, abrogato priori.

Repetendum hîc, quod *ſuprà tit.* 1. §. 11. *&* 12. traditur; quòd, etiam ſi *Conſtitutiones Principum* propriam in *Codice* ſedem habeant, in quem tanquam in ſcrinium memoriæ & diſpoſitionum relatæ, non inconvenienter tamen omne & totum, nihilo excepto, quicquid in *Inſtitutionibus*, *Digeſtis*, & *Codice* repetitæ prælectionis, invenitur & occurrit, nomine *Conſtitutionum Juſtinianearum* appellari optimo maximo jure poſſit ac debeat. *Conſtitutionis* verbo (inquit Martin. Uran. *lectur. ad tit. Decretal. de Conſtitut. rubr. num.* 2.) omne jus ſcriptum includitur. Leges verò *Codicis* ut pluri-

plurimùm ad certas facti ſpecies ſunt accommodatæ, Harpprecht. *ad §. fin. Inſt. de empt. & vendit. num. 66.* Maximi ergò nobis faciendus eſt *Codex Juſtiniani* repetitæ prælectionis, velut in quo *Conſtitutiones Principum* continentur: ſive dignitatem & poteſtatem eorum, qui eas condiderunt, ſive ipſarum ſapientiam & moderationem, ſive utilitatem Reipub. ſive etiam omnium gentium ac ſeculorum conſenſum conſideremus; ſcribit *Polybius*, & poſt eum Scipio Gentil. *in orat. de Leg. Reg. pag. 58. & ſeq. his verbis:* Tota *Europa* ad hunc usque diem ſua ſponte, non imperio coacta, *Jus Romanum* & *Codicem Juſtiniani* colit, ſanctiſſimisque in rebus habet: taceo *Germaniam*, *Italiam*, *Galliam*, *Hiſpaniam*, quæ quatuor maximæ & nobiliſſimæ nationes *Europæ* numerantur: in ipſo *Imperio Turcico* ſummam eſſe *Juſtiniani Codicis* venerationem & authoritatem in judiciis quis non obſtupeſcat? atque hoc Viri optimi & doctiſſimi ſcribunt, qui ſe etiam vidiſſe *Conſtantinopoli Codicem* hunc propoſitum in tribunalibus, atque ad id, tanquam ad oraculum *Cadileſcheros* illos (Judices ſunt) recurrere affirmant. Neque tamen hoc in *Turcis* in *Romani Imperii* domicilio nunc habitantibus, tàm eſt admirandum quàm olim fuit in *Colchis*, quos *Agathias*, inſignis Scriptor Hiſtoriæ, non Barbaros eſſe, neque ità vivere ex eo probat, quod ad civile & legale vivendi genus, ex conſuetudine cum *Romanis*, traducti fuiſſent: hæc Scip. Gentil. *dict. pag. 59. & ſeqq.* ubi plura in laudem *Codicis Juſtinianei.* adde Reinkingk *lib. 2. de reg. ſec. & eccleſ. claſſ. 2. c. 5. num. 64. & ſeqq.* Cæterum ex hoc *Juſtiniani* inſtituto, & *paulò ſuprà* dictis, facilè apparet, quid ſentiendum de eorum opinione, qui per *Inſtitutiones* Juri *Pandectarum, & Codicis* etiam nonnullis *Conſtitutionibus* derogatum eſſe contendunt, videlicet erroneam eam eſſe: quoniam eæ demum Leges, quæ poſteriores ſint, priores corrigere vel reformare ſolent. *l. fin. ff. de Conſtit. Princ. Inſtitutiones* autem ſaltem editione & conformatione priores *Pandectis* eſſe, ex iis quæ modò dicta ſunt, ſatis conſtat. Nec movet, quod *Juſtinianus* & *Inſtitutiones* ſuas etiam eas *Conſtitutiones*, quibus *Codicem* priorem & jus antiquum emendavit, tranſcribi juſſerit, Eguin. Bar. *ad d. h. proœm. Inſtit. in f.* Duar. *in proleg. ff. c. fin.* Dn. & Præc. m. piæ memoriæ, Georg. David. Locamer. *in faſcicul. quæſt. Juſtinian. ex Inſtitut. quæſt. 1.* R. enim, per jus antiquum non intelligi jus illud, quod hodiè in *Digeſtis* legitur, vel ex priore *Codice* in poſteriorem relatum eſt, ſed quod ante compilationem *Digeſtorum* in veterum *JCtorum librorum* extabat, ut rectè Giphan. *in præfat. ſpec. Cod.* & Frānc. Gratian. *in tractat. de conciliat. LL. Digeſt. & Cod.* Dn. & Præc. m. Wilhelm. Ludvvel. *Comment. in Inſtit. ad proœm. num. 2. & commentar. ad LL. quaſdam Codic. prolegom. & ſupr. tit. 1. §. 4. & 12.* Neque etiam *Conſtitutiones Juſtinianeæ* in *Codice* Legibus *Pandectarum*, vel

 prio-

prioribus *Codicis* reſcriptis quicquam derogant: quia hæ *Constitutiones* omnes ante *Pandectas* promulgatæ ſunt, quinque Legibus exceptis:
L. fin. Cod. de offic. Præf. Prætor. Afr.
L. fin. Cod. de jurejur. propter calumn.
L. fin. Cod. de teſtamentis.
L. un. Cod. de caducis tollendis.
L. fin. Cod. de legit. hered.

Sed nec illis tamen quicquam in *Pandectis* vel *Institutionibus* corrigi videtur, niſi nominatim factâ mentione, ut in *dict. l. fin Cod. de leg. her.* quæ tanquam poſterior §. 4. *Inſt. de leg. agnat. ſucc. & §. 1. Inſt. de ſucc. cognat.* in quibusdam derogat. Dn. Ludvvell. *Commentar. ad Leges quaſd. Cod. d. proleg.* Circa *Codicem* hîc Paganinus Gaudentius in libro *de Juſtinianei ſeculi moribus, part. 1. cap. 3. pag. 3.* hanc inſtituit quæſtionem: *Cur non intercesſum fuerit ab Epiſcopis, cum Codex componeretur?* ad quam ſuggerit: quòd *Imperatores Chriſtiani* paſſi ſint ſe abripi à more populi, neque magnoperè ſolliciti fuerint, quid acuti interpretes rerum ſacrarum dicerent: atque hinc deventum ſit, ad *Constitutiones*, quæ religionem religioſosque mores oppugnare videntur: ratione hâc adjectâ, quia *Epiſcopi* (qui aliàs capitis diſcrimine neglecto defenſionem rerum ſacrarum adverſus ipſam *Majeſtatem Cæſaream* ſuſceperunt) meticuloſi fuerunt, & trepidarunt, cum monendi eſſent *Constantinus, Honorius, Arcadius, Juſtinianus*: cum hoc epiphonemate, *diſpiciant Anteceſſores Juris, ubi figendus ſit pes.* Plura de rebus ſacris & religioſis idem Gaudentius *dict. part. 1. c. 4. part. 4. & ſeq. & part. 2. c. 1. & ſeq. & ferè per tot.* nec non Anton. Faber. *in Cod. lib. 1. tit. 1.* Conrad. Rittershuſ. *comment. in Novell. part. 1.* Petr. Gudelin. *Comment. de jure noviſſ. libro VI.* Nicol. Vigel. *in method. juris controverſ. libr. 3. à cap. 1. usq. ad 7.* Matth. Stephan. *lib. 3. de jurisdict. & ad Cod. libr. 1. à tit. 1. usq. ad tit. 14.* & Weſembec. *ad libr. 1. Cod. tit. 1. &c.* adde *infr. §. ſeq.* Nihiloſecius & *Juſtinianus* deinceps poſt *Codicem* ſuum *Novellas Constitutiones* edidit, & ne novis ſubinde pro rei contingentia & negotiorum varietate promulgatis, ſæpius *Codex* retractaretur, eas in unum & ſingulare volumen colligi juſſit: & quia harum epitomen *Julianus* Anteceſſor conſcripſerat, *Authentica* dici meruerunt, Weſembec. *ad præfat. de emend. Cod. num. 3.* quæ multas Leges tam *Pandectarum* quàm *Codicis* corrigunt, & quid in foro ſervandum ſit, indubitatè ſanciunt: in quas Conrad. Rittershuſii & Petr. Gudelini *commentaria* pleniſſimâ legantur. Hiſce cohærent & *Edicta XIII.* ejusdem *Juſtiniani*, non ad certum aliquem hominem aut populum ſcripta ſunt, ſed in genere provulgata. Atq; ita his quinque partibus abſolvitur *Corpus Juris civilis.* De cujus variis editionibus legatur Dn. & Præc. m. Jac. Gothofr. p. m. *in biblioth. jur. c. 4.*

Præ-

Prætereà *Juſtini* II. & *Tiberii* novellæ nonnullæ extant editæ poſt *Juſtiniani Novellas*. Utriusque Juſtitia & amor erga eam, commendatur à Ruperto *dict. cap.* 15. *pag.* 582. & *ſeq.* Extant etiam in editionibus quibusdam *Corporis Juris ſub fine Fragmenta Ulpiani*, & *Gaii*, de quibus tenenda regula, ea per ſe juris auctoritatem non habere, nec ad deciſionem cauſarum allegari poſſe, vetante id expreſſè *Juſtiniano, in l.* 2. §. 19. *C. de vet. jur. enucl.* ad Legum tamen explicationem rectè & commodè adhibentur: ità ut ſi fortè ex *Ulpiano & Gaio* Lex aliqua, quæ in *Pandectas* noſtras relata eſt, obſcurior ſit, ea ex fragmentis iſtis, non obſtante prohibitione *Juſtiniani*, declarari poſſit. *A. D.* 1136. *Lotharius* Saxo, ejus nominis Secundus, *Irnerii JCti* conſilio Jurisprudentiam Juſtinianeam iterum evulgavit, & quaſi poſt liminio reſtituit Conſtat etiam ex Herm. Conringio *de orig. jur. germ. c.* 20. Ejusdem ætate mirum in modum cœpiſſe in *Italia Romanum Jus* invaleſcere, nec ullo juſſu Cæſareo, ſed ſolâ & unicâ æquitatis laude & opinione populo placuiſſe, magno ſtudio *Bononiæ* incumbente *Irnerio*, idq; ab æquitate & ſingulari prudentiâ commendante. Conring. *dict. libr. c.* 21. & *multis ſeqq.* Dn. Locamer. p. m. *in faſcicul. quæſt. Juſtin. ex Inſtit. quæſt.* 2. Reinkingk. *l.* 2. *de reg. ſec. & eccleſ. dict. claſſ.* 2. *cap.* 5. *num.* 64. & *ſeqq.* & *Supr. tit.* 1. §. 4. *num.* 1. & *infr. tit. ſeq.* 11.

Conſtitutiones Fl. Valerii Anaſtaſii Codici inſertæ.

Anno ultimo Zenone Olybrio V.C. Coſſ.
7.39.4.

Anno Imperii I. Anaſtaſio A. & Rufino Coſſ.
1.30.3.

IV. Viatore & Æmylio Coſſ.
6.13.2.

V. Paulo. V. C. Coſſ.
6.21.16, 8.54.32.

VI. Anaſtaſio A. II. Coſſ.
5.17.9, 2.8.1.

VII. Joan. & Paulino Coſſ.
5.30.4.

IX. Joan. & Aſclepio Coſſ.
5.62.25.

X. Patricio & Hypatio Coſſ.
2.4.43.
2.8.2.

XII. Avieno & Probo Coſſ.
6.20.18, 6.57.11, 8.49.5.

XIV. Sabiniano & Theodoro Coſſ.
1.4.17, 2.8.3.

XV. Arioninio & Meſſala Coſſ.
2.8.4.

XVII. Anatolio & Agapito Coſſ.
4.29.21, 5.27.6. 2.8.5.

XX. Boethio & Etherico Coſſ.
1.5.9, 1.41.19, 1.22.6.

Ejusdem Conſtitutiones ſine die & Conſule.
1.29.4.

1.29.4.
3.13.7.
4.35.22.
5.5.9.
5.70.5.
7.39.56.
7.51.5.
10.27.1.
10.31.65.
11.9.7.
11.42.11.
11.61.14.
12.1.18.
5.5.
10.2.
16.5.
19.11.
21.2.
36.18.
38.16.
50.12.
51.23.
55.5.

Conſtitutiones Juſtiniani Codici inſertæ.

Anno Imperii III. Juſtiniano & Valerio Coſſ.

6.22.8.

VI. Juſtino A. II. & Opilione Coſſ.

1.3.36, 6.23.23.

VII. Probo & Philozono Coſſ.

7.39.7.

VIII. Olybrio V.C. Coſſ.

9.19.6.

Conſtitutiones ſubſcriptione carentes.

4.30.13, 12.51.22.

Conſtitutio à Juſtino & Juſtiniano ſimul lata.

1.31.5.

Conſtitutiones Juſtiniani Codici inſertæ.

Anno Imperii I. Mavortio V.C. Coſſ.

1.31.5.

II. Juſtiniano A. II. & ſolo Coſſ.

5.27.8. Januar.
6.23.24.
6.41.1.
1. de Novo Codice: Conſt. Græca poſt l. 42. Cod. de Epiſc. aud.
4.2.17.
4.20.13.
3.28.30.
4.20.14.
4.21.16.
5.15.3.
5.27.9.
6.20.19.
6.55.7.
8.14.27.
8.54.33.
8.59.2.
1.4.18.
4.30.14.
6.54.15.
9.13.1.
5.17.11.
6.23.25.
1.51.1.
6.23.26.
5.12.29.
5.17.10.
5.9.8.
6.26.9.
6.37.22.
8.17.9.
8.38.11.
3.28.31.
5.16.25.
1.3.41.

III. Decio V. Coſſ.

3.28.2.
1.20.2.
7.35.8.
8.22.1.
2.45.3.
4.21.17.
5.14.10.
5.16.20.
5.60.3.
6.24.3.
7.62.37.
7.64.10.
8.38.12.
7.54.2.
2.51.8.
1.2.1.
5.9.9.
5.74.3.

6.10.20.

6.10.20.
4.1.11.
5.9.10.
5.27.10.
6.43.1.
6.56.5.
6.58.11.
8.52.3.
9.41.18.
2.59.1.
3.28.32.
4.21.18.
1.49.13.
1.14.11.
2.56.4.
4.1.12.
5.12.30.
5.30.5.
6.4.3.
6.30.19.
6.42.30.
6.60.6.
8.54.34.
7.63.5.
11.47.19.

IV. Lampadio & Oreſte Coſſ.

4.21.20.
6.38.3.
5.27.11.
5.29.4.
5.35.3.
6.23.27.
7.15.3.
7.40.1.
8.34.3.
8.54.35.
8.56.10.
4.21.19.
4.20.15.
5.12.31.
6.60.7.
2.45.4.
3.1.11.
4.20.16.
6.23.28.
7.62.39.
5.4.26.
3.2.2.
3.1.12.
7.7.1.
3.1.13.
3.1.14.
1.4.19.
4.28.2.
3.38.12.
6.25.6.
8.42.8.
5.20.2.
3.28.34.
6.24.14.
3.33.12.
4.5.10.
6.2.20.
8.22.2.
8.38.13.
5.51.13.
6.2.22.
1.4.20.
2.48.3.
3.31.12.
3.28.35.
5.70.6.
6.22.9.
8.40.5.
8.48.10.
8.57.4.
3.33.13.14.
3.33.16.
4.5.11.
6.2.21.
6.56.6.
7.4.14.
3.10.1.
4.4.14.
8.41.28.
6.48.7.
8.48.11.
3.1.15.
4.27.2.
5.11.7.
5.13.8.
5.14.11.
5.27.12.
3.1.16.
6.27.4.
6.29.3.
6.37.23.
7.4.16.
7.45.14.
2.19.24.
6.29.4.
1.5.11.
5.16.27.
1.17.1.
2.56.5.
7.5.1.

V. Poſt Conſulatum Lampadii & Oreſtis Anno primo.

6.22.10.
8.41.27.
4.18.2.
5.37.25.
5.59.4.

6.40.6.

Digitized by Google

6.40.6.
6.43.21
7.71.7.
6.42.31.
6.23.29.
6.33.3.
6.27.5.
6.30.20.
6.30.21.
6.35.11.
6.37.24.
6.38.4.
6.25.7.
6.25.8.
6.26.10.
6.26.11.
1.5.12.
6.25.9.
6.46.6.
6.27.6.
5.27.6.
2.47.3.
1.3.19.
2.3.29.
2.42.2.
2.53.7.
3.28.36.
5.59.5.
6.22.11.
6.28.4.
6.43.3.
7.47.1.
8.10.12.
4.22.1.
3.33.17.
3.34.13.
4.1.13.
4.11.1.
6.23.30.

6.31.6.
6.35.11.
6.37.26.
6.38.5.
7.31.1.
8.54.36.
5.37.28.
8.11.1.
3.34.14.
5.37.27.
2.3.30.
2.41.5.
4.18.3.
6.37.25.
6.40.3.
6.49.7.
7.6.1.
7.15.31.
8.49.6
8.38.14.
6.30.22.
7.37.3.
8.18.12.
6.57.14.
6.22.12.

VI. Poſt Conſulatum Lampadii & Oreſtii anno ſecundo.

6.46.7.
1.5.13.
6.21.18.
6.20.21.
6.31.6.
6.35.12.
6.48.8.
7.72.10.
8.15.7.
8.37.4.

8.38.15.
9.9.36.
8.4.11.
8.11.1.
6.57.12.
6.50.19.
6.57.13.
6.57.14.
8.26.11.

VII. Juſtiniano A. III. & ſolo Coſſ.

1.17.2.

VIII. Iuſtiniano A. IV. & Paulino V. C. Coſſ.

6.50.1.
6.21.31.
2.59.2.
6.57.15.
7.33.11.

Novellæ Iuſtiniani eo ordine diſpoſitæ reperiuntur.

IX. Anno Imperii Iuſtiniani Iuſtiniano.

A. V. & Beliſario V. C. Coſſ. Ita enim ſupputandos Iuſtiniani annos Contius in ſua Chronologia & Cujac. 4. obſ. 28. admonent.

Novella 1, 119. 3. 6, 8. 2. 5, 7. 121, 122, 10. 123. 157, 120. 11. 135, 16. 15. 145, 13. 12. 14. 4. 9.

X. Poſt

X. Post Conſulatum Beliſarii Novella
20.21.31, 18.17.24, 25.26.
27, 32. 19. 22, 28.29.
23, 30.33.34, 35.36.37.

XI. Post Conſulatum Beliſarii anno ſecundo.
Novella 65. 66. 67, 68.
70.72, 73.74.71, 64.
76.77.

XIII. Apione V. C. Coſſ.
78.79.133, 81. 83. 80, 84.
90.162.97.

Eodem anno ſine die & Conſule.
82.85.86, 87.88. 89, 91.
92.93, 94.95.96.

XIV. Fl. Juſtino Juniore Coſſ.
Novella 101. 102. 103,
98. 99. 100, 104. 105.
106.

XV. Fl. Baſilio V. C. Coſſ.
Novella 107.108. 115,
146. 129. 131, 136. 132.
147. 108. 110. 134. 111.
128. 112. 125. 153. 118.
113.114.124.141.142.

Novellæ Juſtiniani ſine die & Conſule.
Novella 126. 130. 137.
138.139.140.143.144.
148.149. 150.151.152.
154.155. 156. 158.159.
160.161.163.164.165.

Conſtitutiones Juſtiniani, quibus in pleriſq; exemplaribus nec Conſul, nec dies ſubſcriptus eſt.

1.2.16.17.18.19.
1.3.37.38.39.40.41.42.
1.4.21.
1.26.1.2.
2.7.26.
2.55.ultima.
3.22.ultima.
3.43.ultima.
4.19.22.23.24.25.
4.30.14.15.16.
4.31.ultima.
4.32.26.27.28.
4.34.11.12.
4.35.ultima.
4.37.penult. & ult.
4.38.ult.
4.39.ult.
4.51.ult.
4.54.ult.
4.65.ult.
4.66.2. & ult.
5.3.ult.
5.4.23.24.25.26.27.ult.
7.2.ult.
7.3.1.
7.4.15.16.
7.5.1.
7.6.1.
7.7.1. & ult.
7.17.1. & ult.
7.24.1.
7.25.1.
7.31.1.
7.32.ult.
7.33.ult.
7.35.ult.
7.37.ult.
7.39.8. & ult.
7.40.1.2. & ult.
7.45.13.14. ult.
7.47.1.
7.54.2. & ult.
7.62.34.35.36.
7.63.3.4.ult.
7.64.ult.
7.67.ult.
7.70.1.
7.71.7. & ult.
7.72.10.
8.54.ult.
9.44.ult.
10.8.3.
10.22.4.
10.31.66.
10.34.3.
10.43.4.
10.71.2.
11.11.1.
11.42.11.
11.47.19.20.21.22.23.
11.53.2.
11.68.2.
12.1.18.
12.3.5.
12.7.2.
12.10.2.
12.16.5.

12.19.14.15. 12.34.5.6.7. 12.51.23.
12.32.1. 12.35.1. 12.61.6.
12.33.1.

His commode annecti poterit Index Deciſionum & Conſtitutionum Imp. JUSTINIANI, quarum ſit mentio in quatuor Inſtitutionum libris ex commentario Hermanni Vulteii.

DEciſiones ſunt, quæ dirimunt controverſias juris veteris, quæ & Conſtitutiones dicuntur. Specialiter autem Conſtitutiones ſunt, quibus jus vetus vel emendatur, vel confirmatur, vel ampliatur. Et quidem ex deciſionibus ſunt, quæ ſequuntur.

1. *Deciſio* l. penul. C. de neceſſar. hered. inſtituend. *qua & in ea*, & in l. final. C. eod. *deciſio dicitur*; *de qua* lib. 1. titul. 6. §. Idemque juris. & lib. 2. tit. 14. §. 1.
2, 3. *Deciſiones* de Dediticiâ & Latinâ Libertate tollendâ, *quibus ſingulis datus eſt proprius titul.* lib. VIII. Codicis. *Prior illa fuit, quæ eſt Dedititia, cui adjungi etiam poſſunt* l. 2. C. commun. de manumiſſ. & l. un. C. de nudo jure Quirit. tollend. *De his eſt* lib. 1. titul. 5. §. final. & titul. 11. §. final. & lib. 3. titul. 7. §. fin.
4. *Deciſio* l. ſi furioſi C. de nupt. *de qua* lib. 1. tit. 10. §. 1.
5. *Deciſio* l. penult. C. de adoption. *de qua* lib. 1. tit. 11. §. ſed hodie. & titul. 12. §. ſed etſi pater. & lib. 2. tit. 13. §. circa & tit. 17. §. tam autem. & lib. 3. tit. 1. §. ſed ea omnia, & ſeq. & tit. 17. §. 1.
6. *Deciſio* l. 13. C. de uſufru. & habit. *de qua* lib. 2. tit. 5. §. penult.
7. *Deciſio* l. 1. C. de commun. ſervo manumiſſ. *de qua* lib. 2. tit. 7. §. final.
8. *Deciſio* l. final. C. de contrah. emt. *de qua* lib. 3. tit. 24. §. precium.
9. *Deciſio* l. final. C. per quas perſon. nobis acquirat. *de qua* lib. 3. tit. 29. §. fin.
10. *Deciſio* l. 15. C. de furt. *de qua* lib. 4. titul. 1. §. & cum nobis.
11. *Deciſio* l. final. C. de furtis. *de qua* lib. 4. tit. 1. §. ſed noſtra.

Conſtitutionum autem, quarum in his libris meminit Juſtinianus, alias jam ipſe fecerat, alias nunc facit, alias poſtea facturus eſt. Ex his quidem, quas jam fecerat, aliæ ſunt Græcæ, aliæ Latinæ.

GRÆCÆ quæ ſequuntur.

1. *Conſtitutio* l. 30. C. de epiſc. audient. *de qua* lib. 1. tit. 20. §. penult.
2. *Conſtitutio* l. final. C. de teſtam. *de qua* lib. 2. tit. 10. §. legatarius.
3. *Conſtitutio* de incertis perſonis. *de qua* lib. 2. tit. 20. §. ſed nec.

4. *Con-*

4. *Conſtitutio* de jure patronatus. *de qua* lib. 3. tit. 2. §. penult. & tit. 6. §. ſed noſtra. & §. final. & tit. 7. § ſed noſtra. & tit. 10. §. ſed eas quidem, & ſequent.
5. *Conſtitutio* l. 45. C. de Epiſc. & Cleric. *de qua* lib. 3. tit. 28. §. final. & lib. 4. tit. 6. §. ſed futuri.
6. *Conſtitutio* l. 5. C. de ſportulis *de quâ* lib. 4. tit. 6. §. quadrupli.
7. *Conſtitutio de plus petitionibus*, *de qua* lib. 4. tit. 6. § tripli, & §. 6. ſed hæc quidem.

LATINÆ quæ ſequuntur.

1. *Conſtitutio* de lege Fuſia Caninia tollenda, *de qua* lib. 1. tit. 7.
2. *Conſtitutio* l. cum quis. C. de natural. liber. *de qua* lib. 1. tit. 10. §. final. & lib. 3. tit. 1. §. quibus.
3. *Conſtitutio* l. final. C. de conſulib. *de qua* lib. 1. tit. 12. §. filiusfamilias.
4. *Conſtitutio* l. fin. C. de emancip. liberor. *de qua* lib. 1. tit. 12. §. præterea, & lib. 3. tit. 2. §. fin. & tit. 9.
5. *Conſtitutio* l. final. C. quand. tutor. vel curat. eſſe deſ. *de qua* lib. 1. tit. 22. §. 1.
6. *Conſtitutio* l. final. C. de legit. tutel. *de qua* lib. 1. tit. 19. in fin. & tit. 25. §. Minores.
7. *Conſtitutio* l. 21. C. de ſacroſanct. Eccleſ. *de qua* lib. 2. tit. 1. §. ſacræ.
8. *Conſtitutio* l. penult. C. de uſufruct. *de qua* lib. 2. tit. 4. §. penult. & lib. 3. tit. 11.
9. *Conſtitutio* de uſucapione transformanda, *de qua* lib. 2. tit. 1. §. per traditionem, & tit. 6.
10. *Conſtitutio* l. fin. C. de quadrien. præſcrip. *de qua* lib. 2. tit. 6. §. fin.
11. *Conſtitutio* de donationibus cauſa mortis, *de qua* lib. 2. tit. 7. §. perficiuntur.
12. *Conſtitutio* l. 34. C. de donat. *de qua* lib. 2. tit. 7.
13. *Conſtitutio* l. 35. C. de donat. *de qua* lib. 2. tit. 7.
14. *Conſtitutio* l. 36. C. de donat. *de qua* lib. 2. tit. 7.
15. *Conſtitutio* l. fin. C. de revoc. donat. *de qua* lib. 2. tit. 7.
16. *Conſtitutio* l. final. C. de jure dot. *de qua* lib. 2. tit. 7.
17. *Conſtitutio* l. final. C. donat. ante nupt. *de qua* lib. 2. tit. 7.
18. *Conſtitutio* l. 38. C. de Epiſc. & cleric. *de qua* lib. 2. tit. 7.
19. *Conſtitutio* de rei uxoriæ actione, & de fundo dotali. *de qua* lib. 2. tit. 8. §. 1. & lib. 4. tit. 6. §. fuerat.
20. *Conſtitutio* de jure dominii impetrando, *de qua* lib. 2. tit. 8. §. contra.
21. *Conſtitutio* l. 25. C. de adminiſtr. tut. *de qua* lib. 2. tit. §. penult.

Digitized by Google

22. *Conſtitutio* l. 6. C, de bon. quæ liber. adquir. *de qua* lib. 2. tit. 9. §. 1. & lib. 3. tit. 29. §. 1.
23. *Conſtitutio* l. 8. C. de bon. quæ liber. adquir. *de qua* lib. 2. tit. 9. §. 1. & lib. 3. tit. 29. §. 1.
24. *Conſtitutio* l. 29. C. de teſtam. *de qua* lib. 2. tit. 10.. §. ſed his.
25. *Conſtitutio* l. penult C. de teſtam. milit. *de qua* lib. 2. tit. 11. in princ.
26. *Conſtitutio* l. fin. C. qui teſtam. fac. poſſ. *coniuncta* l. fin. C. de inoffic. teſtam. *de qua* lib. 2. tit. 11. §. fin.
27. *Conſtitutio* l. 10. C. qui teſtam. fac. poſſ. *de qua* lib. 2. tit. 12. §. Item ſurdus.
28. *Conſtitutio* l. 4. C. de liber. præterit. *de qua* lib. 2. tit. 13. §. ſed hæc.
29. *Conſtitutio* l. 9. C. de impuber. & al. ſubſtit. *de qua* lib. 2. tit. 16. §. qua ratione.
30. *Conſtitutio* l. 30. C de inoffic. teſtam. *de qua* lib. 2. tit. 18. §. ſed & hæc.
31. *Conſtitutio* l. 35. C. de inoffic. teſtam. *de qua* lib. 2. tit. 18. §. finali.
32. *Conſtitutio* l. fin. ff. C. de jure deliber. *de qua* lib. 2. tit. 19. §. ſed noſtra.
33. *Conſtitutio* l. 1. C. communia de legat. *de qua* lib. 2. tit. 20. §. 1.
34. *Conſtitutio* l. 2. C. commun. de legat. *de qua* lib. 2. tit. 20. §. 2.
35. *Conſtitutio* l. 3. C. commun. de legat. *de qua* lib. 2. tit. 20. §. Optionis.
36. *Conſtitutio* l. 24. C. de teſtam. *de qua* lib. 2. tit. 20. §. ſed quia.
37. *Conſtitutio* de his, quæ pœn. nom. relinquuntur. *de qua* lib. 2. tit. 20. §. final.
38. *Conſtitutio* l. 11. C. de contrahend. ſtipul. *de qua* lib. 2. tit. 20. §. poſt mortem, & lib. 3. tit. 20. § poſt mortem.
39. *Conſtitutio* l fin. C. de fideicommiſſ. *de qua* lib. 2. tit. 23. §. final.
40. *Conſtitutio* l. nuper. C. de natural. liber. *de qua* lib. 3. tit. 1. §. quibus, in fine.
41. *Conſtitutio* l. final. C. de ſuis & legit. liber. *de qua* lib. 3. tit. 1. §. ſed nos.
42. *Conſtitutio* l. penult. C. de legit. hered. *de qua* lib. 3. tit. 3. §. Nos vero.
43. *Conſtitutio* l. 2. C. de jure liber. *de qua* lib. 3. tit. 3. §. ſed nos.
44. *Conſtitutio* l. fin. C. ad SC. Tertyll. *de qua* lib. 3. tit. 3 §. ſed cum antea.
45. *Conſtitutio* l. final. C. commun. de ſucceſſ. *de qua* lib. 3. tit. 11. §. penult.
46. *Conſtitutio* l. fin. C. de manumiſſ. teſtam. *de qua* lib. 3. tit. 12. §. fin.
47. *Conſtitutio* l. 14. de contrah. ſtipulat. *de qua* lib. 3. tit. 20. §. Item verborum.
48. *Conſtitutio* l. penult. C. de non numer. pecun. *de qua* lib. 3. tit. 22. & lib. 4 tit. 13. §. Idem juris.
49. *Conſtitutio* l. 17. C. de fide inſtrum. *de qua* lib. 3. tit. 24. §. 1.
50. *Conſtitutio* l. fin, C. de novat. *de qua* lib. 3. tit. 30. §. penult.

51. Con-

51 *Conſtitutio* l. 2. C. de conſtit. pecun. *de qua* lib. 4. tit. 6. §. in perſonam.
52. *Conſtitutio* l. fin. C. de petit. hered. *de qua* lib. 4. tit. 6. §. actionum.
53. *Conſtitutio* l. final. C. de compenſat. *de qua* lib. 4. tit. 6. §. in bonæ fidei.
54. *Conſtitutio* l. 2. C. de jurejur. propt. calum. dand. *de qua* lib 4. tit. 16. §. 1.
55. *Conſtitutio* de raptu virginum. *de qua* lib. 4. tit. 18. §. Item lex Julia de vi, verſic. ſin autem per vim.

Et hæ quidem ſunt Conſtitutiones, quas jam fecerat Juſtinianus ante horum librorum editionem. Facit autem in his libris ſequentes, quæ non extant alibi.

1. *De Senatuſconſulto Pegaſiano tollendo.* lib. 2. tit. 23. §. ſed quia.
2. *De minori viginti quinq; annis data poteſtate ſervorum manumittendorum,* lib. 1. tit. 6. §. final.
3. *De herede vetito in teſtamento teſtimonium perbibere* lib. 2. tit. 10. §. ſed neque.
4. *De ſatiſdationibus in judicio præſtandis, quod in uſu receptum erat contra formam juris veteris, ut idem obſervetur in omnibus provinciis,* lib. 4. tit. 11. §. fin.

Facturus autem erat Juſtinianus, nondum fecerat eam Conſtitutionem, cujus ſententiam prævortit exponere in extremo *lib. 3. tit. 1.*

QUÆ VERO LEGES IN CODICE PER NOVELLAS JUSTINIANI CONSTITUTIONES MUTATÆ SINT, OSTENDIT SEQUENS CATALOGUS.

Liber Codicis.	Titulus.	Lex mutata.	Conſti. mutans.	Paragraphus.
1	2	13	5	*Illud quoque decernimus*
1	2	13	123	*Si mulier aut vir*
1	2	14	7	*Quia vero dicimus*
1	2	14	120	*Sed & hoc de venerabilibus*
1	2	14	120	*Hoc quoque jubemus*
1	2	14	7	*Sicut autem damnoſas*
1	2	14	7	*Quia vero cognovimus*
1	2	14	120	*Quia vero cognovimus*
1	2	14	120	*Atqui œconomi*
1	2	14	7	*Quia vero Leonis*
1	2	14	120	*Si vero præter hoc*

Liber Codicis.	Titulus.	Lex mutata.	Conſti. mutans.	Paragraphus.
1	2	14	120	*Si vero quædam ſunt*
1	2	14	7	*Quia vero Leonis*
1	2	14	120	*Atque hæc quidem*
1	2	14	7	*Sinimus ergo*
1	2	14	54	*Quia igitur nuper*
1	2	14	120	*Porro ſi qua prædictarum*
1	2	14	120	*Si quis vero colonus*
1	2	14	7	*Scire autem*
1	2	14	20	*Inſuper ſi quis rem*
1	2	17	120	*Sane ſi plura vaſa*
1	2	19	131	*Item pro temporalibus*
1	3	4	123	*Sed neque cohortales*
1	3	7	123	*Præterea nulli magiſtratuum*
1	3	8	123	*Reverendiſſ.*
1	3	8	123	*Presbyterum vero minorem.*
1	3	9	123	*Diaconiſſa autem*
1	3	10	123	*Si quis cum divina*
1	3	13	*Conſtit. Frideric. II. de ſtatut. & conſuet. cont. liber. Eccl. edit.*	
1	3	14	123	*Certe ſi quis Epiſcopus*
1	3	17	123	*Inſuper interdicimus*
1	3	19	22	*Sed & ſi quis inter*
1	3	19	6	*Hæc autem de Deo*
1	3	20	5	*Illud quoque decernimus*
1	3	22	123	*Præterea nulli magiſtratuum*
1	3	25	123	*Sportularum autem nomine*
1	3	25	112	*Cæterum ad intentiones*
1	3	28	131	*Sed & quis pro redemptione*
1	3	29	123	*Præ omnibus autem illud*
1	3	31	79	*Propterea igitur*
1	3	31	83	*In Princip.*
1	3	31	*Conſtit. Friderici II. ſuperius allegata*	
1	3	32	81	*Palam vero*
1	3	32	131	*Interdicimus item*
1	3	32	123	*Presbyteri autem & diaconi*
1	3	34	123	*Adſcriptitios vero in his*
1	3	34	123	*Si ſervus ſciente*

Poſt

Liber Codicis.	Titulus.	Lex mutata.	Conſti. mutans.	Paragraphus.
1	3	35	123	*Poſt ordinationem vero*
1	3	35	5	*Sancimus ergo ſacras*
1	3	37	115	*Si unum aliquem de prædict.*
1	3	40	123	*Porro Dei amantiſſimos*
1	4	8	123	*Si quis contra aliquem*
1	4	17	15	*Interea igitur illud*
1	4	17		*Conſtitutio Friderici II. ſuperius allegata*
1	4	21	115	*Si quis ex memoratis*
1	5	1	109	*Ex quo enim prærogativam*
1	5	4		*Conſtit. ejusdem Friderici II.*
1	5	11	115	*Enimvero generalem*
1	19	4	119	*Aliud ad hoc Capitulum*
1	44	1	134	*Neceſſarium autem putamus*
1	45	1	8	*Secundum veteres conſtitut.*
2	1	7	119	*Inſuper & hoc præcipimus*
2	11	25	72	*Sancimus igitur, ut inter*
2	38	1	119	*Ad hæc ſancimus*
2	52	5	100	*Ut igitur ſummatim*
2	55	4	82	*Quoniam vero bene multa*
2	58	2	50	*Sancimus igitur*
2	58	2	50	*Eodem loco*
2	58	2	123	*Jubemus igitur*
3	1	5	60	*Porro & illud*
3	1	9	115	*Sed & hoc præſente*
3	1	12	9	*Ac præ omnibus*
3	1	12	15	*Adſumet vero*
3	1	13	82	*Ut autem omni modo judices*
3	1	14	87	*Porro ſi contingat*
3	9	1	52	*Sancimus igitur, ut cum*
3	9	1	96	*Didicimus enim, quod*
3	11	2	53	*Quam rem miſerantes*
3	15	2	68	*Hæc nos omnia revolventes*
3	28	6	18	*Ac ſæpenumero alias*
3	28	6	92	*Lata igitur à nobis*
3	28	19	115	*Sed ſi filia legitimum*
3	36	27	18	*Et quidem ſæpenumero nobis*
4	2	17	73	*Oportet vero in his*

Quo-

Digitized by Google

Liber Codicis.	Titulus.	Lex mutata.	Conſti. mutans.	Paragraphus.
4	10	12	134	*Quoniam & hoc impietatis*
4	10	14	4	*Enimvero neq; ad res*
4	12	4	52	*Propterea ſancimus*
4	13	5		*Hoc loco proponitur inſignis illa Friderici Conſtitutio de ſtudioſis bonarum literarum.*
4	18	1	115	*Adhac & aliud Capitulum*
4	19	6	48	*Sancimus igitur*
4	19	19	90	*Quia vero multi ſæpenumero*
4	20	10	90	*Enimvero ſi ſervilis*
4	20	14	90	*Et quamvis antea quoque*
4	20	15	90	*Scimus denique & hoc multoties*
4	21	7	90	*Porro quoniam ſcimus*
4	21	17	90	*His omnibus intelligendis*
4	21	19	50	*Porro & illud putavimus*
4	21	19	37	*Oportet vero judices*
4	29	21	61	*Et ſancimus, ſi quis donationem*
4	29	22	134	*Illud quoque ad collatorum*
4	30	4	18	*Studium vero, quo*
4	30	14	100	*Si intra decem annos*
4	32	16	32	*Sancimus igitur*
4	34	11	88	*Si quis enim ab aliquo*
4	47	2	17	*Neq; item committes*
5	3	19	97	*Sed & aliud quiddam*
5	3	20	61	*Et ſancimus, ſi quis*
5	3	20	91	*Sed & illud, quod*
5	3	20	119	*In princi.*
5	3	20	127	*Illud quoque dignum*
5	4	15	78	*Cæterum ſi quis libertinam*
5	4	23	51	*Unde facultas eſto*
5	4	23	117	*Ex quo vero pridem legem*
5	5	6	12	*Proinde ſancimus*
5	5	6	89	*Poſtremo ultima jam*
5	9	1	22	*Ad hac ſi tutelam mulier*
5	9	1	95	*Quia vero magna in hoc*
5	9	3	22	*Quod ſi mulier ſimul*
5	9	3	22	*Ex hoc alius nos evocat*
5	9	3	2	*Cum igitur reliquum ſit*

Liber Codicis.	Titulus.	Lex mutata.	Conſti. mutans.	Paragraphus.
5	9	3	2	*Hoc autem quod*
5	9	3	22	*Quoniam verò alienationes*
5	9	3	22	*Quod ſi mulier ſimul*
5	9	5	22	*Quoniam verò alienationes*
5	9	5	22	*Soluto ergo per quaſcunque*
5	9	5	98	*Nuptialibus namque lucris*
5	9	5	127	*Quia verò & mulieres*
5	9	6	2	*Aliud verò quiddam*
5	9	6	22	*Quoniam verò paulo antea*
5	9	8	22	*Quod autem ſupereſt*
5	9	8	22	*Soluto ergo per quaſcunque*
5	9	9	22	*Duo igitur huic*
5	9	9	22	*Commodiſſime autem*
5	9	9	22	*Sed neque illud nobis*
5	10	1	22	*Item, ſi rerum tantummodo*
5	12	29	97	*Sed & illud lege includere*
5	13	1	97	*Præterea quia legem*
5	13	9	97	*Ante omnia alia igitur*
5	13	9	2	*Illud quoque dudum*
5	15	3	100	*Ut igitur ſummatim dicamus*
5	16	24	22	*Illud etiam quod*
5	17	5	22	*Præterea verò & aliud quiddam*
5	17	7	117	*Cæterum & id quod*
5	17	8	117	*Quia verò quædam*
5	17	9	117	*Quia verò & ex conſenſu*
5	24	10	22	*Per cauſam verò neceſſariam*
5	24	1	117	*Sed & illud ad certam*
5	27	1	117	*Ex quo verò pridem*
5	27	2	89	*Ne igitur perpetuo*
5	27	8	89	*Sanciendum autem*
5	27	11	12	*Ac cum inter pleraſque gentes*
5	27	11	18	*Porro autem quod improbe*
5	27	11	78	*Cæterum ſi quis libertam*
5	27	11	74	*Sed & aliud*
5	27	11	89	*Sane ſi naturalium tantum*
5	27	11	99	*Sanciendum autem*
5	27	11	117	*Adhæc vero*
5	30	1	118	*Enimverò ex his*

Atqui

Liber Codicis.	Titulus.	Conſti. mutans.	Lex mutata.	Paragraphus.
5	34	8	72	*Atqui omnino*
5	35	2	18	*Enimvero ex his*
5	35	2	95	*Quapropter ſancimus*
5	37	1	72	*Quia verò gravate*
5	70	7	72	*Cæterum ſi aurum*
6	1	3	134	*Quoniam verò & hoc*
6	8	2	78	*Quia verò ſemper*
6	18	1	53	*Quoniam verò ad Clementiam*
6	18	1	117	*Quia verò pridem*
6	20	1	18	*Illud quoque hoc complecti*
6	20	5	18	*Neque illo quidem*
6	23	21	107	*Nos autem omnia*
6	23	21	107	*Et ſiquidem ea forma*
6	23	29	119	*Quia verò antehac*
6	28	4	115	*Adhac aliud Capitulum*
6	28	4	115	*Sive igitur omnes*
6	40	2	22	*Enimverò quem deinceps*
6	42	32	1	*Si quis autem quod*
6	43	3	39	*Ea itaque de re*
6	48	6	123	*Si quis ſub conditione*
6	48	6	108	*Nobis autem recte*
6	49	7	1	*Hinc nos cura*
6	49	7	119	*Si quis unquam teſtatus*
6	55	7	22	*Item quia mater*
6	55	7	115	*Sancimus igitur*
6	55	7	115	*Si hac ita obſervata*
6	55	7	118	*Conſequens autem nobis*
6	57	3	118	*Reſtat, ut & tertium*
6	57	3	117	*In princi.*
6	57	3	118	*His verò non ſubſiſtentibus.*
6	57	3	118	*Quandoquidem igitur fratris*
6	57	3	118	*Cæterum ſi neque fratres*
6	58	11	84	*Quia igitur conſiderantes*
6	59	1	22	*Quod ſi mulier ſimul expectet*
6	60	6	117	*In princi.*
6	60	6	118	*Si cum aſcendentibus*
6	60	6	134	*Quia verò & hoc impietatis*

Liber Codicis.	Titulus.	Lex mutata.	Conſti. mutans.	Paragraphus.
7	6	1	22	*Si verò cum quis jam inde*
7	6	1	22	*Neque item alieno adſcriptitio*
7	11	4	119	*Sed & hoc per præſentem*
7	31	1	119	*Rurſus ſancimus*
7	31	1	119	*Quantum verò ad præſcript.*
7	43	8	112	*Omne quoque diſpendium*
7	44	3	17	*Tertio, ſtudio tibi ſit*
7	44	3	83	*In princi.*
7	45	14	96	*Sancimus igitur*
7	49	1	124	*Si quis litigantium dixerit:*
7	61	1	125	*Jubemus igitur*
7	62	6	93	*Sancimus igitur*
7	63	2	23	*Adhæc ſancimus*
7	63	2	93	*Sancimus igitur*
7	63	2	119	*Quin & hoc ſancimus*
7	72	11	53	*Ubi verò ſemel recuſato*
8	14	14	112	*Ab hâc verò litigioſi*
8	14	24	4	*Enimverò neque ad res*
8	14	27	53	*Quia verò compertum*
8	18	7	18	*Illud quoque hac*
8	18	11	73	*Si quis igitur*
8	18	11	73	*Sed & ſi quis*
8	18	12	97	*His conſequens eſt*
8	18	12	91	*His itaque in controverſiam*
8	75	1	112	*Atque ea igitur de re*
8	37	4	112	*Illud quoque per præſentem*
8	40	1	99	*In princi.*
8	21	3	4	*Si quis igitur*
8	21	3	4	*Neque hoc tantum*
8	43	16	4	*Quod autem conſequitur*
8	52	3	54	*In princi.*
8	54	34	52	*Enimverò & illud*
8	56	7	22	*Mater ſane, quæ per donation.*
9	4	3	134	*Neceſſarium autem putamus*
9	9	11	117	*Quoniam verò multas*
9	9	15	134	*Cæterum ſi quis eorum*
9	9	30	134	*Si quando adulterii crimen*

Liber Codicis.	Titulus.	Lex mutata.	Conſti. mutans.	Paragraphus.
9	9	30	134	*Adhæc verò etiam illud*
9	19	6	60	*Sancimus igitur*
9	19	6	115	*Memoriæ inſuper tenemus*
9	49	10	134	*Illt autem non ſolum corporales*

Habes etiam, *Benevole Lector*, itidem apud Hermannum Vulteium *in commentario ſuo ad Inſtitut. in fin.* *Novellas Conſtitutiones quasdam Juſtiniani Imperatoris*, ab *Irnerio* epitomatas, & per quatuor *Inſtitutionum* libros ſuis quasque & convenientibus locis ſparſas: quò nos remittimus. Quid de hoc *Irnerio*, ejusque inſtituto alii (præſertim Conrad. Rittershus. *in prolegomen. ad Novell. cap.* 1. *n.* 17. & *JCti* aliquot; apud celeberrimum Conringium, *in fin. de origin. Jur. German.* nec non Georg. Schultzen/ *in Synops. ad Inſt. Imperial. proleg.*) ſentiant, in aprico eſt.

§. 9.

In hoc ſeculo ſexto, ut *Juſtin. Imp.* in emendanda Jurisprudentia æternam meruit gloriam, ità, quoad promovendum bonũ publicum, & ſalutẽ populi propagandam, quæ ſuprema, in bona Republica, lex eſſe debet, multi contrarium è diametro ſtatuunt: inter quos agmen ducit Procopius Cæſarienſis, *in libro hiſtoriarum nono*, quem *ἀνέκδοτον* ſeu *arcanam hiſtoriam* inſcribit: Qui cum *libris octo*, ſummâ fide juxta atque accuratâ diligentiâ, omnia commemoraſſet, quæ *Juſtiniani Imperatoris* tempore geſta ſunt, tandem *librum* quoque hunc *nonum* de *Juſtiniano Imp.* ejusque uxore *Theodorâ*, magna libertate ſcripſit, & quicquid uterque conjunx publicæ rei damno & in ſubditorum perniciem peccarunt, acutiſſimo ſtylo & pilo (ut Hippolithi à Lapide phraſi utamur) infeſtavit; cum prius ad ſummum *Romani Senatus* locum, id eſt, *urbanam præfecturam*, evectus eſſet: quia verò hanc dignitatem, imò nec vitam ſibi ſalvam fore videbat, niſi librum iſtum arcanum, ſoli poſteritati deſtinatum, poſt mortem usque ſuam ſuppreſſum iviſſet, periculum non neceſſarium ſedulò & cum ratione cavit. Eum enim *Procopium* ipſe *Juſtinianus*; in *Africana* & *Italica expeditione*, nunquam à *Beliſarii*, ſummi Exercituum Ducis, (de quo Rupert. *in obſ. ad Syn. Beſold. c.* 15. *pag.* 576. *& ſeq.*) latere divelli paſſus eſt, cujus fide atque conſilio, non minus quàm armis ac virtute *Beliſarii*, *Romanos fines* prolatari atque ſtabiliri ſentiebat.

Secundum à *Procopio*, qui arcana *regiminis Juſtinianei* aperuit, invenimus Georgium Richterum JCt. Noriberg. cognatum noſtrum venerandum

dum, piæ memor. §. 8. *præced.* cum laude allegatum, *in orat. Academic.* 31. *Altorfii.* 11. *Mart.* 1651. *habitâ*, *de arcanis aulæ Juſtinianeæ* agentem, inter Epiſtolas ejus ſelectiores *pag.* 49. Tertius eſt, qui de *Juſtinianei ſeculi* moribus nonnullis elegantem ſcripſit librum, Paganinus Gaudentius *Theologus & JCtus in Italia illuſtris*, hactenus à nobis aliquoties citatus. Quibus addi debent quartus & quintus, Gyphanius in *Juſtiniano*, & Chriſtoph. Adam. Rupertus in ſæpè laudatis obſervationibus *ad hiſtoriæ univerſ. Synopſin Beſoldian. minor. cap.* 15. *pag.* 514. *& ſeqq.* qui duo tamen poſteriores Autores admodùm honorificè, & multò modeſtius de *Imperatore noſtro* ſcripſerunt, *Richtero* iterum è diametro contrarii. De cognomine *Juſtiniani* formâ, parentibus, patria, & reliquis, ad familiam vitamque ejus pertinentibus, leganrur, præter modò laudatos quinque perilluſtres Scriptores *in citat. locis*, Conrad. Rittershuſ. *in expoſit. Novell. prolegom. cap.* 2. *n.* 2. *& aliquot ſeqq.* & Chr. Ad. Rupert. *in animadverſ. ad Enchirid. Pompon. lib.* 1. *cap.* 1. *pag.* 23. *&c. & in obſ. ad Syn. Beſ. c.* 15. *p.* 516. 526 542. *& Gaudent. de morib. Juſt. part.* 2. *c.* 8. Noſtrum hîc inſtitutum eſt, de Statu Reipubl. qualis *Juſtiniani* tempore fuerit, pauca ex G. Richteri *oratione* 31. exhibere. Execrandum autem (1.) in *Juſtiniano* fuit, (inquit *Richterus*) quòd *Theodoram*, mulierem ſcenicam, *Acacii Præfecti*, quem *Urſarium* vocarunt, filiam, ridicularum quarundam fabularum actricem, uxorem ſibi aſcivit. Meretrix enim fuit & proſtibulum omnium famoſiſſimum *Theodora*, cuicunque obvio copiam pulchritudinis ſuæ faciens toto corpore, eamque artem ubique exercens, quam ne nominet quidem *Deum* habere qui ſibi propitium velit. Eam publicè occurrentem, quamdiu Scenica fuit, omnes ſanioris vitæ homines, vitabundi, ut avem infauſtam, fugiebant, ne veſtium contactu tantum ſcelus in ſe derivatum videretur. Richter. *dict. orat.* 31. *pag.* 54. Commaculata enim erat non tantùm libidinibus nefandis, ſed etiam execrandis veneficiis atque parricidiis, infantium ultrò abortibus egeſtorum; cujus furibundâ crudelitate nec templorum aſyla, nec Legum imperium, nec univerſæ urbis imploratio, nec quicquam rerum omnium eripere poterat, quem ipſa perditum iret. Hâc imperitante, cæterarum quoque mulierum mores adeò erant corrupti, ut adulteria non tantum planè multa eſſent, ſed etiam mariti accuſantes vapularent, Richter. *dict. orat.* 31. *pag.* 62. Rupert. *d. cap.* 15. *pag.* 520. *& ſeqq.* Gaudent. *de morib. ſeculi Juſtinian. part.* 1. *cap.* 21. *&* 22. *& part.* 2. *capp.* 9. 11. 22. 33. Hâc vitæ ſociâ hic *Imperator* perdendis populis uſus eſt, non modò *Bizantii*, ubi tunc ſedes *Imperii* erat, ſed ubique locorum *Romanæ Reipublicæ*. (2.) Hâc verò turpitudinis notâ ille non contentus, quia priſcâ lege cautum erat, ne Viris Senatoriis uxorem ducere meretricem aut mulierem ſcenicam liceret, *Juſtinum* avuncu-

Nn 3 lum,

lum, ſenectute confectum (cum quo *Romanorum Cæſar* conſalutabatur) prodigioſâ pietatis ſimulatione adegit, ut *Legem* antiquam nova *Conſtitutione* everteret: quam *Conſtitutionem* piacularem, ſub *Juſtiniani* nomine, ut & alias plures in favorem *Theodoræ* latas, adhuc hodie in *Codice* noſtro habemus, *in l.* 23. *C. de nupt.* Cujus etiam perverſæ dominationis veſtigia in *Novellis* extant. Miſcebat quoque, ad clavum *Reipub.* ſolus defuncto *Juſtino* ſedens, extemplò omnia, & quæ priſcis legibus prohibita erant, introducebat, contrà, quæ conſuetudine obtinuerant hæc interdicebat, quaſi *Imperatorium* paludamentum induiſſet, ut aliam rebus faciem induceret. Certo etiam certius eſt, quòd præter illas *Conſtitutiones*, quas in gratiam *Thedodoræ*, fœminæ perditiſſimæ, latas novimus, *Triboniani* quoq;, compilatoris atque adulatoris athei deteſtanda avaritia ſcientiam Juris, artemque æqui & boni ſinceram, plurimùm vitiavit, quodque, *Eo Autore*, Leges figere & refigere *Juſtinianus* veritus non eſt: ità nihil certum & fixum erat ſub hoc *Imperatore*, ſed Jus volubile & erroneum, Richter. *d. orat.* 31. *pag* 55. *& ſeqq.* Hinc eveniſſe credibile eſt, quod Juſt. Lipſius *centur.* 3. *miſcell. epiſt.* 78. *& in monit. & exempl. polit. lib.* 2. *cap.* 20. neque *Juſtiniano* ob compoſitos juris, quo utimur, libros, nec *Lothario Imperatori*, ob reductos eosdem in lucem uſumque, hominum, multam deberi gratiam arbitratur, ut *Supr. tit.* 1. §. 7. *n.* 3. indicatum eſt: videatur etiam Autor *Comitiologiæ Ratisb.* 1654. *part.* 4. *diſſertat.* 9. *p.* 299. *&* 300. nec non Beſold. *in Synops. polit. l.* 2. *c.* 4. *th.* 11. *p.* 226. multo iniquior & ingratior eſt in Leges & Legiſtas, Hippolith. à Lapid. *præfat de ration. Stat. paſſim*, ſed maſculè refutatus à G. Melch. Thilone *in inaugural. diſp. Arg.* 1649. aliterq; ſentiunt rerum moderati cenſores, aliudque docuit experientia poſteriorum ſeculorum; Rupert. noſter *obſervat. in Syn. Beſ. d. cap.* 15. *p.* 560. *& ſeqq.* Sed ut (3.) ad *Juſtinianum* redeamus, mancipaverat ſe ille non tantùm omni vitiorum generi, ſed & de CHRISTO, Servatore noſtro, perverſam ſententiam tuebatur, carnem ejus aſſumtam incorruptibilem, paſſionis mortisq; expertem, tantâ pervicaciâ aſſerens, ut omnes Principes idem ſentire voluerit. Adhæc, pietatis ſpeciem ità ſimulare noverat, ut ſcelera ſua pallio devotionis contegere, & quæ hominibus rapuerat truculentiùs, DEO vel *Sacerdotibus* dicare non dubitârit. Nulla, ſub hoc *Romanorum Principe*, firma de DEO ſententia, nulla fides, nulla pactio vel res conſtans. Richter. *in dict. orat.* 31. *pag.* 58. In conſiliis tamen *Argentin. vol.* 1. *conſ.* 20. *n.* 58. aliud habetur, quod ſcil. *Juſtiniani Conſtitutiones*, & aliorum *Imperatorum Chriſtianorum* piæ ac legitimæ fuerunt, ut non ſolùm liquet ex *Epiſtol. Joan. Papæ II. in l. inter claras. C. de ſumm. Trinit.* Sed etiam ex ipsâ veritatis teſte hiſtoriâ, omniumq; etiam *Eccleſiaſticorū* & *Chronographorum* teſtimonio, &c.

adde

adde *Supr.* §. *prec. h. tit.* 10. Aliud etiam nos docet Gaudentius *de morib. ſeculi Juſtin. part. 2. cap.* 1. in quæſtione: *An ſub Juſtiniano fuerit certa de Divinis ſententia?* quæ affirmatur: & in *cap.* 5. *paulò pòſt ſeq.* ubi de more inſerendi nomina *Diptychis*, & de quinta Synodo ſub *Ipſo* convocatâ, quâ Auctores trium capitulorum, & *Origenis* ſtudioſi profligati ſunt. Conjungenda hîc ſunt ex Ruperti *obſervat. ad Syn. Beſ. d. c.* 15. *p.* 532. *& ſeqq. & p.* 553. ea quæ de *Juſtiniani* pietate memorat. Peccavit (4.) teſtante *Richtero*, ex eadem *Procopii* hiſtoria, *p.* 59. *Juſtinianus*, non modò, quòd afflictorum querelas minimè admitteret, ſed etiam, quòd in ore atque oculis omnium ſua ſtudia factioſæ juventuti, & quidem volenti animo, profiteretur; id omni ſtudio, nullâ dignitate agens, ut publicum ærarium exhauriret. Nam *Hunnos*, qui ſæpiùs adventabant, præter impenſas, magnis etiam largitionibus auxit. Unde *Romanorum* provinciæ frequentibus *Barbarorum* expoſitæ ſunt incurſionibus. qui ad *Romanas* opes, quas ſemel delibaſſent, ſæpius redibant, ab iisque divelli ſe non patiebantur; quibus ille totum deniq; *imperium* tributarium fecit. Quod tamen *Richterus* in *Juſtiniano* vituperat, id Rupertus *d. c.* 15. *pag.* 527. 534. 547. *&* 564. maximoperè laudat. Veritatis (5.) adeò erat diſſimulator *Juſtinianus*, ut fraudum tegendarum, & obſcurè ferendæ indignationis, verſuteque agendi, & occultandæ animi ſententiæ eſſet abſolutiſſimus artifex, inconſtans amicis, inimicis inexorabilis, Richter. *dict. orat. p.* 60. Rupertus verò *d. c.* 15. *p.* 527. *& ſeqq.* ejus comitatem & facilitatem in audiendis hominum deſideriis mirè deprædicat. (6.) Aurum ardentiſſimè ſitiebat & ſanguinem: unde tot innocentium cædes & confiſcationes bonorum; quibus ità inhiare conſueverat, ut neque illi neque aliis eſſent pecuniæ, quas non avaritiâ ſolùm, ſed etiam poſſeſſorum invidiâ appetens. *Romanorum* ditione divitiis exhauſtâ, egeſtatis omnibus autor fuit. Veſanis multorum cædibus pollutus, pluribus jam aliis parabat inſidias, contentionum rerumque novarum ſtudioſiſſimus: ad ſcelera perfacilè, ad optima nullis ſuaſionibus commoveri poterat. Sedulò tacemus reliqua, apud eundem Richterum *dict. pag.* 60. legenda. Refutat tamen hæc omnia Rupertus *d. cap.* 15. *pag.* 534. 547. 563. *& ſeqq. & pag.* 579. (7.) Aſſentatoribus cumprimis patefaciebat aures, qui facilè fore dicebant, ut ſublimis aliquando raptus aëra penetraret. Quodam tempore *Tribonianus* illi aſſidens, vereri ſe vehementer affirmabat, ne ob ſingularem pietatem in cœlum improvisò ſurriperetur: quam laudem, vel potiùs cavillum, apud animum ille ſuum conſtanter habebat. Richter. *pag.* 61. Denique (8.) quòd non homo, ſed ſub humanâ ſpecie furia viſus ſit *Juſtinianus*, documento quoque eſſe ſcribit Richterus *eád. pag.* 61. *ex Procopio*, ingentia, quibus affecit homines, mala. quorum atrocitatem autoris immanitas palàm

lâm fecerat. Sed quàm falſus in plerisque, & invidioſus ſit *Procopius*, à *Richtero* tantoperè laudatus, Rupertus *dict. cap. 15. à pag. 527. & plurib. ſeqq.* paſſim docet, maximè autem *pag. 512.* ubi refert, quàm lubricum ſit, inſiſtere *Procopio*: & quàm ille *Scriptor* odii & diverſæ religionis ſuſpectus haberi poſſit, & auctoritatem ſuam maximè convellat *pag. 81.* ubi inter *Juſtiniani* graviora facinora numerat, quòd *Arrianis* ritibus interdixerit: *& pag. 564.* ubi Rupertus porrò de *Procopio* ità ſentit & judicat, quòd ejus livor ex ipſa impietate & atheiſmo ortus admodum manifeſtus fuerit. adde Gaudent. *de morib. Juſtinian. part. 2. cap. 1. pag. 59.* Eadem ſcilicet *Juſtiniano* noſtro fortuna accidit, qualem *Auguſti* fuiſſe poſt exceſſum ejus notavit Tacit. *lib. 1. Annal. cap. 9. n. 3.* cum ait, *apud prudentes vita ejus variè extollebatur, arguebaturvè.* Nimirum DEUS OPT. MAX. partes agendas imponit *Principibus* in vaſto admodum theatro: *Spectat fabulam, quam agunt, totus terrarum orbis: tot judices ſunt, quot homines; & tam modeſtus nemo eſt, qui de illis ſententiam non ferat.* Et juxta Plinium in *Panegyr. Traian. cap. 83.* *habet hoc magna fortuna, quod nihil tectum, nihil occultum eſſe patitur: Principum verò non modò domus, ſed cubicula ipſa intimosque ſeceſſus recludit, omniaque arcana noſcenda fama proponit atque explicat. Qui magno imperio præditi in excelſo ætatem agunt, eorum facta conjuncti mortales novêre*: Salluſt. *Catil. 51.* adde Dn. Bernegg. p. m. *ad Plin. paneg. d. c. 83.* & Bœcler. annot. *polit. 1. & 2. ad Tac. lib. 1. Annal. d. cap. 9.*

Quarta Pars, in quâ duo ſecula, (ſeptimum & octavum) conjunguntur.

§. 10.

Cùm poſt *Juſtinianum* in *Orientis & Occidentis Imperio*, miro miſeroq; fato, barbaries ſucceſſerit, ideò hæc duo quaſi ſterilia ſecula conjunximus.

	nat.	elect.	mort.
Phocas	----	602.	610.
Heraclius	575.	610.	641.
Conſtantinus	----	641.	641.
Heracleonas	----	642.	642.
Conſtans	----	642.	668.
Conſtantinus Pogonatus	----	668.	685.
Juſtinianus Secundus	670.	685.	expulſ. 695. m. 711.

Icon.

	nat.	elect.	mort.
Leontius.	----	695.	706.
Tiberius Abſimarus.	----	697.	706.

	nat.	elect.	mort.
Juſtinianus II. redux.	670.	703.	711.
Philippicus.	----	711.	713.
Artemius ſeu *Anaſtaſius.*	----	713.	714.
Theodoſius Adramittenus.	----	714.	716.
Leo Iſauricus.	----	717.	741.
Conſtantinus Copronymus.	719.	741.	775.
Leo IV. Porphyrogennetus.	----	775.	780.
Conſtantinus Porphyrogennetus & Irene.	----	780.	799.

§. II.

Tres *Heraclii Novellæ Conſtitutiones in Corpore Juris* extant. Cæterùm ſecuta ſunt *Juſtinianum* ea tempora, imò partim excepêre, quibus neque *Occidentem Juſtinianei libri* penetraverunt. Jamdudum enim eum *Gothi*, *Franci*, *Saxones*, *Vandali* pervaſerunt: pervaſerunt & poſteà *Longobardi.* vide *ſupr. tit.* 8. § 5. *n.* 3. *pag.* 182. *& ſeq.* Quare illorum Legibus locus jam factus, *Salicis*, *Burgundionum*, *Viſigothicis*, *Longobardicis*, quas exhibet *Corpus Legum Antiquarum*, ſive *Collectio Conſuetudinum & Legum Imperialium*, à Melchiore Goldaſto Haiminsfeldio edita, *Francofordiæ ad Mœnum*, 1613. niſi ſicubi ſuæ & *Romanæ* Leges infelicibus *Romanorum* reliquiis ſervatæ fuerunt: & hæ ipſæ tamen *Leges Romanæ* non è *Libris Juſtinianeis* deſumptæ, verum, ut anteà, ex *Codice Theodoſiano* ipſo, ſtatim ut conditus (teſte *Sidonio Apollinari*) ita poſteà ex Epitomâ quâdam Codicis Theodoſiani, ſubtextis non nullis è *Gregoriano*, *Hermogeniano*, Pauli *ſententiis*, Ulpiani *Regulis*, Gaii *Inſtitutionibus*. In *Orientis Imperio*, miro miſeroque fato, & eodem, quo cæteræ diſciplinæ, *Juſtinianei libri* ſenſim obſoleſcêre, recedente paulatim linguæ latinæ uſu, & Barbarie in dies magis ac magis accedente, quin & *Novellis* ſubinde pro novo *Reipublicæ* ſtatu inſecutorum *Principum Conſtitutionibus*, alicubi etiam per invidiam & æmulationem, tam illuſtri operi incumbentibus. Quare in novas ſubinde formas opus *Juſtinianeum* recoctum, qua de re *infrà tit. ſeq.* 11. plura in ſeptimo ſeculo obſervat Rupertus ad *Beſ. Syn. d. c.* 15. *pag.* 578. quod *Conſtantinus Pogonatus*, tranquillitate reſtitutâ, Concilium generale ſextum indixerit. *Irene*, mater *Conſtantini*, ſeculo octavo Synodum *Nicænam* ſecundam, guam vulgò ſepti-

Digitized by Google

ſeptimam œcumenicam indigitant, convocavit, ubi Epiſcopi ultra trecentos convenerunt: Actum ubi fuit de Imaginum & Sanctorum cultu, ac de veritate etiam corporis & ſanguinis *Chriſti* in ſacramento: eò quod *Iconoclaſtæ* ſanctiſſimum *Euchariſtiæ* myſterium *Imaginem* vocâſſent, Baron. *an. Chr.* 787. De Synodo verò *Francofordianâ*. à *Carolo an. Chr.* 794. coactâ, ubi Synodum illam *Nicænam* abolitam perhibent, vide Beſoldum *in Synopſ. major. cap.* 16, *pag.* 306.

§. 12.

De Regimine ſtatus ſeculi ſeptimi legantur quædam apud Chr. Adam. Rupertum, aliquoties hactenus allegatum, *in obſervat. ad Beſold. Synopſ. minor. cap.* 15. *à pag.* 584. *& ſeqq.* *Heraclii* temporibus nova è profundo barathro erupit religio, ſeu claudes potius ac lues humani generis; quæ initium à *Mahamede*, *Abdulæ* filio, *Abdulmutabili* nepote, ſumſit. Ipſe *Heraclius* in *Monothelitarum* hæreſin prolapſus eſt. Rupert. *pag.* 586. In ſeculo octavo, qualis ſtatus fuerit, videatur iterum Rupert. *d. c.* 15. *à pag.* 590. *& ſeqq.* *Leonis* Iſaurici tempore, idololatria pontificia magnum incrementum cœpit: *Imperator* è divinis literis optimè informatus, preſſus, & poteſtate ſuâ, quam in *Italiam*, *Romam* & ipſum *Pontificem* habebat, privatus eſt. *Synopſi majore*, factum & ipſum denique πολύθεον. *Leo*, ne *Pontificis* perfidiam ulciſceretur, bellis *Saracenicis* impeditus eſt. Rupert. *pag.* 591. Auctor *Comitiolog. Ratisbon. de an.* 1654. *part.* 4. *diſſertat.* 9. *pag.* 279. tradit, quod ante *Caroli M.* tempora in *Romano Imperio Exarchatus* fuerit, *Germania* verò, maximè autem *Regnum Saxoniæ Toparchatum* habuerit, in *Tetrarchias* ſeu quatuor partes diviſum. Repetenda hîc eſt quæſtio ex Herm. Conringio, *ſuprà tit.* 8. §. 5. *n.* 3. *pag.* 182. propoſita: *Quorum in poteſtate fuerint, ante Imperium Caroli M. occidentalis Imperii reliquiæ?* quæ *ibidem* videatur. Cæterum *Irene* impotens fœmina idololatriam inſtauravit, & *Aaroni Saracenorum Principi* impar, tributarium imperium reddidit. Filium *Conſtantinum vel* (cui *Rotrudim Caroli Francorum Regis* filiam, *an. Chr.* 782. deſponderat) violatâ fide *Mariam* quandam *Armeniâ* oriundam dicere coëgit, *menſ. Dec. an. Chr.* 788. à quibus nuptiis filius abhorrens, ſimulque matris pertæſus, eam *an. Chr.* 790. redegit in ordinem; tamen poſteà dignitati reſtituit, cum magno ſuo malo: nàm ejusdem dolo circumventus & immaniter excæcatus eſt *an. Imperii* 18. *Chriſti* 797. Beſoldus *in Synopſ. major.* hanc *Irenem* nimis improvidè commendat, *benè adminiſtraſſe Rempublicam*, *Filium inſolenter*; *eandemque admodum inique in exilium pulſam.* E Pontificiis conſule Petavium *part.* 1. *Rat. temp. lib.* 8. *cap.* 6. è noſtris Joh. Cluverum *in Epitom. pag.* 435. & ἀκρισίαν *Beſoldi* ſatis animadvertes. Rupert. *d. c.* 15. *pag.* 593.

TITU-

TITVLVS XI.
DE TERTIA EPOCHA IMPERATORUM.

Pars Prima, ubi duo ſecula, ſcilicet nonum ac decimum, conjunctim occurrunt.

§. I.

		nat.	elect.	mort.
I.	C*arolus* Magnus.	742.	801.	814.
	Ludovicus Pius.	776.	814.	840.
	Lotharius I.	797.	841.	855.
	Ludovicus II.	822.	855.	875.
	Carolus Calvus.	823.	875.	877.
	Ludovicus Balbus.	8 - -	877.	879.
	Carolus Craſſus.	8 - -	879.	888.
	Arnolphus.	8 - -	887.	899.

Seculi noni *Imperatorum* annotationes temporum, Dn. Bœclerus noſter *de rebus Seculi à Chriſto nato noni pag.* 2. 49 97. 125. 161. 173. 182. & 196. ex Onuphrio Panvinio quàm accuratiſſimè tradit.

Imperatores Conſtantinopolitani, qui in hoc ſeculum incidunt, ſunt ſequentes: *Nicephorus*, *Stauratius*, *Michael Curopalates*, *Leo Armenius*, *Michael* Junior, cognom. *Balbus*, *Theophilus*, *Michael* III. *Baſilius Macedo*, *Leo* Philoſophus: de quibus omnibus Dn. Bœcler. *ibid. pag.* 31. 76. 111. 141. & 189. & Chriſt. Adam. Rupert. *in obſervat. ad Syn. Beſold. min. cap.* 16. *pag.* 594. & 601. *cum ſeq.* legi poſſunt.

		nat.	elect.	mort.
II.	*Ludovicus* IV.	893.	900.	912.
	Conradus I. cognom. *Francus.*	859.	912.	919.
	Henricus I. cognom. *Auceps.*	876.	920.	936.
	Otto I. cogn. Magnus.	894.	936.	973.
	Otto II. cogn. *Ruffus.*	956.	973.	983.
	Otto III. cogn. Mirabilia Mundi.	973.	983.	1001.

Tempora *Imperatorum* hujus ſeculi decimi à Bœclero noſtro annotata, vide *pag.* 213. 224. 242. 278. 350. *&* 363. Ejusdem ſeculi *Imperatores Conſtantinopolitanos*, *Alexandrum*, *Conſtantinum Porphyrogennetum*, *Romanum Lecapenum*, *Romanum*, *Nicephorum Phocam*, *Johannem Zimiſcen*, *Baſilium Porphyrogennetum*, *&* *Conſtantinum Porphyrogennetum*, idem Bœclerus *pag.* 233. 269. 330. *&* 359. nec non Rupert. *in obſerv. ad Syn. Beſold. minor. cap.* 16. *pag.* 603. *&* *ſeqq.* recenſent.

§. 2.

I Legum quam geſſerit curam *Carolus Magnus*, in eccleſiaſticis & politicis, in publicis & privatis, Joh. Joach. Franzius Conſiliarius *inclytæ Reip. Arg.* eximius, *in Hiſt. Caroli M. c.* 89. *&* *ſeqq. p.* 75. *&* *ſeqq.* Henricus Meibomius *in opuſculu hiſtoric. de reb. German. an.* 1660. *Helmſtad.* editis. Melchior Goldaſtus Haiminsfeldius *in Tomis Conſtitutionum Imperialium*; Hermannus Conringius *de origin. juris german. capp.* 7. 10. 12. 13. *&* 14. nec non Dominus Bœclerus noſter *in dict. ſeculo nono pag.* 10. *&* *ſeqq.* diligenter & fideliter deſignant. Sæpius cum laude nominatus Herm. Conringius *an.* 1655. *Caroli M. Imperatoris Capitulare de villis ſuis*; edidit, & *epiſtolâ, ſeu adnotatione quâdam*, illuſtravit. Qualia fuerint ſub *Carolo Magno* Judicia, idem Conringius, de rebus Germanicis præclarè meritus, *ſingulari diſſertatione de Judiciis Reipublicæ Germanicæ*, diſquiſivit. Comitia quoque & conventus crebri ſub *Rege Carolo*, variis locis, tum omnium Ordinum, tum quorundam Procerum, in quibus vel exponebat *Rex* & communicabat cum ſuis res antè actas, vel deliberabat, vel jus dicebat, iterùm Dn. m. & Præcept. Joh. Henric. Bœclerus *ibidem pag.* 14. itaque nihil hîc addemus. *Capitula*, ut tum appellabantur, ſive Leges *Ludovici Pii*, tum eccleſiaſticas, tum civiles, *duobus libris* collegit 2. ſcilicet *&* 4. *Caroliqne capitulis lib.* 1. *&* 3. comprehenſis adjunxit Anſegiſus Abbas. Quibus *quatuor libris* Benedictus Levita *trium librorum* ſupplementum adjecit. Exhibitum opus *in Cod. LL. antiq.* Lindenbrogii. De *Ludovici Pii* Legibus, earumqne collectione per *Anſegiſum* & *Benedictum Levitam*, Conring. *de origin. juris german. capp.* 15. 16. 17. Adde Goldaſti *Tomos Conſtitutionum.* De Comitiis & Judiciis ſub hoc *Imperatore* habitis, legatur Dn. Bœcler. *dict. ſecul.* 9. *pag.* 58. *&* *ſeqq.* Leges *Lotharii*, & quædam, addito *Ludovici ſecundi* filii, quem conſortem Imperatorii nominis fecerat, titulo, habentur *in Tomis Conſtitutionum* Goldaſti; qui idem Goldaſtus *in collection. conſuetud. & LL. Imperial. pag.* 102. ejusdem *Lotharii Capitulare* exhibet: adde Ejusdem *prolegom. ibid.* Cum hóc *Ludovico* ſecundo *Lotharii* filio, non confundi debet *Ludovicus Lotharii* frater, quem iti-

dem

dem ſecundum appellare ſolent. Ille enim *Rex Francorum* per *Germaniam*, ſive *Rex Germaniæ*, in diviſione illa, quaſdam leges ſuo nomine tulit, itidem *Goldaſto* collectas; quædam ſuo & fratris *Calvi* nomine conſtituit. Hic *Ludovicus* in Comitiis *Erffurtenſibus* Judicia ordinavit: Legem *Advocatiæ* dedit, quam explicat Aventinus *tom.* 2. *lib.* 4. *Caroli Calvi Conſtitutiones*, præter Goldaſti induſtriam, collegit Andreas du Cheſne. Sed nunc illæ tantum huc pertinent, quas nondum *Imperator* fecit, partim ſolus, partim fratris, quem diximus, aſcito nomine, partim filiorum fratris *Lotharii*, ſcilicet *Lotharii Regis Auſtraſiæ*, *Caroli Regis Provinciæ*: quibus pater has ſui Imperii partes dederat. *Conſtitutiones Ludovici* ſecundi tres Goldaſtus *tom.* 3. *Conſtit.* exhibet, quæ quia breves ſunt, cum quadam annotatione à Dn. Bœclero *d. ſecul.* 9. *pag.* 132. *& ſeq.* inſeruntur. *Conſtitutiones & Capitula Caroli Calvi*, dum *Imperator* fuit, in eccleſiaſticis & civilibus, habentur apud Goldaſtum *tom.* 3. & ap. Andr. du Cheſne *tom.* 2. Inter Leges *Caroli Craſſi* fertur *Conſtitutio de expeditione Romana*, quam Goldaſtus *in Conſtitut. tom.* 1. *pag.* 207. ut & Chriſtoph. Lehmann in der Speyriſchen Chronick *lib.* 2. *cap.* 42. *n.* 8. *pag.* 177. exhibent: unde etiam originem & formam hujus rei (deß Römerzugs) Dn. Limn. in jur. publ. *lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 107. repetit: ſed tempus nullo modo congruit, cum in ipſa *Conſtitutionis* clauſula nominetur annus 890. quo jam mortuus, erat *Carolus*: in Limnæo quidem annus 881. nominatur, ex *margine Conſtit.* Goldaſt. *d. tom.* 1. *pag.* 207. ſed aliter, ut diximus, eſt in ipſa *Conſtitutione*: ſunt & alia, quæ rem iſtam non patiuntur eſſe in expedito, de quâ *Bœclerus* noſter plura promittit: vide Beſold. *in theſaur. pract. &* Speidel. *in ſpecul. jurid. polit.* verb. Römerzug, Carpzov. *de Capitulat. Caſ. cap.* 8. *ſect.* 6. *& infrà tit. h.* 11. §. 3. *n.* 2. ibi, *cæterum de publica hac Rom. Impp. conſecratione*. de Comitiis & Judiciis hujus *Imperatoris Caroli* III. traduntur quædam à Dn. Bœclero *dict. ſecul* 9. *pag.* 187. *Arnulfi Conſtitutionibus* inter Comitia factis alia quædam addita habes apud eundem Goldaſtum *in Tomis Conſtitutionum*. Cæterum de ejus Comitiis & Judiciis iterum Dn. Bœcler. noſter *ibid. pag.* 204. *& ſeqq.* legatur. Ex Goldaſti *Conſtitutionum tom.* 1. *dedicat. ad Matthiam Imp.* tenendum hîc obiter eſt, Jus noviſſimum (de quo ſupr. *tit.* 1. §. 5.) ſeu Leges Imperii Romano-German, in hoc ſeculo nono à *Carolo Magno* incipere: adde Dn. Bœcler. *Legiſlat. Germ.* 1659. Habemus & *Nicephori*, *Leonis Armenii*, *Theophili*, *Baſilii Macedonis*, & *Leonis* Philoſophi, *Imperatorum Conſtantionopolitanorum*, *Novellas Conſtitutiones* quaſdam in noſtro *Corpore Juris*, Enimundo Bonefidio collectore & interprete. Cujus *Juris Orientalis* libri tres, accurante Henrico Stephano, *an.* 1573 in octava & elegantiſſima forma, græcè & latinè editi, ac notis illuſtrati ſunt. Jac. Gothofr. *Biblioth. jur. cap.* 5. *Leonis* Philoſophi

Novellæ circa A. D. 890. ἐπανορθωτικαὶ καθάρσεις appellatæ, quibus tamen (ut & cæteris *Imperii Orientalis* legibus) nulla ferè autoritas habetur, Arumæ. *exercit.* 2. *th.* 15. Dn. Locam. p.m. *faſc. quæſt.* 3. Dn. Jac. Gothofr p.m. *in Biblioth. jur. d. cap.* 5. *p.* 75. Carpzov. *in Jurisprud. Conſiſtorial. lib.* 2. *tit.* 24. *defin.* 389. *n.* 3. *&* Dn. Wilhelm. Ludvvell. *comment. ad Inſtitut. proœm. n.* 4. *Baſilii Macedonis* Epitome *Juris Codicis*, ſeu *Digeſtorum*, ſeu πρόχειρον, trecentis circiter poſt *Juſtiniani* opera annis editum eſt, Dn. Jac. Gothofred. *d. Biblioth. cap.* 6. *pag.* 77. *& ſeqq.*

II. *Ludovici IV.* Leges de *portoriis* in conventu *Boico Raſvelſtadienſi* latas Aventinus exhibet, & Goldaſt. *tom.* 1. *Conſtit. pag.* 210. quibus adde Edictum *de ritu manumiſſionis*, *à* 906. *& Conſtitutionem de auctoritate inſtrumentorum*, *an.* 909. apud. eund. Goldaſtum *Conſtit. tom.* 3. Leges *Conradi I.* Goldaſtus *tom.* 3. *Conſtitut.* collegit: unam *de pace publica*: alteram *de deſertoribus*: *& tom.* 1. *dict. pag.* 210. addidit decreta *Concilii Althaimenſis*, *an.* 916. quæ à Sacerdotibus deliberata diras continent in rebelles, formâ Synodi Eccleſiaſticæ ad negotium civile adhibitâ: tum confirmationem *concambii* (i. e. permutationis) prædiorum cum Eccleſia initi, quod ſine licentia *Imperatoris* ratum eſſe non poterat. Quid *Comitiis Moguntinis*, *eod. Imp.* actum, tradit Dn. Bœcler. *ſecul.* 10. *pag.* 231. Extat apud Goldaſtum *tom.* 1. *Conſtitution. pag.* 211. Reſcriptum *Henrici I.* de ſua electione & promotione ad Imperium &c. Legesque & inſtituta: Statuta item & privilegia *ludorum equeſtrium*, ſive *haſtiludiorum*; adde *tom* 2. *pag.* 41. Idem Goldaſt. *tom.* 3. refert *Conſtitutionem*, quâ Primogenito cuilibet, qui Curiæ Principis contra hoſtes in neceſſitate ſerviverit, defuncti parentis veſtes & arneſia (Harniſch) quaſi ex quodam prælegato, decernuntur: junge Dn. Bœcler. *dict. ſecul* 10. *pag.* 258. *& ſeqq. & pag.* 264. ubi de Comitiis *Henrici*: & Joh. Cunrad. Dieterich *in hiſtor. Henrici I. theſ.* 9. *pag.* 40. *& ſeqq. & theſ.* 12. *pag* 68. *& ſeqq.* Leges, Conſtitutiones, Edicta & Diplomata Ottonis Magni collegit Goldaſtus *in Tomis Conſtitutionum*, *tom.* 1. *pag.* 215. *& ſeqq. & tom.* 2. *pag.* 42 *& tom.* 3. Extat & Henrici Meibomii collectio diplomatum *Ottonis M.* Dn. Bœcler. *pag.* 324. hîc in tranſitu notat, valde ſuſpectam eſſe *Conſtitutionem*, quam Goldaſtus exhibet & inſcribit, *de locatione & privilegio Cameræ Imperialis Magdenburgenſis.* De Comitiis hujus *Imperatoris* ejusdemque Judiciis, Dn. Bœcler. *dict. ſecul.* 10. *pag.* 318. *& ſeqq. &* 323. *cum ſeq.* & Joh. Cunrad. Dieterich *in hiſtor. Ottonis M. theſ.* 14. *pag.* 156. *& ſeqq.* legantur. *Ottonis II. Conſtitutiones* vide apud Goldaſt. *tom.* 1. *p.* 225. *& ſeq. & tom.* 2. *pag.* 44. *& tom.* 3. In illis ſunt quædam, quæ tempus malè annotatum præferunt, obſervante Dn. Bœclero *pag* 358. Leges & Conſtitutiones ab *Ottone III.* latas, Goldaſtus *tom.* 3. *exhibet.* de *mancipiorum proprietate*:

prietate : de *libertate Eccleſiarum in Regno Danorum* : *de privilegiis Venetorum.* In *tom.* 1. *pag.* 226. ponit *Conſtitutionem* illam *de jure ac poteſtate Imperii*, de *donatione Conſtantini & Caroli Calvi*, de *aſſignatione bonorum*, *quibus Pontifices Romani ad ſui ſuaque Eccleſiæ ſuſtentationem uti frui debeant* : In hanc *Conſtitutionem* extat Marquardi Freheri *commentarius* : vocat, ut ſolet in iis, quæ arcana Pontificii dominatus tentant, in dubium: fidem harum tabularum Baronius *tom XII. Annal. an* 1191. §. 58. *& ſeqq* vindicat à ſuſpicione : poſt *Freherum* Herman. Conring *de Germanorum Imperio Rom. cap.* 10. Referri huc merentur, quæ Aventinus *lib.* 5. *pag.* 398. tradit de Diplomate *Ottonis III.* quo Bavaria ſylveſcens à ſolitudine ad frequentiam revocatur. Tribuitur etiam huic *Ottoni III. Conſtitutio*, de ſolo Germano in Imperatorem eligendo, de quâ videantur. Auctor *Comitiologiæ Ratisbon.* 1654. *part.* 1. *diſſert.* 5. *pag.* 34. Fritzius *de elect. Reg. Rom. diſſert.* 5. *quæſt.* 2. Carpzov. *ad vot. Septemviral. dogm.* 3. *&* Limn. *ad Aur. Bull. cap.* 2. §. 2. *obſerv.* 15. Petr. de Andl. *de Imp. Rom. Germ. lib.* 2. *cap.* 3. De Legibus Ottonum videatur Conringius *de origin juris germ. cap.* 18. *per tot.* *Conſtantinopolitanorum* hujus ſeculi *Imperatorum*, *Superiori paragrapho in fin. enumeratorum*, *Conſtitutiones* reperiuntur etiam in noſtro *Corpore* Juris, & in Henrici Stephani *libro Juris orientalis primo.* Baſilicorum *libri LX.* (quos ἑξηκοντάβιβλον vocant) à *Conſtantino Porphyrogenneto* repetita prælectione concinnati, Gentiano Herveto interprete, *Lutetiæ Pariſiorum an.* 1557. editi ſunt, in unam videlicet conſonantiam omnibus *Juſtiniani* operibus confuſis : Dn. Jacob. Gothofred. p. m. *in Biblioth. jur. cap.* 6. *pag.* 79. *& ſeq.* qui *Conſtantinus* à Dn. Bœclero *pag.* 238. ob ſingularem eruditionem maximoperè laudatur : adde Rupert. *obſerv. in Beſold Syn. min. c.* 16. *pag.* 603. *& ſeq.* *Synopſis ſeu Ecloga* horum Baſilicorum quoque confecta, cujus libri auctorem quidam vaticinantur *Romanum* juniorem *Lecapenum* : Ea κατὰ στοιχεῖον, i. e. ſecundum ordinem literarum & elementorum cofecta fuerat, unde Μικρὸν κατὰ στοιχεῖον nuncupatum, quod etiam *Budæus* viderat, de quo vide Cujac. 4. *obſervat.* 10. Eam *Tarenti* apud *Calabros* à *Sambuco* repertam edidit & vertit Joh. Leunclavius *Baſileæ in fol. an. D.* 1575. adnotationibus etiam additis ; non eo tamen ordine, quo compoſita fuerat, i. e. non κατὰ στοιχεῖον, ſed juxta ordinem *Baſilicorum* ipſorum. In *tit. præced.* 10. §. 2. (obſervato temporis ordine) ad *l.* 14. C. *de contrah. empt.* pauca notavimus, *de jure retractus* ; Idem hîc ordo poſtulat, nonnulla ex Chriſtoph. Philip. Richteri *deciſion.* 76. *n.* 4. *&* 5. annectere. Etſi (*inquit ille*) poſt *Theodoſium* Jus retractus, quod ipſe *d. l.* 14. *C. de contrah. empt.* ſuſtulerat, *Romani Lecapeni in Oriente Imperatoris Conſtitutione* revocatum fuerit, ut refert Matth. de Afflict. *in tract. de jur. protimiſ.* Hæ tamen *Conſtitutiones Imperatorum Conſtantinopolitanorum*, inter

inter Leges, quibus utimur, non ſunt relatæ: & ità in *Dicaſterio Provinciali Saxonico*, quod eſt *Jena*, *menſ. Auguſt. An.* 1621. Johanni Schneidern / Seniori & Conſuli zu Arnſtadt reſponſum fuit: prædicti enim *Imperatores Orientales* ſuis *Græcis Conſtitutionem* ferre potuerunt, in noſtro verò *Imperio Occidentali* Legis vigorem non obtinuerunt, quia tunc temporis diviſum fuit *Orientale Imperium* ab *Occidentali*.

§. 3.

I. In muniendis *Imperii* finibus præcipua *Caroli M.* diligentia elucet cum enim primò aſſiduè cum *Saxonibus*, nec rarò de finibus, aut occaſione contiguorum finium decertandum eſſet, diſpoſitis per congrua confiniorum loca præſidiis, incurſiones coërcuit; memorante *Eginhardo*; & caſtella paſſim extruxit, è quibus aliqua ad magnarum urbium celebritatem evecta ſunt. Hâc diligentiâ, cui armorum perpetua felicitas robur addidit, factum eſt, ut *Saraceni Turcique* jam tum nimium valentes, fruſtra molirentur pleraque. Habuit iſta virtus inſecutis temporibus ſua intervalla, & ex otio ſubinde reſuſcitata eſt, ſed interpoſitis magnis detrimentis. Quando ergò de *Forma Imperii Carolini* quærimus, &, *An poteſtatem verè Regiam habuerit Carolus?* nihil eſt, quod ſinat nos de ea redubitare, ſi ſeponamus, quæ animis à vero devertendis vulgo valent. Primò enim, in univerſa Hiſtoria *Caroli*, nihil eſt, quod nos citra ambages & figuras doceat, Jura *Imperii* diviſa fuiſſe inter *Carolum* & Proceres: Nicol. Myler. *in Archolog. de ſtat. Imperii priſcâ origin. cap. 6. n. 5. & ſeqq & cap. 7. per tot. & c. 8. per tot.* Paurmeiſter *de iuriſd. l. 1. c. 18. n. 6.* Deinde argumenta fortiſſima ſunt iſthæc: Leges tulit, privilegia dedit *Carolus* ſuo nomine: In judiciis ſupremo arbitrio nemini ceſſit: Magiſtratus & Præfectos ſolus conſtituit & deſtituit: bella ſuſcepit & finivit: tributa indixit & remiſit: Legatos miſit ſuo nomine & recepit: fœdera inivit ſolus: Quantum ejus jus fuerit circa Sacra, ex Hiſtoria noſcitur. Quæ omnia Jura Majeſtatis ordinaria eſſe, *ſupr. tit. 3. §. 9* fuſiùs docuimus: jungenda hîc ſunt ea, quæ D. Bœcler. *in ſecul. 9. pag. 19. & ſeqq.* tradit. Marq. Freherus φιλοπόνημα de ſtatura *Caroli M.* Imperatoris edidit, *in repræſentat. S. Rom. Imperii, tractat. 15. pag. 629.* Sub hoc *Imperatore*, illa, quam vocant, *translatio celebris Imperii Romani ad Germanos ſive Francos*, facta eſt: de qua copiosè hactenus & ſecurè plerique philoſophantur. Nos cum Bœclero noſtro (*ibid. pag. 22.*) hiſtoriam ſummatim proponemus, verbis Eginhardi *ex Annal. an.* 801. ubi, *Karolus autem* (inquit) *cum die ſacratiſſima Natalis Domini ad Miſſarum ſolennia, Baſilicam beati Petri Apoſtoli fuiſſet ingreſſus, & coram altari, ubi ad oratio-*

rationem ſe inclinaverat, aſſiſteret, Leo Papa coronam capiti ejus impoſuit, cuncto Romanorum populo acclamante: KAROLO AUGUSTO A DEO CORONATO, MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI ROMANORUM VITA ET VICTORIA. Poſt quas laudes, à Pontifice more antiquorum Principum adoratus eſt. ac deinde omiſſo Patricii nomine Imperator & Auguſtus appellatus. Interveniſſe antea aliquam pactionem de tradendo Imperio, ex Siffrido Presbytero, Godefrido Viterbienſi, Pau'o Æmylio, & Annalibus Francorum, prodit Dn. Bœcler. ibid. pag. 25. & ſeq. Longobardorum enim Dominatus usque ad Caroli M. ætatem duravit, qui prælio facto Deſiderium Regem cepit, Longobardosque prorſus ex Italia ejecit: & poſteà anno 801. Imperator Occidentis & Romanus factus eſt: ſicque Italiæ Proceres ei & in eum omne Imperium ſuum & poteſtatem transtulerunt, ut olim Populus Romanus per L. Regiam Octaviano Auguſto conceſſerat, Carpzov. ad L. Reg. Germ. cap. 1. ſect. 8. n. 29. 30. 31. Quam tamen ità celebrem translationem non pauciores: Reipublicæ Germanicæ hoſtes, valdè impugnare auſi ſunt. Non recurremus ad Scriptores antiquiores: Præter Hugonem Grotium lib. 2. de jur. bell. ac pac. cap. 9. n. 11. & Davidem Blondellum, noviſſimè, herculè, & quidem anno demum ſuperiori, lectum eſt ſcriptum Gallicum, cui titulus: Diſertation Hiſtorique & Politique ſur le traitté fait entre le Roy & le Duc Charles touchant la Lorraine. In quod ſcriptum Bœclerus noſter quasdam edidit animadverſiones. Gallus autem iſte, quisquis ſit, membr. 4. omnibus probare & defendere nititur viribus, quòd Imperium Romanum non potuerit transferri in Germaniam: & quod Imperatores Germanici tantum ſint appellati Reges: ſed quàm miſerè, oſtendit incomparabilis noſter Bœclerus dict. animadverſ. in ſcript. Gallic. ad dict. membr. 4. & in Carolo M. pag. 24. quo nos referrimus, & actum agere, alienaque pro noſtris vendere nolumus. Pontifex, de quo hîc ſermo eſt, Leo III. fuit: qui indignis modis ab adverſariâ factione habitus ad Caroli noſtri opem confugit, à quo cum reſtitutus eſſet, cogitare de referendâ Carolo gratiâ cœpit; Sigon. de regn. Ital. 4. Hujus Pontificis Epiſtolas ad Carolum M. Conringius Ann. 1655. denuò edidit, & notis illuſtravit. Cæterum in hoc caput translationis Imperii Scriptores Juris publici prolixè incubuerunt; ut, Arniſæus peculiari libello, de translatione Imperii: Petr. de Andlo libr. 1. de Imp. Rom. cap. 13. & ſeq. Lupold. de Bebenburg, de jurib. Imperii Rom. cap. 1. pag. 8. & cap. 3. pag. 18. & cap. 4. pag. 27. & c. 16. p. 108. &c. Joh. Fridr. Fauſt von der Stadt Franckfurt. §. 72. pag. 87. Nicol. Myler. in Archolog. de ſtat. Imperii priſcâ origin. cap. 6. Rupert. in Orator. Hiſtoric. orat. 23. pag. 1059 & obſervat. in Beſold. Synopſ. min. cap. 17. pag. 627. Reinking. lib. 1. de regim. ſec. & eccleſ. claſſ. 2. cap. 4. Beſold. de juridict. Imperii Rom. cap. 2. & ſeqq. Limn. lib. 1 Jur. publ. cap. 5. & addit. tom. 4. & 5.

Carpzov. *commentar. ad Leg Reg. German. cap. 2. ſect.* 8. Jacob. Lampad. *de Republ. Rom. German. part.* 2. Joh. Wurmſer. *exercit. jur. publ.* 1. *quæſt.* 11. Æn. Sylvius *de ortu & authoritate S. Rom. Imperii, cap.* 10. Leonhard. Wurffbain JCt. Norib. *relat. hiſtor.* 3. *per tot.* Fabian. Guſtmeier. *in Feciali Germanico* noviſſimè edito, *libr.* 1. *cap.* 2. & 3. & alii innumerabiles: adverſa itaque Antagoniſtarum opinio tam valida non eſt, ut ſententiæ à tam multis celeberrimis Viris propugnatæ manubrium è manu, cum victoria, extorquere poſſit. Superſunt ad *ſuprà* ex *Eginhardo* enarratam translationis hujus hiſtoriam adhuc duo notabilia. PRIMUM, quòd ex impoſitione coronæ in *Caroli* caput à *Leone Papa* factâ, minimè arbitrandum aut concludendum ſit, *Imperium Romanum ſub vel à Pontifice eſſe*, Petr. de Andlo *lib.* 2. *de Rom. Imperio, cap.* 4. 5 & 9. Lupold. de Bebenburg. *de juribus Imperii Roman. cap.* 8. *pag.* 52. & *cap.* 9. *pag.* 58. & *cap.* 12. & 13. *pag.* 74. & 91. & *cap.* 14. *pag.* 98. &c. Fritzius *de elect. Rom. Regis. poriſm.* 6. adde Auctorem *Comitiolog. Ratisbon.* 1654 *part.* 2. *diſſert.* 2. *pag.* 78. Reinking *d. lib.* 1. *claſſ.* 2. *cap.* 4. Beſold. *de jurisdict. Imperii, cap.* 5. Limn. *lib.* 2. *jur. publ. cap.* 4. & *addition.* Carpzov. *de L. R. d. cap.* 2. *ſect* 5. 6. & *ſeqq.* Joh. Wurmſer. *dict. exercit.* 1. *quæſt.* 12. & 13. Conring. *in libro de Imperio Germanorum Romano cap.* 7. 8. & *aliquot ſeqq.* ubi totam hanc rem tractatam eſt reperire, diſtinctis diligenter, quæ confundi ſolebant. Dn. Bœcler *in ſecul.* 9. *pag.* 23. & 24. Ubi quærit, *an omnino nova aliqua poteſtas in urbem Romam à Pontifice in Carolum cum Imperatorio titulo ſit translata?* Reſp. ex Chronico *Moiſſiacenſi* vetuſtiſſimo: ecce, rem habebat, nomen tantum acceſſit: & plures alii. SECUNDUM notabile eſt, tergeminum iſtud nomen: *Sacrum Romanum Imperium.* In *tit.* 8. §. 2. & 5. in Sacratiſſimorum *Romanorum Imperatorum* prædicata quædam obſervavimus, quæ *Sacrum Romanum Imperium* ipſis largitur. Hîc verò de ipſo *Sacro Romano Imperio* plura ſuperaddere liberet, niſi majoris experientiæ & nominis Viri nos prævenissent: de quibus prædicatis & elogiis (præter Petrum de Andlo *de Imp. Rom. Germ. d. l.* 1. *c.* 14. & *ſeqq.* & *l.* 2. *c.* 2. & *ſeqq.* Reinking. *d. l.* 1. & 2. *c.* 3. Beſold. *de Jurisd. Imperii dict. c.* 2. & *ſeqq.* Dn. Limn. *d. lib.* 1. *cap* 4. & 7. & *addit. tom.* 4. & 5. Carpzov. *de L. R. c.* 1. *ſect.* 15. Joh. Wurmſer. *exerc. jur. publ.* 1. *quæſt.* 10. Dn. & Præc. m. Freinshem. p. m. *de S. R. Imperii Elector. Diatrib.* 1. & alios) noviſſimè Fabian. Guſtmeier. *in Feciali German lib.* 1. *cap.* 1. & Bœcler. noſter, *in vindic. S. R. J. contra Blondellum*: Ubi (1.) quoad nomen *Sacrum*, illius tituli ſeu elogii originem ad ſeculum duodecimum, & quidem ad tempora *Friderici I.* refert. In privilegio (*inquit pag.* 2.) quod *Fridericus I. Imperator Henrico Duci Auſtriæ* dedit *an.* 1156. *Auſtria* appellatur cor & clypeus *Sacri Romani Imperii.* Et mox iterum, quatenus Dux eſſe debeat obnoxius *Sacro Romano Imperio*, vel non, oſten-

oſtenditur ; Goldaſt. *Conſtitut. tom. un. pag.* 302. Inde magis magiſque (ut Dn. Bœcler. *ibidem pag.* 3. porrò ſcribit) frequentata eſt hæc formula, neq; poſt *Caroli IV. Auream Bullam*, in quâ aliquotiens habetur, ut & in aliis ejus ſcriptis publicis, facilè omiſſa: adeò ut ob imperitiam ſtyli curiæ notandum ſe in hunc diem praberet, qui ſolennibus formulis abeſſe tam auſpicatam & ſanctam vocem pateretur; adde, quæ habentur *ſuprà tit.* 8. §. 5. *n.* 5. & apud Freinshem. *d. Diatrib.* 1. *de Elector. n.* 2. 3. & 4. & Limn. *ad Aur. Bull. proœm. obſ.* 13. & *cap* 1. §. 2. *obſerv.* 13. (2.) Quoad nomen *Romanum*, Dn. Bœcler. *ibid. pag.* 14. & 15. ad Dn. Limnæum *in jure publ. & addition. tom.* 1. & *Capitulat. Caroli V.* nec non ad Beſoldum & Speidelium *in theſaur. & ſpecul.* verb Reich/ ſeſe refert: & novem præterea rationes adfert. *Primò* Imperium dicitur *Romanum*, cum adjectione *Nationis Teutonicæ*: Das Römiſche Reich teutſcher nation. *Secundò*, *Ottoni I.* cognom. *Magno*, & omnibus ab eo *Imperatoribus Germanicis*, imperium in urbem *Romam* in perpetuum quæſitum eſt, ut infrà *h.* §. 3. *n.* 2. amplius demonſtrabitur. Knipſchild. *de fideicomm. nobil. cap.* 16. *n.* 26. *Tertiò*, quia id jus adhuc hodiè durat, docente Conringio *libr. de Germanor imperio Roman. cap.* 13. ideò *Romani Imperii* titulum non abſurdè ſibi vindicat, cui *Roma ſubeſt*. *Quartò*, etiamſi per injuriam excidiſſet *Germania* imperio in urbem *Romam*, non eſſet tamen proptereà abſtinendum titulo *Romani Imperij*. Carpzov. *defin. eccleſ. lib.* 2. *tit.* 25. *defin* 417. *n.* 7. Knipſchild. *de fideicomm. nobil. cap.* 6. *n.* 127. & *cap.* 14 *n.* 20. Myler. *delin. de ſtat. præcip. jurib. cap.* 11. *pag.* 64. *Quintò*, quia in *Romani Imperii* nomine aliquid ſingularis gloriæ & celebritatis fuit; ideò negari non poteſt, decus ejus gloriæ ad eos, tanquam per manus traditum & propagatum, pertinuiſſe & pertinere, quibus hæc appellatio communi quaſi conſenſu attributa eſt & attribuitur. *Sextò*, id verò, non ſine ſingulari divina providentia eveniſſe, facilè credunt, qui & divinitus prædictam celebritatem reliquiarum *Romani Imperij*, & multa non abſque numine, quoad hoc negotium, geſta, denique verum rei totius & propagationis miraculum paulò altius meditantur. *Septimò*, illud quoque non in obſcuro eſt: ex quo *Germanis* & *Ottoni* perpetuum urbis *Romæ* & *Italiæ* imperium datum, nullum fuiſſe regnum, quod opibus & auctoritate *Germaniæ* meritò potuiſſet anteponi: ut ſic quoque celeberrimi imperii dignitas in ſede incomparabili ſubſtiterit. *Octavò*, & quamvis nominum rationes ſæpè conſuetudo magis, quàm prudentia moderetur, non videtur tamen ad retinendam *Romani* nominis auctoritatem quicquam incitamenti defuiſſe iis, qui ſeriò intellexerunt & conſiderarunt, quæ hactenus dicta ſunt. *Nonò*, quinimò ea ipſa publicè omnibus inſita perſuaſio de *Romani Imperij* eminentia, ſanctitate, perpetuitate, videtur perfeciſſe, ut per tot æmulationes & certamina,

mina, duraret in hunc diem & pervigeret tanti nominis majeſtas, quod venerantur omnes foris *Chriſtianæ* poteſtates: adeò, ut ſi cui *Chriſtianorum* cætera potentiſſimo hic titulus accedere poſſet, citra omnem tergiverſationem, primo illum loco poſiturus eſſet: ſed proſpectum eſt legibus moribusq;, quos *Deus* ſervet, ne tituli incomparabilis decus externis poſſit opibus accedere: adde, quæ leguntur *ſuprà tit.* 8. §. 5. *n.* 4. & Lupold. de Bebenburg: *de jur. Imperij Rom. cap.* 15. *pag.* 101. *& capp: ſeqq.* & eundem Dn. Bœclerum *ſecul.* 10. *in Ottone M. pag.* 294. 295. *& ſeqq.* & Ant. Gunt. Fritzium, *de elect. Rom. Reg. diſſertat.* 3. *& diſſert.* 5. *quæſt.* 1. & Ereinshem. *d. diatrib.* 1. *de elector. n.* 5. *& ſeq.* (3.) Quoad nomen *Imperium Imperatoris* vox (ex quo conſtitutæ à *Cæſaribus* Monarchiæ accommodata eſt, initio in *Cæſare Dictatore* facto, in *Auguſto*, firmato prænomine) ſemper deinde ſignificavit *Romanum Principem*, non alium ullum: etiam absque adjectione *Romani* tituli. Per ſe enim *Imperator*, eſt *Princeps Romanus*; unde apud *Dion. Caſſium*, ἐν παραλλήλῳ dicitur, ὁ τῶν Ῥωμαίων ἀρχηγὸς καὶ κράτωρ. an aliud ſignificavit, cum *Carolus M.* dictus eſt *Imperator*, cum *Otto Magnus*, eorumque ſucceſſores: minimè gentium: hæc una ſignificatio in ore, in animo fuit usque in hunc diem toti *Europæ*, & omnibus, quibus res *Europæ* penitius innotuerunt, ſi pauciſſimos excipias barbarè invidos. *Imperator* (inquit Dn. Bœcler. *in vindic. S. R. J. contra Blondellum*, *pag.* 45.) & *Imperium*, ſemper ſignificavit *Romanum Imperium*: & *Germanici Imperatores*, ii intelligebantur, qui in dignitatem ejus *Imperii*, quod *Romanum* vocatum eſt, ſucceſſerunt: Noſtrum *Imperium*, etiam ſi hoc quoq; nomine citra omnem quoque controverſiam excellit; altiore tamen auſpicio appellationem ſuam abſolutè & absque adjectione, metitur; Bœcler. *ibid. pag.* 46. adde quæ *ſuprà, tit.* 8. §. 2. *n.* 1. dicta ſunt: & Freinsh. *d. diatr.* 1. *n.* 8. *& 9.* *Ludovicus Pius* jure hereditario *Imperium* ad poſteros tranſtulit. Carpzov. *comment. in L. Reg. Germ. cap.* 1. *ſect.* 8. *n.* 39. vix enim biennio præfuerat *Imperio*, cum majorem natu filium *Lotharium*, conſortem *Imperii* aſſumit, *Auguſtum* appellat, coronatque. E cæteris, alterum (*Pipinum*) *Aquitaniæ*; alterum (*Ludovicum*) *Bajoriæ* Reges dat. Ea partitio confirmata eſt jurejurando Optimatium in Conventu *Noviomagenſi*, quarto poſt anno. Facta quidem hæc ſunt, exemplo *Caroli*, qui non tantum Regna filiis partitus erat, ſed ad extremum etiam *Ludovicum Imperii* ſui conſortem aſciverat: ſed improſperè ceſſit conſilium: diviſaque Imperatoriâ auctoritate in duos, animi ſimul civium ac populorum diſtracti ſunt: hinc ſemina turbarum, *Imperio* toti fatalium; Dn. Bœcler. *in Ludovic. Pio*, *pag.* 53. *& ſeqq.*

Sub *Lothario I.* tale fuit tempus, quo *Imperium Francorum* verè in partes diviſum eſt. Licet enim ſub *Carolo M.* quoque, & *Ludovico Pio*, plures eſſent

eſſent Reges; ſummâ tamen rerum unus potiebatur, qui aſſumpto quidem libera voluntate ſocio *Imperii* jubere cæteris, quæ publica utilitas poſtulabat, poterat, niſi quatenus ſcelus filiorum *Ludovici* adverſus Patrem, juris illius harmoniam conturbavit: nunc penitus tria Regna, ex omni tractatus publici formula obſerves licet. Hinc triſtis ſanè hîc dicendorum exoritur ſeries: ſi ad fines *Imperii* reſpicimus, extrema dehoneſtantur, *Normannisque* & *Saracenis* præſertim in prædam cedunt: neque ſatis eſt, extrema nominare, interiora quoque diviſui & direptui habentur: adeò verum eſt, *civilia armaneque parari neque haberi per bonas artes*; Dn. Bœcler. *in Lothar. I. pag.* 103. *& ſeqq.* Sub *Ludovico II.* ante omnia controverſiam de nomine *Imperatorio* motam per *Baſilium Macedonem Conſtantinopolitanum Imperatorem*, attingit Dn. Bœcler. *in Ludov. II. pag.* 129. *& ſeqq.* Cum enim *Hadrianus Pontifex* Legatos cum literis *Conſtantinopolim* miſiſſet, & *Ludovicum* nominaſſet *Imperatorem*; *Baſilius* nomen *Imperatoris* liturâ induci juſſerat, annoque inſequenti cum ipſo *Ludovico* per Legatos de omittendâ illâ appellatione contentionem ſuſceperat: edidit reſponſionem *Ludovici* Goldaſtus *in Conſtitution. tom.* I. *pag.* 195. Non erat recens *Græcorum* in *Francos Germanosque* invidia, nec levibus illa quidem acceſſionibus aucta, cum *Carolus M. Francorum Rex*, *Imperatoris* appellationem ſuſcepiſſet: ſed opes *Caroli M.* & *Ludovici Pii*, facilè continuerunt æmulorum arrogantiam. Sub *Lothario* minui viderunt formidabilem illam *Imperii* molem; ita ut ad *Ludovicum II.* exigua totius fati portio perveniret. Hic ergo opportunus viſus eſt, in quem æmulatio ſuas vires experiretur: cum præſertim *Baſilius*, homo bellicoſus, altiora ſpiraret. Ità de manu in manum tradita inter *Græcos Imperatores* adverſum *Francos Germanosque* invidia, ad ipſum usque excidium *Græci Imperii*, mirâ & infelici pervicaciâ, perduravit. Quin *Carolus Calvus* non parum imminuerit dignitatem *Imperatoriam*; quando ſuffragationem *Pontificis* quodammodo emit, negari nequit: cui ſcenæ ſtrenuè ſervivit *Pontifex*, cum *Imperatorem* ſibi juratâ fide ad auxilia ferenda obligaret, ejusque electionem *Synodi Romanæ* decreto ſplendiſſimè confirmaret; Dn. Bœcler. *in Carolo II. pag.* 164. Tempore *Ludovici Balbi*, *Imperatoris* nomen & dignitatem magnoperè eviluiſſe manifeſtum eſt: in *Italia*, verbis potius quàm reipſa, *Ludovicus* hic *III.* aliquid juris vindicabat: Patrueles ſuos metuere & conciliare cogebatur: domi non deerant factiones, rebelliones, incurſiones hoſtiles. Apud Dn. Bœcler. in *Ludovic Balb. pag.* 175. *& ſeq.* duo præcipuè monumenta ſunt, quibus Status Reipubl. qualis hoc tempore fuit, accuratè deſcribitur. (1.) Epiſtola *Hincmari*, quâ ſuum Illi de pacifica Regni adminiſtratione conſilium ſuggerit, oſtendendo ſcopulos, ad quos facilè impingi queat, Andr. du Cheſne, *tom.* 2. *pag.* 475.

(2.) Acta conventus *Turonenſis*, quæ apud Eundem *Andr. du Cheſne* inſcribuntur ad *an.* 879. in *Annalibus Bertinianis*, 878.

Caroli Craſſi temporibus illud certè perinſigne fuit, quod in eum tot Regna, de quibus olim & hactenus armis ferè certatum erat, ultrò & ſpontè confluxerunt: in ipſa autem tam vaſti *Imperii* gloria, ignominioſum fuit, *Nortmannos* per vitalia Regnorum graſſantes, novis ſubinde pactionibus & mercedibus demereri potius, quàm virtute perdomare. Motus *Pannonicos* ſub *Carolo Craſſo* exortos, vehementiſſimos illos quidem & cruentiſſimos, accurate deſignat Freherus *in Supplemento Annal. Fuldenſ.* addatur *Aventinus*, & Scriptores rerum *Hungaricar.* vide Dn. Bœcler. *in Carol. Craſſo. pag.* 184. 185. & 186.

Qualis fuerit Reipublicæ Status poſt *Caroli Craſſi* mortem: ſub *Arnulfi* initia, Aſſer Menevenſis *in vita Ælfredi Anglorum Regis*, memorabili deſcriptione exequitur, quæ ap. Dn. Bœcler. *in Arnulf. pag.* 197. & *ſeqq.* legenda, cui placet. Prætereunda hîc non ſunt quorundum Pontificum Romanorum odia in *Imperatores* hujus ſeculi noni, ab excellenti Joh. Friſchmanno, qui *Chriſtianiſſimi Regis* nomine *Argentorati* nunc reſidet, ſueto ſibi genere ſcripturæ, quaſi ad veterum *inſcriptionum* exemplar effictò nuper relata:

Caroli M. poſteris ſe inter & vicinos Normannos diſcordibus
Gravior illata eorum Imperio injuria,
Demto iis & in S. P. Q. R. ac Clerum transmiſſo jure,
Romanos liberè ſciſcendi Pontifices,
Cæpto Nicolai I. perfecto Adriani III. decreto,
S. P. Q. Romano, Eccleſiæ, ipſis exitiali Pontificibus,
Per ſeptuaginta & ultra annos, grande ævi ſpacium,
Continuo Sedem ambitu turbantibus.

Quæ odia & injuriæ Pontificum inter primarias diminutionis *Imperii Rom.* cauſas referuntur, à Reink *lib.* 1. *claſſ.* 2. *cap.* 8. Limn. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 37. Myler. *delin. de Statuum præcip. jurib. cap.* 4. & Auctore *Comitiolog. Ratisbon.* 1654. *part.* 4. *differt.* 8.

II. In *Ludovico IV.* ante omnia periodi *Carolinæ* fatalis terminus notandus meretur. *Carolus Craſſus*, *Carlomanno* & *Ludovico* fratribus ſuperſtes, unicus fuit, cum *Carolo Simplice Ludovici Balbi* filio, de ſtirpe *Caroli*: nam *Arnulfus Carlomanni Germanici* filius, qui poſt *Carolum Craſſum*, ut audivimus, imperavit, ex concubinâ ortus erat: ut & *Carlomannus* ac *Ludovicus Francici*, *Ludovici Balbi* filii; qui & ipſi tamen mortui ſunt acerbo exitu: dum

dum *Ludovicus* quidem luſu puellam inſequens, impetu equi humili oſtio illatus corruit, *an.* 882. *Carlomannus* autem in venatione imprudentis miniſtri vulnere ſternitur; *an.* 884. Supererat ergò unicus de radice *Carolina* ſurculus, *Carolus Simplex*; huic quoque *Imperium* factionibus adimitur. Dn. Bœcler. *in Carolo III. pag.* 183. Quâ occaſione *Paulus Æmylius*, eleganti exceſſu, ſtirpium & familiarum augmenta & detrimenta conſiderat, ac de Carolino genere ità loquitur; *Pectoris vigor fuit in Pipino Craſſo, ignea mens in Carolo Martello, numen propè ipſum in Pipino Rege, animus orbis terrarum ac cœli capax in Carolo M. eo Rege Auguſtoque Franci in ſummo conſtitêre. Ludovicus Pius paterna magnitudine multò fuit inferior. Calvus propior adhuc laudi quàm vituperationi. Balbus brevitate Regni ac Imperii eſt obſcura memoria. In Simplice conſenuit majorum gloria, & nova nobilitas, induſtria ſibi viam in ſolium patefecit apud Francos: id quod etiam apud Germanos accidit in alia ejusdem Caroli M. progenie. Carolus Craſſus Auguſtus nullo exemplo curatorem habuit fratris filium Arnulſum Auguſtum.* De hinc *Ludovicus IV. Arnulfi* filius (cui quidem de nomine Imperatorio lis fuit mota, Dn. Bœcler. *in ſecul.* 10. *in vit. Ludovici IV. pag.* 214. *& paucis ſeqq.*) Imperium adeptus eſt. Congruit autem in hujus *Ludovici* tempora tota malorum Ilias: juſtiſſima inde Ipſi rebus magnis cauſa fuiſſet, niſi vires temporaque (in adoleſcentia enim defunctus eſt) defuiſſent. Stirps *Carolina* in hoc *Ludovico* extincta fuit, ubi libera Regni adminiſtratio, jure gentium, ad populum viciſſim rediit. Carpzov. *comment. in L. Reg. Germ. cap.* 1. *ſect.* 8. *num.* 40. Imperium *Occidentis* enim ad *Francos* translatum, in *Pipini* ſeu *Caroli M.* ſtirpe hereditarium planè erat, Carpzov. *ibid. cap.* 11. *ſect.* 1. *num.* 1.

Poſt mortem *Caroli Craſſi* in partes iviſſe illum contextum *Imperii*, modò parumper oſtendimus. Italia variis motibus contra *Arnulphum* & *Ludovicum* tumultuata, inter *Widonem, Berengarium, Lambertum, Ludovicum Boſonis*, diſtrahebatur. *Conradi* autem tempore *Berengarius* regno *Italia* ſolus potiebatur, jam ab *an.* 902. quin & *an.* 915. *Pontifex Imperatorem* eum unxit, commemorante amplius Sigonio *de regn. Ital. lib.* 6. Hinc eſt, quod *Conrado* nihil negotii in *Italia* fuiſſe tradit Conring. *de Germanorum Imperio Romano cap.* 9. non dimiſſam tamen fuiſſe curam vindicandi juris, ex Ekkardo juniore *de caſib. Monaſt. S. Galli cap.* 1. diſcimus; qui *Hattonem Archi-epiſcopum Moguntinum* in *Italiam*, per hæc tempora iviſſe, exacturum jus regium, & ab *Italia* ditiſſimum rediiſſe, auctor eſt. *Gallia Arnulphi* majeſtatem comiter conſervaverat; ſed *Conrado* imperante, ſeorſum ſibi conſuluit: imò *Carolus Simplex*, cùm *Hungaricis* & inteſtinis bellis fatigari rem *Germanicam* animadvertiſſet, *Lotharingiam*, Germanici juris per *Ludovicum Ludovici Germanici* filium factam, recuperavit, regnoque *Galliæ* adjecit,

jecit, *anno* hujus ſeculi *ſexto decimo*, ſi *Æmylio* credimus: nam alii 915. ſeu potius 912. malunt, Dn. Bœcler. *ſecul.* 10. *pag.* 227. *& ſeq. & animadverſ. in Script. Gallic. membr.* 1. 2. 7. 8. *&* 9. Has æmulationes & diſcordias *Italorum, Gallorum, Germanorum*, occaſione deficientis ſtirpis *Carolinæ*, coortas, in animo habuit haud dubiè *Otto* ille *Saxonicus*, cum ſenectam ſuam Imperatoriæ dignitati inter contentiones vindicandæ imparem judicavit, & *Conradi* vigorem commendavit. Ex quo, Populus & Proceres *Germani* in electione *Conradi* valdè erant ſolliciti, ut Imperium committerent idoneo & tali, qui rectè & juſtè ſciret Rempublicam adminiſtrare. Carpzov. ad *L. Reg. Germ. c.* 1. *ſect.* 8. *n.* 41. *&* 42. Verùm huic conſilio plurimum interceſſerunt domeſtica diſſidia: florebant enim magni ſpiritus Principes, qui *Conrado* delatum in omnia regimen, animo parum æquo ferèbant, de quibus diſſidiis aliisque malis Dn. Bœcler. *d. ſecul.* 10. *pag.* 228. 229. *&* 230. His tot malis concurrentibus, conſilium vindicandæ *Italiæ*, & aſſerendæ in ea dignitatis Cæſareæ, neceſſe fuit interverti: quanquam de jure ipſo nihil deceſſiſſe, non abs re diſputat Johannes Nauclerus, *generat.* 31. *in reb. Conradi.* Cæterum (quoad ulteriorem ſtatus notitiam) Proceres Imperii ſummum ejus decus, non niſi ſub certa pactione & lege, in *Conradum* contulerunt, cujus inter alia membra etiam hoc adjiciebatur, ut *Conradus* quidem *Imperator* ſalutaretur, & ſceptrum teneret, ſumma tamen rerum gerendarum adminiſtratio penes *Ottonem* eſſet. Hæc pactio in electione *Conradi* nata, in Imperio recepta & confirmata eſt, ità ut ſubſequentes *Imperatores* ſub eadem lege ad ſolium regale admiſſos, & Imperium eo tempore, electivum factum eſſe, conjecturare liceat, Carpzov. *ad L. Reg. d. c.* 1. *ſect.* 8. *n.* 43. 44. *&* 45. *& cap.* 11. *ſect.* 1. *per tot.* Nicol. Myler. *de ſtat. priſcar. orig. cap.* 9. *n.* 1. 2. Henricus traditis juſſu *Conradi* inſignibus *Imperii* Succeſſor conſtitutus, & mox conſenſu Procerum comprobatus eſt: Carpzov. *ibid. d. c.* 11. *ſect.* 1. *num.* 6. Apud *Godefridum Viterbienſem* (qui duobus amplius ſeculis poſt *Henricum Aucupem vixit*) κειμήλια ſeu Inſignia Imperii ità recenſentur, & ambitioſâ Philoſophiâ explicantur:

> - - *Crux, Enſis, Sceptra, Corona,*
> *Lancea, Palla.* - - - -

quibus quid acceſſerit, ſequentia tempora docent, vide *ſupr. tit.* 8. §. 5. *n.* 3. *p.* 179. *in fin.* & Martin. Zeiller. *in Itinerar. Germ. p.* 106. & Contin. *p.* 58. *in fin.* & Limn. *lib.* 1. *de jur. publ. c.* 14. *lib.* 7. *cap.* 2. *n.* 8. *& c.* 35. *n.* 13. & Knipſchild. *de jur. civit. lib.* 3. *c.* 1. *n.* 8. *& cap.* 38. *n.* 53. & iterum Limn. *ad Aur. Bull. proœm. obſerv.* 27. Factum jam *Imperatorem* multæ exceperunt turbæ, de quibus Dn. Bœcler. *d. ſect.* 10. *pag.* 247. *in fin. & ſeqq.* & Joh. Cunrad. Dieterich *in hiſtor. Henrici, th.* 6. *pag.* 27. *Lotharingiam*, à corpore *Imperii Ger-*

Germanici per *Carolum Simplicem* Galliæ Regem avulſam, recuperat, viceſſionis obtinet, eidemque pacandæ *Eberhardum* præficit, Joh. Cunrad. Dietericht *ibid. th.* 7. *pag.* 32. *&c.* & Dn. Bœcler. *ibid pag.* 251. *&c. & animadverſ. in Script. Gallic. dd. membr.* 1. 2. 7. 8. *&* 9. Conting. *commentar. de finib. cap.* 6. *Hungaros* aſſiduis incurſionibus *Germaniam* expilantes, circa *Mersburgum* ingenti ſuperat clade, cæſis & profligatis 40000, tranquillitatem *Germaniæ* reddit, Joh. Cunrad. Dieterich *ibid. th.* 8. *pag.* 35. *& ſeqq.*

Circa ſtatum Reipublicæ ſub *Ottone I.* quatuor potiſſimum memorabilia conſideratu digna ſunt. *Primùm*, quod à patre *Henrico* ſucceſſor nominatus, inſigni pompâ *Rex Germaniæ Aquisgrani* ſalutatus ſit: quam inaugurationis cæremoniam, Bœcler. noſter. *in Ottone I. pag.* 281. & Johann. Cunrad. Dieterich *ibid. theſ.* 2. *pag.* 17. *& ſeqq.* prolixè deſcribunt. Cæterum de publica hac *Romanor. Imperatorum* conſecratione & coronatione (præter *ſuprà tit.* 4. §. 8. *artic.* 37. *& h. tit.* 11. §. 2. *num.* 1. ibi, *inter leges Caroli Craſſi*) generaliter legi poſſunt Petr. de Andlo *libr.* 2. *de Imperio Roman. cap.* 5. *&* 6. Hieronym. Balbus *in libr. ſingulari de coronatione ad Carol. V. Imperatorem*. Reinkingk. *lib.* 1. *de reg. ſec. & eccleſ. claſſ* 3. *cap.* 8. Dn. Limn. *libr.* 2. *de jur. publ. cap.* 3. *num.* 29. *& ſeqq. & cap.* 4. *& lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 7. *& cap.* 16. *num.* 16. *& ſeqq. & obſervat. ad Aur. Bull. proœm. obſ.* 36. *& tit.* 1. *&* 2. *&* 26. §. 4. *& tit.* 28. §. 5. *& ad Capitulat. Caroli V. artic.* 30. *pag.* 306 *& plurib. ſeqq. Rudolphi II. art.* 31. *pag* 519. *& Matth. art.* 38. *pag.* 573. *& Ferdinand. III. art.* 39. *pag.* 727. Beſold. *de ſucceſſ regn. libr.* 3. *diſſert.* 1. *& in theſaur. pract. verbo* Franckfort. Carpzov. *ad L. Reg. Germ. cap.* 2. *ſect* 9. *& c.* 3. *ſect.* 3. *num.* 12. *& ſeqq. & cap.* 11. *ſect.* 10. Knipſchildt *de jur. civit. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 9. *& cap.* 14. *num.* 15. Joh. Frideric. Fauſt. von der Stadt Franckfurt / § 73. *pag.* 93. §. 94. *pag.* 127. §. 108. *pag.* 255. §. 109. *pag.* 328. §. 110. *pag.* 360 §. 121. *pag.* 470. Triplici olim coronâ (*Germanicâ*, *Longobardicâ*, *& Romanâ*) Rex Romanorum in Imperâtorem promovendus, coronari ſolebat. Eorum (qui *Romæ* à Pontifice Imperatores coronati ſunt) elenchum exhibet Joan. à Chokier *Schol. in primar. prec. Imperat. ſect.* 1. *num.* 18. Sed duæ poſteriores hodiè ab aula planè receſſerunt. Etſi verò expeditio Romana poſt *Carolum V.* à ſubſequentibus Imperatoribus omiſſa fuerit, quod ſcilicet nihil realitatis per Pontificis coronationem dignitati Imperatoriæ accedere eosque ſumptus adverſus Imperii hoſtes utiliùs erogari poſſe putârint, Carpzov. *de L. Reg. Germ. d. cap.* 2. *ſect.* 9. *num.* 31. Fritzius *de elect. Rom. Regis Poriſm.* 1. *&* 2. adeoque hodiè expeditionis iſtius uſus verè nullus exiſtat, manſit tamen nihilominus ſumma militum taxata à ſtatibus Imperii in caſu neceſſitatis præſtanda. Quin & hodiè communiter ferè contributio ſecundum expeditionem Romanam, nach dem Römerzug / in pecunia numerata

merata præſtari ſolet Limn. *de jur. publ. lib.* 4. *c.* 7. *n.* 50 *& ſeqq.* Carpzov. *ad d. L. Reg. cap.* 8. *ſect.* 6. quò pertinent collectæ & aſſiſtentiæ contra Turcam. Joh. Hieronym. Im Hoff *ſingular. polit. cap.* 46. *& ſeqq.* Præliminar. Diſcurs, was bey dem Reichstag 1663. vermög der Käyſerl. propoſition zu deliberiren vorkommen möchte.

Secundum, memorabile eſt, internecio *Hungarorum* totalis ad *Lycum* amnem, quam ipſi *an.* 955. perpeſſi ſunt, Dn. Bœcl. *ſec.* 10. *in Ottone M. p.* 329. & Joh. Conrad. Dieterich / *in ejusd. Imperatoris hiſtoriâ*, *theſ.* 8. *p.* 90. *& ſeq.*

Lotharingi (quod *tertium* memorabile eſto) mobili homines ingenio, rebus novis ſtudendum rati, dum novi Regis auctoritas inter diſcordias domeſticas fluctuat; *Ludovicum Transmarinum Galliæ Regem*, Ducem rebellioni ſuæ quærunt; quem multa conantem *Otto* armis conſiliisque ſubmovet, & *Lotharingiæ Ducatum Brunoni* fratri ſuo, *Archiepiſcopo Colonienſi*, cum ſeculari poteſtate tradit, qui primus jurisdictionem exercet ſecularem, Dn. Bœcler. *ibid. pag.* 310. *& animadv. in Script. Gallic. dd. membr.* 1. 2. 7. 8. *&* 9. & Joh. Conr. Dieterich / *ibid. th.* 12. *pag.* 123 *& ſeqq.*

Debemus omninò, pro *quarto* memorabili, ad hunc rerum *Ottonis M.* Contextum adjungere res *Italicas.* *Otto* noſter, *Berengario*, *Longobardorum Rege*, aliisque Tyrannis expulſis, totam *Italiam* à *Caroli* poſteritate deperditam; & errore hactenus velut circumactam, *Romano Imperio* in perpetuum recuperavit, & à tyrannis felicibus armis vindicavit: ex quo, in tam verè *Magno Imperatore* per *Cæſareum* titulum *Germania* imperium aliquod ſummum perpetuum in urbem *Romam*, *Papam*, ac Patrimonium *Eccleſiæ Romanæ* accepit, Conring. *de Germanor. Imperio Rom. cap.* 10. *& ſeq.* Rupert. *obſerv. in Beſold. Syn. min. cap.* 18. *pag.* 647. *& ſeqq.* Dn. Bœcler. *in Ottone M. pag.* 315. *& ſeqq.* Joh. Conrad. Dieterich / *ibid. pag.* 96. *& ſeqq.* unde rectè Teutonici Proceres apud Guntherum *in Ligurini libr.* 1. *pag.* 17.

Nos quibus eſt melior libertas, jure vetuſto
Orbe ſuo: quoties vocat inclyta Principe ſedes,
Quodlibet arbitrium ſtatuendi Regis habemus:
Ex quo Romanum noſtra virtute retemptum,
Hoſtibus expulſis, ad nos juſtiſſimus ordo
Tranſtulit imperium, Romani gloria regni.
Nos penes eſt, quemcunque ſibi Germania Regem
Præficit, hunc dives ſubmiſſo vertice Roma
Suſcipit, & verſo Tiberim regit ordine Rhenus.

Videatur etiam, quibus placet, noviſſimè Nicol. Myler. *in Archolog. de ſtat. Imperii priſcâ origin. cap.* 9. *n.* 1. *&* 2. *& de eorundem præcip. jurib. c.* 9.

per tot. Ottone II. imperitante, in perſequendo *Henrico Bavaro*, *Bohemicum* bellum interponitur: ſubinde *Gallicum*: poſteà *Slavicum*, atque ſic deinceps res *Italicæ*: quibus diſquirendis nunc non eſt locus: videatur omninò Dn. Bœcler. *in Ottone II. pag.353. & ſeqq.* Quomodo *Itali* occaſione mutati *Principis* libertatem recuperare, conſulatus in civitatibus inſtituere, privatas turres in urbibus ædificare, aliaque ſeditioſius moliri cœperint, apud Sigonium *lib. 7. de regn. Ital.* videre licet.

Ottonis III. in ordine *Imperii* ſucceſſio controverſia non caret: *Henricus* enim *Bavarus Henrici* (qui *Ottonis M.* frater fuit) filius, extincto *Ottone II.* ſibi vindicare *Imperium* cœpit: tutelam pueri *Ottonis*, de quo hîc ſermo, ad ſe lege pertinere contendebat; inde Regnum palàm ambiebat: *Magdeburgenſi* primum conventu, occaſione *feſti palmarum*, inſtituto, poſtea *Quedlinburgenſi paſchate* à ſua factione Rex appellatus eſt. Sed ivit obviam pars Procerum melior his conatibus, & armis ſumtis extorſit *Henrico Ottonem* puerum, quem rapuerat, matrique *Theophaniæ*, & aviæ *Adelheidæ*, ſive potius *Imperio Imperatorem* reddidit. Adminiſtrationem Imperii in pueritia *Ottonis* multum debuiſſe matri & aviæ ex iis, (quæ Bœclerus noſter *in Ottone III. pag.366. & ſeqq.* curioſè, ut ſolet, & fideliter tradit) nobis conſtat. Ad hæc tempora denique refertur vulgo *Electorum Principum* origo, tanquam illi vel ab *Ottone III.* vel à *Pontifice*, idque vel vivo *Ottone*, vel poſt obitum ejus, inſtituti ſint. Statim enim, ut in rebus commentitiis fieri ſolet, variè differunt: inſtituitque prolixam de hac re diſputationem Baronius *ad annum 996. §. 38. & ſeqq.* contra quem multi hactenus ſcripſerunt: nuper etiam Dn. Limn. *in Capitulat. Caroli V. artic. 28. pag.291. & ſeqq. plur. & in Capitul. Ferdin. III. artic. 50. pag. 746. & ſeqq. & obſervat. in Aur. Bull. cap. 1. & 2. & cap. 4. & paſſim. & de jur. publ. lib. 2. cap. 3. & lib. 3. cap. 1. cum addit.* Noti ſunt, qui de argumento toto ſcripti ſunt alii plures libelli; ut Goldaſt. *in polit. imperial.* Onuphr. Panvin. *de Comitiis Imperatoriis*, Petr. de Andlo *de Imperio Rom. lib. 2. cap. 2.* Chriſtoph. Gevvold. *Commentar. de electoratu.* Joachim Cluten *Diſſertat. de Comitiis Electoral.* Hieronym. Balb. *de coronat. pag. 27.* Conring. *de Septemvir. S. Elect.* Nicol. Ciſner *in opuſcul. lib. 1. pag. 11. & ſeqq.* Anton. Gunter. Fritzius *de election. Rom. Reg. per tot.* Juſt. Aſterius *in exam. Comit. Ratisbon. 1636. & Comitiolog. 1654.* Reinkingk *lib. 1. de reg. ſec. & eccleſ. claſſ. 3. cap. 3. & ſeqq. & claſſ. 4. cap. 7.* Carpzov. *ad L. Reg. Germ. cap. 10. ſect. 5. & ſeqq. & cap. 11. per tot. & in volum. diſput. Hiſtor. Polit. iurid. diſput. 3. & diſputat. 8. & 9.* Beſold. *de ſucceſſ. regn. lib. 2. diſſertat. 3. & Synopſ. Polit. lib. 1. cap. 5.* Wurmſer. *exercit. Academ. 2. per tot.* Jac. Lampad. *de Repub. Rom. Germ. part. 2. cap. 4. pag. 103.* Reinhard. König, *de orig. Elector.* Martin. Titius *de origin. Elector.* Joh. Paul. Windek,

dek, *de orig. Elect.* & noviſſimè Nicol. Myler. *in Archolog. de Stat. Imperii priſcâ origin. cap. 9. num. 3. & ſeqq. & cap. 10. & 11.* & Joh. Friedr. Fauſt von der Stadt Franckfurth §. 92. *pag.* 111. & Dn. Bœcler. *comment. ad Plin. Paneg. de Trajan. cap. 3.* tandemque Joh. Theod. Sprènger, *in Tacit. axiom. lib. 1. cap. 47. pag. 177.* & Dn. & Præc. m. Joh. Freinshem. p. m. *Diatrib. de S. Rom. Imp. Elector.* & Dn. & Præc. m. Matth Bernegg. p. m. *diſp. de jure eligendi, &c.* 1627. Reſp. *Paul* Stettner. quorum plerique, imò ferè omnes, *Collegium Septemvirorum* non certo aliquo *Imperatorum* vel univerſi *Imperii* decreto introductum fuiſſe, ſed tacito Principum Imperii conſenſu paulatim irrepſiſſe, putant, interveniente longi temporis curſu, quo validior nullus eſt titulus, donec tandem per *Carolum IV.* in *Aureâ Bullâ* confirmaretur. Cæterùm de Principum *Germaniæ* eminentia & prærogativa ſingulari, ſuper alios *Europæ* Principes, quam plurimi rerum *Germanicarum*, Scriptores, partim à nobis *ſupr. tit. 1. §. 5. num. 1. & infr. tit. 12. part. 3. §. 15.* partim à Nicol. Ciſnero *in opuſcul. lib. 1. pag. 9. & lib. 2. pag. 465. & ſeqq.* partim ab Henrico Salmuth *in reſp. jur. pro matrim. Principis cum virgine nobili, pag. 2. & ſeqq.* partim à Nicol. Mylero *in delineat. & archolog. Princip. & Stat. Imperii*, copioſè allegati, legi poſſunt, adde Limn. *libr. 5. de jur. publ. cap. 1. cum addition. tom.* Coronidis loco quæritur, *Utrum Electio Succeſſioni præferenda?* R. Quod ſui naturâ Electio præſtantior: ſed firmior & tutior ferè Succeſſio. Præter quamplurimos hac de re maximè legendi ſunt, Beſoldus *de ſucceſſ. regn. in prodromo*, ubi certamen prærogativæ, quod Electioni cum Succeſſione eſt, decernitur: & Cyriacus Lentul. *in Auguſt. pag. 360. & ſeqq.* & Limn. *ad A. B. cap. 1. §. 1. obſerv. 4. pap. 59.*

Sequitur pars ſecunda, de ſeculi undecimi Imperatoribus.

§. 4.

	nat.	elect.	mort.
Henricus II. cogn. *Claudus & Sanctus.*	972.	1002.	1024.
Conradus II. cognom. *Salicus.*	9..	1025.	1039.
Henricus III. cognom. *Niger.*	1017.	1039.	1056.
Henricus IV.	1051.	1056.	1106.

Annorum hujus ſeculi annotatio, & genealogiæ ratio, petenda ex Ruperti *obſervat. ad Beſold. cap. 18. pag. 671. & ſeqq.* Coincidunt in hoc ſequentes *Conſtantinopolitani Imperatores: Romanus Argyrus, Michael Paphlago, Michael Calaphatus, Conſtantinus Monomachus, Theodora, Michael Stra-*

tio.

titieus, *Iſaacius Comnenus*, *Conſtantinus Ducas*, *Romanus Diogenes*, *Michaël Ducas*, *Nicepborus Botoniates*, *& Alexius Comnenus*: de quibus omnibus iterum Rupertus *obſerv. in Synopſ. Beſold. minor. cap. 16. pag. 607. & ſeq.* legendus.

§. 5.

Ad latas hujus ſeculi *Imperatorum Conſtitutiones* nunc ordo nos vocat. *Henrici II.* Reſponſum, *quod Imperator non debeat in vindictam alicujus Principis bona ſubjectorum devaſtare*, extat apud Goldaſt *tom. 1. Conſtit. Imper. pag.* 227. Ejusdem Conſtitutionem, *de regalibus Romanæ Eccleſiæ conceſſis*, & Decreta *Comitiorum Altſtetenſium* vide *ibidem dict. pag.* 227. *& pag.* 230. Idem Imperator *an.* 1023. Conſtitutionem promulgavit, *de familiis Monaſterialibus & Epiſcopalibus compeſcendis*, *& iurisdictione Prælatorum*, legendam *in tom. 2. pag. 46.*

Conradus II. laudabile edidit reſponſum, *quòd Imperator juſtitiam petentes audire & judicare*, *rebus relictis omnibus*, *debeat*, quod apud eund. Goldaſtum, *tom. 1. dict. pag.* 230. legitur. Ejusdem *Conradi II.* Decretum *in Papienſes rebellionis reos*, *quòd Palatium Imperiale deſtruxerunt*; nec non Reſcriptum perelegans, *quòd virtute hoſtes*, *& non fraude ſint ſuperandi*, extat apud eundem, *dict. pag.* 230.

Ab *Henrico III.* Conſtitutiones *de juſtitia & privilegiis Bambergenſium Miniſterialium*, habemus, in Goldaſt. *tom. 1. pag.* 231. Idem *Henricus III. an.* 1051. *Hagenoæ in Alſatia* Comitia habuit Imperialia, *de conventione pacis publica*: quorum Receſſus tredecim paragraphos complectitur, & in Goldaſti *tom. 2. pag.* 47. legitur.

Denique *Henrici IV.* (qui Imperio pluribus, quàm cæteri in hoc ſeculo, annis præfuit) varia reſcripta, mandata, decreta, ſententiæ, edicta, & receſſus &c. *in eod. tomo primo*, *dict. pag.* 231. *& plurib. ſeqq.* Goldaſti, reperiuntur, & à curioſis *ibidem* legi poſſunt. Quoad plures horum *Principum Conſtitutiones*, remittimus Lectores ad Goldaſti *tomum tertium*, quo nos propter penuriam exemplarium (quorum vel unius ſolummodò potiundi omnis labor fruſtrà erat) hactenus carere oportuit.

Quoad jus verò Orientale, aliquot hujus ſeculi *ſupra* § 4. enumeratorum *Imperatorum Conſtitutiones*, in *juris Orientalis libro* 1. ab Enimundo Bonefidio, an. 1573. edito (quæ etiam in *Corpore noſtro Juris Civilis* extant) Lectores invenient. Attaliatæ Michaëlis quoque *Synopſis Baſilicorum* extat, cujus titulus πόνημα νομικὸν ἢ τοι πραγματικὸν, *Michaëlis Ducæ* Imperatoris juſſu *anno* ejus Imperii *tertio*, circa *annum Domini* 1070. conſcripta, *tomo ſecundo Juris Græco-Romani* incluſa à Leunclavio, à Frehero edita.

§. 6.

Res quædam geſtæ *Henrici II.* & *Conradi II.* à Ruperto, *obſerv. in Beſold. Syn. minor. cap.* 18. *pag.* 652. & *ſeqq.* recenſentur. *Senatus-Conſultum Romanum De Lege Regia*, quâ an. 1040. à Papa Senatu Populoque Romano jus omne & poteſtas *Henrico III.* Imperatori & in eum collata eſt; item de electione Romani Pontificis, & inveſtituris Epiſcoporum &c. in Goldaſti *tom.* 1. *pag.* 231. his verbis legitur: *Negari non poteſt, quòd Pater Domini Regis Henrici piæ memoriæ Henricus Imperator, factus eſt Patricius Romanorum, à quibus accepit in electione ſuper ordinando Pontifice principatum. Huc accedit, quòd Nicolaus Papa hoc Domino Regi Henrico privilegium, quod ex paterno jam jure ſuſceperat, præbuit, & per Synodalis inſuper Decreti paginam confirmavit*: cujus Scoti mentionem *ſuprà titul.* 4. §. 2. *in fin.* quodammodò fecimus. Addenda quoque hîc ea ſunt, quæ ab eodem Ruperto *in obſervat. ad Beſold. dict. cap.* 18. *pag.* 654. traduntur.

Henricus IV. quinque annorum puer *Aquas* deductus, in *Caroli M.* & *Ottonis M.* tritavi ſui ſolio collocatus eſt. Sed, ut Pontifices, *Caroli M.* poſteris maximas intulerunt injurias, *ſuprà* §. 3. *num.* 1. *in fin. hujus titul.* 11. ita ejus *Henricici IV.* imperium *Hildebrandus* ſive *Gregorius VII.* (*Imperatorum flagellum ſæviſſimum, belli fax, ſeculi ſui opprobrium, monſtrum nulla virtute redemptum*) valdè labefactavit, vel peſſundedit potiùs: pleraque ipſe Beſold. *d. cap.* 18. *in Synopſ. hiſtoric. tam major. quàm minor*: & Cluverus *in epitom. hiſtor. pag.* 505. & *ſeqq.* te docent.

Ille ipſe Imperator, cum adoleſcentiæ libertate venationi & luxui operam dare, Principes alios contemnere, Nobiles opprimere, ignobiles efferre, filias illuſtrium obſcurioribus conjugare, præſidia, non iis quibus debuit, committere, & omnia licentius agere cœperat, omnium inde in ſe traxit odia, ita ut plerique Principes eum Regno, plerique vitâ privare ſtuderent, plerique apud ſummum Pontificem maximis accuſationibus & graviſſimis querelis onerarent, ac de Simoniacâ pravitate redarguerent, Cuſpin: *in vit. Henrici IV.* Unde cum Ordines Imperii in *Comitiis Forcheimenſibus an.* 1077. propter immanem ſuam truculentiam ipſum deponere Imperio, ac novum Imperatorem certis quibusdam conditionibus præſcriptis creare volebant, & Legatus Pontificius, qui fortè tunc ibi aderat, contradicere, eumque creandi modum ut omninò novum & inſolitum oppugnare cœperat, non obſtante iſta Legati contradictione, cauſæ quædam, (quas, quòd injuſtè viguerant, deberet emendare) exceptæ fuerunt: *Una*, ut Epiſcopatus nec prece nec pretio corruptus daret, ſed ut Eccleſiis electionem liberam permitteret: *Altera*, ut eligendi Cæſaris poteſtatem ordinibus

bus concedens, dignitatem Imperii minimè faceret hereditariam; Carpz. *ad L. Reg. Germ. cap. 1. ſect. 8. num.* 47. Conring. *diſp. de Septemvir.* Reſp. *Henr. Wilhelm. Pape*, 1644. *theſ.* 20. Quæ res quàm ingentes dederit turbas, loquuntur omnes illius ævi hiſtoriæ: etenim, cum ſaluberrimo inſtituto non exigua haberetur ſanguinis ratio, hoc unico quaſi repagulo, quo feroces Principum cohiberentur animi, remoto, & effrenem nacti Proceres poteſtatem, non potuêre non maximis omnia miſcere motibus: dum enim quisque ſibi ut digniori, potentiori aut opulentiori primas quoque in Republ. arrogare contendit, electi ſunt eodem tempore plures, qui inter ſe commiſſi totam ferè *Germaniam* everterunt, accedente inſuper etiam illâ *Pontificum* improbitate, de quâ paulò *anteà*; Conring. *dict. diſp. de Septemvir. theſ.* 21. De Tyrannis ſive Imperatoribus adulterinus horum temporum, Strada *in Cæſar. pag.* 416. *& ſupr. tit.* 9. §. 19. Incidit in ejusdem imperium nobilis expeditio *Godefridi Lotharingiï* & *Bullioniï* Ducis contra impios & profanos, terram ſanctam obtinentes: ad ſexcenta millia peditum, & equitum centena millia armavit exercitum, quem rarò *Europa* noſtra vidit: belli is eventus fuit, ut *Godefridus* victis hoſtibus terræ ſanctæ primus Rex fieret, Juſt. Lipſ. *lib.* 1. *monit. & exempl. polit. cap.* 2. *monit.* 2. *ex* 4. Otho Friſingenſ. *lib.* 7. *cap.* 2. *& ſeqq.*

Tertia pars, in quâ ſeculum duodecimum.

§. 7.

	nat.	elect.	mort.
Henricus V.	1082.	1106.	1125.
Lotharius II. cogn. *Saxo.*	1075.	1125.	1137.
Conradus III. cogn. *Suevus.*	10 - -	1137.	1152.
Fridericus I. cogn. *Ahenobardus & Barbaroſſa.*	1121.	1152.	1190.
Henricus VI. cogn. *Suevus.*	1165.	1190.	1197.
Philippus cogn. *Suevus.*	11 - -	1197.	1208.

De annis horum *Imperatorum* & genealogiâ, conſulendus iterum Rupertus *in obſervat. ad Beſold. hiſt. dict. c.* 18. *pag.* 657. *& ſeqq.* In hoc ſeculo duodecimo *Imperatores Conſtantinopolitani* occurrunt ſequentes: *Johannes Comnenus, Manuel Comnenus, Alexius Comnenus, Andronicus Comnenus, Iſaacius Angelus, Alexius Angelus*: videantur de his Joh. Cluverus *in epitom. hiſt. pag.* 519. *& ſeqq.* & Rupert. *in obſ. ad Beſold. ſyn. min. cap.* 16. *pag.* 609. *& ſeq.*

§. 8. Se-

§. 8.

Sequitur *Nomotheſia* hujus ſeculi. *Henrici V.* Decreta *Comitiorum Northuſenſium*: Edictum *de vindicandis injuriis in Imperii contumeliam illatis*: Ejusdem & Procerum Imperii Reſcriptum *ad Henricum Imperatorem exauthoratum*: Edictum *contra impia & turbulenta decreta Paſchalis Papæ & Conciliabuli Tricaſini*: Reſcriptum *ad Paſchalem Papam, ut Eccleſiaſtici regalia & feuda ſua Imperio ac Cæſari reſignent, & decimis contenti in Eccleſia vivant*: Ejusdem pacta quædam cum *Papa Paſchali de juribus Imperiĳ & Eccleſiæ*: & Edictum *ut Archiepiſcopo propter rebellionem & perfidiam per imperialem ſententiam damnato, nulla obedientia præſtetur*: legas apud Goldaſtum *in tom.* 1. *Conſtitut. Imperial. à pag.* 247. *& ſeqq.*

De ratione Legum ab *Ottonum* temporibus usque ad *Lotharium II, Saxonem* (quod obiter hîc, ſi quid fortè in prioribus omiſſum fuerit, ſignificamus) vide Herm. Conringium *in libr. de origin. jur. germ. cap.* 19. Hujus *Lotharĳ II.* Mandatum, *ut Epiſcopus in Eccleſia ſua reſideat, ſub pœnâ depoſitionis &c.* nec non Proceſſum in cauſa *Abbatis Caſinenſis* cognoſcenda & dijudicanda, quem *Monachi* ſui apud *Imperatorem* accuſabant; idem Goldaſtus *in eod. tom.* 1. *pag.* 260. exhibet. Præter hæc, nullam certè legere hodiè eſt latam ab ipſo legem, quæ *Germaniam* obligaverit, Conring. *de orig. jur. Germ. cap.* 25. *princ.* Memoranda tamen hîc ſunt ea, quæ *ſuprà tit.* 1. §. 4. *num.* 1. *& tit.* 10. §. 8. de *Lotharĳ* II. *Imperatoris, & Irnerĳ JCti Bononienſis*, ſtudio erga *Jus Juſtinianeum*, juxta communem vulgi opinionem, ſive potius errorem, minùs curioſè attigimus, operæ precium exiſtimantes, ſi hoc loco ex ſæpius laudati Conringii *libro de origin. jur. germ.* quatuor hac de re quæſtiones accuratius quodammodò diſcuteremus: quarum *prima* hæc eſto: *An Juris Juſtinianei ante Lotharĳ ætatem aliquis fuerit in foro uſus?* Conringius *d. libr. cap.* 20. *in fin. pag.* 90. ſic concludit: Ante *Lotharium* in *Italiâ Juris Romani*, & quidem maximè *Juſtinianei*, uſus aliquis arbitrarius ſuperfuit, exiguus ubivis, frequentior tamen *Romæ*, in aliis *Exarchatus* locis quàm in *Regno Longobardico.* adde quæ Joh. Strauch *in Irnerio non-errante cap.* 2. *theſ.* 8. & Dn. Joach. Hagemeier. *in libr. de authoritat. jur. civil. & Canon. cap.* 7. tradunt. *Secunda* nunc quæſtio ſuccedit: *Num Lotharĳ juſſu Jus Juſtinianeum in ſcholis doceri cœperit?* Quæ, ex duplici ratione negatur: (1.) quod nullo antiquo monumento fide digno Cæſari iſti Juris ſtudia referantur accepta: Conring. *d. l. cap.* 21. *pag.* 91. *&c.* qui idem Conring. *ad finem hujus libri pag.* 307. Juriſconſultorum *Bononienſium*, Bartholdo *Nihuſio* de *Irnerio* hoc quædam percunctanti, datum *reſponſum* in lucem emiſit, quo in *reſponſo* ſolidè monſtratur, nullum hac de re antiquum monumentum

rum fide dignum extare; quod ipſum etiam reſponſum laudatus modò *Joach. Hagemeierus* ſibi de eâdem re, dum *Bononiæ* degeret, requirenti à *Profeſſoribus ibidem* datum fuiſſe, candidè fatetur, *dict. cap.* 7. (2.) quòd optimi quique Veterum ea de novo exordio ſtudii illius, *Lotharij*, item & *Bononienſium* rebus narrent; quæ probant haud obſcurè, nullam *Lotharij* auctoritatem ad Juris illius interpretationem acceſſiſſe; iterum Conring. *dict. cap.* 21. *pag.* 101. & *JCtorum Bononienſium Reſponſ. pag.* 313. ubi *Irnerium* privatâ auctoritate interpretationi Legum initia dediſſe, reperitur. *Tertia* quæſtio ſic ſe habet: *Num Lotharij Cæſaris juſſu in Italiâ abrogatæ ſint receptæ hactenus Leges, Longobardicæ ſcilicet & Francicæ, & in earum locum ſola Juſtinianea in forum reducta?* Quod Conring. *dict. lib. de orig. jur. germ. cap.* 22. ex *Sigonio* (qui omnes *Lotharij* res in *Italia* geſtas usque ad obitum perſequitur diligentiſſimè) & laudato *Bononienſium Doctorum reſponſo*, pernegat: ex famâ itaque totum hoc eſt acceptum, non ævi veteris, ſed Doctorum recentium: vide etiam Strauch. *in Irnerio non errante dict. cap.* 2. *dict. theſ.* 8. & Hagemeier. *dict. lib. un. cap.* 7. *Quarto* quæritur loco: *Quomodo Juris Juſtinianei reſtauratio hac ætate contigerit?* Ad quam quæſtionem Conringius noſter *cap.* 23. *de orig. jur. germ. pag.* 112. 113. 114. & 118. ita reſpondet: Illâ ipsâ ætate mirum in modum cœpit in *Italia Romanum Jus* invaleſcere, nec ullo juſſu Cæſareo, ſed ſolâ & unicâ æquitatis laude & opinione Populo placuiſſe, magno ſtudio *Bononiæ* incumbente *Irnerio*, idque ab æquitate & ſingulari prudentiâ commendante: *& paulò poſt*: Cœperunt illa Jura iterum apud *Italos* refloreſcere ſpontaneo populi ſtudio, penes quem nempe arbitrium erat vel *Longobardicas* vel *Romanas* Leges ſectandi, enatâ opinione *Romanum* jus *Longobardico* & æquius & plenius & utilius eſſe. Creditum hactenus fuit, *Irnerium* iſtum, qui & *Guarnerius* & *Wernerus* appellatur, hominem natione *Germanum*, Profeſſorem Philoſophiæ artiumque initiò *Ravennæ*, *Lothario* imperante, & poſteà Juris, *Bononiæ*, Doctorem & *Lotharij* Cancellarium, *Summarum* ſeu *Epitomarum*, quas ex *Novellis Juſtinianeis* contractas ſuis locis *Codici* repetitæ prælectionis inſertas habemus, fuiſſe auctorem. Quà tamen famâ non aliud conſecutus ille fuit, quàm ut nomen ejus tanquam perpetuò errantis uſurpetur, & videatur *Irnerius* dictus, quaſi der Jrrende. Covarruv. *ad cap. ſi heredes. extr. de teſt. n.* 7. & in transſcribendis *Authenticarum* textibus aliquando vel dormitaverit, vel *Punicâ religione* fidem ſervaverit, Balduin. *proleg. in lib. Inſtit.* Sixtin. *de regal. lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 34. & *ſeq.* & *cap.* 11. *n.* 75. & *cap.* 12. *n.* 28. adeò, ut ante viginti quaſi annos, & quod excurrit, in illuſtri *Friſiorū Academiâ Franekeranâ* JCtus celeberrimus Joh. Jacob. Wiſſenbachius integram *errorum Irnerianorum ſyllogen*, in publicum expoſuerit: in cujus frontiſpicio *th.* 1. *Irneri-*

um à multis vapulantem producit, quòd complures *Authenticas* partim perperam deſcripſerit, partim in alienum locum tranſtulerit, adeoque oſcitanter conſarcinaverit. Sed & *Errorum Irnerianorum promulſidem* ex paterno *Novellarum* opere collectam Georgius Rittershuſius *an.* 1623. pro ſua inaugurali ad libandum *Altorfii* propinavit. Ubi tamen omnes monent, & conſentiunt, quotiens de his *Authenticis* controverſia incidit, recurrendum eſſe ad fontes, unde ſumuntur, à quibus ſæpè deviare reperiuntur. Dn. Joach. Hagemeierus *dict. libr. de authoritat. Juris Civil. & Can. dict. cap.* 7. tres dat effectus harum *Summarum* ſeu *Epitomarum*: (1.) *inquit*, corrigunt Leges *Codicis*; (2.) limitant aut reſtringunt jura vetera, (3.) ampliant jura vetera. Ille ipſe *Irnerius* (dicit porrò *Hagemeier*.) Libros *Legum Romanarum* eversâ *Maſitanâ* civitate *Apuliæ* in bibliotheca quadam à *Piſanis* militibus inventos evulgavit, atque ità *Jura Juſtinianea* quaſi poſtliminio reſtituit, nec non (ut Georg. Chriſtoph. Walther. *de ſtat. Doctor. cap.* 3. §. 9. quidem opinatur) dignitatem vel gradum Doctoratûs, ſeu Doctorum promotionem, inſtituit: meritò igitur *Lucerna Juris* appellatur, Mund. *de muner. cap.* 1. *num.* 232. Cæterùm noviſſimè Joh. Strauchius *in Irnerio non errante dict. cap.* 2. *th.* 1. *& ſeqq.* negat, *Irnerium* hunc *Authenticarum* auctorem fuiſſe: Cùm ergò non ſit autor, neque de tot erroribus ſons eſt, neque (nullas omninò hîc agens partes) peccare potuit, Strauch. *dict. cap.* 2. *th.* 6. mortuus autem eſt hic *Irnerius* circa *Annum Chriſti* 1150. Hæc de *Lotharij* nomothesia.

Conradus III. *an.* 1142. Reſcriptum ad *Joh. Comnenum Imperatorem Conſtantinopolitanum, de præcellentia & auctoritate Imperij Romani* edidit, Gold. *tom.* 1. *p.* 262. Idem Melch. Goldaſtus, *anno poſt milleſimum centeſimum quadrageſimo*, adeoque poſt obitum *Lotharij* in *Codicem* illum *Leges Longobardicas* relatas, qui hodieque *tribus libris* diſtinctus ſupereſt, *in prolegom. Collect. Conſuetud. & Leg. Imperial. & pag.* 11. *cum ſeqq.* & illo circiter tempore opus hoc concinnatum eſſe, teſtis eſt Conringius *d. c.* 22 *de orig. jur. germ.*

Friderici I. quamplurima Reſcripta, Edicta, Leges, Conſtitutiones, Mandata, Decreta, Pacta, Reſponſa, & Sententias &c. lege apud eund. Goldaſt. *d. tom.* 1. *à pag.* 263. *uſque ad pag.* 286. Statum Imperii & Eccleſiæ concernentia: Acta *Comitiorum Geilenhuſienſium* ſub eodem *Friderico* &c. idem Goldaſt. *tom.* 2. *pag.* 50. habet: Inter quas *Conſtitutiones* illæ *de pace* in magno ſemper fuêre precio: inter illa enim *Germaniæ* diſſidia & bella civilia penè perpetua (ut docet Conringius noſter *de origin. jur. germ. cap.* 25.) quum in omnibus fermè Regni *Comitiis* pax publica novis juramentis eſſet ſtabilienda, ſecundum has *Friderici* leges per diu pacis civilis controverſiæ judicatæ videntur: nec non aliæ, admodum licet paucæ, & *Friderici* hujus,

jus, *& Henrici VI.* ut & *Ottonis IV.* cùm *alibi* leguntur, tùm in libros *Juris Saxonici*, *& Suevici*, necnon *Magdeburgenſis weichbildici* tranſierunt. Porrò ab eodem hoc *Friderico Authenticæ* (quas ex *Novellis Juſtinianeis* contractas ſuis locis *Codici* repetitæ prælectionis inſertas habemus, ſicuti *modò ſuprà* dictum) auctoritate Imperatoriâ fuêre donatæ: ità enim de ſe *ipſe Imperator* in *Roncalienſibus Comitiis* apud Radevicum *de geſtis Friderici I. lib.* 4. *cap.* 3. *Noſtis* (inquit) *quod Jura Civilia noſtris beneficiis in ſummum provecta* (firmat) *ac moribus utentium approbata ſatis habent roboris*, Strauch. *in Irnerio nonerrante*, *dict. cap.* 2. *th.* 7. Ex illis ipſis *Authenticis* ſunt etiam nonnullæ Imperatoris *Friderici*, ut *Auth. ſacramenta puberum. C. ſi adverſ. vendit. Auth. habita. C. ne fil. pro patre. & Auth. navigia. C. de furtis. Conſtitutiones* etiam *Feudales* huic *Friderico I.* tribuendæ ſunt: nam etſi quædam à *Lothario*, *Conrado & Henrico* quoque latæ ſint, potiorem tamen hoc in jure locum tenet *Fridericus*: Compilatores enim hujus juris, *Gerbardus Capegiſtus & Obertus de Orto* (à quibus libros hoſce collectos fuiſſe Otto Friſingenſis *lib.* 2. *de reb. geſt. Friderici cap.* 13. exiſtimat) tempore hujus Imperatoris *Pragmatici & Conſules Mediolanenſes* itemque ejus *Conſiliarij* fuêre. Recitat Radevicus *Conſtitutionem* inſignem à *Friderico I. in Roncaliis* de Feudis latam *lib.* 4. *de geſtis Friderici I. cap.* 7. quæ & alibi memoratur ut omnium clariſſima, Conring. *cap.* 30. *de orig. jur. germ. pag.* 176. Dn. & præc. m. Wilhelm. Ludvvell. *in Synopſ. jur. feud. cap.* 1. *pag.* 7. *&* 8. Goldaſt. *prolegom. Collect. Conſuetud. & Leg. Imperial.* Georg. Schultzen *in ſynopſ. jur. feudal. cap.* 1. *n.* 8. Hartm. Piſtor. *lib.* 2. *quæſt.* 34. *n.* 17. Georg. Adam. Struvius *in ſyntagm. jur. feudal. cap.* 1. *aphoriſm.* 5. *n.* 2. *&* 3. Conrad. Rittershuſ. *lib.* 1. *partit jur. feudal. cap.* 1. *quæſt.* 7. Dn. Hagemeier. *d. libr. de auctoritat.. iur. civil. & canon. cap.* 10. Carpzov. *diſput.* 1. *de origin. & autorit. jur. feud. th.* 7.

Henrici VI. Edictum *de indicendis militia ſacra privilegiis*: nec non Decreta *Francofurtenſia*, *de Imperij ſucceſſione & aliis capitulis.* Goldaſt. *tom.* 1. *Conſtitut. Imperial. pag.* 287. in lucem edidit. *Conſtitutio de pace Conſtantiæ* compoſita inter Imperatorem *Fridericum* & filium ejus *Henricum*, & quosdam *Nobiles Alemanniæ* ex una parte, & civitates *Lombardiæ*, *Marchiæ & Romandiolæ* ex alterâ, claudit *Corpus noſtrum Juris Civilis.*

Græcorum Imperatorum hujus ſeculi quorundum nomotheſia quoque, cùm *Juris Orientalis libro primo*, ab Enimundo Bonefidio *an.* 1573. edito, tùm *Corpori noſtro Juris Civilis* adhæret. Conſtantinus Harmenopulus, Judex *Theſſalonitenſis* πρόχειρον ſive ἐγχειρίδιον circa *annum Chriſti* 1150. poſt promulgationem *Baſilicorum*, idq; non jam *operibus Juſtinianeis* adhærens, conſcripſit; allegatis *Novellis Impp.* usque ad *Manuelem Comnenum*, qui imperavit *A. D.* 1145. eum extulit primus *Sualembergius*; D. Jac. Gothofred. p. m. *bi-*

blioth. jur. cap. 6. pag. 82. *Iſaaci Angeli* Imperatoris *Conſtantinopolitani* mandatum ad *Fridericum* Imperatorem *Romanorum*, *de ſuperiotate recognoſcenda*, extat apud Melchiorem Goldaſtum *d. tom.* 1. *Conſtitut. Imperiali pag.* 285.

§. 9.

Interea, quæ ad Statum Reipubl. pertinent, eſt *Expeditio Hieroſolymitana*, quam *Fridericus* contra *Salatinum*, *an.* 1188. laudabiliter ſuſcepit: centum quinquaginta millia luſtrato exercitu cenſa ſunt; nec minus cum perfidiâ *Græcorum*, quàm cum *Saracenis* negotii fuit; ſed utrique pari virtute preſſi, & per ſexcenta hominum millia ventum ad *Iconium*, Barbarici Regni ſedem: quâ expugnatâ ſuperbiſſimus *Salatinus* Legatos, pacem veniamque oraturos, de reconciliandâ quibusvis conditionibus gratiâ ad *Cæſarem* miſit. Paulò poſt Victor *Orientis*, *Turcarum* terror, *Tharſi* in præfrigidâ *Cydni* undâ per calores fervidum abluens corpus extinguitur: notant id *Scriptores* noſtri factum 4. *Id. Jun. A. C.* 1190. Cluver. *in epitom. hiſtor. p.* 543. & Rupert. *ad Beſold. Syn. hiſtor. min. cap.* 18. *pag.* 661. Sed, quod idem Cluverus ex *Antonio Sabellico* & *Joanne Nauclero*, *ibid. pag.* 537. refert: Imperatoris *Friderici Ænobarbi* collum calcaſſe *Alexandrum III.* Pontificem *Romanum*, additis *Pſalmographi* verbis *Pſ.* 91. *v.* 13. vaniſſimum eſt commentum. Dn. Bernegger. p. m. *in quæſt. hiſtoric. polit.* Reſp. *Robert. Königsmanno* 1626. & Chriſtoph. Adam. Rupert. *in epiſtol.* ad Ampliſſ. cognatum noſtrum *Georgium Richterum JCtum Reipubl. Noriberg. celeberrium* p. m. 3. *Id. Dec.* 1643. idemque Richter. *in reſponſoriâ ad Rupertum*, 16. *Dec.* 1643. in Richteri *epiſtolis ſelectiorib. pag.* 457. *& ſeqq.* & iterum Rupert. longè lateque, *ad Beſold. Syn. hiſtor. minor. dict. cap.* 18. *à pag.* 663. *& ſeqq.* ubi quamplurima de hâc fabulâ. Cæterùm Guntherus Poëta clariſſimus in *Ligurino*, *Friderici* res geſtas *decem libris* conſcripſit, ſed (teſte Ruperto *ibid. pag.* 668.) non totam vitam ejus perſcripſit: nam in *Cremæ* excidio, quod incidit *in A. C.* 1160. carminis finem fecit, atque adeò triginta annorum hiſtoriam reliquit intactam.

Parte quartâ ſeculum decimum tertium includitur.

§. 10.

	nat.	elect.	mort.
Otto IV. cogn. *Saxo.*	1169.	1208.	1218.
Fridericus II. Suevus.	1193.	1218.	1250.
Conradus IV. Suevus.	1230.	1250.	1254.

Inter-

Interregnum novendecim circiter annorum :

	nat.	elect.	mort.
Rudolphus I. Habsburg. - -	1218.	1273.	1291.
Adolphus Naſſovius. - - -	1238.	1291.	1298.
Albertus I. Auſtriacus. - -	1252.	1298.	1308.

Singulorum genealogiæ & tempora, maximè autem *Rudolphi I. Habsburgica gloria Atlantis*, totque Cæſarum, Regum, Principumque parentis, à Ruperto *obſerv. ad Beſold. hiſtor. d. c. 18. pag. 690. & ſeqq.* annotantur, *Adolphi* genus carmine heroico deſcripſit Hugo Grotius *in poëmat. ſylvar. lib. 2. pag. 37. & ſeqq.* & ſic ſe habet : *Walravus*, qui vixit temporibus ſecundi & tertii *Imperatorum*, iisdemque ſtrenuam in bellis contra *Gallos & Bohemos* operam navavit, reliquit filium cognominem *Walravum II.* hic *Robertum* : *Roberto* genitus *Walravus III. Walravo III. Henricus* Comes in *Naſſau* : *Henrico Otto* : *Ottone Henricus II. Henrico II. Walravus IV.* in *Weilburg*, hic *Adolphi* Imp. pater. In decimo tertio ſeculo ſequentes *Græcanici* numerantur Imperatores : *Balduinus, Henricus, Petrus Antiſſiodorenſis, Robertus, Balduinus, Theodorus Laſcaris, Johannes Ducas Diplobatius, Theodorus Laſcaris, Johannes & Theodorus, Michaël Paleologus.* De quibus multa apud Joh. Cluverum *in epitom. hiſtor. pag. 554. & ſeqq.* nec non apud Rupert. *in obſervat. ad ſæpè dict. Beſold. ſynopſ. hiſtor. minor. d. cap. 16. pag. 612.* iterùm legi poſſunt.

§. II.

Ab *Ottone IV.* Imperatore Auguſto Decretum *Valentinianenſe, de bonis Eccleſiaſticis in neceſſitatem publicam erogandis : de perſonarum Eccleſiaſticarum reformatione : & de bello Papæ & Regni Francor. qui Papæ contra Imperium adhærebat, inferendo, an. 1212.* editum eſt, exhibente Goldaſto *t. 1. Conſt. Imp. p. 288.*

Friderici II. Auream Bullam *de libertate Eccleſiaſtica* : Decreta *Francofurtenſia* : Conſtitutionem *de juribus ac privilegiis Civitatis Noribergenſis* (quæ extat etiam ap. Dn. Limn. *lib. 7. de jur. publ. cap. 35. n. 16.*) Edictum *de caſſandis ſtatutis adverſus libertatem Eccleſiæ editis* : Conſtitutionem *de libertate Eccleſiaſticâ* : Conſtitutiones *contra Hæreticos* : Decretum *proſcriptionis in Comites Habſpurgenſes latæ propter vim Eccleſiæ Beronenſi illatam* : Præceptum *de capiendo & plectendo Decano Patavienſi, Papæ adverſus Imperium adhærente* : Edictum *de Papæ Romani tyrannide, & Antichriſtianiſmo, contra conjurationem Principum Imperij in Comitiis Budiſſinis congregatorum* : Mandatum *ad Regem Bohemiæ, ut Imperio fidem adverſus Papæ tyrannidem & iniquas machinationes conſervet* : Præceptum *de metallifodinis in Comitatu Palatino Rheni* : Præceptum *de metallifodinis in diſtrictu Blavenſi* : Decretum *in Regem Romanorum, qui ab Imperatore ad Papam defecerat* : Legem *de Sarracenis* : Con-

Adolphus Conſtitutiones fecit (1.) *de Inſulis Rheni & aliis capitulis*: (2.) *ne bona ad Eccleſiam devoluta à conſuetis tributis eximantur*: quas habet idem Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 315. in priorem, Marquard. Freherus elegantiſſimum ſcripſit commentarium, *in repræſentat. Reip. Germ. tractat.* 14. *pag.* 617. & *ſeqq.*

Alberti I. Conſtitutio, *ne bona ad Eccleſiam devoluta à conſuetis tributis eximantur*: Conſtitutio *de privilegiis Eccleſiæ Romanæ conceſſis*: Decretum *de abſolutione Regis Bohemiæ à Banno Imperiali*: & Mandatũ *de vindicandis Imperij provinciis*, apud Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 316. 317. & 318. leguntur.

Eodem ſeculo decimo tertio *Jus Juſtinianeum* ex parte in *Galliam & Hiſpaniam* penetraſſe, Conringius *in lib. de origin. jur. german. c.* 24. auctor eſt. Eodem ſeculo, & *Saxonici* & *Suevici Speculi*, *Magdeburgenſis* item *Weichbildici Juris* (quæ *ſpecula & jura* legenda tradidit Goldaſtus *in Collection. Conſuetudin. & LL. Imperial.*) auctoritas celebris fuit in *Germaniâ*, Conring. *dict. libr. de origin. jur. germ cap.* 25. & *cap.* 29. *ubi de Jure Weichbildico Magdeburgenſi.* Poſt annum milleſimum ducenteſimum (docente iterum Conringio *ibid. cap.* 30.) conſcriptum quoque eſt *Speculum*, quod appellant, *Saxonici & Suevici Juris*, ut & *Jus feudale* (quod extat etiam in Goldaſti *Collect. Conſuet. & LL. Imperial.*) *Saxonicum Suevicumq;*: adde Conring. *cap.* 31. *ibid.* Eandem penè fortunam experta ſunt Gentium quarundam (ut *Friſiorum* atque *Helvetiorum*) Urbiumque (*Colonienſium* nimirum, *Aquisgranenſium*, *Lubecenſium*, *Magdeburgenſium*, &c.) liberiorum ſtatuta, quæ itidem ferendarum legum poteſtate impetrata & opibus viribusque potentes ſingulæ, quæ in rem ſuam facere viſa ſunt, condiderunt: cœpit autem & hoc inſtitutum circa ſeculum tertium decimum, Conring. *ibid. cap.* 28. Quin & circa ſeculi tertii decimi initia *Jus Pontificium*, ſimulac promulgatum eſt à *Gregorio IX.* in *Germaniam* videtur penetraſſe: neque verò ante hæc tempora fortaſſis id quod à *Gratiano* ſeculo duodecimo confectum eſt *Decretum*, pedem hûc attulerat, Conring. *ibid. cap.* 26. & Dn. Joachim. Hagemeier. *de authorit. jur. civ. & can. cap.* 11. Quas Conſtitutiones *Imperatores Byzantini* hoc ſeculo XIII. tulerunt, tàm in ſæpius allegato *Juris Orientalis libr.* 1. quàm in fine *Corporis Juris Civ.* videre eſt.

§. 12.

Circa ſtatum hujus ſeculi occurrit *primò Ottonis IV.* factum, quem optimum Principem *Conradus Abbas Urſpergenſis*, *Joannes Cuſpinianus*, *Sebaſtianus Munſterus*, quique hos ſequuntur recentiores nonnulli, falſis criminationibus & convitiis onerare & inſectari non ſunt veriti; verùm Henricus Meibomius pro *Divo hoc Imp. Caſ.* pio felici, Auguſto, Patre patriæ, inſi-

inſignem inſtituit *Apologiam*, quæ in ejus *opuſculis hiſtoricis an.* 1660. de novo editis, *pag.* 325. reperire eſt. *Secundò Friderici II. Imperatoris* vita deſcribitur à Nic. Ciſnero *in opuſcul. hiſtor. polit. lib.* 1. *pag.* 73. *&c.* *Tertiò*, de *Interregno* hujus ſeculi notandum venit, quod illud per octodecim, & quod excurrit, annos duraverit, quibus multa contra *Imperij* dignitatem ſunt deprehenſa, Cuſpinian. *in Richardo & Alphonſo*: & nullus penè tunc fuit angulus uſpiam tranquillus, diſtractis *Germanorum Principum* ſtudiis; Rupert. *in obſervat. ad Beſold. Syn. Hiſt. min. cap.* 18. *pag.* 694. & Dn. Michaël Praun junior. *Syndic. Imperial. Urb. Lindav.* amicus noſter & popularis, in ſeinem neuen teutſchen Tractätlein / ſub titulo, was hat Oeſterreich bey Teutſchland land gethan? *c.* 2. *p.* 6. ſæpè enim in tali ſtatu magnæ ortæ ſunt confuſiones, & inſignes mutationes; ut *ſupr. tit.* 8. §. 7. *pag.* 190. parumper demonſtratum eſt, & *infrà tit. ſeq.* 12. ſuo loco porrò monſtrabitur. Veluti ſunt *Romæ* confuſiones, ſummò *Pontifice* defuncto; dum *Cardinales* deliberant de Succeſſore, carceres effringuntur, necantur cuſtodes, ſontes judicibus eximuntur, omnia divina humanaque miſcentur, parricidia quandoque in occaſum *Pontificis* differuntur, ac ſicariis tùm tutò latrocinari licet, Carpzov. *de L. Reg. Germ. cap.* 11. *n.* 29. Conring. *in commentar. hiſtoric. de election. Urbani IIX. & Innocentij X. Pontificum, an.* 1651. *edit.* necnon *in Hiſtor. Election. Alexandri VII. Papæ*, 1657. *impreſſ.* aliique à Carpzovio *d. c.* 11. *n.* 29. allegati: hiſce malis *Carolus IV.* Imperator obviare cupiens conſtituit, ut quotiens *Sacrum* vacare contingat *Imperium*, *Comes Palatinus Rheni & Dux Saxoniæ*, Electores, ſint *Vicarij Imperij*, eique, donec *Imperator* eligatur alius, æquatâ poteſtate præſint, *cap.* 5. *Aur. Bull.* ibique Dn. Limn. aliique à Carpzov. *dict. cap.* 11. *n.* 30. citati, de quorum juribus *ſuprà tit.* 8. §. 7 *p.* 188. fuſiùs actum. Cæterùm ut ad hujus ſeculi, de quo agimus, *Interregnum* revertamur, *Blondellus* certè ad abolitionem *Juris Imperatorij* in ditione *Romanâ*, id intervallum retulit, ſed à Dn. Bœclero *in vindic. S. Rom. Imperij contra Blondell. pag.* 33. maſculè refutatur. Hoc *Interregni* tempore multorum annorum (inquit Conr. *diſſert. de Septemvir. Helmſt.* 1644. Reſp. *Henrico Wilhel. Pape, th.* 31.) perturbatiſſimus fuit *Germaniæ* ſtatus, & Reipublicæ ferè nemo curam habuit, plerisq; vel ob imbecillitatem vel ob negligentiam jura ſua non ſatis tuentibus. Anno *Chriſti* 1268. *Conradinus, Friderici II.* nepos, *Conradi IV.* filius, jam adultus, cum paternã repeteret hæreditatẽ, adjuvantibus *Piſanis, Thuſcis, & Veronenſibus Longobardis, Friderico Auſtriaco* comitante, intravit *Romam*, ubi à *Senatore* urbis *Henrico, Alphonſi Regis* fratre, auguſtum in modum recipitur: verùm jam victor penè *Siciliæ Apuliæq;*, & Magiſtro militum *Caroli Andegavenſis* interempto, poſteà infelici ad *Beneventum* prælio fuſus, proditusque à nauta, in vincula conjicitur, nec multò poſt inclementi

menti

menti *Clementis* ſententia percutitur ſecuri *Neapoli*, ſupplicii ſocio *Friderico*: in iis duobus capitibus *Cæſarum* ſimul *Suevorum*, *Auſtriacorum* Familia *Principum*, triſti fato defecit: *Robertus Flander* promulgatorem ſententiæ, carnificem *Alius* interemit, ne tàm nobili ſanguine à ſe fuſo ſuperbirent; Joh. Cluver. *in epitom. hiſtor. pag.* 578. & Johann Ludwig Gottfried. im ſechſten Theil der hiſtoriſchen Chronick *pag.* 589. Juſt. Lipſ. *lib.* 2. *monit. & exempl. polit. cap.* 14. *exempl.* 19 *pag.* 200. Nicol. Ciſner. *in opuſcul. hiſtor. polit. libr.* 1. *pag.* 185. *& ſeqq.* Quod *quartò Rudolphum* I. attinet, *ſuprà dictus Blondellus* eum (præter cæteros *Impp. Auſtriacos*) nominatim criminatur; quòd ſcil. nec *Romani Imperatoris* nomen, nec coronam à *Romanâ Eccleſiâ* conſecutus, nihil de *patrimonio Petri* poſſederit, aut ad ſucceſſores transmittere potuerit: tum, quòd accepto à civitatibus *Longobardicis* aliisque in *Italiâ* pretio, regni jura infringi paſſus fuerit; ſed à Dn. Bœclero *in Vindic. S. Rom. Imperii contra Blondellum dict. pag.* 33. *& ſeqq.* iterum animosè ſtringitur & ſuggillatur. Quid porrò *Rudolphus* I. præſtiterit in ſalutem *Reipubl. Germanicæ*, mirifico exemplo, docet præclarè iterum Amicus noſter Michaël Praun junior *in dict. perelleganti tractatu german.* Was hat Oeſterreich bey Teutſchland gethan. *cap.* 3. *pag* 10. *Adolphus* propter ſordes & ambitionem ſuis faſtiditus & 9. *Cal. Jun. A. C.* 1298. in ordinem redactus eſt, ſubrogato *Alberto*: contra quem *Adolphus* commiſsâ acie ad *Wormatiam* interficitur, 6. *Non Jul. eod. an. Albertus* I. à *Rudolphi* II. fratris filio *Johanne Cal. Maj. an.* 1308. trucidatus eſt, Rupert. *dict. cap.* 18. *in obſervat. hiſtor. pag.* 698. inaudito apud *Germanicas* nationes patricidio.

Pars quinta de ſeculo decimo quarto agit.

§. 13.

	nat.	elect.	mort.
Henricus VII. Lucelburg.	1272.	1308.	1313.
Fridericus Pulcher *Auſtr.*	12--	1314.	1330.
Ludovicus Bavarus.	1284.	1314.	1347.
Carolus IV. Lucelburg.	1316.	1346.	1378.
Wenceslaus Lucelburg.	1361.	1378.	1419.

De *Henrici VII.* genealogiâ vide Rupert. *in obſ. hiſt. ad Beſold. cap.* 18. *pag.* 699. *Carolus IV.* natus patre *Johanne Bohemiæ* Rege, *Henrici VII.* Imperatoris filio, maternum genus antiquiſſimis *Bohemiæ* Regibus traxit. Contra *Ludovicum* à Principibus quibusdam pecuniâ corruptis creatus eſt, *A. C.* 1346. ſed mortuo *Ludovico*, cum eum Principes agnoſcere nollent, *Gunthero Comiti Suartzeburgico*, viro bellicoſo Imperium detulerunt, quod non diu

Ss obti-

obtinuit, ſublatus veneno: ſic ad *Carolum* redit favor. Limn. *ad A. B. proœm. obſ. 5. num. 3.* Imperatorum in *Græcia* catalogus hoc ſeculo talis eſt: *Andronicus Palæologus, Andronicus Palæologius, Johannes Palæologus, Andronicus Palæologus, Manuel Andronici* frater: vide iterum Joh. Cluverum *in epit. hiſt. p. 596. & ſeqq.* & Chriſtoph. Ad. Rupertum *in Beſold. Syn. hiſt. min. obſerv. c. 16. p. 613.*

§. 14.

Quoad nomotheſiam, *Henricus VII.* ſequentes rogavit Leges: Reſponſum, *quod civium Imperialium Dominus ſolus ſit Imperator, & non Magiſtratus Municipalis*: Reſcriptum, *ne civium Imperialium incolæ ad extranea judicia pertrahantur*: (videantur etiam ea, quæ hac de re Limn. ad *Caroli V. Capitulat. art. 15. pag. 222.* ſcripſit:) Formulam *de officio Forreſtarii*: Reſcriptum *de redintegranda ſylva Imperiali in agros exciſa*: Edictum, *quo Communitas, quæ ſe à Domini ſui poteſtate liberavit, in immediatam Imperii protectionem ſuſcipiatur*: Mandatum ad *Forreſtarios & Zeidlarios, de furrentis vaſtatis aut abalienatis reſtaurandis*: Mandatum *de reſtauranda ſylva Imperiali in agros deſtructa*: Mandatum *ſuper coronatione Regiâ Regni Longobardorum*: Edictum *de coronatione Romanâ*: Sententiam *proſcriptionis & banni in Regem Siciliæ Imperio rebellem*: Conſtitutionem *de officio Sculteti in civitate Imperiali, & de privilegiis civium*: Goldaſt. *tom. 1. pag. 318. & ſeqq.* Ejusdem *Henrici VII.* Juramentum *pro defenſione Eccleſiæ Romanæ*, extat apud eund. Goldaſt. *tom. 2. pag 86.* Ejusdem Extravagantes (*quomodo in Læſæ Majeſtatis crimine procedatur? & qui ſint rebelles?*) Corpori Juris noſtri civilis *ad finem* annexæ ſunt: adde Conring. *de orig. jur. germ. cap. 31. pag. 180.*

Ludovici Bavari (juxta Goldaſti *tom. 1. Conſt. pag. 324. & ſeqq.*) Conſtitutiones ſunt hæ: Reſcriptum, *quo civitates à proſcriptione Judicii Rotwilenſis, & excommunicatione Epiſcopi Conſtanienſis abſolvuntur, & Imperii ſocietati piorumque cœtibus reſtituuntur*: In Inſtrumento Pacis *Weſtphalico de an. 1648.* (de quo *infr. tit. ſeq. 12. & tit. 19. part. 3.*) *articul. 5. in fin.* mentio fit de abolendâ curiâ imperiali *Rotwilæ*: Edictum, *de fidelibus Imperii contra tyrannidem Papæ & Regis Franciæ tutandis ac defendendis*: Edictum *contra injuſtam excommunicationem Papæ Romani*: Decreta *Ratiſponenſia, de juribus Regni & Imperij conſervandis adverſum iniquas uſurpationes Papæ Romani*. Edictum publicè contra *Papam Romanum* propoſitum, & oppidatim affixum, concernens *jura Regni & Imperii*: Edictum *de exautboratione & abdicatione Joannis Papæ, propter tyrannidem, injurias, faſtum, & ambitionem Reipubl. pernicioſam, veritatique Chriſtianæ & religioni noſtræ exitioſam*, publicatum *Romæ, an. 1328.* Conſtitutio *de officio Comitis Palatii Lateranenſis in urbe Romæ*: Formula *de facultate civitatis condendæ & privilegiandæ*; de quo privilegio

legio multa apud Knipſchildium, in abſolutiſſimo tractat: *de Civitat. Imperial. jurib.* Decreta *Comitiorum Francofurtenſium*. Reſcriptum Apologeticum contra *Papæ Bullam excommunicatoriam*, concernens *jura Regni & Imperii*: Conſtitutio *de Imperii juribus & excellentiâ, & poteſtate electi Romanorum Regis*: Declaratio ſuper divortio matrimonii inter *Johannem filium Regis Bohemiæ & Margaritam Duciſſam Carinthiæ*. Ejusdem *Ludovici Bavari* Conſtitutiones tres (1.) *ne fideles Imperii coram alio Judicio, Eccleſiaſtico vel Seculari, quàm Imperiali, ratione bonorum ab Imperio collatorum, reſpondeant*: (2.) *de divortio matrimoniali*: (3.) *de diſpenſatione ſuper affinitate conſanguinitatis*; habemus in Goldaſti *tom. 2. dict. pag. 86. & ſeqq.* nec non *eod. tom. 2. pag. 90.* Acta Comitiorum *Francofurtenſium ſuper injuſtis articulis Papæ Romani, quibus ſtatum & jura Imperii labefactare voluit*. In Hier. Balbi *libro ſingulari de coronatione ad Carolum V. Imp. pag. 39.* extat etiam *Ludovici Bajovari* Imp. Conſtitutio *de Imperii juribus & excellentia*: de quâ etiam Gottlieb von Hagen *in Comitiolog. 1654. pag. 80.* Conring. *de orig. jur. germ. cap. 27. pag. 138.*

Sequitur famoſiſſima, præcipua, primæva (Carpz. *diſp. feud. 1. ſubq. ex A. B. 2. n. 1. & ſeqq.* Bœcl. *in Legislatore Germ. c. 3. p. 30.*) Lex Imperii fundamentalis, quam *Carolus IV. Auream Bullam* vocavit, & 4. *Id. Jan.* 1356. in Comitiis *Noribergæ* habitis, promulgavit, Limn. *ad A. B. proœm. obſerv. 34. & 37. pag. 53. & 57.* & Carpzov. *dict. ſubq. 2. n. 12.* extat illa in Goldaſti *tom. 1. Conſtitut. Imperial. pag. 352. &c. latinè: germanicè* verò Codici *Receſſuum Imperii* præfixa, Limn. *in A. B. obſerv. prælimin. 2, 3. & 4.* *Carolina* autem hæc *Bulla* non unam ſaltem, ſed varias leges exhibet: unde etiam *Liber* dicitur, qui variis conſtat *capitulis*: illæ autem leges vel ſunt confirmatoriæ conſuetudinum receptarum; vel definitivæ controverſiarum, vel novorum jurium collativæ, vel jam antea latarum legum reiterativæ, Limn. *ad A. B. proœm obſervat. 19. pag. 43.* quas omnes tractare & diſponere conſtat, de *Imperatore*: *Auguſtâ*: *Electoribus Eccleſiaſticis & Secularibus in genere*: *Electorum munere*: *Eorum privilegiis*: *Variis encomiis, quæ Electoribus attribuuntur*: *Electoribus Eccleſiaſticis in genere*: *Electoribus Eccleſiaſticis in ſpecie*: *Electoribus Secularibus in genere*: *Electorum Secularium liberis & ſucceſſoribus*: *Electoribus ſecularibus in ſpecie*: *Electorum ſecularium Vicariis*: *Electorum nunciis*: *Miniſtris Curiæ, vel Aulæ Imperialis, cottidianis*: *Civitatibus*: *Feudorum inveſtiturâ, reſignatione, amiſſione*: *Conſpirationibus, colligationibus, ſeu confœderationibus*: *Diffidationibus*: *Pfalburgeris*; Dn Limn. *ad A. B. obſervat. prælimin. 5. pag. 9. & ſeqq.* Authores, qui in *Auream Bullam* commentati ſunt, non uno omnes modo uſos fuiſſe deprehenditur: Goldaſtus *in rational. tom. 1. Conſtit. Imperial. pag. 96. & ſeqq.* breves notas

exhibuit: Buxtorffius ſcripſit *diſſertationem Hiſtorico Politicam ad* 17. *priora Bullæ capita*; in Repræſent. Reipubl. German. *tractat.* 2. *pag.* 245. *& ſeqq.* Dom. Arumæus exhibuit *Diſcurſus Academicos ſex*, quibus totam *Bullam* publicis diſputationibus examini ſubjecit: Martinus Rumelinus *Diſſertationibus Academicis* eandem tractavit; ad quas poſtea Nicolaus Mylerus ſcripſit *additiones*: Georgius Theodorus Dieterich nuper edidit *Notas ad Auream Bullam*: & longè antea in *Italia* Hier. Caninius *Diſcurſum* ad eandem, poſtea traductum in *Linguam Gallicam à J. Leſecq. Lutetiæ* impreſſum, *an.* 1613. Carpzovius *in volum. diſput. hiſtor. polit. jurid.* congeſſit *decem diſputationes feudales*, quarum cuilibet *ſemidecadem quæſtionum ex A. B.* adjecit. Dn. Joh. Limnæus noſter noviſſimè elegantiſſimas ad hanc *Bullam Carolinam Obſervationes* conſcripſit, hactenus aliquoties à nobis laudatas & allegatas. Cæterum elogia & defectus *A. B.* recenſet Dn Limn. *in obſerv. prælimin.* 7. *p.* 22. adde *lib.* 1. *jur. publ. cap.* 11. *num.* 98. *&* 99 Unam hîc alteramvé quæſtionem annectere libet. (1.) *An Aurea Caroli IV. Bulla rurſus abrogari poßit?* Ipſe Imperator *Carolus IV.* eam in perpetuum durare voluit, *cap.* 1. ibi, wir erkennen und ſezen mit dieſem Käyſerl. Gebot / ſo ewig wären ſol. *cap.* 7. ibi, jezo und zu allen künfftigen Zeiten / *cap.* 8. ibi, ſo ewiglich Krafft haben ſol. *cap.* 9. in pr. ewiglich zu halten. Limn. *ad A. B. obſ. prælimin.* 8. *pag.* 23. usque adeò, ut nec ipſemet *Imperator* eam valeat abrogare, juramento ad obſervantiam obſtrictus, *in Capitulatione Cæſareâ, ſupr. tit.* 4. §. 9. *n.* 2. niſi *Electores*, cæterique *Imperii Ordines* pro ſtatu & utilitate Reipubl. in abrogationem & immutationem conſenſerint, *cap.* 12. §. 2. *b. A. B.* ibi, auff unſer und ihr Wolgefallen währen ſol. ex quo plurimi ſalvari poterunt actus, tacito ſaltem *Archi Principum Electorum & Ordinum Imperii* conſenſu, contra ſanctionem hanc celebrati, & per contrariam obſervantiam ac conſuetudinem introducti, quorum ſeries benè longa recenſetur à Dn. Limnæo *libr.* 1. *jur. publ. cap.* 11. *num.* 101. *&* 120. *& ſeqq.* (ubi hanc quæſtionem bimembrem facit: *An A. B. in omnibus jugiter obſervata ſit: & an mutari poßit?*) & Carpzovio *ad L. Reg. Germ. cap.* 3. *ſect.* 3. *num.* 9. *& cap.* 5. *ſect.* 8. *num.* 37. Joh. Wurmſer. *exercit. jur. publ.* 1. *quæſt.* 6. *pag.* 11. E re autem *Imperii* omninò futurum arbitratur Dn. Limn. *ad A. B. obſ. prælim.* 8. *num.* 3. *pag.* 24. ſi nova Aurea Bulla conficiatur ab illis, ad quos ea poteſtas pertinet, in quâ uſus hodiernus, & deciſio quæſtionum, inter *Electores* hactenus controverſarum, exhibeatur, aliaque, quæ vel in veteri omiſſa, vel non ſatis exactè tradita, explicentur, hocque modo perfecta fiat Sanctio *Imperii* fundamentalis: quemadmodum *an.* 1648. in conventu *Monaſterienſi & Oſnabrugenſi* optimè placuit, ut certa conſtansque *Cæſarea Capitulatio*, communi Statuum conſenſu, concipiatur, *Inſtrum. Pac. Cæſar. Suec. artic.* 8. §. *habeantur*,

de

de quo placito *ſuprà tit.* 4. §. 2. *num.* 3. *pag.* 64. *&* §. 7. *pag.* 78. quædam attulimus. (2.) Sequitur altera quæſtio: *An Imperatori vivo rectè Rex Romanus adjungatur?* Id quod cùm Reinkingk *lib.* 1. *de Regim. ſec. & eccl. claſſ.* 3. *c.* 14. tùm Limn. *lib.* 2. *jur. publ. cap.* 15. utrique affirmant, ſed diverſimodè: Reink. *d. cap.* 14. *num.* 28. hoc ità procedere putat, ſi *Imperator* tali electioni conſentiat, ſi verò reclamet, aliud dicendum eſſe: Limn. verò *dict. cap.* 15. *num* 30. ità ſtatuit: nunquam *Regem Romanorum*, ſive conſentiat ſive diſſentiat *Imperator*, eligi poſſe, niſi juſtæ ſubſint cauſæ: non quidem *Conſtitutionis Carolinæ in Aurea Bullâ* (in quâ ne verbum quidem ullum, neque ulla mentio, de *Regis Romanorum*, vivente *Imperatore*, electione, ſed omne id, quod de *Rege Rom.* ibi dicitur, de *Imperatore Rom.* intelligendum; *dict. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 22. *& ſeqq. & in annotam. ad proœm. Capitulat. Ferdinand. I.* verb. mit folgender gnehmhaltung / *num.* 14. *& ſeqq. pag.* 429. *& ſeqq. & tom.* 5. *addit. & dict. cap.* 15. *num.* 23. *& obſervat. prælimin.* 7. *ad A. B. & c.* 1. §. 1. *obſ.* 3.) ſed *Capitulationis Cæſareæ* (Imperatoris ſcilicet *Matthiæ*, *artic.* 35. ibi, ſo offt ſie es / ubi Dn. Limn. *pag.* 572. ea, quæ hoc verſiculo continentur, nova eſſe dicit, cauſamque ejus novitatis procraſtinationi *Rudolphi II.* imputat) auctoritate. Limnæo Carpz. *ad Leg. Reg. Germ. c.* 11. *ſect.* 3. *n.* 19. 20. *&* 21. *& diſp. feud.* 2. *ſubq.* 3. contradicit quidem, ſed hic ab illo *tom.* 5. *addit. dict. c. & n. p.* 77. *& ſeqq* ſeptem rationibus iterum egregiè refutatur. Omnium autem optimè hâc de re diſſerit noviter Anton. Gunter. Fritzius *de elect. Rom. Reg. diſſertat. exeget.* 5. *quæſt.* 10. *p.* 89. ubi hanc quæſtionem in has tres propoſitiones reſolvit: *primò*, vivo Imperatore & volente cum Electorum conſenſu & approbatione aliquis deſignari & eligi Rex Romanorum poteſt: *ſecundò*, vivo Imperatore & volente abſque Electorum conſenſu & ratihabitione Rex Romanorum neque deſignari neque eligi poteſt: *tertiò*, vivo & nolente Imperatore ab Electoribus alius & deſignari & eligi Rex Romanorum poteſt. Adde, quæ *ſuprà tit.* 4. § 5. *& tit.* 8. §. 6. de *Rege Rom.* à nobis relata ſunt. & Petr. de Andl. *de Imp. Rom. Germ. lib.* 2. *cap.* 2. & Joh. Wurmſer. *exercit. jur. publ.* 2. *quæſt.* 8. *pag.* 61. Sed ut ad *Conſtitutiones Carolinas* redeamus, aliæ ante *Auream Bullam*, aliæ poſt eam ab ipſo latæ ſunt. Ante *Auream Bullam*, Confirmationem *de electione Regis Bohemiæ*: Reſcriptum *de primariis precibus*: Formulam *conceſſæ ſedis liberæ & Pfelgraviatus*: Recognitionem, *quod Imperatrici imponitur diadema in Aquisgrano*: Conſtitutionem *de officio Archi cancellarii Imperatricis Romanæ in coronatione ejus & aliàs obſervando*: Confirmationem *de jure & ſucceſſione Electorum Palatinorum*: Mandatum *de jure & ſucceſſione Electorum Palatinorum*: Conſtitutionē *de incorporatione Ducatuum Poloniæ & Sileſiæ & Marchionatus Luſatiæ, quod in perpetuum Regno Bohemiæ ſint indiviſibiliter counita*: Decretū *de jure & ſuc-*

ſucceſſione Electorum Palatinorum; condidit; Goldaſt. *tom.* 1. *Conſtit. Imperial. pag.* 342. *& ſeqq.* Poſt *Auream Bullam Carolus IV.* promulgavit Conſtitutionem *de Foreſtariis & Zeidlariis*: Formulam *de juribus ac privilegiis Principum Imperij*: Bullam *de jure & ſucceſſione Electorum Saxoniæ*; Goldaſt. *dict. tom.* 1. *pag.* 368. *& ſeqq.* item (ex Goldaſti *tom.* 2. *pag.* 92. *& ſeq.*) Conſtitutionem *de privilegiis & immunitatibus Clericorum*: nec non Conſtitutionem *de jure Electoratus in Romano Imperio, Regibus Bohemiæ competente*

A *Wenceslao* hæ conditæ ſunt Leges: Conſtitutio *de primariis precibus*: Reſcriptũ *de impedimentis, cur de ſchiſmate Papali cognoſcendo & tollendo nondum inſtituta ſit tractatio*: Decretum *de extirpatione ſchiſmatis Papalis*: Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 375. *&* 378. *& tom.* 2. *pag.* 96. ubi Edictum ab eodem *Wenceslao* conditum, *de Papæ & Sacerdotum corrupto ſtatu emendando, & unitate Eccleſiaſtica reſtauranda.* Etſi verò ſat multas *Conſtitutiones* hoc ſeculo latas, nobis edidit *Goldaſtus* ille, monumentis Imperii publicatis æternam laudem commeritus: non tamen dubium eſt, plures longè adhuc cùm alibi, tum in *Moguntinis* Regni tabulariis & archivis detineri, vel etiam per incuriam intercidiſſe. Scilicet typographiæ arte nondum inventâ *Imperij Decreta* tantùm ad paucos potuerunt pervenire, & magis magiſque indies collabaſcente *Cæſarum* auctoritate & Republ. in partes abeunte, parum coloris *Conſtitutionibus* illis ſuperfuit, adeoque à pauciſſimis data opera eſt illis comparandis aut cognoſcendis: igitur vulgò penè unius *Caroli IV. Aureæ*, de quâ diximus, *Bullæ*, ex tanto ævi ſpatio, memoria & uſus aliquis remanſit: Conring. *de origine jur. germ. c.* 27. *p.* 134. *& ſeq.* Totius *Juris Saxonici, Suevici & Magdeburgici* auctoritas quæ fuerit latè per *Germaniam & Poloniam*, quo tempore *Aurea Caroli IV. Bulla* prodiit, liquet ex Conring. *d. l. cap.* 31.

Andronici ejusdem nominis ſecundi, *Imperatoris Conſtantinopolitani*, Auream Bullam, *Henrico Henrici* mirabilis filio, *Alberti M.* nepoti, Duci *Brunſuicenſi* regiones *Orientis* perluſtranti, datam, Henricus Meibomius edidit, & notis ac narratione de Principis ejusdem poſteris illuſtravit, quæ extat in ejus *opuſcul. hiſtoric. Helmſtadij an.* 1660. impreſſis, *pag.* 177. *& ſeqq.*

Et hæc etiam de *nomothesia* hujus ſeculi decimi quarti ſufficiant.

§. 15.

Nunc ad memorabilia, quæ hoc ſeculo *Imperij* Statum vel meliorem vel deteriorem reddiderunt, progrediendum. In eo autem *Germania* Status ſummâ in confuſione, & perturbatiſſimus fuit, cujus rationem cum laude nominatus amicus noſter, Mich. Praun junior. *d. tr. Germ. cap.* 4. hanc dat, quòd non niſi unicus ab *Auſtriâ* Imperio tunc præfuerit. De *Henrici VII.* quidem Imperio in urbem *Romam*, de latis per *Italiam* in victos legibus,

Digitized by Google

gibus, factis in reos læſæ majeſtatis judiciis, exempla ſunt omni exceptione majora, *ſupr. §. præc.* 14. in quibus & renovatam *Legem Regiam* à *Romanis* ponunt, Urſpergenſis *ſupplemento*, & Goldaſti *Conſtitutionibus* non omiſſam, Dn. Bœcler. *in Vindic. S. Rom. Imp. contra Blondell. pag.* 35. *in fin. & ſuprà tit.* 4. §. 1. *&* 2. *in fin.* adde Nicol. Ciſner. *in opuſcul. hiſt. polit. lib.* 1. *pag.* 223. *& ſeqq. Ludovicus Bavarus* clariſſimus fuit Heros, & meritò ſummis Imperatoribus annumerandus: cui, ad omnium virtutum magno principe dignarum cumulum, hoc unum defuiſſe videtur, quòd lenius cum *Pontificibus* egit, nimiâque ſubmiſſione ſuperbiam eorum in ſe magis exaſperaverit, ut cenſet Dn. & Præc. m. Berneggerus p. m. *in Tuba pacis pag.* 224. ubi res inter *Imperatorem* & *Pontificem* geſtæ fuſiùs tractantur: adde Rupert. *obſervat. in Syn. Beſold. min. cap.* 18. *pag.* 701. & Nic. Ciſner. *in opuſcul. hiſt. polit. lib.* 1. *pag.* 256. *&c. Caroli IV.* qui propterea minimè pœnitendus Imperio Princeps cenſeri debet, maximum opus fuit *Aurea Bulla, de qua paragrapho ſuperiori*, quod firmamentum & propugnaculum murusque tranquillitatis & pacis in Imperio ſemper fuit. Ad ea porrò, quibus laudem meritus *Carolus IV.* referri debent, quæ Dn. Limn. *ad A. B. proœm. obſervat.* 5. *num.* 4. & Carpzov. *diſp. feud.* 1. *ſubquæſt.* 2. *num.* 9. habent, quantumvis eo peſtilentiorem peſtem *Germaniæ* nunquam obtigiſſe aliàs dixerit *Maximilianus I.* Imp. ut Jacob. Spiegel. *in Scholiis ad Guntheri Ligurinum. lib.* 1. *pag.* 14. *& lib.* 5. *pag.* 106. prodidit: & poſt eum Limnæus & Carpzovius *dict. loc.* repetiverunt. De cæteris *Caroli IV.* quæ in perniciem *Imperij* perpetravit, vitiis, plura leguntur ap. Dn. Limn. *ad proœm. A. B. d. obſ.* 5. *num.* 5. *& ſeqq.* inter quæ etiam refertur nimia liberalitas, & translatio *Regni Arelatenſis* in Regem *Franciæ*, *dict. obſ.* 5. *n.* 12. *&* 13. adde *lib.* 1. *Juris publ. cap.* 9. *num.* 11. *& tom.* 4. *Addit ad dict. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 9. *& tom.* 5. *ibid.* ubi tamen hoc poſterius falſum eſſe ſcribit. Meritò igitur ejus laudes præcedunt & antecellunt, maximè autem in ordinandis & ad meliorem formam redactis *Imperij Comitiis*, quibus hodiè *Germaniam* Imperii ſui majeſtatem & libertatem (Limn. *lib.* 9. *jur. publ cap.* 1. *num.* 13.) firmare videmus. Cum itaque, quod prius circa *Comitia Imperij* quaſi conſuetudinis erat, nunc latam hanc à *Carolo IV. Auream Bullam* mandato legis firmatum ſit, Limn. *ad A. B. cap.* 28. §. 5. *obſ.* 12. *pag.* 587. *& tot. cap.* 12. *&* 27. ideò de *Comitiis & Receſſibus Imp.* (præter illa, quæ *ſuprà tit.* 4. §. 9. *num.* 6. à nobis tradita ſunt) pauca addere conſtituimus. Apud pleraſque gentes in uſu fuiſſe legimus, conventus inire atque ſalutis publicæ curam communi firmare ſuffragio: ſcilicet hoc illos natura docuit, plus oculos videre, quàm oculum, atque in conſilio plurimorum Reipublicæ robur conſiſtere: illud tamen in *Germaniâ* diſcriminis fuit, quod olim rarius inter eos, quàm hodiè, pro com-

communi defenſione habiti fuerint conventus, Tacit *in Agricola vitâ c.* 12. *Receſſus Trevir. & Colon. de an.* 1512. §. Item haben wir / und die Stände deß Reichs / uns miteinander vereiniget und vertragen / daß wir zu feſter Handhabung und Vollziehung dieſer Ordnung / auch Betrachtung und Verſehung deß H. Reichs Nothturfft / alle Jahr 2c. *pag.* 85 *fac. b.* innuit: Cæſarem & Status in eo conſenſiſſe, ut durante illâ ordinatione (*per ſexennium ſcil.*) quotannis *Francofurtiæ* aut *Wormatiæ* Comitia celebrarentur: hinc notus factus eſt omnibus Æneæ Sylvii jocoſerius *epiſt.* 72. *c.* 5. *omnes Germanorum diætas eſſe fœcundas, & quamlibet in ventre habere alteram*: & *epiſt.* 92. *d.* 7. *credibile eſſe, quia fœmineum ſit nomen, libenter impregnari diætas ac parturire*: frequentiſſimos agimus conventus, *inquit* Sleidan. *in orat. ad Imper. Princip.* adeò quidem, ut apud exteros in proverbium & jocum venerint *Germanorum* Comitia: quorum frequentia ab *Italis* hoc proverbio notata fuit: *ſemper conveniunt Germani & nunquam conveniunt*, Jacob. Spiegel. *in ſcholiis ad Gunther. Ligurin. lib.* 1. *pag.* 35. Carpzov. *ad L. Reg. German. cap.* 5. *num.* 19. de Imp. *Carolo V.* refert Guil. Zenocarus à Scavenberg. *lib.* 5. *de Repub. vita, moribus &c. Caroli, cap.* 5. *pag.* 272. cum Cæſar *Aquiſgrani, Wormatiæ, Auguſtæ, Ratisbonæ*, ipſemet ſæpius negotia religionis; & *Turcarum*, in Comitiis *Germanicis* fruſtra tractaviſſet, dicere illum ſolitum fuiſſe, *diæta diætam parit, ſed partus ſuffocat matrem*: ſed hodiè non tàm frequentia eſſe Comitia quàm olim, nemo eſt qui negare audeat: habentur enim toties ſolummodò, quoties id publica utilitas aut neceſſitas poſtulaverit, *Inſtrum. Pacis Weſtphal.* 1648. *artic.* 8. §. *habeantur.* Indeſſen hat man ſich erinnert / daß für jüngſtem Reichs-Tag / in geraumer Zeit kein Reichs- ſondern nur Collegial-Täge gehalten / und der Geſtalt das moderamen Imperii faſt für Ihre Käyſerl. Majeſt. und das Churfürſtl. Collegium allein gezogen worden / welches billich zu ändern / und (wie auch zu Oſnabrück allbereit im Vorſchlag geweſen) dahin einzurichten / daß in gewiſſer Zeit / als etwan alle drey Jahr / oder wenn ein oder mehr Creyſſe darumb anhalten / ein Reichs-Tag ſolle außgeſchrieben und gehalten werden: ità viſum fuit *Statibus* circuli inferioris *Saxoniæ*, ut legitur in deß Creyß-Tags Abſchied zu Lüneburg / 7. *Novemb.* 1652. adde Capitulat. *Leopoldi I.* ſacratiſſimi noſtri Imperatoris *artic.* 17. & quæ *ſupr. ad tit.* 4. §. 9. *num.* 6. annotavimus: nihil autem aliud ſunt *Comitia Imperij*, quàm conventus Cæſaris atque Ordinum Imperii ad ipſius Imperii utilitatem: habentur etiam aliquando *Conventus Deputatorum*, *Conventus Viſitatorum Cameræ, & Conventus Circulorum.* Carpzov. *ad L. Reg. Germ. dict. cap.* 5. *num.* 17. Plura hîc addere non libet, qui ampliora deſiderant, legere poſſunt Arniſæum *in polit. lib.* 1. *cap.* 14. *pag.* 280. Beſold. *Synopſ. Polit. lib.* 2. *cap.* 6. *th.* 16. & *in theſ. pract.* verb. Reichs-Abſchied & Reichs-

Rechts. Tag. & Speidel. *ſpecul. hiſt. pol. jurid.* iisd. verb. Petr. de Andlo *de Imp. Rom. Germ. lib. 2. cap. 15.* Reinkingk *lib. 1. de regim ſec. & eccleſ. claſſ. 5. cap. 8.* Carpzov. *ad L. Reg. Germ. cap. 5. per tot. & diſput. feudal. 10. ſubquaſt. 1. & ſeqq.* Jacob. Lampad. *Republ. Rom. Germ. part. 3. cap. 8. pag. 142.* Georg. Braudlacht. *in epitom. juriprud. publ. lib. 7. cap. 1.* Joh. Wurmſer. *exercit. jur. publ. 9. quaſt. 1. & ſeqq.* Mylet. *de ſtat. Imperij jurib. cap. 15.* Fab. Guſtmeier. *in fecial. German. lib. 2. cap. 3.* Matth. Stephan. *de jurisdict. lib. 2. part. 1. cap. 1. membr. 2.* Stamler *de reſerv. Imperat. §. 27. & ſeqq.* Tob. Paurmeiſter. *de jurisdict. lib. 2. cap. 2.* Goldaſt. Politiſch Reichshändel. *part. 22.* Cluten. *de comit. elector. in repraſentat. Reipub. Germ. tractat. 18. pag. 781.* Hippolith. à Lapid. *de ration ſtat in Imperio Rom. Germ. part. 1. cap 4. & part. 2. cap. 3. & part. 3. cap. 5.* ibique Joh. Sluter. *animadverſ.* tit. Friedrich von Herden Grundfeſte deß H. Röm. Reichs teutſcher nation. *per tot.* Chriſtoph. Forſtn. *de Comit. Elector. Ratisb. 1630. in fin. epiſt.* Juſt. Aſter. *exam. Com. Ratisb. 1636.* Gottlieb von Hagen *Comitiolog. Ratisbon. 1654. part. 3.* Authorem deß teutſchen Tractätleins *de Comitiis Auguſta Vindelic. 4. Sept. an. 1582.* habitis. Juſt. Reifenberg. *Nomotheſ.* Onuphr. Panvin. *de Comit. Imp.* Wilhelm. Becker in *Synopſ. Jur. Publ. lib. 4. cap. 2. & cap. 3.* Dan. Ott. *de jur. publ. cap 12. pag. 446. & cap 13. pag. 461.* Bernhard. Bertram *diſput. inaug.* in Nic. Hampel. *nucl. diſcurſ.* Joh. Gunther. *diſp. inaugur. Argent. 1626.* & Authorem *Reipublica Romano German. tom. 2. pag. 355.* Inter quos omnium optimè hanc *Comitiorum* materiam tractavit & deduxit Dn. Limnæus noſter *libro nono de jure publico cap. 1.* ubi *primò* præparatoria: *Quis Comitia indicet, cur indicet, quomodo indicet, ubi celebranda indicet, & qui eò evocentur, Comitiis ut interſint? à num. 15. & ſeqq. Secundò* forma conſiſtens in *propoſitione, à num. 120. & ſeqq. conſultatione à num. 131. & ſeqq. & concluſione, à num. 176. & ſeqq. Tertiò* finis, qui eſt Sanctio pragmatica, ſeu Imperii Receſſus, *à num. 194. & ſeqq.* Sunt autem *Receſſus Imperij* Decreta Comitialia, ſeu, communes Reipubl. univerſæ, hoc eſt, Imperatoris cum Ordinibus initæ ſponſiones & pactiones, perpetuæ legis vim habentes, & ad ipſam Imperii adminiſtrationem variis in Comitiis rogatæ, ſancitæ & promulgatæ: adde eundem Limnæum *ad Capitul. Caroli V. artic. 12. pag. 195. & ſeqq. & ad Capitulat. Matth. artic. 12. pag. 561. & ad Capitul. Ferdinandi III. art. 14. & ad Capitulat. Leopoldi d. artic. 27. tom. 5. ad jus publ. lib. 1. cap. 12. num. 35. pag. 338. & ſeqq.*

Et tantum etiam de tertia epocha.

TITULUS XII.

DE QUARTA EPOCHA IMPERATORUM.

Pars prima, ſeculum decimum quintum continens.

§. I.

I. RUpertus *Palatinus*, *Ruperti & Beatricis filius*, *Adolphi* Simplicis nepos, *Rudolphi* (qui frater erat *Ludovici IV.* Imperatoris) pronepos, natus *A. C.* 1356. *Wenceslao* remoto, & interfecto *Friderico* (de quo Rupert. *in obſervat. ad Beſold. Synopſ. hiſtor. minor. dict. cap.* 18. *pagin.* 704.) Imperator creatus eſt *A. C.* 1400. Obiit hic Imperator *A. C.* 1410.

II. *Rupertorum* ſenioris & junioris, qui poſtea *Rex Romanorum*, diſpoſitionem *de minorennibus* invenies *in repraſentat. Reipubl. German. tractat.* II. *pag.* 566. *&* 567. Ejusdem *Ruperti* Imperatoris Conſtitutio *de Vicariatu Imperij Germani in abſentia Imperatoris*: Edictum *pro confirmatione Gregorij Papa, & rejectione Alexandri Antipapa*: & Formula *conceſſa ſedis libera & Freigraviatus*: leguntur apud Goldaſtum *tom.* I. *pag.* 381. *& ſeqq.*

III. Quoad ſtatum, antiquitatem & præeminentiam domus *Palatina* ac *Bavarica*, Henricus Salmuth *in reſponſ. jur. pro matrimoni Georgij Ariberti Principis Anhaltini cum virgine nobili Johanna Croiſſeck p.* 6. *&* 7. quamplurimos egregios Authores in laudem tàm excelſæ familiæ producit, qui *ibid.* videri poſſunt: lectu hac de re digna quoque occurrit *perſpicua diſſertatio de ſingularibus & propriis juribus, deque eminentia & prarogativa Comitis Palatini ad Rhenum, Sacri Romani Imperij Archidapiferi, ſuper alios Principes Europa, an.* 1638. typis impreſſa: addenda Georgii Hornii *diſputatio de Palatinatu ſuperiore & Electoratu Rheni, in repraſentat. Reipubl. Germ. tractat.* 17. *pag.* 781. ut & Imperatoris *Sigismundi Aurea Bulla, de jure & ſucceſſione Comitis Palatini Rheni*, de quâ mox §. 2. *num.* 2. nec non Reinkingk *lib.* 1. *de reg. ſec. & eccl. claſſ.* 4. *cap.* 4. *&* 5. & Dn. Limn. *lib.* 3. *de jur. publ. capp.* 9. 12. *& ad Aur. Bull. cap.* 5. §. 1. *obſ.* 1. *pag.* 265. *& ſeqq. ac in annot. ad Capitul. Caroli V. art.* 3. verb. Pfaltz und Sachſen *pag.* 141. *& tom.* 5. *jur. publ. in addit.*

ad

ad dict. lib. 3. cap. 12. num. 40. *pag.* 223. *& ſeqq.* Carpzov. *ad L. Reg. German. c.* 11. *ſect.* 12. *& ſeqq. & in indic. ib.* verb. *Palatinus.* & iterum Dn. Limn. *tom.* 4. *addit. ad jus publ. in indic.* eod. verb. In glorioſam memoriam hujus Imperatoris *Ruperti Palatini*, ejusq; Imperii, quoad ſtatum Regiminis, hoc etiam ſingulariter notandum occurrit, quod Imperii Civitates (circa *annum Chriſti* 1400.) ob benemerita erga *Imperium Romanum*, ab Imperii præfectis, eorumque moleſtiis tandem ſeſe exemerint, territorialemque jurisdictionem in ſuis territoriis ſibi acquiſierint, Dan. Haider. *in diſcurſ.* von Reichs-Vögten. *fol.* 14. *& in Actis Lindav. lit. Pp.* 1. *fol.* 581. Nic. Myler. *in Archolog. de Statuum Imperij Origine, cap.* 22. *num.* 2. *pag.* 208. Qui locus anſam nobis præbet quærendi, *An Civitates Imperiales tantam, quantam cæteri Status Imperij, jurisdictionem habeant: & an eâ, ex quibusdam cauſis, facilius quàm ſuperiores ſtatus iterum privari poſſint?* Hæc quæſtio eſt bimembris, poſterius membrum primùm aggredior, & Civitates Imperiales ſuâ poteſtate iterum privari poſſe pernego: Reperiuntur quidem multi malevoli & Liberarum Civitatum Imperii Oſores, qui ipſis privilegia ſua & alia ſuperioritatis jura invident, ut Nicol. Myler. *in dict. archolog. de Stat. Imp. orig. d. cap.* 22. *num.* 3. 6. *&* 10. teſtatur, inter quos *JCtus quidam Dillingenſis*, Anthor deß Rechtlichen Bedenckens / weſſen ſich die Städt N. auff der Röm. Käyſ. Majeſt. ihro überſchickte *Mandata monitoria, avocatoria & requiſitoria* zu verhalten ꝛc. (quod Conſilium Juridicum *Dillingæ an.* 1631. impreſſum) anteſignanus eſt, qui *pag.* 10. virulento calamo ſcribit: daß die Reichs-Städte nur *limitatam, ſpecialem & inferiorem*, und nicht *ſummam poteſtatem* haben / *& quâ privari poſſunt, ſi per nimiam iniquitatem, aut alio modo, eâ abutantur*: & nos etiam maximo cum periculo & diſpendio noſtro in eundem ſeduxit errorem.; Sed jam eum publicè revocamus, δεύτεραι enim φροντίδες σοφώτεραι, & cum Dn. Gottlieb von Hagen Auctore *comitiologia Ratibon. de an.* 1654. *part.* 3. *diſſert.* 4. *pag.* 147. *& ſeqq. & part.* 4. *diſſert.* 8. *pag.* 237. *& ſeqq. & part.* 5. *pag.* 407. *& ſeqq.* aliisque cordatis, nunc melius & rectius de Civitatibus Imperialibus ſentimus: Ipſis ſcilicet privilegia ſua quæſita & conceſſa, amplius auferri non poſſe, *Inſtrum. Pac. art.* 8. *§. tàm in univerſalibus &c. & Capitulat. Leopold. Cæſar. art.* 3. Carpzov. *Comment. ad L. Reg. Germ. cap.* 3. Limn. *ad Capitulat. Carol. V. art.* 4. *pag.* 151 *& Matth. art.* 4. *pag.* 559. Knipſchildt. *de jur. civit. lib.* 1. *cap.* 18 *num.* 10. *& ſeqq.* Prius quæſtionis membrum, veluti de quo minus dubitandum, maximè ex *eod. Inſtr. Pac. dict. art. & §.* Joh. Mich. Heinz. *diſp. inaug. Argent.* 1626. *de ſubject. & libert. Civitat. Imp. theſ.* 18. *&* 26. Limn. *lib* 7 *jur. publ. cap.* 1. latiſſimè Knipſchildt. *de jur. civit. lib.* 2. *cap.* 2. *per tot.* Nicol. Myler. *in dict. Archolog. cap.* 22. *num.* 3. 5. 6. *ſeqq.* affirmamus, & Civitates Imp. eodem

modo, quo reliqui Status, ad hæcce ſummi quaſi faſtigii jura perveniſſe; tantum, quantum Imperator in Imperio, in ſuo territorio poſſe; Principis vicem in ſuo diſtrictu obtinere; & de regalibus privativè, non cumulativè, inveſtitos eſſe; conſtanter aſſerimus, adde *ſupr. tit. 5. §. 8. num. 2. pag. 128.*

§. 2.

I. *Sigismundus Caroli IV.* Imperatoris filius ex *Anna*, natus *A. C.* 1367. in Imperio ſucceſſit, *A. C.* 1410. *Romæ* ſerò coronatus eſt ab *Eugenio*, id eſt, *A. C.* 1432. obiit *d. 9. Decembr. A. C.* 1437. In *Oriente Johannes Andronici* filius, *Johannis* nepos, *Andronici* pronepos, poſt *Manuelis* patrui mortem 1419. imperat, defunctus 1421. Poſt eum *Johannes*, *Manuelis* filius, *Johannis* nepos, *Andronici* pronepos, Imperium obtinuit usque ad *A. C.* 1454. ultimus *Conſtantinopolitanus* Princeps: nam ſub ejus Principatu *d. 29. Maij A. C.* 1453. (ut pauld *inferius §. 5. hujus tituli*, pleniùs recenſebitur) capta urbs à *Mahumete II.* & Imperium totum everſum eſt.

II. Quoad *Sigismundi* nomotheſiam, condidit ille Mandatum *ad Regem Franciæ, ut veniat ad Concilium Conſtantienſe pro tollendo ſchiſmate Paparum, & reformatione Eccleſiæ inſtituenda*: atque Edictum *de ſalvo conductu Joannis Huſſi ad Concilium*: item Sacra, *directa ad Concilium Conſtantienſe, ne abſente ſe quicquam definire aut decernere aggrediantur*: Porrò Aviſamenta, *ſuper materia Apoſtolicarum reſervationum, & collatione beneficiorum hactenus per ſummos Pontifices & Ordinarios Collatores practicata*, &c. nec non Decretum, *in cauſa vertente inter Archiepiſcopum Civitatemque Colonienſem ex una, & Ducem Montenſem ex altera partibus, ſuper erectione novi thelonij & extructione novi caſtelli ad Rhenum*; apud Goldaſt. *tom. 1. pag. 386. & ſeqq.* Nürnbergiſch Reichs-Abſchied/ 1431. von Pfalbürgern ꝛc. in den alten Reichs-Abſchieden und Handlungen *pag.* 1. zu finden/ getruckt zu Amberg/ 1607. Ejusdem *Sigismundi* Conſtitutio *de officio vicarij generalis, & jure primogenituræ*: ut & Aurea Bullâ *de jure & ſucceſſione Comitis Palatini Rheni* &c. extat quoque apud eundem Goldaſt. *dict. tom. 1. Conſtit. Imperial. pag. 395. & 398.* (adde Marquard. Freheri *notas perpetuas ad hanc Sigismundi auream bullam, tract. 10. p. 555. & ſeqq.*) ut & Conſtitutio *de privilegiis & immunitatibus Clericorum*, iterum apud Goldaſt. *tom. 2. pag.* 107. necnon Reformatio *de an.* 1436. cujus Reformationis mentionem facit Chriſtoph. Lehman. *Chron. Spir. lib. 4. cap. 3. pag.* 281. ubi multa de privilegiis Civitatum Imperialium notantur, adde Dn. Nicol. Myler. ab Ehrenbach *in archolog. cap. 22. num. 2. & 4.*

III. Fuit hic Imperator prudentiâ, magnitudine animi, liberalitate, ac cæteris ampliſſimâ fortunâ dignis ornatus virtutibus; ſed bello infelix,

lix, quod contra *Turcas* & *Bohemos* geſſit, Rupert. *ad Beſold. hiſtor. minor. obſervat. cap.* 18. *pag.* 705. Majeſtate Regia (inquit de eodem Joh. Cluver. *in epitom. hiſtor. pag* 640.) quam in procero oſtentabat corpore, liberalitate ſimul & virtute animi, quam multarum peritiâ linguarum exornabat, omnes facilè anteibat ſuæ ætatis Reges: æquaturus erat *Carolos* & *Ottones*, ſi ad pacis artes parem bellandi felicitatem pudicitiamque corporis, addidiſſet.

§. 3.

Quoniam cæteri omnes, qui ſequuntur, Principes haud interruptâ ſerie ex familia *Auſtriaca* ad faſces Imperii evecti ſunt; ideò non immeritò hoc loco nobilè illam adducimus quæſtionem: *Libera an etiamnum hodiè ſit electio Imperatoris, an verò Domui Auſtriacæ alligata?* Hujus quæſtionis deciſionem non aliunde, quàm ex *Capitulationibus Cæſareis* petendam eſſe, neque in Imperio *Romano Germanico* locum ſucceſſioni, aut ſaltem ſuſpicioni, quæ ſucceſſionem inducere poſſit, dari conſtanter aſſeveramus, quæ certè eſt abominabilis & deteſtabilis, & in *Capitulatione* (*ſupr. tit.* 4. §. 9. *n.* 9.) expreſsè prohibita: quotquot enim *Cæſares* hodiè *Romani* creantur, inſtrumento ſolemni, manus propriæ ſubſcriptione & ſigillo ſuo confirmato, atque adeò ſanctiſſimè totam illam ſucceſſionem hereditariam adeò abjurant, ut coram facie DEI ac Imperij nunquam ac ullo modo ad illam ſe adſpiraturos promittant. Pungit quidem, ut & aliàs ſemper, Hippol. à Lapide *de rat. ſtat. part.* 2. *cap.* 2. *ſect.* 1. & 2. & *part.* 3. *cap.* 2. *per tot.* domum *Auſtriacam*, ex quâ, cum jam decem Imperatores ſerie continuata ſceptrorum *Germanicorum* potiti fuerint, tam altè in familia *Auſtriacorum* Imperium radices egiſſe putat, ut ejus evellendi vix ulla ſpes appareat, ex Bodin. *lib.* 2. *de Rep. cap.* 3. neque effugit laudata hæc domus *Davidis Blondelli*, & plurium etiam aliorum aculeos, qui nimis *Palatinæ* cauſæ faventes accuratius inquiſiverunt, & ex interceptis & effractis epiſtolis recondita conſilia patefecerunt: ſed legamus etiam de hac laudabili familia *Wilhelm. Jocherum*, *Richardum Bartholinum*, *Nicol. Friſchlinum*, *Carpzovium*, *Oſtermannum*, *Enenckelium*, *Leonhard. Wurffbain*, Gottlieb von Hagen/ *Mich. Praun junior.* *aliosque*, qui nil quicquam periculi vel præjudicii liberrimæ electioni hinc imminere exiſtimant, cum & veteres *Germanos* vota libera ad familias anteceſſorum ſæpiùs adſtrinxiſſe, edocti ſimus à Tacito *de morib. german.* Lehman. *in Chron. Spir. lib.* 2. *cap.* 3. Melch. Goldaſt. *de maj. lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 3. & *ſeq.* Liberrima enim quantumvis ſemper fuerit electio novi *Regis Romanorum*, in Imperio noſtro ſtatim à tempore *Conradi I.* haud facilè tamen, ſi quis dignus fuit ex defuncti familia, eum *Septemviri* prætereundum duxêre;

 unde

unde *Franconica*, *Saxonica*, *Suevica*, & *Auſtriaca* ſtirps diutinè Imperiun retinuerunt: nec tamen inde *Septemviri* ullo obſtringuntur vinculo, qui ſi ità viſum fuerit, ſeriem Imperatorum ex certâ familiâ electorum inter rumpere poſſint, liberrimis ſibi reſervatis ſuffragiis: nimirum *Archi-Principes Electores* ex Domo *Auſtriacâ Regem Romanorum* eligentes, jure id faciunt eo, quo ex aliena etiam familia in ſolium Imperiale quem ſublimar poſſent, *in Aur. Bull. cap.* 2. §. 2. *ibique* Limn. *obſerv.* 23. liberrimâ auten eorum voluntate Domui *Auſtriacæ* tamdiu concredita fuerunt Imperii gu bernacula, partim ob ſingulares virtutes militares (de quibus Enenkel. *d privileg. milit. in dedicat. ad Imperat. Matthiam*) ac alia benemerita, in quo rum recompenſationem ad honores Imperii ſupremos evecta eſt, partir propter potentiam & reditus familiæ *Auſtriacæ*, dignitati Imperatoriæ ſu ſtinendæ ſufficientes; Sleidan. *lib.* 1. & 7. & *paſſim*, *in Commentar. de Sta Relig.* quò pertinent etiam ea, quæ tradunt Knipſchildt. *de fideicom. nobi cap.* 1. *num.* 173. Gottlieb von Hegen *Comitiolog. Ratisbon.* 1654. *part.* 1. *diſſert. pag.* 3. & *ſeqq.* & *diſſert.* 2. *pag.* 19. & *diſſert.* 7. *pag.* 48. & *ſeqq.* & *part.* 2. *diſſert.* 1. *pag.* 65. & *part.* 4. *diſſert.* 9. *pag.* 270 Leonhard. Wurffbain. *Relat. hiſtoric.* 2. Mich. Praun. jun. Synd. Lindav. *in ſap. laud. tract.* Was hat Oeſte reich bey Teutſchland gethan? *cap.* 5. Limn. *lib.* 2. *jur. publ. cap.* 3. *per tot. annot. ad Capitulat. Caroli V. proœm.* ibi, Erwehlter *pag.* 48. & ibi, Ertz-Her tzog zu Oeſterreich. *pag.* 66. & *ad art.* 28. *p.* 291. & *ſeqq.* Carpzov. *comment. L. Reg. cap.* 11. & *diſp. miſcell.* 3. *dogm.* 8. & *diſp.* 9. *quæſt.* 1. Anton. Gunthe Fritz. *tract. de elect. Reg. Rom. diſſert.* 5. *quæſt.* 3. Henry le Duc de Rohan, *de le Capitain parfait, ou des Intereſt des Princes d' Europe*, in editione germar ca, 1645. *part.* 3. *diſcurſ.* 1. *pag.* 160. ubi agitur von dem Intereſſe deſi hochlöl Ertz-Hauſſes Oeſterreichs zu der Römiſchen Cron: multi tamen ſunt, q *Ducem* hunc *Rohanenſem* (veluti quem priores duas partes *gallico* primù ſermone ſcripſiſſe, *Latino* poſteà & *Germanico* idiomate ab aliis verſas, c eò conſtat) tertiæ partis *Authorem* eſſe non credunt.

§. 4.

I. *Albertus II. Alberti*, quem Mirabilia Mundi cognominabant, lius, *Alberti* nepos, *Alberti* contracti, Ducis *Auſtriæ*, pronepos, *Alberti* I peratoris abnepos, natus eſt in hanc lucem *A. C.* 1392. & *Sigismundi* ſoce morte (nam *Eliſabetham*, ejus filiam, in matrimonio habebat) vacante Imperii titulum accepit, *A. C.* 1437. vitâ functus eſt in expeditione cont *Turcas*, 6. *Cal. Novembr.* *A. C.* 1439. eo mortuo fuit Interregnum *menſium dierum.* 4. In *Oriente* regnabat, eo tempore, *Johannes*, *Manuelis* filius, timus Imperator *Conſtantinopolitanus*.

II. H

II. Hujus *Alberti II. Imperatoris Augusti*, & *Caroli VII. Regis Franciæ* capitula Pragmaticæ Sanctionis, *A. C.* 1438. edita, extant apud Goldaſt. *tom.* I. *Conſtit. Imp. pag.* 401.

III. De hoc *Alberto II.* Imperatore Lipſius *in epiſt. dedicatoria*, præfixa *Admirandis*: *Memini legere, Albertum II. uno tempore, atque adeò uno anno, factum Regem Bohemiæ & Hungariæ & Romanorum. O quæ iſta felicitas! ſed quàm brevis felicitas! biennio enim non toto imperavit, & optimum Principem Deus cœlo invexit; quia terra virtutum illarum parùm capax erat, aut digna.* Joh. Cluverus *in hiſtor. mund. epit. pag.* 654. de eodem Imperatore ſcribit: quod fuerit argumentum *rerum humanarum inſtabilitatis, quæ quò citius in altum ſurgunt, eò faciliùs graviùsque ad ima decidunt.* Sanè res adverſus *Moravos, Bohemos, Polonos & Turcas* maximas geſſit, ſed in expeditione contra poſtremos iſtos vitâ functus eſt, ut diximus, vid. Joh. Cluver. *in hiſtor. mund. epitom. dict. pag.* 654. & *ſeqq.*

§. 5.

I. *Fridericus III.* ſive (ut alii volunt, qui vel *Fridericum Pulchrum, Ludovici Bavari* æmulum, vel *Fridericum Brunſuicenſem*, ob brevitatem Imperii ex Imperatorum albo non expungunt) *IV. Erneſti* ferrei & *Cimburgæ Maſſoviæ* filius, *Leopoldi probi*, qui & *Militiæ Decus* cognominatus eſt, nepos, *Alberti contracti*, qui & *ſapiens*, pronepos, *Alberti* Imperatoris abnepos, *Rudolphi I. Habſpurgenſis* atnepos, natus eſt 1415. *Romanorum* adiit *Regnum A. C.* 1440. ductâ in uxorem *Leonorâ Eduardi Regis Portugalliæ* filiâ, in *Italiam* tranſcendit, *Romamque* ingreſſus à *Nicolao V.* Pontifice imperiali corona redimitus, *Imperator Auguſtusq;* appellatus eſt, *Cal. April.* 1451. ut eſt in *moneta aurea* apud Octavium Stradam, *pag.* 477. alii rejiciunt in *annum* 1452. Obiit 23. *Auguſt. A. C.* 1493. cum imperaſſet *annis* 53. *Friderico* coætaneus fuit in Oriente, *Johannes, Manuelis* filius, ultimus Imperator *Conſtantinopolitanus*, de cujus interitu *mox num.* 3. *b.* § 5.

II. Nomotheſia *Friderici III.* hæc eſt: Edidit Ille primo Imperii anno, 1440. Aviſamenta, quæ tempore *Concilij Baſilienſis* à Statibus Imperii *Moguntiæ* fuêre deliberata: & Mandatum ad *Regem Franciæ, Carolum VII.* ut veniat ad *Comitia Moguntina*, pro tollendo ſchiſmate Papali, & confirmatione *Decretorum Concilij Baſilienſis* tractandâ, teſte & exhibente Goldaſto *tom.* I. *Conſtitut. Imperial. pag.* 403. & *ſeqq.* Hippolith. à Lapide *in diſſertat. de rat. ſtat. Imp. Rom. Germ. præfat. ad Lector.* in odium hodiernorum *JCtorum*, ſive *Legiſtarum*, ut vocat per contemptum, recenſet Legem Imperii, quæ *Friderici III.* tempore, ſcil. *an.* 1441. de excludendis, tàm à priva-

privatis judiciis, quàm à publicis conſiliis, *Legiſtu*, ſub incude fuit, ſe dolet, eam executioni non fuiſſe mandatam. Idem Imperator in *Reformatione Francofurtenſi* 1442. agit (1.) de *diffidatione*: res ipſa à LL. damnata, non tamen vetita planè in hoc *Receſſu*, ſed arctiſſimis Legum vinculis circumſcripta, de qua *Imperator* ſtatuit: ut ante diffidationem is, cum quo lis eſt & controverſia, prius in judicio ſiſtatur, & ordinario modo conveniatur: & diffidatio hæc fieri debeat modo in *Aurea Bulla tit.* 16. expreſſo: excipit tamen *Imperator* Ruſticos, Mercatores, Aurigas, Circumforaneos, Clericos, perſonas miſerabiles: Item loca quædam certa, ut Templa, Cæmiteria &c. quibus omnibus, autoritate Imperatoria, durantibus his diffidationibus, immunitas & tutela promittitur: porrò jubet *Imperator*, ut vagi milites non tolerentur, niſi dicant, aut productis teſtimoniis verificent, cui *Domino* inſerviant: iisque *Salvum Conductum* denegat, & poteſtatem captivandi ubivis concedit. (2.) agit de *executione privata*: res LL. *Cæſareis* omninò vetita, *l. extat. ff. quod metus cauſa. l. ſi quis in tantam. C. unde vi.* hîc autem, neceſſitate id ſuadente, quadantenus conceſſa ſub certis conditionibus. (3.) agit de *Judicio Weſtphalico* occulto, de quo proprio tractatu hîc diſſeritur. (4.) agit de *Monetis* & earum valore. Habemus ab eod. *Friderico III.* concordata *Nationis Germanicæ* cum *Sede Rom.* pro Eccleſiæ unione, ac pace & tranquillitate inter eandem & *Nationem* prædictam perpetuò confovendis, *A. C.* 1447. ap. Goldaſt. *tom.* 1. *Conſtitut. Imperial. pag.* 408. adde Limn. *annotam. ad Capitulat. Caroli V. mantiſſ.* 6. *pag.* 355. In hujus decimi quinti ſeculi fine, ſingulariter notandum, quod *Nomothesia*, *Maximiliani Primi* tempore, apud *Germanicam Nationem* maxima habuerit incrementa: etſi enim à ſeculo decimo tertio, & decimo quarto, frequentiùs *Leges Germanicæ* ſcribi cœperint (teſte Herm. Conringio *de origin. juris germani. cap.* 27. ubi multa memorabila de *Conſtitutionibus Cæſareis* ad ævum *Maximiliani Primi*, & *cap.* 31. quo de uſu ſcriptarum legum per ſeculum decimum tertium & quartum, agitur) *Jus* tamen *Romanum & Feudale Longobardicum*, in ſcholas & fora *Germaniæ*, per modò laudatum *Maximilianum I.* circa exitum ſeculi demum decimi quinti introducta eſſe docet idem Conringius *ibid. cap.* 32. *& ſeq.* Quia verò *Maximiliani I.* plerique regiminis anni in ſeculum decimum ſextum incidunt: ideò ejus *nomothesiam*, quatenus ea adhuc poſtremis ſex annis ſeculum decimum quintum claudit, in ſequens decimum ſextum ſeculum, melioris, ob tantum *Legiſlatorem*, cohærentiæ gratiâ, meritò reſervamus.

III. Quàm turbidus *Imperij Romani* ſtatus fuerit tempore *Friderici III.* quo imperante *Reformatio Francofurtenſis*, 1442. condita, de quâ *paulò ſuprà*, & ab *init. Receſſ. Imp.* non ſolùm Hiſtoriæ teſtantur, ſed & textus ipſe dictæ

dictæ *Reformationis Francofurtenſis.* Armis enim magis adſueta *Germania* quàm literis, arma magis quàm eas tractabat: unde (non poterat enim aliter fieri) cœca barbaries, animorum indomita elatio, juſtitiæ proculcatio: imò perpetuò bello infeſtabatur jam ſatis aliàs viribus exutum *Imperium*, non quidem aperto, ſed, quod erat eò noxius, inteſtino & civili. Prudentis eſt Principis, ſi vitia integrè è Republ. tollere nequeat, ità tamen limitibus legibusque conſtringere, ut metu pœnæ in iis liberius patrandis deterreantur nefarii. Ideò non fruſtà incomparabilis iſte Imperator *Fridericus III.* (cujus vitam ulteriorem cordati & benevoli Lectores, per *Fridericum Nauſeam Blancicampianum Epiſcopum Viennenſem* ſummariè deſcriptam, & à Marquardo Frehero *notis ad tractatum Petri de Andlo de Imperio Rom. Germ.* præfixam, *in repræſentat. Reipubl. German. pag.* 116. legere poſſunt) illud in dictâ & laudatâ *Reformatione Francofurtenſi* eodem modo præſtitit. Res ejus bello præclarè geſtas Joh. Cluverus *in hiſtor. mund. epit. pag.* 656. *& ſeqq.* nervosè, ut ſolet, deſcribit. Sub hujusdem imperio, hoc eſt, *A. C.* 1449. bellum grave exarſit inter *Albertum Brandeburgicum* (qui *Achilles Germanicus* appellatus eſt) & *Noribergenſes. Marchio* ſocios habebat *XVII. Principes*: *Noribergenſes Civitates* quasdam *Imperij* validas. Certatum eſt biennio prælis novem, damni utrinque plurimum datum & acceptum: exuſti agri, everſæ villæ, cæſi agricolæ, abacta pecora; tantiſper donec exhauſtâ utrâque parte egeſtas pacem extorſit, ut ſcribit *Æneas Sylvius*: & poſt eum Chriſtoph. Ad. Rupert. *obſervat. in Beſold. Syn. min. cap.* 18. *pag.* 707.

A. C. 1453. regnante in *Oriente Johanne*, *Manuelis* filio, ut aliquoties diximus; *Friderico III.* reliquisque *Chriſtianorum* in *Occidente Archi-Principibus* nihilo minus, quàm de *Conſtantinopoli* defendendâ cogitantibus (nam Imperator eo anno *Ladislaum Auſtriacis & Hungaris* tradere, armis compulſus erat: diſſidiumque inter *Electores Germanos* jam ad arma proceſſerat) atque adeò toto *Occidente* tot vitiis laborante; *Mahumetes II. Turcarum Imperator*, contracto in *Europâ Aſiâque* quadringentorum millium exercitu, terrâ marique *Conſtantinopolim*, cujus ambitum centum & undecim ſtadiorum prodit *Laonicus*, obſederat. Erant ei ſternendis mœnibus tormenta ænea prægrandia, inter quæ unum à LXX. boum jugis, viris bis mille trahebatur, globum torquens trium talentorum. Cum XL. dies continuos in muros detonuiſſet, promiſit ei, qui primus per ruinas irrumperet, ampliſſimam *Europæ* provinciam, exercitui triduanam ditiſſimæ urbis direptionem. Si quis ſegnius rem gereret, ei capitis pœnam ſtatuit. Indicto tridui jejunio, omnes vel ad moriendum, vel ad vincendum paratos eſſe juſſit. *Conſtantino* pacem petenti, centena imperat aureorum mil-

lia annua, aut ſalvis opibus incolumem ex urbe diſceſſum. Cum eæ conditiones minimè placerent, renovatur oppugnatio, pellitur loco *Juſtinianus Genuenſis*, qui cum trecentis armatis primum impetum ſuſtinebat. *Conſtantinus* ipſe, & qui circa eum erant, in fugam verſi ſternuntur: Ipſo Imperatore, dum ad portam urbis trepidus ſe recipit, fugientium multitudine oppreſſo: portæ obſtruuntur cadaveribus, ne fuga pateat fugibundis janitores etiam abjiciunt quarundam claves, ut retentos in urbe cives redintegrare cogant prælium. Maſcula pubes penè univerſa occiditur, virgines & matronæ meliores rapiuntur in ſervitutem, ultra LX. millia. Totam hiſtoriam fuſiùs exequuntur Leunclav. *libr.* 15. *hiſtor.* Reuſner. *lib.* 3. *epiſt. Turcic. pag.* 113. *& libr.* 4. *pag.* 135. & Jo. Cuſpianus *de Turcar. origin. & viis, per quas Chriſtiani Turcas profligare poſſent, pag.* 271. *& ſeqq.* Victor *Mahumetes* indubiè *Magnus* fuit *Imperator*, qui cognitionis illuſtrium virorum fœminarumque cupidus, hiſtorias ſibi verti in ſuum ſermonem juſſit *Græcas Romanasque*, & ipſos Viros depingi à *Gentile Bellino*, eleganti pictore, quem ad hanc operam à *Venetis* exambierat. Captâ *Conſtantinopoli* cùm videret urbem cædibus exhauſtam, & pene dirutam, novis incolis frequentem reddidit: Gymnaſia pro Studioſis Literarum ſtruxit; Profeſſoribus cibos, panes, alimenta, pecunias & menſtrua ſalaria tribuit: Templum *Sophiæ Conſtantinopolitanum* inſtauravit, & quâ ruinoſum erat, refecit: multas balineas & hoſpitalia pro viatoribus & mercatoribus erexit: pauperibus, pupillis, viduis eleemoſynas diſtribuit: Ipſos *Chriſtianos* conventus ſuos inſtaurare juſſit, lectumque ab iis *Patriarcham*, pedo ei paſtorali tradito palàm confirmavit, Juſt. Lipſ. *monit. & exempl. Polit. libr.* 1. *cap.* 8. *exempl.* 20. *pag.* 76. Crudeliorem tamen fatentur omnes, nec mirúm, talem fuiſſe, qui ſævis progenitus; & inter ſævos educatus, ſævis etiam imperavit, Chriſtoph. Ad. Rupert. *obſervat. in Syn. Beſold. min. cap.* 16. *pag.* 620. Atque ità tandem defecit, quæ cum morte per aliquod ſecula luctata eſt, *Nova Roma*, ubi Imperator *Conſtantinus Magnus Conſtantinopolim*, quæ prius *Bizantium* appellabatur, ædificavit; *Imperiique* Sedem, & omnia *Romanæ Urbis* ornamenta in eam, non ſatis ſano conſilio, tranſtulit, vide *ſupr. tit.* 10. §. 3. *pag.* 255. Nam etſi locus ipſe ad Imperii ſedem aptiſſimus fuerit; cœlum tamen & fatum hanc urbem *Romani Imperij* ſedem, eſſe non patiebantur: ut enim ſingulæ non modò *Regiones*, verum etiam *Urbes* ſua fata, moresque ſuos proprios & ritus habent; ſic illa in alium locum transferri non tutò poſſunt, etiamſi Homines ipſi, & Leges ſimul transferantur: Cœli namque temperies hominum mores mutat, cum quibus & fata ipſa commutantur, quod ſic eſſe exitus comprobavit: *Imperio* enim ferè in *Aſiam* translato, *Imperatores* ex ea *Provincia*, *Legionesque Romanæ* deinceps

fuerunt

fuerunt, quæ & *Græca* levitate, & ambitione in factiones diviſæ, atque *Aſiæ*, mollite enervatæ, *Barbarorum* incurſiones repellere non potuerunt: cum intereà *Italia*, & *Roma* orbis terrarum *Arx*, capite carens, atque militari diſciplinâ amiſsâ, omnibus gentibus prædæ eſſet. Sic *Imperium* illud, ut arbor bona in proprio ſolo optimos fructos ferebat, in alienum cœlum & ſolum translatum brevi interiit, Gottlieb von Hagen *in Comitiolog. Ratibon.* 1654. *part.* 4. *differat.* 8. *pag.* 224. *& ſeq.*

Evigilare hodie videtur, poſt ducentos, & quod excurrit, annos *Orbis Chriſtianus*: Faxit *Deus*, ut nimis alto ſecuritatis ſomno ſepultus, reſurgat tandem, & Dn. Joh. Hieronymi im Hoff / *Patricij Noribergenſis* longè celeberrimi, *ſingularia* hâc de re *monita politica*, ſalubertima, ambabus, quod dicitur, manibus, amplectatur; quorum *capite* 46. ineffabilem, ob ſacroſanctas, & innumeras alias nobis *Chriſtianis* ereptas terras, jacturam, & lamentandam *Chriſtianæ Reipubl.* calamitatem, perpendit ac deplorat: *Capite* 47. præcipuos *Europæ* Principes, qui aliquid juris in *Imperium Ottomannicum* habere dicuntur, & juſto titulo ablata repetere poſſunt, producit, illisque ad perſequendam cauſam, & capeſſendum fortius bellum, eò majorem animum addere ſtudet. *Capite* 48. bellum contra *Turcas* ſuſcipiendum, haudquaquam ἀδύνατον quid, aut impoſſibile eſſe, plurimis oſtendit exemplis. *Capite* 49. docet; quibus & quorum mediis ſubſidiisque bellum *Turcicum* ſuſceptum, fortiter, prudenter, & feliciter expediri poſſit? *Capite* tandem *quinquageſimo & ultimo*, quot & quibus in locis hujusmodi bellum in expedito foret, & *Turca* commodè aggrediendus eſſet, demonſtratur, adde Jo. Cuſpinian. *in dict. lib. de Turcar. origin. &c. pag.* 251. *& ſeqq.* Plurima inſuper de rebus *Turcicis* memorabilia, & lectu dignisſima, occurrunt, apud Dn. Chriſtoph. Forſtner. *in not. politic. ad Tacit. Annal libr.* 4. *pag.* 356. *& ſeqq.* Joh. Bapiſt. Montalban. *Comm. de Turc. morib.* Authorem anonymum deß wolgemeinten und unvorgreifflichen præliminar-diſcurs von dem Türcken-Krieg / und ſchwebenden Reichstag zu Regenſpurg / 1663. im erſten und andern Theil / ad ſeculum decimum ſeptimum, inferiùs ſubſecuturum, applicanda: & apud Joh. Baptiſtam Eiſſen V. J. D. in ſeinem Rathſchlag und Bedencken / wegen der Käyſerl. Craiß-Hülffe aus dem H. Röm, Reich / wider den Erb-Feind Chriſtlichen Bluts und Nahmens / den Türcken / 2c.

Pars ſecunda, in qua ſeculum reperitur decimum ſextum.

§. 6.

I. *Maximilianus I. an.* 1459. *Friderico* Imperatore natus, ex *Leonor*
Eduardi Regis Angliæ filiâ, poſt functum patrem (cui etiamnum viventi con
ſortem & ſucceſſorem ipſum *Electores* deſignaverant) *A. C.* 1493. Reipubl
clavum capeſſens, infulas ſolennes *Cæſarum*, cum facilè poſſet, *Romæ* ſu
ſcipere non laboravit, præſertim cùm eorum, quæ ſuperioribus Impera
toribus fulgore coronæ *Romam* pellectis acciderant, probè meminiſſet
Triennio ante mortem (quæ accidit *prid. id. Jan. A.C.* 1519.) capulum fune
brem è querno ligno, arcæ viatoriæ incluſum; circumferri ſecum juſſit
cavitque teſtamento, ut exanimum corpus ſuum rudi linteo involutum
ſine ulla exenteratione, illi imponeretur, naribus, ore, auribusque viv
calce oppletis, Lipſ. *in monit. & exempl. polit. lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 5.

II. *Maximilianum I. Cæſarem* optimum, Patrem Patriæ, & plur
morum *Receſſuum* Autorem, ob nomotheſiam, ſummamque Juſtitiæ ad
miniſtrationem, meritò laudamus. *Status Imperiĭ A.C.* 1495. (cujus trans
poſiti anni ratio, qui aliàs ad præcedens ſeculum decimum quintum refe
ri debuiſſet, §. *præcedent*; reddita) *Wormatiam* convocavit, & habitâ cu
iis conſultatione *Legem* ſanxit, ſex partibus principalibus conſtantem. (1
eſt Conſtitutio ſupremi Judicii. (2.) Conſtitutio Judicii Auſtregarum. (3
Conſtitutio Pacis publicæ. (4.) Conſtitutio de communi denario. (5.) Co
ſtitutio de Blaſphemiâ. (6.) Conſtitutio de reformatione Judicii *Weſtphal*
ci. De Camerâ Imperiali legatur Limnæus noſter *libr.* 9. *jur. publ. cap.*
per tot. Gottlieb von Hagen *in Comitiolog. Ratisb.* 1654. *part.* 4. *diſſert.* 9. *pa*
275. *& ſeqq. &* 287. *& ſeqq.* Denaiſ. Rhoding. Jacob. Blumen/ Herma
Conring. *in exercitat: de Judiciis Reip. Germ. Resp. Chriſtophoro Vlrico à* Burg
ſtorff/ 1647. *theſ.* 99. Matth. Stephan. *lib.* 2. *de juriſd. part.* 1. *cap.* 3. Jo
Bechtold, *Syllog.* verb. *Camera*. Schvvanem. Mindan. aliique: ubi
eod. Herm. Conringio *libr. de orig. Jur. Germ. cap.* 32. (quod *ſuprà* etia
tit. 1. §. 4. *n.* 1. *pag.* 5. *& h. tit.* 12. §. *præc.* 5. monuimus) notandum: *Jus R*
manum, ut & *Feudale Langobardicum*, in ſcholas & fora *Germaniæ* pri
ſeculo decimo quinto introducta eſſe: Quomodo autem & in quantu
Leges Romanæ, ut & *Feudales Langobardicæ*, in *Germaniæ* ſcholas & fora, i
ſeculo decimo quinto ſint receptæ? docet idem Conring. *ibid. cap. ſeq.*
pag. 194. *& ſeqq.* vide *infr.* §. 7. *n.* 2. *ibid. has tres hujus Rec.* Quæritur hi
An Imperator cum Camerâ Imperiali concurrentem habeat Juriſdictionem

Mu

Multi cum Paurmeiſtero *libr. 2. de juriſdict. cap. 5. n. 30. &c.* hoc affirmant, ſed negativa verior eſt; juxta Reinkingk, *de regim. ſecul. & eccleſ. libr. 1. claſſ. 5. cap. 7. n. 21. & ſeqq.* Limn. *libr. 9. jur. publ. cap. 2. n. 91.* Hippolith. à Lapid. *de ration. ſtat. part. 1. cap. 10. per tot.* Author der Frag / ob der Käyſerliche Hoff-Rath / mit und neben dem Käyſerlichen Cammer-Gericht zu Speyer / *concurrentem juriſdictionem*, in allen und jeden Sachen ohne Unterſcheid habe? Getruckt zu Amberg bey Johann Schönfeld. 1614. quæ quæſtio eodem nititur fundamento, quo iſta, *ſupr. tit. 5. §. 8. n. 2. pag. 128.* poſita: *An Princeps mandata juriſdictione, privativè vel cumulativè eam conceſſiſſe intelligatur?* De *Auſtregis* vide iterum Limn. *d. lib. 9. cap. 5.* Conring. *dict. exerc. de judic. Reip. Germ. th. 48. 53. 61. 62. & 63.* Jacob Blumen *in proceſſ. Cam. tit. 27.* Gottlieb von Hagen *in Comitiolog. Ratisbon. 1654. part. 4. diſſert. 9. pag. 272. & 273.* & Bechtold. verb. *Auſtregæ*, & *infrà h. §. 6. n. 3.* ibi, *quinta mutatio contigit.* De Conſtitutione *Pacis publicæ*, Limn. *lib. 1. jur. pub. cap. 13. in fin. & ad Aur. Bull. cap. 1. §. 2.* ubi *de Banno Imperial.* & *ad cap. 17.* ubi *de diffidat.* Andr. Gail. *de pac. publ. lib. 2. & lib. 1. obſ. 3. & ſeqq.* Mynſing *cent. 5. obſ. 78.* Colleg. Jur. Argent. *lib. 48. tit. 6. th. 6. & ſeqq.* Neapolit. *tom. 2. Dig. tit. Pax. & 4. ff. d. t. c. 4. §. 8. Inſt. de judic. publ.* ibique Dd. Vigel. *meth. jur. contr. lib. 1. cap. 14.* Carpzov. *pract. crim. part. 1. quæſt. 35. & 36.* & *ad L. Reg. Germ. cap. 3. ſect. 4.* Tyleman. de Benign. *Syntagm. 1. deciſ. Cameral. dec. 1. vot. 5. & 6. & Syntagm. 3. dec. 2. vot. 4.* Gylman. *Symphor. ſuppl. tom. 1. fol. 43.* Mindan. *lib. 1. c. 22. & ſeqq.* adde *infr. §. 7. n. 2.* ibi, *Abſente Cæſare Carolo V.* De reformatione Judicii *weſtphalici*, circa bannitos, tradit pauca Sichardus *in Cod. ad leg. 1. de hered. inſtit. lib. 6. tit. 24. n. 17.* plura verò Conring. *d. exerc. de judic. Reip. Germ. th. 40.* Gottlieb von Hagen *in Comitiolog. Ratisb. 1654. part. 4. diſſert. 9. pag. 273. & ſeqq.* vide etiam Beſoldum *in theſaur. pract.* verb. Weſtphäliſch Gericht oder Proceſs, & Speidel. *Specul. Jurid. Polit.* verb. Weſtphäliſch Blut-Gericht. & Goldaſt. *tom. 2. Conſtit. Imperial. pag. 112.*

Ejuſdem *Maximiliani I.* Conſtitutio, (quam *anno 1497. Friburgi in Briſgovia*, de vinis & vinariis, condidit, Idemque Goldaſtus *dict. tom. 2. pag. 114.* exhibet) hodiè non multum attenditur.

Progrediendum itaque nunc eſt ad hujus ſeculi decimi ſexti nomotheſiam, cujus ſeculi primus *Receſſus* à *Maximiliano I. Auguſtæ Vindelicorum* conditus *an.* 1500. quinque præcipuè continet partes, (1.) Ordinationem Regimenti Regni: in quo conſider. Præſes, Adſeſſores, Secretarii, Vrbs Norinberga, Cauſæ tractandæ, Authoritas, Salarium. (2.) Modum Collectæ *Turcicæ*. (3.) Correctionem nonnullorum articulorum Pacis prophanæ. (4.) Deſcriptionem Banni contumaciæ. (5.) Fuſiorem explicatio-

nem Cameræ Imperialis, De hoc Regimento à *Maximiliano* I. inſtituto, Hippolithus à Lapide *in ſuâ diſſertatione de ration. ſtat. in Imperio Roman. Germ. part.* 2. *cap.* 4. multa præclara in laudem ejus tradit, & poſt Comitia alterum Germanicæ libertatis fulcrum appellitat, & quo ſublato *Auſtriacos* omnem poteſtatem ſenſim ad ſe traxiſſe ſcribit, *ibid. cap.* 5. laudat tamen *Auſtriacos*, hujus ſeculi decimi ſexti *Imperatores*, meritò, ut ſolet, Mich. Praun. jun. im Teutſchen Tractätlein / was Oeſterreich bey Teutſchland gethan? *cap.* 6. *pag.* 43. Cæterùm Hippolithus à Lapide *part.* 3. *cap.* 5. reſtitutionem Regimenti inter media reſtaurandi & firmandi ſtatus refert, & Conſilium Aulicum è medio tollendum ſuadet: adde Göttliebs von Hagen *Comitiolog. Ratisb.* 1654. *part.* 4 *diſſertat.* 9. *pag.* 271. *& ſeqq.* & 277. *&c.* & Speidel. *Specul Hiſtor. Polit. Jurid.* verb. Regiment.

Ex *Reſcripto* ad Ordines Imperii *anno* 1505. emanato, recenſet quædam Herm. Conring. *d. exercit. de Judic. Reip. Germ. theſ.* 57.

In Comitiis *Conſtantiæ & Ratisbonæ* 1507. habitis, itidem de Ordinatione *Cameræ* actum fuit.

Extat & ejusdem *Maximiliani* I. Conſtitutio de formulâ articulorum militarium, apud Goldaſt. *tom.* 2. *Conſtitut. Imperial. pag.* 116.

Ejusdem Edictum Banni ſive proſcriptionis Imperialis contra Ducem & Rempublicam *Venetorum*, *ibid. pag.* 117.

Gravamina *Germanicæ Nationis* & *S. Romani Imperij* adverſus *Sedem apoſtolicam*, cum remediis & aviſamentis, & *Cæſareæ Majeſtatis* Edicto, *ibid. pag.* 119. *& ſeqq.*

Ejusdem Imperatoris epitome pragmaticæ Sanctionis, *ibid. pag.* 123. *& ſeqq.*

Ejusdem gravamina adverſus *Sedem ac Curiam Romanam*, apud eund. Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 420.

Ejusdem & Ludovici XII. *Regis Franciæ* Edicta de convocatione & celebratione *Concilij Piſani*, pro neceſſitate & utilitate Reipubl. Chriſtianæ, contra Tyrannidem *Julij* II. *Papæ Romani*, *ibid. tom.* 1. *pag.* 421. de qua controverſia Rupert. *in obſervat. ad Beſold. Syn. min. cap.* 18. *pag* 708. & Joh. Friſchman. *in Pietat. Francic. erga Pontifices n.* 27. *pag.* 22. *& n.* 14. *pag.* 37.

Receſſus de anno 1512. ab eodem Imperatore *Coloniæ* habiti præcipuum thema eſt, indictio novæ collectæ: ubi etiam Comitia annua iterum introducuntur, Limn. *l.* 9. *de jur. publ. c.* 1. *n.* 26. *&* 30. Hippolith. à Lapid. *part.* 2. *cap.* 5. *ſect.* 1. *pag.* 376. *& ſupr. tit.* 11, §. 15. deinde tractatur fusè ſatis & explicitè de cujusvis Circuli Capitaneo; Conring. *exercit. de Judiciis Reip. Germ. theſ.* 64. & *de finib. Imperij Germ. cap.* 28. *pag.* 749. denique de *Notariis* & *Teſtamentis* in eo agitur: Goldaſt. *tom.* 1. *Conſtit. Imperial. pag.* 430.

quam *Maximiliani I.* nomotheſiam Juſtus Reiſenberg togâ expoſuit & commentariis illuſtravit. Idem Imp. *Maximilianus* eod. anno Edictum de vitio ingluviei & ebrietatis promulgavit, quod extat apud eund. Goldaſt. *dict. pag.* 430.

Nomotheſia *Wormatienſis* anni *decimi ſeptimi*, de ulteriori ordinatione Cameræ agit.

Ultimus hujus Imperatoris *Receſſus Auguſtæ Vindelicorum an.* 1518. enunciatus fuit, cujus præcipuum thema erat novæ collectæ indictio contra violentas *Turcarum* invaſiones. Propoſitionem de bello *Turcis* inferendo, ad *Principes & Ordines S. R. Imperij* in hiſce Comitiis factam, habes apud Goldaſt. *tom.* 1. *Conſtit. Imperial. pag* 436.

Ejusdemque coſultationem de expeditione in *Turcas* ſuſcipiendâ, per univerſitatem *Chriſtianorum ibid.* deliberatam, apud eund. *tom.* 2. *pag.* 127. *& ſeqq.* Præter paulò *ſuprà* §. 5. *n.*3. de rebus *Turcicis* allegata quædam, invenies quoque nonnulla in Zeiller. *Catalog. Hiſtor. part* 3. *pag.*285. in Matth. Dreſſer. *Iſagog. hiſtoric. Millenar. ſext. circa fin. in oration. de bello Turcico*, & *miſcell. m. polem. litt. C. F. & paſſim.* Æn. Sylv. *ſive*, *Pij II.* Pontif. *max. epiſt.* 127. 131. 163. 275. 279. 391. 392. 393. 394. 396. 407. 411. 413. In Philippi Honorii *praxi prudentiæ Politicæ*, Horatii Malaguzzi *diſſertatione de Turcici Imperij cum aliis Monarchiis comparati magnitudine*, Lazari Soranzi *libro de militaribus copiis Turcicis*, Philippi Camerarii *operis horarum ſubciſivarum*, & A. Gisleni Busbequii *Conſilio de re militari contra Turcam inſtituendâ: & Legationis Turcicæ Epiſtolis*, Dn. Bœcler. *annot. hiſtor. de paſſag.* nec non Goldaſt. in Politiſchen Reichs-Händeln *part.* 10. *pag.* 233. *& part.* 15. *pag.* 469. Quoties *Carolus V. Imp.* Status Imperii ad auxilia contra *Turcas* ferenda imploraverit, videbis *infrà* in laudabili & ſollicitâ ejus nomotheſiâ, §. *ſeq.* 7. *n.* 2. quod & alii plures poſt eum *Cæſares* ſæpius fecerunt.

Maximiliani I. Reſcriptum ad *Leonem X. Pontificem Rom.* de controverſiis *Lutheri*, miſſum ex *Comitiis Auguſtanis* 1518. extat apud eund. Goldaſt. *tom.* 2. *pag.* 140.

III. Quoad ſtatum bellicum, fuit *Maximiliano* bellum contra *Venetos*, *Julium II.* Pontificem, *Rupertum Palatinum*, *Helvetios*, aliosque, partim felix, partim damnoſum, Rupert. *obſerv. in ſyn. Beſold. min. d. cap.* 18. *pag.* 708. Conring. *de finib. Imperij Germ. cap.* 23. *pag.* 549. *& ſeqq.* Hic Imperator *Belgicas* provincias in corpus Imperii cooptavit. Conring. *ibid. cap.* 28. *pag.* 749. Jac. Auguſt. Thuan. *hiſtor. libr.* 1. & Sleidan. *de ſtatu religionis libr.* 1. Quoad ſtatum rei civilis, judiciorum inſtituendorum, jurisque dicendi; multum ille mutavit à priſtino: nam (1.) arrogantes iſti *Curiæ Palatii* conatus, quamvis non facilè quidem illi, nec penitùs defierint (ut

pertinax

pertinax eſt *Curiæ illius* improbitas) dixeris tamen ſub hoc Imperatore fortaſſis illos quodammodò è medio ſublatos eſſe: quæ felicitas Reipubl. *Proteſtantibus* unicè, vel certè potiſſimùm ferenda eſt accepta: is enim Imperator haud temerè permiſit Principum Laicorum cauſas ad *Judicium Curiæ Romanæ* trahi, quemadmodum liquet ex *paul. ſupr.* laudato *Reſcripto Cæſareo* ad *Ordines Imperij de an.* 1505. Conring. *de Judic. Reip. Germ. dict. th.* 57. Magno etiam *Germaniæ* bono factum (2.) eſt, ut ſublatâ Principum illâ *χειροδίκη* (de quâ Gottlieb von Hagen *in dict. Comit. Ratisb.* 1654. *d. part.* 4. *diſſ.* 9. *p.* 271. *& ſeq.* & Beſold. *theſaur. pol.* & Speidel. *Spec. Jur. Pol.* verb. Fauſtrecht, nec non Conring. *dict. exercit. de Judic. Reip. Germ. theſ.* 54.) ab eo usq; tempore controverſiæ legitimis Judiciis paſſim commiſſæ ſint: quamvis enim inveteratum malum, publicâ Reipubl. impotentiâ, atque ſingulorum Ordinum domi conſtituto robore ſubnixum, non ex voto potuerit eradicari attamen & rectiùs quàm antehac aliquot ſeculis in ejusmodi Judicia à Principibus conſenſum, & per bonas leges bellicis illis motibus obviam itum eſt: cauſam, quâ impulſi Principes ferociæ priſtinæ nonnihil remiſerunt fortaſſis haud immeritò dixeris *Vrbium Germanicarum* vires, ut æmulâ Principibus, ità ſuppares, illâ *Maximiliani* tempeſtate. Flexi indubiè ad humaniora hæc inſtituta Principum animi haud leviter fuerunt per *Romani atque Canonici Juris* Peritos, qui à *Maximiliani* ætate conſiliis Reipubl. paſſim per *Germaniam* ſunt admoti, in aulis Principum anteà regnantibus penè ſolis illiteratis ac militaris ordinis hominibus: ut ſolet Reſpubl. ſeſe habere ad ingenium Regentium, Conring. *d. exercit. theſ.* 58. (3.) Id quoque planè novo more cœpit, quod ipſimet Principes aut *Cæſar* ipſemet non amplius vacent dijudicandis controverſiis ſuis ut antehac, ſed omnem hanc curam in *Romanarum Legum* Peritos, plebeii licet generis, miniſtros ſuos ſoleant rejicere: cui rei mos patrius ab omni retrò ævo hactenus ſervatus plurimùm adverſatur. Non potuit verò non hoc obtinere, ex quo per Legibus patriis *Romana* atque *Pontificia* in *Germania* invaluerunt, quod a ætate usque *Maximiliani* quàm maximé cœpit: neque verò fieri temere poterit, ut Principes ipſi *Romanum & Canonicum Jus* addiſcant, quæ hujus doctrinæ eſt prolixitas, & aulicæ educationis indulgentia, Conring. *ibi. th.* 59. vide tamen *ſupr. tit.* 1. §. 11. *tit.* 6. §. 9. *& tit.* 7. §. 2. *n.* 2. (4.) Huic r conſequens eſt *quarta* mutatio circa diuturnitatem litium: namque multùm profectò lites illæ Principum ſolito factæ diuturniores, ex quo per alios & coram aliis, quàm qui ſunt ſui ordinis, litigare cœperunt: quod ipſum ex parte accidit quaſi neceſſitate quadam, partim vi novarum Legum, partim denique malitiâ cauſidicorum: fieri etenim non poteſt, ut qui miniſterio funguntur, poſſint perinde atque Principes ipſimet finire contr

eni

verſias, quippe quibus circumſcripta variis modis eſt agendi poteſtas, quæ in Principum litigantium ipſorummet libertimo eſt arbitratu Conring. *ibid. theſ.* 60. (5.) *Quinta* mutatio contigit circa arbitraria judicia, quæ à nonnullis Principum ſunt conſtituta: eſt autem illa non uniuſmodi: cum enim antehac non niſi apud paucos fortaſſis illa obtinuiſſent, nec tàm auctoritate Reipubl. quàm ex Principum quorundam privato inſtituto: quando *Maximiliano Cæſare* nova Judiciorum ratio inſtitueretur, & Principes quidem judicarent ſua intereſſe, ut arbitraria judicia perirent, *Cæſar* verò reſtitutam nonnihil vellet ſuam (quam in ſummis illis cauſis dijudicandis obtinuerat quondam) auctoritatem, placuit, ut omnes Principum cauſæ, ſi quidem reus ità velit, coram *Arbitrariis Judicibus* à *Cæſare* in id confirmatis agerentur; datâ tamen veniâ appellandi à ſententiâ ad ſummum Judicium, quod appellant *Camerale*: Itaque & Leges multæ ſunt conſcriptæ de judiciis illis arbitrariis, quæ ſemigermanicâ voce vulgò *Auſtrega* nuncupantur, de quibus *ſuprà h. §. 6. n.* 2. ibi, *de Auſtregis*, Conring. *ibid. th.* 48. 53. 61. 62. *&* 63. Hippolith. à Lapid. *de ration. ſtat. in Imp. Rom. Germ. part.* 2. *cap.* 10. Limn. *tom.* 5. *addit. jur. publ. pag.* 91. *ad lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 32. Beſold. *in theſaur. pract.* & Speidel. *Specul. Jurid. Polit.* verb. Auſträg/ & Fürſten-Recht. (6.) Nova quoque eſt illa, quam Leges definiunt, latas ſententias exequendi ratio, ſi partes nolint iis ultrò obtemperare: actum de eâ primò omnium eſt in *Colonienſibus Comitiis* 1512. de quibus *ſupr. h. §. 6. n.* 2. ibi, *deinde tractatur fusè*: & pòſt in *ſequentibus* multis: viſum enim eſt expedire, ſi, in decem Circulos diſtributâ *Germaniâ*, cuilibet exequendi illa auctoritas deferatur; Conring. *dict. exerc. de Judic. Reip. Germ. theſ.* 64. Rhoding. *in pandect. Camer. lib.* 3. *tit.* 63. & Jac. Blumen *in proceſſ. Camer. noviſſ. tit.* 77. (7.) Præ aliis maximi ponderis eſt mutatio illa, quòd nempè *Cæſares* de Principum feudalibus bonis maximis, imò vitâ & omni fortunâ (non tantùm non auditâ aliorum *Principum*, ut *Parium Curiæ*, ſententiâ, ſed ne quidem in Judicio aliquo per Principum Delegatos conſtituto decernere cœperint, Conring. *ibid. theſ.* 65. Adde Dn. Mich. Praun Junior. Teutſches Tractätl. was hat Oeſterreich bey Teutſchland gethan? *cap.* 6. & Joh. Cluver. *epitom. hiſtor. pag.* 680. *& ſeqq.*

§. 7.

I. *Carolus V. Philippi Hiſpaniarum Regis, & Johanna* (cui Pater *Ferdinandus, Hiſpaniæ Rex*) filius, *Maximiliani I.* Imperatoris, & *Mariæ Burgundicæ* nepos, natus 24. *Febr. A. C.* 1500. *Gandavi in Flandriâ*, *Francofurti* eligitur Imperator 28. *Junij A. C.* 1519. & *Aquisgrani* 23. *Octobr. A. C.* 1520. coronatur. Non viſus Majorum memoriâ potentior, aut rebus geſtis in orbe

Chriſtiano illuſtrior, aut præclarior. poſt *Carolum & Othonem Magnos. Anno Chr.* 1556. 15. Sept. (referente Sleidano *commentar. lib.* 26. *in fin.*) rerum humanarum tædio, & amore ſeceſſus, apud *Bruxellas* Regno ſe Imperioq; abdicavit, illud in *Philippum* filium, hoc in *Ferdinandum* fratrem tranſtulit; atque in *Hiſpaniam* profectus cum duabus ſororibus viduis, *Leonorâ Galliarum, & Mariâ Pannoniarum* Reginis, in Monaſterio *S. Juſti Toletana* Provinciæ, placidiſſimum vitæ finem 21. *Sept. A. C.* 1558. conſecutus eſt; Saubert. *mirac. Aug. Conf. p.* 13.

II. *Carolus V. Imperator* (cujus quam plurima mandata, edicta, & conſtitutiones, Goldaſt. *in Conſtit. Imperial. tom.* 1. *p.* 439. *& ſeqq. & tom.* 2. *pag.* 142. *& ſeqq.* exhibet) juravit Imperio 3. *Jul.* 1519. vide ejus *Capitulat.* ap. Carpzov. & Limn. *pag.* 38. *& ſeqq.* Prima ſui Imperii habuit *Wormatiæ* comitia 1521. in quibus *Receſſum* condidit quatuor partibus conſtantem. (1.) *Prima* pars tractat de Regimento Regni. vide *ſupr.* §. 6. *n.* 2. ibi, *De hoc Regimento.* (2.) *Secunda* exampliat Ordinationem Cameralem, ſed pro otioſis hæc habenda, quòd in *Ferdinandina Ordinatione* hæc rectiùs tractentur. (3.) *Tertia* continet explicationem pacis profanæ, vid. *ſupr.* §. 6. *n.* 2. ibi, *De Conſtitutione Pacis publicæ,* & Rhoding. in *Pandect. Camer. lib.* 1. *tit.* 7. *lib.* 3. *tit.* 42. Jac. Blumen in *proceſſ. Camer. noviſſ. tit.* 29. (4.) *Quarta* exhibet varias Conſtitutiones, de Regimento Regni, de ſucceſſione nepotum & filiorum fratrum, concordat *l.* 2. *ff. de ſuis & legit. Nov.* 118. *c.* 1. *&* 3. *& Nov.* 127. *cap.* 1. de coronatione papali, (vid. *ſupr. tit.* 11. §. 2. *n.* 1. *pag.* 293. & *eod. tit.* §. 3. *n.* 2. *pag.* 303. ibi, *Triplici olim coronâ & h. tit.* 12. §. 5. *n.* 3. *&* §. 6. *n.* 2.) quam ſolenniùs ſuſcipiendam jubet ſtatus, ut cogant militem ad eam dari ſolitum, adde Beſold. *theſaur. pract.* verb. Römerzug. & Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 441. *&c.* ubi Edictum contra Lutherum, *& tom.* 2. *pag.* 142. *& ſeqq.*

Receſſus an. 1522. *Noribergæ* facti præcipuum thema eſt, renovatio & ulterior explicatio pacis profanæ, quatuor membris. (1.) de ordinatione Capitanei Circularis. (2.) modo perſequendi violatores pacis publicæ. (3.) modo executionis contra bannitos. (4.) conſervatione pacis profanæ.

Receſſus an. 1524. *Noribergæ* conditus, novem continet partes (1.) de ſuſtentatione Cameræ Imperii. (2.) Regimento Regni. (3.) Statuum querelis, ob immodicam Collectarum impoſitionem. (4.) Privatis Principum litibus. (5.) Executione ſententiarum. (6.) Monetariâ re corrigendâ: de quâ conſulendus in ſuperfluum Melch. Goldaſt. *in Catholico Rei Monetariæ*, vel, *in Legibus Monarchicis generalibus de rebus nummariis*, edit: *Francoferd. an.* 1662. impenſis *Rulandiorum*, typis *Joannis Gœrlini*, (7.) de Mono-

Monopoliis non ferendis. (8.) Eccleſiaſticis rebus. (9.) Turcico auxilio. Refert etiam huc *Conſtitutiones* ex Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 447. *&* *tom.* 2. *pag.* 149. *&* *ſeqq.*

Porrò cum *Carolus V.* in *Hiſpania* eſſet, Comitia *Auguſtæ* habenda à Commiſſariis Cæſaris, 1525. indictæ ſunt: ſed exitum ea habuêre non utilem, quod præcipui Imperii Principes præſentes nec adfuerint, nec ſuos cum plenâ poteſtate Legatos miſerint.

Ideò Commiſſarii Cæſarei alia indixerunt Comitia *Spiræ* habenda: ubi *an.* 1526. cum Statibus Imperii *Receſſum* condiderunt, ſex partes continentem, (1.) De Concilio in *Germaniâ* habendo. (2.) De ſeditione ruſticorum compeſcendâ, quò pertinet Petri Haarern Hiſtoriſche Beſchreibung deß Vrſprungs / Fortgans und Ends / deren in Jahr 1525. entſtandenen Auffruhr und Rebellion der Bauren im Teutſchland / getruckt zu Franckfurth bey Johann Stöcken 1627. (3.) de prohibita Clericorum turbatione: cum enim inciperent Evangelici ſuam Religionem profiteri, ſalaria erant neceſſaria, quæ dum conſtituerentur, Catholicis à ſuis reditibus tantum decedebat, (4.) ſuppetiis *Hungariæ Regi* ferendis contra impreſſionem *Turcæ.* (5.) Regimenti & Cameræ continuatione & ſuſtentatione. (6.) cumulantur multæ & variæ Conſtitutiones. Plura apud Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 479. *&c.* invenies.

De Comitiis *Ratisbonenſibus* 1527. idem dicendum, quod diximus ſuprà 1525. omnia enim in hiſce Comitiis deciſa nullius ſunt valoris aut roboris.

Cæſar, cum *an.* 1529. adhuc in *Hiſpaniâ* erat, miſſis inde literis Status *Spiram* evocat, & ſuo nomine Comitiis fratrem *Ferdinandum* præficit: Suntque hujus *Receſſus* duæ partes principales (1.) de religione: de quâ non mutandâ Decretum fit acerbum nimis: quod cum durius videretur Statibus, contra illud fuêre proteſtati, unde *Proteſtantes* dicti. (2.) de auxilio *Turcico*, quod præſtare noluerunt Status Evangelici: additur, quod fratrum & ſororum liberi ſoli relicti, non in ſtirpes, ſed in capita ſuccedant, *d. l.* 2. §. 2. *ff. de ſuis & legit. d. Nov.* 118. *c.* 3. & Anabaptiſtæ capite puniendi. adde, quæ habet Goldaſt. *tom.* 2. *pag.* 154. *&* *ſeq.*

Notiſſima porrò Orbi ſunt Comitia *Auguſtana*, *de an.* 1530. quid in iis deciſum, docet nos *Receſſus* in illis factus, qui continet quinque partes. (1.) Oblationem *Auguſtanæ Confeſſionis*, Confeſſionem nonnullarum Civitatum, præcipua Evangelicæ Doctrinæ capita, *Decretum*, quid in poſterum in articulis fidei doceri debeat, prohibitionem licentiæ ſolitæ omnia typis excudendi, *Mandatum* ad *Proteſtantes*, ut omnia bona Eccleſiaſtica reſtituant, Jus emigrationis, promiſſionem, ut generale Concilium habeatur,

ſanctionem; ut cenſus tàm Eccleſiaſticorum quàm Laicorum abſque ullà contradictione & inhibitione perſolvatur, inter *Cæſarem* & *Catholicos Statu* mutuam promiſſionem auxiliorum contra omnes invaſores. (2.) Cameræ ſuſtentationem, emendationem vitiorum & abuſuum, quæ injuriâ temporis irrepſerant. (3.) Plurium reſervationem ad futura Comitia & commodius tempus. (4.) *Turcæ* violentas invaſiones. (5.) Politici ſtatus aliquales reformationes. Pertinent hûc ſimpliciter quædam ex Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 504. *& ſeqq. & tom.* 2. *pag.* 156. *& ſeqq.* Legantur hîc diligenter Dn. Joh. Sauberti Theologi Noriberg. celeberrimi, p. m. *Miracula Auguſtanæ Confeſſionis*, & Sächſiſche Vertheidigung deß Augapffels.

Receſſus Spirenſis de an. 1531. nil niſi emendationem Cameræ continet.

Receſſus Ratisbonenſis 1532. præcipuum thema eſt, de Religionis negotio, & Concilio habendo: quæ cum magis ad Hiſtoriæ cognitionem, quàm deciſioné rerum Imperii pertineant, legenda magis quàm explicanda ſunt. Junge Goldaſt. *tom.* 1. *pag* 511. Editæ & confirmatæ ſunt *eod. anno* ejusd. Imperatoris *Conſtitutiones Criminales*, 219. *articulis* conſtantes, quæ à *Matth. Steph.* cum Jure Communi collatæ, ex eoque latiùs declaratæ, & utiliſſimis additionibus, obſervationibusque practicis illuſtratæ ſunt.

In Receſſibus an. 1533. *& an.* 1538. *Spiræ* habitis, iterùm emendationes Cameræ continentur, quas hîc referre planè ſupervacui operis, cum *an.* 1555. *& an.* 1613. *& an.* 1654. abſolutiſſimæ factæ fuerint Ordinationes Cameræ. Goldaſtus *tom.* 2. *pag.* 170. *&c.* hîc inſerit *Reſcriptum* de injuſtis Proceſſibus Judicii Cameræ Imperialis.

Receſſus Ratisbonenſis de an. 1541. præcipuè de Religione tractat: de cujus veritate inquirere vult Imperator per colloquium aliquod de eâ inſtituendum, cujus colloquii denominantur Perſonæ, Locus & Modus colloquendi, ſed effectum non eſt ſortitum hoc colloquium. Præter hæc obſerva. (1.) Quod Imperator conſolidet Cameræ conſtitutionem, agatque de ejus ſuſtentatione, & tandem Aſſeſſores ad ſervanda hæc decreta juramento adſtringat. (2.) Prohibeat famoſos libellos hinc inde per Imperium diſperſos, ut & picturas in odium Catholicorum effictas. vide *infr.* §. 9. *n.* 2. *Receſſ. Erford.* 1567. (3.) de auxilio contra *Turcam* ferendo agat, admoneatque Status, ut ſuas portiones ad expeditionem *Turcicam* conferant. Formulam de inſignibus ſive armis gentilitiis portandis habet Goldaſtus *tom.* 1. *pag.* 513. Acta Colloquii *Ratisb.* 1541. habiti, Idem *tom.* 2. *pag.* 182.

In Receſſibus, Spirenſi & Noribergenſi, de an. 1542. duo præcipuè tractantur. *Primum* eſt ſollicitatio auxilii contra violentas *Turcarum* impreſſiones: *Alterum* eſt modus colligendi ſingulos Imperii ſubditos, ut erigatur fortis exercitus, qui *Turcis* opponi poſſit. *Re-*

Receſſus anno 1544. iterùm *Spiræ* promulgatus, eſt hujus tenoris: Ut *Franciſcus Galliæ* Rex, *Hiſpaniæ* Regi, & Imperatori *Carolo V.* ægrè faceret, cum *Turcâ* fœdus iniit: ideoque Imperator *Galliæ* Regem & *Turcam* pro communibus hoſtibus Chriſtiani orbis habet & agnoſcit, & contra hos duos bellum gerere decernit, ideoque Status Imperii rogat, ut fortia ſuppeditent pecuniæ & militis auxilia.

Receſſus Wormatienſis 1545. & *Ratisbonenſis* 1546. de *pace religioſâ profanâque*, nec non de ordinatione Cameræ agunt. Ejusdem confirmatio *Articulorum Lovanienſium* de fide & religione Chriſtiana: & Mandatum ad Ducem *Wirtembergicum* rebellionis reum, ut ſe ſuaque omnia ultrò dedat, aut læſæ majeſtatis indignationem pœnamque perferat; legitur apud eundem Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 517. *Receſſus* ſive *Decretum* Electorum, Principum ac Statuum Imperii *Hannoveræ* congregatorum, de militibus vagantibus & graſſatoribus, ibid. *tom.* 2. *pag.* 235.

Victor porrò Cæſar *an.* 1548. poſt debellatum *Saxoniæ Electorem* comitia indixit, Statusque *Auguſtam* convocavit: in illis hic *Receſſus* fuit conditus, qui agit, (1.) de Religione. (2.) Pace profanâ, ubi & modus procedendi in causâ banni traditur. (3.) Juſtitiâ exercendâ, ad quem finem conſequendum neceſſarium eſſe putat Imperator, ut Cameræ ſua conſtet authoritas, nec non de Politici ſtatûs aliquali reformatione. (4.) Monetæ ordinatione, & Collectarum moderatione. (5.) Statuum quorundam Imperii exemptione. Tabulam pacti, inter *Carolum V.* & *Imperij ordines*, de exemtione *Belgicarum* provinciarum initi, lege apud Conring. *de finib. Imperij German. cap.* 28. *pag.* 750. *& ſeqq.* Plures à *Carolo V. hoc anno* 1548. promulgatas *Conſtitutiones, Reformationes & Mandata, &c.* exhibet iterum Goldaſtus noſter *tom.* 1. *pag.* 518. *& ſeqq. & tom.* 2. *pag.* 241. *& ſeqq.* Cæterùm de variis Provinciarum in Imperio exemtionibus, earumq; remediis, præter Conring. *de finib. Imperij German.* lege etiam Leonh. Wurffbain. *relat. hiſtor.* 3. *part.* 6. 9. 10. 11. *&* 12. & Gottlieb von Hagen *Comitiolog. Ratisb.* 1654. *part.* 4. *diſſert.* 8.

Anno 1551. Res maximoperè turbidæ erant in *Romano* Imperio: Imperator enim per durum imperium animas Statuum planè à ſe alienaverat, nec cum Cæſare faciebat *Mauritius Elector Saxoniæ*, qui pervidebat clandeſtina Imperatoris conſilia, quibus Imperium & inprimis *Germaniam* ſubjugare cogitabat: *Gallus* etiam occaſionem hanc videns, bellum in Cæſarem parat, quod occultò foverunt Status nonnulli: ut autem ſe hiſce Imperator expediret, comitia *Auguſtæ* indicit, factoque in iis *Receſſu*, quæ publica negotia attinent, tractatur in eo, (1.) de negotio religionis: putat enim Imperator, rem faciliùs componi non poſſe, quàm ſi generali concilio res

ea decidatur. (2.) Religionis declaratio interim, dum concilium illud habetur, confirmatur, (3.) Imperator narrat, *Civitatem Magdeburgum* pacem publicam fregiſſe, rebellem eſſe factam, & beneficiis Cæſareis indignam ſe reddidiſſe, (4.) agitur de Camerâ Imperiali, & putat Imperator conſultum, ut Aſſeſſoribus Cameræ, decem alii extraordinarii adjungantur, qui per biennium ordinarios adjuvent, ut cauſæ eò citiùs decidantur. (5.) Promittit Imperator, ſe pro viribus anniſurum, ut bona Eccleſiaſtica reſtituantur. (6.) Inſtituuntur monetæ ordinationes, (de quibus vide Goldaſti *Catholicon rei monetariæ*) & moderationes collectarum, & confirmatur decretum anteà hâc de re factum, Jungenda hîc à Goldaſto tradita *tom. 2. pag.* 340. *& ſeqq.* De tranſactione *Paſſavienſi an.* 1552. vide Goldaſt. *tom. 1. Conſtitut. Imperial. pag.* 566.

Abſente Cæſare *Carolo V.* Rex *Rom. Ferdinandus an.* 1555. comitia *Auguſtæ* indicit: In hiſce comitiis variis de rebus tractatur, arduis & cauſam religionis & pacis publicæ ſpectantibus. Hic *Receſſus* dividitur in tres partes. (1.) agit de religione, & huic *Receſſui Pax Religionis* inſeritur, Lex æternùm manſura. Hanc *Religionis Pacem* præceſſerunt aliquot *Conſtitutiones*: ut, 23. *Jul.* 1532. 2. *Aug. eod. an.* Tranſactio *Cadamica*, 1534. 1537. 1541. 1544. 1548. Tranſactio *Paſſavienſis.* 1552. quæ tranſactio poſteà *Auguſtæ*, 1555. in hiſce Comitiis, ab Imperatore & Statibus ſolenniter approbata & recepta: *Pax Religionis* renovata & confirmata fuit, 1557. 1559. 1566. 1613. 1619. (vid. *Capitulat. Ferdinandi II. art.* 2. 38.) 1648. (*Inſtr. Pac. art.* 5. *p.* 8.) Reinkingk de *reg. Sec. & Eccl. Lib.* 3 *claſſ.* 1. *c.* 1. Petr. Syring. *diſp. ult. in nucl. diſcurſ.* Juſt. Meier. *in Colleg. Argent. l.* 48. *tit.* 6. *th.* 25. Gail. *l.* 1. *obſ.* 2. Carpz *ad L. Reg. Germ. cap.* 3. *ſect.* 4. 5. *& ſeqq. & diſp. hiſt. polit. jurid.* 4. Sächſiſche Vertheidigung deß Augapffels. Limn. *lib.* 1. *jur publ. cap.* 13. Sleidan. *comment. lib.* 8. *pag.* 134. Fridr. Hortleder, *de cauſ. bell. Germ. lib.* 1. *cap.* 10. 17. *& lib.* 5. *cap.* 13. JCti Dilingenſ. 1629. *inter polem. m. lit. B.* D. Joh. Conr. Dannhavver. *diſput.* 1637. *R. Joh. Georg. Heuchelin.* Mindan. *de Proceſſ. extrah. lib.* 1. *cap.* 28. *& ſeqq.* Rhoding. in *pand. Camer. lib.* 1. *tit.* 6. Jacob. Blumen in *proceſſ. Camer. noviſſ. tit.* 28. Matth. Steph. *de juriſdict. lib.* 3. Goldaſt. in Politiſchen Reichshändeln / *part.* 21. *pag.* 905. (2.) pars agit de pace profana: ubi mandat *primò* Imperator, ut ab omnibus Imperii Statibus pax profana à *Maximiliano* promulgata, à ſe verò repetita & confirmata ſanctè & inviolabiter obſervetur: *ſecundò* prohibet in *Imperio Rom.* omnes clancularias luſtrationes, militum coactiones, per quas non ſolùm Pax Patriæ turbetur, ſed ſubditi inſignibus damnis afficiantur; vide *ſupr.* §. 6. *n.* 2. ibi, *de conſtitutione pacis publicæ.* (3.) pars agit de legitimâ defenſione: Quia arma infeſta in *Germaniâ* eo tempore circumvolabant concedebat Imperator, ut, Circulus

quiſ;

quiſq; arma & vires conjungeret ad ingruentem vim propellendam. Ut autem eò certiùs hoc auxilium ſibi Circulus præſtaret, & rectior eſſet belligerandi ratio, conſtituit Imperator cujuſque Circuli Præfectum, qui hîc vocatur Kreiß-Obriſter/ quem diſtinguunt von den Creißausſchreibenden Fürſten: nam hæc duo non eſſe confundenda, ſed diſtinguenda alibi latiùs explicatur: de hoc Præfecto Imperator ulteriùs diſponit, quod conceſſum ſit unicuivis Circulo, eum ob certas cauſas ab officio removere: Ipſi autem dat facultatem, quandocunque libuerit, renunciare, & ſubjungit, ut ſi contingat hoc munus quavis aliâ ratione vacare, ſit poteſtas Circulo, alium in ejus locum ſurrogandi; vide *ſupr.* §. 6. *n.* 2. ibi, *Receſſ. de an.* 1512. & *n.* 3. ibi, *Nova quoque eſt illa.*

Has tres hujus Receſſus partes ſequitur *Ordinatio Cameræ Spirenſis*; cujus *liber primus* ſeu *pars prima* occupatur in deſcribendis perſonis, quæ ad Judicium Camerale requiruntur, illæ perſonæ ſunt vel principales, vel minùs principales: In *ſecundâ parte* agit Imperator de Juriſdictione Cameræ; ſeu quæ perſonæ coram Camerâ conveniri, & quæ cauſæ coram illâ deduci & ventilari debeant, tàm in primâ, quàm in ſecundâ inſtantiâ: *Tertia partis* duo principaliora ſunt membra; *primum*, proponit modũ & ſeriẽ proceſſus ordinandi in Camera; *ſecundum* dat remedia contra ſententias in Camera latas: vide *ſupr.* §. 6. *n.* 2. ibi, *de Camerâ Imper. legatur Limnæus noſter.*

Pertinet ad hunc *annum* 1555. *Ferdinandi Rom. Regis declaratio* de libertate religionis conceſsâ Nobilibus & Communitatibus ſub Epiſcoporum & Abbatum ditione conſiſtentibus, apud Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 574. & *Caroli V. Conſtitutio* de ceſſione atque translatione Provinciarum *Belgicarum* & *Burgundicarum Philippo* filio facta, ibid. *pag.* 575. Item Paſſawiſche Gravamina, der Städte Bedencke hierüber/ und der Königl. Maj. Antwort. Limn. in *annot. ad Capitulat. Caroli V. mantiſſ.* 3. 4. & 5. *p.* 384. 392. 393.

Idem Goldaſtus *tom.* 2. *pag.* 361. Receſſum Viſitationis Judicii Cameralis, 18. *Maij*, 1556. actum habitumque exhibet.

Tandem *Caroli V. Conſtitutio & Edictum*, de ſuâ adminiſtrationis Imperii Rom. abdicatione, & ſubſtitutione *Ferdinandi Regis*, extat apud eund. Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 576. & *ſeq.*

III. CAROLUS V. (quoad ſtatum bellicum) *Solymannum Turcam* bis ab obſidione *Viennæ* repulit: *Gallorum Regem Franciſcum* in *Inſubribus* acie victum, cum *Rege Navarræ* & præcipuâ *Gallicâ Nobilitate* cepit: *Germaniæ Principes*, qui *Smalcaldiũ* fœdus inierant, ad *Mülbergam* ingenti pugna vicit, capto *Johanne Friderico, Electore Saxoniæ*, Fridr. Hortleder prolixè *in libris* von Urſachen deß teutſchen Kriegs *Caroli V. Imp.* nec non von Rechtmäſſigkeit/ Anfang/ Fort- uñ Außgang deß teutſchen Kriegs *ejusd. Imper.* Legatur etiam

etiam Hiſtoriſche Beſchreibung deß Urſprungs/ Fortgangs und Ends/ deren im Jahr 1525. entſtandenen Auffruhr und Rebellion der Bauren in Teutſchland Petri Haareri, worbey die Hiſtoria von Stürmung/ Eroberung und Plünderung der Stadt Rom / *an.* 1527. Mare mediterraneum à pyratarum injuriis liberavit, Carthagine Tunetoque capta, Conring. *de finib. Imperij German. cap.* 30. *pag.* 841. *& ſeqq.*

Sub ejusdem Cæſaris Imperio (quoad ſtatum Eccleſiæ) *Dei immortalis* nunquam tacendo beneficio è denſiſſimis tenebris lux divinæ veritatis emerſit; ſed hanc felicitatem infelicitas nihilo minor ex diſſenſione in cauſâ religionis eſt comitata: quâ ex re natæ ſunt inter populos *Europæ* diſcordiæ implacabiles, odia plusquam *Vatiniana*, bella diriſſima; & nullum non malorum genus: inde illa nomina priùs nunquam hoc ſenſu audita, *Pontificiorum & Proteſtantium*; inde ſtudia partium non ſolùm in vitâ hominum, ſed etiam in ſcriptis palàm dominantia: inde unius & ejusdem *Religionis Chriſtianæ* duplex & multum diverſa *Theologia*, in maximi quidem momenti capitibus doctrinæ, arcano *providentiæ divinæ* beneficio, ut plurimum conſentiens, in aliis diſſidens, & in mutuam perniciem conjurata, Fridr. Hortleder. *in dict. lib.* von den Urſachen / und Rechtmeſſigkeit deß teutſchen Kriegs *Caroli V.* Goldaſt. in Politiſchen Reichshändeln / *part.* 14. *pag.* 455. & *part.* 18. 19. *&* 20. *pag.* 735. 765. *&* 837. *& part.* 24. 25. *&* 26. Gabriel Prateol. *de vit. & ſect. omnium Hæretic. lib.* 10. verb. *Lutrani. pag.* 261. *& ſeqq.* Sleidan. *de ſtat. relig. & Reip.* Jacob. Aug. Thuan. *hiſtor. lib.* 1. 2. *& ſeqq. usq; ad libr.* 21. Leonh. Wurffbain JCt. Noriberg. *in relat. hiſtor.* 3. *per tot.* Conring. *de finib. Imperij German. paſſim.* Joh. Cluver. *in epitom. hiſtor. pag.* 699. *& plur. ſeqq.* Chriſtoph. Ad. Rupert. *in obſerv. ad Beſold. Synopſ. min. cap.* 18. *pag.* 709. *& ſeq.* Michaël Praun Junior. *in ſæpè laudat. tract. germ.* Was hat Oeſterreich bey Teutſchland gethan? *cap.* 6. De *Concilio Tridentino* illud hîc memorabile notandum, quod *an.* 1545. inchoatum, & *anno* demum 1563. finitum fuerit, Jacob. Auguſt. Thuan. *dict. loc.* & Cluver. in *epitom. hiſtor. pag.* 716. 718. 721. vide *Ideam Comitialem an.* 1630. ubi de hujus *Concilij* inſufficientiâ pro- & contra diſputatur; *inter miſcell. m. polem. lit. E.* Denique in laudem, honorem, & æternam tanti *Cæſaris* gloriam, addere libet Dan. Heinſii *epigramma*, quod *inter poëmata extemporanea pag.* 232. in cellulam in urbe *Gandavo* (in qua natus eſt *Carolus V.*) cùm ad eam viſendam acceſſiſſet, cecinit,

Terrarum domitor, plus quovis Cæſare Cæſar
Carolus, hac primum ſerpere cœpit humo.

Salvete,

Salvete, ô domus & magni incunabula Divi,
Quem mundo genitum Ganda ſuperba dedit.
Privatos urbes aliæ mirentur alumnos,
Quis credet cives nos habuiſſe Deos?

§. 8.

I. *Ferdinandus I. Caroli V.* frater, natus in hanc lucem, *an.* 1503. Imperium vero conſecutus *an.* 1556. & 18. *Martij an.* 1558. coronatus eſt. Obiit 25. *Julij A, C.* 1564. Jac. Aug. Thuan. *hiſtor. lib.* 36. *pag.* 323.

II. Sequitur nomothesia *Ferdinandi I.* cujus *Capitulatio Caſarea*, ſeu, *Lex Imperij fundamentalis*, exhibetur à Carpzovio, & Limnæo, pag. 412. &c. *Receſſus Ratibonenſis de an.* 1557. quinque continet membra. (1.) eſt præparatio ad colloquium *Wormatienſe*: ſed non felicem exitum ſortitum eſt hoc colloquium, cum Pontificiis obveniret occaſio hoc colloquium abrumpendi, ac id quòd aliàs nolebant, effugiendi. (2.) proponitur periculum imminens à *Turcâ*, quod commotâ mente Statibus ob oculos ponitur, & ab illis enixè auxilia petuntur: cui petito tandem detulerunt Status, & ſubſidiariam collectam octo menſium duplicatæ Romanæ expeditionis dare unanimiter conſenſerunt. (3.) prohibentur omnes clancularia deprædationes, aſſaſſinia, latrocinia, ac jubet Imperator, ut mandata ea de re facta ſanctè obſerventur. (4.) dicit Imperator, ſibi oblata eſſe quædam gravamina Cameræ Imperialis, ſed ea in hiſce Comitiis non ritè decidi poſſe tradit, ea propter & Viſitatoribus commendat, quos ex omni Statuum numero eligit. (5.) in hoc membro tractatur de monetis, & refert ſe ad *Edictum* in re monetariâ.

Receſſus Spirenſis ejusdem anni 1557. iterum de viſitatione Cameræ agit: ap. Goldaſt. *tom.* 2. *p.* 366. *Ferdinandi I. Laudum* in causâ *Archiepiſcopi Rigenſis*, & *Sigiſmundi Regis Poloniæ* ex unâ, & *Magiſtri Ordinis Livoniæ*, ex alterâ partibus, vide apud Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 577.

Primùm *Auguſta* 1559. Comitia celebravit *Ferdinandus I.* & hujus facti *Receſſus* ſex membra ſunt. In (1.) membro tractatur de Religione, & ſperaſſe ſe, dicit Imperator, feliciores inſtituti colloquii progreſſus. In (2.) membro agitur de auxilio contra *Turcas* ferendo, ubi Status hortatur, ut ocyus ea quæ de collectis reſtant, conferant & perſolvant. In (3.) membro publica illa latrocinia & deprædationes ſeverè vetat. & confirmat hoc caſu omnes factas *Ordinationes & Mandata*. In (4.) membro decernitur Viſitatio. In (5.) agitur de monetis, & ſe refert Imperator ad *Edictum* monetale:

netale: vide Goldaſti *collectanea monetaria tit.* 2. *pag.* 8. In (6.) membro confirmatur titulus reformationis Politiæ de filiis opificum.

Ejuſd. Imperatoris *Reſcriptum* de confirmatione ſuæ electionis in *Imperatorem Romanorum*, & gratulatione ad electum Pontificem, 1560. eſt ap. Goldaſt. *tom.* 2. *pag.* 372.

Ejuſdem *Reſcriptum* de Concilii libertate, & reformatione Eccleſiæ, 1562. *ibid. pag.* 373.

Cæſareæ Majeſtatis *articuli* de reformatione Eccleſiæ, per Legatos in *Concilio Tridentino* propoſiti, 1562. *ibid. pag.* 375.

Cæſareæ Majeſtatis *ſcriptum* de communione corporis & ſanguinis Chriſti ſub utrâque ſpecie, Patribus *Concilij Tridentini* per Legatos exhibitum, 1562. *ibid. pag.* 376.

In *Receſſu Wormatienſi* 1564. præcipuè confirmatur pax publica: pœnæ vibrantur in otioſos & vagabundos milites: Imperator tandem ſe præparat ad defenſionem, ſi bello ab aliquo peti debeat.

Ferdinandi I. Sacrum Mandatum de methodo articulorum fidei juxta *Auguſtanam confeſſionem* conſcribendâ & explicandâ, 1564. dat Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 580.

Ejuſdem *Sacrum Mandatum* ſuper eâdem re, *ibid. pag.* 581.

Ferdinandi I. Reſcriptum de Sacramento Euchariſtiæ ſub utrâque ſpecie, & conjugio Sacerdotum, 1564. Goldaſt. *tom.* 2. *pag.* 379.

III. *Ferdinando* adhuc vivo, *Wilhelmus à Grumbach Nobilis Francus*, vaſallus *Antiſtitis Würzburgenſis*, congregatis ſociis, & Patronum nactus *Johannem Fridericum Saxoniæ* Ducem, *Johannis Friderici* Electoris filium, *Würzburgum* (cujus Epiſcopum *Melchiorem Zobelium* paulò antè dicebatur interfeciſſe) noctu effractis portis adortus cepit & diripuit: Igitur Imperator *Ferdinandus* atrocitate facti graviter offenſus mandat, ut in Judicio Camerali non tàm violatæ fidei erga *Dominum Feudi* inſidiosè circumventum, ſed & fractæ pacis publicæ reus agatur: Intereà *Ferdinandus* moritur, ut ſub *Maximiliano* demum turbæ finem acceperint, captâ ab *Auguſto Saxoniæ* Electore (cui executio contra proſcriptos demandata erat) arce *Grimmenſtein*, & paulò pòſt conjuratis ſupplicio affectis, quod factum A.C. 1567. Gotard. Arthus. *in Mercur. Gallo-Belg. lib.* 3. *pag.* 400. *& ſeq.* vide *infr.* §. 9. *n.* 2. *in Receſſ.* 1567. Cæterum res hujus Imperatoris pace belloque geſtas, lege apud Sleidan. *in lib. hiſtor. de ſtatu relig. & Reip.* & apud Jac. Aug. Thuan. *hiſtor. à libr.* 21. *uſque ad lib.* 36. nec non apud Joh. Cluver. *in epitom. hiſtor. pag.* 724. *& ſeqq.*

Fuit hic Imperator Princeps prudentiâ, juſtitiâ, liberalitate, aſſiduitate, vigilantiâ nulli ſecundus: ſed ſuper eas omnes virtutes pietatis in il-

lo,

lo, & pacis in domo *Dei* conſtituendæ præcipuum ſtudium fuit: nam ut in impetu *Turcarum*, cui impar viribus erat, ſuſtinendo ac frangendo, morâ & arte uti, optimum factu experientiâ didicerat, ſic & in religionis negotio non igne & ferro graſſari, ſed colloquiis, diſputationibus, amicis collationibus, conciliis denique ſive nationalibus ſive œcumenicis rem gerere tutiùs judicabat, Joh. Saubert. *in miracul. Auguſtan. Confeſſ. pag.* 15. *& ſeqq.* ex quibus verò verius eſt, eum admirabili & quaſi fatali ardore & pietate, ſummum *Auguſtanæ confeſſionis* Patronum & Defenſorem fuiſſe; adde Busbequium *ſub fin. epiſtol.* 4. *pag.* 384. *& ſeqq.* de legatione *Turcicâ*, & fatebere, ſpeculum fuiſſe boni Principis. De quo *Busbequio*, quod hîc obiter notandum, conſtat nobis, eum *Ferdinando I. & Maximiliano II.* virtutis ac prudentiæ gratiâ ità probatum fuiſſe, ut nullius ferè magis conſilio Cæſares niterentur, maximè verò *Legatione Turcicâ* claruiſſe. Sed, ut in viam redeamus, diſpar *Pÿ IV. Pontificis Rom.* apud *Germanos* Principes & *Danorum* Regem, authoritas fuit: cum enim generale Concilium, quod ſuperiores Pontifices aut parùm cupere, aut negligentiùs tractare aſſueverant, ſe ſtudioſiùs apparere ſimularet, illud iterum *Tridenti* continuandum indixit, miſitque Legatos, qui *Proteſtantes* eôdem invitarent. *Fridericus Palatinus*, *Auguſtus Saxo*, Septemviri, multique alii *Teutonum* Principes, qui *Naumburgi* convenerant, *Ferdinando Cæſari* reſponderunt, ab œcumenico aut nationali, ſed libero Concilio, ſe neutiquam eſſe alienos, quale hactenus Pontifex nullum promittat: Legatis *Pÿ* dictum, nihil Pontifici in Principes juris eſſe, neq; indicendæ Synodi authoritatem ei competere: *Lubeccam* progreſſis *Rex Danus* literas commeatus denegavit, indignum ratus, intra Regni fines admittere eos, à quorum *Domino* pridem neque auditus ipſe, neque convictus, pro hæretico haberetur.

§. 9.

I. *Maximilianus II. Ferdinandi* Imperatoris ex *Annâ Reginâ Hungariæ & Bohemiæ* filius, natus *an.* 1527. vivo patre 1562. *Rex Romanorum* creatus, eidem ſuccedit in Imperio & Regnis hæreditariis. Obiit 12. *Octobr. A. C.* 1576. *in Comitiis Ratisbonenſibus*, teſte Matth. Dreſſero in *Iſagog. hiſtor. millenar. ſexto, pag.* 512. *& ſeq.*

II. *Maximiliani II. Imperatoris Auguſti Capitulatio* extat apud Carpzovium, & Limnæum, *pag.* 483. *& ſeqq.* Ejusdem *Reſcriptum* de viâ regiâ reformandi abuſus in Eccleſiâ & fide Catholicâ obortos, *an.* 1564. invenies apud Goldaſt. *tom.* 1. *pag.* 581. & Ejusdem *Sacra* ſuper eâdem re, *ibid. pag.* 582. *Reſcriptum & conſiderationes* de conjugio Presbyterorum. *tom.* 2. *p.* 380. Prima ſunt Comitia, quæ *A.* 1566. *Auguſtæ* celebravit *Maximilianus II.*

& continet hic Receſſus membra ſex. In (1.) agit iterum de Religione. In (2.) confirmatur pax profana. In (3.) agitur de auxilio *Turcico*. In (4.) tractatur de ordinatione Camerali, cujus nonnullos *Titulos* Imperator hîc extendit & ampliat. (5.) membro tractatur de reductione partium per vim ab Imperio *Romano* avulſarum, (vide Conring. *de finib. Imperij Germ. cap. 23. pag. 525.* nec non *ſupr. §. 7. n. 2.* ibi, *Statuum quorundam Imperij exemptione.*) Sed hæc conſultatio quodammodo videtur eſſe inutilis. In (6.) membro repetitur ante hac inſtituta moderationis tractatio.

Poſtquam Imperator in *Receſſus Ratibonenſis de an. 1567. primâ* parte, longâ & magnificâ oratione per Commiſſarios ſuos Statibus de auxilio *Turcico* gratias egiſſet, ac eventum belli *Turcici* enarraſſet, ſimulque imminens adhuc malum à *Selimo* filio defuncti in acie *Solymanni* condignè enarraſſet: pergit Status Imperii de ulteriora auxilio ſollicitare: repetendum autem ex ſuperiori *Receſſu*, Status conſenſiſſe in auxilia *Turcica* per integrum continuare triennium, idque ad modum ſimplicis expeditionis *Romanæ*, quare Imperator inſtantibus precibus tandem à Statibus extorſit, ut hæ collectæ in triennium deſtinatæ intra ſpatium biennii ſolverentur, ita ut ſumma Collectarum triennalium jam ad biennii ſpatium redacta fuerit. In *alterâ* parte hujus *Receſſus* agitur de Receptatore *Johanne Friderico Saxonum* Duce, & rebellibus Imperii, qui *Herbipoli* tantam inflixerunt cladem, vide *ſupr. §. 8. n. 3.*

Receſſus Erfordenſis ejuſdem *anni* 1567. tractat (1.) de refuſione expenſarum, quæ in executione prædictorum rebellium inſumptæ ſunt. (2.) Auxilio *Turcico*. (3.) Bello inter *Daniæ & Sueciæ* Reges. (4.) Prohibitione famoſorum libellorum, & picturarum, vid. *ſupr. §. 7. n. 2. Receſſ. 1541.*

Poſtquam *Maximilianus II*, pacem octennalem cum *Turcâ* fecerat, quod uterque jam funeſto bello quaſſatus optaret requiem; mentem animumque ad curas Imperii reflectit, & *an. 1570. Spiræ* Comitia inſtituit: ubi pro more *Receſſu* facto conqueritur initio, quod ſeria ſua conſilia de tranquillitate *Germaniæ* toties agitata condignum ſortiri non potuerit effectum: complectitur autem hic *Receſſus* octo membra: in (1.) tractatur de modo exauctorationis militum, & concedit *Germanis*, ut illis liceat, ubi velint, ſtipendia mereri militaria. In (2.) membro agitur de ſuppeditandâ pecuniâ ad ædificanda fortalitia adverſus impreſſiones *Turcarum*. In (3.) tractatur de expeditione *Gothicâ*, & de impenſis in illam factis ad perſequendos ſcilicet *bannitos*, qui multa ex tempore patrarunt flagitia. In (4.) membro diſquiſitio inſtituitur de *Camerâ Spirenſi*. In (5.) conſultatur de modo reſtitutionis partium ab Imperio avulſarum, (vide *ſuprà §. 7. n. 2.* ibi, *Statuum quorundam Imperij exemptione.*) In (6.) tractatur de redintegratione Matri-

culæ

culæ Imperii. In (7.) membro confirmatur *Edictum* monetale. In (8.) agit Imperator de typographia, eamque quodammodo prohibet. Quæ de diſciplina militari in *h. Rec.* tractantur, non indigent fuſiori explicatione, quod ſæpius hodiè immutata ſit unà cum modo & ratione gerendi belli.

In die *Deputationis Francofurti* 1571. (cui plures Status, quàm inſtitutio hujus conventus requirebat, adfuerunt) actum fuit præcipuè de *Edicto* monetali & Imperii matriculâ. Hujus Imperatoris *Reſcriptum* de *Lanienâ Pariſienſi*, & *Belgicâ ſeditione* extat apud Goldaſt. *tom.* 2. *pag.* 383.

In *Receſſu Ratisbonenſi de an.* 1576. Imperator præmiſsâ excuſatione, quod nō libenter Comitia nō neceſſaria indicat, rerum tamen deliberandarum momentum tam eſſe ponderoſum dicit, ut hunc conventū etiam ab invito ſe extorſerit: conqueritur autem ab initio de *Turcarum* fœdifrago conatu, quod nō attentis induciis octennalibus immaniſcelere terras Imperii depopulaverint, fortalitia quædam occupârint, ac permultos *Chriſtianos* in miſerrimam ſervitutē abegerint. Partes autem ex diviſione Imperatoris ipſius hic *Receſſus* quinque continet: *Prima* pars continet coſultationem de reprimendis *Turcarum* violentis deprædationibus, & ſufflaminatione ulterioris irruptionis: & concluſerunt Status, ſe opitulaturos Imperatori pecuniâ & milite. *Secunda* prohibet ulterius luſtrari milites in *Rom.* Imperio pro extraneis Principibus, quâ de re etiam *ſuprà* actum. *Tertia* explicat quædam Ordinationis Cameralis dubia. *Quarta* continet confirmationem *Edicti* monetalis, quò iterum pertinet Goldaſti *Catholicon rei monetariæ*. *Quinta* explicat modum proceſſus in cauſâ moderationis collectarum. Videatur *Huberti Langueti* judicium de hoc Imperii conventu, *epiſtol.* 54. & 55. *pag.* 192. & 196. Pertinent etiam ad hunc annum *Conſtitutio Nicolai V.* declarata: & *Concordata Principum Germaniæ* cum *Nicolao V.* apud D. Limn. *annot. ad Capitulat. Caroli V. mantiſſ.* 7. & 8. *pag.* 399. & 401. adde *ſupr. h. t.* 12. §. 5. *n.* 2. *pag.* 334.

III. Fuit hic Imperator magnanimus, humanus, doctus, ac magnæ prudentiæ; nec non multarum linguarum, *Germanicæ, Latinæ, Italiæ, Gallicæ, Hiſpanicæ, Ungaricæ atque Bohemicæ*, peritus: cùm tamen *Aurea Caroli IV. Bulla tit. ult.* id ſolummodo ab Imperatorum & Electorum filiis requirat, ut in *Grammaticâ, Italicâ & Sclavicâ* linguis inſtruantur, *ibiq;* Georg. Theod. Dieterichs *not.* & Dn. Limn. *obſ. ad A. B. c.* 30. cunctis deniq; acceptus Princeps. Quàm averſatus ſit omnem vim ac crudelitatē in cauſâ religionis, imò quàm ad *Lanienam Pariſienſem* exhorruerit, docet Ejuſdem *Reſcriptum* (de quo paulò ſuprà) ad *Lazarum à Schwendi* Baronem, &c. utitur inter alia hiſce verbis: *Res pietatis gladio non volunt dijudicari neque tractari; neque aliter ſentiet quiſquam, in quo aliquid eſt pietatis & honeſtatis, ullumve pacis &*

tranquillitatis ſtudium reliquum, Goldaſt. *dict. tom.* 2. *pag.* 384. Eo regnante purioris *Chriſtianiſmi* doctrina longiùs ſe diffudit: nam per *Galliam*, *Angliam*, *Scotiam*, *Pannoniam*, *Poloniam*, *Belgium* roborata, diœceſes quoque Epiſcopales *Magdeburgicam*, *Halberſtadenſem*, *Verdanam* in *Saxoniâ*, illuſtremque *Brunſuicenſium* Ducatum pervaſit. *Joachimus Fridericus* Marchio ditionem, *Magdeburgicam*, Canonici *Halberſtadenſes*, poſtulato Præſule *Henrico Julio*, *Halberſtadenſem*, *Eberhardus Hollius Verdanam* diœceſin, renovato *Evangelio* imbuerunt: Extincto *Henrico* patre, *Julius Brunſvicenſium* Dux avitis terris exoptatum melioris *Chriſtianiſmi* exercitium indulſit, adjunctâ *Academiâ*, felici pietatis & bonarum artium officinâ. *Nicolaus Razevilus*, *Vilnenſis in Lithuaniâ Palatinus*, edito *Sarmaticè* ſacro Codice, facem *Evangelij Polonis & Lithuanis* prætulit. Quoad reliqua in ſtatu quieto & turbido à *Maximiliano II.* geſta, remittimus *Lectores benevolos* ad Thuan. *hiſtor. lib.* 36. 37. *& mult. ſeqq. uſque ad librum* 63. Joh. Cluver. *in epitom. hiſtor. pag.* 729. *& ſeqq.* D. Michaël Praun. Junior. Was hat Oeſterreich bey Teutſchland gethan? *dict. cap.* 6. & ad M. Caſpar. Elogii Leichpred.

§. 10.

I. *Rudolphus II. Maximiliano II.* ex *Mariâ Caroli V.* filiâ natus *d.* 18. *Julij A. C.* 1552. fit *Rex Romanorum* 1575. & *an. ſeq.* ſuccedit Patri. Tandem *die* 10. *Jan. A. C.* 1612. plenus gloriâ, magno deſiderio ſui relicto, deceſſit.

II. *Rudolphi II.* Legem fundamentalem habemus apud Carpzovium, & Limnæum, *pag.* 505. *& ſeqq.* Quoad cæteram nomotheſiam hujus Imperatoris, *Francofurti* 1577. in die *Deputationis*, Ordinatio Politiæ in meliùs reformatur. vide Languet. *epiſtol.* 56. 57. *& ſeqq.* Prima fuêre Comitia *A. C.* 1582. quæ *Auguſtæ* celebravit Imp. *Rudolphus II.* Continet autem hic *Receſſus* ſeptem partes. *Prima* tractat de ſubſidio contra *Turcam* ferendo. *Secunda* prohibet luſtrationem & coactionem militum extra Imperium deducendorum. *Tertia* curam gerit *Circuli Weſtphalici* ob motus *Hollandicos*. *Quarta* parte conſultatur, quâ ratione Imperio per vim & fraudem ſubtracta membra poſſint reoccupari, vide Conring. *de finib. Imperij Germ. cap.* 23. *pag.* 525. nec non *ſupr.* §. 7. *n.* 2. *Receſſ.* 1548. *Quinta* agit de Juſtitiâ, & indicit *Conventum Deputationis Spiræ* habendum *anno* ſequenti, quod ob inſignem dubiorum & gravaminum molem hîc nihil tractari poſſit. *Sextâ* parte conſultatur de integrandâ Matriculâ. *Septimâ* parte confirmatur *Edictum* Monetale, videatur iterum Goldaſti *Catholicon rei monetariæ*.

Præter hæc in *Comitiis Auguſtanis* actum fuit de duobus negotiis maximè ponderoſis: ſcilicet (1.) de *Calendario Gregoriano*, quem obtrudere volebat *Germanis Papa Gregorius XIII.* ſed nihil obtinuit ab Imperatore. Cujus

jus *Edictum* hâc de re extat in Limn. *annot. ad Capitulat. Ferdinandi III. mantiſſ. 2. pag.* 780. (2.) de matrimonio Electoris & Archiepiſcopi *Colonienſis Gebhardi Truchſeſſii*, quod *Thuanus & Oſiander* fuſiùs enarrant: adde Teutſches Außſchreiben und gründlichen warhafften Bericht/ Herrn Gebharts Ertz-Biſchoffs zu Cölln/ &c. Aus was Chriſtlichen Vrſachen Sie die Freylaſſung der wahren Chriſtlichen Religion Augſpurgiſcher *Confeſſion* verſtattet/ und was Sie/ ſich in Ehelichen Standt zu begeben/ bewegt: Gedruckt im Jahr 1583.

Receſſus Ratisbonenſis 1594. præcipuum fuit, ut impetraret à Statibus Imp. auxilia contra *Turcas*, *Hungariam* eo tempore miſerè vaſtantes: obiter confirmat pacem profanam, & decernitur Legatio in *Belgium* ad componendos motus, quæ tamen fuit abſque effectu. Non hîc ſilentio prætereundum eſt *Mandatum* pro *Civitatibus Hanſeaticis* contra *Anglos*, ſub dato *Pragæ* 1. *Aug.* 1597. *inter miſcell. m. polem. lit. F.*

In *Receſſu Ratisb.* 1598. nihil etiam tractatur, quam de auxilio contra *Turcas* ferendo: & exponit Imp. periculi magnitudinem, & enixè ſollicitat Status, ut concurrant ad amoliendas tàm periculoſas impreſſiones.

De cæteris duobus *Rudolphi II.* conventibus, habitâ temporis ratione, paulò pôſt *in ſeq.* §. 11. agemus.

III. Hic Imperator matrimonii abſtinens, liberiorique, quàm fas erat, veneri aſſuetus, culpam haud modicâ dignitatis jacturâ luit, cætera eximius, quem nemo unquam reprehendere auſus eſt, niſi ſacerrimi bellorum *Germanicorum* concitatores, & Circæis veneficiis dementiti alaſtores: talis enim eſt *Daniel Eremita*, nefarius apoſtata, cujus verba, quæ reperiuntur in *Itinerario Germanico*, Chriſt. Ad. Rupertus *obſerv. in Synopſ. Beſold. min. cap.* 18, *pag.* 712. non vult recitare: ſcilicet optimus Imperator Divorum Patris & Avi veſtigiis inſiſtens, conſilium *Chriſtianæ* pacis amplexus erat, & ob id furioſis iſtis minimè placere poterat: ſed bene habet, eſt enim argumentum recti, malis & malorum eximio *Danieli Eremitæ* diſplicere. Ipſi à conſiliis fuit clariſſ. & nobiliſſ. *A. Gislenius Busbequius*, cujus mentio honorifica facta, *ſuprà* §. 6. *n.* 2. & §. 8. *n.* 3. in *Legatione Turcicâ*, aliîſque optimè meritus. Laudatus modò Rupertus *dict. pag.* 712. *Rudolphum* inter Heroës collocat meritò, qui cerberorum rabioſis latratibus piiſſimas aures clauſit, & ſummâ prudentiâ cavit illud incendium, quod ejus poſt mortem accenſum, devaſtavit totam patriam.

Rudolphus Turcam potiùs, communem hoſtem, ſubmovendum cenſuit, quod etiam magna dexteritate præſtitit, prægnanteque jam diſſidiorum civilium Germaniâ, derepentè in fata conceſſit, immenſâ vi auri in theſauris relictâ, majori pacis publicæ deſiderio: junge Thuan. hiſtor. *à*

lib.

Digitized by Google

plorationem auxilii *Turcici.* (2.) agitur de tumultibus *Belgicis.* (3.) exponit Imperator rebellionem urbis *Embdæ* adv. Com. *Enno.* (4.) conſultatur de verò Juſtitiæ adminiſtrandæ modo. (5.) agitur de re monetaria: ubi iterum Goldaſti *Catholicon* &c. repetendum. (6.) proponit Statibus neceſſitatem complendæ & redintegrandæ Matriculæ Imperii, humaniterque petit, ut requiſitis hâc de re in *Receſſ.* 1582. 1594. 1558. factis debitè ſatisfiat, ut tandem certè ſubditi Imperii ab aliis dignoſci poſſint.

Rudolphi II. Imperatoris Auguſti *Edictum* de pace religionis conceſſa *Bohemis* & conjunctarum provinciarum incolis, ut *S. Romani Imperii* membris, *A. C.* 1609. eſt apud Goldaſt. *tom.* I. *Conſtitut. Imperial. pag.* 583. Et tantùm de *Rudolphi II.* nomotheſia.

Matthiæ Imperatoris Auguſti, *primò* omnium, Lex Imperii fundamentalis, ſeu *Capitulatio, de dato* Franckfurt am Mayn / den 18. *Jun.* 1612. extat apud *Carpzov. & Limn. pag.* 544.

Matthiæ Imperatoris Auguſti *Mandatum* de tollendo novo vectigali, atque demolienda nova munitione ad *Rhenum A. C.* 1612. extat apud eund. *ibid. pag.* 584. adde Joh. Ludwig Gottfriedts Hiſtoriſche Chronick *pag.* 1134. *& ſeq.*

Diſſenſiones porrò inter Status Imperii effecerunt, ut Comitia hæc *Ratisbonæ* 1613. indicere Cæſar *Matthias* neceſſe habuerit, nihilque toto hoc tempore *Ratisbonæ* actum, quàm quod Status Imperii collectam contra *Turcarum* impetus ſeu collectam *Turcicam* conceſſerint; de hâc colligendâ, de modo colligendi hanc collectam totus occupatur *Receſſus*, nihilque præter hoc aliud, quod notatu aut obſervatu dignum eſt, continet: Ideòque, quod benè notandum, à *Proteſtantium* parte minimè receptus fuit, videatur gründliche Relation deß jenigen / ſo bey dem zu Regenſpurg *an.* 1613. geweſenen Reichs-Tag von der Evangeliſchen Geſandten verhandlet worden; Auch der Urſachen / warumb ſie deß andern Theils für ſich gemachten Abſchied nicht angenommen / ſondern darwider proteſtirt haben: Getruckt im Jahr / 1614. Goldaſti Politiſche Reichs-Händel / *part.* 25. *c.* 4. *p.* 1050. *& ſeqq.* nec non Johannis Ludovici Gottfridi Hiſtoriſche *Chronica, p.* 1136. *& ſeqq.*

In iisdem etiam Comitiis ab Imperatore *Matthiâ* nova quidem & melior *Cameræ Ordinatio* concipi juſſa eſt, ſed eadem neque approbata neque confirmata fuit. *A. C.* 1614. *Matthias* Imp. Conventum *Circuli Auſtriaci* habuit, de quo Idem Jo. Ludov. Gottfried in Hiſtoriſcher *Chronica*, *pag.* 1143. *Anno ſequenti* iterum *Conventus Circularis* inſtituitur à *Proteſtantibus* unitis *Noribergæ*, Gottfried *ibid. pag.* 1144. *A. C.* 1617. uniti *Proteſtantes Heilbronnæ* convenerunt, Gottfried *ibid. pag.* 1151.

III. Circa ſtatum ſeu formam Reipub. *primò* hic notandum, quod

 ante

ante Cæſarem *Matthiam* quinque menſium interregnum fuerit, à morte ſcilicet *Rudolphi II.* (quæ incidit in 10. *Jan.* 1612.) ad electionem *Matthiæ*, qui 13. *Jun. eodem anno* electus eſt. De periculis & incommodis interregnorum vide Beſold. *lib.* 3. *de ſucceſſ. regn. diſſert.* 4. *n.* 1. *& ſeqq.* Imperator *Carolus IV.* quomodo ſuſtulerit ejusmodi incommoda, docet Carpzov. de *Leg. Reg. Germ. cap.* 11. *n.* 27. *& ſeqq. uſq; ad fin.* vide *ſupr. tit.* 4. §. 4. *in fin. & tit.* 8. §. 7. *& tit.* 9. §. 19. *& tit.* 11. §. 12. *& 15. & h. tit.* 12. §. 4. *n.* 1. nec non Goldaſti Politiſche Reichs-Händel / *part.* 7. *pag.* 207. *&c.* ubi controverſia illa celebris ſuper Vicariatu, inter *Palatinum* & *Bavarum* Electores, notatur.

Circa tempora hujus Imperatoris *ſecundò* etiam hoc notabile occurrit, quod *A. C.* 1616. plurimi frigoris vehementiâ perierint, & *A. C.* 1617. primùm fata *Germaniæ*, diu anteà inteſtinis diſcordiis provocata, ſe aperuerint, quarum una haud dubia cauſa (præter otium à *Turcicis* externisque armis, & alia, quæ populos nimiâ libertate luxuriantes in mutuas diſſenſiones agere ſolent) *Religio* fuit: *Calviniſtarum* quippe factio immenſis opibus ſuccreſcens longa belli meditamenta proferre incepit: ac nemo non videbat, *Germaniam* bellis civilibus in exitium ruituram, idipſum agentibus *Externis*, qui partium ſtudia callidè promovebant, ut gens potentiſſima inteſtinis motibus diviſa obnoxium proximis latus aperiret, longæq; libertatis licentiâ concideret. In eo animorum motu *Matthias* Cæſar ætate curisque fractus, quarum tædio jam olim ſuccubuerat, cum ſobole careret, ſpe ſucceſſionis in *Ferdinandum Archiducem* patruelem ſuum inclinatâ, fratre *Alberto*, quem itidem ætas ſpesque prolis defecerat, & *Hiſpanis* qualicunq; jure ſuo ultrò concedentibus, illum Regnis *Bohemiæ* & *Hungariæ* inaugurandum curat. *A. C.* 1618. *Calviniſtarum* Dux *Matthias* Comes *Turrianus Bohemis* auctor fuit, ut tres ex *Primariis Cæſareis Miniſtris* ex ſummâ *Pragenſi* arce raptim præcipitarentur: miraculi inſtar fuit, eos caſu illo, quamvis ſummâ locorum altitudine, nihil læſos, Joh. Ludw. Gottfried in Hiſtoriſcher Chronic / *pag.* 1154. *& ſeq.* adde Joh. Philippi Abelini erſten Theil deß Merianiſchen *Theatri Europæi à pag.* 1. *& multis ſeqq.* & Dn. Michaëlis Praun Junioris offt angezogenes teutſche Tractätlein / was hat Oeſterreich bey Teutſchland gethan? *cap.* 7. *pag.* 74. *& ſeqq.* *Tertium* hujus Imperii memorabile eſt aliud Interregnum, quod incidit in *an.* 1619. à *Matthiæ* obitu, usque ad *Ferdinandi II.* electionem, id eſt, à 10. *Mart. uſq; ad* 18. *Auguſt.* itidem quinque menſium: ſed in hoc Interregno, ratione Vicariatus nulla erant diffidia inter *Bavarum* & *Palatinum*, majoribus æmulationibus ea impedientibus; nam eo ipſo tempore nō ſolùm *Bohemi* Regnum *Ferdinando* apertè abrogant, & *Fridericum Electorem Palatinum*, *Calviniſtici* fœderis Ducem, ſubſtituunt: ſed etiam confœderati *Catholici* (*Ger-*

(*Germaniâ* totâ aut aperto bello aut belli timore implicitâ) & ipſi militem conſcribunt, ſummâ fœderis *Maximiliano Bavariæ Duci* permiſsâ, unde ſpes eorum eluſa, qui alium Comitiorum eventum, aut moras Interregni longiores (ſemper magnis rerum mutationibus obnoxias) operiebantur: vide Authorem *Epitom. Rer. Germ. anno* 1619. *pag.* 12; & 13. & *ſupr. tit.* 4. §. 4. *in fin. & tit.* 8. §. 7. *& tit.* 9. §. 19. *& tit.* 11. §. 12. *&* 15. *& h. tit.* 12. §. 4. *n.* 1. *& & paulò ſuprà h.* §. 11. *n.* 3. adde Jo. Philippi Abelini erſten Theil deß Merianiſchen *Theatri Europæi à pag.* 107. *&c.*

§. 12.

I. *Ferdinandus II.* natus *d.* 9. *Jul. A. C.* 1578. patre *Carolo* Archiduce *Auſtriæ*, *Ferdinandi I.* Imperatoris filio, matre *Mariâ Bavarâ. Die* 18 *Aug.* 1619. Imperator *Francofurti* electus, & exeunte menſe coronatus eſt. Obiit *Viennæ d.* 25. *Febr. A. C.* 1637.

II. Hujus Imperatoris ante omnia Lex fundamentalis, id eſt, *Capitulatio*, 28. *Aug.* 1619. *Francofurti* cum Electoribus inita, quoad nomothesiam ejus, notanda & obſervanda occurrit, tradita à Carpzovio & Limnæo, *pag.* 584. *Ferdinandus II.* toto quidem Regiminis tempore nulla celebravit Comitia, quamplurima tamen promulgavit *Edicta & Mandata* in negotio Religionis. In *Annis Chriſti* 1619. 1620. *&* 1621. dum Electores *Mülhuſiæ* congregati erant, *Mandata monitorialia* edidit, contra *Fridericum V. Regem Bohemiæ*, *Electorem Palatinum*, &c. ad reſtitutionem *Regni Bohemiæ*, quæ apud Caſp. Lundorpium in *actis publ. tom.* 1. *lib.* 5. *&* 6. in *miſcellan. m. polem. lit. Z.* leguntur: nec non in *Theatro Europæo Meriano part.* 1. *pag.* 300. *&c. & pag.* 318. *& ſeqq.*

A. C. 1625. *ex Auſtriâ Lutheranæ Religionis* Præcones proſcripſit. Leonh. Pappus Canonicus *Conſtant.* & *Auguſt.* Author. *Epitom. Rer. Germ. an.* 1625. *pag.* 37.

A. C. 1627. In *Auſtria* & *Bohemia* repetitis *Edictis Proteſtantium Religio* proſcribitur, dato anno ſpacio ad convaſandum deliberandumvè, qui ſanctionibus teneri nollet; Leonh. Papp. *ibid. an.* 1627. *pag.* 54.

Eod. an. 1627. *Mülhuſiæ* (quæ urbs aliquot Comitiis Electoralibus nobilitata) Electores conſilia conferunt, quâ ratione res Imperii ordinandæ, pax componenda, ac ſi obtineri nequeat, ſumtus bello ſuppeditari poſſent; nullius earum rerum perficiendæ tempus erat, itaque quod conſilio explicari non poſſet, ſorti permiſſum: *Epit. Rer. Germ. ibid.*

Colmaria quoque *eod. an.* permiſſu *Cæſaris* per *Lotharingi & Wirtenbergici* Ducum Legatos de *Palatini* reſtitutione, ſed irrito effectu, actum; *ibid.*

A. C. 1628. Multam ſermonibus materiam præbuerunt frequentia

Digitized by Google

quæ in urbibus Imperii *Edicta* pependerunt, quibus Religionis uſus ad præſcriptum legis eâ de re conditæ ſeverius exigi cœptus, paſſim etiam *Lege Majeſtatis* eorum bona publicabantur, qui ſuperiorum rebellibus conſociaſſe conſilia inſimulabantur; *epitom. rer. Germ. ibid.* 1628. *pag.* 66. & Joh. Saubert. *in libr. provident. divin.* 1643. ex *Malach. c.* 3. *verſ.* 16. *in fin.* ad Gallum Baronem de *Racknitz*.

A. 1629. menſe *Martio*, rem diu agitatam, & in cujus expectationem univerſæ *Germaniæ* animi ſpe metuvè erecti erant, de *Bonis Eccleſiaſticis* definire auſus publicâ ſanctione, quicquid eorum contra Pacem Religionis occupatum eſſe appareret, reſtituendum edicit: magnis ea motibus excepta promulgatio; *Catholicis*, ut ad diu ſperata tot victoriarum præmia, immodicâ lætitiâ geſtientibus; *Proteſtantibus* contrà, quorum vix ullus ab eorum bonorum contactu immunis, in univerſum non aliter quàm ſe pro victis æſtimantibus; *dict. epitom. rer. Germ.* 1629. *pag.* 73. *& ſeq.* adde *ſcripta m. polem. litt.* B. C. L. *&* X. Quid circa *fin. ejusd. anni* 1629. & *init. anni* 1630. *Francofurti* inter Cæſarem & Status de *Concilii Tridentini* inſufficientiâ actum fuerit, vide inter *miſcell. m. polem. lit.* E.

Cæſar porrò 1630. *Ratisbonam* Septemviralia Comitia indicit: ubi (1.) actio de pace fuit (2.) conſultatio de bonis Eccleſiaſticis inſtituta, quæ pro more *Germaniæ* in alium dilata cœtum, tempusque componendæ huic cauſæ in annum proximum *Francofurdiam* definitum. (3.) caput, de bello porrò adminiſtrando, quando pacem deſperatam eſſe appareret, fuit. Injecta (4.) & de *Rege Rom.* creando mentio, Cæſarque huic ſpei filium oſtentabat. Finis Comitiorum talis fuit, ut *Romani Imperii* vulnera patefierent quidem, ſed neutiquam curarentur, & penè ipſo Imperii fine conſecuto (nî *Deus* deſertas humanis conſiliis res ſuſtentaſſet) hæc ultima in *Germaniâ* Comitia fuiſſent; *Epitom. Rer. Germ. an.* 1630. *p.* 87. *& ſeqq.* Cæterùm de illis ipſis Comitiis Electoralibus *Ratisbonæ* celebratis, elegantiſſima legatur *Epiſtola* Nobiliſſimi Chriſtophori Forſtneri, quam olim Clariſſimus p. m. Matthias Berneggerus, in publicum edidit, nunc verò denuò in lucem emiſſa. Legantur quoque eâdem diligentiâ, *Proteſtationes, Cæſareæ propoſitioni* in hiſce Comitiis ab *Electoribus* oppoſitæ, *Imperatoris Replica*, *Electorum Duplica*, *Cæſaris Triplica*, *Electorum* ulteriores *Reproteſtationes* & *Reſolutiones*, à Dn. Limnæo in *annotament. ad Capitulat. Ferdinandi II.* mantiſſæ loco, *pag.* 612. *& ſeqq.* fideliter communicatæ: & *miſcell. m. polem. litt.* B. E. K.

Ferdinando II. adhuc imperitante, *Proteſtantes Saxoniæ Electoris* auſpicio novum inter ſe *Lipſiæ* fœdus inierant, *an.* 1631. conſcriptoque milite *Edicti Eccleſiaſtici*, tributorumque militarium abolitionem ab Imperatore,

quem

quem exarmatum volebant, minitabundi, nondum tamen *Regis Sueciæ* armis, petebant, & copiæ Cæſareæ ex *Italiâ* poſt res illic pacatas reduces multos illorum, in quibus Dux *Wirtenbergicus*, *Sueviaque* ac *Franconiæ* Civitates fuêre, ad fœdus ipſum ejurandum adegerant. Neque ipſe *Imperator Mandata monitoria*, *avocatoria*, *& requiſitoria* ſeverè emittere, neq; per *literas* ad quaſdam Civitates Imperiales, Vaſallos Principes & Nobiles immediatos *Auguſtanæ Confeſſioni* addictos, datas, reſciſcere deſiit, quo ſe modo omnes & ſinguli erga ejusmodi *Mandata Monitoria &c.* accommodare decreverint: quæ *Mandata* & *Literæ* in *Theatri Europæi ſecundâ parte* (è Joh. Flitnero deſcriptâ, à Matthæo Meriano verò cum figuris æneis editâ) *pag. 316. & mult. ſeqq.* extant, quâ de re plura in *miſcellaneis meis polemicis litt. A. G. L. S. & T.* de quibus *Mandatis Cæſareis* (quod *ſuprà h. t. §. 1. n. 3. pag. 329.* indicavimus, & hoc loco meritò repetimus) *JCtus* quidam *Dillingenſis* ein rechtliches Bedencken/weſſen ſich die Stadt N. auff der Römiſch-Käyſerl. Majeſt. ihro überſchickte *Mandata monitoria*, *avocatoria*, *& requiſitoria* zu verhalten ꝛc. *Dillingæ eod. an. 1631.* imprimi curavit, in eoque conſilio Civitatum libertati nimium quantum detrahere non eſt veritus; unde nos eum in ſcripto quodam, *ſuperiori anno*, imprudenter allegando approbandoque ſecuti (ab animo tamen malum conſilium abfuiſſe optimè conſcii) in ſummum adducti fuimus diſcrimen, adeò ut nos conſultius & aliter egiſſe, potiusque beati nunc Philippi Knipſchildii *de jur. civitat. lib. 1. cap. 18. n. 10. &c. & lib. 2. c. 2.* ſententiam, ceu ſaniorem & tutiorem, prætipuiſſe optaremus:

Eod. an. 1631. Proteſtantes cum *Catholicis Francofurdiæ* Compoſitionis ità dictum conventum, dicis magis causâ, ne deeſſe viderentur, quàm quod quicquam ibi daturi admiſſurique erant, obierant.

An. 1635. fœda rerum in *Germania* facies erat, unicum afflictis rebus remedium à *Pace* ſperabatur, quæ frequentibus legationibus ac congreſſibus *Pirnæ*, alibique locorum, inter *Cæſarem* ac *Saxonem* diſceptata, iis tandem conditionibus *Pragæ* convenit, quæ privatim *Saxoni* quàm univerſo partium nomini utiliores æſtimatæ, nec internas diſcordias perſonarunt, nec externis ſatisfecerunt: quanquam omnes ferè in *Germania Proteſtantes* (paucis inde aut nominatim, aut pro parte, aut ſuâ ſponte exceptis) pacem verbis acceptaſſent, *Suecique* idem pro tempore ſe facturos ſimularent: verùm dulce hoc *Pacis* nomen caſſo effectu in atrocius bellum evaſit: *Sueci* enim *Saxoniæ Electoris*, ſecum tanquam cum victis non ſociis agentis, acerbitate, & poſt prorogatas cum *Poloniæ Rege* inducias, novis è *Sueciâ* ſubſidiis confirmati, injurias ipſi crudeliſſimo bello regeſſerunt; Author. *epit. rer. germ. an. 1635. pag. 147. & ſeq.*

III. Quæ bella cum *Bohemis*, *Electore Palatino*, *Chriſtiano Brunſuicenſi*, *Dania*, *Suecia*, *& Galliæ Regibus* geſſerit, ſciunt omnes: legatur Leonh. Pappus *in epit. rer. germ. ab an.* 1620. *usque ad annum* 1637. & authores deß Merianiſchen *Theatri Europei in part.* 1. 2. *&* 3. ſcil. Jo. Philip. Abelinus, Joh. Flitnerus, & Henricus Oræus. Vitam ejus totam deſcripſit Guilielmus Lamormaini.

§. 13.

I. *Ferdinandus III. Ferdinando II.* natus, *die* 13. *Jul. A.* C. 1608. ex *Maria Anna*, *Wilhelmi Bavariæ Ducis* filia, *Alberti* nepti, *Wilhelmi* pronepti, *Romanorum Rex*, indictis *Ratisbonam* Comitiis, *d.* 22. *Sept. A. C.* 1636. eligitur, & 30. *menſ. ejusd.* coronatur, vivo adhuc patre: Non multis diebus pòſt in *Romanorum Reginam* coronata fuit *Maria*, *Philippi III. Hiſpaniarum Regis* filia, *Philippi* neptis, *Caroli V.* proneptis, quæ illi conjux: ex hoc matrimonio nati, *Ferdinandus Franciſcus* 3. *Sept.* 1633. *Maria Anna*, 22. *Dec.* 1634. (nupta *Philippo IV. Hiſpaniarum Regi* 1648.) *Philippus Auguſtinus* 5. *Julii* 1637. *Maximilianus Thomas* 20. *Dec.* 1638. (qui duo præmaturâ morte intercepti ſunt 1639.) *Leopoldus Ignatius* 9. *Jul.* 1640. *Maria* ex matre mortuâ exſecta & ſtatim à Baptiſmate mortuâ, cumque eadem ſepulta, 1646. Deinde *Ferdinandi* III. matrimonium tenuit *Maria Leopoldina*, *Leopoldi Archiducis in Inſpruck* filia, quam ei nuptum dedit. 2. *Jul.* 1648. Hæc verò fatali partu *Ferdinandum Carolum Joſephum* edens, 7. *Aug.* 1649. nonnullarum negligentiâ, quæ habere rationem puerperæ debebant, mortua eſt repentinò 9. *Aug. an. eod. Carolus Joſepus* obiit. *Jan.* 1664. Proceſſu temporum *Ferdinandus III.* Imperator *Eleonoram Gonzagam*, *Caroli II. Ducis Mantuæ* filiam ſecum matrimonio junxit, 30. *April.* 1651. ex qua progignebantur *Tereſia Maria Joſepha* 26. *Mart.* 1652. morte iterùm extincta, *menſ. Maj.* 1653. (cum inſtaret electio *Ferdinandi IV.* de quâ §. *ſeq.*) Itemque *Eleonora Maria* 21. *Maj.* 1653. *Maria Anna Joſepha*, 20. *Dec.* 1654. & *Ferdinandus Aloyſius Joſephus*, 1. *Febr.* 1657. ſed *Ferdinandus Aloyſius Joſephus*, pro mortali conditione brevioris vitæ, immortalitatem eſt conſecutus, 30. *Jun.* 1658. Vitæ ſortem dereliquit *Ferdinandus III.* 2. *April.* 1657. anno ætatis 48. & pluſquàm dimidio, imperii 20. *menſ.* 3. *d.* 10. Id verò memorabile putabit poſteritas, quod è tribus ſingulis uxoribus tres quoque reliquerit filios: *Leopoldum* è *Maria*: *Carolum* è *Maria Leopoldina*: & *Ferdinandum Aloyſium Joſephum* ex *Eleonora*.

II. In frontiſpicio nomotheſiæ *Ferdinandeæ* Legem Principalem ſeu fundamentalem, id eſt, *Capitulationem* ejus, ſub dato *Ratisbonæ* 24. *Decembr.* 1636. ſtatim ponimus, quæ iterùm apud Carpzovium, & Limnæum *pag.* 665. extat.

Anno

Anno Chr. 1640. univerſo Orbi notum fuit, & adhuc eſt, crudentiſſimum *Succo-Germanicum* bellum, quo durante Imperator hic *Ferdinandus III.* Status *Ratisbonam* evocat, ibidemque, ut horum Comitiorum (quibus pacis aliquâ tandem ratione reperiundæ deſiderio magnâ illaborabatur ſollicitudine) *Receſſus* anni proximè ſequentis 1641. teſtatur, magnifico apparatu ſortem Imperii & *Germaniæ* deplorat, & ampliſſimis verbis conteſtatur deſiderium reducendæ pacis: hujus autem *Receſſus* ſunt tres partes principales, ut Imperator in propoſitione 13. *Sept.* 1640. factâ, *pag. mihi* 3. ipſe dividit: *Prima* pars exponit media, quâ ratione vulneri inflicto iterum medica adhiberi manus poſſit, & pax in *Germaniam* poſtliminio quaſi reduci, quia autem hæc omnia per *Inſtrumentum Pacis* ſunt ſublata, minus erunt explicatu neceſſaria: *ſecunda* pars tractat de mediis ad belli continuationem neceſſariis, & ratio contributionis ferè eadem cum conſuetis clauſulis obſervatur, quæ fuit in *præced. Receſſ. de an.* 1613. ſopito autem hoc bello nulla hujus partis explicatio neceſſaria: *tertia* parte Imperator dicit, multa agi debere de modo adminiſtrandæ juſtitiæ, ſed hæc omnia ad diem *Deputationis* proximum rejiciuntur. Durantibus verò his *Ratisbonæ* Comitiis à *Cæſareâ Majeſtate Edictum* promulgatum & Statibus atque Ordinibus Imperii traditum eſt, de *Amniſtia*: quod literis publicis deinceps commiſſum fuit; vide *miſcell. m. polem. lit. M. Archiepiſcopi Salisburgenſis* Votum in *præcepto* contributionis *Ratisbon.* 12. *Nov.* 1640 prolatum, Dn. Limnæus in *annot. ad Capitulat. Ferdinandi III. pag.* 769. *& ſeqq.* mantiſſæ loco, exhibet: nec non *Supplicationem* pro conſervatione & manutentione Concordatorum *Nationis Germanicæ*, Juris communis, Concilii *Tridentini*, Ordinationum Imperii, Statuum privilegiorum, & *Capitulationis Regiæ, &c. Cæſareæ Majeſtati* à Senioribus Eccleſiaſticis Ordinibus, iisdem Comitiis *Ratisbonenſibus* 1641. humilimè oblatam, Idem Dn. Limn. in *annot. ad Capitul. Caroli V. mantiſſ.* 9. *pag.* 404. tradit.

Anno 1643. nomine Imperatoris *Francofurdiæ* Conventus *Deputationis*, ad expedienda: quæ 1641. in Comitiis *Ratisbonenſibus* non expedita fuêrunt, maximè autem ad promovendam in *Germania* pacem, indictus & celebratus eſt: ubi Status & Ordines Imperii *Ameliam Eliſabetham Haſſiæ Landgraviam*, Epiſtolâ ſub dato 23. *Maij*, à deferendo fœdere *Gallico & Suecico*, maximè dehortantur, quæ (cum illius *Reſponſo*, ſub dato 20. *Auguſt.*) legere eſt in *Theatri Europæi* quinta parte, *pag.* 84. *& ſeqq.*

An. Chr. 1645. à *Cæſareâ Majeſtate* iterum *Edictum de Amniſtiâ* emiſſum eſt, quod in *Theatri Europæi dict. parte* 5. *pag.* 926. *& ſeq.* extat. Inter hos annos in *Weſtphaliâ* (cum miſera *Germania* ſanguine nataret, & bellum *annis tricenis* ſeipſum aleret) Imperii cuſtos & conſervator & propugna-

tos

tor *Ferdinandus III.* cognomento verò *Pacificus*, concordiæ & compoſitionis non ſolùm cum *Chriſtinâ Suecorum Regina*, ſed etiam cum *Ludovico XIV. Galliarum Rege* Auctor eſſe non deſtitit: pacificatum Legati omnium partium venerunt, poſteritatis otio conſulturi: Tandem proſperè decedentibus rebus, Inſtrumentum Pacis *Cæſareo-Suecicum*, *Oſnabrugis* $\frac{14}{24}$. *Octobris. Cæſareo Gallicum* verò, *Monaſterij eod. die & menſ. anno* 1648. factum: *Edictum Executionis 7. Nov. eod. an. Viennæ*, *Arctior modus exequendi, ibidem 2. Mart.* 1649. *Receſſus executionis præliminarių*, *Noribergæ* $\frac{11}{21}$. *Septembr. eod. an. Executio ipſa, ibid* $\frac{16}{26}$. 1650. prodiêre. In Inſtrumento Pacis *Cæſareo-Suecico* ſeptendecim articuli reperiuntur: in quorum (*primo*) eſt, Chriſtiana & univerſalis amicitia (2.) oblivio & amniſtia omnium hoſtilitatum (3.) reſtitutio univerſalis (4.) reſtitutiones particulares (5.) Religionis compoſitio. (6.) *Helvetij* exempti ab Imperio. (7.) Reformati pace Religionis incluſi. (8.) Imperii jura Politica. (9.) Commercia & vectigalia. (10.) Satisfactio *Suecica* (11.) *Brandenburgica* domûs recompenſatio (12.) Ducis *Megapolitani* recompenſatio (13.) Ducis *Brunſuicenſis* recompenſatio (14.) Adminiſtratoris *Magdeburgenſis* ſatisfactio (15.) *Haſſo Caſſelana* cauſa (16.) Armiſtitium. (17.) Pacis Ratihabitio.

In Inſtrumento Pacis *Cæſareo-Gallico* articuli tredecim ſunt (1.) Chriſtiana & univerſalis amicitia. (2.) oblivio & amniſtia omnium hoſtilitatum (3.) reſtitutio univerſalis (4.) reſtitutiones particulares (5.) Religionis compoſitio. (6.) *Haſſo Caſſelana* cauſa (7.) *Helvetij* exempti ab Imperio (9.) Commercia & vectigalia (10.) *Gallica* ſatisfactio (11.) *Sabaudiæ & Mantuæ* Ducum compoſitio. (12.) Armiſtitium (13.) Pacis Ratihabitio.

Iſte Pacis *Germanæ* firmator *Ferdinandus* ſtatuam *Coloſſeam*, ex marmore factam, in foro *Pragenſi*; nec non in ponte *Crucifixi* ſignum ejuſdem & molis & ponderis, æterna publicæ tranquillitatis monumenta, facienda ſtatuendaque curavit; ringente inter hæc, & (ſi poſſet) nocente *Innocentio X.* Pontifice: Is enim Pacem *Germaniæ* Bullâ (velut ampullâ quadam projectâ) *Romæ* 26. *Nov.* 1648. & 3. *Jan* 1651. abrogare, demoliri, deturbare quidem ſuſtinuit, ſed evertere non potuit: *Animadverſionem* in hanc Bullam Papalem doctiſſimam inſtituit Hermannus Conringius in *poſteriori libello de pace perpetua inter Imperij Germanici Ordines* religione diſſidentes *ſervandâ*. Contra hanc *Pacis Weſtphalicæ Conſtitutionem* (quæ tamen pro Lege Imperii fundamentali habenda, Dn. Bœcl. in *Legulat. German. cap. 3. p.* 33. & Dn. Limn. *tom. 5. addit. ad libr. 1. cap. 11. n. 3. pag.* 169.) proteſtatus etiam fuit *menſ. Octobr.* 1648. *Petrus à Weyms*, *Regi Catholico* à ſecretis conſiliis, &c. in generali pacis conventu *Burgundicæ* Domus Legatus, ſcripto, cujus tenorem Dn. Limn. *in annot. ad Capitul. Leopoldi Imp. tom. 5. ad jus publ.*

publ. libr. 1. *cap.* 12. *pag.* 315. exhibet. Sed quo ſenſu *Aurea Caroli IV. Bulla* (de quâ *ſuprà tit.* 11. §. 14. *&* 15.) Lex Imperii fundamentalis laudatur, Bœclerus noſter noviſſimè in *Conductore Carolino rubr.* 1. *pag.* 1. 2. *&* 3. eodem ſenſu Legis fundamentalis nomen in *Inſtrumento hoc Pacis* locum habet: illud enim non minus, ac *A. B.* ad fundamenta ſalutis publicæ ejusq; Status, potentibus momentis pertinet.

Imperator porrò *Ferdinandus III.* vi proviſionis ſuæ in inſtrumento Pacis *artic.* 8. §. *habeantur autem.* factæ, *A. Chr.* 1652. Comitia *Ratiſbonæ* indixit, & $\frac{1}{1}\frac{5}{0}$. *Jun.* 1653. tria capita propoſuit (1.) confirmationem pacis (2.) executionem reſtituendorum (3.) eorum, quæ ab *inſtrumento Pacis* huc remiſſa ſunt, reſolutionem: Eitel Fridr. von Herden Grundfeſte *part.* 2. *cap.* 2. *pag.* 82. Gottl. von Hagen *Comitiolog.* 1654. *pag.* 58. *Receſſus* autem 1654. in dicta Civitate conditi, quatuor principales ſunt partes: (1.) complectitur confirmationem & corroborationem Inſtrumenti Pacis, jam omnium conſenſu Statuum facti; ità ut illud impoſterùm pro lege Imperii fundamentali (ut *modò* dictum) pragmatica ſanctione, & immutabili æternumque valiturâ *Imperiali Conſtitutione* reputetur & æſtimetur: *pars* (2.) continet *Cameralis Judicii* reformationem, cujus præcipua ſunt membra de conſtitutione ſalariorum Cameralium, vocatione & completione numeri Aſſeſſorum, modo abbreviandi Proceſſus in Camera: (3.) *pars* exhibet *Edictum* de ſolutione ſortis & uſurarum, cujus membra ſunt tria: *primum* continet perſonas hujus beneficii capaces; *ſecundum* complectitur capitalia, de quibus ſingularia diſponuntur; *tertium* præſcribit modum uſurarum: *pars* (4.) comprehendit varias res: *primò*, deſiderium *Electoris Palatini*, de impoſſibili debitorum ſolutione; *ſecundò*, evacuationem *Caſtri Vechæ*; *tertiò*, modum defenſionis in Imperio; *quartò*, prohibitionem coactionis militum *Germanorum*; *quintò*, confirmationem tranſactionis inter *Electorem Palatinum*, & Principem *Ludovicum Philippum*, ratione Ducatuum Lautern & Simmern; *ſextò*, confirmationem tranſactionis inter Principes *Haſſiæ*; *ſeptimò*, promiſſum conventum *Deputationis* poſt hæc Comitia.

Utrumque hoc *Pacis Weſtphalicæ* Inſtrumentum, de *an.* 1648. ut & *Receſſum* Imperii noviſſimum *Ratiſbonæ* 1654. conditum, per egregia & utiliſſima Scripta, Eitel Fridr. von Herden Grundfeſte deß H. Röm. Reichs Teutſcher *Nation*, ex *articulo* 8. Inſtrumenti Pacis deſumptum; Gottliebs von Hagen *Comitiologia Ratiſbonenſis de an.* 1654. aliaque noviſſima, valdè illuſtrant, quibus, majoris declarationis cauſâ, junge *Præliminaria Pacis Imperii*, das iſt / der Röm. Käyſ. Maj. *Ferdinandi III.* der Cronen Hiſpanien / Franckreich / Schweden / und anderer deß H.

Röm. Reichs Chur-Fürſten/ und Stände/ zu Münſter und Oſnabrugg in Weſtphalen/ verübte acta & tractata: Hug. Grotii *epiſtolam, prid. Id. Jan.* 1640. ad N. P. ſcriptam; *pag. mihi* 340. Dn. Chriſtophori Forſtneri *epiſtolas*, negotium *Pacis Oſnabrugo-Monaſteriensis* concernentes; Dn. Limn. *tom.* 5. *addit. ad jus publ. lib.* 1. *cap.* 12. *pag.* 207. *&c.* & *pag.* 284. *&c.* nec non noviſſimè Ejusdem *obſervat. ad Aur. Bullam*, Guil. Rodingi *Pandectas Camer. noviſſ. edit.* Jacobi Blumen *Proceſſum Camer. ex ordinat. & Receſſ. noviſſimis.*

Quæritur hîc non inconvenienter: *An Conſtitutiones Imperatorum Germanicorum Legis habeant vigorem, ſicut aliæ Conſtitutiones in Corpus Juris noſtri relatæ?* Ità quidem videtur Goldaſto *in cap.* 10. *in Replic. pro Imper.* quod tamen indiſtinctè verum eſſe non videtur Dan. Ottoni in *diſſertat. de jur. publ. cap.* 12. *pag.* 446. multa enim (*inquit*) fieri, multa reſcribi, quæ Principes ipſi *Reſcriptorum & Legis* loco habere nolint, Cujac. 17. *obſerv.* 31. vide etiam Arnold. Engelbr. *de jurisd. Imp. th.* 65. *lit. a.* & *ſuprà tit.* 2. §. 6. Cæterum Herm. Conring. in ſæpiùs laudato perelegant i libello *de origine Juris Germ. cap.* 34. *& ult. pag.* 203. Legum *Germanicarum* brevem epicriſin exhibet, quæ attentâ lectione digna eſt.

Solennibus hiſce *Ratiſbonenſibus* Comitiis *an.* 1654. celebratis, de quibus *modò* dictum, inſequenti mox anno 1655. ſucceſſit conventus *Deputationis Francofordiæ* ordinarius, quo Imperator *Ferdinandus III.* per Commiſſarios Statibus 23. *Sept. ſtyl. nov.* tria potiſſimum deliberanda proponi juſſit (1.) reſtitutionem reliquam in puncto amniſtiæ & gravaminum (2.) ulteriorem ordinationem in puncto executionis & garantiæ (3.) Statum Politiæ ordinandum & reformandum: ſed qualem habuere effectum, *Irenica Polemographia*, ſive *Theatri Europæi Meriani* Septennium ab *an.* 1651. uſq; ad annum 1658. & *miſc. m. pol. litt. R. S.* cū append. *ſecundâ & tertiâ*, pleniùs docent.

III. Qualis ſub *Ferdinando III.* ſtatus Reipublicæ fuerit, non ſolum (præter ejus *Capitulationem*, de quâ *paulò ſuprà*) Limn. *tom.* 4. *addit. ad jus publ. lib.* 1. *cap.* 9. *&* 10. *pag.* 76. *&* 92. Wurſtb. *Relat. hiſt.* 3. *part.* 6. *& ſeqq.* & Carpzov. *ad L. Reg. Germ. cap.* 13. *per tot.* verum etiam Hippolithus à Lapide *de rat. ſtat. in Imper. part.* 1. *per tot.* nec non Joh. Theodor. Sprengerus in *compendioſa omnium & ſingulorum Imperii Statuum delineatione*, diſcurſui *de jure ædificii* adjunctâ, *pag.* 245. *&c.* & in *Juriſpr. publ. cap. penult. & ult. pag.* 353. *&* 373. & Conring. *deſin. Imp. G. lib.* 2. & de *Germanor. Imperio Romano* ſatis luculenter demonſtrant.

De hujus Imperatoris virtutibus, rebus, pace belloq; geſtis, aliis qualitatibus, totâque in univerſum laudabili vitâ, legantur iterum Authores *Theatri Europæi Meriani*, i. e. in *part.* 4. Philip. Abelinus, in *part.* 5. J. P. Lo-

tichius,

tichius, in *part. 6.* Joh. Georg. Schleder, & Dn. Mich. Praun junior, in ſeinem Teutſchen Tractätlein / was hat Oeſterreich bey Teutſchland gethan? *dict. cap. 7. pag. 82. & ſeqq.* adde (præter Gottliebs von Hagen *Comitiolog.* & Eitel Fridrichs von Herden Grundfeſte *ſupr. n. 2.* allegat.) *miſcell. m. polem.* quam plurima.

§. 14.

I. *Ferdinandus IV.* (ut *ſuperiori* §. 13. *n.* 1. auditum) *Ferdinando III.* natus 3. *Sept.* 1633. ex *Mariâ Philippi III. Hiſpaniarum* Regis filiâ, *Philippi II.* nepte, *Caroli V.* pronepte, 8. *Sept. A. C.* 1646. *Bohemiæ*, 16. *Jun. A. C.* 1647. *Hungariæ*, 24. *Maij*, *A. C.* 1653. *Auguſtæ Vindelic. Romanorum Rex* creatus, & coronatus in Comitiis *Ratiſbon.* $\frac{8}{18}$. *Jun. A. C.* 1653. immani fatorum neceſſitate eorundem munus implevit, & naturæ debitum maturè reddidit *Viennæ* 9. *Jul. A. C.* 1654.

Leopoldus I. (ut ſimiliter *ſuperiori* §. 13. *n.* 1. dictum) etiam *Ferdinando III.* natus 9. *Junij A. C.* 1640 ex eâdem *Mariâ Hiſpanâ*, $\frac{17}{27}$. *Jun. A.* 1655. *Hungâriæ*, $\frac{4}{14}$. *Sept.* 1656. *Bohemiæ*, 8. *Jul.* 1658. *Francofurti Romanorum* Rex electus, ibidemque 1. *Aug. A. C.* 1658. coronatus eſt.

Deus opt. Max. hoc Principe, verè clementi, placido & manſueto, Imperii noſtri *Romano Germanici* omnia in locum ſuum reſtituat ac reponat, & in æternam nominis ſui gloriam contra *Turcas* victrices aquilas largiatur.

II. *Ferdinandi IV. Capitulatio*, ſeu *Lex Imperij fundamentalis*, legitur apud Limnæum noſtrum, *tom. 5. addit. ad Jus publ. lib.* 1. *cap.* 12. *pag.* 207. *& ſeqq.* cum *annotamentis*: præter hanc à *Ferdinando IV.* glorioſæ memoriæ, ob vitæ brevitatem, nihil habemus.

Leopoldus I. Capitulationem ſuam, ſeu *Legem Imperij fundamentalem*, *Francofurti* 18. *Julij.* 1658. *ſubſcripſit*. & ſigillo ſuo Cæſareo corroboravit, quam nobis Idem Limnæus *dict. tom. 5. lib. 1. cap. 12. pag.* 284. *& ſeqq.* cum *annotamentis* conſuetis exhibet.

Cùm *A. C.* 1660. inter Epiſcopum & Civitatem *Monaſterienſem*, jam olim ſubnatæ controverſiæ ex parte recrudeſcerent, & ſe invicem hoſtiliter invaderent, *Auguſtus* noſter *Reſcriptum* ſive *Mandatum* Inhibitorium, ſub dato 11. *Auguſti* publicavit; quod in Jacobi Franci *priori Relation. hiſtor. ſemeſtr. Francof.* 1661. *pag.* 75. legere eſt.

Anno Chriſti 1662. 8. *Febr.* Cæſarea Majeſtas *Ratiſbonam* Comitiis, 8. *Junij* celebrandis nominavit; ſuoque nomine *Guidobaldum Archiepiſcopum Salisburgenſem* Commiſſarium, Legatum & Præſidem primarium ordinavit, qui $\frac{19}{29}$. *Auguſt.* per illuſtri & magnificâ pompâ ibidem appulit, ubi $\frac{2}{?}$.

 Jan.

Jan. 1663. Cæſaris Auguſto nomine & Authoritate hæc tria deliberanda proponi juſſit capita (1.) contributionis & aſſiſtentiæ contra *Turcam* (2.) tranquillitatis & ſecuritatis publicæ (3.) executionis & garantiæ: Quam propoſitionem Jacobi Franci *Hiſtorica Relatio ſemeſtralis Francofurtenſis prior* 1663. *p.* 42. *& ſeqq.* continet: in *poſteriori verò ejusdem anni Relatione Francofurtenſi* Electorum, Principum, Civitatum enixa laudantur ſtudia, in primo factæ propoſitionis capite expediendo, *p.* 15. *& ſeqq.* id quod primum caput (ſive membrum) 11. *Jul.* 1663. inter Cæſaream Majeſtatem ex unâ, & inter Electores, Principes & Civitates ex alterâ parte, publicâ tranſactione feliciter compoſitum eſt, juxta tenorem *Relationis Francofurtenſis prioris*, ſeu, *nundinarum vernalium*. 1664. *pag.* 38. *& ſeqq.* quare, ex propoſito ordine, nunc temporis quo hæc ſcribimus, ſecundum & tertium propoſitionis membrum in deliberationem ſucceſſit, *ibid. pag.* 43. *&* 90. Sacra Cæſarea Majeſtas $\frac{12}{22}$. *Dec.* 1663. ad *Comitia Ratisbonenſia*, omnium Imperii Statuum ſumma cum lætitia & congratulatione, pervenit. Antequam horum Comitiorum *Receſſus* in lucem prodeat, remittimus interim *Lectores* uff deß *Præliminar-Diſcurs* erſten und andern Theil / was bey allgemeinen jetzigen Reichs-Tag zu Regenſpurg / vermög der in beſchehener Käyſerlichen propoſition enthaltenen drey Haupt-Puncten/ beyläuffig zu deliberiren vorkommen möchte/ auch was bereits wegen deß erſten Puncten beſchloſſen/ und noch ferner wegen der übrigen zweyen Puncten zu conſideriren.

III. Quoad Patriæ noſtræ ſtatum, qui ante *Leopoldi* noſtri Imperium accidit, in recenti adhuc memoriâ hæret notabile Interregnum à *Menſe Aprili* 1657. uſque ad *Menſem Julium* 1858 à morte ſcilicet *Ferdinandi III.* Patris, uſque ad electionem *Leopoldi* filii, quod tertium in hoc ſeculo memorabile Interregnum fuiſſe, *ſuprà tit.* 8. §. 7. *pag.* 190. notavimus, ſimulque controverſiæ inter *Bavarum* & *Palatinum* Electores, ratione Vicariatus, mentionem fecimus. Diſceptantium fundamenta extenſiùs deducta leguntur in *Jurisprudentiâ publicâ* Sprengeri *pag.* 269. *& ſeqq.* repetita poſteà à Dn. Limn. in *obſ. ad A. B. c.* 5. §. 1. *obſ.* 5. *pag.* 265. *&c.* & *tom.* 5. *addit. ad jus publ. lib.* 3. *cap.* 11. *pag.* 215. Literas (quas uterque patentes *an.* 1657. hâc de re publicè affigi, & jus ſibi competens cæteris Imperii Statibus & omnibus in univerſum civibus vaſallis ac ſubditis, denunciari juſſit) nonnulli, qui controverſiæ ſe immiſcere nolebant, publicè affigi non curarunt, vel illas ſaltem, quas primùm receperunt, vel utraſque, teſte Limnæo *ad d. A. B. cap.* 5. §. 2. *obſ.* 12. *pag.* 183.

Quoad ſtatum bellicum, *A. C.* 1663. *menſ. Febr. Achmetes II.* ejus nominis, *Turcarum* Imperator, Dominus in *Hieroſolymâ*, *Mechâ* & *Medinâ &c. Ibrahimi* filius, ſacratiſſimi noſtri Imperatoris *Leopoldi I.* *Hungariæ* Regnum,

Digitized by Google

gnum, & Principatum *Trans-ſylvaniæ*, aperto aggreſſus eſt bello, referente Authore *Relationis hiſtoriæ Francofurtenſis, nundinarum autumn.* 1663. *pag.* 10. *& pag.* 86. *& in continuatione relat. prior.* 1564. *pag.* 3. *&* 85. Quare *Chriſtianorum* in *Germania* (quorum diſſidiis, inque propria viſcera converſis armis, *Turcas* creviſſe conſtat) ſecuritati, non ſolùm opponenda *Imperatoris Turcici* potentia, militum in aciem educendorum copia, faſtus & inſolentia, rei militaris peritia, avaritia & opulentia, crudelitas & truculentia, in *Chriſtum* & *Chriſtianos* odium, perfidia & fraudulentia; ſed etiam reſiſtendi media amplectenda, quod fit orando, & pugnando; ad pugnandum requiritur prudentia, apparatus copia, fidelitas, φιλοπονία & εὐταξία, maturatio, animorum conjunctio & concordia, animoſitas; quam excitet & augeat defenſio neceſſaria, bona cauſa, Patria, *Dei* honor & *Eccleſia*, duratura ad finem ſeculi *Romana Monarchia*, *Chriſti* gloria, *Angelica* cuſtodia, Heroum divinitùs antehac contra *Turcam* excitatorum memoria, crebrius olim à *Chriſtianis* adverſus *Turcas* obtenta victoria, obſidio ſæpius à *Turcis* cum opprobrio ſoluta, perennis & honorifica fama, monente *Authore* deß geſchärfften Türcken-Sebels. Verum cùm *ſuprà tit.* 12. §. 5. *n.* 3. *&* §. 6. *n.* 2. oppidò multos & egregios de rebus *Turcicis* & bello *Turcico* Scriptores adduxerimus, hoc loco plura cumulare ſuperſedemus. Intricatam tamen & nodoſam illam quæſtionem, in quâ enodandâ novo Prætore opus eſſet, hîc proponere lubet, ſcilicet: *An Turcarum Imperium ante finem mundi interiturum ſit?* Affirmat non ſolùm Paulus Grabnerus in *prognoſtico de an.* 1574. inter *miſcellan. m. polem. lit.* C. ſed noviſſimè etiam Johannes Prætorius, in *Cataſtrophe Muhametica*, oder ſo genanten Endlichem *Vales*, und ſchändlicher *Nativitdt* deß Türckiſchen Reichs. Certè Dn. Berneggerus p. m. Imperia magna quingentos annos, plus minus, pleruinque durare, ex collectione aliquot documentorum, obſervavit *in quæſt. miſcell. ex Taciti Germ. & Agricol. quæſt.* 153. Si hoc verum, Imperium *Turcicum* (quod *anno poſt natum Chriſtum*, 1300. ab *Oſmanno* vel *Ottomanno* primordium habuit Rupert. in *obſerv. hiſtor: ad Beſold. Syn. min. cap.* 16. *pag.* 616. *& ſeq.*) adhuc ſeſquiſeculum durare oporteret. Cùm verò hoc argumento nec difficilius quicquam ſit, nec varietate rerum judiciorumque fœcundius; ideò Lectores ad quamplurima noſtri temporis elegantiſſima ſcripta, partim Germanica, partim Latina, in unum faſciculum à nobis collecta, atq; etiam *ſuprà d. tit.* 12. §. 5. *n.* 3. *&* §. 6. *n.* 2. copioſè allegata, remittimus, ubi ſaluberrima monita, conſilia, reſponſa, ſubſidia, remedia, Chriſtiano candore & amore aperiuntur: vide ſolummodo den Türcken-Sebel in Teutſcher Sprach/ 1664. gemacht *exord. p.* 9. 10. 11. und Merians *Theatr. Europ. tom.* 4. *p.* 739. Rejicimus tamen

men hoc loco *Stoicum* ſive *Chaldaicum* fatum, ut & ſuperſtitionis *Aſtrologicæ* opiniones *Ptolomai*, *Gaurici*, *Leovitij*, & aliorum, qui ex aſtrorum motu & ſiderum converſione, planetarumque inter ſe aſpectu ruinam Imperii *Turcici* metiuntur, vide *ſupr. tit. 9. §. 3. n. 3. Deus transfert regna & conſtituit, Dan. c. 2. v. 21.* Vos verò, *Viri Principes, pij, fortes*, agite, date nomina, armate animos: ſumite Chriſti vexilla, in hoc (CHRISTO) fundite ſinguli dena millia: militate ibi, ubi aurum, gemmæ, gazæ, divitiæ: inopes ibi opes, ignobiles nobilitatem, nobiles dignitatem parabunt majorem: qui Comites ibitis, Duces redibitis, qui Duces, Reges, qui Reges, Regum Imperatores, pleni gloriâ, victoriâ, immortali memoriâ.

Agedum Europa Chriſtiana,
Admove manum ſancto fœderi, ſtimula Principum ad arma animos.
Indole injuſtiâ longè gravioribus gula delictis.
Redi ad juſtitiam ſuum cuique integrè tribuentem:
Redi ad antiquam fidem, ad juſtitiæ oculum Deum.
Solve, quæ debes, vota pro Pacis conſtantia nuncupata:
Præſta acclamationes pro eadem pronunciatas:
Exequere diras in Ottomannidas toties actas.

§. 15.

Quoniam *ſuprà* cùm *tit. 1. §. 5. pag. 7.* ſeriem quorundam de *Rebus Germanicis* Scriptorum enumerare, tùm *tit. 9. §. 19. pag. 244. Hiſtoriæ Auguſtæ* mentionem facere placuit; ideò, coronidis quaſi loco, pauca hæc addenda cenſuimus. (1.) *Hiſtoria Auguſta* duplex eſt: alia *Hiſtoricorum* minorum gentium, alia majorum: de minorum gentium Scriptoribus intelligenda ſunt, quæ *d. tit. 9. §. 19.* reperiuntur, & *Imperatorum Romanorum*, ex parte etiam *Conſtantinopolitanorum*, res complectuntur: Gentium verò majorum *Hiſtoriam Auguſtam*, *Amice Lector*, haurire poteris è VI. tomis in *octavo* in *Galliis* editis, ac *Dion. Gothofredo* inſcriptis: quisquis enim editionis illius *Author* eſt, & horis & ſumtibus maximè conſuluit; dum ſecundum rationes temporum *Hiſtoricos* præcipuos, *Suetonium*, *Tacitum*, *Xiphilinum*, & reliquos omnes ad recentiſſimos *Imperatores* uſque, tum *Germanicos* tum *Conſtantinopolitanos* ità diſpoſuit, ac in dicta VI. volumina redegit, ut Theſaurus Scriptorum dici poſſit: annotati in margine *Loci Communes*, *Politici*, atque adeò fructus hujus lectionis ſtatim ob oculos poſitus. (2.) Marquardus Freherus Scriptorum *Germanicorum* duos edidit tomos. (3.) Clariſſimus Vir D. Simon Schardius *JCtus & Hiſtoricus* præſtantiſſimus, olim Illuſtriſſimi *Palatini Wolffgangi Ducis Bavariæ & Biponti &c.* Conſiliarius,

rius, poſt Imperialis Cameræ, quæ *Spiræ* eſt, Aſſeſſor, Collega *Ciſneri* conjunctiſſimus, pro ſingulari ſuo in rempublicam & literariam ſtudio, præter alia plurima ingenii & doctrinæ monumenta, reliquit etiam *Hiſtoricum* opus in IV. tomos diviſum, quorum *primus* Antiquæ *Germaniæ* deſcriptionem ex Authoribus priſcis & recentioribus continet: *alter* ea, quæ imperio *Cæſaris Caroli V.* geſta: *tertius*, quæ in gubernationem *Ferdinandi* inciderunt, ab *A. C.* 1558 uſque ad finem *anni* 1563. *quartus* ea, quæ pòſt acciderunt, imperante *Maximiliano II.* uſque ad *annum* 1574. complectitur: prodiit illud ex officinâ *Henrici Petri*, *Baſileæ*, *A. C.* 1574. ac conſtituerat quidem *Author*, ut ex præfatione Operis patet, abſolutam *Germanicarum Rerum* hiſtoriam in lucem proferre, & poſteritati conſecrare, ſingulorumque annorum geſta adjungere; ſed oppreſſus morbo fatalique neceſſitate, tomum quartum non abſolvit, nec niſi ad medium annum 1572. perduxit, quo ipſo, dum in iſto volumine deſudat, in vivis eſſe deſiit: itaque typographus *Henricus Petri D. Nic. Ciſnerum*, quem in hoc genere diu verſatum, & omnis hiſtoriæ cognitione pleriſque præſtare noſſet, impensè rogavit, ut quæ ad Opus iſtud ornandum & abſolvendum pertinerent, adjiceret: qui prolixâ epiſtolâ judicium ſuum de *Schardij* tomis aperit, quid in iis deſideret, & quo ordine *Hiſtorici*, qui de *Germaniâ* ſcripſerunt, juſtâ & luculentâ methodo diſponendi ſint, oſtendit, operamque ſuam in adornando & edendo meliori theſauro hiſtoriarum pollicetur: quod utinam, uti voluit, præſtare potuiſſet; verum ipſe quoque, pluribus occupationibus, tandem morte præpeditus, expectationi non ſatisfecit, interim tomis *Schardij* ornandis non defuit: laudatam verò *Epiſtolam* ejus ad dictum Typographum, *Quirinus Reuterus*, Profeſſor *Heidelbergenſis*, ex chartis N. *Ciſneri* ſitu obductis eruit & emendavit, legendam in opuſculis *Ciſnerianis* à *Quirino Reutero* editis, *libr.* 2. *pag.* 467. *& ſeqq.* In ejusdem Ciſneri *libro primo*, *pag.* 9. *&* 10. ante orationem de *Ottone III. Imp.* reperiuntur etiam nomina *Authorum Germanicorum*, ex quibus ea (quæ in *dict. oratione* tractantur) deſumta ſunt. (4.) Heinricus Meibomius *Poëta & Hiſtoricus* clariſſimus fuit, cujus nepos cognominis cum ipſo, avi opuſcula *Hiſtorica* varia, *Res Germanicas* concernentia, *Helmeſtadij an.* 1660. edi curavit: ſunt autem ſequentia: *Irmenſula Saxonica, de utriusque Saxoniæ & vicinarum quarundam regionum pagis, Bardevicum, Andronici Imperatoris Conſtantinopolitani Aurea Bulla cum notis, Gerhardi Stederburgenſis de Henrico Leone Hiſtorica narratio cum notis, Anonymi Chronicon Stederburgenſe, Henrici Meibomij Oratio Panegyrica de Henrico Leone, Vindiciæ Billingianæ, Apologia pro Ottone IV. Imperatore, Demonſtratio Saxoniam etiam ante Hermannum Billingium habuiſſe ſuos Duces, Diſſertatio ſuper quodam antiquo & antiquato Cæſarum Germanicorum*

Digitized by Google

nicorum jure, in decedentium majorum Prælatorum relictis poſſeſſionibus, Tractatus de jure inveſtituræ Epiſcopalis Imperatoribus Romanis à Pontificibus per vim & tyrannidem adempto, Thaſſilonis Bojorum Ducis diploma cum notis, Ducatus Brunſuicenſis erectio, Diplomata erectionis Principatus Hennebergenſis, Ducatus Lucani in Italia, Luzenburgici & Holſatiæ, Oratio de Academiæ Juliæ primordiis & incrementis, Oratio de origine Helmeſtadii, Oratio de origine dignitate & officio Cancellariorum Academicorum, Libri ſeptem continuationis Hiſtoriæ Slavicæ Arnoldi Lubecenſis capita ultima ex Manuſcripto edita:

Quibus opuſculis *Meibomianis* præfixus inſuper eſt Index eorum, quæ Cl. Vir *Henricus Meibomius* vel edidit, vel editioni paravit, tam ab aliis quàm ab ipſomet confectorum & elaboratorum. (5.) Quid verò Melchior Goldaſtus ab Haiminsfeld, præter collectionem *Conſtitutionum Imperialium* tribus tomis comprehenſarum, aliaque præclara, in *Rebus Germanicis* præſtiterit, non ſolum Politiſche Reichs-Händel allerhand gemeiner *Acten*, Regiments-Sachen und weltlichen *Diſcurſen*, das gel'ebte Vatterland Teutſcher *Nation* betreffend (quod opus in 26. *partes* dividitur, & *Francofurti*, 1614. impreſſum eſt) ſed etiam *Rerum Alamannicarum Scriptores aliquot vetuſti* (à quibus *Alamannorum*, qui nunc partim *Suevis*, partim *Helvetiis* ceſſere, *Hiſtoriæ* tàm *Seculares* quàm *Eccleſiaſticæ*, traditæ ſunt) abundè ſatis teſtantur: Qui vetuſti Scriptores ex *Bibliotheca* laudati modò *Goldaſti* eruti, in tres tomos diviſi, & *Francofurti* 1661. editi ſunt: tomus *primus* duas continet partes, quarum *ſyllabum ab A. C.* 500. *usque ad* 1250. vide poſt *Dedicationem*: *ſecundi* tomi iterum duas partes continentis *ſyllabus*, extat in *frontiſpicio*: tomus *tertius* cumprimis *Joachimi Vadiani* antiquitates, aliaque in *frontiſpicio* videnda, complectitur. Notandum hîc bene, quod *Fridericus Hortlederus Goldaſti* coætaneus & fidelis fuerit amicus, & *Goldaſto* ea, quæ *Hortledero* ſponte ceſſit, edere non placuerit, ut *præfatio* der Politiſchen Reichs-Händel indicat. (6.) Caſparus Lundorpius (qui, atteſtante Hippolitho à Lapide in *præfat. de ration. ſtat. Imperii noſtri*, *Hortlederum* ſed parum dextrè æmulatus videtur) *Actorum publicorum*, oder Reichs-Handlungen / quatuor ingentia collegit volumina, quibus ea, quæ ab *an.* 1617. uſque ad 1629. in Imperio noſtro acciderunt, continentur, *Francofurti dict. anno* 1629. edita. (7.) Quantam laudem Hermannus Contingius in *Rebus Germaniæ* ſcribendis & adorandis hodiè meruerit, ſatis prædicari non poteſt, Scripta ejus paſſim loquuntur: *De Republica Veterum Germanorum, Imperatore Romano-Germanico, Judiciis Reipublicæ Germanicæ, Germanorum moribus, & aliis Germaniæ antiquæ rebus ex Tacito & priſcis monumentis excerpta, Germanicorum corporum habitus antiqui ac novi cauſis, Vrbibus Germanicis, Notæ ad Leonis III. Papæ Epiſtolas ad Carolum M. Imp. ejusque*

Capitu-

Digitized by Google

Capitulare de villis ſuis, *Aſſertio Juris Moguntini in coronandis Regibus Romanorum*, *Caſtigatio libelli, cui titulus*: Anticoringiana defenſio juris Colonienſis in coronandis Romanorum Regibus, *de pace perpetua inter Imperij Germanici Ordines ſervandâ libelli duo: quorum ultimo in Bullam Innocentij X. Papæ animadvertitur*, *Jure conſecrandi Reges Romanos*, *iterata diſſertatio contra vindicias Juris Colonienſis*, *de Ducibus & Comitibus*, *finibus Imperij Germanici libri duo*, *Civibus Imperij Germanici*, *Germanorum Imperio Romano*, *Septemviris ſeu Electoribus Imperij*, *Conſtitutione Epiſcoporum Germaniæ*, *Juris Germanici origine*. (8.) Incomparabilis tandem Bœclerus noſter agmen claudat, cui ſanè de *Republicâ Germanicâ* optimè merito multa debemus: id quod *de rebus ſæculi à Chriſto nato noni & decimi per ſeriem Germanicorum Cæſarum* elegantiſſimus teſtatur *Commentarius*; cujus non ſolùm, ſed etiam *Vindiciarum contra Blondellum*, *commentariique ad Caroli IV. Auream Bullam* (à *Conductore Carolino* circa finem *anni* 1663. inchoati) continuationem multi Patriæ amantes ſummis mecum deſideriis exoptant.

Ultimò, ſi quis plures *Rerum Germanicarum* Scriptores noſſe deſideret, adeat Martini Zeilleri *Catalogum Hiſtoricorum*, *part. 3. pag.* 273. *& ſeqq.*

Atque hæc pro tempore de *Conſtitutionum definitione*, *diviſione*, *& cauſa efficiente* ſufficiant.

Scripſi quod potui, potui quod Chriſte dediſti,
Nam niſi Tu dederis, ſcribere nemo poteſt.

Digitized by Google

INDEX TERTIVS,

Authorum allegatorum ſyllabum continens.

In quo Lectorum (quod præmonendum hîc eſt) quilibet facilè animadvertet, quos literis curſivis, ut vulgo vocant, Typographus imprimi curavit, eos eſſe Scriptores, qui Germanicorum Imperatorum origines, vitas, varios in jure dicundo modos, Imperii ſtatum, cæterasque Germaniæ res tradiderunt.

A.

Anſegiſus Abbas.
Joh. Philippus Abelinus.
Paulus Æmylius.
- - - Agathias.
- - - Aimonius.
Andreas Alciatus.
Alexander ab Alexandro.
Johannes Henricus Alſtedius.
Johannes Althuſius.
Scipio Amiratus.
Petrus Ancharanus.
Johannes Andreæ.
Petrus de Andlo.
Fab. de Anna.
Antonius de Antoniis.
Gothofredus Antonius.
Wilhelmus Antonius.
Sidonius Apollinaris.
- - - Appianus.
Proſper. Aquitanus.
- - - Archidiaconus.
Angelus de Aretio.
- - - Ariſtoteles.
Henningus Arniſæus.
Gerardus Arthuſius.
Dominicus Arumæus.
Juſtus Aſterius.
- - - Athenæus.
- - - Atticus.
Johannes Aventinus.
Ant. Auguſtinus.
B. Auguſtinus.
Jacobus Ayrer.
Macagnanus Azzaguidi.

B.

Lupoldus de Babenberg.
Reinhardus Bacchovius.
Wolffgang. Theodoricus Baderus.
Hieronymus Balbus.
- - - Baldus.
Franciſc. Balduinus.
Guilielmus Baraclajus.
Johannes Baraclajus.
Auguſtinus Barboſa.
Eguinarius Baro.
Cæſar Baronius.
Georgius Barſchampius.
Caſparus Barthius.
- - - Bartolus
Richardus Bartholinus.
Johannes Bechtoldus.

Wilhel.

Digitized by Google

Wilhelmus Beckers.
Ægidius Bellamera.
Joh. Thileman. de Beningis.
Cornelius Benincaſius.
Matthias Berlichius.
Henricus Bernhardus.
Matthias Berneggerus.
Bernh. Bertram.
- - - Bertinianus.
Chriſtophorus Beſoldus.
Nicolaus Betſius.
Veteris & Novi Teſtam. Biblia.
Johannes Bidenbachius.
Bartholom. Blareus.
Jacobus le Bleu.
David Blondellus.
Jacobus Blumen.
Henricus Bocerus.
Johannes Bodinus.
Joh. Henr. Bœclerus.
Edmundus Bonefidius.
Joh. Borcholten.
Fridericus Boſius J&us Mantuanus.
Georgius Braudlacht.
Petr. Cornelius Brederodius.
Jacobus de Breul.
Barnabas Briſſonius.
Eberhardus Bronchorſt.
Albertus Brunus.
Matthæus Brunus.
- - - *Bruno Sax.*
Guilielmus Budæus.
Johannes Budæus.
Aurea Bulla Caroli IV.
Joach. Burger.
A. Gislenius Busbequius.
Gerlacus Buxtorfius.

C.

Octavius Cacheranus.
Hieronymus Cagnolus.
Johannes Calvinus.
Philippus Camerarius.
Hieronymus Caninius.
Gerhardus Capegiſtus.
Julius Capitolinus.
Capitulationes Cæſareæ.
Philippus Caroli.
Benedictus Carpzovius.
Iſaacus Caſaubonus.
M. Aurel. Caſſiodorus.
Dio Caſſius.
- - - Caſtelnau.
Paulus Caſtrenſis.
Balthaſar Cellarius.
Stephanus Charpinus.
Bartholomæus Chaſſanæus.
Andreas du Cheſne.
Johannes à Chokier.
Paulus Chriſtinæus.
Johannes Chryſoſtomus.
M. Tullius Cicero.
Nicolaus Ciſnerus.
Arnoldus Clapmarius.
Claudius Claudianus.
Johannes Cluverus.
Joachimus Clutenius.
Bartholmæus Cœpolla.
Iſaacius Comnenus.
Franciſcus Connanus.
Hermannus Conringius.
Conſtitutiones criminales Caroli V.
Conſtantinus Porphyrogenitus Imp.
Johannes Coraſius.
Coratius Cortenenſis.
Corpus Juris Civilis & Canonici.
Johannes Baptiſta Coſta.
Didacus Covarruvias.
Aymo Cravetta.

Chriſtophorus Cruſius.
Jacobus Cujacius.
Rochus de Curte.
Quintus Curtius.
Franciſcus Curtius junior.
Johannes Cuſpinianus.
Franciſcus Niger Cyriacus JCtus Mantuanus.

D.

Johannes Conradus Dannhavver.
Tiberius Decianus.
Philippus Decius.
Petrus Denaiſius.
Chriſtophorus Theophilus Dilherr.
Chriſtophorus Ludovicus Dietherr.
Georgius Theodorus Dieterich.
Johannes Conradus Dieterich.
Dionyſius Halicarnaſſæus.
A. Gualterus Donaldſonus.
Hugo Donellus.
Georgius Draudius.
Matthæus Dreſſerus.
Janus Druſius.
Franciſcus Duarenus.
Guilielmus Durandus.
Dynus Mugellanus.

E.

- - - *Eginhardus.*
Waremundus ab Ehrenberg.
Johannes Baptiſta Eiſen.
- - - Ekkehardus junior.
Caſparus Elogius.
Georgius Acacius Enenkelius.
Arnoldus Engelbrecht.
Deſid. Eraſmus Roterodamus.
Daniel Eremita.
Nicolaus Everhardus.

F.

Antonius Faber.
Johannes Faber.
Petrus Faber.
Andreas Fachinæus.
Johannes Fridericus Fauſt.
- - - Felinus.
Sigismundus Finckelthuſius.
Johannes Flitnerus.
L. Annæus Florus.
Valentinus Forſterus.
Chriſtophorus Forſtnerus.
Jacobus Francus.
Annales Francorum.
Johannes Joachimus Frantzius.
Georgius Frantzkius.
Marquardus Freherus.
Johannes Freinshemius.
Wolffgangus Freymonius.
Nicolaus Friſchlinus.
Johannes Friſchmannus.
Antonius Güntherus Fritzius.
Otho Friſingenſis.
Hieronymus Frobenius.
Annales Fuldenſes.
Vincentius Fuſarius.

G.

Andreas Gaillius.
- - - Gajus.
- - - Galenus.
Paganinus Gaudentius.
Aul. Gellius.
Scipio Gentilis.
Chriſtophorus Gewoldus.
Hubertus Giphanius.
Melchior Goldaſtus.
Hubertus Golzius.
Antonius Gomezius.
Ludovicus Gomezius.
Dionyſius Gothofredus.
Jacobus Gothofredus.

Johan-

Johannes Ludovicus Gottfridus.
Paulus Grabnerus.
Thomas Grammaticus.
Bernhardus Græven.
Fr. Gratianus.
Nicephorus Gregoras.
Hugo Grotius.
Janus Gruterus.
Petrus Gudelinus.
- - - Guetta.
Fabianus Guſtmeierus
- - - *Guntherus Poëta.*
Johannes Guntherus.
Jacobus Gutherus.
Louys Guyon.
Adrianus Gylmannus.

H.

Petrus Haarerus.
Gottlieb von Hagen.
Joachimus Hagemeyerus.
Daniel Haider.
Nicolaus Hampelius.
Conſtantinus Harmenopulus.
Johannes Harpprecht.
Hartmannus Hartmanni.
Petrus Heigius.
Daniel Heinſius.
Eitel Fridericus **von Herden.**
Antonius Heringius.
- - - Herodianus.
- - - Herodotus.
Johannes Chriſtophorus Herpfer.
- - - Heſiodus.
Gentianus Hervetus.
Oſvvaldus Hilliger.
Theodorus Hœppingk.
Johannes Hieronymus im Hoff.
- - - Homerus.
Philippus Honorius.
Joachimus Hopperus.
Fridericus Hordlederus.
Georgius Hornius.
Ludovicus von Hornigke.
Henricus Hoſtienſis.
Franciſcus Hotomannus.

I.

- - - Jaſon.
Imperij Receſſus.
Papa Innocentius III.
Inſtrumentum Pacis.
Wilhelmus Jocherus.
Flavius Joſephus.
Paulus de Ivanicze Ivanicki.
- - - *Ivo.*
- - - Juſtinus.
Junius Juvenalis.

K.

Caſpar Klock.
Andreas Knichen.
Philippus Knipſchildt.
Reinhardus König.

L.

Jacobus Labittus.
Jacobus Lampadius.
Ælius Lampridius.
Guilielmus Lamormaini.
Joſephus Langius.
Hubertus Languetus.
Thomas Lanſius.
Hippolitus à Lapide.
Chriſtophorus Lebemannus.
Cyprianus Lentulus.
Benedictus Levita.
Johannes Leunclavius.
- - - Libanius Sophiſta.
Johannes Limnaus.
Franciſcus Lindenbrogius.
Juſtus Lipſius.

Titus Livius.
Georgius David Locametus.
Caſpar Londorpius.
Jo. Petr. Lotichius.
\- - - Lucianus.
Wilhelmus Ludvvell.

M.

\- - - Macagnanus Azzogvidi.
Nicolaus Machiavellus.
\- - - Macrobius.
Horatius Malaguzzus.
Franciſcus Mantica.
Amianus Marcellinus.
Johannes Marquardus.
Hippolytus de Marſiliis.
Joſephus Maſcardus.
Antonius Matthæus.
Pierre Matthieu.
Valerius Maximus.
Louys de Mayerne Turquet.
Henricus Meibomius.
Johannes Meichſnerus.
Juſtus Mejerus.
Aſſer Menevenſis.
Jacobus Menochius.
Matthaus Merian.
Johannes Meurſius.
Henricus Meyer.
Attaliatas Michaël.
Petrus Fridericus Mindanus.
Chriſtophorus Mingius.
Petrus Modernus.
Ludovicus Molina.
Carolus Molinæus.
Johannes Baptiſta Montalbanus.
Thomas Morus.
Georgius Mundius.
Sebaſtianus Münſterus.
Nicolaus Mylerus.
Joachimus Mynſingerus.

N.

M. Antonius Natta.
Johannes Nauclerus.
Frider. Nauſea Blancicampianus Epiſc. Vienn.
Marta Neapolitanus.
Johannes Nevizanus.
Henricus Nevvenhan.

O.

Obertus de Orto.
Georgius Obrechtus.
\- - - *Onuphrius.*
Henricus Oraus.
Imperij Ordinationes.
Petrus Oſtermannus.
Daniel Otto.
Publ. Ovidius Naſo.

P.

Fulvius Pacianus.
Inſtrumentum Pacis.
Guido Pancirolus.
Onuphrius Panſinius.
\- - - Papianus.
Leonhardus Pappus.
Velleius Paterculus.
\- - - Paulus JCtus.
Tobias Paurmeiſterus.
Antonius Perezius.
Dionyſius Petavius.
Petrus Antonius de Petra.
Johannes Henricus à Pflaumern.
\- - - Philoſtratus.
\- - - Philoſtorgius Cappadox.
Michael Piccartus.
Hartmannus Piſtoris.
P. Pithæus.
Johannes de Platea.
\- - - Plato.
C. Plinius Secundus, major & junior.

Plutar-

- - - Plutarchus.
- - - Polybius.
Trebellius Pollio.
Julius Pollux.
Gabriel Prateolus.
Michaël Praun junior.
Johannes Prætorius.
- - - Procopius Cæſarienſis.

Q.

- - - Quinctilianus.

R.

- - - *Radevicus Canonicus Friſ.*
Jacobus Rævardus.
Guilielmus Ranchinus.
Johannes Rebhan.
Receſſus Imperij.
Juſtus Reiffenbergius.
Theodorus Reinkingk.
- - - Reuberus.
Quirinus Reuterus.
Nicolaus Reuſnerus.
Chriſtophorus Philippus Richterus.
Georgius Richterus.
Johannes Georgius Richterus.
Polydorus Ripa.
Conradus Rittershuſius.
Georgius Rittershuſius.
Wilhelmus Rodingius.
Henry Duc de Rohan.
Ludovicus Romanus.
Henricus à Roſenthal.
Johannes Rudingerus.
Carolus Ruinus.
Eraſmus Rufferus.
Sextus Rufus.
Martinus Rümelinus.
Chriſtoph. Adam. Rupertus.

S.

M. Antonius Sabellicus.
Bartholomæus Salicetus.
Claudius Salmaſius.
Henricus Salmuth.
Marius Salomonius.
C. Criſpus Salluſtius.
Felinus Sandæus.
Johannes Saubertus Theolog. Nor.
Joſephus Scaliger.
Johannes Schmidius Theolog. Arg.
Iohan. Georg. Schleder.
Caſpar Wilhelm. Scipio.
Simon Shardius.
Blaſius Schreiber.
Antonius Schöffer.
Georgius Schulzen.
Ludolphus Schraderus.
Chriſtophorus Schwanmannus.
Petrus Scriverius.
Vitus Ludovicus Seckendorfius.
Regius Selinus.
L. Annæus Seneca.
Ludovicus Septalius.
Johannes Sichardus.
Diodorus Siculus.
P. Siculus.
- - - *Sifridus Presbyter.*
Carolus Sigonius.
Iuſtus Sinoldus.
Iacobus Sirmondus.
Regnerus Sixtinus.
Iohannes Sleidanus.
Iohannes Sluterus.
Bartholomæus Socinus.
Marianus Socinus Senior & Junior.
- - - Socrates.
Bernhard. Balthaſ. Soltovius.
Lazarus Soranzus.
Ælius Spartianus.
Iohannes Iacobus Speidelius.

Google

Iacobus Spigelius.
Iohannes Theodorus Sprengerus.
Georgius Henricus Springsfeldius.
Iohannes Henricus Stamlerus.
Johannes Steinbergius.
Henricus Stephani.
Matthias Stephani.
Timotheus Stilerus.
- - - Strabo.
Octav. Strada.
Iohannes Strauchius.
Georgius Adam. Struvius.
C. Suetonius Tranquillus.
Æneas Sylvius.
- - - Symmachus.
Petrus Syringus.

T.

C. Cornelius Tacitus.
Carolus Tapia.
Ariſminus Tepatus.
Pub. Terentius.
Q. Sept. Florens Tertullianus.
- - - Theognis.
- - - Theophilus.
Johannes Thilemannus de Benignis.
Georgius Melchior Thilo.
Petrus Gregorius Tholoſanus.
Iacobus Auguſtus Thuanus.
- - - Thucydides.
Fridericus Tilemannus.
Johannes Tilius.
Andreas Tiraquellus.
Martinus Titius.
Tractatus Tractatuum.
Alexander Trentacinquius.
Hieronymus Treutlerus.
Adrianus Turnebus.

V.

Laurentius Valla.
Fernand. Vaſquius.
Sext. Aurel. Victor.
Nicolaus Vigelius.
Pub. Virgilius Maro.
Godefridus Viterbienſis.
Carolus Emanuel Vizzanius.
Domitius Ulpianus JCtus.
Eraſmus Ungepaur.
Paulus Voët.
Raphaël Volateranus.
Flavius Vopiſcus.
Martinus Uranius.
Conradus Abbas Urſpergenſis.
Hermannus Vultejus.

W.

Johannes Wachmannus.
Georgius Chriſtophorus Waltherus.
Paulus Matthias Wehnerus.
Matthæus Weſembecius.
Iohanes Paulus Windeckius.
Johannes Jacobus Wiſenbachius.
Leonhardus Wurffbain.
Iohannes Wurmſerus.

X.

- - - Xenophon.
Iohannes Xiphilinus.

Z.

Johannes Zangerus.
Martinus Zeillerus.
Guilielmus Zenocarus à Scavenberg.
Henricus Zoëſius.
- - - Zonaras.
- - - Zoſimus.

INDEX

INDEX QVARTVS,
Rerum & Verborum.

A.

ACTUS.

An actus conſtitutione aut jure vetitus, ſi nihilominus factus fuerit, cenſeatur nullus ipſo jure? *tit.* 2. §. 7.

Simulatâ actione populum circumvenire Principi licet. *tit.* 3. §. 10.

ADMINISTRATIO IMPERII.

Ad adminiſtrationem negotiorum Imperii & Jura Majeſtatica Legum Sanctio pertinet. *tit.* 2. §. 1. *tit.* 3. §. 9. *tit.* 8. §. 1.

Adminiſtrandi Imperii modus præſcribitur in Capitulatione Cæſareâ. *tit.* 4. §. 9.

ÆQUITAS.

Æquitas ſcripta & non ſcripta. *tit.* 5. § 5. *& ſeq.*

Æquitas & clementia Principis. *tit.* 2. §. 7. *tit.* 3. §. 9. *tit.* 5. §. 5. *& ſeq.*

Cur Judicium ex æquitate ad Principem ſolum pertineat, non verò ad judicem? *tit.* 5. §. 5. *& ſeq.*

An æquitas ſtricto juri præferenda? *tit.* 5. § 6.

An ſummis Curiis (ut *Spirenſi*, ut *Pariſienſi*) liceat judicare non ſecundum Leges, ſed ſecundum quod ipſis æquum & bonum videatur? *tit.* 5. §. 6.

An tanta æquitatis vis ſit, ut inter nobiles familias pacto erigi poſſint fideicommiſſa? *tit.* 5. §. 6.

ALBERTI IMPP.

Alberti I. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 11. §. 10. 11. & 12.

Alberti II chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 12. §. 4.

Alberti Brandenburgici bellum contra *Noribergenſes*. *tit.* 12. §. 5.

ALIENATIO.

Alienatio bonorum Imperii Imperatori prohibita eſt. *tit.* 4. § 9.

In ſeculo decimo tertio plurimæ alienationes ſunt factæ, *tit.* 11. §. 12.

De variis provinciarum in Imperio exemptionibus, earumque remediis, *tit.* 12. § 7. & §. 9. *& ſeq.*

AMOR.

Satiusné ſit amari, quàm metui? *tit.* 3. §. 10. *tit.* 5. §. 5. *tit.* 5. §. 10. *tit.* 9. §. 12. *tit.* 12. §. 9.

ANIMADVERSIO.

Animadverſio & ultio Principem decet. *tit.* 3. §. 10.

ANNOTATIO.

Annotationes Principum. *tit.* 6. §. 7.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.

Ἀρχιτεκτονικὴ eſt Politica. *tit.* 1. §. 1.

AUGUSTUS IMP.

Ad *Auguſti* tempora pertinet Lex Regia. *tit.* 3. § 5.

Nomen *Auguſti*. *tit.* 8. §. 5.

An *Auguſti* Principatus juſtus ſit habendus, & quando cœperit eſſe juſtus? *tit.* 3. §. 1.

Cur nulli ante *Auguſtum* occupatio Imperii feliciter ceſſerit? *tit.* 3. §. 1. *&* 5.
Auguſtumné Tiberius Imperatoriis conſervandi Status artibus ſuperaverit? *tit.* 3. §. 10. *tit.* 9. §. 4.
Utrum enormis *Tiberij* ſimulatio moderatæ *Auguſti* præferenda? *tit.* 3. §. 10.
An *Auguſti* tempore Romanum Imperium omnium fuerit eminentiſſimum? *tit.* 8. §. 5.
Auguſti Imp. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 9. §. 3.

AUSTREGÆ.

De Auſtregis, vide *tit.* 12. §. 6. *& ſeq.*

AUSTRIACI IMPP.

Auſtriaca domus laudatur, *tit.* 11. §. 12. *& ſeqq. tit.* 12. §. 3. *& ſeqq. &* §. 6.
An *Auſtriaca* domui alligata ſit hodiè Electio Imperatoria, an verò etiamnum libera? *tit.* 12. §. 3.

B.

BANNUM IMPERIALE vide *infrà* SEDITIO BARBARIES.
Magna fuit Barbaries in ſeculo ſeptimo & octavo. *tit.* 10. §. 10. 11. *&* 12.

BELLUM.

Belloné Romani an Germani ſuperiores fuerint? *tit.* 8 §. 5.
An bellica virtute veteri exciderint Germani? *tit.* 8. §. 5.
Bellum Turcicum. *tit.* 4. §. 9. *tit.* 12. §. 5. 6. 9. *&* 14.
Belligerandi jus Imperatori primò liberrimum fuit, poſteà in Imperio Rom. Germ. per Legem Regiam limitatum. *tit.* 3. §. 9. *tit.* 4. §. 9. *&* 10.
Bellum inter *Albertum Brandeburgicum*, & inter *Noribergenſes*. *tit.* 12. §. 5.

BONA.

Bona nobilium fideicommiſſaria, *tit.* 5. §. 6.
Bona Imperii oppignerare Imperatori haud eſt licitum. *tit.* 4. §. 9.

BRANDEBURGENSIS.

Inter *Albertum Brandeburgicum* & *Norinbergenſes* grave Bellum. *tit.* 12. §. 5.

BULLA.

Bulla nihil aliud eſt, quàm Sigillum. *tit.* 6. §. 8.
An Aurea Bulla *Caroli IV.* rurſus abrogari poſſit? *tit.* 11. §. 14.
Aurea Bulla *Sigiſmundi*. *tit.* 12. §. 2.

C.

C. JUL. CÆSAR.

Cæſaris nomen. *tit.* 8. §. 2.
An Cæſaris titulus & nomen Imperatoriæ dignitati, quæ apud nos claret, adeò proprium ſit, ut alii nulli competere poſſit? *tit.* 8. §. 2.
C. Jul. Cæſaris chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 9. §. 2.
An Cæſarea poteſtas pro tyrannide habenda? *tit.* 3. §. 3. *tit.* 5. §. 2.
Ad *C. Jul. Cæſaris* tempora Legem Regiam minimè pertinere. *tit.* 3. § 5.

CALIGULA IMP.

Hujus Imperatoris chronologiam, nomotheſiam, & rationem ſtatûs, vide *tit.* 9. §. 5.

CAMERÆ SPIR. JUDICIUM.

Hoc ſummum in Germaniâ Judicium à *Maximiliano I.* Imp. inſtitutum fuit, & à *Carolo V.* confirmatum, *tit* 12. §. 6. *&* 7.

An Imperator cum Camerâ Imperiali concurrentem habeat jurisdictionem? *tit.* 12. §. 6.

CANCELLARIA.

Cancellariæ taxa. *tit.* 4. §. 10.

CAPITULATIO CÆSAREA.

Capitulationis Cæſareæ origo. *tit.* 4. §. 4.

An in Capitulationes Summus Princeps ſalvâ Majeſtatis eſſentiâ jurare queat? *tit.* 4. §. 4.

Capitulationis Cæſareæ definitio, cauſa efficiens, ſubjectum cui, materia, forma & finis. *tit.* 4. §. 5.

Capitulationis Cæſareæ explicatio. *tit.* 4 § 9.

Capitulatio *Caroli V.* compendioſa. *tit.* 4. §. 6.

Ad Capitulationem *Ferdinandi IV.* Ordinum Imperii monita. *tit.* 4. §. 7.

Capitulatio *Leopoldi* compendioſa. *tit.* 4. §. 8. 9. *&* 10.

Vide etiam *infrà*, *voc.* Lex Regia Antiqua.

CAROLI IMPP.

Ante *Caroli M.* imperium quorum in poteſtate fuerint Occidentalis Imperii reliquiæ? *tit.* 8. §. 5. *& tit.* 10. §. 12.

Caroli M. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs, *tit.* 11. §. 1. 2. *&* 3.

An poteſtatem verè Regiam habuerit *Carolus M.*? *tit.* 11. §. 3.

An in *Carolum M.* omninò nova aliqua poteſtas in urbem *Romam* à Pontifice cum Imperatorio titulo ſit tranſlata. *tit.* 11. §. 3.

Caroli Calvi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 11. §. 1. 2. *&* 3.

Caroli Craſſi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 11, §. 1. 2. *&* 3.

Caroli IV. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 11. §. 13. 14. *&* 15.

An *Caroli IV.* Aurea Bulla rurſus abrogari poſſit? *tit.* 11. §. 14.

Caroli V. Capitulatio. *tit.* 4. §. 6.

Caroli V. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 12. §. 7.

CAUSA.

Cauſa efficiens Conſtitutionum. *tit.* 8. §. 1. *& ſeqq. &* §. 7.

Cauſa efficiens Capitulationis Cæſareæ. *tit.* 4 §. 5.

CHRISTIANI.

An Chriſtianis uti liceat Legibus Ethnicorum. *tit.* 9. §. 19.

De Chriſtianorum bello contra Turcas. *tit.* 4. § 9. *tit.* 12. §. 5. 6. 9. *&* 14.

Chriſtianorum omnium Defenſor eſt Imperator. *tit.* 4. § 9.

CHRONOLOGIA.

Chronologia in Legibus & Conſtitutionibus benè obſervanda. *tit.* 9. §. 1. 14. *&* 17. *tit.* 10. § 1 4 7. *&* 10. *tit.* 11. § 1. 4. 7. 10. *&* 13. *tit.* 12. §. 1. 6. *&* 11.

CIRCULUS.

De circulorum Imperii Conſtitutione,

Digitized by Google

ne, eorumque Capitaneis. *tit.* 12. §. 6. & ſeq.

CIVITATES IMPERIALES.

An Civitates Imperiales tantam, quantam cæteri Status Imperii, juriſdictionem habeant, & an eâ quibusdam ex cauſis facilbùs quàm Superiores Status iterum privari poſſint? *tit.* 12. §. 1. *tit.* 12. §. 12.

CLAUDIUS IMP.

Hujus Imperatoris chronologiam, nomotheſiam, & rationem ſtatûs, vide *in tit.* 9. §. 6.

Claudij II. chron. nomotheſ. & rat. ſtat. *tit.* 9. §. 17.

CLAUSULÆ.

Ut; de plenitudine poteſtatis ex certâ ſcientiâ, motu proprio, & alieno, ſi preces veritate nitantur, &c. *tit.* 5. §. 3. *&* 4. *tit.* 6. §. 5. *tit.* 7. §. 7.

An motus Principis proprius, & preces petentis, ad Reſcriptum obtinendum ſimul ſtare poſſint? *tit.* 7. §. 5.

CLEMENTIA.

Clementia Principis. *tit.* 3. §. 9. *tit.* 5. §. 5. *&* 6.

COMITIA.

De Comitiis vide *tit.* 4. §. 9. *tit.* 11. §. 15.

Poſt Comitia alterum Germanicæ libertatis fulcrum eſt Regimentum Imperii. *tit.* 12. §. 6. *&* 7.

CONCILIUM.

Concilium *Nicenum. tit.* 10. §. 2.

Conſtantinopolitanum. ibid. tit. 10. §. 2.

Epheſinum. tit. 10. §. 5.

Chalcedonenſe. ibid. tit. 10. §. 5.

De reliquis minoribus conciliis vide *tit.* 10. §. 11. *tit.* 11. §. 2. *tit.* 12. § 6. *& ſeq.* ubi de Concilio *Tridentino.* *&* §. 8.

CONCORDATA.

Concordata Principum. *tit.* 6. §. 10.

Concordata Nationis Germanicæ. *tit.* 12. §. 2. *&* §. 5. *&* §. 9.

CONSILIUM CONSILIARII.

Bonus Princeps Virum adſciſcat ſui & Statûs præſentis amantem, rerum hominumque peritum, animo magis quàm vultu probum, arcana ſervaturum, qui cum de ſummâ rerum deliberet. *tit.* 3. § 10.

Princeps bonus cui Conſiliario fidat, etiam atque etiam videat. *tit.* 3. §. 10.

Conſilium Imperatoris Aulicum. *tit.* 4. § 9. *&* 10. *tit.* 12. §. 6. *&* 7.

Conſiliarii Imperii ſint Germani. *tit.* 4. §. 9.

CONSTANTINI IMPP.

Conſtantini M. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 10. § 1. 2. *&* 3.

Conſtantini M. donatio fabuloſa. *tit.* 10. §. 3.

Conſtantinopolitanum excidium. *tit.* 12. *&* 5.

Conſtantinos reliquos vid. *tit.* 10. §. 1. *&* § 10.

CONSTITUTIONES.

Conſtitutiones Principum. *tit.* 1. § 12.

Conſtitutionum homonymia. *tit.* 2. §. 3.

Conſtitutionum Synonymia. *tit.* 2. §. 4.

Con-

Conſtitutionum definitio nominalis. *tit.* 2. §. 2.
Conſtitut. definitio realis. *tit.* 2. §. 5.
Conſtitutionum genus proprium. *t.* 2. §. 6.
Conſtitutionum notæ & proprietates. *tit.* 2. §. 7.
An Conſtitutiones rectè per jus ex placito & plenitudine poteſtatis definiantur? *tit.* 2. §. 6.
Conſtitutionum diviſio & ſpecies. *tit.* 6. § 1. 2. *& ſeqq.*
Quædam directò & motu proprio fiunt, *t.* 6. § 1. *&c.*
Quædam motu alieno. *t.* 6. §. 5. *&c.*
Quædam non directò fiunt. *t.* 6. §. 8.
Conſtitutionum interpretatio. *t.* 7. § 1. *& ſeqq.*
An rectè & ex uſu Reipub. factum, quod Principes tantam in Conſtitutionibus, tot modis & formarum ſpeciebus condendis poteſtatem obtinuerint? *t.* 6. §. 10.
Conſtitutionum cauſa efficiens. *t.* 8. §. 1. *& ſeqq.*
Conſtitutionum Inſcriptiones & Subſcriptiones. *t.* 9. §. 1.
Conſtitutiones Imperatorum ſeculi primi. *t.* 9. §. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.
Conſtitutiones Imperatorum ſeculi ſecundi. *t.* 9. § 15.
Conſtit. ſec. III. *t.* 9. §. 18.
Conſtitut. ſeculi IV. *t.* 10. §. 2.
Conſtit. ſeculi V. *t.* 10. §. 5.
Conſtit. ſeculi VI. *t.* 10. §. 8.
Conſtit. ſeculi VII. & VIII. *t.* 10. §. 11.
Conſtit. ſeculi IX & X. *t.* 11. §. 2.
Conſtitut. ſeculi XI. *t.* 11. §. 5.
Conſtit. ſeculi XII. *t.* 11. §. 8.
Conſtit. ſeculi XIII. *tit.* 11. §. 11.
Conſtit. ſecul. XIV. *t.* 11. § 14.
Conſt. ſeculi XV. *t.* 12. § 1. 2. 3. 4. *&* 5.
Conſtit. ſeculi XVI. *t.* 12. §. 6. 7. 8. 9. *&* 10.
Conſtit. ſeculi XVII. *t.* 12. § 11. 12. 13. *&* 14.
An Conſtitutiones Imperatorum Germanicorum Legis habeant vigorem, ſicut aliæ Conſtitutiones in Corpus Juris noſtri relatæ? *t.* 12. § 13.

CONSUETUDO.

Conſuetudo eſt jus non ſcriptum. *t.* 1. § 6.
Conſuetudo & æquitas eadem ſunt. *t.* 5. §. 6.
Conſuetudo facit Legem. *tit.* 8. § 1.
Conſuetudo eſt optimus conſtitutionum interpres. *tit.* 7. §. 2.

CONTEMTUS PRINCIPIS.

Contemtus à Principe vitandus. *t.* 3. §. 10. *t.* 9. §. 10. *t.* 11. §. 12.

CONTRACTUS.

De Contractibus Principum quid ſentiendum. *tit.* 6. § 10. an nimirum ii ſucceſſores obligent?

CORONATIO.

De Imperatorum coronatione vide *t.* 4. § 8.
De eorum tribus coronis. *tit.* 11 §. 2. *& ſeq. tit.* 12. §. 7.

CRIMEN.

Crimen læſæ majeſtatis. *tit.* 3. §. 7. *tit.* 11. §. 14. *ſeq.*
De variis criminibus & flagitiis Principum. *tit.* 3. §. 10.

Digitized by Google

CUNRADI IMPP.

Cunradi Franci chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 11. § 1. 2. *&* 3.
Cunradi Salici chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 11. §. 4. 5. *&* 6.
Cunradi Suevi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 11. §. 7. 8. *&* 9.
Cunradi IV. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *tit.* 11. §. 10. 11. *&* 12.
Cunradini triſte factum. *tit.* 11. § 12.

D.

DECRETUM.

Decreta Principum. *t.* 6. § 9.
Decretorum interpretatio. *t.* 7. §. 9.
An magis præſumatur pro ſententiâ, quàm pro decreto? *t.* 7. §. 9.

DEFINITIO.

Definitio Conſtitutionum verbalis & realis. *t.* 2. §. 2. *& ſeqq.*
Definitio Majeſtatis. *tit.* 3. § 7.
Definitio Jurisprudentiæ, Juris & Juſtitiæ. *t.* 1. §. 2.
Definitio Capitulationis Cæſareæ. *t.* 4. §. 5.

DELICTUM.

An, ſi nobilis aut alia illuſtris perſona immediata in territorio cujusdam Principis aut Statûs Imperii delinquat, Dominus territorii hoc caſu judicet? *t.* 5. §. 8.

DIGNITAS.

Dignitates à Principe procedunt. *t.* 5. §. 8.
Viri dignitate eminentes ne ad egeſtatem delabantur, videat Princeps. *t.* 3. §. 10.

DIVISIO.

Diviſionis utilitas. *t.* 6. §. 1.
Diviſio juris. *t.* 1. §. 2. *&* 6.
Diviſio æquitatis. *t.* 5. §. 5 *&* 6.
Diviſio Conſtitutionum in eas, quæ directò, & quæ non directò fiunt. *t.* 6 §. 1. 2. 3. *& ſeqq.*
Diviſio interpretationis. *t.* 7. §. 2.
Diviſio ſententiæ in definitivam & interlocutoriam. *t.* 6. §. 9. *& t.* 7. § 9.

DOMINUS.

Titulus Domini. *t.* 8. § 5.
An Imperator ſit Dominus Mundi? *t.* 8. §. 5.

DOMITIANUS IMP.

Domitiani chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 9. §. 13.

DUARCHIA.

Duarchiæ incommoda & difficultates. *t.* 10. §. 6. *t.* 11 §. 3.

E.

EDICTA.

Edicta Prætorum. *t.* 1. § 10.
Edicta Principum. *t.* 6. §. 2.
Edictorum interpretatio. *t.* 7 §. 5.
Edicta an forenſes ligent? *t.* 6. §. 2.

ELECTIO, ELECTORES.

Electionis & Electorum initium. *t.* 11. 3. *&* 6.
Utrum Electio ſucceſſioni præferenda? *t.* 11. §. 3.
An Electio libera etiamnum hodiè ſit Imperatoris, an verò Domui *Auſtriacæ* alligata? *t.* 4. §. 9. *t.* 12. §. 3.

Sine

Sine Electorum aſſenſu fœdera pangere cum Externis Imperatori haud licitum eſt. *t.* 4. §. 9.

Electores per Capitulationem Imperatorum poteſtatem valdè limitant. *t.* 4. §. 1. *& ſeqq. per tot. t.* 11. § 12.

EPISTOLÆ.

Epiſtolæ Principum in ſenſu lato & generali, & in ſenſu ſpeciali, cum formalibus quibusdam. *t.* 6. § 8.

Epiſtolarum interpretatio. *t.* 7. §. 8.

En Epiſtola Pontificis Maximi, Regis, vel alterius Principis, probet etiam contra tertium? *t.* 7. § 8.

EPOCHA.

Epocha Imperatorum prima continet ſecula tria, primum, ſecundum & tertium. *t.* 9. §. 2. *& ſeqq.* §. 14. *& ſeqq.* §. 17. *& ſeqq.*

Epocha Impp. ſecunda continet ſecula quinque, quartum, quintum, ſextum, ſeptimum, & octavum. *t.* 10. §. 1. *& ſeqq.* §. 4. *& ſeqq.* §. 7. *& ſeqq.* §. 10. *& ſeqq.*

Epocha Impp. tertia continet ſex ſecula nonum, decimum, undecimum, duodecimum, decimum tertium, decimum quartum. *t.* 11. §. 1. *& ſeqq.* § 4. *& ſeqq.* §. 7. *& ſeqq.* §. 10. *& ſeqq.* § 13. *& ſeqq.*

Epocha Impp. quarta tria continens ſecula, decimum quintum, decimum ſextum, decimum ſeptimum. *t.* 12. §. 1. *& ſeqq.* §. 6. *& ſeqq.* § 11. *& ſeqq.*

ETHNICI & TURCÆ.

An Ethnicorum Legibus Chriſtiani uti debeant? *t.* 9. §. 19.

De bello Turcico. *t.* 4. §. 9. *t.* 12. § 5. 6. 9. *&* 14.

EXARCHATUS.

In ſeculo octavo exarchatus fuit. *tit.* 10 § 12.

F.

FERDINANDI IMPP.

Ferdinandi I. chronologia, nomothesia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 8.

Ferdinandi II. chronologia, nomothesia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 12.

Ferdinandi III. chronologia, nomothesia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 13.

Ferdinandi IV. chronologia, nomothesia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 14.

Ad *Ferdinandi IV.* Capitulationem Ordinum Imperii monita. *tit.* 4. §. 7.

FEUDA.

An Princeps mandatâ juriſdictione cum feudo, privativè vel cumulativè eam conceſſiſſe intelligatur? *t.* 5. §. 8.

An jus primogenituræ Juri Feudali *Lombardico* quodammodo conſentaneum ſit? *t.* 5. §. 8.

Imperatores de Principum Feudis decernunt. *t.* 3. § 9. *& t.* 12. §. 6.

FIDEICOMMISSA.

An tanta æquitatis vis ſit & conſuetudinis, ut inter nobiles familias pacto erigi poſſint fideicommiſſa? *t.* 5. § 6.

FOEDUS.

Fœdera cum Externis pangere Imperatori ſine Electorum aſſenſu non eſt licitum. *t.* 4. §. 9. *&* 10.

FORENSES.

Forenſes an ligentur Edictis? *t.* 6. §. 2.

FRIDE-

Digitized by Google

FRIDERICI IMPP.

Friderici Barbaroſſæ chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. § 7. 8. 9.

Fabula de *Friderico Barbaroſſa.* *t.* 11. § 9.

Friderici Suevi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 10. 11. *&* 12.

Friderici Pulchri chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 13. 14. *&* 15.

Friderici III. vel IV. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 5.

G.

GALBA IMP.

Galbæ chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 9. §. 8.

GENEALOGIA.

Genealogiæ Imperatorum. *t.* 9. §. 1. & 2. §. 14. & 17. *t.* 10. § 1. 4. 7. *&* 10. *t.* 11. §. 1. 4. 7. 10. *&* 13. *t.* 12. §. 1. 6. *&* 11.

GERMANI.

Germani né an Romani bello ſuperiores fuerint? *t.* 8 § 5.

An Germani virtute veteri bellicâ exciderint? *t.* 8. §. 5.

Imperator Romano-Germanicus vocatur. *t.* 8. § 5.

Germanicarum rerum Scriptores. *t.* 1. §. 5. *t.* 12. §. 15.

Germanis officia publica committenda. *t.* 4. § 9.

An Germanicorum Imperatorum Conſtitutiones tantam Legis habeant vigorem, ſicut aliæ Conſtitutiones in Corpus Juris relatæ? *t.* 12. §. 13.

H.

HENRICI IMPP.

Henrici Aucupis chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 1. 2. *&* 3.

Henrici Sancti chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. § 4. 5. *&* 6.

Henrici Nigri chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. § 4. 5. *&* 6.

Henrici IV. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. § 4. 5. *&* 6.

Henrici V. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. § 7. 8. *&* 9.

Henrici Suevi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs *t.* 11. § 7. 8. *&* 9.

Henrici Lucelburg. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 13. 14. *&* 15.

HEREDITAS IMPERII.

Ut heres Imperii exiſtat, Princeps annitatur. *t.* 3. §. 10.

Imperium Romanum non eſt hereditarium. *t.* 4. §. 9. *t.* 11. §. 12. *t.* 12. §. 3.

HIEROSOLYMA.

Hieroſolymitanum excidium. *t.* 9. § 11.

HOMAGIUM.

De homagio Imperatori debito. *t.* 5. § 9.

HOMONYMIA.

Homonymia Conſtitutionum Principum. *t.* 2. §. 3.

I.

Immunitates concedere ſoli Principi reſervatum. *t.* 5. § 8.

IMPE-

IMPERATOR.

Quis Imperator, & quot habeat nomina? *t.* 8. §. 2. *& ſeqq. t.* 11. § 3.

An Imperatore Imperium majus ſit? *t.* 4. §. 4.

Imperatoris jura per Legem Regiam ſunt limitata. *t.* 4. §. 9.

Solum olim Imperatorem Conſtitutiones facere potuiſſe, hodiè non. *t.* 8. §. 1.

Imperatorum Germ. Conſtitutiones an valeant? *t.* 12. §. 13.

Imperatorum tituli honorifici. *t.* 8. §. 5.

An Imperatorio nomini Regium poſtponendum? *t.* 8. §. 3.

Imperatoris conſilium Aulicum. *t.* 4. §. 9. *&* 10. *t.* 12. §. 6. *&* 7.

Imperator an Dominus mundi ſit? *t.* 8. §. 5.

An Imperator cum Camerâ Imperiali concurrentem habeat juriſdictionem. *t.* 12. §. 6.

Imperatores ſeculi primi. *t.* 9. §. 2. 3. *& ſeqq. uſq; ad* §. 13.
- *C. Julius Cæſar.*
- *Octavianus Auguſtus.*
- *Claudius Tiberius.*
- *Cajus Caligula.*
- *Claudius Druſus.*
- *Nero Claudius.*
- *Sulpicius Galba.*
- *Salvius Otho.*
- *A. Vitellius.*
- *Flavius Veſpaſianus.*
- *Titus Flavius.*
- *Flavius Domitianus.*

- *Nerva.*
- *Trajanus.*

Imperatores ſeculi ſecundi. *t.* 9. § 14.
- *Hadrianus.*
- *A. Antonius Pius.*
- Divi fratres, i. e. *M. Aur. Antonius Philoſ. & Luc. Ælius Verus.*
- *A. Commodus.*
- *Helv. Pertinax.*
- *Did. Julianus.*
- *Peſcennius Niger.*

Imperatores ſeculi tertii. *t.* 9. §. 17.
- *Sept. Severus.*
- *M. Antoninus Caracalla.*
- *Opilius Macrinus.*
- *M. Antoninus Heliogabulus.*
- *Alexander Severus.*
- *Julius Maximinus.*
- *Maximinus.*
- *Gordianus.*
- *Philippus.*
- *Decius.*
- *Gallus Hoſtilianus.*
- *Voluſianus.*
- *Æmilianus.*
- *Valerianus.*
- *Gallienus.*
- *Claudius II.*
- *Aurelianus.*
- Interregnum ſemeſtre.
- *Tacitus.*
- *Florianus.*
- *Aur. Probus.*
- *Carus.*
- *Numerianus.*
- *Carinus.*
- *Diocletianus.*
- *Maximianus Herculius.*

 Con-

Digitized by Google

Imperatores ſeculi quarti. t. 10. §. 1.
- Conſtantinus Chlorus, & Maximianus Galerius.
- Conſtantinus M. & Maxentius.
- Conſtantinus II. Contantius, & Conſtans.
- Julianus Apoſtata.
- Jovianus.
- Valentinianus & Valens.
- Gratianus & Theodoſius.
- Arcadius & Honorius.

Imperatores ſeculi quinti. t. 10. §. 4.
- Arcadius, Honorius, & Theodoſius junior.
- Theodoſius junior ſolus.
- Theodoſius junior, & Valentinianus III.
- Valentinianus III. & Martianus.
- Martianus ſolus.
- Leo I. & Majorianus.
- Leo & Severus.
- Leo & Anthemius.
- Leo ſolus.
- Leo junior & Zeno Iſauricus.
- Zeno Iſauricus ſolus.

Imperatores ſeculi ſexti. t. 10. §. 7.
- Anaſtaſius.
- Juſtinus.
- Juſtinianus.
- Juſtinus junior.
- Tiberius II.
- Mauritius.

Imperatores ſeculi ſeptimi. t. 10. §. 10.
- Phocas.
- Heraclius.
- Conſtantinus III.
- Heracleonas.
- Conſtans.
- Conſtantinus IV. Pogonatus.
- Juſtinianus II.
- Leontius.
- Tiberius Abſimarus.

Imperatores ſeculi octavi. t. 10. §. 10.
- Juſtinianus Secundus redux.
- Philippicus.
- Artemius, ſeu Anaſtaſius.
- Theodoſius Adramittenus.
- Leo III. Iſauricus.
- Conſtantinus V. Copronymus.
- Leo IV. Porphyrogennetus.
- Conſtantinus VI. Porphyrogennetus & Irene.

Imperatores ſeculi noni. t. 11. §. 1.
- Carolus Magnus.
- Ludovicus Pius.
- Lotharius I.
- Ludovicus II.
- Carolus Calvus.
- Ludovicus Balbus.
- Carolus Craſſus.
- Arnolphus.

- Ludovicus IV.
- Conradus I. cognom. Francus.

Henri-

Imperatores ſeculi decimi. *t.* 11. §. 1.
- *Henricus I. cognom. Auceps.*
- *Otto I. cogn. Magnus.*
- *Otto II. cogn. Ruffus.*
- *Otto III. cogn. Mirabilia Mundi.*

Imperatores ſeculi undecimi. *t.* 11. §. 4.
- *Henricus II. cogn. Claudus & Sanctus.*
- *Cunradus II. cognom. Salicus.*
- *Henricus III. cognom. Niger.*
- *Henricus IV.*

Imperatores ſeculi duodecimi, *t.* 11. § 7.
- *Henricus V.*
- *Lotharius II. cognom. Saxo.*
- *Cunradus III. cognom. Suevus.*
- *Fridericus I. cogn. Ahenobarbus & Barbaroſſa.*
- *Henricus VI. cogn. Suevus.*
- *Philippus cogn. Suevus.*

Imperatores ſeculi decimi tertii. *t.* 11. § 10.
- *Otto IV. cogn. Saxo.*
- *Fridericus II. Suevus.*
- *Cunradus IV. Suevus.*
- Interregnum novendecim circiter annorum.
- *Rudolphus I. Habsburg.*
- *Adolphus Naſſovius.*
- *Albertus I. Auſtriacus.*

Imperatores ſeculi decimi quarti. *t.* 11. §. 13.
- *Henricus VII. Lucelburg.*
- Interregnum.
- *Fridericus Pulcher Auſtriac.*
- *Ludovicus Bavarus.*
- Interregnum.
- *Carolus IV. Lucelburg.*
- *Wenceslaus Lucelburg.*

Imperatores ſeculi decimi quinti. *t.* 12. §. 1. & *ſeqq.*
- *Rupertus Palatinus.*
- *Sigiſmundus Lucelburg.*
- *Albertus II. Auſtriacus.*
- Interregnum.
- *Fridericus III. vel IV. Auſtr.*

Imperatores ſeculi decimi ſexti. *t.* 12. §. 6. & *ſeqq.*
- *Maximilianus I. Auſtr.*
- *Carolus V. Auſtr.*
- *Ferdinandus I. Auſtr.*
- *Maximilianus II. Auſtr.*
- *Rudolphus II. Auſtr.*
- Interregnum.

Imperatores ſeculi decimi ſeptimi. *t.* 12. §. 11. & *ſeqq.*
- *Matthias Auſtr.*
- Interregnum.
- *Ferdinandus II. Auſtr.*
- *Ferdinandus III. Auſtr.*
- *Ferdinandus IV. Auſtr.*
- Interregnum.
- *Leopoldus I. Auſtr.*

IMPERIUM.

Ante Imperium *Caroli M.* quorum in poteſtate fuerint occidentalis Imperii reliquiæ? *t.* 8. § 5. & *t.* 10. §. 12.

Digitized by Google

Imperii ad adminiſtrationem & Jura Majeſtatica ſanctio Legum pertinet. *t.* 2. §. 1. *t.* 3. §. 9. *t.* 8. §. 1.
Imperii adminiſtrandi modus præſcribitur in Capitulatione Cæſarea. *t.* 4. §. 9. *& ſeq.*
An Imperium Romanum omnium tempore *Auguſti* fuerit eminentiſſimum? *t.* 8. §. 5.
Imperii Majeſtas. *t.* 3. § 6.
Quatenus in Imperio Romano intereſſe creditor à tempore moræ legitimè petere poſſit? *t.* 12. §. 11.
Imperium viné an prudentiâ tutius habeatur? *t.* 3. §. 10.
Imperii Romani nomen. *t.* 11. § 3.
Imperium an Imperatore majus ſit. *t.* 4. §. 4.
Imperium eſt electivum non ſucceſſivum. *t.* 4. §. 9. *t.* 12. § 3.
Imperii facultates oppignerare Imperatori non eſt licitum. *t.* 4. §. 9.
An Principatus aliis Imperiis præfeferendus? *t.* 5. §. 2.
Imperii Receſſus, vide *infr. voce:* Recessus.
Imperii Comitia, vide *infr. voc.* Comitia.
Imperium Turcarum. *t.* 4. §. 9. *t.* 12. §. 5. 6. 9. *&* 14.

INSIGNIA.

Inſignia Imperii. vide *t.* 11. §. 5.

INTERESSE.

Quantenus in Imperio Rom. intereſſe creditor à tempore moræ legitimè petere poſſit? *t.* 12. §. 11.

INTERPRETATIO.

Neceſſitas interpretationum Conſtitutionum Principum. *t.* 7. §. 1.
Diviſio interpretationum. *t.* 7. §. 2.
Cujus ſit interpretari Conſtitutiones? *t.* 7. §. 2.
Interpretationum quatuor modi. *t.* 7. §. 3.
Interpretationum præcepta ac regulæ. *t.* 7. §. 4.

INTERREGNUM.

Interregnum inter *Aurelium & Tacitum* in ſeculo tertio. *t.* 9. §. 18.
Interregnum inter *Cunradum IV. & Rudolphum I.* in ſeculo decimo tertio. *t.* 11. §. 12.
Interregnum inter *Henricum VII. & Fridericum Pulchrum*, in ſeculo decimo quarto. *t.* 11. §. 15.
Interregnum inter *Ludovicum Bavarum & Carolum IV.* in eod ſecul. dec. quarto. *t.* 11. §. 15.
Interregnum inter *Albert. II. & Frid. III.* in ſec. 15. *t.* 12. §. 4.
Interregnum inter *Rudolphum II. & Matthiam*, in ſeculo decimo ſeptimo, *t.* 8. §. 7. *& t.* 12. §. 11.
Interregnum inter *Matthiam & Ferdinandum II.* eod. ſecul. dec. ſept. *t.* 8. §. 7. *& t.* 12. §. 11.
Interregnum inter *Ferdinandum III. & Leopoldum I.* eod. ſecul. dec. ſept. *t.* 8. §. 7. *& t.* 12. §. 14.

IRNERIUS.

Irnerius natione Germanus, JCtus *Bononienſis*, initiò Profeſſor Philoſophiæ artiumque *Ravennæ*, poſteà *Lotharij II.* Imp. Cancellarius, ſummarum ſeu authenticarum ex Novell. Codici inſertarum Author, vocatur & *Guarnerius*, *Wernerus*

Digitized by Google

nerus, der Irrende. *t.* 1. §. 9. *t.* 10. §. 8. *t.* 11. § 8.

JUDICIUM.

Judiciarium Majeſtatis officium. *t.* 5. §. 1.

Cur Judicium ex æquitate ad Principem ſolum pertineat, non verò ad Judices. *t.* 5. §. 5.

De variis in ſeculo nono & decimo Judiciis. *t.* 11. §. 2.

Judicium *Weſtphalicum. t.* 12. §. 6.

Fauſt-Recht. *t.* 12. §. 6.

Fürſten-Recht. *t.* 12. §. 6.

Judicium Cameræ Imperialis. *t.* 12. §. 6.

An Imperator cum Camerâ Imperiali concurrentem habeat jurisdictionem? *t.* 12. §. 6.

Auſtregæ. *t.* 12. §. 6.

JURISDICTIO.

An Princeps, mandata jurisdictione, privativè vel cumulativè eam conceſſiſſe intelligatur? *t.* 5. §. 8. & *t.* 12. §. 6.

An conceſſo caſtro aliquo cum jurisdictione, vel omnimodâ jurisdictione, etiam merum imperium datum intelligatur? *t.* 5. § 8.

An, ſi nobilis aut alia illuſtris perſona immediata in territorio cujusdam Principis aut Statûs Imperii delinquat, Dominus territorii hoc caſu judicet? *t.* 5. §. 8.

An jurisdictionem concurrentem Imperator cum Camerâ Imperiali habeat? *t.* 12. §. 6.

Utrum jurisdictionem tantam habeant Civitates Imperiales, quantam cæteri Status Imperii, & an eâ, quibusdam ex cauſis, faciliùs quàm Superiores Status, iterum privari poſſint? *t.* 12. §. 1. *t.* 12. § 12.

Ad ſummam jurisdictionem etiam pertinet creatio minorum magiſtratuum. *t.* 3. §. 9.

Item legum dandarum poteſtas, belli ac Pacis arbitrium, extrema provocatio, ſeu cognitio citrà provocationem in feudalibus, civilibus & criminalibus, aliaque multa. *dict. t.* 3. §. 9.

JURISPRUDENTIA.

Jurisprudentiæ definitio, finis, objectum & media. *t.* 1. §. 2.

JUSTINIANI IMPP.

Juſtiniani chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 7. 8. & 9.

Cum à *Juſtiniano* Codex componeretur, cur non interceſſum fuerit ab Epiſcopis? *t.* 10. §. 8.

An ſub *Juſtiniano* fuerit certa de Divinis ſententia? *t.* 10. §. 9.

An Juris *Juſtinianei* ante *Lotharij II.* ætatem aliquis fuerit in foro uſus? *t.* 11. §. 8.

Num Jus *Juſtinianeum Lotharij II.* juſſu in ſcholis doceri cœperit? *dict. t.* 11. § 8.

Num *Lotharij* Cæſaris juſſu in Italia abrogatæ ſint receptæ hactenus Leges, *Langobardica* ſcil. & *Francica*, & in earum locum ſolæ *Juſtinianea* in forum reductæ? *dict. t.* 11. § 8.

Quomodo Juris *Juſtinianei* reſtauratio hâc ætate *Lotharij* ſcil. contigerit? *dict. t.* 11. §. 8.

Juſtiniani II. chronologia, nomothesia, & ratio ſtatûs. *t.*10. §. 10. 11. *&* 12.

JUSTINI IMPP.

Juſtini majoris & junioris chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 7. 8. *&* 9.

JUS, JUSTITIA.

Jura majeſtatis ordinaria. *t.* 3. §. 9.

Extraordinaria. *t.* 3. §. 10.

Ad jura Majeſtatica & adminiſtrationem negotiorum Imperii Legum ſanctionem pertineret. *t.* 2. §. 1. *& t.* 3. §. 9. *& t.* 8. §. 1.

Juris definitio. *t.* 1. §. 2.

Juris principia & ſpecies. *t.* 1. §. 2. *&* §. 6.

Jus Belli ac Pacis Imperatori eſt limitatum. *t.* 3. § 9. *t.* 4. §. 9. *&* 10.

Juris diviſio in ſcriptum & non ſcriptum. *t.* 1. §. 6.

In ſtrictum & æquum. *t.* 5. §. 5. *&* §. 6.

In antiquum, novum & noviſſimum. *t.* 1. §. 2.

Jus antiquum tàm publicum, quàm privatum. *t.* 1. §. 3.

Jus *Juſtinianeum*, privatum & publicum. *t.* 1. §. 4. vide *paulò ſuprà, voce*, JUSTINIAN. IMP.

Jus noviſſimum tàm publicum, quàm privatum. *t.* 1. §. 5.

Cur jus publicum ex parte tantùm, & quidem minimâ, in corpus *Juſtinianeum* relatum? *t.* 1. §. 4.

Jus alicui quæſitum à Principe non auferendum. *t.* 5. §. 3. *&* 4.

An actus conſtitutione aut jure vetitus, ſi nihilominus factus fuerit, cenſeatur ipſo jure nullus. *t.* 2. §. 7.

Juſtitiæ definitio. *t.* 1. §. 2.

Juſtitia Imperatori ac Principi ſummè neceſſaria eſt. *t.* 4. §. 9. *t.* 5. §. 4.

K.

KAROLUS.

Vide *ſuprà*, *voc.* CAROLI IMPP.

L.

LEGES.

Leges & earum origo. *t.* 1. §. 7.

Leges Regiæ antiquæ. *t.* 1. §. 7. *t.* 3. §. 3.

Leges XII. Tabb. *t.* 1. §. 7. *t.* 3. §. 4.

Leges ſingulares. *t.* 1. §. 7.

Legum ſanctio ad adminiſtrationem negotiorum Imperii, & Jura Majeſtatica pertinet. *t.* 2. §. 1. *t.* 3. §. 9. *t.* 8. §. 1.

Leges Imperii fundamentales, ut Auream Bullam *Caroli IV.* Conſtitutiones Pacis prophanæ & religioſæ, Inſtrumentum Pacis *Weſtphalicum* &c. Imperator in Capitulatione confirmare ſolet. *t.* 4. §. 9.

LEONES IMPP.

Leonis I. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 4. 5. *&* 6.

Leonis II. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 4. 5. *&* 6.

Leonis III. Iſaurici chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. § 10. 11. *&* 12.

Leonis IV. Porphyrogenneti chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 10. 11. *&* 12.

LEO-

LEOPOLDUS.

Leopoldi I. Imperatoris chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 14.

Ejuſdem Capitulatio. *t.* 4. §. 8.

In Ejuſdem Capitulationem explicatio. *t.* 4. §. 9. *ſeq.*

LEX REGIA ANTIQUA.

Legem Regiam non eſſe commentum. *t.* 3. §. 1.

Legis Regiæ origo. *t.* 3. §. 2. *& ſeqq.*

Legis Regiæ effectus. *t.* 3. §. 6. *& ſeqq.*

Legem Regiam antiquam nunquam expreſsè abrogatam eſſe. *t.* 4. §. 1.

Legis Regiæ veteris & modernæ cognatio. *t.* 4. §. 2.

Differentia utriusque. *dict.* *t.* 4. §. 3.

Vide etiam *ſuprà*, *voce* CAPITULATIO.

LIBERALITAS.

Liberalitas Principis. *t.* 5. §. 7. *&* 8.

LOTHARII IMPP.

Lotharii I. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 1. 2. *&* 3.

Lotharij II. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 7. 8. *&* 9.

An Juris *Juſtinianei* ante *Lotharij* II. ætatem aliquis fuerit in foro uſus? *t.* 11. §. 8.

Num *Lotharij* II. juſſu Jus *Juſtinianeum* in ſcholis doceri cœperit? *dict.* *t.* 11. §. 8.

Num *Lotharij* Cæſaris juſſu in Italia abrogatæ ſint receptæ hactenus Leges, *Langobardica* ſcil. & *Francia*, & in earum locum ſolæ *Juſtinianeæ* in forum reductæ? *dict.* *t.* 11. §. 8.

Quomodo Juris *Juſtinianei* reſtauratio *Lotharij* II. tempore contigerit? *d.* *t.* 11. §. 8.

LUDOVICI IMPP.

Ludovici Pij chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 1. 2. *&* 3.

Ludovici II. chronologia nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 1. 2. *&* 3.

Ludovici Balbi chronlogia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 1. 2. *&* 3.

Ludovici IV. chronologia nomotheſia, & ratio ſtat. *t.* 11. §. 31. 14. *&* 15.

Ludovici Bavari. chronologia, nomoth. & rat. ſtat. *t.* 11. §. 31. 14. *&* 14.

M.

MAJESTAS.

Majeſtatis definitio. *t.* 3. §. 7.

Majeſtas eſt realis & perſonalis. *t.* 4. §. 4.

Majeſtatis jura ordinaria & extraordinaria. *t.* 3. § 9. *&* 10.

Majeſtatica ad Jura, & adminiſtrationem negotiorum Imperii, ſanctio Legum pertinet. *t.* 2. §. 1. *t.* 3. §. 9. *t.* 8. §. 1.

Majeſtas Imperii in genere & privativè ſumpta. *t.* 3. §. 6.

Majeſtatis officium judiciarium. *t.* 5. §. 1.

Majeſtatis jura extraordinaria ſunt licita, media & flagitioſa. *t.* 3. §. 10.

An majeſtatis eſſentiâ ſalvâ ſummus Princeps in Capitulationes jurare queat? *t.* 4. §. 4.

MANDATA.

Mandata Principum. *t.* 2. §. 4. *t.* 6. § 4.

Mandatorum interpretatio. *t.* 7. §. 6.

An Prætori ſeu Officiali credendum ſit, qui aſſerit, ſe ex ore Principis mandatum accepiſſe. *t.* 6. §. 4.

MARCHIO BRANDEBURGICUS.

Inter *Albertum Brandeburgicum & Noribergenſes* grave bellum. *t.* 12. §. 5.

MATHIAS IMP.

Matthiæ Imperatoris chronologia, nomothesia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 11.

MAXIMILIANI IMPP.

Maximiliani I. chronologia, nomothesia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. § 6.

Maximiliani II. chronologia, nomothesia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 9.

METHODUS.

Methodus tractationis in toto opere. *t.* 1. §. 13.

Methodus tractationis in Epochis Imperatorum. *t.* 9. §. 1.

MILITIA.

Vide *ſuprà, voc.* BELLUM.

Præſidia militaria competunt Principibus. *t.* 3. § 10.

Militaria exercitia nobilitati & plebi prohibenda. *t.* 3. § 10.

Articuli militares. *t.* 12. §. 6. & §. 9.

MONETA.

Edicta monetalia vide *t.* 3. § 9. & *t.* 12. §. 7. & *ſeqq.*

MONARCHIA.

An Monarchia cæteris Reipubl. formis præferenda? *t.* 5. § 2.

MONOPOLIA.

De monopolis non ferendis *Carolus V.* ſanxit. *t.* 12. §. 7.

MUNDUS.

An totius Mundi Dominus ſit Imperator? *t.* 8. §. 5.

Ante Mundi finem an Turcarum Imperium interiturum ſit? *t.* 14. §. 14.

MUNERA PERSONALIA ET REALIA.

Hæc omnia competunt Principi: ſcilicet vectigalia, tributa, & cætera munera patrimonialia imperandi; munerumque etiam perſonalium injungendorum poteſtas. *t.* 3. §. 9.

N.

NEGOTIA IMPERII.

Negotiorum Imperii adminiſtratio an & quatenus Imperatori competat? *t.* 2. §. 1. *t.* 3 §. 9. & 10. *t.* 4. §. 9. & 10.

NERO IMP.

Neronis chronologia, nomothesia, & ratio ſtatûs. *t.* 9. §. 7.

NOBILES.

An tanta æquitatis & conſuetudinis vis ſit, ut inter nobiles familias pacto erigi poſſint fideicommiſſa. *t.* 5. §. 6.

An, ſi nobilis aut alia illuſtris perſona immediata in territorio cujusd. Principis aut Status Imperii delinquat, Dominus territorii hoc caſu judicet? *t.* 5. §. 8.

NOMEN.

Nominis cognitio primò neceſſaria. *t.* 2. §. 2.

Nomina & ſignificationes Jurium à Principibus conſtitutorum. *t.* 2. § 2. & *ſeqq.*

Nomina ſeu Tituli Imperatorum honorifici. *t.* 8. §. 5.

Titulus ſeu Nomen Sereniſſimi. *t.* 8. § 5.

Nomen Potentiſſimi. *dict. t.* 8. §. 5.

Nomen

Digitized by Google

Nomen Domini. *dict. t.* 8. §. 5.
Titulus Romanus. *d. t.* 8. §. 5.
Titulus Germanici. *d. t.* 8. §. 5.
Nomina Auguſti, Sancti, Divi, Sacro-Sancti, Sacratiſſimi. *d. t.* 8. §. 5.
Titulus Clementiſſimi. *d. t.* 8. §. 5.

NORIBERGA.

Noribergenſium Bellum contra *Albertum Brandeburgicum*. *t.* 12. § 5.

NOTARIUS.

De Notariis & Teſtamentis *Maximilianus* I. Imp. ſanxit. *t.* 12. § 6.

NOX.

Nocturni congreſſus cavendi. *t.* 3. §. 10.

NULLITAS.

An actus conſtitutione aut jure vetitus, ſi nihilominus factus fuerit, cenſeatur ipſo jure nullus? *t.* 2. §. 7.

O.

OFFICIUM.

Officium majeſtatis judiciarium. *t.* 5. §. 1.
An officiali credendum ſit, qui aſſerit, ſe ex ore Principis mandatum accepiſſe? *t.* 6. §. 4.

ORATIONES.

De Principum Orationibus. *t.* 6. § 3.
Vide *infrà*, *voc.* SENATUS CONSULTUM.

ORDINES IMPERII.

Vide *infrà*, *voc.* STATUS.

OTHONES IMPP.

Othonis Romani chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 9. §. 9.
Othonis M. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 1. 2. 3.
Othonis Ruffi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 1. 2. & 3.
Othonis III. mirabilia mundi dicti, chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *d. t.* 11. §. 1. 2. & 3.
Ad hunc Imperatorem Electorum initia vulgò referunt. *t.* 11. § 3.
Othonis IV. Saxonis chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11 § 10. 11. & 12.

P.

PACTUM.

An tanta æquitatis & conſuetudinis vis ſit, ut inter nobiles familias pacto erigi poſſint fideicommiſſa? *t.* 5. §. 6.

PALATINI.

Comitum *Palatinorum* familia, dignitas & prærogativa. *t.* 12. §. 1.

PATRIA.

A patrio ritu, cultu, linguâ, victu, non facilè recedat Princeps. *t.* 3. §. 10.

PAX.

De pace publica, cui in Capitulatione Cæſareâ proviſum eſt. *t.* 3. § 9. *t.* 4. §. 9. & 10.
De pace publica profana *Maximilianus* I. Imperator conſtitutionem fecit. *t.* 12. §. 6.
Quam *Carolus V.* confirmavit. *t.* 12. § 7.
Pacificationem religionis Idem *Carolus V.* fecit. *d. t.* 12. §. 7.

PLACITA.

Placita Principum. *t.* 2. §. 4. 5. & 6. *t.* 5. § 3.

PLEBISCITA.

De plebiſcitis vide *t.* 1. § 8.

Digitized by Google

POLITICA.

Politica eſt ἀρχιτεκτονική. *t.* 1. §. 1.

PONTIFEX.

Sub vel à Pontifice Imperium Romanum haud eſt. *t.* 11. §. 3.

Pontificum injuriæ & inſolentiæ. *t.* 11. §. 6. *&* 9. *&* 12. *t.* 12. § 6.

Pontificum idololatria ſeculo octavo magnum incrementum cœpit. *t.* 10 §. 12.

POPULUS.

Populus an Principem poteſtate privare, aut deponere poſſit? *t.* 3 § 8.

An Populus Romanus Imperium Cæſaribus concedendo, privativè an cumulativè tranſtuliſſe cenſeatur? *t.* 3. § 6.

Populum ſimulatâ actione circumvenire Principi licet. *t.* 3. §. 10.

POSTARUM JUS.

De Generali Poſtarum per Imperium Præfecto. *t.* 4. §. 10.

POTENTIA, POTESTAS.

Poteſtas alia eſt ordinaria, alia extraordinaria. *t.* 3. §. 9.

Poteſtas Principis an iterum adimi poſſit? *t.* 3. § 8.

Quanta ſit poteſtas Principis, & quotuplex, *t.* 3. § 9 *&* 10 *t.* 5. §. 2. ubi de poteſtate abſolutâ & extraordinariâ.

Poteſtatis plenitudo; quò iterùm poteſtas abſoluta & extraordinaria pertinet. *t.* 2. §. 6. *t.* 3. § 10. *t.* 5. §. 3. *&* 4.

Utrum potentia Cæſarea pro tyrannide habenda? *t.* 3. §. 7. *t.* 5. §. 2.

An poteſtatem verè Regiam habuerit *Carolus Magnus*? *t.* 11. §. 3.

An omninò nova aliqua poteſtas in urbem Romam à Pontifice *Carolo M.* cum Imperatorio titulo tradita ſit? *t.* 11. §. 3.

Homo præpotens ab exercitu removendus, *t.* 3. § 10.

Imperatorum poteſtatem Electores per Capitulationem valdè limitant. *t.* 4. §. 1. *& ſeqq. per tot. t.* 11. §. 12.

PRÆTOR.

De Prætorum Edictis. *t.* §. 10.

An Prætori ſeu officiali credendum ſit, qui aſſerit, ſe ex ore Principis mandatum accepiſſe. *t.* 6. § 4.

PRIMOGENITURA.

An Jus primogenituræ Juri Feudali *Lombardico* quodammodo conſentaneum ſit? *t.* 5. §. 8.

PRINCEPS, PRINCIPATUS.

De Principis nomine. *t.* 8. §. 4.

An ſummus Princeps ſalvâ Majeſtatis eſſentiâ in Capitulationes jurare poſſit? *t.* 4. §. 4.

Princeps an à populo poteſtate privari, aut deponi poſſit? *t.* 3. §. 8.

An principatus aliis Imperiis præferendus? *t.* 5. § 2.

Principum Conſtitutiones. *t.* 1. § 12.

Principum Conſtitutionum ſpecies. *t.* 6. §. 1. *& ſeqq.*

Principis poteſtas ordinaria & extraordinaria. *t.* 3. §. 9. *&* 10. *t.* 5. §. 2.

An rectè factum, & ex uſu Reipub. quod Principes tantam in Jure, tot modis & formarum ſpeciebus condendo poteſtatem obtinuerint? *t.* 6. §. 10.

Principis voluntas. *t.* 5. §. 3.

Prin-

Principis juſtitia. *t.* 5. §. 4.
Principis clementia & æquitas. *t.* 5. §. 5. & 6.
Principis liberalitas. *t.* 5. §. 7. & 8.
An Princeps mandatâ jurisdictione, privativè vel cumulativè eam conceſſiſſe intelligatur? *t.* 5. §. 8.
An Principi vel in Principem Populus Rom. imperium concedendo, privativè an cumulativè transtuliſſe cenſeatur? *t.* 3. §. 6.
Princeps jus tertio quæſitum tollere non poteſt. *t.* 5. §. 3. & 4.
Ad Principem ſolùm, non verò ad Judices, Judicium ex æquitate pertinet? *t.* 5. §. 5.
Simulatâ actione populum circumvenire Principi licet. *t.* 3. §. 10.
An Princeps ſupremus non ſecundum Leges, ſed ex arbitrio ſuo & animi ſententia, ſecundum ſuam conſcientiam judicare poſſit? *t.* 5. §. 6.

PROCLAMA, PROGRAMMA.

Programmata proponuntur publicè: proclamata promulgantur voce. *t.* 6. §. 2.
An actus conſtitutione aut jure prohibitus, ſi nihilominus factus fuerit, cenſeatur ipſo jure nullus. *t.* 2. §. 7.

PROPRIA.

Propria Conſtitutionum. *t.* 2. §. 6. & *ſeq.*

PRUDENTES.

Prudentum Reſponſa. *t.* 1. §. 11.
Vinè an prudentiâ Imperium tutius habeatur? *t.* 3. §. 10.

Q.

QUÆSITUM JUS.

An Princeps juri quæſito alteri per abſolutam poteſtatem præjudicare poſſit ſine causâ? *t.* 5. § 4.
An Princeps de plenitudine poteſtatis ex causâ jus alteri quæſitum auferre poſſit? *t.* 5. §. 4.

QUALITAS.

Plus & minus qualitate tantùm, non ſpecie differunt, & inter Status Imperii, quatenus Status, diſparitatem non operantur. *t.* 12. §. 1. *t.* 12. §. 12.

QUANTUM.

Quantam Imperii Status jurisdictionem habent, tantam etiam habent Civitates Imperiales, absque ulla diſparitate. *d. t.* 12. §. 1. & *diſt. t.* 12. §. 12.

R.

REBELLIO *vide infrà* SEDITIO.

RECESSUS IMPERII.

Quid ſint Receſſus Imperii, vide *t.* 11. §. 15. *inf.* & *t.* 12. §. 1. 2. & *ſeqq.*

REGIMENTUM.

Ordinationem Regimenti Regni S. Imperii *Maximil. I.* Imp. fecit. *t.* 12. §. 6. & 7.

RELIGIO.

Religionis pacificationem vide *in t.* 12. §. 7.
Religio Muhamedis. *t.* 10. §. 12.

RES.

Realis Conſtitutionum definitio. *t.* 2. §. 5.

RESCRIPTA.

Reſcripta Principum ad Relationem. *t.* 6. §. 5.

Digitized by Google

Reſcripta Principum ad appellationem, t. 6. §. 6.
Reſcripta Principum ad ſuggeſtionem. t. 6. § 7.
An motus Principis proprius, & preces petentis, ad Reſcriptum obtinendum ſimul ſtare poſſint? t. 7. § 5.
Reſcriptorum interpretatio. t. 7. § 7.
An Princeps reſcribens, nullo verbo in precibus cancellato, omnia in eis contenta concedere videatur? t. 7. § 7.
Si pars Reſcriptum producat, quod ab adverſario tanquam falſis precibus obtentum impugnatur, cuinam onus probandi, an producenti, an verò impugnanti Reſcriptum incumbat? t. 6. § 5.

RESPONSA.

Reſponſa Prudentum. t. 1 § 11.

RESPUBLICA.

An cæteris Reipublicæ formis Monarchia præferenda? t. 5. §. 2.
An rectè & ex uſu Reipublicæ factum, quod Principes tantam in jure, tot modis & formarum ſpeciebus, condendo poteſtatem obtinuerint? t. 6. § 10.
Reſpublica floret, ubi Juſtitia valet. t. 9. §. 15.

REX.

De Regis nomine. t. 8. §. 3.
Regum Jus apud *Samuelem*. t. 3. §. 2.
Regibus an jure divino tradita ſit proprietas agrorum, vitæ & honoris ſubditorum, t. 3. §. 2.
An Regis vel alterius Principis epiſtola probet etiam contra tertium? t. 7. §. 8.
An nomen Regium Imperatorio poſtponendum? t. 8. §. 3.

REX ROMANUS.

Primi Romanorum Reges. t. 3. §. 3.
Reges Romanorum hodierni. t. 4. §. 5. t. 8. §. 6. t. 11. §. 14.
An Rex Romanorum æquè ac Imperator Conſtitutiones condere poſſit? t. 8. § 6.
An Rex Romanus Imperatori vivo rectè adjungatur? t. 4. §. 5. t. 8. §. 6. t. 11. §. 14.

ROMANI.

Romanorum primi Reges. t. 3. §. 3.
Romanorum hodierni Reges. t. 4. §. 5. t. 8. §. 6. t. 11. §. 14.
Romanorum Rex, vide *ſuprà voc. præced.* REX ROMANUS.
An Romanum Imperium omnium tempore *Auguſti* fuerit eminentiſſimum? t. 8. § 5.
Romani, an Germani, bello ſuperiores fuerint? t. 8. §. 5.
Romanorum Imperator, d. t. 8. §. 5.
Romanum Imperium, t. 11. §. 3.
Römerzug. t. 11. §. 2. & 3. t. 12. §. 7.

RUDOLPHI IMPP.

Rudolphi I. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. t. 11. §. 10. 11. & 12.
Rudolphi II. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. t. 12. §. 10.

RUPERTUS IMPER.

Imperatoris hujus chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. t. 12. §. 1.

S.

SABAUDIA.

Sabaudiæ Ducis Jura. t. 4. § 10.

SACER.

SACER, SACRUM.

Imperator vocatur Sacratiſſimus: & Imperium Sacrum. *t.* 2. §. 4. *t.* 8. §. 5. *t.* 11. § 3.

SANCTIO.

Sanctio eſt Conſtitutio, ſeu Lex. *t.* 2. §. 4.

Sanctio Legum ad adminiſtrationem negotiorum Imperii & Jura Majeſtatica pertinet. *t.* 2. §. 1.

Sanctio pragmatica. *t.* 6. §. 7.

SECULUM.

Seculi primi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 9. §. 2. *& ſeqq.*

Seculi ſecundi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 9. §. 14. *& ſeqq.*

Seculi tertii chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 9. §. 17. *& ſeqq.*

Seculi quarti chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. § 1. *& ſeqq.*

Seculi quinti chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 4. *& ſeqq.*

Seculi ſexti chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 7. *& ſeqq.*

Seculi ſeptimi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 10. *& ſeqq.*

Seculi octavi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 10. *& ſeqq.*

Seculi noni chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 1. *& ſeqq.*

Seculi decimi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 1. *& ſeqq.*

Seculi undecimi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 4. *& ſeqq.*

Seculi duodecimi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 7. *& ſeqq.*

Seculi decimi tertii chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 10. *& ſeqq.*

Seculi decimi quarti chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 11. §. 13. *& ſeqq.*

Seculi decimi quinti chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 1. *& ſeqq.*

Seculi decimi ſexti chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 6. *& ſeqq.*

Seculi decimi ſeptimi chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 12. §. 11. *& ſeqq.*

SEDITIO.

Seditionum principiis obſtandum. *t.* 3. §. 10.

De ſeditione ruſticorum compeſcendâ, *Carolus V.* ſanxit, Anno Chr. 1526. *t.* 12. §. 7.

Wilhelmus à Grumbach Nobilis Francus ob ſeditionem proſcribitur, & ut fractæ pacis publicæ reus in bannum declaratur. *t.* 12. §. 8. *& ſeq.*

SENATUS CONSULTUM.

De Senatus conſultis lege. *t.* 1. §. 9. vide *ſuprà voc.* ORATIONES.

Digitized by Google

SENTENTIA.

Sententiæ Principum definitivæ & interlocutoriæ. *t.* 2. §. 4. *& t.* 6. §. 9.

Sententiarum interpretatio. *t.* 7. §. 9.

Sententias latas exequendi ratio. *t.* 12. §. 6. *& ſeq.*

An magis præſumatur pro ſententiâ, quàm pro decreto? *t.* 7. §. 9.

SIGISMUNDUS IMP.

Imperatoris hujus chronologia, nomotheſia, *&* ratio ſtatûs extat *in t.* 12. §. 2.

SIMULATIO.

An *Tiberij* enormis ſimulatio moderatæ *Auguſti* præferenda? *t.* 3. §. 10.

Simulata actione populum circumvenire licet Principi. *t.* 3. §. 10.

STATUS.

Ratio Statûs. *t.* 3. §. 10.

An Statûs Imperii Principem impotenter & tyrannicè imperantem, regno vel vitâ exuere liceat? *t.* 3. §. 8.

An Civitates Imperiales tantâ, quantam cæteri Status Imperii, jurisdictioné habeant, & an eâ, quibusdam ex cauſis, faciliùs quàm ſuperiores Statûs, iterùm privari poſſint. *t.* 12. §. 1.

An, ſi nobilis aut alia illuſtris perſona immediata in territorio cujusdam Principis aut Statûs Imperii delinquat, Dominus territorii hoc caſu judicet? *t.* 5. §. 8.

Statûs ratio in ſeculo primo. *t.* 9. §. 2. 3. 4. *& ſeqq.*

Satûs ratio in ſeculo ſecundo. *t.* 9. §. 16.

Statûs ratio in ſeculo tertio. *t.* 9. §. 9.

Statûs ratio in ſeculo quarto. *t.* 10. §. 3.

Statûs ratio in ſeculo quinto. *t.* 10. § 6.

Statûs ratio in ſeculo ſexto. *t.* 10. §. 9.

Statûs ratio in ſeculo ſeptimo. *t.* 10. §. 12.

Statûs ratio in ſeculo octavo. *t.* 10. § 12.

Statûs ratio in ſeculo nono. *t.* 11. §. 3.

Statûs ratio in ſeculo decimo. *t.* 11. §. 3.

Statûs ratio in ſeculo undecimo. *t.* 11. §. 6.

Statûs ratio in ſeculo duodecimo. *t.* 11. §. 9.

Statûs ratio in ſeculo decimo tertio. *t.* 11. §. 12.

Statûs ratio in ſeculo decimo quarto. *t.* 11. §. 15.

Statûs ratio in ſeculo decimo quinto. *t.* 12. §. 1. *& ſeqq.*

Statûs ratio in ſeculo decimo ſexto. *t.* 12. §. 6. *& ſeqq.*

Statûs ratio in ſeculo decimo ſeptimo. *t.* 12. §. 11. *& ſeqq.*

SUCCESSIO.

Utrum Succeſſio Electioni præferenda? *t.* 11. §. 3.

Succeſſio Imperii Romano-Germanici eſt prohibita. *t.* 4. §. 9. *t.* 11. §. 12.

De ſucceſſione nepotum & filiorum fratrum. *t.* 12. §. 7.

SYNONYMIA.

Synonymia Conſtitutionum. *t.* 2. §. 4.

TAXA.

TAXA.

Taxa Cancellariæ. *t.* 4. §. 10.

TEMPUS.

Temporis ratio in Legibus & Conſtitutionibus maxima eſt habenda. *t.* 6. §. 8. *t.* 9. §. 1.

TERRITORIUM.

Vide *ſuprà*, *voc.* JURISDICTIO.

THEODOSII IMPP.

Theodoſii I. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 1. 2. *&* 3.

Theodoſii II. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 4. 5. *&* 6.

Theodoſii III. Adramitteni chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 10. 11. *&* 12.

TIBERII IMPP.

Tiberÿ chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 9. § 4.

Tiberius an *Auguſtum* Imperatoriis conſervandi ſtatûs artibus ſuperaverit? *t.* 3. §. 10.

Vtrum *Tiberÿ* enormis ſimulatio moderatæ *Auguſti* præferenda? *t.* 3. §. 10. vide *paulò ſuprà*, *voc.* SIMULATIO.

Tiberÿ II. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 7. 8. *&* 9.

Tiberÿ III. Abſimari chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. § 10. 11. *&* 12.

TITVLVS.

Vide *ſuprà*, *voc.* NOMEN.

TITVS. IMP.

Titi chronologia, nomotheſia & ratio ſtatûs. *t.* 9. §. 12.

TRACTATIO, TRACTATVS.

Tractationis methodus in toto opere. *t.* 1. §. 13.

Tractationis methodus in Epochis Imperatorum. *t.* 9. § 1.

TRANSLATIO IMPERII.

De Imperiorum translatione, vide *t.* 9. §. 3. *t.* 10. §. 3. *t.* 11. §. 3. *t.* 12. §. 14.

TVRCA.

De bello Turcico contra Chriſtianos. vide *t.* 4. §. 9. *t.* 12. §. 5. 6. 9. *&* 14.

An Turcarum Imperium ante finem mundi interiturum ſit? *t.* 12. §. 14.

Turcarum religionis initium. *t.* 10. § 12.

TYRANNVS.

Tyrannorum ratio ſtatûs. *t.* 3. §. 10.

Vtrum potentia Cæſarea pro tyrannide habenda? *t.* 3. §. 7. *t.* 5. § 2. *t.* 9. §. 4. 5. 7. *&* 13. ubi de *Tiberio*, *Caligula*, *Nerone*, *Domitiano*.

An tyrannum regno vel vitâ exuere liceat? *t.* 3. § 8.

De triginta Tyrannis, vide *t.* 9. § 19. *&* *t.* 11. § 6.

Satiusné ſit amari, quàm metui? *t.* 5. §. 5.

V.

VALENTINIANI IMPP.

Valentiniani I. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. §. 1. 2. *&* 3.

Valentiniani III. chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 10. § 4. 5. *&* 6.

Digitized by Google

VECTIGALIA.

Vectigalium impoſitio Imperatori olim liberrima, hodiè limitata. *t.* 3. § 9. *& t.* 4. §. 9.

VESPASIANVS IMP.

Veſpaſiani chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs. *t.* 9. §. 11.

Ad hujus Imperatoris tempora initium Legis Regiæ haud eſt referendum. *t.* 3. §. 5.

VICARII.

De Vicariorum jure circa Leges conſtituendas rationes affirmantes & negantes, & de eorum origine. *t.* 4. §. 9. *t.* 8. §. 7.

VITELLIVS. IMP.

Vitellij chronologia, nomotheſia, & ratio ſtatûs *t.* 9. §. 10.

VOLVNTAS.

De voluntate Principis. *t.* 5. §. 3.

W.

WESTPHALIA.

De Judicio *Weſtphalico*, vide *t.* 12. §. 6.

De Inſtrumento Pacis *Weſphalico*, vid. *d. t.* 12. §. 13.

GLORIA CHRISTO SOLI.

Officio-

Officioſam ſalutem
LECTURIS OMNIBUS ET AMICIS
apprecatur
DIATRIBÆ HUJUS AUTOR.

CUm *A. Ch.* 1635. à celeberrimâ *Argentoratenſium* Academiâ *Genevam* ſtudiorum gratiâ proficiſcerer, Beatus nunc *Jacobus Gothofredus* JCtus & Hiſtoricus illo tempore celeberrimus, excelſi & acutiſſimi Vir ingenii, quem nihil latuit, imò penes quem omnigenæ doctrinæ & eruditionis penus & theſaurus reſedit, cui à pariter Eruditiſſimo in omnibus *Matthiâ Berneggero* τῷ μακαρίτῃ Dn. Hoſpiteque ac Præceptore meo, omni laudatione, meâ quidem certè, longè ſuperiori (ſine commendatitiis enim, ut militi ſine commeatu, excurrere periculoſum videbatur) commendatus fui, cum Muſæo pro innatâ φιλανθρωπίᾳ, quæ maxima erat, doctrinæ ſuæ fontes mihi recluſit, & inter alia ad ſolidiorem *Juriprudentiæ Romanæ* decurſum uſumque conſilia, candidè mihi commonſtravit, illam velut *Hiſtoriæ & Antiquitati Romanæ* cognatam, ut cognita penitus eſſe poſſit, lumen inde quotidiè expectare: quare, cum commonſtraſſe non ſufficiebat mihi adhuc rudi & inſulſo, niſi & demonſtraſſet, redivivis ſubinde ex *Hiſtoria* ſubſidiis ex æquo hîc opus eſſe, clariùs demonſtravit.

In cujus rei argumentum nonnullas adhuc λαβὰς præſidiaque (quæ ad Juris noſtri ſtudium ſive illuſtrandum, ſive certius adhuc fundandum, ſive facilitate donandum, expromi debere ſeſe expetunt) quò acriore ſenſu intellectui meo illaberentur, recenſuit mihi & expoſuit: ad hunc cenſum, *dicens*, pertinere, *primò*, *Edicti Perpetui inſtaurationem*; non ad eum tantùm modum, quo facere cœpit V. C. *Guilielmus Ranchinus*, ut ipſa *Edicti* verba, quæ extant hodiè, ab iis quorum ſententia tantùm à JCtis relata fuit, diverſo charactere exprimerentur; verùm ita quoque, ut capita *Edicti* ad genuinam & primigeniam ſeriem ſuam diſponerentur, natalique ſolo ſolioque ſuo reſtituerentur; tandem ità, ut ad ſingula eorum verba ea, quæ veteres prudentes libris ad *Edictum* commentati ſunt, referrentur.

Secundum præſidium poſuit in *veterum JCtorum ſcriptis & fragmentis* undique colligendis, atque in unum corpus compellendis, non per Indicem tantùm, quod alioquin Clariſſimi Viri *Jac. Labittus & Ant. Auguſtinus* egregiè fecére, verùm verbotenus expreſſis, & ſub unum conſpectum propoſitis: his tamen adhuc legibus, ut temporum ordo in iis collocandis ſervaretur; ut inter initia, cujusque JCti ætas, genius, quæque ad vitam ſcriptaque

Digitized by Google

ejus faciant, ediſſererentur; tandem, ut ſingulis non tantùm commentariis, verùm libris, argumentum cujusque præſcriberetur.

Tertium ſubſidium ſuperiori baud abſimile conſtituit, in *Conſtitutionibus Imperatoriis* ad temporum pariter ſeriem diſponendis, atque uno corpore includendis, iisque, non ex uno tantùm Codice Juſtinianeo, verùm undique collectis, neque per Indicem tantùm, quod fecit V.C. *Joan. Wolfg. Freymonius*, ſed ad verbum expreſſis; unde poſteà Imperatoris cujusque character, qualis is in jure conſtituendo fuerit, educeretur, deq; juris tum immutatione, tum incrementis per ſingulas non ætates ſed momenta, judicium eò melius fieri poſſet; tandem ut ex coaſſatis conjunctisq; ità rurſum inter ſe diverſis ejusdem *Conſtitutionis* partibus, arcani certiq; legúm intellectus eruerentur.

Poſtremum præſidium collocavit in *Antiquitatum Romanorum*, quæ per univerſum jus ſparſim occurrunt, *collectione*; quam & uno pariter corpore includi, & ex aliis ſcriptoribus illuſtrari voluit & exoptavit, magno peculiarium obſervationum compendio; ità quidem, ut in certos libros & materias, capitaque, ſingula referrentur: verbi gratiâ, uno libro includeretur, quicquid ad rem tributariam pertinet, quænam videlicet tributorum ſpecies, quæ indictionum, diſtributionumque formæ, qui qualesque circa hæc occupati olim fuerint? ſingulis item libris includerentur, quæ ad *Jus Pontificium* priſcum pertinent, quæ ad *Domum Auguſtam*, jura fiſci, magiſtratuum & dignitatum notitiam, legum ſanctiones, judiciorum omnium morem, *ἀστυνομικὸν*, in quo ea fermè omnia complectenda putavit, quæ Politiæ nomine hodie deſignari ſolent, rem militarem, navalem, ruſticam, œconomica, id genus alia. Ut ità his omnibus longe ante animo præceptis, atque ad juris lectionem de domo allatis, ad verum legum intellectum nullo obice interjecto penetrari poſſet, quibus alioquin minus perſpectis lectoris animum ſubinde in dubio verſari, ſæpius in errore cubare neceſſe eſſet.

Quibus bene intellectis non poteram non ingenti deſiderio quatuor horum ſubſidiorum, quæ tantæ auctoritatis Vir tantoperè mihi inculcavit, flagrare; Sed omnium maximè curæ cordique mihi eſſe cœperunt *Conſtitutiones Imperatoriæ*, tertii ſubſidii loco ab Ipſo allatæ; has utrâque manu tenui, nuſquam dimiſi, imò adfixi mihi, & partem mei feci; has ſolas quæſivi, totâ mente optavi, ad easque diurnas nocturnasque omnes meditationes meas retuli; has mihi deſpondi, meque cum iis

——collato pectore mixtum
Junxit inabruptâ concordia longa catenâ.

Cum ergò ante 23. annos à Nobili & Ampliſſimâ Facultate Juridicâ *Altorfinâ Noricorum*, poſtquam pro conſequendis honoribus *Doctoralibus*, tentamen &, ut vocant, examen rigoroſum ſuſtinuiſſem, pro more Academico, decreta

ſcreta & injuncta mihi fuiſſet diſputatio inauguralis publica, hoc de *Conſtitutionibus Principum* argumentũ elegi, præter modò dictam eâ potiſſimum motus ratione, quod illud his in terris utramque faciat paginam, nec tamen à quoquam, quem ego quidem viderim vel legerim (præter *Cornelium Benincaſium JCtum Peruſinum, & Carolum Tapiam JCtum Neapolitanum*) ex profeſſo pertractatum, quorum Ille decem ſolummodò quæſtiones ex *Jure Canonico* generaliter proponit, Hic verò materiam privilegiorum, non admodum raram, potiſſimùm ferè explicat: niſi quod Ipſe *Jacob. Gothofredus* Dn. & Præcept. meus p. m. nunquam mihi ſine laudis & honoris præfatione commemorandus (quam tamen niſi altero quodam *Gothofredo* præcone dignam, nec ingenii mei tenuitas pro merito pandere, nec hujus chartæ modulus capere poteſt) *An. Chr.* 1631. *Libanij Sophiſtæ* orationes quinque *Conſtitutionum Imperatoriarum, ſuper magiſtratuum officio*, ſuaſorias, ſub *Theodoſio M.* olim conſcriptas (quas *A. Chr.* 1633. *Diſcurſus Hiſtoricus ad l. quiſquis. C. ad Leg. Jul. Majeſt. ſecutus*) & ejusdem *Libanij* orationem unicam *pro templis Gentilium non exſcindendis*, ad *Theodoſium M.* conſcriptam, *A. Chr.* 1634. primùm ediderit: nec non *A. Chr.* 1642. *Philoſtorgij Cappadocis*, veteris ſub *Theodoſio Juniore* ſcriptoris, *Eccleſiaſtica Hiſtoria*, à *Conſtantino M. Arijque* initiis ad ſua usque tempora, libros duodecim: ut & diſſertationes duas, *ad l. celebrandis.* 19. *C. de nupt. & ad l. caſsis majoris.* 8. *C. de teſtam.* aliamque diſſertationem, *ad l. ſi Barſatoram.* 13. *C. de fidejuſſor.* & rurſus aliam, *ad l.* 2. *C. de veter. numiſm. poteſt.* tandemque epiſtolam, *de interdictâ Chriſtianorum cum Gentilibus communione, & Pontificatu Maximo, num Chriſtiani Imperatores eum aliquando geſſerint?* in lucem emiſerit: Quibus, ſive orationibus, ſive diſſertationibus, nihil ad genuinum & arcanum earum *Conſtitutionum, quas laudatus noſter Gothofedus* explicavit, illuſtravit & ſolvit, intellectum clarius dari, imò ne optari quidem poteſt, inde quippe hiſtoricæ earum cauſæ, veraque rationum momenta, nullo labore pernoſci poſſunt, in quo ſanè utroque earum opes ſitas eſſe *τῆς νομικῶν παῖδες* norunt.

Itaque, cum neque à *Tapia* neque à *Benincaſio* hæc materia plenariè edolata, à *Gothofredo* verò *noſtro* perpaucæ tantùm & particulares *Conſtitutiones* eo modo emedullatæ, hujusque in univerſum doctrinæ *de Legibus & Statutis à Summo Principe* methodus, ad certam formam, artem atque arctum revocanda & compellenda, in totâ hac pragmaticâ hactenus, ut dixi, nunquam ſolidè tentata ſit, inſuperque à multis hodiè Jurisperitis fieri ſoleat, ut ſcripta ſua, quæ in juvenili ætate ac in ſcholis adhuc verſantes à ſe compoſita typis evulgarunt, poſtmodum in foro verſati, ſub incudem revocent, enucleatius tractent & adaugeant, id ipſum & ego imitatus, ea (quæ de hac materia diſputationis loco olim prælibavi) paulò plenius tractare propoſui: tanta

ſcilicet nobiliſſimæ hujus doctrinæ conditio ſemper mihi viſa, ut repaſtinando ſubigendoq; ad novam ſubinde frugẽ perduci ſeſe expetiverit, quod abolitis diſtractisvè in lacinias, vel etiam interpolatis veterum *Imperatorum Principumvè Conſtitutionibus*, plenâ atque abſolutâ *Juris Romani* cognitione in multis adhuc deſtituimur.

Quid verò hac in re circa potiſſimas partes, definitionem, diviſionem, cauſamque efficientem præſtiterim, ipſa διακόσμησις priorum duodecim titulorum oſtendit; quæ jure ſuo ſubjectum, objectum, cauſasque reliquas, i. e. formalem & finalem, cum effectibus, affinibus, & contrariis, tanquam pediſſequas deſideraret, totidem titulis conſtantes:

XIII. *De ſtatu Imperij hodierno.*
XIV. *Perſonis Conſtitutionibus Principum obnoxiis.*
XV. *Principum liberâ à Legibus poteſtate.*
XVI. *Conſtitutionibus perſonalibus, ſeu privilegiis.*
XVII. *Materiâ Conſtitutionum.*
XVIII. *Quinquaginta Deciſionibus.*
XIX. *Aliis notabilibus Conſtitutionibus.*
XX. *Formâ & modo Conſtitutiones promulgandi.*
XXI. *Fine Conſtitutionum.*
XXII. *Effectibus uſuque Conſtitutionum.*
XXIII. *Conſtitutionum affinibus.*
XXIV. *Contrariis ſeu modis, quibus Conſtitutiones enervantur.*

niſi præter muneris publici functionem, & cauſarum undas, tot tantaque foris domique negotia, curasque domeſticas diſtrictus, adhuc conſtituiſſem, an ſim omninò hos poſteriores 12. titulos editurus. ? Etenim non ſolùm cum legibus in genere, aliisque juris ſpeciebus nonnihil commune habent, ut jam ante apud eos, qui generaliter de legibus atque ſtatutis ſcripſerunt, multa de his inveniantur; ſed & tam varia ſunt palata mortalium, tam abſurda judicia, ut cum his haud paulò felicius agi videatur, qui jucundi atque hilares genio indulgent ſuo, quàm qui ſemet macerant curis, ut edant aliquid, quod aliis aut faſtidientibus, aut invidentibus, vel utilitati poſſit eſſe, vel voluptati: Barbarus ut durum rejicit, quicquid non eſt plenè barbarum: Scioli aſpernantur ut triviale, quicquid obſoletis verbis non ſcatet: quibusdam ſolùm placent vetera, pleriſque tantùm ſua: hic tam inſulſus, ut non ferat ſales: adeò mobiles aliis ſunt, ut aliud ſedentes probent, aliud ſtantes.

Ideò gradum hîc ſiſtere decrevi, optimè mihi conſcius, quàm ſim à jactantiâ & κενοδοξίας captatione alienus, cujus rei non ſolùm teſtes erunt, qui me norunt, ſed teſtabitur etiam conſilii mei ratio; nihil ſcilicet mihi, in edendis prioribus titulis, *primò*, antiquius, quàm ut quæ tot præclaris Autoribus,

toribus, ex quibus ſcriptiuncula hæc deſumpta, debetur, ſolida illis, integra & illibata ſervaretur gloria; ſed eum, *ſecundò*, præcipuum mihi finem fuiſſe, ut, quoniam (juxta *Platonem*) non nobis ſolùm nati ſumus, cunctaque (ut *Stoicis* placuit) quæ in terris fiunt, ad uſum hominum creantur, homines autem hominum causâ generati ſunt, ortusque noſtri potiſſimam partem amici ſibi vendicant; *Amicis & Benevolis Lectoribus* jucunditatem pariter ac utilitatem parere poſſem.

Cæterùm, quod ſi quæ de meo adjeci, in præjudicium alterius dicta eſſe citra meam intentionem forſan à nonnullis, ut fieri ſolet, exiſtimentur, eorum veniam à *Candidis Lectoribus* eâ, quâ par eſt, ſubmiſſione deprecor, quam etiam me impetraturum eò facilius confido, quod *primò* nullum in hac materia verum præcentorem vel antambulonem habuerim; eaque per ſe ſatis ſit intricata, variiſque *Doctorum* opinionibus involuta: eſt tamen & *altera* juſtior adhuc mea veniæ ſpes, quod etiam veteres JCti nobiliſſimi de jure conſulti erraverint, & perſæpè contraria reſponſa dederint: potiſſima *tandem* mea veniæ confidentia in eo conſiſtit, quod & ipſe Imperator, qui tamen omnia jura in ſcrinio pectoris ſui habere dicitur, quid de jure reſpondendum ſit, hæſitaverit, & in hæc verba erumpere coactus fuerit: *in nullo penitus aberrare (ſeu in omnibus irreprehenſibilem ſeu inemendabilem eſſe) divinæ utique ſolius, non autem mortalis eſt conſtantiæ ſeu roboris*: vel juxta *Græcam Conſtitutionem*: εἶναι τὸ γὰρ διὰ πάντων ἀνεύθυνον, θείας ἂν εἴη μόνης, ἀλλ' οὐκ ἀνθρωπίνης ἰσχύος.

Te quoque, *Amice Lector*, porrò precor, ne me de iis, quæ fortaſſis Tibi non per omnia placuerint, pro tuâ humanitate & candore ſincerè admonere dedignêris, quam ſi obtinuero ſive admonitionem ſive cenſuram, omnes intendam nervos, & errores, ſi qui à me commiſſi, corrigantur, & quod hac primâ vice in præſenti opuſculo alibi crudum ſubſidit, alio tempore melius excoctum ſubſultet: δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι.

Quod ſupereſt, *Benevole Lector*, ſequentia typorum παροράματα, quæ ob meam abſentiam Typothetæ, nullam enim ipſi culpam impono, fortuitò obtigerunt, notare placuit, ut ipſemet ea corrigere & ſine ſcopulo in legendo pergere poſſes. *Perſcriptum Buxovillæ.* 8. *Calend. Auguſt. die Jacobo Apoſtolo ſacro, Anni à Chriſto nato*, 1664.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

typorum.

Ubi Numerus prior paginam, alter lineam deſignat.

Pag. 1. lin. 12. leg. diſp. 1. 2, 9, & eſt. 3, 6. conſiderat, conſideret. 4, 1, part. 1. cap. 17. 4, 30, hiſt. biblioth. 8, 36, illud. aliud. 9, 25, quorundam, quarundam. 10, 6, Dei, de. 10, 29, num. Numa. 11, pen. diſp. 12. 14, 25, verſ. 2. 14, 32. minimâ, nimiâ. 16, 8, lib. 25. c. 477. lib. 52. pag. 477. 16, 16, Regis, neque Regis. 16, 21, verſ. 9. 17, 1, uti, ubi. 17, ult. octuaginta, octoginta. 20, ult. lib. 2. lib. 6. 22, 22, Illa, Ille. 23, 11, tractavimus, tractabimus. 24, 5, undecimo, decimo. 10, tit. 12. tit. 11. & 12. 25, 6, ſerie, ſerię. 25, 7, pro formam, lege Quartò in formam. & 7. pro Quarto loco, lege &. & 9. dele hæc tria verba, Sexto perſequemur cauſam, & ſubſtitue, nec non in. 26, 22, cap. 2. cap. 11. 30, 4, § 7. §. 2. 30. 16, & 17. dele hæc verba: neq; enim definiendi virtus atq; poteſtas viſa fuit. 32, 27, d. cap. 5. claſſ. 2. cap. 5. 33, 5, conſentaneam, conſentaneas. 33, 29, l. 44. ff. de reg. jur. l. 64. de reg. jur. 35, 25, quòd ab Auguſto Cæſare. quòd Reſpublica à Cæſare. 36, 6, lib. 61. l. 61. 36, 17, nom, nos. 38, 15, num. 1. num. 3. 42, 27, cap. 16. cap. 19. 42, 29, etiam. etiamſi. 43, 7, infrà, §. infrà §. 6. & ſeqq. 44, 3, ἀπαρίθμησιν, ἀπαρίθμησιν. 44, 15, ὑπετέθειλυ, ὑπετέθειλο. 44, antepen. poſt. ἐνέχοντας, inſere ubi iterum verba ſignificantia. 46, 1, poſt neque, inſere, decreto neque. 50, 18, num. 87. num. 3. 50, 27, &, etiam. 52, 8, diſp. 23. diſp. 25. th. 2. 53, 30, num. 49. num. 94. 54, 25, poſt lib. 3. inſere Reinkingk de reg. ſec. & eccl. lib. 3. 56, 35, poſt cap. 10. cap. 16. 61, 19, Tac. pag. d. p. 61. 22. ἀντεχνυς, ἀντιτεχνυς. 62, 1, TITULUS QUARTUS. 63, 4, &. de. 63, 8, hac. ha. 63, 18, ſect. 9. ſect. 8. 63, 28, ſect. 1. 69, 27, tom. 2. tom. 4. 74, 8, poſt, und zugeſagt/ inſere, quæ in exordio Capitulationis. 75, 1, pars parte. 88, 1, artic. 18. art. 19. 88, 26, poſt benachbarten/ inſere, pone. 93, 29, art. 42. art. 43. 97, 29, art. 40. art. 43. 104. 26, art. 2. art. 3. 104, antepen. oppignoret. oppigneret. 106. 19. dele, vide πέντ. noſtr. titul. jur. publ. tit. 1. §. 5. n. 2. in fin. & 23, cap. 9. cap. 3. & lin. antepenult. populus. populos. 117, 7, cauſâ, cauſa. d. 117. 17. Juſtitia, Juſtitiæ. d. 117. 18. verſ. 12. verſ. 5. d. 117. 25. eſt. &. 118. 8. infertur. refertur. 119, 6, τελεῖσι, τελεῦσι. & lin. 11. ἀνασων, ἀναάσων. & lin. 12. αἰέχηση. αἰέχησι. 120, 17, clauſulâ, clauſula. d. 120, 26, &. ex. 124, 7, pag. piæ. & l. 9. pag. piæ. 125, 31, poſt Bonum ſit dele punctum. 126, 17, dele & anno 1658. in πέντ. noſtr. 127. 29. dele, adde πέντ. noſtr. 128. 34 dele & πέντ. noſtr. 129. 12, & 13. dele quæ ratio nobis etiam in πέντ. noſtr. &c. & l. 15. lib. 9. lib. 4. & lin. ult. dele πέντ. noſtr. &c. 130, 7, Georgius. Georgium. & l. 12. dele πέντ. noſtr. &c 132, 20, num. 1. num. 7. 133, 19. rara ſint. non rara ſint. 134, 17. princip. & ſtat. Imperat. de Princip. & Stat. Imperij. 137, 5, cap. 5. cap. 6. lin. ult. poſt aliquoties pone laudatis. 137, 7, poſt & d. part. 2. inſere cap. 2. 139. 17, 264. 294. 140, 16, poſt

Præ-

Præfecti urbi, inſere, *Præfecti annonæ, quandoque à Senatu, atque etiam à Pro-
conſulibus*. 141, 14, *benecio, beneficio*. 142, 1, *ſtauit. ſtatuit*. ead. 142, 12, *πϱάγμα-
τ@. πϱάγματ@*. 143, antepen. *in t. A in Hiſt. Aug.* 144, 29, *jus. hujus*. 154, 9,
actione, actioni. d. 154, 11, *fac. fal.* 157, 1. *tom. 1. tom. 2*. d. 157, 11, *delicta. dicta*.
159, 6, *Præter. Prætor*. & l. 27. ante *Idem Cicero*, dele *punctum*. 167, 18, *cauſa, cau-
ſa*. 175. 30, *Regale, Regalem*. 178, 10. *Sereniſsimi. Sereniſsimo*. 180. 3, *terreſtre. ter-
reſtri*. 181, 21, *delatâ. delata*. 183, antep. *Orbem. Vrbem*. 184. 25, poſt *venerabilis*,
dele *comma*. 184, 24, *c. 1 & 2. c. 5. §. 1. & 2*. & l. 15. *diſput. feud. diſp. feud*. 4. 190.
24. *maloris. majoris*. 194, 20, *pulſa. pulſu*. 4, *repulit. reppulit*. 197, 27, *Angellus*. &
Angelus l. 34, *inſimulatus inſimulatos*. 209, 3, *manſura. manſura*. 209, 19, *thuriere-
mis. thuricremis*. 211, 23, poſt *Judæos* dele *comma*. 213, 10, *præclarâ. præclaram*.
215, 15, *Conſtitutione. Conſtitutiones*. 227, 14, *Heliogabuli. Heliogabali*. 233, co-
lum. med. *Hujus. C. Julij Maximini*. 237. colum. med. *Valeriani Junioris Cæſaris
Conſtitutiones*. 238, colum, 1, poſt *Cari*, pone *comma*. 244, §. 19, lin. 3. poſt *Flav.
Vopiſco*. inſere *Marcellino*. 246, §. 2. lin. 2. ante *Conſtantis*, pone *Conſtantij &*.
250. colum. med. ante *anno Imperij primo Mamertino & Merita Coſſ*. inſere *Ju-
liani Apoſtatæ Conſtitutiones*. d. 250. colum. 3. *Hujus Joviani*. 252. colum. med.
Theodoſii ſoli. Theodoſii ſolius. 253. colum. med. *Horum. Theodoſii, Arcadij & Ho-
norij*. 256, colum. 3, *horum Impp. Honorii & Theodoſii*. 262, 25, *Codice Theodoſia-
no. De hoc Codice Theodoſiano*. & l. 26. *reſtituta. reſtituto*. & l. 33. *Sancto. Scto*. &
l. ult. *Theodoſiano. Theodoſio*. 263-28, *videantur. videatur*. 265, 1. colum. 3. 567.
565. 266, 14, poſt *ſeculi*, dele *comma*. 267, 35. *librorum libris*. 268, 2, *Pantectas.
Pandectas*. & l. 36. *Juſtinianiq; Juſtiniani. quæ*. 285, 10, poſt *Juſtiniani*, pone
comma 286, l. ult. *Chronogrophorum. Chronographorum*. 287, 14, poſt *incurſio-
nibus* pone *comma*. & l. 26. poſt *appetens*, pone *comma*. & l. 35. poſt *laudem*, po-
ne *comma*. l. ult. poſt *mala*, pone *comma*. 288, 19, *conjuncti. cuncti*. 289, 18, *per-
vaſerunt. pervaſerant*. & l. 34. *plura in. plura. In*. 290, 2, *ubi. ibi*. & l. 12. *claudes.
clades*. l. 13. *Abdulmutabili. Abdulmutalibi*. l. 14. *Monothelitatum. Monothelita-
rum*. l. 18. poſt *eſt*, inſere ſequentia. *Vnde cautè legeris Beſoldum in*. l. 29 dele
vel. l. 30. *dicere. ducere*. 294, 9. *Raſvelſtadienſi. Raſveltſtadienſi*. 295, 28, *cofecta.
confecta*. 297, 18. *Diſertation. Diſſertation*. 298, 30, *&, claſſ*. l. ult. *terum. iterum*.
300, 10, poſt *Imperium*, pone *comma*. & l. 31. *Bajoriæ. Bojariæ*. 304. 25. *priſcar.
priſcâ*. 304. 29. *orbæ. orba*. ibid. poſt *ſuo*, pone *comma*. ibid. *vocat. vacat*. & l. 31.
retemptum. redemptum. 308. 12. *Scoti. Scti*. 309, 12, *adulterinus, adulterinis*. l. 24.
Abenobardus. Ahenobarbus. 310, 6, *Tricaſini. Tricaſsini*. 317 23, *impterata. impetra-
ta*. l. 34. *factum. fatum*. 323, l. ult. *Bobeia. Bohemiæ*. 324, 19, *coloris. roboris*. lin.
penult. poſt *præfuerit*, inſere: *Alteram rationem duo Interregna, præbent*. 327, 12.
tit. Eitel. 328, 10. *lemoto. remoto*. 329, 26, *publicè revocamus. lubenter agnoſci-
mus*. 331, 26, poſt *Davidis Blondelli*, inſere *Juſti Aſterii*, 335, 4, *perpetno. perpetuo*.

l. 5.

8. 5. *eò. eo.* 336. 33. poſt *ſedem*, dele *comma.* 337. 2. poſt *Aſiæ*, dele *comma.* 341. 4. poſt *Goldaſt. dict. pag.* 430. inſere ſequentia. : *De Principum Germaniæ in aulis ſuis ſtatu œconomico (quod hic per parentheſin quaſi notandum;) ritè formando, lege Vitum Ludovicum à Seckendorf, à Dn. Bœclero in Muſæo,* 76. *& ſeqq. meritò laudatum.* d. 341, 12. *coſultationem. conſultationem.* 343, 29, poſt *conſtituto* pone) 345, 5, *indicta. indicta.* 348. ult. poſt *circumvolabant*, pone *comma.* 328, 26. *Gravaminâ. Gravamina.* 354, 13. *ulteriora. ulteriore.* 359, 3. *verò. vero.* 361, 29. *anno annuo.* 365, 1, poſt *eſt*, pone comma. 366, 29. *ampulâ. ampullâ.* & l. 34. *ſerandâ. ſervandâ.* & l. pen. *Burgurdico. Burgundica.* 367, 33. *per egregia. peregregia.* 368, 27. *annum*, curſiv. 369, 27. *ſubſcripſit.* antiq. & l. ult. *per illuſtri. perilluſtri.* 370, 33, poſt *civibus*, pone *comma.* & l. 36. pro *pag.* 183. lege *pag.* 283. & l. 36. inſere ſequentia : *notanda hîc Mich. Piccarti obſervatio dec.* 8. *cap.* 8. *& Bernegg. ad Tacit. Agric. quaſt.* 168, 371, 2. *hiſtoriæ. hiſtoricæ.* & l. 30. *ptimordium. primordium.* ibid. poſt *habuit.* pone *comma.* 372, 6, *Chriſti.* CHRISTI. & l. 34. poſt *Communes*, dele *comma.* 374, 2, *Tratatus. Tractatus.* & l. ult. *Nota. Notæ.* 375, 2, & 3. *Anticonringia defenſio Juris Colonienſis in coronandis Romanorum Regibus.* curſiv. Ind. tert. lit. S. *Georgius Henricus Springſfeldius*, curſiv. ibid. lit. X. *Johannes Xiphilinus.* antiq.

F I N I S.

ANT 1318635

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ
typorum.

Ubi Numerus prior paginam, alter lineam deſignat.

Pag. 1, lin. 12. leg. *diſp.* 1. 2, 9, *& eſt.* 3, 6, *conſiderat*, *conſideret*. 4, 1, *part.* 1. *cap.* 17. 4, 30, *hiſt. biblioth.* 8, 36, *illud. aliud.* 9, 25, *quorundam*, *quarundam*. 10, 6, *Dei*, *de*. 10, 29, *num.* Numa. 11, pen. *diſp.* 12. 14, 25, *verſ.* 2. 14, 32. *minimâ*, *nimiâ*. 16, 8, *lib.* 25. *c.* 477. *lib.* 52. *pag.* 477. 16, 16, *Regis*, *neque Regis*. 16, 21, *verſ.* 9. 17, 1, *uti*, *ubi*. 17, *ult. octuaginta*, *octoginta*. 20, *ult. lib.* 2. *lib.* 6. 22, 22, *Illa*, *Illæ*. 23, 11, *tractavimus*, *tractabimus*. 24, 5, *undecimo*, *decimo*. 10, *tit.* 12. *tit.* 11. *&* 12. 25, 6, *ſerie*, *ſerię*. 25, 7, pro *formam*, lege *Quartò in formam. &* 7. pro *Quarto loco*, lege *&*. & 9. dele hæc tria verba, *Sexto perſequemur cauſam*, & ſubſtitue, *nec non in*. 26, 22, *cap.* 2. *cap.* 11. 30, 4, § 7. § 2. 30. 16, *&* 17. dele hæc verba: *neq; enim definiendi virtus atq; poteſtas viſa fuit*. 32, 27, *d. cap.* 5. *claſſ.* 2. *cap.* 5. 33, 5, *conſentaneam*, *conſentaneas*. 33, 29, *l.* 44. *ff. de reg. jur. l.* 64. *de reg. jur.* 35, 25, *quòd ab Auguſto Cæſare. quòd Reſpublica à Cæſare*. 36, 6, *lib.* 61 *l.* 61. 36, 17, *nous*, *nos*. 38, 15, *num.* 1. *num.* 3. 42, 27, *cap.* 16. *cap.* 19. 42, 29, *etiam*, *etiamſi*. 43, 7, *infrà*, §. *infrà* §. 6. *& ſeqq.* 44, 3, ἀπαρίθμησιν, ἀπαρίθμησιν. 44, 15, ὑπετέθειλε, ὑπετέθειτο. 44, antepen. poſt. ἐνέχονται, inſere *ubi iterum verba ſignificantia*. 46, 1, poſt *neque*, inſere, *decreto neque*. 50, 18, *num.* 87. *num.* 3. 50, 27, *&*, *etiam*. 52, 8, *diſp.* 23. *diſp.* 25. *th.* 2. 53, 30, *num.* 49. *num.* 94. 54, 25, poſt *lib* 3. inſere *Reinkingk de reg. ſec. & eccl. lib.* 3. 56, 35, poſt *cap.* 10. *cap.* 16. 61, 19, *Tac. pag.* d. *p.* 61. 22. ἀντεχνυς, ἀντιτέχνυς. 62, 1, *TITULUS QUARTUS*. 63, 4, *&*. *de*. 63, 8, *hac. ha.* 63, 18, *ſect.* 9. *ſect.* 8. 63, 28, *ſect.* 1. 69, 27, *tom.* 2. *tom.* 4. 74, 8. poſt, und zugeſagt/ inſere, *quæ in exordio Capitulationis*. 75, 1, *pars parte*. 88, 1, *artic.* 18. *art.* 19. 88, 26, poſt benachbarten/ inſere, *pone*. 93, 29, *art.* 42. *art.* 43. 97, 29, *art.* 40. *art.* 43. 104. 26, *art.* 2. *art.* 3. 104, antepen. *oppignoret. oppigneret*. 106. 19. dele, *vide πέρτ. noſtr. titul. jur. publ. tit.* 1. §. 5. *n.* 2. *in fin.* & 23, *cap.* 9. *cap.* 3. & lin. antepenult. *populus. populos*. 117, 7, *cauſâ*, *cauſa*. d. 117. 17. *Juſtitia*, *Juſtitiæ*. d. 117. 18. *verſ.* 12. *verſ.* 5. d. 117. 25. *eſt. &*. 118. 8. *inſertur. refertur*. 119, 6, τελεῖσι, τελεῦσι. & lin. 11. ἀνασων, ἀνάσων. & lin. 12. αἰέχητη. αἰέχησι. 120, 17, *clanſulâ*, *clauſula*. d. 120, 26, *&*. *ex*. 124, 7, *pag. pia*. & l. 9. *pag. piæ*. 125, 31, poſt *Bonum ſit* dele *punctum*. 126, 17, dele *& anno* 1658. *in πέρτ. noſtr.* 127. 29. dele, *adde πέρτ. noſtr.* 128. 34 dele *& πέρτ. noſtr.* 129. 12, & 13. dele *quæ ratio nobis etiam in πέρτ. noſtr. &c.* & l 15. *lib.* 9. *lib.* 4. & lin. ult. dele *πέρτ. noſtr. &c.* 130, 7, *Georgius. Georgium*. & l. 12. dele *πέρτ. noſtr. &c* 132, 20, *num.* 1. *num.* 7. 133, 19. *rara ſint. non rara ſint*. 134, 17 *princip. & ſtat. Imperat. de Princip. & Stat Imperij*. 137, 5, *cap.* 5. *cap.* 6. lin. ult. poſt *aliquoties* pone *laudatus*. 137, 7, poſt *& d. part.* 2. inſere *cap.* 2. 139. 17, 264. 294. 140, 16, poſt

Præ-

Præfecti urbi, inſere, *Præfecti annonæ, quandoque à Senatu, atque etiam à Proconſulibus*. 141, 14, *benecio, beneficio*. 142, 1, *ſlauit. ſtatuit*. ead. 142, 12, *πεάγματ☉. πεάγματ☉*. 143, antepen. *in c. A in Hiſt. Aug.* 144, 29, *jus. hujus*. 154, 9, *actione, actioni*. d. 154, 11, *fac. fal.* 157, 1. *tom. 1. tom. 2.* d. 157, 11, *delicta. dicta*. 159, 6, *Præter. Prætor.* & l. 27. ante *Idem Cicero*, dele *punctum*. 167, 18, *cauſa, cauſa*. 175. 30, *Regale, Regalem*. 178, 10. *Sereniſsimi. Sereniſsimo*. 180. 3. *terreſtre. terreſtri*. 181, 21, *delatâ. delata*. 183, antep. *Orbem. Vrbem*. 184, 25, poſt *venerabilis*, dele *comma*. 184, 24, *c. 1 & 2. c. 5. §. 1. & 2.* & l. 15. *diſput. feud. diſp. feud.* 4. 190. 24. *maloris. majoris*. 194, 20, *pulſa. pulſu.* 4, *repulit. reppulit*. 197, 27, *Angellus. & Angelus*. l. 34, *inſimulatus inſimulatos*. 209, 3, *manſura. manſura*. 209, 19, *thuricremis. thuricremis*. 211, 23, poſt *Judæos* dele *comma*. 213, 10, *præclarâ. præclaram*. 215, 15, *Conſtitutione. Conſtitutiones*. 227, 14. *Heliogabuli. Heliogabali*. 233, colum. med. *Hujus. C. Julij Maximini*. 237. colum. med. *Valeriani Junioris Cæſaris Conſtitutiones*. 238, colum, 1, poſt *Cari*, pone *comma*. 244, §. 19, lin. 3. poſt *Flav. Vopiſco*. inſere *Marcellino*. 246, §. 2. lin. 2. ante *Conſtantis*, pone *Conſtantij &*. 250. colum. med. ante *anno Imperij primo Mamertino & Nevita Coſſ.* inſere *Juliani Apoſtatæ Conſtitutiones*. d. 250, colum. 3. *Hujus Joviani*. 252. colum. med. *Theodoſii ſoli. Theodoſii ſolius*. 253. colum. med. *Horum. Theodoſii, Arcadij & Honorij*. 256, colum. 3, *horum Impp. Honorii & Theodoſii*. 262, 25, *Codice Theodoſiano. De hoc Codice Theodoſiano*. & l. 26. *reſtituta. reſtituto*. & l. 33. *Sancto. Scto*. & l. ult. *Theodoſiano. Theodoſio*. 263-28, *videantur. videatur* 265, 1, colum. 3. 567. 565. 266, 14, poſt *ſeculi*, dele *comma*. 267, 35. *librorum. libris*. 268, 2, *Pantectas. Pandectas*. & l. 36. *Juſtinianiq; Juſtiniani. quæ*. 285, 10, poſt *Juſtiniani*, pone *comma* 286, l. ult. *Chronogrophorum. Chronographorum*. 287, 14, poſt *incurſionibus* pone *comma*. & l. 26. poſt *appetens*, pone *comma*. & l. 35. poſt *laudem*, pone *comma*. l. ult. poſt *mala*, pone *comma*. 288, 19, *conjuncti. cuncti*. 289, 18, *pervaſerunt. pervaſerant*. & l. 34. *plura in. plura. In*. 290, 2, *ubi. ibi*. & l. 12. *claudes. clades*. l. 13. *Abdulmutabili. Abdulmutalibi*. l. 14. *Monothelitatum. Monothelitarum*. l. 18. poſt *eſt*, inſere ſequentia. *Vnde cautè legeris Beſoldum in.* l. 29 dele *vel*. l. 30. *dicere. ducere*. 294, 9. *Raſvelſtadienſi. Raſveltſtadienſi*. 295, 28, *cofecta. confecta*. 297, 18. *Diſertation. Diſſertation*. 298, 30, *&, claſſ.* l. ult. *terum. iterum*. 300, 10, poſt *Imperium*, pone *comma*. & l. 31. *Bajoria. Bojaria*. 304. 25. *priſcar. priſcâ*. 304. 29. *orbæ. orba*. ibid. poſt *ſuo*, pone *comma*. ibid. *vocat. vacat*. & l. 31. *retemptum. redemptum*. 308. 12. *Scoti. Scti*. 309, 12, *adulterinus, adulterinis*. l. 24. *Abenobardus. Ahenobarbus*. 310, 6, *Tricaſini. Tricaſsini*. 317 23, *impterata. impetrata*. l. 34. *factum. fatum*. 323, l. ult. *Bobeia. Bohemiæ*. 324, 19, *coloris. roboris*. lin. penult. poſt *præfuerit*, inſere: *Alteram rationem duo Interregna, præbent*. 327, 12. *tit.* Eitel. 328, 10. *lemoto. remoto*. 329, 26, *publicè revocamus. lubenter agnoſcimus*. 331, 26, poſt *Davidis Blondelli*, inſere *Juſti Aſterii*, 335, 4, *perpetno. perpetuo*.

l. 5.

Digitized by Google

l. 5. *eà. eo.* 536. 33. poſt *ſedem*, dele *comma.* 337. 2. poſt *Aſiæ*, dele *comma.* 341. 4. poſt *Goldaſt. dict. pag.* 430. inſere ſequentia. : *De Principum Germaniæ in aulis ſuis ſtatu œconomico (quod hic per parentheſin quaſi notandum;) ritè formando, lege Vitum Ludovicum à Seckendorf, à Dn. Bœclero in Muſæo, 76. & ſeqq. meritò laudatum.* d. 341, 12. *coſultationem. conſultationem.* 343, 29, poſt *conſtituto* pone) 345, 5, *indictæ. indicta.* 348. ult. poſt *circumvolabant*, pone *comma.* 328, 26. *Gravaminâ. Gravamina,* 354, 13. *ulteriora. ulteriore.* 359, 3. *verò. vero.* 361, 29. *anno annuo.* 365, 1, poſt *eſt*, pone comma. 366, 29. *ampulâ. ampullâ.* & l. 34. *ſerandâ. ſervandâ.* & l. pen. *Burgurdico. Burgundica.* 367, 33. *per egregia, peregregia.* 368, 27. *annum*, curſiv. 369, 27. *ſubſcripſit.* antiq. & l. ult. *per illuſtri. perilluſtri.* 370, 33, poſt *civibus*, pone *comma.* & l. 36. pro *pag.* 183. lege *pag.* 283. & l. 36. inſere ſequentia : *notanda hîc Mich. Piccarti obſervatio dec. 8. cap. 8. & Bernegg. ad Tacit. Agric. quaſt.* 168, 371, 2. *hiſtoriæ. hiſtoricæ.* & l. 30. *ptimordium. primordium.* ibid. poſt *habuit.* pone *comma.* 372, 6, *Chriſti. CHRISTI.* & l. 34. poſt *Communes*, dele *comma.* 374, 2, *Tratatus. Tractatus.* & l. ult. *Nota. Notæ.* 375, 2, & 3. *Anticontingia defenſio Juris Colonienſis in coronandis Romanorum Regibus.* curſiv. Ind. tert. lit. S. *Georgius Henricus Springsfeldius*, curſiv. ibid. lit. X. *Johannes Xiphilinus.* antiq.

F I N I S.

ANT 1318635

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Î 25.

XVIII
D46

Digitized by Google